Ελληνική Γλώσσα

Αρχαία

Κάθε γνήσιο αντίτυπο φέρει τη σφραγίδα των εκδόσεων ΒΟΛΟΝΑΚΗ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΒΟΛΟΝΑΚΗ

Απαγορεύεται η ολική ή η μερική αναδημοσίευση του έργου αυτού, καθώς και η αναπαραγωγή του με οποιοδήποτε άλλο μέσο, χωρίς τη σχετική άδεια του εκδότη.

ISBN: 978-960-381-387-3
© **Εκδόσεις Βολονάκη**
Μαυρομιχάλη 41 & Βαλτετσίου
Τηλ.: 210.36.08.065, Fax: 210.36.08.197
www.volonaki.gr, mail: info@volonaki.gr

ΦΩΤΟΣΥΝΘΕΣΗ: «***γραφή***» Ευαγγελία Λένη
Χαρ. Τρικούπη 26, Αθήνα, τηλ. 210 3616596

ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΟ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ: Στέλιος Αγγελόπουλος

Μ. Ελ. Βολονάκη

Ελληνική Γλώσσα

Αρχαία

Γ΄ Γυμνασίου

εκδόσεις
Βολονάκη

Για τη συγγραφή του βιβλίου της Γ΄ Γυμνασίου ακολουθήσαμε, με βάση το αναλυτικό πρόγραμμα σπουδών του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου και τις υποδείξεις και ασκήσεις που περιέχει το βιβλίο του εκπαιδευτικού, την ίδια πορεία που ακολουθήσαμε και για τη συγγραφή του βιβλίου «Αρχαία Ελληνική Γλώσσα» της Α΄ και Β΄ Γυμνασίου.

Με ιδιαίτερη προσοχή και υπευθυνότητα παρουσιάζουμε σε πλήρη ανάπτυξη όλες τις ενότητές του πλησιάζοντας πολύ τις ικανότητες του μαθητή της Γ΄ Γυμνασίου, ώστε να κάνει πιο εύκολα κτήμα του όσα του προσφέρονται.

Αλλά και η μεθοδική διάταξη της ύλης του βιβλίου μας πιστεύουμε ότι θα διευκολύνει το μαθητή στη μελέτη της Αρχαίας Ελληνικής γλώσσας την οποία θα προσεγγίσει πιο ευχάριστα και με μεγάλη αγάπη.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΒΟΛΟΝΑΚΗ

ΕΝΟΤΗΤΑ 1: *Η Ελένη και η καταστροφή της Τροίας*
Μέρος Α΄ 11
Μέρος Β΄ 31
Μέρος Γ΄ 34
Μέρος Δ΄ 41

ΕΝΟΤΗΤΑ 2: *Θυσία για την πατρίδα*
Μέρος Α΄ 47
Μέρος Β΄ 66
Μέρος Γ΄ 70
Μέρος Δ΄ 78

ΕΝΟΤΗΤΑ 3: *Η κατοχή της εξουσίας δεν εγγυάται την ευτυχία*
Μέρος Α΄ 85
Μέρος Β΄ 105
Μέρος Γ΄ 110
Μέρος Δ΄ 115

ΕΝΟΤΗΤΑ 4: *Τα πλεονεκτήματα της ειρήνης*
Μέρος Α΄ 119
Μέρος Β΄ 140
Μέρος Γ΄ 144
Μέρος Δ΄ 149

ΕΝΟΤΗΤΑ 5: *Η ισονομία των πολιτών εγγύηση της δημοκρατίας*
Μέρος Α 157
Μέρος Β 179
Μέρος Γ 183
Μέρος Δ 189

Ενότητα 6: *Η μουσική εξημερώνει*
Μέρος Α΄ 193
Μέρος Β΄ 212
Μέρος Γ΄ 216
Μέρος Δ΄ 223

Ενότητα 7: *Η επιστήμη στην υπηρεσία της άμυνας του κράτους*
Μέρος Α΄ 229
Μέρος Β΄ 249
Μέρος Γ΄ 253
Μέρος Δ΄ 260

Ενότητα 8: *Ένα παράδειγμα σεβασμού προς τους γονείς*
Μέρος Α΄ 267
Μέρος Β΄ 286
Μέρος Γ΄ 290
Μέρος Δ΄ 298

Ενότητα 9: *Οι νόμοι επισκέπτονται τον Σωκράτη στη φυλακή*
Μέρος Α΄ 303
Μέρος Β΄ 321
Μέρος Γ΄ 323
Μέρος Δ΄ 334

Ενότητα 10: *Μια τιμητική εξορία*
Μέρος Α΄ 339
Μέρος Β΄ 357
Μέρος Γ΄ 359
Μέρος Δ΄ 368

Ενότητα 11: *Επικίνδυνες συμμαχίες*
Μέρος Α΄ 373
Μέρος Β΄ 392
Μέρος Γ΄ 394
Μέρος Δ΄ 401

Ενότητα 12: *Θεϊκές αδυναμίες*
Μέρος Α΄ 405
Μέρος Β΄ 428
Μέρος Γ΄ 431
Μέρος Δ΄ 437

Κριτήρια Αξιολόγησης 445
Απαντήσεις στα Κριτήρια Αξιολόγησης 451

ΕΝΟΤΗΤΑ 1η

ΜΕΡΟΣ Α΄

ΚΕΙΜΕΝΟ: *Η Ελένη και η καταστροφή της Τροίας*

Εἰ ἐν Ἰλίῳ Ἑλένη ἦν, ἀπέδοντο ἂν αὐτὴν τοῖς Ἕλλησιν οἱ Τρῶες, ἑκόντος γε ἢ ἄκοντος Ἀλεξάνδρου. Οὐ γὰρ δὴ οὕτω γε φρενοβλαβὴς ἦν ὁ Πρίαμος οὐδὲ οἱ ἄλλοι Τρῶες, ὥστε τοῖς σφετέροις σώμασι καὶ τέκνοις καὶ τῇ πόλει κινδυνεύειν ἐβούλοντο, ὅπως Ἀλέξανδρος Ἑλένῃ συνοικῇ. Εἰ δέ τοι καὶ ἐν τοῖς πρώτοις χρόνοις ταῦτα ἐγίγνωσκον, ἐπεὶ πολλοὶ μὲν τῶν ἄλλων Τρώων, μάλιστα δὲ οἱ αὐτοῦ υἱεῖς, ὁπότε συμμίσγοιεν τοῖς Ἕλλησιν, ἀπώλλυντο, Πρίαμος, εἰ καὶ αὐτὸς Ἑλένῃ συνῴκειμ ἀπέδωκεν ἂν αὐτὴν Μενελάῳ, ἵνα αὐτὸς καὶ οἱ ὑπήκοοι αὐτοῦ ἀπαλλαγεῖεν τῶν παρόντων κακῶν. Ἀλλ' οὐ γὰρ εἶχον Ἑλένην ἀποδοῦναι οὐδὲ λέγουσιν αὐτοῖς τὴν ἀλήθειαν ἐπίστευον οἱ Ἕλληνες, ὡς μὲν ἐγὼ γνώμην ἀποφαίνομαι, τοῦ δαιμονίου παρασκευάζοντος ὅπως πανωλεθρίᾳ ἀπολόμενοι καταφανὲς τοῦτο τοῖς ἀνθρώποις ποιήσωσι, ὡς τῶν μεγάλων ἀδικημάτων μεγάλαι εἰσὶ καὶ αἱ τιμωρίαι παρὰ τῶν θεῶν.

Ἡρόδοτος, *Ἱστορίη* 2.120 (διασκευή)

Α1. ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ ΣΧΟΛΙΑ

Ο συγγραφέας: Πατρίδα του Ηροδότου ήταν η Αλικαρνασσός, δωρική αποικία στη Ν.Δ. Μ. Ασία. Γεννήθηκε λίγο πριν από την εκστρατεία του Ξέρξη στην Ελλάδα (480π.Χ.). Καταγόταν από επίσημη γενιά. Δεν υπάρχουν πληροφορίες για τα παιδικά και τα εφηβικά του χρόνια. Ο ίδιος εξάλλου μιλά ελάχιστα για τον εαυτό του στο έργο του. Εκτενή λόγο κάνει για τα ταξίδια του. Ταξίδεψε στην ηπειρωτική Ελλάδα, τα νησιά του Αιγαίου, τη Ν. Ιταλία, την Αίγυπτο, τη Λιβύη, την Κυρήνη, την Παλαιστίνη, τη Φοινίκη, τη Βαβυλώνα, τη Θράκη, τη Σκυθία, την Κολχίδα. Πήρε μέρος στον αγώνα της Αλικαρνασσού κατά του ξενικού ζυγού και αναγκάστηκε να καταφύγει στη Σάμο μετά την εξέγερση. Επέστρεψε στην πατρίδα του, αλλά το 451 π.Χ. αναγκάστηκε να φύγει για την Αθήνα. Το 444 π.Χ. ίδρυσε μαζί με άλλους ονομαστούς Έλληνες την αποικία των Θουρίων στη Ν. Ιταλία. Στο έργο του «*Ἱστορία*» αναφέρεται σε γεγονότα της πρώτης περιόδου του Πελοποννησιακού πολέμου (431 – 421 π.Χ.). Πέθανε πιθανότατα λίγο μετά το 430 π.Χ..

Το απόσπασμα: Προέρχεται από το έργο του Ηροδότου «Ἱστορία». Το έργο αυτό διαιρείται σε εννέα βιβλία. Κάθε βιβλίο έχει το όνομα μιας από τις εννέα

μούσες. Το συγκεκριμένο απόσπασμα ανήκει στο δεύτερο βιβλίο (Ευτέρπη), που αναφέρεται στην εκστρατεία του Καμβύση κατά της Αιγύπτου. Στο βιβλίο αυτό δίνεται μια πλήρης περιγραφή της Αιγύπτου, του τόπου, των εθίμων, των νόμων και της πολιτικής ιστορίας της χώρας. Στο παρακάτω χωρίο ο Ηρόδοτος υποστηρίζει ότι ο Τρωικός πόλεμος εστάλη από τους θεούς προς συμμόρφωση των ανθρώπων.

Α2. ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΤΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ

[Κατά τα σχόλια του σχολικού βιβλίου]

ΚΕΙΜΕΝΟ	**ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ**
Εἰ Ἑλένη ἦν ἐν Ἰλίῳ	Εάν η Ελένη βρισκόταν στην Τροία,
οἱ Τρῶες ἀπέδοντο ἄν αὐτήν	οι Τρώες θα την επέστρεφαν
τοῖς Ἕλλησιν,	στους Έλληνες
ἑκόντος γε ἢ ἄκοντος	με ή χωρίς τη θέληση βέβαια
Ἀλεξάνδρου.	του Πάρη.
Οὐ γάρ δή οὕτω ἦν	Γιατί βέβαια δεν ήταν τόσο
φρενοβλαβής ὁ Πρίαμος	παράφρων ο Πρίαμος
οὐδέ οἱ ἄλλοι Τρῶες	ούτε οι άλλοι Τρώες,
ὥστε ἐβούλοντο κινδυνεύειν	ώστε να θέλουν να θέτουν σε κίνδυνο
τοῖς σφετέροις σώμασι	τη δική τους ζωή
καί τοῖς τέκνοις καί τῇ πόλει,	και των παιδιών τους και την πόλη τους
ὅπως συνοικῇ Ἀλέξανδρος	για να ζει ο Πάρης μαζί
Ἑλένῃ.	με την Ελένη.
Εἰ δέ τοι καί ἐγίγνωσκον ταῦτα	Αλλά βέβαια κι αν είχαν αυτή τη γνώμη
ἐν τοῖς πρώτοις χρόνοις,	[οι Τρώες] τά πρώτα χρόνια,
ἐπεί πολλοί μέν τῶν ἄλλων Τρώων	όταν πολλοί από τους υπόλοιπους Τρώες
ἀπώλλυντο,	[αργότερα] σκοτώνονταν,
μάλιστα δέ οἱ υἱεῖς αὐτοῦ,	και προπαντός οι γιοι του,
ὁπότε συμμίσγοιεν	κάθε φορά που συγκρούονταν
τοῖς Ἕλλησιν,	με τους Έλληνες,
Πρίαμος,	ο Πρίαμος,
εἰ καί αὐτός	ακόμη κι αν ο ίδιος
συνῴκει Ἑλένῃ,	συγκατοικούσε με την Ελένη,
ἀπέδωκεν ἄν αὐτήν Μενελάῳ,	θα την έδινε πίσω στο Μενέλαο,
ἵνα ἀπαλλαγεῖεν	για να απαλλαγούν
αὐτός καί οἱ ὑπήκοι αὐτοῦ	ο ίδιος και οι υπήκοοί του
τῶν παρόντων κακῶν.	από τις παρούσες συμφορές.
Ἀλλά γάρ οὐκ εἶχον Ἑλένην	Αλλά βέβαια [οι Τρώες] δεν είχαν την Ελένη,
ἀποδοῦναι	ώστε να την επιστρέψουν

οὐδέ ἐπίστευον αὐτοῖς οἱ Ἕλληνες	ούτε τούς πίστευαν οι Έλληνες,
λέγουσιν τήν ἀλήθειαν,	παρόλο που αυτοί έλεγαν την αλήθεια,
ὡς μέν ἐγώ γνώμην ἀποφαίνομαι,	όπως εγώ πιστεύω,
τοῦ δαιμονίου παρασκευάζοντος	επειδή ο θεός μηχανευόταν
ὅπως ποιήσωσι	για να κάνουν
πανωλεθρίᾳ ἀπολόμενοι	με την ολοκληρωματική τους καταστροφή
καταφανές τοῖς ἀνθρώποις τοῦτο,	ολοφάνερο στους ανθρώπους αυτό,
ὡς καί αἱ τιμωρίαι παρά θεῶν	ότι δηλ. και οι τιμωρίες από τους θεούς
εἰσι μεγάλαι	είναι μεγάλες
τῶν μεγάλων ἀδικημάτων.	για τις μεγάλες αδικίες.

Α3. ΝΟΗΜΑΤΙΚΗ ΑΠΟΔΟΣΗ ΤΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ

Ο Ηρόδοτος στην Ιστορία του προσπαθεί να ερμηνεύσει τη συμπεριφορά των ανθρώπων, αλλά και των θεών. Την εχθρική διάθεση μεταξύ Ασίας και Ευρώπης την αποδίδει στην αρπαγή της Ωραίας Ελένης. Θεωρεί ότι ο Τρωικός πόλεμος βασίστηκε στην άρνηση των Τρώων να επιστρέψουν την Ελένη στους Έλληνες.

Εκφράζει, όμως, την προσωπική του άποψη ότι οι Τρώες αρνήθηκαν όχι επειδή ήθελαν να κρατήσουν την Ελένη, αλλά επειδή πραγματικά εκείνη δε βρισκόταν στην κατοχή τους. Την παραπάνω άποψη τη στηρίζει σε λογικά επιχειρήματα: οι Τρώες, ισχυρίζεται, είχαν κάθε λόγο να θέλουν να αποφύγουν τη σύρραξη με τους Έλληνες και γι' αυτό θα έδιναν την Ελένη πίσω με ή χωρίς τη συγκατάθεση του Πάρη. Κανένας δε θα ήταν τόσο τρελός, ώστε να θέσει σε κίνδυνο τη ζωή τη δική του και των παιδιών του, προκειμένου να ζήσει ο Πάρης με την Ελένη. Ακόμη μεγαλύτερη σύνεση αρμόζει στο βασιλιά της Τροίας Πρίαμο, ο οποίος σε καμία περίπτωση δε θα επέτρεπε κάτι τέτοιο. Θα έκανε ό,τι μπορούσε, για να απαλλάξει το λαό του από τον κίνδυνο, αφού επανειλημμένως είχε αντιμετωπίσει το χαμό των υπηκόων του σε μάχες με τους Έλληνες.

Παρ' όλα αυτά ο πόλεμος δε θα μπορούσε να αποφευχθεί, αφού, όπως υποστηρίζει ο Ηρόδοτος, είχε αποφασιστεί από τους θεούς. Οι θεοί ρύθμισαν έτσι τα πράγματα, ώστε οι Τρώες να μην μπορούν να δώσουν πίσω την Ελένη - εφόσον αυτή δε βρισκόταν στην Τροία - και οι Έλληνες να μην τους πιστεύουν. Με τον τρόπο αυτό θα δινόταν ένα μάθημα στον Πάρη αλλά και σε όλους τους ανθρώπους: τα μεγάλα αδικήματα επισύρουν αυστηρές τιμωρίες. Ο Πάρης έδειξε ασέβεια και αγνωμοσύνη στο Μενέλαο, που τον φιλοξένησε, και γι' αυτό τιμωρήθηκε ολόκληρη η πόλη του.

Α4. ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑ – ΠΡΑΓΜΑΤΟΛΟΓΙΚΑ ΣΧΟΛΙΑ

- ***Εἰ ἐν Ἰλίῳ Ἑλένη ἦν:*** Ο Ηρόδοτος θεωρεί ότι οι Τρώες πράγματι δεν είχαν την Ελένη στην Τροία, γιατί αλλιώς δε θα διακινδύνευαν τόσο για χάρη του Πάρη. Πιστεύει ότι η Ελένη βρίσκεται στην Αίγυπτο, όπως υποστήριξαν αργότερα και άλλοι αρχαίοι συγγραφείς (π.χ. ο Ευριπίδης στο έργο του Ἑλένη). Παρόλα αυτά ο Ηρόδοτος δεν παρουσιάζει τη γνώμη του σαν βέβαιο γεγονός, αλλά την υποστηρίζει βασιζόμενος σε λογικά επιχειρήματα.
- ***Ὡς μέν ἐγώ γνώμην ἀποφαίνομαι:*** Ο Ηρόδοτος ξεκαθαρίζει για μια ακόμη φορά ότι η άποψη αυτή δεν είναι εξακριβωμένη, αλλά αποτελεί γνώμη του συγγραφέα. Έτσι μένει πιστός στο χρέος του ιστοριογράφου.
- ***Τοῦ δαιμονίου παρασκευάζοντος:*** Η θέση, στην οποία θέλει να καταλήξει ο Ηρόδοτος, είναι ότι για την έναρξη του πολέμου δεν ευθύνονταν οι Τρώες. Οι θεοί ήταν αποφασισμένοι να στείλουν τον πόλεμο στους ανθρώπους, γιατί ο Πάρης έπρεπε να υποστεί τις συνέπειες της αγνωμοσύνης, που έδειξε προς το Μενέλαο. Έτσι θα σωφρονίζονταν και όλοι οι υπόλοιποι. Συχνά στο έργο του Ηροδότου συναντάμε τη θεϊκή παρέμβαση στη ζωή των ανθρώπων προκειμένου να αποκατασταθεί η ηθική τάξη των πραγμάτων. Έτσι και εδώ μετά την ύβρη η τιμωρία από τους θεούς είναι δεδομένη.
- ***Οὐ γάρ δή οὕτω φρενοβλαβής…συνοικῇ:*** Στο σημείο αυτό διαπιστώνουμε τη διάθεση του Ηροδότου να στηρίζει σε λογικά επιχειρήματα τα εξιστορούμενα γεγονότα, ακόμη και όταν πρόκειται για μύθους.
- ***Ἴλιον:*** Πρόκειται για μεταγενέστερη ονομασία της Τροίας. Η γεωγραφική θέση της Τροίας της έδινε τη δυνατότητα κατοχής σημαντικής θέσης στο εμπόριο. Γι' αυτό πολλοί εποφθαλμιούσαν την περιοχή.
- ***Πρίαμος – Πάρης:*** Ο Πρίαμος ήταν βασιλιάς της Τροίας κατά τον Τρωικό πόλεμο, γιος του Λαομέδοντα. Το πραγματικό του όνομα ήταν Ποδάρκης, αλλά μετωνομάστηκε σε Πρίαμο. Παντρεύτηκε την Εκάβη και το πρώτο τους παιδί ήταν ο Έκτορας. Πριν γεννήσει το δεύτερο παιδί της η Εκάβη ονειρεύτηκε ότι γέννησε έναν αναμμένο δαυλό. Στο όνειρο δόθηκε η ερμηνεία ότι το παιδί, που θα γεννιόταν, θα ήταν η καταστροφή της Τροίας. Το παιδί, που γεννήθηκε, ήταν ο Πάρης, που αργότερα ονομάστηκε Αλέξανδρος. Ο Πάρης φιλοξενήθηκε από το Μενέλαο εννέα ημέρες. Όταν εκείνος αναγκάστηκε να φύγει, ο Πάρης βρήκε την ευκαιρία και έκλεψε την Ελένη. Έτσι προκάλεσε πράγματι την καταστροφή της Τροίας.
- ***Μενέλαος:*** Γιος του Ατρέα και αδερφός του Αγαμέμνονα. Παντρεύτηκε την Ελένη, κόρη του Τυνδάρεω. Για την Ελένη είχαν συγκεντρωθεί πολλοί μνηστήρες. Μετά από προτροπή του Οδυσσέα όλοι ορκίστηκαν να βοηθήσουν σε περίπτωση κινδύνου όποιον μνηστήρα προκριθεί. Ο Τυνδάρεως επέλεξε το Μενέλαο. Αργότερα ο Μενέλαος ζήτησε τη συμπαράσταση του αδερφού του Αγαμέμνονα για να επιτεθεί στην Τροία. Όλοι οι Αχαιοί ήταν στο πλευρό του.

Α5. ΓΛΩΣΣΙΚΑ ΣΧΟΛΙΑ

✔ ***Γραμματική αναγνώριση λέξεων – Σημασιολογικά***
Αρχικοί χρόνοι ρημάτων – Ομόρριζα στη Ν.Ε.
Κλίση ουσιαστικών - επιθέτων - αντωνυμιών - μετοχών του ΚΕΙΜΕΝΟΥ
Χρονικές – εγκλιτικές αντικαταστάσεις

- **Εἰ:** σύνδεσμος υποθετικός
- **ἐν:** πρόθεση
- **Ἰλίῳ:** δοτ. εν. ουδ. γέν. του δευτερόκλιτου ουσ. **τό Ἴλιον** [γεν. τοῦ Ἰλίου] (= η Τροία)
- **Ἑλένη:** ονομ. εν. θηλ. γέν. του τριτόκλιτου ουσ. **ἡ Ἑλένη** [γεν. τῆς Ἑλένης]
- **ἦν:** γ΄ εν. πρόσ. οριστ. πρτ. του ρ. **εἰμί** (= είμαι) **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. εἰμί, πρτ. ἦ/ἦν, μέλλ. ἔσομαι, αόρ. β΄ ἐγενόμην, πρκ. γέγονα, υπερσ. ἐγεγόνειν **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** ουσία, όντως
- **ἀπέδοντο:** γ΄ πληθ. πρόσ. οριστ. αορ. μέσης φωνής του ρ. **ἀποδίδωμαι** (= επιστρέφω, δίνω πίσω) **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. ἀποδίδωμαι, πρτ. ἀπεδιδόμην, μέλλ. ἀποδώσομαι/ἀποδοθήσομαι, αόρ. β΄ ἀπεδόμην, πρκ. ἀποδέδομαι, υπερσ. ἀπεδεδόμην **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** δόση, δώρο, απόδοση προδότης, παραδοτέος
- **ἄν:** μόριο δυνητικό
- **αὐτήν:** αιτ. εν. θηλ. γέν. της επαναληπτικής αντων. **αὐτός, αὐτή, αὐτό**
- **τοῖς Ἕλλησιν:** δοτ. πληθ. αρσ. γέν. του τριτόκλιτου ουσ. **ὁ Ἕλλην** [γεν. τοῦ Ἕλληνος]
- **οἱ Τρῶες:** ονομ. πληθ. αρσ. γέν. του τριτόκλιτου ουσ. ὁ Τρώς [γεν. τοῦ Τρωός]
- **ἑκόντος:** γεν. εν. αρσ. γέν. του επιθέτου **ὁ ἑκών, ἡ ἑκοῦσα, τό ἑκόν** (= με τη θέλησή του) **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** εκούσια, ακούσιος
- **γε:** μόριο βεβαιωτικό
- **ἤ:** σύνδεσμος διαζευκτικός
- **ἄκοντος:** γεν. εν. αρσ. γέν. του επιθέτου **ὁ ἄκων, ἡ ἄκουσα, τό ἄκον** (= χωρίς τη θέλησή του)
- **Ἀλεξάνδρου:** γεν. εν. αρσ. γέν. του δευτερόκλιτου ουσ. **ὁ Ἀλέξανδρος** [γεν. τοῦ Ἀλεξάνδρου]
- **Οὐ:** μόριο αρνητικό
- **γάρ:** σύνδεσμος αιτιολογικός
- **δή:** μόριο βεβαιωτικό
- **οὕτω:** επίρρημα τροπικό
- **φρενοβλαβής:** ονομ. εν. αρσ. γέν. του επιθέτου **ὁ,ἡ φρενοβλαβής –ές** (= ο παράφρων)
- **ὁ Πρίαμος:** ονομ. εν. αρσ. γέν. του δευτερόκλιτου ουσ. **ὁ Πρίαμος** [γεν. τοῦ Πριάμου]

- **οὐδέ:** σύνδεσμος συμπλεκτικός
- **ἄλλοι:** ονομ. πληθ. αρσ. γέν. της αόριστης επιμεριστικής αντων. **ἄλλος, ἄλλη, ἄλλο**
- **οἱ Τρῶες:** ονομ. πληθ. αρσ. γέν. του τριτόκλιτου ουσ. **ὁ Τρώς** [γεν. τοῦ Τρωός]
- **ὥστε:** σύνδεσμος συμπερασματικός
- **σφετέροις:** δοτ. πληθ. ουδ. γέν. γ΄ πρόσ. της κτητικής αντων. **σφέτερος, -α,-ον**
- **τοῖς σώμασι:** δοτ. πληθ. ουδ. γέν. του τριτόκλιτου ουσ. **τό σῶμα** [γεν. τοῦ σώματος] **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** εξωσωματικός, ασώματος, σωματικός, εύσωμος
- **καί:** σύνδεσμος συμπλεκτικός
- **τοῖς τέκνοις:** δοτ. πληθ. ουδ. γέν. του δευτερόκλιτου ουσ. **τό τέκνον** [γεν. τοῦ τέκνου] (= το παιδί) **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** πολύτεκνος, άτεκνος, τεκνοποίηση
- **τῇ πόλει:** δοτ. εν. θηλ. γέν. του τριτόκλιτου ουσ. **ἡ πόλις** [γεν. τῆς πόλεως] **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** πολιτισμός, άπολις, πολεοδομία
- **κινδυνεύειν:** απρμφ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **κινδυνεύω ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. κινδυνεύω, πρτ. ἐκινδύνευον, μέλλ. κινδυνεύσω, αόρ. ἐκινδύνευσα, πρκ. κεκινδύνευκα, υπερσ. ἐκεκινδυνεύκειν **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** κίνδυνος, επικίνδυνος, ακίνδυνος, κινδυνολογίες
- **ἐβούλοντο:** γ΄ πληθ. πρόσ. οριστ. πρτ. μέσης φωνής του ρ. **βούλομαι** (= θέλω) **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. βούλομαι, πρτ. ἐβουλόμην/ ἠβουλόμην, μέλλ. βουλήσομαι [βουληθήσομαι], αόρ. ἐβουλήθην/ ἠβουλήθην, πρκ. βεβούλημαι, υπερσ. ἐβεβουλήμην **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** βούληση, άβουλος
- **ὅπως:** σύνδεσμος τελικός
- **Ἀλέξανδρος:** ονομ. εν. αρσ. γέν. του δευτερόκλιτου ουσ. **ὁ Αλέξανδρος** [γεν. τοῦ Ἀλεξάνδρου]
- **Ἑλένη:** δοτ. εν. θηλ. γέν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ἡ Ἑλένη** [γεν. τῆς Ἑλένης]
- **συνοικῇ:** γ΄ εν. πρόσ. υποτ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **συνοικέω, συνοικῶ** (= κατοικώ μαζί) **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** σύνοικος, συνοικισμός, οίκος, συνοικέσιο
- **τοι:** μόριο βεβαιωτικό
- **πρώτοις:** δοτ. πληθ. αρσ. γέν. του επιθ. **ὁ πρῶτος, -η, -ον**
- **τοῖς χρόνοις:** δοτ. πληθ. αρσ. γέν. του δευτερόκλιτου ουσ. **ὁ χρόνος** [γεν. τοῦ χρόνου]
- **ταῦτα:** αιτ. πληθ. ουδ. γέν. της δεικτικής αντων. **οὗτος, αὕτη, τοῦτο** (= αυτός, αυτή, αυτό)
- **ἐγίγνωσκον:** γ΄ πληθ. πρόσ. οριστ. πρτ. ενεργ. φωνής του ρ. **γιγνώσκω** (= γνωρίζω) **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. γιγνώσκω, πρτ. ἐγίγνωσκον, μέλλ. γνώσομαι, αόρ. β΄ ἔγνων, πρκ. ἔγνωκα, υπερσ. ἐγνώκειν **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** γνώση, άγνωστος, γνώμη, συγγνώμη, ανάγνωση, άγνοια
- **ἐπεί:** σύνδεσμος αιτιολογικός
- **πολλοί:** ονομ. πληθ. αρσ. γέν. του επιθέτου **ὁ πολύς, ἡ πολλή, τό πολύ**, βαθμοί του επιθέτου **ΘΕΤΙΚΟΣ:** πολύς, **ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΣ:** ὁ,ἡ πλείων, τό πλέον, **ΥΠΕΡΘΕΤΙΚΟΣ:** πλεῖστος, -η, -ον

- **μέν:** σύνδεσμος αντιθετικός
- **ἄλλων:** γεν. πληθ. αρσ. γέν. της αόριστης επιμεριστικής αντων. **ἄλλος, -η, -ο**
- **τῶν Τρώων:** γεν. πληθ. αρσ. γέν. του τριτόκλιτου ουσ. **ὁ Τρώς** [γεν. τοῦ Τρωός]
- **μάλιστα:** επίρρημα ποσοτικό, βαθμοί του επιρρήματος **ΘΕΤΙΚΟΣ:** μάλα, **ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΣ:** μᾶλλον **ΥΠΕΡΘΕΤΙΚΟΣ:** μάλιστα
- **δε:** σύνδεσμος αντιθετικός
- **αὐτοῦ:** γεν. εν. αρσ. γέν. γ΄ πρόσ. της αυτοπαθητικής αντωνυμίας **ἐμαυτοῦ, σεαυτοῦ, ἑαυτοῦ/ αὑτοῦ** (του εαυτού μου, του εαυτού σου, του εαυτού του)
- **οἱ υἱεῖς:** ονομ. πληθ. αρσ. γέν. του ετερόκλιτου ουσ. **ὁ υἱός** [γεν. τοῦ υἱέος/ τοῦ υἱοῦ]
- **ὁπότε:** επίρρημα αναφορικό χρονικό
- **συμμίσγοιεν:** γ΄ πληθ. πρόσ. ευκτ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **συμμίσγω** (= συγκρούομαι) **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. συμμίσγω/ συμμείγνυμι, πρτ. συνέμισγον/ συνεμείγνυν, μέλλ. συμμείξω, αόρ. συνέμειξα, πρκ. συμμέμειχα, υπερσ. συνεμεμείχειν **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** μεικτός, μείγμα, αμιγής, ανάμειξη, επιμειξία
- **ἀπώλλυντο:** γ΄ πληθ. πρόσ. οριστ. πρτ. μέσης φωνής του ρ. **ἀπόλλυμαι** (= χάνομαι, σκοτώνομαι) **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. ἀπόλλυμαι, πρτ. ἀπωλλύμην, μέλλ. ἀπολοῦμαι, αόρ. β΄ ἀπωλόμην, πρκ. ἀπώλολα, υπερσ. ἀπωλώλειν **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** απώλεια, εξώλης, προώλης, όλεθρος, πανωλεθρία
- **αὐτός:** ονομ. εν. αρσ. γέν. της οριστικής αντων. **αὐτός, αὐτή, αὐτό** (= ο ίδιος, η ίδια, το ίδιο)
- **συνῴκει:** γ΄ εν. πρόσ. οριστ. πρτ. ενεργ. φωνής του ρ. **συνοικέω,συνοικῶ** (= κατοικώ μαζί)
- **ἀπέδωκεν:** γ΄ εν. πρόσ. οριστ. αορ. β΄ ενεργ. φωνής του ρ. **ἀποδίδωμι ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. ἀποδίδωμι, πρτ. ἀπεδίδουν, μέλλ. ἀποδώσω, αόρ. β΄ ἀπέδωκα, πρκ. ἀποδέδωκα, υπερσ. ἀπεδεδώκειν
- **Μενελάῳ:** δοτ. εν. αρσ. γέν. του δευτερόκλιτου ουσ. **ὁ Μενέλαος** [γεν. τοῦ Μενελάου]
- **ἵνα:** σύνδεσμος τελικός
- **αὐτός:** ονομ. εν. αρσ. γέν. της επαναληπτικής αντων. **αὐτός, αὐτή, αὐτό**
- **οἱ ὑπήκοοι:** ονομ. πληθ. αρσ. γέν. του δευτερόκλιτου ουσ. **ὁ ὑπήκοος** [γεν. τοῦ ὑπηκόου]
- **ἀπαλλαγεῖεν:** γ΄ πληθ. πρόσ. ευκτ. αορ. β΄ παθητικής φωνής του ρ. **ἀπαλλάττομαι ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. ἀπαλλάττομαι, πρτ. ἀπηλλαττόμην, μέλλ. ἀπαλλάξομαι/ ἀπαλλαγήσομαι, αόρ. ἀπηλλαξάμην/ ἀπηλλάχθην/ ἀπηλλάγην, πρκ. ἀπήλλαγμαι, υπερσ. ἀπηλλάγμην **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** απαλλαγή, αδιάλλακτος, εναλλάξ, αντάλλαγμα
- **παρόντων:** γεν. πληθ. ουδ. γέν. μτχ. ενεστ. του ρ. **πάρειμι** (= παραβρίσκομαι) **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. πάρειμι, πρτ. παρῆν, μέλλ. παρέσομαι, αόρ. β΄ παρεγενόμην, πρκ. παραγέγονα, υπερσ. παρεγεγόνειν **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** παρουσία, απουσία

- **τῶν κακῶν:** γεν. πληθ. ουδ. γέν. του επιθέτου **κακός, -ή, -όν** βαθμοί του επιθέτου **ΘΕΤΙΚΟΣ:** κακός, **ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΣ:** ὁ,ἡ κακίων, τό κάκιον/ ὁ,ἡ χείρων, τό χεῖρον, **ΥΠΕΡΘΕΤΙΚΟΣ:** κάκιστος, -η, -ον/ χείριστος, -η, -ον
- **Ἀλλά:** σύνδεσμος αντιθετικός
- **εἶχον:** γ΄ πληθ. πρόσ. οριστ. πρτ. ενεργ. φωνής του ρ. **ἔχω ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. ἔχω, πρτ. εἶχον, μέλλ. ἕξω/ σχήσω, αόρ. β΄ ἔσχον, πρκ. ἔσχηκα, υπερσ. ἐσχήκειν **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** ευεξία, καχεκτικός, σχήμα, σχέση, σχολή, αποχή, υπεροχή, ραβδούχος
- **Ἑλένην:** αιτ. εν. θηλ. γέν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ἡ Ἑλένη** [γεν. τῆς Ἑλένης]
- **ἀποδοῦναι:** απρμφ. αορ. ενεργ. φωνής του ρ. **ἀποδίδωμι** (επιστρέφω, δίνω πίσω)
- **λέγουσιν:** δοτ. πληθ. αρσ. γέν. μτχ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **λέγω ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. λέγω, πρτ. ἔλεγον, μέλλ. λέξω/ ἐρῶ, αόρ. ἔλεξα/ εἶπα/ β΄ εἶπον, πρκ. εἴρηκα, υπερσ. εἰρήκειν **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** λέξη, λόγος, ρητός, ρήτορας, αντίρρηση, ρήτρα, ρήμα
- **αὐτοῖς:** δοτ. πληθ. αρσ. γέν. της επαναληπτικής αντων. **αὐτός, αὐτή, αὐτό**
- **τήν ἀλήθειαν:** αιτ. εν. θηλ. γέν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ἡ ἀλήθεια** [γεν. τῆς ἀληθείας]
- **ἐπίστευον:** γ΄ πληθ. πρόσ. οριστ. πρτ. ενεργ. φωνής του ρ. **πιστεύω ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. πιστεύω, πρτ. ἐπίστευον, μέλλ. πιστεύσω, αόρ. ἐπίστευσα, πρκ. πεπίστευκα, υπερσ. ἐπεπιστεύκειν **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** πίστη, πιστός, άπιστος, εμπιστευτικά, πίστωση
- **οἱ Ἕλληνες:** ονομ. πληθ. αρσ. γέν. του τριτόκλιτου ουσ. **ὁ Ἕλλην** [γεν. τοῦ Ἕλληνος]
- **ὡς:** επίρρημα αναφορικό
- **ἐγώ:** ονομ. εν. α΄ πρόσ. της προσωπικής αντων. **ἐγώ, σύ, -**
- **γνώμην:** αιτ. εν. θηλ. γέν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ἡ γνώμη** [γεν. τῆς γνώμης] **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** διχογνωμία, αγνώμων, ευγνώμων
- **ἀποφαίνομαι:** α΄ εν. πρόσ. οριστ. ενεστ. μέσης φωνής του ρ. **ἀποφαίνομαι** (= πιστεύω, έχω τη γνώμη) **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. ἀποφαίνομαι, πρτ. ἀπεφαινόμην, μέλλ. ἀποφανοῦμαι/ ἀποφανήσομαι/ ἀποφανθήσομαι, αόρ. ἀπεφάνθην/ ἀπεφάνην/ ἀπεφηνάμην, πρκ. ἀποπέφασμαι/ ἀποπέφηνα, υπερσ. <ἀπεπεφάσμην>/ <ἀπεπεφήνειν> **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** απόφαση, φάσμα, φάση, αποφαντικός, έμφαση
- **τοῦ δαιμονίου:** γεν. εν. ουδ. γέν. του δευτερόκλιτου ουσ. **τό δαιμόνιον** [γεν. τοῦ δαιμονίου] (= ο θεός) **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** δαίμονας, ευδαίμων
- **παρασκευάζοντος:** γεν. εν. ουδ. γέν. μτχ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **παρασκευάζω** (= μηχανεύομαι) **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. παρασκευάζω, πρτ. παρεσκεύαζον, μέλλ. παρασκευάσω, αόρ. παρεσκεύασα, πρκ. παρεσκεύακα, υπερσ. παρεσκευάκειν **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** παρασκευαστής, παρασκεύασμα, προπαρασκευαστικός

- **πανωλεθρία:** δοτ. εν. θηλ. γέν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ἡ πανωλεθρία** [γεν. τῆς πανωλεθρίας] (= ολοκληρωτική καταστροφή) **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** όλεθρος, ολέθριος
- **ἀπολόμενοι:** ονομ. πληθ. αρσ. γέν. μτχ. αορ. β΄ μέσης φωνής του ρ. **ἀπόλλυμαι** (= καταστρέφομαι) **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. ἀπόλλυμαι, πρτ. ἀπωλλύμην, μέλλ. ἀπολοῦμαι/ ἀπολεσθήσομαι, αόρ. β΄ ἀπωλόμην/ ἀπωλέσθην, πρκ. ἀπόλωλα, υπερσ. ἀπωλώλειν
- **καταφανές:** αιτ. εν. ουδ. γέν. του επιθέτου **ὁ,ἡ καταφανής, τό καταφανές** βαθμοί του επιθέτου **ΘΕΤΙΚΟΣ:** καταφανής, **ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΣ:** καταφανέστερος, -α, -ον, **ΥΠΕΡΘΕΤΙΚΟΣ:** καταφανέστατος, -η, -ον
- **τοῦτο:** αιτ. εν. ουδ. γέν. της δεικτικής αντων. **οὗτος, αὕτη, τοῦτο**
- **τοῖς ἀνθρώποις:** δοτ. πληθ. αρσ. γέν. του δευτερόκλιτου ουσ. **ὁ ἄνθρωπος** [γεν. τοῦ ἀνθρώπου]
- **ποιήσωσι:** γ΄ πληθ. πρόσ. υποτ. αορ. ενεργ. φωνής του ρ. **ποιέω, ποιῶ** (= κάνω) **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. ποιῶ, πρτ. ἐποίουν, μέλλ. ποιήσω, αόρ. ἐποίησα, πρκ. πεποίηκα, υπερσ. ἐπεποιήκειν **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** ποίηση, ποίημα, εκποίηση, χειροποίητος, προσποιούμαι
- **μεγάλων:** γεν. πληθ. ουδ. γέν. του επιθέτου **μέγας, μεγάλη, μέγα** βαθμοί του επιθέτου **ΘΕΤΙΚΟΣ:** μέγας, **ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΣ:** ὁ,ἡ μείζων, τό μεῖζον, **ΥΠΕΡΘΕΤΙΚΟΣ:** μέγιστος, -η, -ον
- **τῶν ἀδικημάτων:** γεν. πληθ. ουδ. γένους του τριτόκλιτου ουσ. **τό ἀδίκημα** [γεν. τοῦ ἀδικήματος]
- **μεγάλαι:** ονομ. πληθ. θηλ. γέν. του επιθέτου **μέγας, μεγάλη, μέγα**
- **εἰσί:** γ΄ πληθ. πρόσ. οριστ. ενεστ. του ρ. **εἰμί**
- **αἱ τιμωρίαι:** ονομ. πληθ. θηλ. γέν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ἡ τιμωρία** [γεν. τῆς τιμωρίας]
- **παρά:** πρόθεση
- **τῶν θεῶν:** γεν. πληθ. αρσ. γέν. του δευτερόκλιτου ουσ. **ὁ θεός** [γεν. τοῦ θεοῦ]

ΚΛΙΣΗ

Ουσιαστικών – Επιθέτων – Αντωνυμιών – Μετοχών του ΚΕΙΜΕΝΟΥ

ΚΛΙΣΗ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΩΝ

Α΄ κλίση

ενικός αριθμός						
ονομ.	ἡ	Ἑλένη	ἀλήθεια	γνώμη	πανωλεθρία	τιμωρία
γεν.	τῆς	Ἑλένης	ἀληθείας	γνώμης	πανωλεθρίας	τιμωρίας
δοτ.	τῇ	Ἑλένῃ	ἀληθείᾳ	γνώμῃ	πανωλεθρίᾳ	τιμωρίᾳ
αιτ.	τήν	Ἑλένην	ἀλήθειαν	γνώμην	πανωλεθρίαν	τιμωρίαν
κλητ.	(ὦ)	Ἑλένη	ἀλήθεια	γνώμη	πανωλεθρία	τιμωρία
πληθυντικός αριθμός						
ονομ.	αἱ	—	ἀλήθειαι	γνῶμαι	πανωλεθρίαι	τιμωρίαι
γεν.	τῶν	—	ἀληθειῶν	γνωμῶν	πανωλεθριῶν	τιμωριῶν
δοτ.	ταῖς	—	ἀληθείαις	γνώμαις	πανωλεθρίαις	τιμωρίαις
αιτ.	τάς	—	ἀληθείας	γνώμας	πανωλεθρίας	τιμωρίας
κλητ.	(ὦ)	—	ἀλήθειαι	γνῶμαι	πανωλεθρίαι	τιμωρίαι

Β΄ κλίση

ενικός αριθμός							
ονομ.	ὁ	Ἀλέξανδρος	Πρίαμος	χρόνος	ὑπήκοος	ἄνθρωπος	θεός
γεν.	τοῦ	Ἀλεξάνδρου	Πριάμου	χρόνου	ὑπηκόου	ἀνθρώπου	θεοῦ
δοτ.	τῷ	Ἀλεξάνδρῳ	Πριάμῳ	χρόνῳ	ὑπηκόῳ	ἀνθρώπῳ	θεῷ
αιτ.	τόν	Ἀλέξανδρον	Πρίαμον	χρόνον	ὑπήκοον	ἄνθρωπον	θεούς
κλητ.	(ὦ)	Ἀλέξανδρε	Πρίαμε	χρόνε	ὑπήκοε	ἄνθρωπε	θεοί
πληθυντικός αριθμός							
ονομ.	οἱ	—	—	χρόνοι	ὑπήκοοι	ἄνθρωποι	θεοί
γεν.	τῶν	—	—	χρόνων	ὑπηκόων	ἀνθρώπων	θεῶν
δοτ.	τοῖς	—	—	χρόνοις	ὑπηκόοις	ἀνθρώποις	θεοῖς
αιτ.	τούς	—	—	χρόνους	ὑπηκόους	ἀνθρώπους	θεούς
κλητ.	(ὦ)	—	—	χρόνοι	ὑπήκοοι	ἄνθρωποι	θεοί

	ενικός αριθμός				πληθυντικός αριθμός			
ονομ.	τό	Ἴλιον	τέκνον	δαιμόνιον	τά	—	τέκνα	δαιμόνια
γεν.	τοῦ	Ἰλίου	τέκνου	δαιμονίου	τῶν	—	τέκνων	δαιμονίων
δοτ.	τῷ	Ἰλίῳ	τέκνῳ	δαιμονίῳ	τοῖς	—	τέκνοις	δαιμονίοις
αιτ.	τό	Ἴλιον	τέκνον	δαιμόνιον	τά	—	τέκνα	δαιμόνια
κλητ.	(ὦ)	Ἴλιον	τέκνον	δαιμόνιον	(ὦ)	—	τέκνα	δαιμόνια

Γ΄ κλίση

ενικός αριθμός									
ονομ.	ὁ	Ἕλλην	Τρώς	υἱός	ἡ	πόλις	τό	σῶμα	ἀδίκημα
γεν.	τοῦ	Ἕλληνος	Τρωός	υἱοῦ/υἱέος	τῆς	πόλεως	τοῦ	σώματος	ἀδικήματος
δοτ.	τῷ	Ἕλληνι	Τρωί	υἱῷ/υἱεῖ	τῇ	πόλει	τῷ	σώματι	ἀδικήματι
αιτ.	τόν	Ἕλληνα	Τρῶα	υἱόν	τήν	πόλιν	τό	σῶμα	ἀδίκημα
κλητ.	(ὦ)	Ἕλλην	Τρώς	υἱέ	(ὦ)	πόλι	(ὦ)	σῶμα	ἀδίκημα
πληθυντικός αριθμός									
ονομ.	οἱ	Ἕλληνες	Τρῶες	υἱεῖς	αἱ	πόλεις	τά	σώματα	ἀδικήματα
γεν.	τῶν	Ἑλλήνων	Τρώων	υἱέων	τῶν	πόλεων	τῶν	σωμάτων	ἀδικημάτων
δοτ.	τοῖς	Ἕλλησι(ν)	Τρωσί(ν)	υἱέσι	ταῖς	πόλεσι(ν)	τοῖς	σώμασι	ἀδικήμασι
αιτ.	τούς	Ἕλληνας	Τρώας	υἱεῖς	τάς	πόλεις	τά	σώματα	ἀδικήματα
κλητ.	(ὦ)	Ἕλληνες	Τρῶες	υἱεῖς	(ὦ)	πόλεις	(ὦ)	σώματα	ἀδικήματα

ΚΛΙΣΗ ΕΠΙΘΕΤΩΝ

	ενικός αριθμός						πληθυντικός αριθμός					
	αρσ.		θηλ.		ουδ.		αρσ.		θηλ.		ουδ.	
ονομ.	ὁ	ἑκών	ἡ	ἑκοῦσα	τό	ἑκόν	οἱ	ἑκόντες	αἱ	ἑκοῦσαι	τά	ἑκόντα
γεν.	τοῦ	ἑκόντος	τῆς	ἑκούσης	τοῦ	ἑκόντος	τῶν	ἑκόντων	τῶν	ἑκουσῶν	τῶν	ἑκόντων
δοτ.	τῷ	ἑκόντι	τῇ	ἑκούσῃ	τῷ	ἑκόντι	τοῖς	ἑκοῦσι	ταῖς	ἑκούσαις	τοῖς	ἑκοῦσι
αιτ.	τόν	ἑκόντα	τήν	ἑκοῦσαν	τό	ἑκόν	τούς	ἑκόντας	τάς	ἑκούσας	τά	ἑκόντα
κλητ.	(ὦ)	ἑκών	(ὦ)	ἑκοῦσα	(ὦ)	ἑκόν	(ὦ)	ἑκόντες	(ὦ)	ἑκοῦσαι	(ὦ)	ἑκόντα

	ενικός αριθμός						πληθυντικός αριθμός					
	αρσ.		θηλ.		ουδ.		αρσ.		θηλ.		ουδ.	
ονομ.	ὁ	ἄκων	ἡ	ἄκουσα	τό	ἆκον	οἱ	ἄκοντες	αἱ	ἄκουσαι	τά	ἄκοντα
γεν.	τοῦ	ἄκοντος	τῆς	ἀκούσης	τοῦ	ἄκοντος	τῶν	ἀκόντων	τῶν	ἀκουσῶν	τῶν	ἀκόντων
δοτ.	τῷ	ἄκοντι	τῇ	ἀκούσῃ	τῷ	ἄκοντι	τοῖς	ἄκουσι	ταῖς	ἀκούσαις	τοῖς	ἄκουσι
αιτ.	τόν	ἄκοντα	τήν	ἄκουσαν	τό	ἆκον	τούς	ἄκοντας	τάς	ἀκούσας	τά	ἄκοντα
κλητ.	(ὦ)	ἄκων	(ὦ)	ἄκουσα	(ὦ)	ἆκον	(ὦ)	ἄκοντες	(ὦ)	ἄκουσαι	(ὦ)	ἄκοντα

	ενικός αριθμός				πληθυντικός αριθμός			
	αρσ. / θηλ.		ουδ.		αρσ. / θηλ.		ουδ.	
ονομ.	ὁ,ἡ	φρενοβλαβής	τό	φρενοβλαβές	οἱ/ αἱ	φρενοβλαβεῖς	τά	φρενοβλαβῆ
γεν.	τοῦ/ τῆς	φρενοβλαβοῦς	τοῦ	φρενοβλαβοῦς	τῶν	φρενοβλαβῶν	τῶν	φρενοβλαβῶν
δοτ.	τῷ/ τῇ	φρενοβλαβεῖ	τῷ	φρενοβλαβεῖ	τοῖς/ ταῖς	φρενοβλαβέσι	τοῖς	φρενοβλαβέσι
αιτ.	τόν/ τήν	φρενοβλαβῆ	τό	φρενοβλαβές	τούς/ τάς	φρενοβλαβεῖς	τά	φρενοβλαβῆ
κλητ.	(ὦ)	φρενοβλαβές	(ὦ)	φρενοβλαβές	(ὦ)	φρενοβλαβεῖς	(ὦ)	φρενοβλαβῆ

	ενικός αριθμός					πληθυντικός αριθμός				
	αρσ.		θηλ.		ουδ.	αρσ.		θηλ.		ουδ.
ονομ.	ὁ	πρῶτος	ἡ	πρώτη	τό πρῶτον	οἱ	πρῶτοι	αἱ	πρῶται	τά πρῶτα
γεν.	τοῦ	πρώτου	τῆς	πρώτης	τοῦ πρώτου	τῶν	πρώτων	τῶν	πρώτων	τῶν πρώτων
δοτ.	τῷ	πρώτῳ	τῇ	πρώτῃ	τῷ πρώτῳ	τοῖς	πρώτοις	ταῖς	πρώταις	τοῖς πρώτοις
αιτ.	τόν	πρῶτον	τήν	πρώτην	τό πρῶτον	τούς	πρώτους	τάς	πρώτας	τά πρῶτα
κλητ.	(ὦ)	πρῶτε	(ὦ)	πρώτη	(ω) πρῶτον	(ὦ)	πρῶτοι	(ὦ)	πρῶται	(ὦ) πρῶτα

	ενικός αριθμός					πληθυντικός αριθμός				
	αρσ.		θηλ.		ουδ.	αρσ.		θηλ.		ουδ.
ονομ.	ὁ	πολύς	ἡ	πολλή	τό πολύ	οἱ	πολλοί	αἱ	πολλαί	τά πολλά
γεν.	τοῦ	πολλοῦ	τῆς	πολλῆς	τοῦ πολλοῦ	τῶν	πολλῶν	τῶν	πολλῶν	τῶν πολλῶν
δοτ.	τῷ	πολλῷ	τῇ	πολλῇ	τῷ πολλῷ	τοῖς	πολλοῖς	ταῖς	πολλαῖς	τοῖς πολλοῖς
αιτ.	τόν	πολύν	τήν	πολλήν	τό πολύ	τούς	πολλούς	τάς	πολλάς	τά πολλά
κλητ.	(ὦ)	πολύ	(ὦ)	πολλή	(ὦ) πολύ	(ὦ)	πολλοί	(ὦ)	πολλαί	(ὦ) πολλά

	ενικός αριθμός				πληθυντικός αριθμός			
	αρσ. / θηλ.			ουδ.	αρσ. / θηλ.			ουδ.
ονομ.	ὁ,ἡ	καταφανής	τό	καταφανές	οἱ,αἱ	καταφανεῖς	τά	καταφανῆ
γεν.	τοῦ,τῆς	καταφανοῦς	τοῦ	καταφανοῦς	τῶν	καταφανῶν	τῶν	καταφανῶν
δοτ.	τῷ,τῇ	καταφανεῖ	τῷ	καταφανεῖ	τοῖς,ταῖς	καταφανέσι	τοῖς	καταφανέσι
αιτ.	τόν,τήν	καταφανῆ	τό	καταφανές	τούς,τάς	καταφανεῖς	τά	καταφανῆ
κλητ.	(ὦ)	καταφανές	(ὦ)	καταφανές	(ὦ)	καταφανεῖς	(ὦ)	καταφανῆ

	ενικός αριθμός					πληθυντικός αριθμός				
	αρσ.		θηλ.		ουδ.	αρσ.		θηλ.		ουδ.
ονομ.	ὁ	μέγας	ἡ	μεγάλη	τό μέγα	οἱ	μεγάλοι	αἱ	μεγάλαι	τά μεγάλα
γεν.	τοῦ	μεγάλου	τῆς	μεγάλης	τοῦ μεγάλου	τῶν	μεγάλων	τῶν	μεγάλων	τῶν μεγάλων
δοτ.	τῷ	μεγάλῳ	τῇ	μεγάλῃ	τῷ μεγάλῳ	τοῖς	μεγάλοις	ταῖς	μεγάλαις	τοῖς μεγάλοις
αιτ.	τόν	μέγαν	τήν	μεγάλην	τό μέγα	τούς	μεγάλους	τάς	μεγάλας	τά μεγάλα
κλητ.	(ὦ)	μέγα/ μεγάλε	(ὦ)	μεγάλη	(ὦ) μέγα	(ὦ)	μεγάλοι	(ὦ)	μεγάλαι	(ὦ) μεγάλα

ΚΛΙΣΗ ΑΝΤΩΝΥΜΙΩΝ

ενικός αριθμός						
	αρσ.	θηλ.	ουδ.	αρσ.	θηλ.	ουδ.
ονομ.	αὐτός	αὐτή	αὐτό	ἄλλος	ἄλλη	ἄλλο
γεν.	αὐτοῦ	αὐτῆς	αὐτοῦ	ἄλλου	ἄλλης	ἄλλου
δοτ.	αὐτῷ	αὐτῇ	αὐτῷ	ἄλλῳ	ἄλλῃ	ἄλλῳ
αιτ.	αὐτόν	αὐτήν	αὐτό	ἄλλον	ἄλλην	ἄλλο
κλητ.	—	—	—	—	—	—
πληθυντικός αριθμός						
	αρσ.	θηλ.	ουδ.	αρσ.	θηλ.	ουδ.
ονομ.	αὐτοί	αὐταί	αὐτά	ἄλλοι	ἄλλαι	ἄλλα
γεν.	αὐτῶν	αὐτῶν	αὐτῶν	ἄλλων	ἄλλων	ἄλλων
δοτ.	αὐτοῖς	αὐταῖς	αὐτοῖς	ἄλλοις	ἄλλαις	ἄλλοις
αιτ.	αὐτούς	αὐτάς	αὐτά	ἄλλους	ἄλλας	ἄλλα
κλητ.	—	—	—	—	—	—

ενικός αριθμός						
	αρσ.	θηλ.	ουδ.	αρσ.	θηλ.	ουδ.
ονομ.	σφέτερος	σφετέρα	σφέτερον	οὗτος	αὕτη	τοῦτο
γεν.	σφετέρου	σφετέρας	σφετέρου	τούτου	ταύτης	τούτου
δοτ.	σφετέρῳ	σφετέρᾳ	σφετέρῳ	τούτῳ	ταύτῃ	τούτῳ
αιτ.	σφέτερον	σφετέραν	σφέτερον	τοῦτον	ταύτην	τοῦτο
κλητ.	—	—	—	οὗτος	αὕτη	—
πληθυντικός αριθμός						
	αρσ.	θηλ.	ουδ.	αρσ.	θηλ.	ουδ.
ονομ.	σφέτεροι	σφέτεραι	σφέτερα	οὗτοι	αὗται	ταῦτα
γεν.	σφετέρων	σφετέρων	σφετέρων	τούτων	τούτων	τούτων
δοτ.	σφετέροις	σφετέραις	σφετέροις	τούτοις	ταύταις	τούτοις
αιτ.	σφετέρους	σφετέρας	σφέτερα	τούτους	ταύτας	ταῦτα
κλητ.	—	—	—	—	—	—

ενικός αριθμός				
	αρσ.	θηλ.	ουδ.	
ονομ.				ἐγώ
γεν.	ἑαυτοῦ/ αὑτοῦ	ἑαυτῆς/ αὑτῆς		ἐμοῦ-μου
δοτ.	ἑαυτῷ/ αὑτῷ	ἑαυτῇ/ αὑτῇ		ἐμοῖ-μοι
αιτ.	ἑαυτόν/ αὑτόν	ἑαυτήν/ αὑτήν	ἑαυτό/ αὑτό	ἐμέ-με
κλητ.	—	—	—	—

πληθυντικός αριθμός				
	αρσ.	θηλ.	ουδ.	
ονομ.				ἡμεῖς
γεν.	ἑαυτῶν/ σφῶν αὐτῶν	ἑαυτῶν/ σφῶν αὐτῶν		ἡμῶν
δοτ.	ἑαυτοῖς/ σφίσιν αὐτοῖς	ἑαυταῖς/ σφίσιν αὐταῖς		ἡμῖν
αιτ.	ἑαυτούς/ σφᾶς αὐτούς	ἑαυτάς/ σφᾶς αὐτάς	ἑαυτά	ἡμᾶς
κλητ.		—	—	—

ΚΛΙΣΗ ΜΕΤΟΧΩΝ

ενικός αριθμός						
	αρσ.	θηλ.	ουδ.	αρσ.	θηλ.	ουδ.
ονομ.	παρών	παροῦσα	παρόν	λέγων	λέγουσα	λέγον
γεν.	παρόντος	παρούσης	παρόντος	λέγοντος	λεγούσης	λέγοντος
δοτ.	παρόντι	παρούσῃ	παρόντι	λέγοντι	λεγούσῃ	λέγοντι
αιτ.	παρόντα	παροῦσαν	παρόν	λέγοντα	λέγουσαν	λέγον
κλητ.	παρών	παροῦσα	παρόν	λέγων	λέγουσα	λέγον
πληθυντικός αριθμός						
	αρσ.	θηλ.	ουδ.	αρσ.	θηλ.	ουδ.
ονομ.	παρόντες	παροῦσαι	παρόντα	λέγοντες	λέγουσαι	λέγοντα
γεν.	παρόντων	παρουσῶν	παρόντων	λεγόντων	λεγουσῶν	λεγόντων
δοτ.	παροῦσι	παρούσαις	παροῦσι	λέγουσι	λεγούσαις	λέγουσι
αιτ.	παρόντας	παρούσας	παρόντα	λέγοντας	λεγούσας	λέγοντα
κλητ.	παρόντες	παροῦσαι	παρόντα	λέγοντες	λέγουσαι	λέγοντα

ενικός αριθμός			
	αρσ.	θηλ.	ουδ.
ονομ.	παρασκευάζων	παρασκευάζουσα	παρασκευάζον
γεν.	παρασκευάζοντος	παρασκευαζούσης	παρασκευάζοντος
δοτ.	παρασκευάζοντι	παρασκευαζούσῃ	παρασκευάζοντι
αιτ.	παρασκευάζοντα	παρασκευάζουσαν	παρασκευάζον
κλητ.	παρασκευάζων	παρασκευάζουσα	παρασκευάζον
πληθυντικός αριθμός			
	αρσ.	θηλ.	ουδ.
ονομ.	παρασκευάζοντες	παρασκευάζουσαι	παρασκευάζοντα
γεν.	παρασκευαζόντων	παρασκευαζουσῶν	παρασκευαζόντων
δοτ.	παρασκευάζουσι	παρασκευαζούσαις	παρασκευάζουσι
αιτ.	παρασκευάζοντας	παρασκευαζούσας	παρασκευάζοντα
κλητ.	παρασκευάζοντες	παρασκευάζουσαι	παρασκευάζοντα

	ενικός αριθμός			πληθυντικός αριθμός		
	αρσ.	θηλ.	ουδ.	αρσ.	θηλ.	ουδ.
ονομ.	ἀπολόμενος	ἀπολομένη	ἀπολόμενον	ἀπολόμενοι	ἀπολόμεναι	ἀπολόμενα
γεν.	ἀπολομένου	ἀπολομένης	ἀπολομένου	ἀπολομένων	ἀπολομένων	ἀπολομένων
δοτ.	ἀπολομένῳ	ἀπολομένῃ	ἀπολομένῳ	ἀπολομένοις	ἀπολομέναις	ἀπολομένοις
αιτ.	ἀπολόμενον	ἀπολομένην	ἀπολόμενον	ἀπολομένους	ἀπολομένας	ἀπολόμενα
κλητ.	ἀπολόμενε	ἀπολομένη	ἀπολόμενον	ἀπολόμενοι	ἀπολόμεναι	ἀπολόμενα

ΧΡΟΝΙΚΕΣ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ					
Ενεστώτας	**Παρατατικός**	**Μέλλοντας**	**Αόριστος**	**Παρακείμενος**	**Υπερσυντέλικος**
ἐστί	ἦν	ἔσται	ἐγένετο	γέγονε	ἐγεγόνει
ἀποδίδονται	ἀπεδίδοντο	ἀποδώσονται/ ἀποδοθήσονται	ἀπέδοντο	ἀποδέδονται	ἀπεδέδοντο
κινδυνεύειν	—	κινδυνεύσειν	κινδυνεῦσαι	κεκινδυνευκέναι	—
βούλονται	ἐβούλοντο/ ἠβούλοντο	βουλήσονται/ βουληθήσονται	ἐβουλήθησαν/ ἠβουλήθησαν	βεβούληνται	ἐβεβούληντο
συνοικῇ	—	—	συνοικήσῃ	συνῳκηκώς ᾖ	—
γιγνώσκουσιν	ἐγίγνωσκον	γνώσονται	ἔγνωσαν	ἐγνώκασιν	ἐγνώκεσαν
συμμίσγοιεν		συμμείξοιεν	συμμείξαιεν/ συμμείξειαν	συμμεμειχότες εἶεν	—
ἀπόλλυνται	ἀπώλλυντο	ἀπολοῦνται/ ἀπολεσθήσονται	ἀπώλοντο	ἀπολώλασιν	ἀπωλώλεσαν
συνοικεῖ	συνῴκει	συνοικήσει	συνῴκησε	συνῴκηκε	συνῳκήκει
ἀποδίδωσι	ἀπεδίδου	ἀποδώσει	ἀπέδωκεν	ἀποδέδωκε	ἀπεδεδώκει
ἀπαλλάττοιντο	—	ἀπαλλάξοιντο ἀπαλλαχθήσοιντο ἀπαλλαγήσοιντο	ἀπαλλαγεῖεν ἀπαλλάξαιντο ἀπαλλαχθείησαν ἢ ἀπαλλαχθεῖεν	ἀπηλλαγμένοι εἶεν	—
ἔχουσιν	εἶχον	ἕξουσιν/ σχήσουσιν	ἔσχον	ἐσχήκασιν	ἐσχήκεσαν
ἀποδιδόναι	—	ἀποδώσειν	ἀποδοῦναι	ἀποδεδωκέναι	
λέγουσι	—	λέξουσι/ ἐροῦσι	λέξασι/ εἰποῦσι	εἰρηκόσι	
πιστεύουσι	ἐπίστευον	πιστεύσουσι	ἐπίστευσαν	πεπιστεύκασι	ἐπεπιστεύκεσαν
ἀποφαίνομαι	ἀπεφαινόμην	ἀποφανοῦμαι/ ἀποφανήσομαι	ἀπεφάνθην/ ἀπεφάνην/ ἀπεφηνάμην	ἀποπέφασμαι/ ἀποπέφηνα	ἀπεπεφάσμην/ ἀπεπεφήνειν
παρασκευάζοντος	—	παρασκευάσοντος	παρασκευάσαντος	παρεσκευακότος	—
ἀπολλύμενοι		ἀπολούμενοι	ἀπολόμενοι	ἀπολωλότες	—
ποιῶσι	—	—	ποιήσωσι	πεποιηκότες ὦσι	—
εἰσί	ἦσαν	ἔσονται	ἐγένοντο	γεγόνασι	ἐγεγόνεσαν

ΕΓΚΛΙΤΙΚΕΣ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ					
Οριστική	**Υποτακτική**	**Ευκτική**	**Προστακτική**	**Απαρέμφατο**	**Μετοχή**
ἀπέδοντο	ἀποδῶνται	ἀποδοῖντο	ἀποδόσθων	ἀποδόσθαι	ἀποδόμενος, -η,-ον
συνοικεῖ	συνοικῇ	συνοικοῖ/ συνοικοίη	συνοικείτω	συνοικεῖν	συνοικῶν, -οῦσα,-οῦν
συμμίσγουσιν	συμμίσγωσιν	συμμίσγοιεν	συμμισγόντων συμμισγέτωσαν	συμμίσγειν	συμμίσγων, -ουσα,-ον
ἀπέδωκεν	ἀποδῷ	ἀποδοίη	ἀποδότω	ἀποδοῦναι	ἀποδούς, -οῦσα,-όν
ἀπηλλάγησαν	ἀπαλλαγῶσιν	ἀπαλλαγεῖεν	ἀπαλλαγέντων ή ἀπαλλαγήτωσαν	ἀπαλλαγῆναι	ἀπαλλαγείς, -εῖσα,-έν
ἀποφαίνομαι	ἀποφαίνωμαι	ἀποφαινοίμην	—	ἀποφαίνεσθαι	ἀποφαινόμενος, -η,-ον
ἐποίησαν	ποιήσωσι	ποιήσαιεν/ ποιήσειαν	ποιησάντων/ ποιησάτωσαν	ποιῆσαι	ποιήσας,-ασα,-αν
εἰσί	ὦσι	εἴησαν/ εἶεν	ἔστων/ὄντων/ ἔστωσαν	εἶναι	ὤν, οὖσα, ὄν

Α6. ΛΕΠΤΟΜΕΡΗΣ ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ

1. Εἰ ἐν Ἰλίῳ Ἑλένη ἦν: δευτ. υποθ. προτ. **Ἑλένη:** υποκ. στο **ἦν** [το ρήμα της πρότασης]. **ἐν Ἰλίῳ:** εμπρόθ. προσδ. στάσης σε τόπο.

2. ἀπέδοντο ἄν αὐτήν τοῖς Ἕλλησιν οἱ Τρῶες, ἑκόντος γε ἢ ἄκοντος Ἀλεξάνδρου: κύρ. πρότ. κρίσης. **Οἱ Τρῶες:** υποκ. στην δυνητική οριστ. **ἀπέδοντο ἄν** [το ρήμα της πρότασης] **αὐτήν** [: ἄμεσο] - **Ἕλλησιν** [: ἔμμεσο]: αντικείμενο στο ρήμα. **Ἀλεξάνδρου:** υποκ. στη μτχ. [**ὄντος:** ενν.]: γενική απόλυτη, τροπ. μετχ. **ἑκόντος - ἄκοντος:** επιρρηματικά κατηγ. τρόπου.

ΥΠΟΘΕΤΙΚΟΣ λόγος: **εἰ ἦν** [: εἰ + οριστική ιστορικού χρόνου]: **υπόθ.** → **ἀπέδοντο ἄν** [: δυνητική οριστική]: **απόδοση**· δηλώνει το **μή πραγματικό** (το αντίθετο του πραγματικού)

3. Οὐ γάρ δή οὕτω γε φρενοβλαβής ἦν ὁ Πρίαμος: κύρ. πρότ. κρίσης. **φρενοβλαβής:** κατηγ. στο **ὁ Πρίαμος:** υποκ. στο **ἦν** [: ρήμα συνδετικό]. **οὕτω:** επιρρ. προσδ. του ποσού.

4. οὐδέ οἱ ἄλλοι Τρῶες [οὕτω φρενοβλαβεῖς ἦσαν]: κύρ. προτ. κρίσης που συνδέεται με την προηγούμενη κύρια παρατακτικά με τον συμπλεκτικό σύνδεσμο **οὐδέ.** οἱ **ἄλλοι:** επιθ. προσδ. στο **Τρῶες:** υποκ. στο [**ἦσαν:** ενν.]. [**φρενοβλαβεῖς**: ενν.]: κατηγ. στο Τρῶες μέσω του συνδετικού [**ἦσαν:** το ρήμα της πρότασης]. [**οὕτω:** ενν.]: επιρρ. προσδ. του ποσού.

5. ὥστε τοῖς σφετέροις σώμασι καί τοῖς τέκνοις καί τῇ πόλει κινδυνεύειν

ἐβούλοντο: δευτερεύουσα συμπερ. πρότ. που εκφέρεται με οριστική **ἐβούλοντο** [: πραγματικό αποτέλεσμα]. [**ὁ Πρίαμος - οἱ Τρῶες:** εννοούνται]: υποκείμενα στο **ἐβούλοντο** [το ρήμα της πρότασης] καί στο **κινδυνεύειν** [: ταυτοπροσωπία]: τελ. απαρέμφ. αντικ. στο ἐβούλοντο. **σώμασι - τοῖς τέκνοις - τῇ πόλει:** δοτικές της αναφοράς στο κινδυνεύειν. **τοῖς σφετέροις:** επιθ. προσδ. στο σώμασι.

6. ὅπως Ἀλεξάνδρος Ἑλένῃ συνοικῇ: δευτ. τελ. πρότ. **Ἀλέξανδρος:** υποκ. στο **συνοικῇ** [: το ρήμα της πρότασης]. **Ἑλένῃ:** αντικ.

7. Εἰ δέ τοι καί ἐν τοῖς πρώτοις χρόνοις ταῦτα ἐγίγνωσκον: δευτ.παραχωρητική πρότ. [**ὁ Πρίαμος - οἱ Τρῶες:** εννοοῦνται]: υποκείμενα στο **ἐγίγνωσκον** [: το ρήμα της πρότασης]. **ταῦτα:** αντικ. **ἐν τοῖς χρόνοις:** εμπρόθ. προσδ. χρόνου [: χρονική διάρκεια]. **πρώτοις:** επιθ. προσδ. στο χρόνοις.

8. ἐπεί πολλοί μέν τῶν ἄλλων Τρώων, μάλιστα δέ οἱ αὑτοῦ υἱεῖς ἀπώλλυντο: δευτ. χρον. πρότ. εκφέρεται με οριστική και δηλώνει το **πραγματικό**. **πολλοί - οἱ υἱεῖς:** υποκείμενα του **ἀπώλλυντο**. **τῶν ἄλλων:** επιθ. προσδ. στο **Τρώων:** γεν. διαιρ. από το πολλοί. **οἱ αὑτοῦ:** επιθ. προσδ. στο υἱεῖς. **μάλιστα:** επιρρ. προσδ. **ποσού.**

ΠΡΟΣΕΞΕ. Η γενική **ουσιαστικού** ή **γενική αντωνυμίας** [αυτοπαθητικής ή αλληλοπαθητικής ή οριστικής], όταν έχουν μπροστά τους το άρθρο του προσδιοριζόμενου απ᾽ αυτές ουσιαστικού, είναι επιθετικοί προσδιορισμοί στο προσδιοριζόμενο απ᾽ αυτές. Ἐτσι και η γενική **οἱ αὑτοῦ** είναι επιθ. προσδ. στο προσδιοριζόμενο **υἱεῖς** της παραπάνω πρότασης.

9. ὁπότε συμμίσγοιεν τοῖς Ἕλλησιν [οἱ Τρῶες]: δευτ. χρον. πρότ. που εκφέρεται με ευκτική επαναληπτική: **συμμίσγοιεν** και δηλώνει την **αόριστη επανάληψη στο παρελθόν.** [**οἱ Τρῶες**: εν.]: υποκ. στο **συμμίσγοιεν. τοῖς Ἕλλησιν:** αντικ.

10. Πρίαμος ἀπέδωκεν ἄν αὐτήν Μενελάῳ: κύρ. πρότ. κρίσης. **Πρίαμος:** υποκ. στη δυνητική οριστ. **ἀπέδωκεν ἄν** [: το ρήμα της πρότασης]. **αὐτήν** : άμεσο] - **Μενελάῳ** [: έμμεσο]: αντικείμενα στο ρήμα.

11. εἰ καί αὐτός Ἑλένῃ συνῴκει: δευτ. παραχωρητική πρότ. **αὐτός:** υποκ. στο **συνῴκει. Ἑλένῃ:** αντικ.

12. ἵνα αὐτός καί οἱ ὑπήκοοι αὐτοῦ ἀπαλλαγεῖεν τῶν παρόντων κακῶν: δευτ. τελ. πρότ. που εκφέρεται με ευκτική του πλάγιου λόγου: **ἀπαλλαγεῖεν,** γιατί εξαρτάται από χρόνο οστορικό [**ἀπέδωκεν**]. **αὐτός - οἱ ὑπήκοοι:** υποκείμενα στο ρήμα **ἀπαλλαγεῖεν**. **αὐτοῦ:** γεν. κτητ. από το ὑπήκοοι. **τῶν παρόντων:** [επιθ. μτχ.] επιθ. προσδ. στο **κακῶν:** αντικ. στο ἀπαλλαγεῖεν.

13. Ἀλλ᾽ οὐ γάρ εἶχον [οἱ Τρῶες] Ἑλένην ἀποδοῦναι: κύρ. πρότ. κρίσης. [**οἱ Τρῶες:** εν.]: υποκ. στο **εἶχον** και στο **ἀποδοῦναι:** απαρέμφ. του αποτελέσματος. **Ἑλένην:** άμεσο αντικ. στο ἀποδῦναι. [**τοῖς Ἕλλησιν:** εν.]: έμμεσο αντικ. στο απαρέμφ.

14. οὐδέ λέγουσιν αὐτοῖς τήν ἀλήθεια ἐπίστευον οἱ Ἕλληνες τοῦ δαιμονίου παρασκεάζοντος: κύρ. προτ. κρίσης που συνδέεται με την προηγούμενη κύρια παρατακτικά με το συμπλεκτικό σύνδεσμο **οὐδέ. Οἱ Ἕλληνες:** υποκ.

στο **ἐπίστευον** [: το ρήμα της πρότασης]. **λέγουσιν:** εναντιωμ. μτχ. που έχει υποκ. το **αὐτοῖς:** αντικ. στο ἐπίστευον. **τήν ἀλήθειαν:** αντικ. στη μτχ. λέγουσιν. **τοῦ δαιμονίου:** υποκ. στη μτχ. **παρασκευάζοντος:** αιτιολ. μτχ. γενική απόλυτη.

15. ὡς μέν ἐγώ γνώμην ἀποφαίνομαι: αναφ. πρότ. παρενθετική. **ἐγώ:** υποκ. στο **ἀποφαίνομαι. γνώμην:** αντικ.

16. ὅπως πανωλεθρίᾳ ἀπολόμενοι [οἱ Τρῶες] καταφανές τοῦτο τοῖς ἀνθρώποις ποιήσωσι: δευτ. τελ. πρότ. [**οἱ Τρῶες:** ενν.]: υποκ. στο ποιήσωσι [το ρήμα της πρότασης] και στη μτχ. **ἀπολόμενοι:** χρον. μτχ. **πανωλεθρίᾳ:** δοτ. του τρόπου. **καταφανές**: κατηγ. στο **τοῦτο:** αντικ. στο ποιήσωσι [εδώ το **ποιῶ** είναι συνδετικό· συνδέει το κατηγ. με το αντικ]. **τοῖς ἀνθρώποις:** δοτ. αντικ. στο καταφανές.

17. ὡς τῶν μεγάλων ἀδικημάτων μεγάλαι εἰσί καί αἱ τιμωρίαι παρά τῶν θεῶν: δευτ. ειδική πρότ. επεξήγηση στο **τοῦτο.** της προηγούμενης τελικής πρότασης. **μεγάλαι:** κατηγ. στο **αἱ τιμωρίαι:** υποκ. στο **εἰσί** [: το ρήμα της πρότασης είναι συνδετικό] καί συνδέει το υποκ. με το κατηγ.] **τῶν μεγάλων:** επιθ. προσδ. **ἀδικημάτων:** γεν. αντικειμ. στο αἱ τιμωρίαι. **παρά τῶν θεῶν:** εμπροθ. προσδ. προέλευσης.

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

στις ερμηνευτικές ερωτήσεις της σελ.10 του σχ. βιβλίου

1. Πώς τεκμηριώνει ο Ηρόδοτος την άποψη ότι η Ελένη δε βρισκόταν στην Τροία;

Ο Ηρόδοτος υποστηρίζει ότι οι Τρώες δεν είχαν την Ελένη και γι' αυτό δεν μπορούσαν να την παραδώσουν στους Έλληνες. Αυτό το στηρίζει σε λογικά επιχειρήματα. Ο Πρίαμος ως υπεύθυνος και σώφρων βασιλιάς δε θα έθετε το λαό του σε κίνδυνο, για να ικανοποιήσει την επιθυμία του γιου του. Αν ήταν στο χέρι του, κατά τον Ηρόδοτο, θα επέστρεφε την Ελένη στους Έλληνες, προκειμένου να αποφευχθεί ο πόλεμος. Διαπιστώνουμε, λοιπόν, ότι ο ιστορικός προσπαθεί να εξηγήσει λογικά τις ενέργειες και τις αποφάσεις κάθε προσώπου επιχειρηματολογώντας για τα αίτια κάθε γεγονότος, ακόμη και όταν αναφέρεται στη μυθολογική παράδοση.

2. Πού αποδίδει ο Ηρόδοτος την αδυναμία των Τρώων να πείσουν τους Έλληνες ότι η Ελένη δε βρισκόταν στα χέρια τους;

Κατά τον Ηρόδοτο ο πόλεμος ήταν αναπόφευκτος, αφού είχε ήδη αποφασιστεί από τους θεούς. Η ύβρις, που επέδειξε ο Πάρης προς το φιλόξενο Μενέλαο, έπρεπε να τιμωρηθεί. Η καταστροφή του πολέμου έρχεται ως τιμωρία από τους θεούς, για να σωφρονίσει τους ανθρώπους και να τους διδάξει ότι τα σοβαρά αμαρτήματα πάντοτε τιμωρούνται. Για το λόγο αυτό οι Έλληνες δε

θα πείθονταν στα λόγια των Τρώων, όποια και αν ήταν η δικαιολογία, αφού οι αποφάσεις τους επηρεάζονταν από την παρέμβαση της θείας βούλησης. Ο Ηρόδοτος, δηλαδή, ισχυρίζεται ότι στην πραγματικότητα η απόφαση για πόλεμο δεν ανήκε στους Έλληνες, αλλά στους θεούς.

3. Με ποιο κίνητρο παρεμβαίνει το θείον στη διαμάχη Ελλήνων και Τρώων σύμφωνα με τον Ηρόδοτο;

Οι θεοί, σύμφωνα με τον ιστορικό, δεν παρεμβαίνουν στη διαμάχη των θνητών με σκοπό να υποστηρίξουν τη μία ή την άλλη πλευρά. Το κίνητρο για την παρέμβασή τους ήταν ο σωφρονισμός των ανθρώπων. Ένας θνητός (ο Πάρης) διέπραξε ύβρη και έπρεπε να τιμωρηθεί. Οι θεοί, λοιπόν, παρεμβαίνουν προκειμένου να αποκαταστήσουν την ηθική τάξη στη ζωή των θνητών. Έτσι θα καταλάβουν όλοι ότι ποτέ τα αμαρτήματα δε μένουν ατιμώρητα.

4. Να αναζητήσετε στην Οδύσσεια περιπτώσεις τιμωρίας θνητών από θεούς. Διακρίνετε διαφορές μεταξύ Ομήρου και Ηροδότου στον τρόπο παρέμβασης του θείου;

Στη ραψωδία **ι** της Οδύσσειας ο Οδυσσέας αφηγείται πώς μέθησε τον Κύκλωπα Πολύφημο, γιο του Ποσειδώνα, και τον εξαπάτησε, ώστε να γλυτώσουν αυτός και οι σύντροφοί του. Ενθουσιασμένος καθώς ήταν για τη σωτηρία τους, διαπράττει ύβρη, γιατί ειρωνεύεται τον Πολύφημο και προσβάλλει τον Ποσειδώνα. Την ύβρη αυτή σίγουρα θα την ακολουθήσει τιμωρία. Ο Πολύφημος θα παρακαλέσει τον πατέρα του να εκδικηθεί. Ο Ποσειδώνας οργισμένος αποφασίζει να δυσκολέψει την επιστροφή του Οδυσσέα όσο μπορεί. Βέβαια δεν μπορεί να εμποδίσει να συμβεί αυτό που έχει ήδη αποφασίσει ο Δίας. Ο Οδυσσέας θα καταφέρει να γυρίσει στην πατρίδα του, αλλά μετά από περιπέτειες δέκα χρόνων και αφού χάσει όλους τους συντρόφους του.

Βλέπουμε ότι εδώ ο θεός Ποσειδώνας παρεμβαίνει στη ζωή των ανθρώπων, όχι για να τους συνετίσει (όπως συμβαίνει στον Ηρόδοτο), αλλά για να εκδικηθεί. Ο σκοπός της τιμωρίας είναι πολύ διαφορετικός από αυτόν, που παρουσιάζει ο Ηρόδοτος. Στον Όμηρο οι θεοί αποφασίζουν για την ανθρώπινη μοίρα πολλές φορές σύμφωνα με τις δικές τους επιθυμίες και δείχνουν εύνοια ή απέχθεια προς θνητούς για προσωπικούς λόγους.

5. Πώς αντιμετωπίζονται τα ανθρώπινα σφάλματα από το Θεό σύμφωνα με τη διδασκαλία του Χριστού;

Η χριστιανική διδασκαλία διαφέρει από τις αντιλήψεις του Ηροδότου περί θείας τιμωρίας. Ο Θεός είναι πατέρας όλων των ανθρώπων, που νοιάζεται και αγωνιά για τα παιδιά Του. Προσπαθεί να τα σωφρονίσει και να τα διδάξει, όμως ποτέ να τα τιμωρήσει. Ο χριστιανικός Θεός δεν είναι τιμωρός, αλλά φιλεύσπλαχνος. Η συγχώρεση δίνεται πάντα σε όποιον τη ζητήσει. Κάθε άνθρωπος έχει την ευκαιρία να καταλάβει τα λάθη του και να μετανοήσει. Κανείς δεν είναι αναμάρτητος, γι' αυτό η βαθιά και ειλικρινής μετάνοια είναι ο στόχος κάθε χριστιανού. Αντίθετα, λοιπόν, με τους θεούς-τιμωρούς, όπως παρουσιάζονται από τον Ηρόδοτο, ο Θεός της χριστιανικής διδασκαλίας περιμένει τη μετάνοια, για να προσφέρει τη συγγνώμη Του και να δεχτεί στη αγκαλιά Του οποιονδήποτε άνθρωπο.

ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

Ερμηνευτικού – πραγματολογικού περιεχομένου

1. Πώς κρίνετε τον πόλεμο ως τιμωρία σταλμένη από τους θεούς στους ανθρώπους; Τι συμφορές επιφέρει;

Απάντηση: Η τιμωρία συνήθως σκοπό έχει να σωφρονίσει το δράστη και να παραδειγματίσει τους υπόλοιπους. Ο πόλεμος ως τιμωρία είναι εξαιρετικά σκληρή, αφού οι συμφορές που επιφέρει είναι τις περισσότερες φορές ανεπανόρθωτες. Μάλιστα πολλές φορές δε δίνεται η δυνατότητα στους ανθρώπους να γίνουν καλύτεροι συνειδητοποιώντας τα λάθη τους, αφού το αποτέλεσμα είναι η κυριαρχία του θανάτου και του τρόμου, που μένει βαθιά ριζωμένος στις ψυχές των επιζώντων. Επομένως μια τέτοια τιμωρία δε θα είχε το επιθυμητό αποτέλεσμα. Σκοπός της φαίνεται να είναι περισσότερο η εκδίκηση παρά ο σωφρονισμός.

2. Πώς κρίνετε τον Πρίαμο σύμφωνα με τη συμπεριφορά και τις προθέσεις που του αποδίδει ο Ηρόδοτος;

Απάντηση: Σύμφωνα με την άποψη του Ηροδότου, ο Πρίαμος θεωρείται άξιος και σώφρων βασιλιάς, γιατί δε θα έθετε σε κίνδυνο το λαό του για χάρη του γιου του. Κατά τα λεγόμενα του ιστορικού, πάνω από κάθε ιδιωτικό συμφέρον ο Πρίαμος θα έβαζε τη σωτηρία του λαού του από τα δεινά του πολέμου. Γνωρίζει ότι ο πόλεμος μόνο συμφορές μπορεί να επιφέρει και γι' αυτό θα τον απέφευγε, αν ήταν στο χέρι του. Επομένως πληρεί τις προδιαγραφές του καλού ηγέτη, αφού θέτει το καλό της πόλης του πάνω από το ίδιον συμφέρον.

ΜΕΡΟΣ Β΄

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΑ – ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΚΑ:
Επανάληψη ύλης της ετυμολογίας Β΄ Γυμνασίου

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ
στις ετυμολογικές ασκήσεις των σελ. 11-12 του σχ. Βιβλίου

1. Να σχηματίσετε ουσιαστικά ή επίθετα της α.ε. χρησιμοποιώντας τα παρακάτω συνθετικά μέρη:

σύν + ἔχω → (ουσ.) ἡ συνοχή
ὑπέρ + μέγεθος → (επίθ.) ὑπερμεγέθης, -ης, -ες
λόχος + ἄγω → (ουσ.) ὁ λοχαγός
ναύς + ἄρχω → (ουσ.) ἡ ναυαρχίς/ ὁ ναύαρχος
επί + οὐρανός → (επίθ.) ἐπουράνιος, -ος, -ον
βαρύς + θυμός → (επίθ.) βαρύθυμος, -ος, -ον
ἴσος + βάρος → (επίθ.) ἰσοβαρής, -ής, -ές
ἄξιος + θαυμάζω → (επίθ.) ἀξιοθαύμαστος, -ος, -ον
διά + γράφω → (ουσ.) ἡ διαγραφή

2. Να δοθούν παράγωγα της α.ε. από τις παρακάτω σύνθετες λέξεις. Να εξετάσετε επιπλέον ποια από αυτά χρησιμοποιούνται στη ν.ε. με την ίδια ή παρόμοια σημασία:

ρήματα		ουσιαστικά		ρηματικά επίθετα σε -τος ή -τέος	
ἀτυχής	: ἀτυχέω -ῶ	εὐγενής	: εὐγένεια	διαβαίνω	: διαβατός/διαβατέος
εὐεργέτης	: εὐεργετέω -ῶ	ἀμελής	: ἀμέλεια	προτιμῶ	: προτιμητέος
οἰκοδόμος	: οἰκοδομέω-ῶ	ἀντιγράφω	: ἀντιγραφή	ἀποδέχομαι	:ἀποδεκτός/ἀποδεκτέον
ἀσθενής	: ἀσθενέω-ῶ	ἄτακτος	: ἄταξία	ἐκλέγω	: ἐκλεκτός/ἐκλεκτέος

Όλα τα παραπάνω παράγωγα της α.ε. χρησιμοποιούνται και στη ν.ε. Κάποια διαφέρουν στην ερμηνεία: εὐγένεια = ευγενική καταγωγή – ἀντιγραφή = απάντηση.

3. Να χωρίσετε τις παρακάτω λέξεις σε κατηγορίες ανάλογα με το μέρος του λόγου στο οποίο ανήκει το α΄ συνθετικό τους (λέξη κλιτή: ουσιαστικό, επίθετο, ρήμα/ λέξη άκλιτη: επίρρημα, πρόθεση, μόριο) και στη συνέχεια να γράψετε τα συνθετικά τους μέρη:

Ἡ ἀποβολή, ἡ συγγραφή, ὁ συναγερμός, ὁ εὐγενής, ὁ ἐπιθετικός, ὁ φιλαλήθης, ὁ λιθοβόλος, ὁ δύσβατος, ὁ εὐπρεπής, ἡ διακοπή.

α΄ συνθετικό λέξη κλιτή	**α΄ συνθετικό λέξη άκλιτη**	
ὁ φιλαλήθης (ρήμα)	ἡ ἀποβολή	(πρόθεση)
ὁ λιθοβόλος (ουσιαστικό)	ἡ συγγραφή	(πρόθεση)
	ὁ συναγερμός	(πρόθεση)
	ὁ εὐγενής	(επίρρημα)
	ὁ ἐπιθετικός	(πρόθεση)
	ὁ δύσβατος	(μόριο)
	ἡ εὐπρεπής	(επίρρημα)
	ἡ διακοπή	(πρόθεση)

ἡ ἀποβολή	: ἀπό	+	βάλλω< βολή
ἡ συγγραφή	: σύν	+	γράφω< γραφή
ὁ συναγερμός	: σύν	+	ἀγείρω (= συγκεντρώνω)
ὁ εὐγενής	: εὖ	+	γένος
ὁ ἐπιθετικός	: ἐπί	+	τίθημι
ὁ φιλαλήθης	: φιλῶ (= ἀγαπῶ)	+	ἀλήθεια
ὁ λιθοβόλος	: λίθος	+	βάλλω (= ρίχνω)
ὁ δύσβατος	: δύσ-	+	βαίνω
ἡ εὐπρεπής	: εὖ	+	πρέπω (= ἁρμόζω)
ἡ διακοπή	: διά	+	κόπτω< κοπή

4. Να αναλυθούν οι σύνθετες λέξεις στα συνθετικά μέρη τους:

χειροποίητος	: χείρ	+	ποιέω-ῶ
λιθοτόμος	: λίθος	+	τέμνω (= κόβω)
πολύκαρπος	: πολύς	+	καρπός
ἀκρόπολις	: ἄκρα	+	πόλις
μισάνθρωπος	: μισέω-ῶ	+	ἄνθρωπος
κακοδαίμων	: κακός	+	δαίμων
δίδραχμον	: δύο	+	δραχμή
δημοκρατία	: δήμος (= λαός)	+	κράτος (= δύναμη)

5. Ποια η μεταφορική σημασία των λέξεων λιμήν, λάμπω, ὁδός, λευκός, ὑφαίνω, φάος-φῶς στη ν.ε.;

λιμήν : καταφύγιο
λάμπω : διαπρέπω/ έχω ωραία ή χαρούμενη έκφραση/ απαστράπτω από καθαριότητα
ὁδός : τρόπος/ μέθοδος/ κατεύθυνση
λευκός : σαφής/ ουδέτερος/ άψογος/ καθαρός/αγνός/χαρούμενος
ὑφαίνω : δημιουργώ/μηχανορραφώ
φάος-φῶς : ζωή/ ευτυχία/ δόξα/ σοφία

ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

Ετυμολογικού περιεχομένου

1. Να σχηματίσετε σύνθετες λέξεις της ν.ε. με α΄ συνθετικό μια πρόθεση και β΄ συνθετικό το ρήμα βαίνω.

Απάντηση: διαβαίνω, επιβαίνω, αναβάτης, διαβατός, πρόσβαση, έκβαση, απόβαση, διάβαση, προβαίνω κ.α.

2. Να γράψετε από δύο παράγωγα ουσιαστικά της ν.ε. για κάθε ρήμα, που δίνεται: συνοικῇ, ἐγίγνωσκον, ποιήσωσι, εἶχον.

Απάντηση: συνοικῇ : συνοικία, συνοικισμός
ἐγίγνωσκον : γνώση, γνώμη
ποιήσωσι : ποίηση, ποίημα
εἶχον : σχήμα, σχολή

ΜΕΡΟΣ Γ΄

ΕΠΑΝΑΛΗΨΗ ΥΛΗΣ

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗΣ - ΣΥΝΤΑΞΗΣ Β΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

στις γραμματικές – συντακτικές ασκήσεις των σελ. 12-13 του σχ. βιβλίου

1. Να κλίνετε τη φράση τῶν παρόντων κακῶν και στους δύο αριθμούς.

	ενικός αριθμός			πληθυντικός αριθμός		
ονομ.	τό	παρόν	κακόν	τά	παρόντα	κακά
γεν.	τοῦ	παρόντος	κακοῦ	τῶν	παρόντων	κακῶν
δοτ.	τῷ	παρόντι	κακῷ	τοῖς	παροῦσι	κακοῖς
αιτ.	τό	παρόν	κακόν	τά	παρόντα	κακά
κλητ.	(ὦ)	παρόν	κακόν	(ὦ)	παρόντα	κακά

2. Να βρείτε τα τριτόκλιτα επίθετα του κειμένου και να γράψετε τη ονομαστική ενικού των τριών γενών τους.

αρσ.	θηλ.	ουδ.
ὁ ἑκών	ἡ ἑκοῦσα	τό ἑκόν
ὁ ἄκων	ἡ ἄκουσα	τό ἄκον
ὁ φρενοβλαβής	ἡ φρενοβλαβής	τό φρενοβλαβές
ὁ πολύς	ἡ πολλή	τό πολύ
ὁ καταφανής	ἡ καταφανής	τό καταφανές
ὁ μέγας	ἡ μεγάλη	τό μέγα

3. Να συμπληρώσετε τον πίνακα με τους τύπους των ρημάτων στα πρόσωπα της ευκτικής των χρόνων που ζητούνται:

ρήμα	πρόσωπο	ενεστώτας	αόριστος	παρακείμενος
κινδυνεύω	γ΄ εν.	κινδυνεύοι	κινδυνεύσαι/ κινδυνεύσειεν	κεκινδυνεύκοι/ κεκινδυνευκώς εἴη
λύω	γ΄ πληθ.	λύοιεν	λύσαιεν/ λύσειαν	λελύκοιεν/ λελυκότες εἴησαν/ εἶεν
γράφω	β΄ εν.	γράφοις	γράψαις/ γράψειας	γεγράφοις/ γεγραφώς εἴης
νομίζω	α΄ πληθ.	νομίζοιμεν	νομίσαιμεν	νενομίκοιμεν/ νενομικότες εἴημεν/ εἶμεν

4. Να γράψετε τη γενική και δοτική ενικού και πληθυντικού των παρακάτω ουσιαστικών:

	γεν. εν.	δοτ. εν.	γεν. πληθ.	δοτ. πληθ.
ὁ γραφεύς	τοῦ γραφέως	τῷ γραφεῖ	τῶν γραφέων	τοῖς γραφεῦσι(ν)
ἡ δράσις	τῆς δράσεως	τῇ δράσει	τῶν δράσεων	ταῖς δράσεσι(ν)
τό πράγμα	τοῦ πράγματος	τῷ πράγματι	τῶν πραγμάτων	τοῖς πράγμασι(ν)
ὁ πατήρ	τοῦ πατρός	τῷ πατρί	τῶν πατέρων	τοῖς πατράσι(ν)
ὁ ῥήτωρ	τοῦ ῥήτορος	τῷ ῥήτορι	τῶν ῥητόρων	τοῖς ῥήτορσι(ν)
ὁ σωτήρ	τοῦ σωτήρος	τῷ σωτήρι	τῶν σωτήρων	τοῖς σωτήρσι(ν)
ἡ χελιδών	τῆς χελιδόνος	τῇ χελιδόνι	τῶν χελιδόνων	ταῖς χελιδόσι(ν)
ὁ Ἕλλην	τοῦ Ἕλληνος	τῷ Ἕλληνι	τῶν Ἑλλήνων	τοῖς Ἕλλησι(ν)
οἱ Τρῶες	τοῦ Τρωός	τῷ Τρωί	τῶν Τρώων	τοῖς Τρωσί(ν)

5. Να μεταφέρετε τα ρήματα στους τύπους που ζητούνται:

βλάπτω : α΄ πληθ. οριστ. αορ. ε.φ. : ἐβλάψαμεν
παρέχω : γ΄ εν. υποτ. ενεστ. ε.φ. : παρέχῃ
πράττω : β΄ εν. ευκτ. ενεστ. ε.φ. : πράττοις
ἀκούω : β΄ πληθ. προστ. ενεστ. μ.φ. : ἀκούεσθε
κομίζω : γ΄ πληθ. οριστ. παρακ. μ.φ. : κεκομισμένοι εἰσί(ν)

6. Να βρείτε τα απαρέμφατα των παρακάτω φράσεων και να τα αναγνωρίσετε συντακτικά:

α. *Δοκεῖ μοι διαφέρειν ἀνήρ τῶν ἄλλων ζώων.*
διαφέρειν: άναρθρο ειδικό απαρέμφατο, αντικείμενο στο ρ. δοκεῖ (ταυτοπροσωπία, Υ: ἀνήρ)

β. *Ὁμολογεῖται τήν πόλιν ἡμῶν ἀρχαιοτάτην εἶναι.*
εἶναι: άναρθρο ειδικό απαρέμφατο, υποκείμενο στο απρόσωπο ρ. ὁμολογεῖται (ετεροπροσωπία, Υ: τήν πόλιν)

γ. *Ὅμηρος ἔφη ποιμένα λαῶν εἶναι τόν ἀγαθόν στρατηγόν.*
εἶναι: άναρθρο ειδικό απαρέμφατο, αντικείμενο στο ρ. ἔφη (ετεροπροσωπία, Υ: τόν στρατηγόν)

δ. *Συμβουλεύω ὑμῖν τόν ἄνδρα τοῦτον ἐκποδών ποιεῖσθαι.*
ποιεῖσθαι: άναρθρο τελικό απαρέμφατο, άμεσο αντικείμενο στο ρ. συμβουλεύω (ετεροπροσωπία, Υ: ὑμᾶς)

7. Να εντοπίσετε τις μετοχές των παρακάτω φράσεων και να τις αναγνωρίσετε συντακτικά:

α. *Σωκράτης φανερός ἦν θεραπεύων τούς θεούς μάλιστα τῶν ἄλλων ἀνθρώπων.*
θεραπεύων: κατηγορηματική μετοχή, που εξαρτάται από το συνδετικό ρήμα φανερός ἦν, συνημμένη στο υποκείμενο του ρήματος Σωκράτης.

β. *Οὐδενός ἀντιπάλου παρόντος ἐνόμισε καταπρᾶξαι ἄν τι τῇ πόλει ἀγαθόν.*
παρόντος: γενική απόλυτη, επιρρηματική ατιολογική μετοχή.

γ. *Δίκαια λέγοντες πολλοί ἄδικα ποιοῦσιν.*
λέγοντες: επιρρηματική εναντιωματική μετοχή συνημμένη στο υποκείμενο του ρήματος πολλοί.

δ. *Τῇ ἐπιούσῃ νυκτί ἔφθασαν παρελθόντες τήν τῶν Ἀθηναίων οἰκοδομίαν.*
ἐπιούσῃ: επιθετική μετοχή με υποκείμενο τῇ νυκτί, επιθετικός προσδιορισμός, στο νυκτί.
παρελθόντες: κατηγορηματική χρονική μετοχή, που εξαρτάται από το ἔφθασαν, συνημμένη στο εννοούμενο υποκείμενο του ρήματος οὗτοι.

ε. *Ἀθηναῖοι ἀπέπλευσαν εἰς Νάξον καί Κατάνην διαχειμάσοντες.*
διαχειμάσοντες: επιρρηματική τελική μετοχή συνημμένη στο υποκείμενο του ρήματος Αθηναῖοι.

8. Στις παρακάτω φράσεις να επισημάνετε και να χαρακτηρίσετε τους τρόπους σύνδεσης (παρατακτική, υποτακτική) όρων ή προτάσεων:

α. *Χρήμασι οὐ μόνον δικαίως ἀλλά καί ἐλευθερίως ἐχρῆτο.*
Οι δύο επιρρηματικοί προσδιορισμοί τρόπου (δικαίως – ἐλευθερίως) συνδέονται **παρατακτικά** με τον αντιθετικό σύνδεσμο ἀλλά.

β. *Οἱ Ἀθηναῖοι ἐπυνθάνοντο ὅτι αἱ νῆες ἐν Κερκύρᾳ ἤδη εἰσί τῶν Πελοποννησίων.*
Οι δύο προτάσεις (Οἱ Ἀθηναῖοι ἐπυνθάνοντο – ὅτι…Πελλοποννησίων) συνδέονται **υποτακτικά** με τον ειδικό σύνδεσμο ὅτι.

γ. *Φημί δεῖν ἐκείνους μέν ἀπολέσθαι, ὅτι ἠσέβησαν, ἐμέ δέ σῴζεσθαι, ὅτι μηδέν ἡμάρτηκα.*
Η κύρια πρόταση (Φημί δεῖν ἐκείνους μέν ἀπολέσθαι, ἐμέ δέ σῴζεσθαι) συνδέεται **υποτακτικά** με τις δύο δευτερεύουσες προτάσεις (ὅτι ἠσέβησαν // ὅτι μηδέν ἡμάρτηκα) με τον αιτιολογικό σύνδεσμο ὅτι. Τα δύο απαρέμφατα (υποκείμενα του δεῖν) (ἀπολέσθαι // σῴζεσθαι)· συνδέονται παρατακτικά με τους αντιθετικούς συνδέσμους μέν - δέ.

δ. *Οὐδείς ἄν ὀνειδίσειε τυφλῷ, ἀλλά μᾶλλον ἐλεῆσαι.*
Οι δύο προτάσεις (οὐδείς… τυφλῷ – ἀλλά… ἐλεῆσαι) συνδέονται **παρατακτικά** με τον αντιθετικό σύνδεσμο ἀλλά.

9. Στις παρακάτω φράσεις να επισημάνετε και να χαρακτηρίσετε τους ομοιόπτωτους και ετερόπτωτους ονοματικούς προσδιορισμούς:

α. *Τούτῳ πολλοί τῶν νεωτέρων προσέχουσι τόν νοῦν.*
Τῶν νεωτέρων: ετερόπτωτος προσδιορισμός γενική διαιρετική στο πολλοί.

β. *Πᾶσιν ἀνθρώποις ὁ πᾶς χρόνος οὐχ ἱκανός λόγον ἴσον παρασκευάσαι τοῖς τούτων ἔργοις.*

Πᾶσιν: ομοιόπτωτος κατηγορηματικός προσδιορισμός στο ἀνθρώποις.
πᾶς: ομοιόπτωτος επιθετικός προσδιορισμός στο χρόνος.
ἴσον: ομοιόπτωτος επιθετικός προσδιορισμός στο λόγον.
τοῖς ἔργοις: ετερόπτωτος προσδιορισμός δοτική αντικειμενική στο ἴσον.
τούτων: ετερόπτωτος προσδιορισμός γενική του δημιουργού στο ἔργοις / τοῖς τούτων: επιθετικός προσδιορισμός στο ἔργοις.

γ. *Τύραννος ἐναντίος ἐλευθερία καί νόμῳ ἐστίν.*
ἐλευθερίᾳ, νόμῳ: ετερόπτωτοι προσδιορισμοί δοτικές αντικειμενικές στο ἐναντίος.

δ. *Οὗτος οὖν ὁ ταῦτα ποιήσας θανάτῳ τῷ ἀλγίστῳ ἀπώλετο, λιμῷ.*
ὁ ποιήσας: επιθετική μετοχή ως ομοιόπτωτος επιθετικός προσδιορισμός, στο οὗτος.
τῷ ἀλγίστῳ: ομοιόπτωτος ονοματικός επιθετικός προσδιορισμός στο θανάτῳ.
λιμῷ: ομοιόπτωτος ονοματικός προσδιορισμός, επεξήγηση στο θανάτῳ.

ε. *Ἀρίστανδρος, ἀνήρ Τελμισσεύς, μάντις, θαρρεῖν ἐκέλευσεν Ἀλέξανδρον.*
ἀνήρ: ομοιόπτωτος ονοματικός προσδιορισμός, παράθεση στο Ἀρίστανδρος.
Τελμισσεύς: ομοιόπτωτος ονοματικός επιθετικός προσδιορισμός στο ἀνήρ.
μάντις: ομοιόπτωτος ονοματικός προσδιορισμός, παράθεση στο Ἀρίστανδρος.

στ. *Ἐξέτασιν καί δοκιμασίαν ποιεῖται τοῦ Φεραίων ἱππικοῦ.*
τοῦ ἱππικοῦ: ετερόπτωτος ονοματικός προσδιορισμός, γενική αντικειμενική στο ἐξέτασιν και δοκιμασίαν.
Φεραίων: ετερόπτωτος ονοματικός προσδιορισμός, γενική κτητική στο ἱππικοῦ / τοῦ Φεραίων: ομοιόπτωτος ονοματικός επιθετικός προσδιορισμός στο ἱππικό.

ζ. *Πολλῶν χρημάτων κρείττων ὁ παρά τοῦ πλήθους ἔπαινος.*
Πολλών: ομοιόπτωτος ονοματικός επιθετικός προσδιορισμός στο χρημάτων.
χρημάτων: ετερόπτωτος ονοματικός προσδιορισμός, γενική συγκριτική (β΄ όρος σύγκρισης) από το κρείττων (α΄ όρος: ὁ ἔπαινος)

η. *Ἡδίστῃ τῇ γλώττῃ ἀπεκρίνατο.*
Ἡδίστῃ: ομοιόπτωτος ονοματικός κατηγορηματικός προσδιορισμός στο τῇ γλώττῃ.

10. Στις παρακάτω φράσεις να επισημάνετε και να χαρακτηρίσετε τους επιρρηματικούς προσδιορισμούς:

α. *Ἐκεῖνοι διά τούς ἐν Πειραιεῖ κινδύνους ὑπό πάντων ἀνθρώπων ζηλοῦνται.*

διά τούς κινδύνους: εμπρόθετος επιρρηματικός προσδιορισμός της αιτίας στο ζηλοῦνται.

ἐν Πειραιεῖ: εμπρόθετος επιρρηματικός προσδιορισμός στάσης σε τόπο στο κινδύνους.

ὑπό ἀνθρώπων: εμπρόθετος επιρρηματικός προσδιορισμός του ποιητικού αιτίου στο ζηλοῦνται.

β. *Ἐχώρουν ἐκ τῶν οἰκιῶν πρός αὐτούς.*

Ἐκ τῶν οἰκιῶν: εμπρόθετος επιρρηματικός προσδιορισμός της κίνησης από τόπο στο ἐχώρουν.

πρός αὐτούς: εμπρόθετος επιρρηματικός προσδιορισμός κατεύθυνσης προς πρόσωπο στο ἐχώρουν.

γ. *Πολλοί Ἀθηναῖοι τῷ λιμῷ ἀπέθανον.*

τῷ λιμῷ: επιρρηματικός προσδιορισμός, δοτική της αιτίας στο ἀπέθανον.

δ. *Ταχέως τόν ποταμόν διέβαινον.*

Ταχέως: επιρρηματικός προσδιορισμός του τρόπου στο διέβαινον.

ε. *Τοῦ αὐτοῦ θέρους οὐ πολλῷ ὕστερον ἀφίκοντο εἰς τήν χώραν.*

Τοῦ θέρους: επιρρηματικός προσδιορισμός, γενική του χρόνου στο ἀφίκοντο.

ὕστερον: επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο ἀφίκοντο.

πολλῷ: επιρρηματικός προσδιορισμός, δοτική του ποσού στο ὕστερον.

εἰς τήν χώραν: εμπρόθετος επιρρηματικός προσδιορισμός κατεύθυνσης σε τόπο στο ἀφίκοντο.

στ. *Μόναι αἱ Ἀμαζόνες ὡπλισμέναι ἦσαν σιδήρῳ.*

σιδήρῳ: επιρρηματικός προσδιορισμός, δοτική του οργάνου στο ὡπλισμέναι ἦσαν.

ζ. *Νομίζω πᾶσαν φύσιν μαθήσει καί μελέτῃ πρός ἀνδρείαν αὔξεσθαι.*

μαθήσει – μελέτῃ: επιρρηματικοί προσδιορισμοί, δοτικές του μέσου στο αὔξεσθαι.

πρός ἀνδρείαν: εμπρόθετος επιρρηματικός προσδιορισμός του σκοπού στο αὔξεσθαι.

ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

Γραμματικού περιεχομένου

1. Να μεταφέρετε στον άλλο αριθμό τα παρακάτω ονόματα και ονοματικά σύνολα:
οἱ ἄλλοι Τρῶες:
τοῖς σφετέροις σώμασι:
τοῖς τέκνοις:
τῇ πόλει:
τοῖς πρώτοις χρόνοις:
τῶν ἄλλων Τρώων:
οἱ υἱεῖς:
τῶν μεγάλων ἀδικημάτων:

Απάντηση:

οἱ ἄλλοι Τρῶες	: ὁ ἄλλος Τρώς
τοῖς σφετέροις σώμασι	: τῷ σφετέρῳ σώματι
τοῖς τέκνοις	: τῷ τέκνῳ
τῇ πόλει	: ταῖς πόλεσι
τοῖς πρώτοις χρόνοις	: τῷ πρώτῳ χρόνῳ
τῶν ἄλλων Τρώων	: τοῦ ἄλλου Τρωός
οἱ υἱεῖς	: ὁ υἱός
τῶν μεγάλων ἀδικημάτων	: τοῦ μεγάλου ἀδικήματος

2. Να γράψετε τα τρία γένη των μετοχών των παρακάτω ρηματικών τύπων στο χρόνο που βρίσκονται: ἀπέδοντο, κινδυνεύειν, συνοικῇ, ἀπαλλαγεῖεν, ἀποδοῦναι, ἀποφαίνομαι, ποιήσωσι, εἰσί.

Απάντηση:

απέδοντο	: ἀποδόμενος, ἀποδομένη, ἀποδόμενον
κινδυνεύειν	: κινδυνεύων, κινδυνεύουσα, κινδυνεῦον
συνοικῇ	: συνοικῶν, συνοικοῦσα, συνοικοῦν
ἀπαλλαγεῖεν	: ἀπαλλαγείς, ἀπαλλαγεῖσα, ἀπαλλαγέν
ἀποδοῦναι	: ἀποδούς, ἀποδοῦσα, ἀποδόν
ἀποφαίνομαι	: ἀποφαινόμενος, ἀποφαινομένη, ἀποφαινόμενον
ποιήσωσι	: ποιήσας, ποιήσασα, ποιῆσαν
εἰσί	: ὤν, οὖσα, ὄν

Συντακτικού περιεχομένου

1. Να βρείτε και να χαρακτηρίσετε συντακτικά τα απαρέμφατα του κειμένου.
Απάντηση:

κινδυνεύειν: άναρθρο τελικό απαρέμφατο αντικείμενο στο ἐβούλοντο (ταυτοπροσωπία, Υ: οἱ Τρῶες)
ἀποδοῦναι: άναρθρο τελικό απαρέμφατο του σκοπού ή του αποτελέσματος ως επιρρηματικός προσδιορισμός στο εἶχον (ταυτοπροσωπία, Υ: οἱ Τρῶες)

2. Να βρείτε και να χαρακτηρίσετε συντακτικά τις μετοχές του κειμένου.
Απάντηση:

- **παρόντων:** επιθετική μετοχή ως επιθετικός προσδιορισμός στο κακῶν
- **λέγουσιν:** επιρρηματική εναντιωματική μετοχή συνημμένη στο αντικείμενο του ρήματος αὐτοῖς
- **παρασκευάζοντος:** γενική απόλυτη [Υ: τοῦ δαιμονίου] επιρρηματική αιτιολογική μετοχή
- **ἀπολόμενοι:** επιρρηματική χρονική μετοχή συνημμένη στο εννοούμενο υποκείμενο του ρήματος οὗτοι.

ΜΕΡΟΣ Δ΄

ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ ΚΕΙΜΕΝΑ

Πρώτο παράλληλο κείμενο

«Δὲν μπῆκα στὸ γαλαζόπλωρο καράβι.
Ποτὲ δὲν πάτησα τὴν ἀντριωμένη Τροία».
Μὲ τὸ βαθὺ στηθόδεσμο, τὸν ἥλιο στὰ μαλλιά, κι αὐτὸ τὸ ἀνάστημα
ἴσκιοι καὶ χαμόγελα παντοῦ
στοὺς ὤμους στοὺς μηροὺς στὰ γόνατα·
ζωντανὸ δέρμα, καὶ τὰ μάτια
μὲ τὰ μεγάλα βλέφαρα, ἦταν ἐκεῖ, στὴν ὄχθη ἑνός Δέλτα.
Καὶ στὴν Τροία;
Τίποτε στὴν Τροία - ἕνα εἴδωλο.
Ἔτσι τὸ θέλαν οἱ θεοί.
Κι ὁ Πάρης, μ' ἕναν ἴσκιο πλάγιαζε σά νά ἦταν πλάσμα ἀτόφιο·
κι ἐμεῖς σφαζόμασταν γιὰ τὴν Ἑλένη δέκα χρόνια.

Γ. Σεφέρης, *Ἑλένη*

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ ΣΧΟΛΙΑ

Ο συγγραφέας: Ο Γεώργιος Σεφέρης (ψευδώνυμο του Γ. Σεφεριάδη) γεννήθηκε στη Σμύρνη το 1900 και πέθανε στην Αθήνα το 1971. Όταν ξέσπασε ο Β΄ παγκόσμιος πόλεμος, ήρθε στην Αθήνα με την οικογένειά του, όπου τελείωσε το γυμνάσιο. Ολοκλήρωσε τις νομικές σπουδές του στο Παρίσι. Σταδιοδρόμησε στη διπλωματική υπηρεσία στην Αθήνα και αργότερα στο Λονδίνο. Το 1941 καολουθεί την εξόριστη ελληνική κυβέρνηση στην Αίγυπτο, τη Β. Αφρική και την Ιταλία. Επιστρέφει στην Αθήνα μετά την απελευθέρωση, όπου μένει μέχρι το 1948. Μετά από υπηρεσία σε διάφορες πρεσβείες αποσύρεται στην Αθήνα. Έργα του είναι: η ποιητική συλλογή *Στροφή* (1931), το ποίημα *Στέρνα* (1932), το *Μυθιστόρημα* (1935), *Τετράδια Γυμνασμάτων* (1940), *Ημερολόγιο Καταστρώματος Α΄, Β΄, Γ΄* [ή *Κύπρον, οὐ μ' ἐθέσπισεν* (στίχος του Ευριπίδη)], η *Κίχλη*, *Τρία Κρυφά Ποιήματα* κ.α. Το 1963 τιμήθηκε με το βραβείο Νόμπελ λογοτεχνίας.

Το απόσπασμα: Προέρχεται από το έργο Ελένη του Γ. Σεφέρη, που ανήκει στη συλλογή *Κύπρον οὐ μ' ἐθέσπισεν*(1955). Στο αντιπολεμικό αυτό έργο ο ποιητής υποστηρίζει ότι η Ελένη ποτέ δεν έφτασε στην Τροία και επομένως ποτέ δεν υπήρξε πραγματική αιτία πολέμου. Όλα ήταν μια πλάνη. Ο Σεφέρης με-

ταφέρει τον αρχαίο μύθο στην εποχή μας, για να εκφράσει τις αντιπολεμικές του ιδέες.

ΝΟΗΜΑΤΙΚΗ ΑΠΟΔΟΣΗ

Ο Σεφέρης δέχεται και αυτός την εκδοχή ότι η Ελένη δε βρισκόταν στην Τροία, αλλά στην Αίγυπτο, όπου είχε μεταφερθεί με τη βοήθεια των θεών. Στην Τροία βρισκόταν ένα είδωλο της Ελένης. Αυτήν την αλήθεια αγνοούσαν τόσο οι Έλληνες όσο και οι Τρώες. Έτσι ο Πάρης απολάμβανε την ψεύτικη αγκαλιά ενός ειδώλου, αλλά και ολόκληρος ο Τρωικός πόλεμος, ο τόσο καταστροφικός πόλεμος, προκλήθηκε για χάρη ενός ειδώλου, μιας απάτης. Ο Σεφέρης υπαινίσσεται ότι όλοι οι πόλεμοι βασίζονται σε μια ψευδαίσθηση, σε μια απάτη. Ποτέ δεν υπάρχει ουσιαστικός λόγος να καταφύγουν οι άνθρωποι στον πόλεμο.

Δεύτερο παράλληλο κείμενο

Ἡ γὰρ Τύχης βουλήμασι καὶ θεῶν βουλεύμασι καὶ Ἀνάγκης ψηφίσμασιν ἔπραξεν ἅ ἔπραξεν, ἢ βίᾳ ἁρπασθεῖσα, ἢ λόγοις πεισθεῖσαι ἢ ἔρωτι ἁλοῦσα. Εἰ μὲν οὖν διὰ τὸ πρῶτον, ἄξιος αἰτιᾶσθαι ὁ αἰτιώμενος· θεοῦ γὰρ προθυμίαν ἀνθρωπίνῃ προμηθίᾳ ἀδύνατον κωλύειν. […] Εἰ οὖν τῇ Τύχῃ καὶ τῷ θεῷ τὴν αἰτίαν ἀναθετέον, τὴν Ἑλένην τῆς δυσκλείας ἀπολυτέον.

Γοργίας, *Ἑλένης ἐγκώμιον 6*

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ ΣΧΟΛΙΑ

Ο συγγραφέας: Ο Γοργίας υπήρξε διάσημος ρήτορας και σοφιστής. Γεννήθηκε την πρώτη δεκαετία του 5ου αιώνα π.Χ. και πέθανε το 384 π.Χ.. Καταγόταν από τη Σικελία. Ήρθε στην Αθήνα το 427 π.Χ. ως αρχιπρεσβευτής, για να ζητήσει συμμαχία εναντίον των Συρακουσίων. Πρώτος χρησιμοποίησε ποικίλα σχήματα λόγου. Μαθήματά του παρακολούθησαν ο Θουκυδίδης, ο Κριτίας, ο Ισοκράτης κ.ά.

Το απόσπασμα: Προέρχεται από το έργο του Γοργία Ἑλένης ἐγκώμιον, στο οποίο εκθειάζει την ωραία Ελένη και την απαλλάσσει από κάθε ευθύνη για τον Τρωικό πόλεμο.

ΚΕΙΜΕΝΟ	ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ
Ἔπραξεν ἅ ἔπραξεν	Έκανε όσα έκανε [η Ελένη]
ἢ γάρ βουλήμασι Τύχης	ή σύμφωνα με τις επιθυμίες της τύχης
καί βουλεύμασι θεῶν	και σύμφωνα με τα σχέδια των θεών

καί ψηφίσμασι Ανάγκης,	και σύμφωνα με τις αποφάσεις του πεπρωμένου
ἢ ἁρπασθεῖσα βίᾳ,	ή επειδή αρπάχτηκε με τη βία
ἢ πεισθεῖσα λόγοις,	ή επειδή πείστηκε με τα λόγια
ἢ ἁλοῦσα ἔρωτι.	ή επειδή κυριεύτηκε από έρωτα.
Εἰ μέν οὖν διά τό πρῶτον,	Αν λοιπόν [είναι] για το πρώτο
ἄξιος αἰτιᾶσθαι ὁ αἰτιώμενος·	αξίζει να κατηγορείται ο ένοχος·
θεοῦ γάρ προθυμίαν	γιατί τη θεϊκή θέληση
ἀδύνατόν [ἐστι] κωλύειν	[είναι] αδύνατο να εμποδίσει [κανείς]
ἀνθρωπίνῃ προμηθίᾳ […]	με την ανθρώπινη περίσκεψη […].
Εἰ οὖν ἀναθετέον τήν αἰτίαν	Αν λοιπόν πρέπει να αποδοθεί η κατηγορία
Τύχῃ καί τῷ θεῷ,	στην Τύχη και στο θεό,
ἀπολυτέον	πρέπει να απαλλαγεί
τήν Ἑλένην τῆς δυσκλείας.	η Ελένη από την κακή φήμη.

ΝΟΗΜΑΤΙΚΗ ΑΠΟΔΟΣΗ

Ο Γοργίας απαλλάσσει την Ελένη από κάθε κατηγορία εξηγώντας για ποιους πιθανούς λόγους μπορεί η Ελένη να έφυγε με τον Πάρη. Σύμφωνα με το συλλογισμό του Γοργία η φυγή της Ελένης είτε καθορίστηκε από την τύχη και τους θεούς, είτε ήταν αποτέλεσμα βίας, πειθούς ή έρωτα. Σε οποιαδήποτε από τις παραπάνω περιπτώσεις δεν αναγνωρίζει μερίδιο ευθύνης στην Ελένη. Στην πρώτη περίπτωση θα πρέπει να κατηγορηθούν οι θεοί, γιατί αν εκείνοι αποφασίσουν κάτι, κανένας θνητός δεν μπορεί να υπερνικήσει τη θέλησή τους, όση κι αν είναι η δύναμη της λογικής του. Αν πάλι η Ελένη αναγκάστηκε να υποκύψει στη βία ή στον πειστικό λόγο ή στις επιταγές του έρωτα, όλα αυτά είναι κατά το Γοργία δυνάμεις ανώτερες από την ανθρώπινη βούληση και επομένως δε θα μπορούσαμε να αποδώσουμε κατηγορία στην Ελένη.

ΓΛΩΣΣΙΚΑ ΣΧΟΛΙΑ

- **Ἤ:** σύνδεσμος διαζευκτικός
- **Τύχης:** γεν. εν. θηλ. γέν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ἡ Τύχη** [γεν. τῆς Τύχης]
- **βουλήμασι:** δοτ. πληθ. ουδ. γέν. του τριτόκλιτου ουσ. **το βούλημα** [γεν. τοῦ βουλήματος] (= η επιθυμία)
- **θεῶν:** γεν. πληθ. αρσ. γέν. του δευτερόκλιτου ουσ. **ὁ θεός** [γεν. τοῦ θεοῦ]
- **βουλεύμασι:** δοτ. πληθ. ουδ. γέν. του τριτόκλιτου ουσ. **τό βούλευμα** [γεν. τοῦ βουλεύματος] (= το σχέδιο, η απόφαση)
- **Ἀνάγκης:** γεν. εν. θηλ. γέν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ἡ Ἀνάγκη** [γεν. τῆς Ἀνάγκης]
- **ψηφίσμασιν:** δοτ. πληθ. ουδ. γέν. του τριτόκλιτου ουσ. **τό ψήφισμα** [γεν. τοῦ

ψηφίσματος] (= η απόφαση)

- **ἔπραξεν:** γ΄ εν. πρόσ. οριστ. αορ. ενεργ. φωνής του ρ. **πράττω**
- **ἅ:** αιτ. πληθ. ουδ. γέν. της αναφορικής αντωνιμίας **ὅς, ἥ, ὅ** (= ο οποίος, η οποία, το οποίο)
- **βίᾳ:** δοτ. εν. θηλ. γέν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ἡ βία** [γεν. τῆς βίας]
- **ἁρπασθεῖσα:** ονομ. εν. θηλ. γέν. μτχ. αορ. παθητ. φωνής του ρ. **ἁρπάζομαι**
- **λόγοις:** δοτ. πληθ. αρσ. γέν. του δευτερόκλιτου ουσ. **ὁ λόγος** [γεν. τοῦ λόγου]
- **πεισθείσα:** ονομ. εν. θηλ. γέν. μτχ. αορ. παθητ. φωνής του ρ. **πείθομαι** (= υπακούω)
- **ἔρωτι:** δοτ. εν. αρσ. γέν. του τριτόκλιτου ουσ. **ὁ ἔρως** [γεν. τοῦ ἔρωτος]
- **ἁλοῦσα:** ονομ. εν. θηλ. γέν. μτχ. αορ. β΄ μέσης φωνής του ρ. **ἁλίσκομαι** (= κυριεύομαι)
- **εἰ:** σύνδεσμος υποθετικός
- **διά:** πρόθεση
- **τό πρῶτον:** αιτ. εν. ουδ. γέν. του επιθ. **πρῶτος, -η, -ον**
- **ἄξιος:** ονομ. εν. αρσ. γέν. του επιθ. **ἄξιος, -α, -ον**
- **αἰτιᾶσθαι:** απαρμφ. ενεστ. μέσης φωνής του ρ. **αἰτιάομαι, αἰτιῶμαι** (= κατηγορούμαι)
- **ὁ αἰτιώμενος:** ονομ. εν. αρσ. γέν. μτχ. ενεστ. μέσης φωνής του ρ. **αἰτιάομαι, αἰτιῶμαι**
- **θεοῦ:** γεν. εν. αρσ. γέν. του δευτερόκλιτου ουσ. **ὁ θεός** [γεν. τοῦ θεοῦ]
- **προθυμίαν:** αιτ. εν. θηλ. γέν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ἡ προθυμία** [γεν. τῆς προθυμίας] (= θέληση)
- **ἀνθρωπίνῃ:** δοτ. εν. θηλ. γέν. του επιθ. **ἀνθρώπινος, -η, -ον**
- **προμηθίᾳ:** δοτ. εν. θηλ. γέν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ἡ προμηθία** [γεν. τῆς προμηθίας] (= πρόνοια)
- **ἀδύνατον:** ονομ. εν. ουδ. γέν. του επιθ. **ὁ,ἡ ἀδύνατος, τό ἀδύνατον**
- **κωλύειν:** απαρμφ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **κωλύω** (= εμποδίζω)
- **τῇ Τύχῃ:** δοτ. εν. θηλ. γέν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ἡ Τύχη** [γεν. τῆς Τύχης]
- **τῷ θεῷ:** δοτ. εν. αρσ. γέν. του δευτερόκλιτου ουσ. **ὁ θεός** [γεν. τοῦ θεοῦ]
- **τήν αἰτίαν:** αιτ. εν. θηλ. γέν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ἡ αἰτία** [γεν. τῆς αἰτίας] (= η κατηγορία)
- **ἀναθετέον:** αιτ. εν. ουδ. γέν. του ρηματικού επιθ. **ἀναθετέος, -α, -ον** του ρ. **ἀνατίθεμαι** (= αποδίδομαι)
- **τήν Ἑλένην:** αιτ. εν. θηλ. γέν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ἡ Ἑλένη** [γεν. τῆς Ἑλένης]
- **τῆς δυσκλείας:** γεν. εν. θηλ. γέν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ἡ δύσκλεια** [γεν. τῆς δυσκλείας] (= η κακή φήμη)
- **ἀπολυτέον:** ονομ. εν. ουδ. γέν. του ρηματικού επιθ. **ἀπολυτέος, -α, -ον** του ρ. **ἀπολύω** (= απαλλάσσω, απελευθερώνω)

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

στις ερωτήσεις της σελ. 101 του σχ. βιβλίου

1. Ποιες εκδοχές σχετικά με το μύθο της Ελένης προσφέρουν τα παραπάνω αποσπάσματα;

Το πρώτο απόσπασμα, που προέρχεται από την «Ελένη» του Σεφέρη υποστηρίζει την άποψη ότι η Ελένη ποτέ δεν έφτασε στην Τροία. Οι θεοί την οδήγησαν στο Δέλτα του Νείλου, ενώ στον Πάρη έδωσαν ένα ομοίωμα της Ελένης. Έτσι ξεγελάστηκαν οι άνθρωποι, οι οποίοι κατέφυγαν στον πόλεμο όχι πια για την ίδια την Ελένη, αλλά για το ομοίωμά της, δηλαδή για το τίποτα.

Από την άλλη μεριά ο Γοργίας αναφέρει τέσσερις πιθανούς λόγους, που οδήγησαν την Ελένη στη φυγή. Η Ελένη, ισχυρίζεται ο Γοργίας, έφυγε είτε γιατί το αποφάσισαν οι θεοί, είτε γιατί αναγκάστηκε με τη βία να ακολουθήσει τον Πάρη, είτε γιατί πείστηκε από τα λόγια του, είτε τέλος γιατί κυριεύτηκε από τον έρωτα. Σε κάθε μία από αυτές τις περιπτώσεις η Ελένη παρουσιάζεται ως άμοιρη ευθυνών, αφού δεν μπορούσε να τα βάλει με δυνάμεις ανώτερες της ίδιας. Ούτε τις αποφάσεις των θεών μπορούσε να αλλάξει, ούτε να αντισταθεί στη βία ή στα πειστικά λόγια του Πάρη, ούτε να κατανικήσει τον έρωτά της. Επομένως ο Γοργίας απαλλάσσει την Ελένη από την ευθύνη της φυγής και του πολέμου, που ακολούθησε.

2. Ποια κοινά στοιχεία συνδέουν τα παραπάνω αποσπάσματα με το κείμενο της Ενότητας;

Τόσο το κείμενο της Ενότητας όσο και τα δύο παράλληλα κείμενα αναφέρονται στο μύθο της ωραίας Ελένης δίνοντας έμφαση στη στάση και τις ευθύνες της ίδιας. Και οι τρεις συγγραφείς απαλλάσσουν την Ελένη από τις ευθύνες, καθώς αποδίδουν την απόφαση της φυγής και του πολέμου στους θεούς. Κανείς δε θα μπορούσε να αλλάξει τη μοίρα, που αποφάσισαν για τους ανθρώπους οι θεοί. Έτσι ο Ηρόδοτος παρουσιάζει τον πόλεμο για την αρπαγή της Ελένης ως θεόσταλτη τιμωρία για τους ανθρώπους. Ο Σεφέρης υποστηρίζει ότι ο πόλεμος οφείλεται σε μια πλάνη των ανθρώπων, σαν να τους τυφλώνουν ή να τους περιπαίζουν οι θεοί. Ο Γοργίας, τέλος, βρίσκει πολλούς λόγους για τη φυγή της Ελένης χωρίς κανένας να βαραίνει την ίδια.

3. Γνωρίζετε άλλα έργα βασισμένα στο μύθο της ωραίας Ελένης;

Α) Η «απαγωγή της Ωραίας Ελένης» είναι ένας πίνακας του ζωγράφου Γκουίντο Ρένι (1627-1629), που βρίσκεται στο μουσείο του Λούβρου.

Β) Στο βάθρο του αγάλματος της Νέμεσης στο Ραμνούντα, που κατασκεύασε ο Φιδίας υπήρχε παράσταση της Ελένης, που οδηγείται από τη Λήδα στη Νέμεση.

ΕΝΟΤΗΤΑ 2η

ΜΕΡΟΣ Α΄

ΚΕΙΜΕΝΟ: ***Θυσία για την πατρίδα***

Ὥστε προσήκει τούτους εὐδαιμονεστάτους ἡγεῖσθαι, οἵτινες ὑπὲρ μεγίστων καὶ καλλίστων κινδυνεύσαντες οὕτω τὸν βίον ἐτελεύτησαν, οὐκ ἐπιτρέψαντες περὶ αὐτῶν τῇ τύχῃ οὐδ' ἀναμείναντες τὸν αὐτόματον θάνατον, ἀλλ' ἐκλεξάμενοι τὸν κάλλιστον. Καὶ γάρ τοι ἀγήρατοι μὲν αὐτῶν αἱ μνῆμαι, ζηλωταὶ δὲ ὑπό πάντων ἀνθρώπων αἱ τιμαί· οἳ πενθοῦνται μὲν διὰ τὴν φύσιν ὡς θνητοί, ὑμνοῦνται δὲ ὡς ἀθάνατοι διὰ τὴν ἀρετήν. Καὶ γάρ τοι θάπτονται δημοσίᾳ, καὶ ἀγῶνες τίθενται ἐπ' αὐτοῖς ῥώμης καὶ σοφίας καὶ πλούτου, ὡς ἀξίους ὄντας τοὺς ἐν τῷ πολέμῳ τετελελυτηκότας ταῖς αὐταῖς τιμαῖς καὶ τοὺς ἀθανάτους τιμᾶσθαι. Ἐγὼ μὲν οὖν αὐτοὺς καὶ μακαρίζω τοῦ θανάτου καὶ ζηλῷ, καὶ μόνοις τούτοις ἀνθρώπων οἶμαι κρεῖττον εἶναι γενέσθαι, οἵτινες, ἐπειδὴ θνητῶν σωμάτων ἔτυχον, ἀθάνατον μνήμην διὰ τὴν ἀρετὴν αὐτῶν κατέλιπον.

Λυσίας, *Ἐπιτάφιος τοῖς Κορινθίων βοηθοῖς* 79-81

Α1. ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ ΣΧΟΛΙΑ

Ο συγγραφέας: Ο Λυσίας γεννήθηκε στην Αθήνα περίπου το 445 π.Χ. και πέθανε μετά το 380 π.Χ. έχοντας αποκτήσει τη φήμη του διασημότερου λογογράφου. Ήταν γιος του Κέφαλου του Συρακόσιου και εγγονός του Λυσανία. Αρχικά η οικονομική του άνεση του επέτρεπε να ασχολείται με την αγαπημένη του τέχνη, τη ρητορική, είτε γράφοντας λόγους είτε διδάσκοντας. Όμως τα δημοκρατικά του φρονήματα και η περιουσία του προκάλεσαν το μίσος των Τυράννων. Επειδή στερήθηκε του δικαιώματος να αναμειγνύεται αυτοπροσώπως στα δημόσια πράγματα, άρχισε να εργάζεται ως λογογράφος. Συνέγραφε επ' αμοιβή δικανικούς κυρίως λόγους για λογαριασμό των πελατών του, τους οποίους οι ίδιοι εκφωνούσαν στα δικαστήρια.
Στην αρχαιότητα κυκλοφορούσαν με το όνομά του 425 λόγοι. Σήμερα σώζονται ολοκληρωμένοι 23. Το έργο του έχει σημαντική ιστορική αξία, γιατί παρέχει πληροφορίες για την εσωτερική κατάσταση της Αθήνας την περίοδο 404 – 393 π.Χ..

Το απόσπασμα: Προέρχεται από τον Επιτάφιο λόγο (πιθανόν του Λυσία), που εκφωνήθηκε προς τιμήν των νεκρών του Κορινθιακού πολέμου (395-387 π.Χ.). Οι Αθηναίοι θεωρούσαν ιερή υποχρέωση να τιμούν τους νεκρούς του πολέμου οργανώνοντας μεγαλοπρεπή τελετή με δημόσια δαπάνη. Μέρος αυτής

της τελετής ήταν και η εκφώνηση Επιτάφιου λόγου από κάποιον επιφανή άνδρα, που επέλεγαν οι πολίτες. Στο συγκεκριμένο απόσπασμα ο ρήτορας επευφημεί τους νεκρούς του πολέμου και εξηγεί για ποιους λόγους αξίζει να πεθάνει κανείς πολεμώντας για την προάσπιση υψηλών ιδανικών.

Α2. ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΤΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ

ΚΕΙΜΕΝΟ	ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ
[Κατά τα σχόλια του σχολικού βιβλίου]	
Ὥστε προσήκει	Επομένως ταιριάζει
ἡγεῖσθαι	να θεωρούμε
εὐδαιμονεστάτους τούτους,	πολύ καλότυχους αυτούς
οἵτινες κινδυνεύσαντες	οι οποίοι, αφού διακινδύνευσαν
ὑπέρ τῶν μεγίστων και καλλίστων	για τα πιο μεγάλα και τα πιο ωραία [ιδανικά],
ἐτελεύτησαν τόν βίον οὕτω,	τελείωσαν τη ζωή [τους] με τον τρόπο αυτόν,
οὐκ ἐπιτρέψαντες	χωρίς να ἐμπιστευτούν
περί αὐτῶν τῇ τύχῃ	τους εαυτούς τους στην τύχη
οὐδ᾽ ἀναμείναντες	ούτε να περιμένουν
τόν αὐτόματον θάνατον,	το φυσικό θάνατο,
ἀλλ᾽ ἐκλεξάμενοι	αλλά διαλέγοντας
τόν κάλλιστον.	τον πιο ωραίο [θάνατο].
Καί γάρ τοι	Και γι᾽ αυτό βέβαια
οἱ μέν μνῆμαι αὐτῶν	οι αναμνήσεις γι᾽ αυτούς
ἀγήρατοι [ἔσονται]	[θα μένουν] αγέραστες
αἱ τιμαί δέ ζηλωταί	και οι τιμές [τους] αξιοζήλευτες
ὑπό πάντων ἀνθρώπων·	από όλους τους ανθρώπους·
οἵ πενθοῦνται μέν	αυτοί βέβαια πενθούνται
διά τήν φύσιν ὡς θνητοί,	λόγω της φύσης τους ως θνητοί,
ὑμνοῦνται δέ	υμνούνται όμως
διά τήν ἀρετήν ὡς ἀθάνατοι.	λόγω της γενναιότητάς τους ως αθάνατοι.
Καί γάρ τοι	Και γι᾽ αυτό βέβαια
θάπτονται δημοσίᾳ,	θάβονται με δημόσια φροντίδα
καί τίθενται ἐπ᾽ αὐτοῖς ἀγῶνες	και καθιερώνονται προς τιμήν τους αγώνες
ῥώμης καί σοφίας και πλούτου,	δύναμης, σοφίας και πλούτου
ὡς ἀξίους ὄντας	με την ιδέα ότι είναι άξιοι
τούς τετελευτηκότας	αυτοί που έχουν σκοτωθεί
ἐν τῷ πολέμῳ	στον πόλεμο
τιμᾶσθαι ταῖς αὐταῖς τιμαῖς	να τιμούνται με τις ίδιες τιμές
καί τούς ἀθανάτους.	με τους αθάνατους [τους θεούς].
Ἐγώ μέν οὖν αὐτούς καί μακαρίζω	Εγώ λοιπόν αυτούς και καλοτυχίζω
τοῦ θανάτου	για το θάνατό τους

καί ζηλῶ,	και τους ζηλεύω·
καί οἶμαι	κι ακόμη νομίζω
μόνοις τούτοις ἀνθρώπων	ότι μόνο αυτοί από τους ανθρώπους
κρεῖττόν εἶναι γενέσθαι,	άξιζαν περισσότερο να ζήσουν,
οἵτινες, ἐπειδή ἔτυχον	οι οποίοι, αφού είχαν
σωμάτων θνητῶν,	σώματα θνητά,
κατέλιπον	άφησαν πίσω [τους]
ἀθάνατον μνήμην	αθάνατη ανάμνηση
διά τήν ἀρετήν αὐτῶν.	λόγω της γενναιότητάς τους.

Α3. ΝΟΗΜΑΤΙΚΗ ΑΠΟΔΟΣΗ ΤΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ

Με αυτόν το επιτάφιο λόγο ο ομιλητής θέλει να τιμήσει τους νεκρούς του Κορινθιακού πολέμου. Στους στόχους του, όμως, συγκαταλέγεται και η άμβλυνση του πόνου των συγγενών τους. Υπηρετώντας, λοιπόν, αυτόν το στόχο προσπαθεί να αναδείξει το συγκεκριμένο τρόπο θανάτου ως τον καλύτερο.

Ισχυρίζεται ότι οι τιμώμενοι νεκροί αξίζει να θεωρηθούν ευτυχισμένοι, γιατί έτυχαν του καλύτερου θανάτου. Πέθαναν πολεμώντας για τη διαφύλαξη υψηλών ιδανικών αφήνοντας στη μνήμη όλων την εικόνα γενναίων και ρωμαλέων πολεμιστών. Δεν περίμεναν το φυσικό θάνατο κι έτσι δεν υπέστησαν τη φθορά, που επιφέρει η φύση. Αποδείχθηκαν κύριοι του εαυτού τους, αφού επέλεξαν ακόμη και τον τρόπο θανάτου τους. Αυτός ο ίδιος ο θάνατος είναι που τους καθιστά στην ουσία αθάνατους, γιατί πάντα θα δοξάζονται και θα μνημονεύονται. Έτσι θα παραμένουν ζωντανοί, όσο ζουν στη μνήμη μας. Για το λόγο αυτόν αξίζει να τιμηθούν ως αθάνατοι με την πρέπουσα τελετή. Ο θάνατός τους θεωρείται από τον ομιλητή αξιοζήλευτος.

Α4. ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑ – ΠΡΑΓΜΑΤΟΛΟΓΙΚΑ ΣΧΟΛΙΑ

- ***Κορινθιακός πόλεμος:*** Διήρκεσε από το 395 π.Χ. μέχρι το 387 π.Χ.. Στον πόλεμο αυτό πήραν μέρος από τη μια ο αντιλακωνικός συνασπισμός των ελληνικών πόλεων (Θήβα, Άργος, Κόρινθος, Αθήνα, Ήλιδα, Ακαρνανία, Μέγαρα) και από την άλλη η Πελοποννησιακή Συμμαχία με επικεφαλής τη Σπάρτη. Αιτία ήταν η προσπάθεια των ανεπτυγμένων ελληνικών πόλεων να απαλλαγούν από την ηγεμονία της Σπάρτης. Αρχικά οι Πέρσες υποστήριξαν τον αντιλακωνικό συνασπισμό, καθώς βρίσκονταν σε εμπόλεμη κατάσταση με τη Σπάρτη ήδη από το 399 π.Χ.. Το 394 π.Χ. ο Αθηναίος ναύαρχος Κόνων με την υποστήριξη των Περσών νίκησε τους Σπαρτιάτες στην Κνίδο. Οι επιτυχίες του αντιλακωνικού συνασπισμού συνεχίστηκαν στην Κορώνεια

και στον Ισμό της Κορίνθου. Οι Πέρσες φοβούμενοι την αυξανόμενη αθηναϊκή δύναμη άλλαξαν πολιτική και στράφηκαν προς τη Σπάρτη. Τελικά η συμμαχία εξασθένισε και διασπάστηκε, οπότε οι Αθηναίοι αναγκάστηκαν να δεχτούν τους όρους των Περσών. Η συνθήκη (387/ 386 π.Χ.) έμεινε γνωστή ως Ανταλκίδειος Ειρήνη.

- ***εὐδαιμονεστάτους... μεγίστων... καλλίστων:*** Η χρήση πολλών επιθέτων και μάλιστα σε υπερθετικό βαθμό αποσκοπεί στην κατάδειξη της ξεχωριστής θέσης των συγκεκριμένων νεκρών, αλλά και στην ανάδειξη των ιδανικών, για τα οποία πέθαναν, ως τα ανώτερα στη ζωή του ανθρώπου.
- ***ἀγήρατοι... ἀθάνατοι:*** Τα επίθετα με το στερητικό α- έχουν παρεμφερή στόχο με τα επίθετα υπερθετικού βαθμού. Οι λέξεις αυτές τονίζουν τη σημασία του "καλού" θανάτου, που θα χαρίσει την αθανασία.
- ***οὐκ ἐπιτρέψαντες... ἀλλ' ἐκλεξάμενοι/ἀγήρατοι μέν... ζηλωταί δέ/πενθοῦνται μέν ὑμνοῦνται δέ/θνητῶν σωμάτων... ἀθάνατον μνήμην:*** Μέσω των συνεχών αντιθέσεων ο ρήτορας κάνει πιο έντονη τη διαφορά ανάμεσα στον οίκτο, που αρμόζει στους άλλους νεκρούς, και στη δόξα, που αρμόζει στους συγκεκριμένους νεκρούς. Μέσα από το πένθος κέρδισαν τον ύμνο, μέσα από το θάνατο κέρδισαν την αθανασία.
- ***Ὥστε ... ἡγεῖσθαι:*** Μία από τις σημαντικότερες αξίες στην αρχαία Ελλάδα ήταν ο «καλός» θάνατος. Κανένας άνθρωπος δεν μπορεί να θεωρηθεί ευτυχισμένος, πριν δούμε το τέλος του. Έτσι αυτοί εδώ οι νεκροί θεωρούνται ευτυχισμένοι, γιατί πέθαναν ένδοξα πολεμώντας για την πατρίδα τους. Δεν περίμεναν απλώς το θάνατο να έρθει, αλλά επέλεξαν τον καλύτερο τρόπο να πεθάνουν. Ο θάνατος προς τιμή της πατρίδας θεωρείται μέγιστο ιδανικό, αφού προσφέρει αιώνια τιμή και δόξα στους νεκρούς.
- ***Καί γάρ τοι θάπτονται ... πλούτου:*** Τρόποι απόδοσης τιμών στους νεκρούς ήταν να θάπτονται με δαπάνες του κράτους, αλλά και να διοργανώνονται αγώνες αθλητικοί, μουσικοί και ιππικοί μετά την επικήδεια τελετή. Εξάλλου οι περισσότερες αθλητικές και καλλιτεχνικές οργανώσεις πραγματοποιούνταν με αφορμή την απόδοση τιμής σε κάποιο θεό ή σε κάποια σημαντική προσωπικότητα. Παρόμοια, λοιπόν, τιμούσαν και τους νεκρούς (ήδη από την εποχή της Ιλιάδας), οι οποίοι λόγω της φήμης τους καθίστανται αθάνατοι.
- ***ἀθάνατον... κατέλιπον:*** Όλοι οι άνθρωποι είμαστε θνητοί. Όμως η αθανασία είναι εφικτή μέσω της αιώνιας φήμης. Πηγή φήμης και δόξας είναι μόνο η αρετή. Γι' αυτό στόχος ζωής πρέπει να είναι η ανάπτυξη ηθικής και ενάρετης προσωπικότητας, ως μόνου τρόπου να νικήσουμε το θάνατο.

Α5. ΓΛΩΣΣΙΚΑ ΣΧΟΛΙΑ

✔ ***Γραμματική αναγνώριση λέξεων – Σημασιολογικά***
Αρχικοί χρόνοι ρημάτων – Ομόρριζα στη Ν.Ε.
Κλίση ουσιαστικών - επιθέτων - αντωνυμιών - μετοχών του ΚΕΙΜΕΝΟΥ
Χρονικές – εγκλιτικές αντικαταστάσεις

- **Ὥστε:** σύνδεσμος συμπερασματικός
- **προσήκει:** γ΄ εν. πρόσ. οριστ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **προσήκω** (= ταιριάζω, αρμόζω) **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. προσήκω, πρτ. προσῆκον, μέλλ. προσήξω, αόρ. προσῆξα, πρκ. [προσῆκα], υπερσ. [προσήκειν] **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** προσηκόντως, καθήκον
- **τούτους:** αιτ. πληθ. αρσ. γέν. της δεικτικής αντων. **οὗτος, αὕτη, τοῦτο** (= αυτός, αυτή, αυτό)
- **εὐδαιμονεστάτους:** αιτ. πληθ. αρσ. γέν. υπερθετικός βαθμός του επιθ. **ὁ,ἡ, εὐδαίμων, τό εὔδαιμον**, βαθμοί του επιθέτου: **ΘΕΤΙΚΟΣ:** εὐδαίμων, **ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΣ:** εὐδαιμονέστερος, -α, -ον, **ΥΠΕΡΘΕΤΙΚΟΣ:** εὐδαιμονέστατος, -η, -ον **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** ευδαιμονία, δαίμονας, κακοδαιμονία
- **ἡγεῖσθαι:** απαρμφ. ενεστ. μέσης φωνής του ρ. **ἡγοῦμαι** (= θεωρώ) **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. ἡγοῦμαι, πρτ. ἡγούμην, μέλλ. ἡγήσομαι, ἡγηθήσομαι, αόρ. ἡγησάμην, ἡγήθην, πρκ. ἥγημαι, υπερσ. ἡγήμην **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** ηγεμόνας, αφήγηση, εισηγητής, ηγούμενος, ανεκδιήγητος
- **οἵτινες:** ονομ. πληθ. αρσ. γέν. της αναφορικής αντων. **ὅστις, ἥτις, ὅ, τι** (= ο οποίος, η οποία, το οποίο)
- **ὑπέρ:** πρόθεση
- **μεγίστων:** γεν. πληθ. ουδ. γέν. υπερθετικός βαθμός του επιθ. **μέγας, μεγάλη, μέγα.** Βαθμοί του επιθέτου: **ΘΕΤΙΚΟΣ:** μέγας, **ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΣ:** ὁ,ἡ, μείζων, τό μεῖζον, **ΥΠΕΡΘΕΤΙΚΟΣ:** μέγιστος, -η, -ον
- **καί:** σύνδεσμος συμπλεκτικός
- **καλλίστων:** γεν. πληθ. ουδ. γέν. υπερθετικός βαθμός του επιθ. **καλός, -ή, -όν.** Βαθμοί του επιθέτου: **ΘΕΤΙΚΟΣ:** καλός, **ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΣ:** ὁ,ἡ, καλλίων, τό κάλλιον, **ΥΠΕΡΘΕΤΙΚΟΣ:** κάλλιστος, -η, -ον
- **κινδυνεύσαντες:** ονομ. πληθ. αρσ. γέν. μτχ. αορ. ενεργ. φωνής του ρ. **κινδυνεύω** (= διακινδυνεύω) **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. κινδυνεύω, πρτ, ἐκινδύνευον, μέλλ. κινδυνεύσω, αόρ. ἐκινδύνευσα, πρκ. κεκινδύνευκα, υπερσ. ἐκεκινδυνεύκειν **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** κίνδυνος, ακίνδυνος, επικίνδυνος, επικινδυνότητα, ριψοκίνδυνος
- **οὕτω:** επίρρημα τροπικό
- **τόν βίον:** αιτ. εν. αρσ. γέν. του δευτερόκλιτου ουσ. **ὁ βίος** [γεν. τοῦ βίου] (= η ζωή)

ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε. βιώσιμος, επιβιώνω, βιοτικός, βιότοπος

- **ἐτελεύτησαν:** γ΄ πληθ. πρόσ. οριστ. αορ. ενεργ. φωνής του ρ. **τελευτάω, τελευτῶ** (= πεθαίνω/ τελειώνω) **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. τελευτῶ, πρτ. ἐτελεύτων, μέλλ. τελευτήσω, αόρ. ἐτελεύτησα, πρκ. τετελεύτηκα, υπερσ. ἐτετελεύκειν **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** ατελεύτητος,
- **ἐπιτρέψαντες:** ονομ. πληθ. αρσ. γέν. μτχ. αορ. ενεργ. φωνής του ρ. **ἐπιτρέπω ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. ἐπιτρέπω, πρτ. ἐπέτρεπον, μέλλ. ἐπιτρέψω, αόρ. ἐπέτρεψα, πρκ. ἐπιτέτροφα, υπερσ. ἐπετετρόφειν **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** επιτροπή, επιτρεπτός, ανεπίτρεπτος
- **περί:** πρόθεση
- **αὑτῶν:** γεν. πληθ. αρσ. γέν. γ΄ πρόσ. της αυτοπαθητικής αντων. **ἑαυτοῦ, ἑαυτῆς, ἑαυτοῦ** (= του εαυτού του, της, του)
- **τῇ τύχῃ:** δοτ. εν. θηλ. γέν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ἡ τύχη** [γεν. τῆς τύχης] **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** τυχαίος, επιτυχία, ανεπιτυχής, καλότυχος, άτυχος
- **οὐδ':** σύνδεσμος αντιθετικός
- **ἀναμείναντες:** ονομ. πληθ. αρσ. γέν. μτχ. αορ. ενεργ. φωνής του ρ. **ἀναμένω** (= περιμένω) **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. ἀναμένω, πρτ. ἀνέμενον, μέλλ. ἀναμενῶ, αόρ. ἀνέμεινα, πρκ. ἀναμεμένηκα, υπερσ. ἀνεμεμενήκειν **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** αναμονή, εμμονή, μόνος, υπομονετικός
- **αὐτόματον:** αιτ. εν. αρσ. γέν. του επιθ. **ὁ,ἡ αὐτόματος, τό αὐτόματον**
- **τόν θάνατον:** αιτ. εν. αρσ. γέν. του δευτερόκλιτου ουσ. **ὁ θάνατος** [γεν. τοῦ θανάτου] **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** θανατηφόρος, επιθανάτιος, αθάνατος, μεταθανάτιος
- **ἀλλ':** σύνδεσμος αντιθετικός
- **ἐκλεξάμενοι:** ονομ. πληθ. αρσ. γέν. μτχ. αορ. μέσης φωνής του ρ. **ἐκλέγομαι** (= επιλέγω) **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. ἐκλέγομαι, πρτ. ἐξελεγόμην, μέλλ. ἐκλέξομαι, αόρ. ἐξελεξάμην, πρκ. ἐκλέλεγμαι, υπερσ. ἐξελελέγμην **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** εκλογή, εκλεκτός, εκλέξιμος, εκλογικός
- **τόν κάλλιστον:** αιτ. εν. αρσ. γέν. υπερθετικός βαθμός του επιθ. **καλός, -ή, -όν** (= ωραίος)
- **τοι:** μόριο βεβαιωτικό
- **ἀγήρατοι:** ονομ. πληθ. αρσ. γέν. του επιθ. **ὁ,ἡ, ἀγήρατος, τό ἀγήρατον** (= αγέραστος)
- **μέν:** σύνδεσμος αντιθετικός
- **αὐτῶν:** γεν. πληθ. αρσ. γέν. της επαναληπτικής αντων. **αὐτός, αὐτή, αὐτό**
- **αἱ μνῆμαι:** ονομ. πληθ. θηλ. γέν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ἡ μνήμη** [γεν. τῆς μνήμης] **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** μνημείο, αμνήμων, μνημονεύω, υπόμνηση
- **ζηλωταί:** ονομ. πληθ. θηλ. γέν. του επιθ. **ὁ ζηλωτός, -ή, -όν** (= αξιοζήλευτος) **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** ζήλεια, ζηλευτός

- **δέ:** σύνδεσμος αντιθετικός
- **ὑπό:** πρόθεση
- **πάντων:** γεν. πληθ. αρσ. γέν. του επιθ. **πᾶς, πᾶσα, πᾶν** (= όλος)
- **ἀνθρώπων:** γεν. πληθ. αρσ. γέν. του δευτερόκλιτου ουσ. **ὁ ἄνθρωπος** [γεν. τοῦ ἀνθρώπου] **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** ανθρωπισμός, απάνθρωπος, ανθρώπινος, υπεράνθρωπος
- **αἱ τιμαί:** ονομ. πληθ. θηλ. γέν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ἡ τιμή** [γεν. τῆς τιμῆς] **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** τιμητικός, έντιμος, άτιμος, επίτιμος, υποτιμητικός
- **οἵ:** ονομ. πληθ. αρσ. γέν. της αναφορικής αντων. **ὅς, ἥ, ὅ** (= ο οποίος, η οποία, το οποίο)
- **πενθοῦνται:** γ΄ πληθ. πρόσ. οριστ. ενεστ. μέσης φωνής του ρ. **πενθέομαι, πενθοῦμαι**
- **διά:** πρόθεση
- **την φύσιν:** αιτ. εν. θηλ. γέν. του τριτόκλιτου ουσ. **ἡ φύσις** [γεν. τῆς φύσεως] **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** φυσικός, αφύσικος, φυσιολάτρης, φυσιολογικός, αστροφυσική
- **ὡς:** μόριο
- **θνητοί:** ονομ. πληθ. αρσ. γέν. του επιθ. **ὁ θνητός, -ή, -όν** **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** θνησιμότητα, θνησιγενές, αθανασία, ευθανασία, θάνατος
- **ὑμνοῦνται:** γ΄ πληθ. πρόσ. οριστ. ενεστ. μέσης φωνής του ρ. **ὑμνέομαι, υμνοῦμαι** **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. ὑμνοῦμαι, πρτ. ὑμνούμην, μέλλ. ὑμνηθήσομαι, αόρ. ὑμνήθην, πρκ. ὕμνημαι, υπερσ. ὑμνήμην **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** ύμνος, υμνητής εξύμνηση
- **ἀθάνατοι:** ονομ. πληθ. αρσ. γέν. του επιθ. **ὁ,ἡ ἀθάνατος, τό ἀθάνατον**
- **τήν ἀρετήν:** αιτ. εν. θηλ. γέν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ἡ ἀρετή** [γεν. τῆς ἀρετῆς]
- **θάπτονται:** γ΄ πληθ. πρόσ. οριστ. ενεστ. μέσης φωνής του ρ. **θάπτομαι** **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. θάπτομαι, πρτ. ἐθαπτόμην, μέλλ. β΄ ταφήσομαι, αόρ. β΄ ἐτάφην, πρκ. τέθαμμαι, υπερσ. ἐτεθάμμην **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** ταφή, ενταφιασμός, τάφος, άθαπτος
- **δημοσίᾳ:** δοτικοφανές επίρρημα τροπικό
- **ἀγῶνες:** ονομ. πληθ. αρσ. γέν. του τριτόκλιτου ουσ. **ὁ ἀγών** [γεν. τοῦ ἀγῶνος] **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** αγωνίζομαι, αγωνία, αγωνιστικός, διαγωνισμός, ασυναγώνιστος
- **τίθενται:** γ΄ πληθ. πρόσ. οριστ. ενεστ. μέσης φωνής του ρ. **τίθεμαι** (= καθιερώνομαι) **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. τίθεμαι, πρτ. ἐτιθέμην, μέλλ. θήσομαι/ τεθήσομαι, αόρ. β΄ ἐθέμην/ ἐτέθην, πρκ. τέθειμαι/ κεῖμαι, υπερσ. ἐκείμην **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** θήκη, θέση, νομοθέτης, θεσμός, θέμα, συγκατάθεση, παρακαταθήκη, θεματικός, αδιάθετος
- **ἐπί:** πρόθεση

- **αὐτοῖς:** δοτ. πληθ. αρσ. γέν. της επαναληπτικής αντων. **αὐτός, αὐτή, αὐτό**
- **ῥώμης:** γεν. εν. θηλ. γέν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ἡ ῥώμη** [γεν. τῆς ῥώμης] (= η δύναμη) **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** ρωμαλέος, άρρωστος, εύρωστος, ανάρρωση
- **σοφίας:** γεν. εν. θηλ. γέν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ἡ σοφία** [γεν. τῆς σοφίας] **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** πάνσοφος, σοφός, σόφισμα, σοφιστεία, σοφίζομαι
- **πλούτου:** γεν. εν. αρσ. γέν. του δευτερόκλιτου ουσ. **ὁ πλοῦτος** [γεν. τοῦ πλούτου] **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** πλουτίζω, πάμπλουτος, πλούσιος, εμπλουτίζω, πλουτοκρατία
- **ἀξίους:** αιτ. πληθ. αρσ. γέν. του επιθ. **ἄξιος, -α, -ον** Βαθμοί του επιθέτου: **ΘΕΤΙΚΟΣ:** ἄξιος, **ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΣ:** ἀξιώτερος, -α, -ον, **ΥΠΕΡΘΕΤΙΚΟΣ:** ἀξιώτατος, -η, -ον **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** αξία, ανάξιος, επάξια, αντάξιος, αξιόλογος
- **ὄντας:** αιτ. πληθ. αρσ. γέν. μτχ. ενεστ. του ρ. **εἰμί** (= είμαι) **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. εἰμί, πρτ. ἦν/ ἦ, μέλλ. ἔσομαι, αόρ. β΄ ἐγενόμην, πρκ. γέγονα, υπερσ. ἐγεγόνειν **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** ουσία, όντως
- **ἐν:** πρόθεση
- **τῷ πολέμῳ:** δοτ. εν. αρσ. γέν. του δευτερόκλιτου ουσ. **ὁ πόλεμος** [γεν. τοῦ πολέμου] **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** εμπόλεμος, πολεμικός, πολεμοχαρής, φιλοπόλεμος
- **τούς τελευτηκότας:** αιτ. πληθ. αρσ. γέν. μτχ. πρκ. ενεργ. φωνής του ρ. **τελευτάω, τελευτῶ** (= πεθαίνω/ τελειώνω)
- **αὐταῖς:** δοτ. πληθ. θηλ. γέν. της οριστικής αντων. **αὐτός, αὐτή, αὐτό** (= ο ίδιος)
- **ταῖς τιμαῖς:** δοτ. πληθ. θηλ. γέν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ἡ τιμή** [γεν. τῆς τιμῆς]
- **τούς ἀθανάτους:** αιτ. πληθ. αρσ. γέν. του επιθ. **ὁ,ἡ ἀθάνατος, τό ἀθάνατον**
- **τιμᾶσθαι:** απαρμφ. ενεστ. μέσης φωνής του ρ. **τιμάομαι, τιμῶμαι ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. τιμῶμαι, πρτ. ἐτιμώμην, μέλλ. τιμήσομαι, τιμηθήσομαι, αόρ. ἐτιμησάμην, ἐτιμήθην, πρκ. τετίμημαι, υπερσ. ἐτετιμήμην
- **ἐγώ:** ονομ. εν. α΄ πρόσ. της προσωπικής αντων. **ἐγώ, σύ, -**
- **αὐτούς:** αιτ. πληθ. αρσ. γέν. της επαναληπτικής αντων. **αὐτός, αὐτή, αὐτό**
- **μακαρίζω:** α΄ εν. πρόσ. οριστ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **μακαρίζω** (= καλοτυχίζω) **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. μακαρίζω, πρτ. ἐμακάριζον, μέλλ. μακαριῶ, αόρ. ἐμακάρισα, πρκ. -, υπερσ. - **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** μακάριος, μακαριστός, μακάρι
- **τοῦ θανάτου:** γεν. εν. αρσ. γέν. του δευτερόκλιτου ουσ. **ὁ θάνατος** [γεν. τοῦ θανάτου]
- **ζηλῶ:** α΄ εν. πρόσ. οριστ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **ζηλόω, ζηλῶ** (= ζηλεύω, καλοτυχίζω) **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. ζηλῶ, πρτ. ἐζήλουν, μέλλ. ζηλώσω, αόρ. ἐζήλωσα, πρκ, ἐζήλωκα, υπερσ. ἐζηλώκειν
- **μόνοις:** δοτ. πληθ. αρσ. γέν. του επιθ. **μόνος, -η, -ον**
- **τούτοις:** δοτ. πληθ. αρσ. γέν. της δεικτικής αντων. **οὗτος, αὕτη, τοῦτο,** (= αυτός, αυτή, αυτό)

- **ἀνθρώπων:** γεν. πληθ. αρσ. γέν. του δευτερόκλιτου ουσ. **ὁ ἄνθρωπος** [γεν. τοῦ ἀνθρώπου]
- **οἶμαι:** α΄ εν. πρόσ. οριστ. ενεστ. μέσης φωνής του ρ. **οἶμαι** (= θεωρώ, νομίζω) **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. οἶμαι/ οἴομαι, πρτ. ᾤμην/ ᾠόμην, μέλλ. οἰήσομαι, αόρ. ᾠήθην, πρκ. -, υπερσ. - **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** οίηση
- **κρεῖττον:** αιτ. εν. ουδ. γέν. συγκριτικός βαθμός του επιθ. **ἀγαθός, -ή, -όν** Βαθμοί του επιθέτου: **ΘΕΤΙΚΟΣ:** ἀγαθός, **ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΣ:** ὁ,ἡ ἀμείνων, τό ἄμεινον/ ὁ,ἡ βελτίων, τό βέλτιον/ ὁ,ἡ κρείττων, τό κρεῖττον/ ὁ,ἡ λῴων, τό λῷον, **ΥΠΕΡΘΕΤΙΚΟΣ:** άριστος, -η, -ον/ βέλτιστος, -η, -ον/ κράτιστος, -η, -ον, λῷστος, -η, -ον
- **εἶναι:** απαρμφ. ενεστ. του ρ. **εἰμί** (= είμαι)
- **γενέσθαι:** απαρμφ. αορ. β΄ μέσης φωνής του ρ. **γίγνομαι** (= γίνομαι) **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. γίγνομαι, πρτ. ἐγιγνόμην, μέλλ. γενήσομαι, αόρ. β΄ ἐγενόμην, πρκ. γέγονα/ γεγένημαι, υπερσ. ἐγεγόνειν/ ἐγεγενήμην **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** γενιά, γένος, γένεση, γενέθλια, νεογνό, πρωτογενής, γηγενής, προγενέστερος, γόνος
- **ἐπειδή:** σύνδεσμος αιτιολογικός
- **θνητῶν:** γεν. πληθ. ουδ. γέν. του επιθ. **θνητός, -ή, -όν**
- **σωμάτων:** γεν. πληθ. ουδ. γέν. του τριτόκλιτου ουσ. **τό σῶμα** [γεν. τοῦ σώματος] **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** σωματικός, ασώματος, εύσωμος
- **ἔτυχον:** γ΄ πληθ. πρόσ. οριστ. αορ. β΄ ενεργ. φωνής του ρ. **τυγχάνω** (= πετυχαίνω/ συναντώ τυχαία) **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. τυγχάνω, πρτ. ἐτύγχανον, μέλλ. τεύξομαι, αόρ. β΄ ἔτυχον, πρκ. τετύχηκα, υπερσ. ἐτετυχήκειν **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** επίτευξη, επιτυχία, αποτυχία, εντευκτήριο, τυχαίος, τύχη
- **ἀθάνατον:** αιτ. εν. θηλ. γέν. του επιθ. **ὁ,ἡ ἀθάνατος, τό ἀθάνατον**
- **μνήμην:** αιτ. εν. θηλ. γέν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ἡ μνήμη** [γεν. τῆς μνήμης] **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** μνημονεύω, αξιομνημόνευτος, αμνήμων, μνήμα, μνημείο
- **κατέλιπον:** γ΄ πληθ. πρόσ. οριστ. αορ. β΄ ενεργ. φωνής του ρ. **καταλείπω** (= κληροδοτώ) **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. καταλείπω, πρτ. κατέλειπον, μέλλ. καταλείψω, αόρ. β΄ κατέλιπον, πρκ. καταλέλοιπα, υπερσ. κατελελοίπειν **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** κατάλοιπο, εγκαταλείπω, λείψανο, παράλειψη, υπόλειμμα

ΚΛΙΣΗ
Ουσιαστικών - Επιθέτων - Αντωνυμιών – Μετοχών του ΚΕΙΜΕΝΟΥ

ΚΛΙΣΗ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΩΝ

Α΄ κλίση

ενικός αριθμός							
ονομ.	ἡ	τύχη	μνήμη	τιμή	ἀρετή	ῥώμη	σοφία
γεν.	τῆς	τύχης	μνήμης	τιμῆς	ἀρετῆς	ῥώμης	σοφίας
δοτ.	τῇ	τύχῃ	μνήμῃ	τιμῇ	ἀρετῇ	ῥώμῃ	σοφίᾳ
αιτ.	τήν	τύχην	μνήμην	τιμήν	ἀρετήν	ῥώμην	σοφίαν
κλητ.	(ὦ)	τύχη	μνήμη	τιμή	ἀρετή	ῥώμη	σοφία
πληθυντικός αριθμός							
ονομ.	αἱ	τύχαι	μνῆμαι	τιμαί	ἀρεταί	ῥῶμαι	σοφίαι
γεν.	τῶν	τυχῶν	μνημῶν	τιμῶν	ἀρετῶν	ῥωμῶν	σοφιῶν
δοτ.	ταῖς	τύχαις	μνήμαις	τιμαῖς	ἀρεταῖς	ῥώμαις	σοφίαις
αιτ.	τάς	τύχας	μνήμας	τιμάς	ἀρετάς	ῥώμας	σοφίας
κλητ.	(ὦ)	τύχαι	μνῆμαι	τιμαί	ἀρεταί	ῥῶμαι	σοφίαι

Β΄ κλίση

ενικός αριθμός						
ονομ.	ὁ	βίος	θάνατος	ἄνθρωπος	πλοῦτος	πόλεμος
γεν.	τοῦ	βίου	θανάτου	ἀνθρώπου	πλούτου	πολέμου
δοτ.	τῷ	βίῳ	θανάτῳ	ἀνθρώπῳ	πλούτῳ	πολέμῳ
αιτ.	τόν	βίον	θάνατον	ἄνθρωπον	πλοῦτον	πόλεμον
κλητ.	(ὦ)	βίε	θάνατε	ἄνθρωπε	πλοῦτε	πόλεμε
πληθυντικός αριθμός						
ονομ.	οἱ	βίοι	θάνατοι	ἄνθρωποι	πλοῦτοι	πόλεμοι
γεν.	τῶν	βίων	θανάτων	ἀνθρώπων	πλούτων	πολέμων
δοτ.	τοῖς	βίοις	θανάτοις	ἀνθρώποις	πλούτοις	πολέμοις
αιτ.	τούς	βίους	θανάτους	ἀνθρώπους	πλούτους	πολέμους
κλητ.	(ὦ)	βίοι	θάνατοι	ἄνθρωποι	πλοῦτοι	πόλεμοι

Γ΄ κλίση

	ενικός αριθμός						πληθυντικός αριθμός					
ονομ.	ἡ	φύσις	ὁ	ἀγών	τό	σῶμα	αἱ	φύσεις	οἱ	ἀγῶνες	τά	σώματα
γεν.	τῆς	φύσεως	τοῦ	ἀγῶνος	τοῦ	σώματος	τῶν	φύσεων	τῶν	ἀγώνων	τῶν	σωμάτων
δοτ.	τῇ	φύσει	τῷ	ἀγῶνι	τῷ	σώματι	ταῖς	φύσεσι	τοῖς	ἀγῶσι	τοῖς	σώμασι
αιτ.	τήν	φύσιν	τόν	ἀγῶνα	τό	σώμα	τάς	φύσεις	τούς	ἀγῶνας	τά	σώματα
κλητ.	(ὦ)	φύσι	(ὦ)	ἀγών	(ὦ)	σώμα	(ὦ)	φύσεις	(ὦ)	ἀγῶνες	(ὦ)	σώματα

ΚΛΙΣΗ ΕΠΙΘΕΤΩΝ

ενικός αριθμός						
	αρσ.		θηλ.		ουδ.	
ονομ.	ὁ	κάλλιστος	ἡ	καλλίστη	τό	κάλλιστον
γεν.	τοῦ	καλλίστου	τῆς	καλλίστης	τοῦ	καλλίστου
δοτ.	τῷ	καλλίστῳ	τῇ	καλλίστῃ	τῷ	καλλίστῳ
αιτ.	τόν	κάλλιστον	τήν	καλλίστην	τό	κάλλιστον
κλητ.	(ὦ)	κάλλιστε	(ὦ)	καλλίστη	(ὦ)	κάλλιστον
πληθυντικός αριθμός						
	αρσ.			θηλ.	ουδ.	
ονομ.	οἱ	κάλλιστοι	αἱ	κάλλισται	τά	κάλλιστα
γεν.	τῶν	καλλίστων	τῶν	καλλίστων	τῶν	καλλίστων
δοτ.	τοῖς	καλλίστοις	ταῖς	καλλίσταις	τοῖς	καλλίστοις
αιτ.	τούς	καλλίστους	τάς	καλλίστας	τά	κάλλιστα
κλητ.	(ὦ)	κάλλιστοι	(ὦ)	κάλλισται	(ὦ)	κάλλιστα

	ενικός αριθμός				πληθυντικός αριθμός			
	αρσ./ θηλ.		ουδ.		αρσ./ θηλ.		ουδ.	
ονομ.	ὁ,ἡ	αὐτόματος	τό	αὐτόματον	οἱ,αἱ	αὐτόματοι	τά	αὐτόματα
γεν.	τοῦ,τῆς	αὐτομάτου	τοῦ	αὐτομάτου	τῶν	αὐτομάτων	τῶν	αὐτομάτων
δοτ.	τῷ,τῇ	αὐτομάτῳ	τῷ	αὐτομάτῳ	τοῖς,ταῖς	αὐτόματοις	τοῖς	αὐτόματοις
αιτ.	τόν,τήν	αὐτόματον	τό	αὐτόματον	τούς,τάς	αὐτομάτους	τά	αὐτόματα
κλητ.	(ὦ)	αὐτόματε	(ὦ)	αὐτόματον	(ὦ)	αὐτόματοι	(ὦ)	αὐτόματα

	ενικός αριθμός				πληθυντικός αριθμός			
	αρσ./ θηλ.		ουδ.		αρσ./ θηλ.		ουδ.	
ονομ.	ὁ,ἡ	ἀγήρατος	τό	ἀγήρατον	οἱ,αἱ	ἀγήρατοι	τά	ἀγήρατα
γεν.	τοῦ,τῆς	ἀγηράτου	τοῦ	ἀγηράτου	τῶν	ἀγηράτων	τῶν	ἀγηράτων
δοτ.	τῷ,τῇ	ἀγηράτῳ	τῷ	ἀγηράτῳ	τοῖς,ταῖς	ἀγηράτοις	τοῖς	ἀγηράτοις
αιτ.	τόν,τήν	ἀγήρατον	τό	ἀγήρατον	τούς,τάς	ἀγηράτους	τά	ἀγήρατα
κλητ.	(ὦ)	ἀγήρατε	(ὦ)	ἀγήρατον	(ὦ)	ἀγήρατοι	(ὦ)	ἀγήρατα

	ενικός αριθμός			πληθυντικός αριθμός		
	αρσ.	θηλ.	ουδ.	αρσ.	θηλ.	ουδ.
ονομ.	πᾶς	πᾶσα	πᾶν	πάντες	πᾶσαι	πάντα
γεν.	παντός	πάσης	παντός	πάντων	πασῶν	πάντων
δοτ.	παντί	πάσῃ	παντί	πᾶσι	πάσαις	πᾶσι
αιτ.	πάντα	πᾶσαν	πᾶν	πάντας	πάσας	πάντα
κλητ.	πᾶς	πᾶσα	πᾶν	πάντες	πᾶσαι	πάντα

	ενικός αριθμός						πληθυντικός αριθμός					
	αρσ.		θηλ.		ουδ.		αρσ.		θηλ.		ουδ.	
ονομ.	ὁ	θνητός	ἡ	θνητή	τό	θνητόν	οἱ	θνητοί	αἱ	θνηταί	τά	θνητά
γεν.	τοῦ	θνητοῦ	τῆς	θνητῆς	τοῦ	θνητοῦ	τῶν	θνητῶν	τῶν	θνητῶν	τῶν	θνητῶν
δοτ.	τῷ	θνητῷ	τῇ	θνητῇ	τῷ	θνητῷ	τοῖς	θνητοῖς	ταῖς	θνηταῖς	τοῖς	θνητοῖς
αιτ.	τόν	θνητόν	τήν	θνητήν	τό	θνητόν	τούς	θνητούς	τάς	θνητάς	τά	θνητά
κλητ.	(ὦ)	θνητέ	(ὦ)	θνητή	(ὦ)	θνητόν	(ὦ)	θνητοί	(ὦ)	θνηταί	(ὦ)	θνητά

	ενικός αριθμός						πληθυντικός αριθμός					
	αρσ.		θηλ.		ουδ.		αρσ.		θηλ.		ουδ.	
ονομ.	ὁ	ἄξιος	ἡ	ἀξία	τό	ἄξιον	οἱ	ἄξιοι	αἱ	ἄξιαι	τά	ἄξια
γεν.	τοῦ	ἀξίου	τῆς	ἀξίας	τοῦ	ἀξίου	τῶν	ἀξίων	τῶν	ἀξίων	τῶν	ἀξίων
δοτ.	τῷ	ἀξίῳ	τῇ	ἀξίᾳ	τῷ	ἀξίῳ	τοῖς	ἀξίοις	ταῖς	ἀξίαις	τοῖς	ἀξίοις
αιτ.	τόν	ἄξιον	τήν	ἀξίαν	τό	ἄξιον	τούς	ἀξίους	τάς	ἀξίας	τά	ἄξια
κλητ.	(ὦ)	ἄξιε	(ὦ)	ἀξία	(ὦ)	ἄξιον	(ὦ)	ἄξιοι	(ὦ)	ἄξιαι	(ὦ)	ἄξια

	ενικός αριθμός						πληθυντικός αριθμός					
	αρσ.		θηλ.		ουδ.		αρσ.		θηλ.		ουδ.	
ονομ.	ὁ	μόνος	ἡ	μόνη	τό	μόνον	οἱ	μόνοι	αἱ	μόναι	τά	μόνα
γεν.	τοῦ	μόνου	τῆς	μόνης	τοῦ	μόνου	τῶν	μόνων	τῶν	μόνων	τῶν	μόνων
δοτ.	τῷ	μόνῳ	τῇ	μόνῃ	τῷ	μόνῳ	τοῖς	μόνοις	ταῖς	μόναις	τοῖς	μόνοις
αιτ.	τόν	μόνον	τήν	μόνην	τό	μόνον	τούς	μόνους	τάς	μόνας	τά	μόνα
κλητ.	(ὦ)	μόνε	(ὦ)	μόνη	(ὦ)	μόνον	(ὦ)	μόνοι	(ὦ)	μόναι	(ὦ)	μόνα

ενικός αριθμός				
	αρσ./ θηλ.		ουδ.	
ονομ.	ὁ,ἡ	κρείττων	τό	κρεῖττον
γεν.	τοῦ,τῆς	κρείττονος	τοῦ	κρείτονος
δοτ.	τῷ,τῇ	κρείττονι	τῷ	κρείττονι
αιτ.	τόν,τήν	κρείττονα/ κρείττω	τό	κρεῖττον
κλητ.	(ὦ)	κρεῖττον	(ὦ)	κρεῖττον
πληθυντικός αριθμός				
	αρσ./ θηλ.		ουδ.	
ονομ.	οἱ,αἱ	κρείττονες/ κρείττους	τά	κρείττονα/ κρείττω
γεν.		τῶν κρειττόνων		
δοτ.	τοῖς,ταῖς	κρείττοσι	τοῖς	κρείττοσι
αιτ.	τούς,τάς,	κρείττονας/ κρείττους	τά	κρείττονα/ κρείττω
κλητ.	(ὦ)	κρείττονες/ κρείττους	(ὦ)	κρείττονα/ κρείττω

ΚΛΙΣΗ ΑΝΤΩΝΥΜΙΩΝ

	ενικός αριθμός			πληθυντικός αριθμός		
	αρσ.	θηλ.	ουδ.	αρσ.	θηλ.	ουδ.
ονομ.	οὗτος	αὕτη	τοῦτο	οὗτοι	αὗται	ταῦτα
γεν.	τούτου	ταύτης	τούτου		τούτων	
δοτ.	τούτῳ	ταύτῃ	τούτῳ	τούτοις	ταύταις	τούτοις
αιτ.	τοῦτον	ταύτην	τοῦτο	τούτους	ταύτας	ταῦτα
κλητ.	οὗτος	αὕτη	—	οὗτοι	αὗται	—

	ενικός αριθμός					
	αρσ.		θηλ.	ουδ.		
ονομ.	ὅστις		ἥτις	ὅ,τι		
γεν.	οὗτινος	ἡ ὅτου	ἧστινος	οὗτινος	ἡ ὅτου	
δοτ.	ᾧτινι	ἡ ὅτῳ	ἧτινι	ᾧτινι	ἡ ὅτῳ	
αιτ.	ὅντινα		ἥντινα	ὅ,τι		
κλητ.	—	—	—	—		

	πληθυντικός αριθμός		
	αρσ.	θηλ.	ουδ.
ονομ.	οἵτινες	αἵτινες	ἅτινα ή **ἅττα**
γεν.	ὧντινων	ὧντινων	ὧντινων
δοτ.	οἷστισι(ν)	αἷστισι(ν)	οἷστισι(ν)
αιτ.	οὕστινας	ἅστινας	ἅτινα ή **ἅττα**
κλητ.	— —	—	—

	ενικός αριθμός			πληθυντικός αριθμός		
	αρσ.	θηλ.	ουδ.	αρσ.	θηλ.	ουδ.
ον.	αὐτός	αὐτή	αὐτό	αὐτοί	αὐταί	αὐτά
γεν.	αὐτοῦ	αὐτῆς	αὐτοῦ	αὐτῶν	αὐτῶν	αὐτῶν
δοτ.	αὐτῷ	αὐτῇ	αὐτῷ	αὐτοῖς	αὐταῖς	αὐτοῖς
αιτ.	αὐτόν	αὐτήν	αὐτό	αὐτούς	αὐτάς	αὐτά

ΚΛΙΣΗ ΜΕΤΟΧΩΝ

	ενικός αριθμός			πληθυντικός αριθμός		
	αρσ.	θηλ.	ουδ.	αρσ.	θηλ	ουδ.
ονομ.	ἐπιτρέψας	ἐπιτρέψασα	ἐπιτρέψαν	ἐπιτρέψαντες	ἐπιτρέψασαι	ἐπιτρέψαντα
γεν.	ἐπιτρέψαντος	ἐπιτρεψάσης	ἐπιτρέψαντος	ἐπιτρεψάντων	ἐπιτρεψασῶν	ἐπιτρεψάντων
δοτ.	ἐπιτρέψαντι	ἐπιτρεψάσῃ	ἐπιτρέψαντι	ἐπιτρέψασι	ἐπιτρεψάσαις	ἐπιτρέψασι
αιτ.	ἐπιτρέψαντα	ἐπιτρέψασαν	ἐπιτρέψαν	ἐπιτρέψαντας	ἐπιτρεψάσας	ἐπιτρέψαντα
κλητ.	ἐπιτρέψας	ἐπιτρέψασα	ἐπιτρέψαν	ἐπιτρέψαντες	ἐπιτρέψασαι	ἐπιτρέψαντα

	ενικός αριθμός			πληθυντικός αριθμός		
	αρσ.	θηλ.	ουδ.	αρσ.	θηλ	ουδ.
ονομ.	ἀναμείνας	ἀναμείνασα	αναμεῖναν	ἀναμείναντες	ἀναμείνασαι	ἀναμείνατα
γεν.	ἀναμείναντος	ἀναμεινάσης	αναμείναντος	ἀναμεινάντων	ἀναμεινασῶν	ἀναμεινάντων
δοτ.	ἀναμείναντι	ἀναμεινάσῃ	αναμείναντι	ἀναμείνασι	ἀναμεινάσαις	ἀναμείνασι
αιτ.	ἀναμείναντα	ἀναμείνασαν	αναμεῖναν	ἀναμείναντας	ἀναμεινάσας	ἀναμείναντα
κλητ.	ἀναμείνας	ἀναμείνασα	αναμεῖναν	ἀναμείναντες	ἀναμείνασαι	ἀναμείναντα

	ενικός αριθμός			πληθυντικός αριθμός		
	αρσ.	θηλ.	ουδ.	αρσ.	θηλ.	ουδ.
ονομ.	ὤν	οὖσα	ὄν	ὄντες	οὖσαι	ὄντα
γεν.	ὄντος	οὔσης	ὄντος	ὄντων	οὐσῶν	ὄντων
δοτ.	ὄντι	οὔσῃ	ὄντι	οὖσι	οὔσαις	οὖσι
αιτ.	ὄντα	οὖσαν	ὄν	ὄντας	οὔσας	ὄντα
κλητ.	ὤν	οὖσα	ὄν	ὄντες	οὖσαι	ὄντα

	ενικός αριθμός			πληθυντικός αριθμός		
	αρσ.	θηλ.	ουδ.	αρσ.	θηλ	ουδ.
ονομ.	τελευτηκώς	τελευτηκυῖα	τελευτηκός	τελευτηκότες	τελευτηκυῖαι	τελευτηκότα
γεν.	τελευτηκότος	τελευτηκυίας	τελευτηκότος	τελευτηκότων	τελευτηκυιῶν	τελευτηκότων
δοτ.	τελευτηκότι	τελευτηκυίᾳ	τελευτηκότι	τελευτηκόσι	τελευτηκυίαις	τελευτηκόσι
αιτ.	τελευτηκότα	τελευτηκυῖαν	τελευτηκός	τελευτηκότας	τελευτηκυίας	τελευτηκότα
κλητ.	τελευτηκώς	τελευτηκυῖα	τελευτηκός	τελευτηκότες	τελευτηκυῖαι	τελευτηκότα

ΧΡΟΝΙΚΕΣ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ					
ενεστώτας	**παρατατικός**	**μέλλοντας**	**αόριστος**	**παρακείμενος**	**υπερσυντέλικος**
προσήκει	προσῆκε	προσήξει	προσῆξε	[προσῆκε]	[προσήκει]
ἡγεῖσθαι	—	ἡγήσεσθαι	ἡγήσασθαι/ ἡγηθῆναι	ἡγῆσθαι	—
κινδυνεύοντες	—	κινδυνεύσοντες	κινδυνεύσαντες	κεκινδυνευκότες	—
τελευτῶσι	ἐτελεύτων	τελευτήσουσι	ἐτελεύτησαν	τετελευτήκασι	ἐτετελευτήκεσαν
ἐπιτρέποντες	—	ἐπιτρέψοντες	ἐπιτρέψαντες	ἐπιτετροφότες	—
ἀναμένοντες	—	ἀναμενοῦντες	ἀναμείναντες	ἀναμεμενηκότες	—
ἐκλεγόμενοι	—	ἐκλεξόμενοι	ἐκλεξάμενοι	ἐκλελεγμένοι	—
ὑμνοῦνται	ὑμνοῦντο	ὑμνηθήσονται	ὑμνήθησαν	ὕμνηνται	ὕμνηντο
θάπτονται	ἐθάπτοντο	ταφήσονται	ἐτάφησαν	τεθαμμένοι εἰσί	τεθαμμένοι ἦσαν
τίθενται	ἐτίθεντο	θήσονται/ ἔθεντο/ τεθήσονται	ἐτέθησαν	τέθεινται/ κεῖνται	ἔκειντο
ὄντας		ἐσομένους	γενομένους	γεγονότας	—

ΧΡΟΝΙΚΕΣ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ					
ενεστώτας	**παρατατικός**	**μέλλοντας**	**αόριστος**	**παρακείμενος**	**υπερσυντέλικος**
τελευτῶντας		τελευτήσοντας	τελευτήσαντας	τελευτηκότας	—
τιμᾶσθαι		τιμήσεσθαι	τιμήσασθαι	τετιμῆσθαι	—
μακαρίζω	ἐμακάριζον	μακαριῶ	ἐμακάρισα	—	—
ζηλῶ	ἐζήλουν	ζηλώσω	ἐζήλωσα	ἐζήλωκα	ἐζηλώκειν
οἶμαι	ᾤμην	οἰήσομαι	ᾠήθην	νενόμικα	ἐνενομίκειν
εἶναι	—	ἔσεσθαι	γενέσθαι	γεγονέναι	—
τυγχάνουσι	ἐτύγχανον	τεύξουσι	ἔτυχον	τετυχήκασι	ἐτετυχήκεσαν
καταλείπουσι	κατέλειπον	καταλείψουσι	κατέλιπον	καταλελοίπασι	κατελελοίπεσαν

ΕΓΚΛΙΤΙΚΕΣ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ					
Οριστική	**Υποτακτική**	**Ευκτική**	**Προστακτική**	**Απαρέμφατο**	**Μετοχή**
προσήκει	προσήκῃ	προσήκοι	προσηκέτω	προσήκειν	προσηκών-οῦσα, -όν
ἐτελεύτησαν	τελευτήσωσι	τελευτήσαιεν/ τελευτήσειαν	τελευτησάντων/ τελευτησάτωσαν	τελευτῆσαι	τελευτήσας -ασα, -αν
πενθοῦνται	πενθῶνται	πενθοῖντο	πενθείσθων/ πενθείσθωσαν	πενθεῖσθαι	πενθούμενος -η, -ον
ὑμνοῦνται	ὑμνῶνται	ὑμνοῖντο	ὑμνείσθων/ ὑμνήσθωσαν	ὑμνεῖσθαι	ὑμνούμενος -η, -ον
θάπτονται	θάπτωνται	θάπτοιντο	θαπτέσθων/ θαπτέσθωσαν	θάπτεσθαι	θαπτόμενος -η, -ον
τίθενται	τιθῶνται	τιθεῖντο	τιθέσθων/ τιθέσθωσαν	τίθεσθαι	τιθέμενος -η, -ον
μακαρίζω	μακαρίζω	μακαρίζοιμι	—	μακαρίζειν	μακαρίζων -ουσα, -ον
ζηλῶ	ζηλῶ	ζηλοῖμι/ ζηλοίην	—	ζηλοῦν	ζηλῶν-οῦσα, -οῦν
οἶμαι	οἴωμαι	οἰοίμην	—	οἴεσθαι	οἰόμενος -η, -ον
ἔτυχον	τύχωσι	τύχοιεν	τυχόντων	τυχεῖν	τυχών -οῦσα, -όν
κατέλιπον	καταλίπωσι	καταλίποιεν	καταλιπόντων	καταλιπεῖν	καταλιπών-οῦσα, -όν

Α6. ΛΕΠΤΟΜΕΡΗΣ ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ

1. Ὥστε προσήκει τούτους εὐδαιμονεστάτους ἡγεῖσθαι: κυρ. συμπερασματική πρότ. κρίσης [**ἡμᾶς:** ενν.]: υποκ. του **ἡγεῖσθαι:** τελ. απαρέμφ. υποκ. στο απρόσωπο **προσήκει** [: το ρήμα της πρότασης] **εὐδαιμονεστάτους:** κατηγ. στο **τούτους:** αντικ. του ἡγεῖσθαι [εδώ το **ἡγεῖσθαι** είναι συνδετικό και συνδέει τις δυο αιτιατικές].

ΠΡΟΣΕΞΕ. Οι σύνδεσμοι **ὥστε** και **ὡς**, όταν βρίσκονται στην αρχή περιόδου ή

ημιπεριόδου και δεν υπάρχει άλλη κύρια πρόταση στην περίοδο ή την ημιπερίοδο αυτήν, εισάγουν κύριες προτάσεις, όπως ο σύνδεσμος **ὥστε** στην προηγούμενη πρόταση.

2. οἵτινες ὑπέρ μεγίστων καί καλλίστων κινδυνεύσαντες οὕτω τόν βιόν ἐτελεύτησαν, οὐκ ἐπιτρέψαντες περί αὑτῶν τῇ τύχῃ οὐδ᾽ ἀναμείναντες τόν αὐτόματον θάνατον, ἀλλά ἐκλεξάμενοι τόν κάλλιστον: δευτ. αναφορ. αιτιολ. πρότ. **οἵτιντες:** υποκ. του **ἐτελεύτησαν** [: το ρήμα της πρότασης] και στην μτχ. **κινδυνεύσαντες** [: χρον. μτχ] - **ἐπιτρέψαντες** - **ἀναμείναντες** - **ἐκλεξάμενοι:** τροπικές μετοχές επεξηγήσας στο οὕτω. **τόν βίον:** αντικ. στο ἐτελεύτησαν. **οὕτω:** επιρρ. προσδ. του τρόπου. **περί αὑτῶν:** εμπρόθ. προσδ. αναφοράς **τῇ τύχῃ:** αντικ. στη μτχ. οὐκ ἐπιτρέψαντες. **ὑπέρ τῶν μεγίστων - [ὑπέρ τῶν] καλλίστων:** εμπρόθετοι προσδ. του σκοπού. **τόν αὐτόματον:** επιθ. προσδ. στο **θάνατον:** αντικ. στη μτχ. ἀναμείναντες. **τόν κάλλιστον:** αντικ. στη μτχ. ἐκλεξάμενοι.

ΠΡΟΣΞΕ. Πολλές φορές το προσδιοριζόμενο, όταν εννοείται εύκολα, παραλείπεται και τότε ο επιθετικός προσδιορισμός **ουσιαστικοποιείται** και **παίρνει τη συντακτική θέση** του προσδιοριζόμενου που παραλείφθηκε.

• Έτσι και στην παραπάνω πρόταση **τόν κάλλιστον** πήρε τη συντακτική θέση του αντικειμένου **θάνατον** που παραλείφθηκε.

3. Καί γάρ τοι ἀγήρατοι μέν αὐτῶν αἱ μνῆμαι [ἔσονται], ζηλωταί δέ ὑπό πάντων ἀνθρώπων αἱ τιμαί: κύρ. πρότ. κρίσης. **αἱ μνῆμαι - αἱ τιμαί:** υποκείμενα στο [**ἔσονται:** ενν.]: το ρήμα της πρότασης είναι συνδετικό. **ἀγήρατοι - ζηλωταί:** κατηγορούμενα στα υποκείμενα [ἀγήρατοι στο **μνῆμαι** καί **ζηλωταί** στο τιμαί]. **αὐτῶν:** γεν. αντικ. στο αἱ μνῆμαι. **ὑπό ἀνθρώπων:** ποιητικό αίτιο από το ζηλωταί. **πάντων:** κατηγ. προσδ. στο ἀνθρώπων.

4. οἳ πενθοῦνται μέν διά τήν φύσιν ὡς θνητοί: κύρ. αναφορική πρότ. **οἱ:** υποκ. στο **πενθοῦνται** [: το ρήμα της πρότασης]. **διά τήν φύσιν:** εμπρόθ. προσδ. της αιτίας. **ὡς θνητοί:** Βραχυλογική έκφραση: ελλεπτική πρόταση αναφορική, αντί: **ὡς πενθοῦνται θνητοί**.

5. ὑμνοῦνται δέ ὡς ἀθάνατοι διά τήν ἀρετήν: κύρια αναφ. πρότ. Οι δύο αναφορικές προτάσεις, αυτή και η προηγούμενη, συνδέονται παρατακτικά με τους αντιθετικούς συνδέσμους **μέν - δέ.** [**οἳ:** ενν.]: υποκ. στο **ὑμνοῦνται** [: το ρήμα της πρότασης]. **διά τήν ἀρετήν:** εμπρόθ. προσδ. της αιτίας.

ΠΡΟΣΕΞΕ. Οι αναφορικές αντωνυμίες **ὅς, ἥ, ὅ** στην αρχή περιόδου ή ημιπεριόδου εισάγουν κύριες προτάσεις, όταν δέν υπάρχει άλλη κύρια πρόταση στην ίδια περίοδο ή ημιπερίοδο, όπως στις παραπάνω προτάσεις.

• Οι προτάσεις αυτές προσδιορίζουν [αναφέρονται] σε προηγούμενα και οι αντωνυμίες που τις εισάγουν μεταφράζονται με δεικτική αντωνυμία και με λέξεις, όπως: **γιατί, βέβαια, λοιπόν, όμως, ἀλλά,** κ.λ.π.: **οὗτος δέ** = αυτός όμως - **οὗτος γάρ** = γιατί αυτός κ.λ.π.

6. Καί γάρ τοι θάπτονται δημοσίᾳ: κυρ. πρότ. κρίσης [**οὗτοι:** οι νεκροί]: ενν. : υποκ. του **θάπτονται** [: το ρήμα της πρότασης]. **δημοσίᾳ:** δοτ. του τρόπου.

7. καί ἀγῶνες τίθενται ἐπ᾽ αὐτοῖς ῥώμης καί σοφίας καί πλούτου, ὡς ἀξίους ὄντας τούς ἐν τῷ πολέμῳ τετελευτηκότας ταῖς αὐταῖς τιμαῖς καί τούς ἀθα-

νάτους τιμᾶσθαι: κύρια πρότ. κρίσης. **ἀγῶνες:** υποκ. του **τίθενται** [: το ρήμα της πρότασης]. **ἐπ' αὐτοῖς:** εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει τιμή ή σκοπό. **ῥώμης - σοφίας - πλούτου:** γενικές υποκειμενικές από το ἀγῶνες. **ἀξιους:** κατηγ. στα **τούς τετελευτηκότας:** [επιθ. μτχ.] - **τούς ἀθανάτους:** υποκείμενα στο **τιμᾶσθαι** [: απαρέμφ. της αναφοράς από το ἀξίους] και στη μτχ. **ὡς ὄντας** [: τύπος συνδετικός]: αιτιολ. μτχ. υποκειμενικής αιτιολογίας με το **ὡς** και αιτιατική απόλυτη. **ἐν τῷ πολέμῳ:** εμπρόθ. προσδ. χρονικής διάρκειας. **ταῖς αὐταῖς:** επιθ. προσδ. στο **τιμαῖς:** δοτ. του τρόπου.

8. Ἐγώ μέν αὐτούς καί μακαρίζω τοῦ θανάτου: κύρ. πρότ. κρίσης. **ἐγώ:** υποκ. στο **μακαρίζω** [: το ρήμα της πρότασης]. **αὐτούς:** αντικ. **τοῦ θανάτου:** γεν. της αιτίας από το μακαρίζω.

9. καί ζηλῶ: κύρ. πρότ. κρίσης που συνδέεται με την προηγούμενηη παρατακτικά με το συμπλετικό σύνδεσμο **καί.** [**ἐγώ:** ενν.]: υποκ. στο **ζηλῶ** [το ρήμα της πρότασης]. [**αὐτούς:** ενν.]: αντικ.

10. καί μόνοις τούτοις ἀνθρώπων οἶμαι κρεῖττον εἶναι γενέσθαι: κύρια πρότ. κρίσης. [**ἐγώ:** ενν.]: υποκ. στο **οἶμαι** [το ρήμα της πρότασης]. **γενέσθαι:** τελ. απαρέμφ. υποκ. στην απρόσωπη έκφραση **κρεῖττον εἶναι:** ειδ. απαρέμφ. αντικ. του οἶμαι. **μόνοις:** κατηγ. προσδ. στο **τούτοις:** δοτ. προσωπική στην απρόσωπη έκφραση κρεῖττον εἶναι. **ἀνθρώπων:** γεν. διαιρετική από το τούτοις.

11. οἵτινες ἀθάνατον μνήμην διά την ἀρετήν αὐτῶν κατέλιπον: δευτ. αναφ. πρότ. **οἵτινες:** υποκ. στο **κατέλιπον** [το ρήμα της πρότασης]. **ἀθάνατον:** επιθ. προσδ. στο **μνήμην:** αντικ. **διά τήν ἀρετήν:** εμπρόθ. προσδ. της αιτίας. **αὐτῶν:** γεν. κτητική από το ἀρετήν.

ΠΡΟΣΕΞΕ. Από λέξεις που δηλώνουν ιδιότητες της ψυχής, όπως: **ἀρετή, ἦθος, εὐγένεια, κακία** κ.λπ. εξαρτάται γενική κτητική.

12. Ἐπειδή θνητῶν σωμάτων ἔτυχον: δευτ. αιτιολογική πρότ. [**οὗτος:** ενν.]: υποκ. στο **ἔτυχον** [: το ρήμα της πρότασης]. **θνητῶν:** επιθ. προσδ. στο **σωμάτων:** αντικ.

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

στις ερμηνευτικές ερωτήσεις της σελ. 16 του σχ. βιβλίου

1. Ποιοι αξίζουν, σύμφωνα με το κείμενο, να θεωρούνται πραγματικά ευδαίμονες και γιατί;

Κατά το Λυσία πραγματικά ευτυχισμένος είναι ο άνθρωπος, που τέλειωσε τη ζωή του ένδοξα, ώστε να υμνείται από όλους ανά τους αιώνες. Κάθε άνθρωπος μπορεί να επιλέξει τον τρόπο που θα ζήσει ομοίως, όπως μπορεί να επιλέξει και τον τρόπο που θα πεθάνει. Αντί, λοιπόν, να περιμένει παθητικά το φυσικό θάνατο, ο οποίος μπορεί να είναι ατιμωτικός σε κάποιες περιπτώσεις, ο αξιοπρεπής άνθρωπος επιλέγει να πεθάνει σε στιγμές μεγάλης δόξας,

πολεμώντας για την πατρίδα. Για να θεωρηθεί, λοιπόν, κάποιος πραγματικά ευδαίμων, πρέπει και το τέλος του να επισφραγίζει επάξια μια ενάρετη και τιμημένη ζωή.

2. Για ποιους λόγους οι νεκροί πολεμιστές της πόλης θεωρούνται άξιοι ιδιαίτερων τιμών;

Οι νεκροί του Κορινθιακού πολέμου θυσίασαν τη ζωή τους για το καλό της πατρίδας. Ήταν, όμως, επιλογή τους και γι' αυτό αξίζει να τιμηθούν. Στην πραγματικότητα θυσιάζοντας τη θνητή τους φύση κέρδισαν την αθάνατη μνήμη. Εξαιτίας της αρετής, που επέδειξαν, όλοι θα τους θυμούνται με σεβασμό. Επομένως αξίζουν να τιμηθούν, όπως τιμώνται οι άθανατοι. Για το λόγο αυτό αξίζει μετά από μία μεγαλπρεπή επιτάφια τελετή να διοργανωθούν προς τιμήν τους και αγώνες αθλητικοί και καλλιτεχνικοί, όπως συνέβαινε συχνά και στις τελετές προς τιμήν των θεών.

3. οἵ πενθοῦνται μέν διά την φύσιν ὡς θνητοί, ὑμνοῦνται δέ ὡς ἀθάνατοι διά τήν ἀρετήν: Να σχολιάσετε τη χρήση του σχήματος της αντίθεσης στο απόσπασμα.

Η θνητή φύση είναι κοινή για όλους τους ανθρώπους και ο θάνατος αναπόφευκτος. Ο τρόπος του θανάτου, όμως, είναι επιλογή του καθενός. Θυσιάζοντας τη θνητή φύση μαχόμενος για υψηλά ιδανικά, όπως είναι η υπεράσπιση της πατρίδας, κερδίζει κανείς την αθανασία, αφού θα ζει για πάντα στις μνήμες και στις καρδιές όλων. Επομένως ο θρήνος για τους νεκρούς αντιστοιχεί μόνο στη θνητή φύση τους, ενώ στην αρετή τους αξίζουν τιμές και ύμνοι. Με την αντίθεση αυτή ο ρήτορας πετυχαίνει να καταδείξει τη διαφορά των νεκρών από τους υπόλοιπους θνητούς. Δεν πρόκειται για συνηθισμένους νεκρούς, τους οποίους πρέπει να θρηνούμε. Οι συγκεκριμένοι νεκροί δεν αξίζουν το πένθος μας, γιατί αποδείχθηκαν ανώτεροι σε αρετή από όλους μας. Η αρετή τους τούς χάρισε την αθανασία. Και στην αθανασία δεν αρμόζει θρήνος, αλλά δόξα.

4. Σε ποιες περιπτώσεις και με ποιες εκδηλώσεις τιμώνται στις μέρες μας όσοι θυσιάζονται για την πατρίδα; Ποιες ομοιότητες και διαφορές διακρίνετε σε σχέση με όσα αναφέρονται στο κείμενο;

Η πολιτεία τιμά όσους έχουν δώσει τη ζωή τους για το καλό της πατρίδας οργανώνοντας εκδηλώσεις (π.χ. στις εθνικές επετείους). Οι εκδηλώσεις αυτές περιλαμβάνουν συνήθως μαθητικές και στρατιωτικές παρελάσεις, κατάθεση στεφάνων, εκφώνηση λόγων από πρόσωπα, που κατέχουν κάποιο αξίωμα κ.λπ.. Με τον τρόπο αυτό αποδίδουμε τιμή σε όσους θυσιάστηκαν για την πατρίδα και κέρδισαν την αθάνατη μνήμη, όπως αναφέρει και ο Λυσίας. Η βασική διαφορά με τις τελετές, που περιγράφει ο Λυσίας, είναι η έλλειψη αθλητικών, καλλιτεχνικών και ιππικών αγώνων.

ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

Ερμηνευτικού – πραγματολογικού περιεχομένου

1. Μπορεί κάθε άνθρωπος να επιλέξει τον τρόπο θανάτου του; Σε ποιες περιπτώσεις είναι αυτό επιτρεπτό;

Η ζωή είναι δώρο Θεού και δεν επιτρέπεται σε κανένα θνητό να το αφαιρέσει ούτε από τον εαυτό του ούτε από κανέναν άλλο. Παραίτητση από τον αγώνα της ζωής σημαίνει δειλία και ανανδρεία. Καμία δύσκολη κατάσταση δε δικαιολογεί αυτήν την παραίτηση. Το να θυσιάσεις, όμως, κάτι τόσο όμορφο και σημαντικό, όπως είναι η ίδια η ζωή, για το καλό του συνόλου δείχνει ανωτερότητα ψυχική και αρετή ανεξάντλητη. Η επιλογή του τρόπου θανάτου μπορεί να προσφέρει τιμή, αν πρόκειται για την προάσπιση υψηλών ιδανικών, ενώ μπορεί να θεωρηθεί ατιμωτική και προσβλητική, αν πρόκειται για παραίτηση από τις δυσκολίες της ζωής.

2. Θυσία στο βωμό των υψηλών ιδανικών δεν είναι μόνο ο θάνατος. Ποιες άλλες θυσίες από την καθημερινή ζωή των ανθρώπων μπορείτε να σκεφτείτε;

Στη διάρκεια της ζωής μας όλοι ερχόμαστε αντιμέτωποι με σημαντικά διλήμματα. Κάποιες φορές πρέπει να ληφθούν αποφάσεις, που θα καθορίσουν τα επόμενα στάδια του βίου μας. Σε τέτοιες στιγμές οφείλουμε να αποφασίζουμε και να πράττουμε με συνείδηση των επερχόμενων συνεπειών των πράξεών μας. Θέτουμε, λοιπόν, στόχους η επιδίωξη των οποίων απαιτεί τον παραγκωνισμό άλλων τομέων της ζωής.

Ένας τέτοιος σημαντικός στόχος, για παράδειγμα, είναι η επαγγελματική μας καταξίωση και σταδιοδρομία. Χρειάζεται επίμονη και αδιάλειπτη προσπάθεια, προκειμένου να διακριθούμε στον τομέα, που μας ενδιαφέρει. Αυτό δε σημαίνει ότι όλη η ζωή μας θα είναι ένας διαρκής αγώνας και τίποτα άλλο. Χρειάζεται, όμως, για μια συγκεκριμένη χρονική περίοδο να επικεντρώσουμε τις δυνάμεις μας προς την επίτευξη αυτού του στόχου.

Παρόμοιες θυσίες κάνουν καθημερινά και οι αθλητές. Ο αθλητισμός προϋποθέτει ένα συγκεκριμένο τρόπο ζωής, που δεν αφήνει πολλά περιθώρια για παρεκκλίσεις. Η υγιεινή διατροφή και η συνετή ζωή χωρίς σπατάλες ενέργειας ενδείκνυνται για την επιτυχημένη καριέρα ενός αθλητή. Είναι, λοιπόν, σημαντικό να διακρίνουμε τους στόχους ζωής από τις καθημερινές απολαύσεις και να διατηρούμε το μέτρο και την ισορροπία ανάμεσα στα δύο.

ΜΕΡΟΣ Β΄

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΑ – ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΚΑ: **Επανάληψη ύλης Α΄ Γυμνασίου**

ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΩΝ από ρήματα

Τα ουσιαστικά που παράγονται από ρήματα σημαίνουν:

1. **Το πρόσωπο που ενεργεί.** Τα ουσιαστικά αυτά έχουν τις ακόλουθες καταλήξεις:

-εύς γράφω: γραφεύς, νέμω: νομεύς κ.λπ.
-ός ἀείδω: ἀοιδός, πέμπω: πομπός, τρέφω: τροφός κ.λπ.
-της ποιέω: ποιητής, πρόφημι: προφήτης, αὐλέω: αὐλητής κ.λπ.
-μών ἡγέομαι: ἡγεμών, κήδομαι: κηδεμών κ.λπ.
-τήρ καλῶ: κλητήρ, σῴζω: σωτήρ κ.λπ.
-τωρ συλλαμβάνω: συλλήπτωρ, οἰκέω: οἰκήτωρ κ.λπ.

• Τα θηλυκά των σε **-της, -τηρ, -τωρ** αρσενικών έχουν τις καταλήξεις: **-τις, -τρια, -τειρα, -τρις**:

προφῆτις, ποιήτρια, σώτειρα, αὐλητρίς.

2. **Την ενέργεια.** Τα ουσιαστικά αυτά έχουν τις καταλήξεις:

-ά φθείρω: φθορά, χαίρω: χαρά κ.λπ.
-ή ἀμείβω: ἀμοιβή, θάπτω: ταφή, ταράττω: ταραχή κ.λπ.
-ία ἀγγέλω: ἀγγελία, μαίνομαι: μανία κ.λπ.
-εία βασιλεύω: βασιλεία, κολακεύω: κολακεία, δουλεύω: δουλεία κ.λπ.
-σία ἐργάζομαι: ἐργασία, θύω: θυσία κ.λπ.
-σις δράω: δρᾶσις, δηλόω: δήλωσις, ποιέω: ποίησις κ.λπ.
-ος λέγω: λόγος, τρέπω: τρόπος κ.λπ.
-μός ὀδύρομαι: ὀδυρμός, λογίζομαι: λογισμός κ.λπ.

3. **Το αποτέλεσμα της ενέργειας.** Τα ουσιαστικά αυτά έχουν τις καταλήξεις:

-μα ἱδρύω: ἵδρυμα, καθαίρω: κάθαρμα, γράφω: γράμμα, πράττω: πρᾶγμα κ.λπ.
-μη γράφω: γραμμή, γι-γνώ-σκω: γνώμη κ.λπ.
-ος πάσχω: πάθος, εἴωθα: ἔθος, ψεύδομαι: ψεῦδος κ.λπ.

4. **Το όργανο ή το μέσο.** Τα ουσιαστικά αυτά έχουν τις καταλήξεις:

-τρον ἀρόω: ἄροτρον, πλήττω: πλῆκτρον κ.λπ.
-θρον φοβέω: φόβητρον, κλείω: κλεῖθρον κ.λπ.
-τρα καλύπτω: καλύπτρα, χέω: χύτρα κ.λπ.
-τηρ ζώννυμι: ζωστήρ, λούω: λουτήρ κ.λπ.
-τήριον ἐγείρω: ἐγερτήριον, αἰσθάνομαι: αἰσθητήριον κ.λπ.
-ίς γράφω: γραφίς, κόπτω: κοπίς, κ.λπ.
-άνη δρέπω: δρεπάνη, σκάπτω: σκαπάνη κ.λπ.

5. Τον τόπο. Τα ουσιαστικά αυτά έχουν τις καταλήξεις:

-τήριον βουλεύομαι: βουλευτήριον, δικάζω: δικαστήριον κ.λπ.
-τρον θεάομαι: θέατρον, λούω: λουτρόν κ.λπ.
-θρον βαίνω: βάθρον κ.λπ.

ΑΠΑΝΤΗΣΗ

στην άσκηση της σελ. 16 του σχολικού βιβλίου

Να συμπληρώσετε την τρίτη στήλη με τις κατάλληλες λέξεις της α.ε. και να γράψετε στην τέταρτη στήλη, όπου χρειάζεται, τι δηλώνουν:

πρωτότυπη λέξη	Παραγωγική κατάληξη	παράγωγη λέξη	δηλώνει
γίγνομαι	-εύς	ὁ γονεύς	πρόσωπο που ενεργεί
	-σις	ἡ γένεσις	ενέργεια
ἡγέομαι, ἡγοῦμαι	-της	ὁ ἡγέτης	πρόσωπο που ενεργεί
	-μών	ὁ ἡγεμών	πρόσωπο που ενεργεί
θάπτω	-ή	ἡ ταφή	ενέργεια
τίθημι	-σις	ἡ θέσις	κατάσταση
τιμάω, τιμῶ	-της	ὁ τιμητής	πρόσωπο που ενεργεί
	-σις	ἡ τίμησις	ενέργεια
	-μα	τό τίμημα	αποτέλεσμα ενέργειας
τρέπω	-ή	ἡ τροπή	ενέργεια
	-ος	ὁ τρόπος	ενέργεια
τυγχάνω	-η	ἡ τύχη	κατάσταση
φύω	-σις	ἡ φύσις	κατάσταση

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

στις ασκήσεις της σελ. 17 του σχ. βιβλίου

1. Να γράψετε ουσιαστικά της α.ε. παράγωγα των ρ. *μένω, ἐκλέγω* και *ποιῶ* και να τα εντάξετε σε κατηγορίες ανάλογα με αυτό που δηλώνουν

μένω : μονή (τόπος/ ενέργεια)
ἐκλέγω : ἐκλογεύς (πρόσωπο που ενεργεί)
ἐκλογή (ενέργεια)
ποιῶ : ποιητής (πρόσωπο που ενεργεί)
ποίησις (ενέργεια)
ποίημα (αποτέλεσμα ενέργειας)

2. Να σχηματίσετε σύνθετα της α.ε. με τις λέξεις που δίνονται:

αὐτός + τέλος : ὁ αὐτοτελής
αὐτός + χείρ : ὁ αὐτόχειρ
αὐτός + σχέδιος : ὁ αὐτοσχέδιος
αὐτός + ὁράω, ὁρῶ : ὁ αὐτόπτης (πβ. ν.ε.: ο αυτόπτης μάρτυρας)

3. Για καθένα από τα παρακάτω ουσιαστικά της ν.ε. να βρείτε έναν ετυμολογικά συγγενή ρηματικό τύπο από το κείμενο της Ενότητας:

θήκη : τίθενται
κατάλοιπο : κατέλιπον
δυστυχία : ἔτυχον/τύχῃ
επιτροπή : ἐπιτρέψαντες
γενεά : γενέσθαι
ουσία : ὄντας/εἶναι
κατάλογος : ἐκλεξάμενοι
ενταφιασμός : θάπτονται

4. Να γράψετε ουσιαστικά και επίθετα της ν.ε. ομόρριζα των ρημάτων που δίνονται:

ρήμα	ουσιαστικό	επίθετο
προστίθημι (= προσθέτω)	προσθεση	πρόσθετος/προσθετικός
παρατίθημι (= παραθέτω)	παράθεση	παραθετικός
ἀνατρέπω	ανατροπή	ανατρεπτικός/ανατρέψιμος
ὑποτιμάω, -ῶ	υποτίμηση	υποτιμητικός
ἐκλέγω	εκλογή	εκλεκτός
πάρειμι	παρουσία	παροντικός

ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

Λεξιλογικού/ ετυμολογικού περιεχομένου

1. Να αντιστοιχίσετε τις ετυμολογικά συγγενείς λέξεις:

ἡγεῖσθαι	ἀποτρεπτικός
καλλίστων	ἐμμονή
ἐπιτρέψαντες	εὐθανασία
ἀναμείναντες	καθηγητής
μνῆμαι	θέση
θνητοί	μνημεῖο
τίθενται	καλλίφωνος

[**Απάντηση:** ἡγεῖσθαι: καθηγητής, καλλίστων: καλλίφωνος, ἐπιτρέψαντες: ἀποτρεπτικός, ἀναμείναντες: ἐμμονή, μνῆμαι: μνημεῖο, θνητοί: εὐθανασία, τίθενται: θέση]

2. Να γράψετε τι δηλώνουν τα παρακάτω παράγωγα ουσιαστικά:

παράγωγα ουσιαστικά	**δηλώνουν**
ἀμοιβή	
λόγος	
προφήτης	
πλῆκτρον	
ζωστήρ	
βουλευτήριον	
σωτήρ	

[**Απάντηση:** ἀμοιβή: ενέργεια, λόγος: ενέργεια, προφήτης: πρόσωπο που ενεργεί, πλῆκτρον: όργανο, ζωστήρ: όργανο, βουλευτήριον: τόπο, σωτήρ: πρόσωπο που ενεργεί]

ΜΕΡΟΣ Γ΄

Γ1. ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ: Παραθετικά επιθέτων και επιρρημάτων
Γ2. ΣΥΝΤΑΞΗ: Οι επιρρηματικοί προσδιορισμοί – Χρήσεις των πλάγιων πτώσεων

Γ1. ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΆ ΣΧΟΛΙΑ

ΠΑΡΑΘΕΤΙΚΑ ΕΠΙΘΕΤΩΝ

Παραθετικά λέγονται οι δύο βαθμοί (**συγκριτικός** και **υπερθετικός**) ενός επιθέτου ή ενός επιρρήματος.

- Τα επίθετα και τα επιρρήματα έχουν τρεις βαθμούς: το **θετικό**, το **συγκριτικό** και τον **υπερθετικό**.

ΟΜΑΛΑ ΠΑΡΑΘΕΤΙΚΑ

Τα παραθετικά σχηματίζονται, αφού προστεθούν στο θέμα του θετικού (του αρσενικού γένους) οι καταλήξεις των παραθετικών: **-τέρος, -τάτος** και κλίνονται σαν δευτερόκλιτα επίθετα.

ΠΡΟΣΕΞΕ. Ο χαρακτήρας **ο** του θέματος στα παραθετικά (σε -**ό**τερος, -**ό**τατος):

α. διατηρείται, όταν η συλλαβή μπροστά από το **ο** είναι μακρόχρονη (φύσει ή θέσει): ξ**η**ρ**ό**ς, ξ**η**ρ**ό**τερος, ξ**η**ρ**ό**τατος.

β. εκτείνεται σε **ω**, όταν η συλλαβή μπροστά από το **ο** είναι βραχύχρονη: νέος, ν**εώ**τερος, ν**εώ**τατος.

Βραχύχρονο δίχρονο: το δίχρονο μπροστά από το **ο** είναι βραχύχρονο στα επίθετα που λήγουν:

α. σε **-ιος, -ιμος, -ικος, -ινος:** πλούσιος, πλουσ**ιώ**τερος, πλουσ**ιώ**τατος

β. σε **-ακος, -ατος, -αλος, -ανος:** μαλθακός, μαλθ**ακώ**τερος, μαλθ**ακώ**τατος

γ. σε **-αρος, -υρος:** καθαρός, καθ**αρώ**τερος, καθ**αρώ**τατος.

Εξαιρούνται τα: ἀνιαρός, λαρός, φλύαρος, ἰσχυρός.

Μακρόχρονο δίχρονο: το δίχρονο μπροστά από το **ο** είναι μακρόχρονο:

α. στα επίθετα που λήγουν σε **-ος** και έχουν ως β΄ συνθετικό τις λέξεις **θυμός, κίνδυνος, κύρος, λύπη, τιμή, νίκη, ψυχή:** επικίνδυνος, επικινδυν**ό**τερος, επικινδυν**ό**τατος.

β. στα επίθετα **ἀνιαρός, ἄκρατος, ἰσχυρός, ψιλός**
Τα επίθετα **κενός, ξένος, στενός** σχηματίζουν τα παραθετικά τους σε **-ότερος, -ότατος.**
Επίσης απαντούν οι εξής καταλήξεις:

α. -έστερος, -έστατος:

- Στα σε **-ης, -ες** σιγμόληκτα επίθετα: ἐπιμελής, ἐπιμελέστερος, ἐπιμελέστατος

- Στα τριτόκλιτα επίθετα που λήγουν σε **-ων, -ον** (γεν. –ονος): εὐδαίμων, εὐδαιμονέστερος, εὐδαιμονέστατος
- Στα επίθετα **ἄσμενος, ἄκρατος, ἐρρωμένος, πένης**

β. -ούστερος, -ούστατος:

- Στο επίθετο **ἁπλοῦς**: ἁπλοῦς, ἁπλούστερος, ἁπλούστατος
- Στα επίθετα που έχουν ως β΄ συνθετικό το ουσιαστικό **νους**: εὔνους, εὐνούστερος, εὐνούστατος

γ. -αίτερος, -αίτατος: στα επίθετα **παλαιός, γεραιός, σχολαίος, ἴσος, ἴδιος, ὄψιος, εὔδιος, ἥσυχος, πρῷος, παραπλήσιος, μέσος, ὀρθιος:** παλαιός, παλαίτερος, παλαίτατος

δ. -ίστερος, -ίστατος: στα επίθετα: **ἅρπαξ, βλάξ, λάλος, κλέπτης, πλεονέκτης:** ἁρπαξ, αρπαγίστερος, αρπαγίστατος

ΑΝΩΜΑΛΑ ΠΑΡΑΘΕΤΙΚΑ

Τα ανώμαλα παραθετικά σχηματίζονται με τις καταλήξεις **-ιων** (για αρσ. και θηλ.) και **-ιον** (για ουδ.) στο συγκριτικό και **-ιστος, -ιστη, -ιστον** στον υπερθετικό.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΑΝΩΜΑΛΩΝ ΠΑΡΑΘΕΤΙΚΩΝ

Θετικός	Συγκριτικός		Υπερθετικός	ΘΕΜΑ
1. **αἰσχρός**	ὁ, ἡ αἰσχίων	τό αἴσχιον	αἴσχιστος	αἰσχ-
2. **ἐχθρός**	ὁ, ἡ ἐχθίων	τό ἔχθιον	ἔχθιστος	ἐχθ-
3. **ἡδύς**	ὁ, ἡ ἡδίων	τό ἥδιον	ἥδιστος	ἡδ-
4. **καλός**	ὁ, ἡ καλλίων	τό κάλλιον	κάλλιστος	καλλ-
5. **μέγας**	ὁ, ἡ μείζων	τό μεῖζον	μέγιστος	μεγ-
6. **ῥᾴδιος**	ὁ, ἡ ῥᾴων	τό ῥᾷον	ῥᾷστος	ῥα-
7. **ταχύς**	ὁ, ἡ θάττων	τό θᾶττον	τάχιστος	θαχ-
8. **ἀγαθός**	ὁ, ἡ ἀμείνων	τό ἄμεινον	ἄριστος	ἀμειν-, ἀρ-
	ὁ, ἡ βελτίων	τό βέλτιον	βέλτιστος	βελτ-
	ὁ, ἡ κρείττων	τό κρεῖττον	κράτιστος	κρετ-, κρατ-
	ὁ, ἡ λῴων	τό λῷον	λῷστος	λω-
9. **κακός**	ὁ, ἡ κακίων	τό κάκιον	κάκιστος	κακ-
	ὁ, ἡ χείρων	τό χεῖρον	χείριστος	χειρ-
10. **μικρός**	μικρότερος-α	τό μικρότερον	μικρότατος	(ομαλά)
	ὁ, ἡ ἐλάττων	τό ἔλαττον	ἐλάχιστος	ἐλαχ-
	ὁ, ἡ ἥττων	τό ἧττον	**ἥκιστα** (επίρρ.)	ἡκ-
11. **ὀλίγος**	ὁ, ἡ μείων	τό μεῖον	ὀλίγιστος	με-, ὀλιγ-
12. **πολύς**	ὁ, ἡ πλείων	τό πλέον	πλεῖστος	πλε-

Κλίση των ανώμαλων συγκριτικών

ενικός αριθμός				
	αρσενικό/ θηλυκό		ουδέτερο	
ον.	ὁ, ἡ	ἀμείνων	τό	ἄμεινον
γεν.	τοῦ, τῆς	ἀμείνον-ος	τοῦ	ἀμείνον-ος
δοτ.	τῷ, τῇ	ἀμείνον-ι	τῷ	ἀμείνον-ι
αιτ.	τόν, τήν	ἀμείνον-α ή **ἀμείνω**	τό	ἄμεινον
κλητ.	ὦ	ἄμεινον	ὦ	ἄμεινον
πληθυντικός αριθμός				
ον.	οἱ, αἱ	ἀμείνον-ες ή **ἀμείνους**	τά	ἀμείνον-α ή **ἀμείνω**
γεν.	τῶν	ἀμεινόν-ων	τῶν	ἀμεινόν-ων
δοτ.	τοῖς, ταῖς	ἀμείνοσι(ν)	τοῖς	ἀμείνοσι(ν)
αιτ.	τούς, τάς	ἀμείνον-ας ή **ἀμείνους**	τά	ἀμείνον-α ή **ἀμείνω**
κλητ.	ὦ	ἀμείνον-ες ή **ἀμείνους**	ὦ	ἀμείνον-α ή **ἀμείνω**

ΠΕΡΙΦΡΑΣΤΙΚΑ ΠΑΡΑΘΕΤΙΚΑ

Τα περιφραστικά παραθετικά σχηματίζονται ως εξής: ο συγκριτικός με το επίρρημα **μᾶλλον** και το θετικό του επιθέτου και ο υπερθετικός με το επίρρημα **μάλιστα** και το θετικό του επιθέτου:

εὐσεβής, μᾶλλον εὐσεβής, μάλιστα εὐσεβής.

- Περιφραστικά παραθετικά μπορεί να σχηματίσει κάθε επίθετο που έχει και μονολεκτικά παρεθετικά. Όμως κανονικά περιφραστικά παραθετικά σχηματίζουν οι **μετοχές** και μερικά **μονοκατάληκτα** επίθετα που απαντούν και ως ουσιαστικά: ἀγωνιζόμενος, μᾶλλον ἀγωνιζόμενος, μάλιστα ἀγωνιζόμενος.

ΕΛΛΕΙΠΤΙΚΑ ΠΑΡΑΘΕΤΙΚΑ

Μερικά επίθετα δεν έχουν θετικό βαθμό ή δεν έχουν ένα από τα παραθετικά τους.

- Τα παραθετικά αυτών των επιθέτων λέγονται ελλειπτικά και παράγονται κυρίως από επιρρήματα ή προθέσεις:

	Συγκριτικός	Υπερθετικός
1. (ἄνω)	ἀνώ-τερος	ἀνώ-τατος
2. (κάτω)	κατώ-τερος	κατώ-τατος
3. (πρό)	πρό-τερος	(πρῶτος)
4. (ὑπέρ)	ὑπέρ-τερος	ὑπέρ-τατος
5.	ὕστερος	ὕστατος
6. (ἐπικρατῶν)	ἐπικρατ-έστερος	—
7. (προτιμώμενος)	προτιμό-τερος	—
8.		ὕπατος
9.		ἔσχατος

ΠΡΟΣΕΞΕ. Επίθετα που δεν έχουν παραθετικά

- Πολλά επίθετα, που δηλώνουν ιδιότητα ή ποιότητα, η οποία δεν μπορεί να παρουσιάζει βαθμούς, δεν έχουν παραθετικά. Τέτοια επίθετα είναι όσα δηλώνουν: **ύλη, καταγωγή ή συγγένεια, τόπο ή χρόνο, μέτρο**, πολλά επίθετα με πρώτο συνθετικό το επίθετο **πᾶς** ή την πρόθεση **ὑπέρ** ή το στερητικό **α.**

ΠΑΡΑΘΕΤΙΚΑ ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΩΝ

Τα επιρρήματα έχουν

- συγκριτικό βαθμό όμοιο με την αιτιατική του ενικού του συγκριτικού βαθμού του ουδετέρου επιθέτου
- υπερθετικό βαθμό όμοιο με την αιτιατική του πληθυντικού του υπερθετικού βαθμού του ουδετέρου επιθέτου

Τα επιρρήματα που παράγονται από επίθετα λήγουν κυρίως σε –ως: δίκαιος< δικαίως, δικαιότερον, δικαιότατα.

Τα επιρρήματα των επιθέτων **ἀγαθός, ὀλίγος, πολύς** σχηματίζονται ως εξής:

ἀγαθός< θετικός: **εὖ**, συγκριτικός: **ἄμεινον/ βέλτιον/ κρεῖττον**, υπερθετικός: **ἄριστα/ βέλτιστα/ κράτιστα**

ὀλίγος< θετικός: **ὀλίγον**, συγκριτικός: **ἔλαττον/ μεῖον/ ἧττον**, υπερθετικός: **ὀλίγιστα/ ἐλάχιστα/ ἥκιστα**

πολύς< θετικός: **πολύ**, συγκριτικός: **πλέον**, υπερθετικός: **πλεῖστα**

Γ2. ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΑ ΣΧΟΛΙΑ

ΟΙ ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΙΚΟΙ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΙ ΧΡΗΣΕΙΣ ΤΩΝ ΠΛΑΓΙΩΝ ΠΤΩΣΕΩΝ

Οι επιρρηματικοί προσδιορισμοί είναι τριών ειδών:

1. οι **καθαρά επιρρηματικοί προσδιορισμοί:** είναι επιρρήματα **τόπου, τρόπου, χρόνου, ποσού**.
2. οι **εμπρόθετοι προσδιορισμοί:** είναι φράσεις που σχηματίζονται από μια **πρόθεση** και ένα ουσιαστικό (ή λέξη που παίρνει θέση ουσιαστικού) πάντα **σε πλάγια πτώση**.
3. οι **επιρρηματικοί προσδιορισμοί σε πλάγιες πτώσεις:** είναι ουσιαστικά (ή λέξεις που πήραν θέση ουσιαστικού) πάντα σε πλάγια πτώση. Τέτοιοι προσδιορισμοί είναι: **οι γενικές**: αιτίας, τόπου, χρόνου, σκοπού, ποσού, αναφοράς, **οι δοτικές**: χρόνου, τόπου, αιτίας, αναφοράς, ποσού, συνοδείας, μέσου, οργάνου, τρόπου, **οι αιτιατικές**: χρόνου, τόπου, σκοπού, αιτίας, αναφοράς τρόπου, ποινής.

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ
στις ασκήσεις της σελ. 20 του σχ. βιβλίου

✔ **Ποιες μετοχές του κειμένου της Ενότητας έχουν επιρρηματική σημασία;**

κινδυνεύσαντες : επιρρηματική χρονική μετοχή
ἐπιτρέψαντες : εεπιρρηματική τροπική μετοχή
ἀναμείναντες : εεπιρρηματική τροπική μετοχή
ἐκλεξάμενοι : εεπιρρηματική τροπική μετοχή
(ως) ὄντας : εεπιρρηματική αιτιολογική μετοχή

✔ **Στην ακόλουθη φράση να εντοπίσετε το επίρρημα και να βρείτε τι δηλώνει: οὕτω τόν βίον ἐτελεύτησαν.**

οὕτω: επιρρηματικός προσδιορισμός του τρόπου

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ
στις ασκήσεις της σελ. 21 του σχ. βιβλίου

1. Να γράψετε τους τύπους των επιθέτων που ζητούνται στις παρενθέσεις:

συνήθης (ονομ. πληθ. ουδ. συγκρ.) → εσυνηθέστερα
εὐδαίμων (αιτ. εν. ουδ. υπερθ.) → εεὐδαιμονέστατον
σαφής (δοτ. εν. αρσ. υπερθ.) → εσαφεστάτῳ
ὑψηλός (ονομ. πληθ. θηλ. συγκρ.) → εὑψηλότεραι
ἐλεήμων (αιτ. πληθ. αρσ. συγκρ.) → εἐλεημονεστέρους

2. Να μεταφέρετε τα επίθετα στο συγκριτικό βαθμό στο γένος, στον αριθμό και στην πτώση όπου βρίσκονται:

βέβαιον (αρσ.) → βεβαιότερον
ἄξιοι → ἀξιώτεροι
δεινούς → δεινοτέρους
ἀφθόνων → ἀφθονωτέρων
νέαν → νεωτέραν

3. Να συμπληρώσετε τις φράσεις με τους κατάλληλους τύπους συγκριτικού και υπερθετικού βαθμού:

	Συγκριτικός	**Υπερθετικός**
τοῦ (καλός)	**καλλίονος**	**καλλίστου** νεανίου
τῇ (μεγάλη)	**μείζωνι**	**μεγίστη** ἐλπίδι
τόν (κακός)	**κακίονα**	**ή κακίω/ κάκιστον** διδάσκαλον
οἱ (πολύς)	**πλείονες**	**ή πλέονες ή πλείους/ πλεῖστοι** πολίται
τάς (ολίγη)	**μείονας**	**ή μείους/ ὀλιγίστας** τιμάς

4. Να βρείτε τις πλάγιες πτώσεις που λειτουργούν ως επιρρηματικοί προσδιορισμοί και να δηλώσετε την επιρρηματική σχέση που εκφράζουν:

α. Ἡ μέν μήτηρ ἀπῆλθε, Κῦρος δέ κατέμενε καί αὐτοῦ ἐτρέφετο.
αὐτοῦ: γενική του τόπου στο ἐτρέφετο

β. Ἕκτῳ δέ ἔτει Σαμίοις καί Μιλησίοις πόλεμος ἐγένετο περί Πριήνης.
ἔτει: δοτική του χρόνου στο ἐγένετο

γ. Τοσαύτη σπουδῇ καί προθυμίᾳ τότ' ἐχώρουν.
σπουδῇ, προθυμίᾳ: δοτικές του τρόπου στο ἐχώρουν

δ. Τί (= γιατί) τηνικάδε ἀφῖξαι (= έχεις έρθει τόσο νωρίς), ὦ Κρίτων;
Τί: αιτιατική της αιτίας στο ἀφῖξαι

5. Να βρείτε τους επιρρηματικούς προσδιορισμούς των παρακάτω προτάσεων και να δηλώσετε την επιρρηματική σχέση που εκφράζουν:

α. *Προστάται ὑμείς ἑβδομήκοντα ἔτη καί τρία τῶν Ἑλλήνων ἐγένεσθε.*
ἔτη: αιτιατική του χρόνου στο ἐγένεσθε

β. *Ἡ κτῆσις πιστῶν φίλων ἐστίν οὐδαμῶς σύν τῇ βίᾳ, ἀλλά μᾶλλον σύν τῇ ευεργεσίᾳ.*
οὐδαμῶς: επιρρηματικός προσδιορισμός τρόπου στο ἐστιν.
μᾶλλον: επιρρηματικός προσδιορισμός ποσού στο ἐστίν
σύν τῇ βίᾳ, σύν τῇ εὐεργεσίᾳ: εμπρόθετοι επιρρηματικοί προσδιορισμοί του τρόπου στο ἐστίν

γ. *Παρά ταύτην τήν πόλιν ἦν πυραμίς λιθίνη, τό μέν εὖρος ἑνός πλέθρου, τό δέ ὕψος δύο πλέθρων.*
Παρά τήν πόλιν: εμπρόθετος επιρρηματικός προσδιορισμός του τόπου (στάση σε τόπο) στο ἦν
τό εὖρος, τό ὕψος: αιτιατικές της αναφοράς στο ἦν

δ. *Ἀκούσαντες ταῦτα οἱ ἔφοροι ἔπεμψαν πρός Δερκυλίδαν, καί ἐκέλευον αὐτόν διαβαίνειν σύν τῷ στρατεύματι ἐπί Καρίαν.*
Ἀκούσαντες: επιρρηματική χρονική μετοχή συνημμένη στο υποκείμενο του ρήματος οἱ ἔφοροι, επιρρηματικός προσδιορισμός χρόνου στο ἔπεμψαν.
προς Δερκυλίδαν: εμπρόθετος επιρρηματικός προσδιορισμός του τόπου (κατεύθυνση σε πρόσωπο) στο ἔπεμψαν
σύν τῷ στρατεύματι: εμπρόθετος επιρρηματικός προσδιορισμός της συνοδείας στο διαβαίνειν
ἐπί Καρίαν: εμπρόθετος επιρρηματικός προσδιορισμός του τόπου (κίνηση σε τόπο) στο διαβαίνειν

ε. *Ἐν τῷ αὐτῷ θέρει μετά τήν Λέσβου ἅλωσιν Ἀθηναῖοι Νικίου στρατηγοῦντος ἐστράτευσαν ἐπί Μινῴαν τήν νῆσον.*
Ἐν τῷ θέρει: εμπρόθετος επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο ἐστράτευσαν

μετά τήν ἅλωσιν: εμπρόθετος επιρρηματικός προσδιορισμός χρόνου στο ἐστράτευσαν
στρατηγοῦντος: επιρρηματική χρονική μετοχή, γενική απόλυτη (Υ: Νικίου) ως επιρρηματικός προσδιορισμός χρόνου στο ἐστράτευσαν
ἐπί Μινῴαν: εμπρόθετος επιρρηματικός προσδιορισμός της εναντίωσης στο ἐστράτευσαν

ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

Γραμματικού περιεχομένου

1. Να γράψετε τους υπόλοιπους βαθμούς των παρακάτω επιθέτων στον αριθμό, στην πτώση και στο γένος που βρίσκονται:

τῇ βελτίονι : ....
ἡ κακίστη : ....
τῷ ἐνδόξῳ : ....
τόν εὐγνώμονα : ....
τοῖς φιλτάτοις : ....
τοῖς ἡδίστοις : ....
τά ψευδῆ : ....
ὁ ἄριστος : ....
τάς σοφάς : ....
τῆς μεγίστης : ....

[**Απάντηση:**
τῇ βελτίονη : ἀγαθῇ, βελτίστη
ἡ κακίστη : κακή, κακίων
τῷ ἐνδόξῳ : ἐνδοξοτέρῳ, ἐνδοξοτάτῳ
τόν εὐγνώμονα : εὐγνωμονέστερον, εὐγνωμονέστατον
τοῖς φιλτάτοις : φίλοις, φιλτέροις
τοῖς ἡδίστοις : ἡδέσι, ἡδίοσι(ν)
τά ψευδῆ : ψευδέστερα, ψευδέστατα
ὁ ἄριστος : ἀγαθός, ἀμείνων
τάς σοφάς : σοφωτέρας, σοφωτάτας
τῆς μεγίστης : μεγάλης, μείζονος]

2. Να γράψετε το συγκριτικό και τον υπερθετικό βαθμό των επιρρημάτων που παράγονται από τα παρακάτω επίθετα:

ἀληθής: ....
βραχύς: ....
πολύς: ....
κακόνους: ....

ὀλίγος:	.....	.....
ὕστερος:	.....	.....
χαλεπός:	.....	.....
ἁπλοῦς:	.....	.....
ῥᾴδιος:	.....	.....
εὐειδής:	.....	.....

[**Απάντηση:**

ἀληθής	: ἀληθέστερον, ἀληθέστατα
βραχύς	: βραχύτερον, βραχύτατα
πολύς	: πλέον, πλεῖστα
κακόνους	: κακονούστερον, κακονούστατα
ὀλίγος	: μεῖον/ἔλαττον/ἧττον, ὀλίγιστα/ἐλάχιστα/ἥκιστα
ὕστερος	ωὕστερον, ὕστατα
χαλεπώς	: χαλεπώτερον, χαλεπώτατα
ἁπλοῦς	: ἁπλούστερον, ἁπλούστατα
ῥᾴδιος	: ῥᾷον, ῥᾷστα
εὐειδής	: εὐειδέστερον, εὐειδέστατα]

Συντακτικού περιεχομένου

1. Στις παρακάτω προτάσεις να βρείτε τους επιρρηματικούς προσδιορισμούς και να δηλώσετε την επιρρηματική σχέση που εκφράζουν:

α. Πρέσβεις πέπομφεν ὡς βασιλέα.
β. Ταύτην οἱ Λαρισαῖοι νύκτωρ κατέκαυσαν.
γ. Οὐ τοίνυν τῆς ἐπιούσης ἡμέρας, οἶμαι, τό πλοῖον ἥξει.
δ. Τούτῳ τῷ τρόπῳ ἐμάχοντο.
ε. Ἔφευγον ἀνά κράτος.
στ. Ἐνόμιζον πολλῷ πλείους εἰσεληλυθέναι.
ζ. Τήν θύραν τῇ βακτηρίᾳ ἔκρουε.
η. Ἐντεῦθεν Κῦρος ἐξελαύνει συντεταγμένῳ τῷ στρατεύματι.
θ. Οὐδείς ἔπαινον ἡδοναῖς ἐκτήσατο.
ι. Πολλά τῶν ὑποζυγίων ἀπώλετο ὑπό λιμοῦ.

[**Απάντηση:** α. **ὡς βασιλέα**: εμπρόθετος προσδ. κίνησης σε τόπο, β. **νύκτωρ**: επιρρηματικός προσδ. χρόνου, γ. **τῆς ἡμέρας**: γενική του χρόνου, δ. **τῷ τρόπῳ**: δοτική του τρόπου, ε. **ἀνά κράτος**: εμπρόθετος προσδ. τρόπου, στ. **πολλῷ**: επιρρηματικός προσδ. ποσού, ζ. **τῇ βακτηρίᾳ**: δοτική του οργάνου, η. **τῷ στρατεύματι**: δοτική της συνοδείας, θ. **ἡδοναῖς**: δοτική του μέσου, ι. **ὑπό λιμοῦ**: εμπρόθετος προσδ. της αιτίας]

ΜΕΡΟΣ Δ΄

ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ ΚΕΙΜΕΝΑ

ΚΕΙΜΕΝΟ

Πρῶτον μὲν ἀντὶ μικροῦ χρόνου πολὺν καὶ τὸν ἅπαντ' εὔκλειαν ἀγήρω καταλείπουσιν, ἐν ᾗ καὶ παῖδες οἱ τούτων ὀνομαστοὶ τραφήσονται καὶ γονεῖς [οἱ τούτων] περίβλεπτοι γηροτροφήσονται, παραψυχὴν τῷ πένθει τὴν τούτων εὔκλειαν ἔχοντες. Ἔπειτα νόσων ἀπαθεῖς τὰ σώματα καὶ λυπῶν ἄπειροι τὰς ψυχάς, ἃς ἐπὶ τοῖς συμβεβηκόσιν οἱ ζῶντες ἔχουσιν, ἐν μεγάλῃ τιμῇ καὶ πολλῷ ζήλῳ τῶν νομιζομένων τυγχάνουσιν. Οὓς γὰρ ἅπασα μὲν ἡ πατρὶς θάπτει δημοσίᾳ, κοινῶν δ' ἐπαίνων μόνοι τυγχάνουσιν, ποθοῦσι δ' οὐ μόνοι συγγενεῖς καὶ πολῖται, ἀλλὰ πᾶσαν ὅσην Ἑλλάδα χρὴ προσειπεῖν, συμπεπένθηκεν δὲ καὶ τῆς οἰκουμένης τὸ πλεῖστον μέρος, πῶς οὐ χρὴ τούτους εὐδαίμονας νομίζεσθαι;

Δημοσθένης, *Ἐπιτάφιος* 32-34

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ ΣΧΟΛΙΑ

Ο συγγραφέας: Ο Δημοσθένης γεννήθηκε στην Αττική το 384 π.Χ. και πέθανε (αυτοκτόνησε) το 322 π.Χ.. Υπήρξε διακεκριμένος ρήτορας και πολιτικός της αρχαίας Ελλάδας. Σε ηλικία 7 ετών έχασε τον πατέρα του και μετά την ενηλικίωσή του στράφηκε εναντίον των σφετεριστών της περιουσίας του με πολυετή δικαστικό αγώνα. Με την ισχυρή του θέληση υπερνίκησε τα φυσικά του ελαττώματα (αδυναμία φωνής και βραδυγλωσσία). Στις πολιτικές δημηγορίες του διαπιστώνουμε το ήθος του, τη διορατικότητά του, το ρεαλισμό του και την αφοσίωσή του στην πόλη του. Σπούδασε ρητορική τέχνη, έγινε λογογράφος, δίδασκε ρητορική και μιλούσε στις συνελεύσεις του δήμου. Διασώζονται 62 λόγοι του και 6 επιστολές. Όσον αφορά στον πολιτικό τομέα έγινε ηγέτης της αντιμακεδονικής παράταξης της Αθήνας και άλλων ελληνικών πόλεων. Μετά από δύο ήττες των αντιμακεδονικών στρατευμάτων ο Δημοσθένης δηλητηριάστηκε από τους εχθρούς του.

Το απόσπασμα: Ανήκει στον επιτάφιο λόγο, που εκφώνησε ο Δημοσθένης για τους πεσόντες στη μάχη της Χαιρώνειας (338 π.Χ.). Ο Δημοσθένης ασκούσε μεγάλη επιρροή στο αθηναϊκό κοινό. Οι Αθηναίοι συνέχισαν να τον εκτιμούν και να τον εμπιστεύονται ακόμη και μετά την ήττα των αντιμακεδονικών στρατευμάτων στη Χαιρώνεια. Γι' αυτό η Εκκλησία του Δήμου ενέθεσε σ' αυτόν να εκφωνήσει τον καθιερωμένο επιτάφιο λόγο προς τιμή των πεσόντων στη μάχη.

ΚΕΙΜΕΝΟ	ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ
Πρῶτον ἀντί μικροῦ χρόνου	Κατ᾽ αρχάς αντί για το σύντομο χρόνον [του βίου]
καταλείπουσιν πολύν καί τόν ἅπαντα	ἀφήνουν στην αιωνιότητα
ἀγείρω εὔκλειαν,	αγέραστη δόξα,
ἐν ᾗ καί παῖδες οἱ τούτων	μέσα στην οποία και τα παιδιά αυτών
τραφήσονται ὀνομαστοί	θα ανατραφούν δοξασμένα
καί οἱ γονείς [οἱ τούτων]	και οι γονείς τους
γηροτροφήσονται	θα γηροκομηθούν
περίβλεπτοι,	απολαμβάνοντας το γενικό θαυμασμό
ἔχοντες παραψυχήν τῷ πένθει	και έχοντας παρηγοριά στο πένθος [τους]
τήν τούτων εὔκλειαν.	την δόξα αυτών.
Ἔπειτα ἀπαθεῖς τά σώματα	Ύστερα απρόσβλητοι σωματικά
νόσων	από αρρώστιες
καί ἄπειροι τάς ψυχάς	και αλώβητοι ψυχικά
λυπῶν,	από λύπες,
ἅς ἔχουσιν	πράγματα τα οποία αντιμετωπίζουν
οἱ ζῶντες ἐπί τοῖς συμβεβηκόσιν,	οι ζωντανοί σε διάφορες περιστάσεις,
τυγχάνουσιν τῶν νομιζομένων	απολαμβάνουν τις καθιερωμένες τιμές
ἐν μεγάλῃ τιμῇ	με μεγαλοπρέπεια
καί πολλῷ ζήλῳ.	και με πολύ ευγενικό πόθο.
Οὕς γάρ ἅπασα μέν ἡ πατρίς	Γιατί αυτούς που όλη η πατρίδα
θάπτει δημοσίᾳ,	θάβει με δημόσια φροντίδα
μόνοι τυγχάνουσιν	και μόνοι αυτοί κρίνονται άξιοι
κοινῶν δ᾽ ἐπαίνων	κοινών επαίνων
ποθοῦσι	και αγαπούν
δ᾽ οὐ μόνοι συγγενεῖς καί πολῖται,	όχι μόνο οι συγγενείς και οι συμπολίτες τους,
ἀλλά πᾶσαν ὅσην Ἑλλάδα	αλλά ολόκληρη η Ελλάδα
χρή προσειπεῖν,	πρέπει να πούμε,
συμπεπένθηκεν δέ	και έχει συμμετάσχει στο πένθος γι᾽αυτούς
καί το πλεῖστον μέρος τῆς οἰκουμένης,	και το μεγαλύτερο μέρος της οικουμένης
πῶς οὐ χρή νομίζεσθαι	πώς δεν πρέπει να θεωρούνται
τούτους εὐδαίμονας;	αυτοί ευτυχισμένοι;

ΝΟΗΜΑΤΙΚΗ ΑΠΟΔΟΣΗ

Όπως και στο κείμενο της Ενότητας, έτσι και εδώ ο Δημοσθένης θεωρεί τους νεκρούς της μάχης της Χαιρώνειας ευτυχισμένους και αξιοζήλευτους. Στον επιτάφιο λόγο, που εκφωνεί προς τιμήν τους, εξαίρει την ανδρεία τους και απαριθμεί τους λόγους, για τους οποίους αυτοί οι άνθρωποι αξίζει να θεωρούνται ευτυχισμένοι.

Όπως αναφέρει ο Δημοσθένης, οι άνδρες αυτοί κέρδισαν εξαιτίας της αρετής, που επέδειξαν, την αιώνια δόξα, που δε θα φθαρεί από το χρόνο. Με το θάνατό τους κληροδότησαν το σεβασμό των συμπολιτών τους προς τα παιδιά τους αλλά και προς τους γονείς τους, οι οποίοι θα γηροκομηθούν απολαμβάνοντας το σεβασμό και την εκτίμηση όλων. Μέσω αυτής της δόξας αμβλύνεται ο πόνος για το χαμό του νεκρού συγγενή τους. Από την άλλη μεριά οι νεκροί τιμώνται με κάθε τρόπο από ολόκληρη την πόλη, ενώ μένουν αμέτοχοι στα βάσανα της ζωής και στη φυσική φθορά, που θα βιώσουν οι υπόλοιποι. Τέλος μια παρηγοριά για τους συγγενείς είναι ότι στο πένθος τους συμμετέχουν όλοι οι πολίτες, ολόκληρη η Ελλάδα και μεγάλο μέρους της οικουμένης, αφού οι νεκροί αυτοί αναδείχθηκαν σε σύμβολα, που αντιπροσωπεύουν κάθε άνθρωπο, που χάθηκε δίνοντας το δικό του αγώνα προάσπισης των ιδανικών του.

ΓΛΩΣΣΙΚΑ ΣΧΟΛΙΑ

- **Πρῶτον:** επίρρημα χρόνου
- **ἀντί:** πρόθεση
- **μικροῦ:** γεν. εν. αρσ. γέν. θετικός βαθμός του επιθ. **μικρός, -ά, -όν**
- **χρόνου:** γεν. εν. αρσ. γέν. του δευτερόκλιτου ουσ. **ὁ χρόνος** [γεν. τοῦ χρόνου]
- **πολύν:** αιτ. εν. αρσ. γέν. θετικός βαθμός του επιθ. **ὁ πολύς, ἡ πολλή, τό πολύ**
- **ἅπαντα:** αιτ. εν. αρσ. γέν. του επιθ. **ἅπας, ἅπασα, ἅπαν** (= όλος γενικά)
- **εὔκλειαν:** αιτ. εν. θηλ. γέν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ἡ εὔκλεια** [γεν. τῆς εὐκλείας] (= δόξα)
- **ἀγήρω:** αιτ. εν. θηλ. γέν. του επιθ. **ὁ,ἡ ἀγήρως, τό ἀγῆρον** (= αγέραστος)
- **καταλείπουσιν:** γ΄ πληθ. πρόσ. οριστ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **καταλείπω** (= αφήνω πίσω)
- **ἐν:** πρόθεση
- **ᾗ:** δοτ. εν. θηλ. γέν. της αναφορικής αντων. **ὅς, ἥ, ὅ** (= ο οποίος, η οποία, το οποίο)
- **παῖδες:** ονομ. πληθ. αρσ. γέν. του τριτόκλιτου ουσ. **ὁ παῖς** [γεν. τοῦ παιδός] (= το παιδί)
- **τούτων:** γεν. πληθ. αρσ. γέν. της δεικτικής αντων. **οὗτος, αὕτη, τοῦτο** (= αυτός, αυτή, αυτό)

- **ὀνομαστοί:** ονομ. πληθ. αρσ. γέν. του επιθ. **ὀνομαστός, -ή, -όν**
- **τραφήσονται:** γ΄ πληθ. πρόσ. οριστ. μέλλ. β΄ παθ. φωνής του ρ. **τρέφομαι** (= ανατρέφομαι)
- **γονεῖς:** ονομ. πληθ. αρσ. γέν. του τριτόκλιτου ουσ. **ὁ γονεύς** [γεν. τοῦ γονέως]
- **περίβλεπτοι:** ονομ. πληθ. αρσ. γέν. του επιθ. **ὁ,ἡ περίβλεπτος, τό περίβλεπτον** (= αυτός που απολαμβάνει το γενικό θαυμασμό)
- **γηροτροφήσονται:** γ΄ πληθ. αρσ. γέν. οριστ. μέλλ. μέσης φωνής του ρ. **γηροτροφέομαι, γηροτροφοῦμαι** (= γηροκομούμαι)
- **παραψυχήν:** αιτ. εν. θηλ. γέν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ἡ παραψυχή** [γεν. τῆς παραψυχῆς] (= παρηγοριά)
- **τῷ πένθει:** δοτ. εν. ουδ. γέν. του τριτόκλιτου ουσ. **τό πένθος** [γεν. τοῦ πένθους]
- **ἔχοντες:** ονομ. πληθ. αρσ. γέν. μτχ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **ἔχω**
- **ἔπειτα:** επίρρημα χρονικό
- **νόσων:** γεν. πληθ. θηλ. γέν. του δευτερόκλιτου ουσ. **ἡ νόσος** [γεν. τῆς νόσου] (= η αρρώστια)
- **ἀπαθεῖς:** ονομ. πληθ. αρσ. γέν. του επιθ. **ὁ,ἡ ἀπαθής, τό ἀπαθές** (= απρόσβλητος)
- **τά σώματα:** αιτ. πληθ. ουδ. γέν. του τριτόκλιτου ουσ. **τό σῶμα** [γεν. τοῦ σώματος]
- **λυπῶν:** γεν. πληθ. θηλ. γέν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ἡ λύπη** [γεν. τῆς λύπης]
- **ἄπειροι:** ονομ. πληθ. αρσ. γέν. του επιθ. **ὁ,ἡ ἄπειρος, τό ἄπειρον**
- **τάς ψυχάς:** αιτ. πληθ. θηλ. γέν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ἡ ψυχή** [γεν. τῆς ψυχῆς]
- **ἅς:** αιτ. πληθ. θηλ. γέν. της αναφορικής αντων. **ὅς, ἥ, ὅ** (= ο οποίος, η οποία, το οποίο)
- **ἐπί:** πρόθεση
- **τοῖς συμβεβηκόσιν:** δοτ. πληθ. ουδ. γέν. μτχ. πρκ. ενεργ. φωνής του ρ. **συμβαίνω**
- **οἱ ζῶντες:** ονομ. πληθ. αρσ. γέν. μτχ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **ζήω, ζῶ**
- **ἔχουσιν:** γ΄ πληθ. πρόσ. οριστ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **ἔχω**
- **ἐν:** πρόθεση
- **μεγάλῃ:** δοτ. εν. θηλ. γέν. θετικός βαθμός του επιθ. **μέγας, μεγάλη, μέγα**
- **τιμῇ:** δοτ. εν. θηλ. γέν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ἡ τιμή** [γεν. τῆς τιμῆς]
- **πολλῷ:** δοτ. εν. αρσ. γέν. θετικός βαθμός του επιθ. **πολύς, πολλή, πολύ**
- **ζήλῳ:** δοτ. εν. αρσ. γένους του δευτερόκλιτου ουσ. **ὁ ζῆλος** [γεν. τοῦ ζήλου]
- **τῶν νομιζομένων:** γεν. πληθ. ουδ. γέν. μτχ. ενεστ. μέσης φωνής του ρ. **νομίζομαι**
- **τυγχάνουσιν:** γ΄ πληθ. πρόσ. οριστ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **τυγχάνω**

- **Οὕς:** αιτ. πληθ. αρσ. γέν. της αναφορικής αντων. **ὅς, ἥ, ὅ**
- **ἅπασα:** ονομ. εν. θηλ. γέν. του επιθ. **ἅπας, ἅπασα, ἅπαν**
- **ἡ πατρίς:** ονομ. εν. θηλ. γέν. του τριτόκλιτου ουσ. **ἡ πατρίς** [γεν. τῆς πατρίδος]
- **θάπτει:** γ΄ εν. πρόσ. οριστ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **θάπτω**
- **δημοσίᾳ:** δοτικοφανές επίρρημα τρόπου
- **κοινῶν:** γεν. πληθ. αρσ. γέν. του επιθ. **κοινός, -ή, -όν**
- **ἐπαίνων:** γεν. πληθ. αρσ. γέν. του δευτερόκλιτου ουσ. **ὁ ἔπαινος** [γεν. τοῦ ἐπαίνου]
- **μόνοι:** ονομ. πληθ. αρσ. γέν. του επιθ. **μόνος, -η, -ον**
- **ποθοῦσι:** γ΄ πληθ. πρόσ. οριστ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **ποθέω, ποθῶ**
- **συγγενεῖς:** ονομ. πληθ. αρσ. γέν. του επιθ. **ὁ,ἡ συγγενής, τό συγγενές**
- **πολῖται:** ονομ. πληθ. αρσ. γέν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ὁ πολίτης** [γεν. τοῦ πολίτου]
- **ἀλλά:** σύνδεσμος αντιθετικός
- **πᾶσαν:** αιτ. εν. θηλ. γέν. του επιθ. **πᾶς, πᾶσα, πᾶν** (= ολόκληρος)
- **ὅσην:** αιτ. εν. θηλ. γέν. της αναφορικής αντων. **ὅσος, ὅση, ὅσον**
- **Ἑλλάδα:** αιτ. εν. θηλ. γέν. του τριτόκλιτου ουσ. **ἡ Ἑλλάς** [γεν. τῆς Ἑλλάδος]
- **χρή:** γ΄ εν. προσ. οριστ. ενεστ. ενεργ. φωνής του απρόσωπου ρ. **χρή** (= πρέπει)
- **προσειπεῖν:** απαρμφ. αορ. β΄ ενεργ. φωνής του ρ. **προσαγορεύω** (= λέω)
- **συμπεπένθηκεν:** γ΄ εν. πρόσ. οριστ. πρκ. ενεργ. φωνής του ρ. **συμπενθέω, συμπενθῶ** (= συμμετέχω στο πένθος)
- **τῆς οἰκουμένης:** γεν. εν. θηλ. γεν. μτχ. ενεστ. μέσης φωνής του ρ. **οἰκέομαι, οἰκοῦμαι** (= κατοικούμαι)
- **πλεῖστον:** ονομ. εν. ουδ. γέν. υπερθετικός βαθμός του επιθ. **πολύς, πολλή, πολύ**
- **τό μέρος:** ονομ. εν. ουδ. γέν. του τριτόκλιτου ουσ. **τό μέρος** [γεν. τοῦ μέρους]
- **πῶς:** επίρρημα ερωτηματικό τροπικό
- **τούτους:** αιτ. πληθ. αρσ. γέν. της δεικτικής αντων. **οὗτος, αὕτη, τοῦτο**
- **εὐδαίμονας:** αιτ. πληθ. αρσ. γέν. θετικός βαθμός του επιθ. **ὁ,ἡ εὐδαίμων, τό εὔδαιμον** (= ο ευτυχισμένος)
- **νομίζεσθαι:** απαρμφ. ενεστ. μέσης φωνής του ρ. **νομίζομαι** (= θεωρούμαι)

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

στις ερωτήσεις της σελ. 101 του σχ. βιβλίου

1. Σύμφωνα με το παραπάνω παράλληλο κείμενο, ποιο κέρδος αποκομίζουν οι πεσόντες στο πεδίο της μάχης;

Όπως υποστηρίζει ο Δημοσθένης στον επιτάφιο λόγο του, όσοι σκοτώνονται πολεμώντας για τη πατρίδα τους, κερδίζουν την αιώνια δόξα. Θυσιάζουν, δηλαδή, την εφήμερη ζωή τους, λαμβάνοντας όμως ως αντάλλαγμα την αιώνια φήμη. Επιπλέον τα παιδιά και οι γονείς των νεκρών θα τιμώνται πάντα και θα απολαμβάνουν το θαυμασμό και το σεβασμό των συμπολιτών τους. Ο Δημοσθένης επίσης αναφέρεται στη σωματική κατάσταση, στην οποία βρίσκονταν οι νεκροί πριν πεθάνουν. Παρατηρεί ότι έφυγαν από τη ζωή αξιοπρεπείς, προτού κάποια ασθένεια προλάβει να τους καταβάλει και να τους στερήσει την υπερηφάνια τους. Έφυγαν τιμημένοι και αξιοζήλευτοι αφήνοντας πίσω τους μια τέτοια αξιοπρεπή εικόνα. Έτσι όλη η Ελλάδα τους τιμά και διατηρεί πάντα αυτήν την αγέραστη και δοξασμένη εικόνα στη μνήμη της.

2. Τόσο το παραπάνω απόσπασμα όσο και το κείμενο της Ενότητας ανήκουν σε επιτάφιους λόγους. Ποιες θεματικές και υφολογικές ομοιότητες εντοπίζετε ανάμεσα στα δύο αποσπάσματα;

Οι επιτάφιοι λόγοι σκοπό είχαν να υμνήσουν και να δοξάσουν τους νεκρούς της μάχης. Έτσι τα δύο αυτά αποσπάσματα αναφέρονται κυρίως στην αξιοζήλευτη δόξα, που αποκόμισαν οι πεσόντες εξαιτίας της αρετής τους. Οι δύο ρήτορες κάνουν λόγο για την αγέραστη δόξα και τις τιμές, που αποδίδονται στους νεκρούς και εξηγούν για ποιους λόγους αυτοί αξίζουν να θεωρηθούν πραγματικά ευτυχισμένοι. Βέβαια και το ύφος των δύο λόγων είναι το αρμόζον εγκωμιαστικό ύφος, όπως ταιριάζει στους επικήδειους λόγους. Οι δύο ρήτορες πλέκουν το εγκώμιο των νεκρών και με αυτόν τον τρόπο απαλύνουν τον πόνο των συγγενών. Επομένως το ύφος δεν είναι θρηνητικό, αλλά επαινετικό.

ΕΝΟΤΗΤΑ 3η

ΜΕΡΟΣ Α΄

ΚΕΙΜΕΝΟ: ***Η κατοχή της εξουσίας δεν εγγυάται την ευτυχία***

Εἰ δὲ σὺ οἴει ὡς πλείω ἔχων τῶν ἰδιωτῶν κτήματα ὁ τύραννος διὰ τοῦτο καὶ πλείω ἀπ' αὐτῶν εὐφραίνεται, οὐδὲ τοῦτο οὕτως ἔχει, ὦ Σιμωνίδη, ἀλλ' ὥσπερ οἱ ἀθληταὶ οὐχ ὅταν ἰδιωτῶν γένωνται κρείττονες, τοῦτ' αὐτοὺς εὐφραίνει, ἀλλ' ὅταν τῶν ἀνταγωνιστῶν ἥττους, τοῦτ' αὐτοὺς ἀνιᾷ, οὕτω καὶ ὁ τύραννος οὐχ ὅταν τῶν ἰδιωτῶν πλείω φαίνηται ἔχων, τότ' εὐφραίνεται, ἀλλ' ὅταν ἑτέρων τυράννων ἐλάττω ἔχῃ τούτῳ λυπεῖται· τούτους γὰρ ἀνταγωνιστὰς ἡγεῖται αὑτῷ τοῦ πλούτου εἶναι. Οὐδέ γε θᾶττόν τι γίγνεται τῷ τυράννῳ ἢ τῷ ἰδιώτῃ ὧν ἐπιθυμεῖ. Ὁ μὲν γὰρ ἰδιώτης οἰκίας ἢ ἀγροῦ ἢ οἰκέτου ἐπιθυμεῖ, ὁ δὲ τύραννος ἢ πόλεων ἢ χώρας πολλῆς ἢ λιμένων ἢ ἀκροπόλεων ἰσχυρῶν […]. Ἀλλὰ μέντοι καὶ πένητας ὄψει οὐχ οὕτως ὀλίγους τῶν ἰδιωτῶν ὡς πολλοὺς τῶν τυράννων. Οὐ γὰρ τῷ ἀριθμῷ οὔτε τὰ πολλὰ κρίνεται οὔτε τὰ ὀλίγα, ἀλλὰ πρὸς τὰς χρήσεις· ὥστε τὰ μὲν ὑπερβάλλοντα τὰ ἱκανὰ πολλὰ ἐστι, τὰ δὲ τῶν ἱκανῶν ἐλλείποντα ὀλίγα. Τῷ οὖν τυράννῳ τὰ πολλαπλάσια ἧττον ἱκανά ἐστιν εἰς τὰ ἀναγκαῖα δαπανήματα ἢ τῷ ἰδιώτῃ.

Ξενοφῶν, *Ἱέρων* 4.6-9

Α1. ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ ΣΧΟΛΙΑ

Ο συγγραφέας: Ο Ξενοφών γεννήθηκε περίπου το 430 π.Χ. και πέθανε μετά το 355 π.Χ.. Υπηρέτησε στο αθηναϊκό ιππικό και έλαβε μέρος στην εκστρατεία του Κύρου εναντίον του Αρταξέρξη. Μετά το θάνατο του Κύρου το 401 π.Χ. στον ποταμό Ευφράτη, ο Ξενοφών ανέλαβε την αρχηγία του ελληνικού εκστρατευτικού σώματος. Στη συνέχεια προσχώρησε στο σπαρτιατικό στρατό και ακολούθησε το βασιλιά της Σπάρτης Αγησίλαο εναντίον των Αθηναίων. Αφού εξορίστηκε από την Αθήνα, κατέφυγε στην Ηλεία όπου καλλιεργούσε τη γη, κυνηγούσε και έγραφε. Μετά την ήττα των Σπαρτιατών στα Λεύκτρα το 371π.Χ. αποσύρθηκε στην Κόρινθο, ενώ συμφιλιώθηκε με τους Αθηναίους και ανέκτησε τα πολιτικά του δικαιώματα.

Ο Ξενοφών συνδέθηκε με το Σωκράτη και επηρεάστηκε από τη διδασκαλία του. Το έργο του περιλαμβάνει κείμενα φιλοσοφικά, τεχνικά (που περιέχουν πρακτικές οδηγίες για διάφορες δραστηριότητες) και ιστορικά: Ἀπομνημονεύματα, Ἀπολογία, Ἱππαρχικός, Οἰκονομικός, Ἑλληνικά, Πόροι, Κυνηγετικός, Κύρου Ἀνάβασις κ.ά..

Το απόσπασμα: Προέρχεται από το έργο του Ξενοφώντα «Ἱέρων», το οποίο ανήκει στα έργα, που είναι αφιερωμένα σε ειδικά θέματα. Στο έργο αυτό παρακολουθούμε το διάλογο του λυρικού ποιητή Σιμωνίδη του Κείου με τον τύραννο των Συρακουσών Ιέρωνα τον πρεσβύτερο. Μέσα από αυτόν το διάλογο περιγράφονται οι αρνητικές πλευρές της τυραννίδας. Ο Σιμωνίδης αποδεικνύει στον Ιέρωνα πως οι τύραννοι χρησιμοποιούν για τον εαυτό τους τις δυνάμεις τους και όχι για χάρη του κράτους, το οποίο εξουσιάζουν. Ο Ξενοφών θεωρεί ότι θα μπορούσε να υπάρξει ένας ιδανικός άρχοντας, αλλά μόνο αν λάβει την κατάλληλη παιδεία. Αλλιώς η τυραννίδα δεν ωφελεί σε τίποτα το κράτος.

Α2. ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΤΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ

[ΚΕΊΜΕΝΟ	ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ
	[Κατά τα σχόλια του σχολικού βιβλίου]
Εἰ δέ σύ οἴει	Κι αν εσύ νομίζεις
ὡς ὁ τύραννος	ότι ο τύραννος,
ἔχων πλείω κτήματα	επειδή έχει περισσότερα αποκτήματα
τῶν ἰδιωτῶν	από τους απλούς πολίτες
διά τοῦτο καί εὐφραίνεται	γι᾽ αυτό και ευχαριστιέται
ἀπ᾽ αὐτῶν πλείω,	απ᾽ αυτά περισσότερο,
οὐδέ τοῦτο, ὦ Σιμωνίδη, ἔχει οὕτως	ούτε αυτό, Σιμωνίδη, είναι έτσι
ἀλλ᾽ ὥσπερ	αλλά, όπως ακριβώς,
ὅταν οἱ ἀθληταί γένωνται	όταν οι αθλητές αναδειχτούν
κρείττοντες ἰδιωτῶν,	ανώτεροι από τους απλούς πολίτες (που δεν είναι γυμνασμένοι και τόσο καλά)
οὐκ (το οὐχ) εὐφραίνει αὐτούς τοῦτ᾽,	δεν τους ευχαριστεί αυτό,
ἀλλά αὐτούς ἀνιᾷ τοῦτ᾽,	αλλά τους ενοχλεί αυτό,
ὅταν [γένωνται] ἥττους	όταν δηλαδή [εμφανιστούν] κατώτεροι
τῶν ἀνταγωνιστῶν,	από τους αντιπάλους τους,
οὕτω καί ὁ τύραννος	έτσι και ο τύραννος
οὐκ εὐφραίνεται τότ᾽ (ε),	δεν ευχαριστιέται τότε,
ὅταν φαίνηται ἔχων	όταν είναι φανερό ότι έχει
πλείω, τῶν ἰδιωτῶν,	περισσότερα από τους απλούς πολίτες
ἀλλ᾽ ὅταν ἔχῃ ἐλάττω	αλλά, όταν έχει πιο λίγα
ἑτέρων τυράννων	από άλλους τυράννους
τούτῳ λυπεῖται·	εξαιτίας αυτού στενοχωριέται·
ἡγεῖται γάρ αὐτούς εἶναι	γιατί νομίζει ότι αυτοί είναι
ἀνταγωνιστάς αὐτῷ πλούτου.	ανταγωνιστές του στον πλούτο.
Οὐδέ γε τῷ τυράννῳ γίγνεται	Ούτε βέβαια ο τύραννος αποκτά
θᾶττον ἤ τῷ ἰδιώτῃ	γρηγορότερα από τον απλό πολίτη
τι ὧν ἐπιθυμεῖ.	κάτι από όσα επιθυμεί.

Ὁ μέν γάρ ἰδιώτης ἐπιθυμεῖ
οἰκίας ἢ ἀγροῦ ἢ οἰκέτου,
ὁ δέ τύραννος [ἐπιθυμεῖ] ἢ πόλεων
ἢ πολλῆς χώρας ἢ λιμένων
ἢ ἰσχυρῶν ἀκροπόλεων […].
Ἀλλά μέντοι ὄψει καί πένητας
οὐχ οὕτως ὀλίγους
τῶν ἰδιωτῶν
ὡς πολλούς τῶν τυράννων.
Οὐ γάρ οὔτε τά πολλά οὔτε τά ὀλίγα
κρίνεται τῷ ἀριθμῷ,
ἀλλά πρός τας χρήσεις·
ὥστε πολλά μέν ἐστι
τά ὑπερβάλλοντα τά ἱκανά,
ὀλίγα δέ τά ἐλλείποντα τῶν ἱκανῶν.
Τῷ οὖν τυράννῳ
τά πολλαπλάσιά ἐστιν
ἧττον ἱκανά
εἰς τά ἀναγκαῖα διαπανήματα
ἢ τῷ ἰδιώτῃ.

Γιατί ο απλός πολίτης επιθυμεί
σπίτι ή χωράφι ή δούλο του σπιτού,
ενώ ο τύραννος [επιθυμεί] ή πόλεις
ή μεγάλη χώρα ή λιμάνια
ή ισχυρές ακροπόλεις […].
Αλλά βέβαια θα δεις και φτωχούς
όχι τόσο λίγους
από τούς απλούς πολίτες,
όσο πολλούς από τους τυράννους.
Γιατί ούτε τα πολλά ούτε τα λίγα
κρίνονται με βάση το πλήθος,
αλλά με βάση τη χρησιμότητά τους·
επομένως πολλά είναι
αυτά που ξεπερνούν τα αρκετά
και λίγα όσα υπολείπονται από τα αρκετά.
Για τον τύραννο λοιπόν
τα πάρα πολλά είναι
λιγότερο αρκετά
για τις αναγκαίες δαπάνες (του)
παρά για τον απλό πολίτη.

Α3. ΝΟΗΜΑΤΙΚΗ ΑΠΟΔΟΣΗ ΤΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ

Στο έργο του «Ἱέρων» ο Ξενοφών παρουσιάζει τον τύραννο των Συρακουσών να εξηγεί λογικά την τρωτή θέση κάθε μονάρχη. Ο Ιέρων Α΄ απευθυνόμενος στο λυρικό ποιητή Σιμωνίδη τον Κείο διευκρινίζει ότι ένας τύραννος μπορεί να θεωρείται ευτυχισμένος, όταν η ανωτερότητά του βασίζεται στη σύγκριση με ομοίους του.

Κάθε άνθρωπος, εξηγεί ο Ιέρων, επιζητά την ανάδειξή του ανάμεσα στο κοινωνικό σύνολο, στο οποίο ανήκει. Όσοι δεν ανήκουν στο συγκεκριμένο σύνολο τίθενται εκτός συναγωνισμού. Για να γίνει σαφέστερος, παραβάλλει την επιθυμία αυτήν των τυράννων με τους στόχους των αθλητών. Κάθε αθλητής επιδιώκει να γίνει καλύτερος των ανταγωνιστών του. Η σύγκριση με τους υπόλοιπους πολίτες δεν τον αφορά, αφού η διάκριση είναι σαφής και δεδομένη. Έτσι, λοιπόν, και ο τύραννος δεν μπορεί να αρκεστεί στο ότι κατέχει περισσότερα από κάθε ιδιώτη. Ανταγωνιστές του μονάρχη θεωρούνται οι υπόλοιποι μονάρχες και με αυτούς θα πρέπει να συγκριθεί.

Εξάλλου ο πλούτος και η φτώχεια ορίζονται ανάλογα με τις ανάγκες του καθενός. Ένας ιδιώτης θεωρείται πλούσιος, αν αποκτήσει σπίτια, αγρούς και δούλους, ενώ οι ανάγκες του τυράννου επεκτείνονται σε ακροπόλεις, λιμάνια, πόλεις κ.λπ.. Περισσότερα έξοδα σημαίνουν περισσότερες ανάγκες και επομέ-

νως μεγαλύτερη δυσκολία στο να θεωρηθείς πλούσιος. Ένας τύραννος χρειάζεται πολύ περισσότερα, για να καλύψει τις ανάγκες του, και γι' αυτό είναι πολύ πιο δύσκολο να θεωρηθεί πλούσιος και ευτυχισμένος. Ως εκ τούτου η μοναρχία δεν είναι ωφέλιμη ούτε για τον ίδιο το μονάρχη.

Α4. ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑ – ΠΡΑΓΜΑΤΟΛΟΓΙΚΑ ΣΧΟΛΙΑ

- ***Σιμωνίδης Κείος:*** Πρόκειται για έναν από τους πιο φημισμένους λυρικούς ποιητές της αρχαίας Ελλάδας. Γεννήθηκε στην Κέω περίπου το 557 π.Χ. και πέθανε στη Σικελία το 468 π.Χ., όπου είχε εγκατασταθεί ως άποικος. Ταξίδεψε πολύ και απέκτησε σημαντικές γνωριμίες. Λέγεται ότι κέρδισε 56 νίκες σε ποιητικούς αγώνες. Ύστερα από τη μάχη του Μαραθώνα αναγνωρίστηκε ως υπέρτερος όλων των καθιερωμένων ποιητών της εποχής. Τα τελευταία χρόνια της ζωής του ήταν εγκατεστημένος στην αυλή του Συρακούσιου τυράννου Ιέρωνα, στον οποίο ασκούσε μεγάλη επιρροή. Στην ποίησή του διακρίνεται φιλοσοφική διάθεση με κέντρο τον άνθρωπο και την αντιφατική συμπεριφορά του. Ήταν ο πρώτος ποιητής, που έγραψε κατά παραγγελία με αμοιβή. Μία φράση του ιδίου χαρακτηρίζει την ποίησή του: «η ζωγραφική είναι μια σιωπηλή ποίηση, η ποίηση μια ζωγραφική που μιλά». Από τα πολλά έργα του σώζονται μόνο λίγα αποσπάσματα.
- ***Οὐ γάρ τῷ ἀριθμῷ… τάς χρήσεις:*** Ο Ιέρων παρατηρεί ότι πλούσιος δε θεωρείται εκείνος που έχει πολλά υλικά αγαθά, αλλά εκείνος που ξέρει και να απολαμβάνει όσα έχει. Σημασία δεν έχει τόσο η απόκτηση πολλών αγαθών, όσο η απόκτηση των απαραίτητων αγαθών, που θα εξυπηρετούν τις ανάγκες μας.
- ***Τῷ οὖν τυράννῳ… ἤ τῷ ἰδιώτῃ:*** Το πόσο πλούσιος είναι κάποιος εξαρτάται και από τις ανάγκες του. Κάποιος που έχει αυξημένες ανάγκες χρειάζεται περισσότερα αγαθά, ώστε να θεωρηθεί πλούσιος, από κάποιον που αρκείται στα λιγότερα.
- ***Πλείω… κρείττονες… ἥττους… ἐλάττων… θᾶττον… ἧττον:*** Με τη χρήση πολλών επιθέτων και επιρρημάτων συγκριτικού βαθμού γίνεται πιο σαφής η διαφορά ανάμεσα στους τυράνους και τους απλούς πολίτες.
- Ο Ιέρων, ενώ αντιπροσωπεύει το τυραννικό καθεστώς, φαίνεται να το κατακρίνει εντοπίζοντας τα τρωτά σημεία του. Αποκαλύπτει τις αδυναμίες του μονάρχη (διαρκής πόθος για πλούτο, ανταγωνισμός) και τον απομυθοποιεί.

Α5. ΓΛΩΣΣΙΚΑ ΣΧΟΛΙΑ

✔ ***Γραμματική αναγνώριση λέξεων – Σημασιολογικά***
Αρχικοί χρόνοι ρημάτων – Ομόρριζα στη Ν.Ε.
Κλίση ουσιαστικών - επιθέτων - αντωνυμιών - μετοχών του ΚΕΙΜΕΝΟΥ
Χρονικές – εγκλιτικές αντικαταστάσεις

- **Εἰ:** σύνδεσμος υποθετικός
- **δέ:** σύνδεσμος αντιθετικός
- **σύ:** ονομ. εν. β΄ πρόσ. της προσωπικής αντων. **ἐγώ, σύ, -**
- **οἴει:** β΄ εν. πρόσ. οριστ. ενεστ. μέσης φωνής του ρ. **οἴομαι** (= νομίζω) **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. οἴομαι/ οἶμαι, πρτ.ᾠόμην/ ᾤμην, μέλλ. οἰήσομαι, αόρ. ᾠήθην, πρκ. νενόμικα, υπερσ. ἐνενομίκειν **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** οίηση
- **ὡς:** σύνδεσμος ειδικός
- **πλείω:** αιτ. πληθ. ουδ. γέν. συγκριτικός βαθμός του επιθ. **ὁ πολύς, ἡ πολλή, τό πολύ** Βαθμοί του επιθέτου: **ΘΕΤΙΚΟΣ:** πολύς, **ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΣ:** ὁ,ἡ πλείων, τό πλέον, **ΥΠΕΡΘΕΤΙΚΟΣ:** πλεῖστος
- **ἔχων:** ονομ. εν. αρσ. γέν. μτχ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **ἔχω ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. ἔχω, πρτ. εἶχον, μέλλ. ἕξω/ σχήσω, αόρ. β΄ ἔσχον, πρκ. ἔσχηκα, υπερσ. ἐσχήκειν **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** σχήμα, σχολή, σχέση, μέθεξη, ευεξία, καχεκτικός, ανακωχή, ραβδούχος
- **τῶν ἰδιωτῶν:** γεν. πληθ. αρσ. γέν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ὁ ἰδιώτης** [γεν. τοῦ ἰδιώτου] **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** ιδιωτικός, ιδιωτικοποίηση
- **κτήματα:** αιτ. πληθ. ουδ. γέν. του τριτόκλιτου ουσ. **τό κτῆμα** [γεν. τοῦ κτήματος] **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** κτήση, επίκτητος, κτητικός, κτήτορας
- **ὁ τύραννος:** ονομ. εν. αρσ. γέν. του δευτερόκλιτου ουσ. **ὁ τύραννος** [γεν. τοῦ τυράννου]
- **διά:** πρόθεση
- **τοῦτο:** αιτ. εν. ουδ. γέν. της δεικτικής αντων. **οὗτος, αὕτη, τοῦτο** (= αυτός, αυτή, αυτό)
- **καί:** σύνδεσμος συμπλεκτικός
- **πλείω:** επίρρημα ποσοστικό
- **ἀπό:** πρόθεση
- **αὐτῶν:** γεν. πληθ. αρσ. γέν. της επαναληπτικής αντων. **αὐτός, αὐτή, αὐτό**
- **εὐφραίνεται:** γ΄ εν. πρόσ. οριστ. ενεστ. μέσης φωνής του ρ. **εὐφραίνομαι** (= χαίρομαι, ικανοποιούμαι) **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. εὐφραίνομαι, πρτ.εὐφραινόμην/ ηὐφραινόμην, μέλλ. εὐφρανοῦμαι, εὐφρανθήσομαι, αόρ. εὐφράνθην/ ηὐφράνθην, πρκ. -, υπερσ. -
- **οὐδέ:** σύνδεσμος συμπλεκτικός

- **οὕτως:** επίρρημα τροπικό
- **ἔχει:** γ΄ εν. πρόσ. οριστ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **ἔχω**
- **ὦ Σιμωνίδη:** κλητ. εν. αρσ. γέν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ὁ Σιμωνίδης** [γεν. τοῦ Σιμωνίδου]
- **ἀλλ':** σύνδεσμος αντιθετικός
- **ὥσπερ:** επίρρημα αναφορικό παραβολικό
- **οἱ ἀθληταί:** ονομ. πληθ. αρσ. γέν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ὁ ἀθλητής** [γεν. τοῦ αθλητοῦ] **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** άθλημα, άθληση, αθλητισμός, πρωταθλητής
- **ὅταν:** σύνδεσμος χρονικοϋποθετικός
- **γένωνται:** γ΄ πληθ. πρόσ. υποτ. αορ. β΄ μέσης φωνής του ρ. **γίγνομαι ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. γίγνομαι, πρτ. ἐγιγνόμην, μέλλ. γενήσομαι, αόρ. β΄ ἐγενόμην, πρκ. γέγονα/ γεγένημαι, υπερσ. ἐγεγόνειν/ ἐγεγενήμην **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** γένεση, γενιά, γενέθλια, γενέτειρα, γηγενής, πρωτογενής, μεταγενέστερος, νεογνό, γονέας
- **κρείττονες:** ονομ. πληθ. αρσ. γέν. συγκριτικός βαθμός του επιθ. **ἀγαθός, -ή, -όν** Βαθμοί του επιθέτου: **ΘΕΤΙΚΟΣ:** ἀγαθός, **ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΣ:** ὁ,ἡ ἀμείνων, τό ἄμεινον/ ὁ,ἡ κρείττων, τό κρεῖττον/ ὁ,ἡ βελτίων, τό βέλτιον/ ὁ,ἡ λῴων, τό λῷον **ΥΠΕΡΘΕΤΙΚΟΣ:** ἄριστος, κράτιστος, βέλτιστος, λῷστος
- **αὐτούς:** αιτ. πληθ. αρσ. γέν της επαναληπτικής αντων. **αὐτός, αὐτή, αὐτό**
- **εὐφραίνει:** γ΄ εν. πρόσ. οριστ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **εὐφραίνω** (= προκαλώ ευχαρίστηση) **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. εὐφραίνω, πρτ. εὔφραινον/ ηὔφραινον, μέλλ. εὐφρανῶ, αόρ. εὔφρανα/ ηὔφρανα, πρκ. -, υπερσ. -
- **τῶν ἀνταγωνιστῶν:** γεν. πληθ. αρσ. γέν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ὁ ἀνταγωνιστής** [γεν. τοῦ ανταγωνιστοῦ]
- **ἥττους:** ονομ. πληθ. αρσ. γέν. συγκριτικός βαθμός του επιθ. **μικρός, -ά, -όν** Βαθμοί του επιθέτου: **ΘΕΤΙΚΟΣ:** μικρός **ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΣ:** ὁ,ἡ ἥττων, τό ἧττον/ ὁ,ἡ ἐλάττων, τό ἔλαττον/ μικρότερος, -α, -ον **ΥΠΕΡΘΕΤΙΚΟΣ:** <ἥκιστα> (επίρρ.)/ ἐλάχιστος, -η, -ον/ μικρότατος, -η, -ον
- **ἀνιᾷ:** γ΄ εν. πρόσ. οριστ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **ἀνιάω, ἀνιῶ** (= ενοχλώ, στενοχωρώ) **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. ἀνιῶ, πρτ. ἠνίων, μέλλ. ἀνιάσω, αόρ. ἠνίασα, πρκ. ἠνίακα, υπερσ. ἠνιάκειν **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** ανία, ανιαρός
- **φαίνηται:** γ΄ εν. πρόσ. υποτ. ενεστ. μέσης φωνής του ρ. **φαίνομαι ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. φαίνομαι, πρτ. ἐφαινόμην, μέλλ. φανοῦμαι, φανήσομαι, αόρ. ἐφάνην/ ἐφάνθην, ἐφηνάμην, πρκ. πέφασμαι/ β΄ πέφηνα, υπερσ. ἐπεφάσμην/ β΄ ἐπεφήνειν **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** φάση, έμφαση, φάσμα, άφαντος, πασιφανής, φάντασμα
- **τότε:** επίρρημα χρονικό
- **ἑτέρων:** γεν. πληθ. αρσ. γέν. της αόριστης επιμεριστικής αντων. **ἕτερος, -α, -ον** (= άλλος)
- **τυράννων:** γεν. πληθ. αρσ. γέν. του δευτερόκλιτου ουσ. **ὁ τύραννος** [γεν. τοῦ τυράννου]

- **ἐλάττω:** αιτ. πληθ. ουδ. γέν. συγκριτικός βαθμός του επιθ. **μικρός, -ά, -όν**
- **ἔχῃ:** γ΄ εν. πρόσ. υποτ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **ἔχω**
- **τούτῳ:** δοτ. εν. ουδ. γέν. της δεικτικής αντων. **οὗτος, αὕτη, τοῦτο**
- **λυπεῖται:** γ΄ εν. πρόσ. οριστ. ενεστ. μέσης φωνής του ρ. **λυπέομαι, λυποῦμαι** **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. λυποῦμαι, πρτ. ἐλυπούμην, μέλλ. λυπήσομαι, αόρ. ἐλυπήθην, πρκ. λελύπημαι, υπερσ. ἐλελυπήμην **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** λύπη, αλύπητα, συλλυπητήρια, αξιολύπητος
- **τούτους:** αιτ. πληθ. αρσ. γέν. της δεικτικής αντων. **οὗτος, αὕτη, τοῦτο**
- **ἀνταγωνιστάς:** αιτ. πληθ. αρσ. γέν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ὁ ἀνταγωνιστής** [γεν. τοῦ ἀνταγωνιστοῦ]
- **ἡγεῖται:** γ΄ εν. πρόσ. οριστ. ενεστ. μέσης φωνής του ρ. **ἡγέομαι, ἡγοῦμαι** (= θεωρώ) **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. ἡγοῦμαι, πρτ. ἡγούμην, μέλλ. ἡγήσομαι, ἡγηθήσομαι, αόρ. ἡγησάμην, ἡγήθην, πρκ. ἥγημαι, υπερσ. ἡγήμην **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** ηγεμόνας, εισηγητής, ηγέτης διήγηση, αφηγητής, καθηγητής
- **αὐτῷ:** δοτ. εν. αρσ. γέν. γ΄ πρόσ. της αυτοπαθητικής αντων. **ἑαυτοῦ, ἑαυτῆς, -** (= του εαυτού του, της, του)
- **τοῦ πλούτου:** γεν. εν. αρσ. γέν. του δευτερόκλιτου ουσ. **ὁ πλοῦτος** [γεν. τοῦ πλούτου]
- **εἶναι:** απαρμφ. ενεστ. του ρ. **εἰμί** (= είμαι) **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. εἰμί, πρτ. ἦ/ ἦν, μέλλ. ἔσομαι, αόρ. β΄ ἐγενόμην, πρκ. γέγονα, υπερσ. ἐγεγόνειν **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** ουσία, όντως
- **θᾶττον:** επίρρημα τροπικό θετικός βαθμός Βαθμοί του επιρρήματος: **ΘΕΤΙΚΟΣ:** ταχύ/ ταχέως, **ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΣ:** θᾶττον, **ΥΠΕΡΘΕΤΙΚΟΣ:** τάχιστα
- **τι:** ονομ. εν. ουδ. γέν. της αόριστης αντων. **τίς, τίς, τί** (= κάποιος)
- **γίγνεται:** γ΄ εν. πρόσ. οριστ. ενεστ. μέσης φωνής του ρ. **γίγνομαι**
- **τῷ τυράννῳ:** δοτ. εν. αρσ. γέν. του δευτερόκλιτου ουσ. **ὁ τύραννος** [γεν. τοῦ τυράννου]
- **ἤ:** σύνδεσμος διαζευκτικός
- **τῷ ἰδιώτῃ:** δοτ. εν. αρσ. γέν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ὁ ἰδιώτης** [γεν. τοῦ ἰδιώτου]
- **ὧν:** γεν. πληθ. ουδ. γέν. της αναφορικής αντων. **ὅς, ἥ, ὅ** (= ο οποίος, η οποία, το οποίο)
- **ὁ ἰδιώτης:** ονομ. εν. αρσ. γέν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ὁ ἰδιώτης** [γεν. τοῦ ἰδιώτου]
- **οἰκίας:** γεν. εν. θηλ. γέν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ἡ οἰκία** [γεν. τῆς οἰκίας] (= το σπίτι) **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** συνοικισμός, κάτοικος, κατοικία, οικιακός, νοικοκύρης
- **ἀγροῦ:** γεν. εν. αρσ. γέν. του δευτερόκλιτου ουσ. **ὁ ἀγρός** [γεν. τοῦ ἀγροῦ]
- **οἰκέτου:** γεν. εν. αρσ. γέν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ὁ οἰκέτης** [γεν. τοῦ οἰκέτου] (= ο δούλος)
- **ἐπιθυμεῖ:** γ΄ εν. πρόσ. οριστ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **ἐπιθυμέω, ἐπιθυμῶ**

ΧΡΟΝΟΙ: ενεστ. ἐπιθυμῶ, πρτ. ἐπεθύμουν, μέλλ. ἐπιθυμήσω, αόρ. ἐπεθύμησα, πρκ. ἐπιτεθύμηκα, υπερσ. ἐπετεθυμήκειν **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** επιθυμία, επιθυμητός, ανεπιθύμητος

- **πόλεων:** γεν. εν. θηλ. γέν. του τριτόκλιτου ουσ. **ἡ πόλις** [γεν. τῆς πόλεως] **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** πολιτικός, άπολις, πολιτισμός, απολίτιστος, πολιτιστικός
- **χώρας:** γεν. εν. θηλ. γέν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ἡ χώρα** [γεν. τῆς χώρας] **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** εγχώριος
- **πολλῆς:** γεν. εν. θηλ. γέν. θετικός βαθμός του επιθ. **ὁ πολύς, ἡ πολλή, τό πολύ** Βαθμοί του επιθέτου: **ΘΕΤΙΚΟΣ:** πολύς, **ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΣ:** ὁ,ἡ πλείων, τό πλέον, **ΥΠΕΡΘΕΤΙΚΟΣ:** πλεῖστος, -η, -ον
- **λιμένων:** γεν. πληθ. αρσ. γέν. του τριτόκλιτου ουσ. **ὁ λιμήν** [γεν. τοῦ λιμένος] (= το λιμάνι)
- **ἀκροπόλεων:** γεν. πληθ. θηλ. γέν. του τριτόκλιτου ουσ. **ἡ ἀκρόπολις** [γεν. τῆς ἀκροπόλεως]
- **ἰσχυρῶν:** γεν. πληθ. θηλ. γέν. θετικός βαθμός του επιθ. **ἰσχυρός, -ά, -όν** Βαθμοί του επιθέτου: **ΘΕΤΙΚΟΣ:** ἰσχυρός, **ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΣ:** ἰσχυρότερος, -α, -ον, **ΥΠΕΡΘΕΤΙΚΟΣ:** ἰσχυρότατος, -η, -ον
- **μέντοι:** σύνδεσμος αντιθετικός
- **πένητας:** αιτ. πληθ. αρσ. γέν. θετικός βαθμός του επιθ. **ὁ,ἡ πένης** (= φτωχός) Βαθμοί του επιθέτου: **ΘΕΤΙΚΟΣ:** πένης, **ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΣ:** πενέστερος, -α, -ον, **ΥΠΕΡΘΕΤΙΚΟΣ:** πενέστατος, -η, -ον
- **ὄψει:** β΄ εν. πρόσ. οριστ. μέλλ. ενεργ. φωνής του ρ. **ὁράω, ὁρῶ** (= βλέπω) **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. ὁρῶ, πρτ. ἑώρων, μέλλ. ὄψομαι, αόρ. β΄ εἶδον, πρκ. ἑώρακα/ ἑόρακα/ ὄπωπα, υπερσ. ἑωράκειν **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** όψη, όραμα, ορατός, όραση, αόρατος, είδωλο, ιδέα, αυτόπτης, επόπτης, ύποπτος, κάτοπτρο
- **ὀλίγους:** αιτ. πληθ. αρσ. γέν. θετικός βαθμος του επιθ. **ὀλίγος, -η, -ον** Βαθμοί του επιθέτου: **ΘΕΤΙΚΟΣ:** ὀλίγος, **ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΣ:** ὁ,ἡ μείων, τὸ μεῖον, **ΥΠΕΡΘΕΤΙΚΟΣ:** ὀλίγιστος, -η, -ον
- **ὡς:** επίρρημα αναφορικό ποσοτικό
- **πολλούς:** αιτ. πληθ. αρσ. γέν. θετικός βαθμός του επιθ. **πολύς, πολλή, πολύ**
- **τῷ ἀριθμῷ:** δοτ. εν. αρσ. γέν. του δευτερόκλιτου ουσ. **ὁ ἀριθμός** [γεν. τοῦ ἀριθμοῦ] **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** αναρίθμητοι, αρίθμηση, απαριθμώ, αριθητική
- **τά πολλά:** αιτ. πληθ. ουδ. γέν. θετικός βαθμός του επιθ. **πολύς, πολλή, πολύ**
- **κρίνεται:** γ΄ εν. πρόσ. οριστ. ενεστ. μέσης φωνής του ρ. **κρίνομαι ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. κρίνομαι, πρτ. ἐκρινόμην, μέλλ. κρινοῦμαι, κριθήσομαι, αόρ. ἐκρινάμην, ἐκρίθην, πρκ. κέκριμαι, υπερσ. ἐκεκρίμην **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** κρίση, κρίσιμος, κριτής, κατακριτέος, ανακριτής, κριτήριο, προκριματικός
- **τά ὀλίγα:** αιτ. πληθ. ουδ. γέν. θετικός βαθμός του επιθ. **ὀλίγος, -η, -ον**

- **πρός:** πρόθεση
- **τάς χρήσεις:** αιτ. πληθ. θηλ. γέν. του τριτόκλιτου ουσ. **ἡ χρῆσις** [γεν. τῆς χρήσεως] **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** χρηστικός, χρήσιμος, άχρηστος, εύχρηστος
- **ὥστε:** σύνδεσμος συμπερασματικός
- **τά ὑπερβάλλοντα:** ονομ. πληθ. ουδ. γέν. μτχ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **ὑπερβάλλω** (= ξεπερνώ, υπερβαίνω) **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. ὑπερβάλλω, πρτ. ὑπερέβαλλον, μέλλ. ὑπερβαλῶ, αόρ. β΄ ὑπερέβαλον, πρκ. ὑπερβέβληκα, υπερσ. ὑπερεβεβλήκειν **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** υπερβολή, ανυπέρβλητος
- **τά ἱκανά:** αιτ. πληθ. ουδ. γέν. θετικός βαθμός του επιθ. **ἱκανός, -ή, -όν** Βαθμοί του επιθέτου: **ΘΕΤΙΚΟΣ:** ἱκανός, **ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΣ:** ἱκανώτερος, -α, -ον, **ΥΠΕΡΘΕΤΙΚΟΣ:** ἱκανώτατος, -η, -ον
- **πολλά:** ονομ. πληθ. ουδ. γέν. θετικός βαθμός του επιθ. **πολύς, πολλή, πολύ**
- **ἐστί:** γ΄ εν. πρόσ. οριστ. ενεστ. του ρ. **εἰμί**
- **τῶν ἱκανῶν:** γεν. πληθ. ουδ. γέν. θετικός βαθμός του επιθ. **ἱκανός, -ή, -όν**
- **ἐλλείποντα:** ονομ. πληθ. ουδ. γέν. μτχ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **ἐλλείπω** (= υπολείπομαι) **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. ἐλλείπω, πρτ. ἐνέλειπον, μέλλ. ἐλλείψω, αόρ. β΄ ἐνέλιπον, πρκ. ἐλλέλοιπα, υπερσ. ἐνελελοίπειν **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** ελλιπής, έλλειψη, υπόλοιπο
- **τά πολλαπλάσια:** ονομ. πληθ. ουδ. γέν. του επιθ. **πολλαπλάσιος, -α, -ον**
- **ἧττον:** επίρρημα ποσοτικό συγκριτικός βαθμός Βαθμοί του επιρρήματος: **ΘΕΤΙΚΟΣ:** ὀλίγον, **ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΣ:** ἔλαττον/ μεῖον/ ἧττον, **ΥΠΕΡΘΕΤΙΚΟΣ:** ὀλιγιστα/ ἐλάχιστα/ ἥκιστα
- **ἱκανά:** ονομ. πληθ. ουδ. γέν. θετικός βαθμός του επιθ. **ἱκανός, -ή, -όν**
- **εἰς:** πρόθεση
- **ἀναγκαῖα:** αιτ. πληθ. ουδ. γέν. θετικός βαθμός του επιθ. **ἀναγκαῖος, -α, -ον** Βαθμοί του επιθέτου: **ΘΕΤΙΚΟΣ:** ἀναγκαῖος, **ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΣ:** ἀναγκαιότερος, -α, -ον, **ΥΠΕΡΘΕΤΙΚΟΣ:** ἀναγκαιότατος, -η, -ον
- **τά δαπανήματα:** αιτ. πληθ. ουδ. γέν. του τριτόκλιτου ουσ. **τό δαπάνημα** [γεν. τοῦ δαπανήματος] (= η δαπάνη)

ΚΛΙΣΗ

Ουσιαστικών – Επιθέτων – Αντωνυμιών – Μετοχών του ΚΕΙΜΕΝΟΥ

ΚΛΙΣΗ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΩΝ

Α΄ κλίση

ενικός αριθμός								
ονομ.	ὁ	ἰδιώτης	ἀθλητής	ἀνταγωνιστής	οἰκέτης	ἡ	οἰκία	χώρα
γεν.	τοῦ	ἰδιώτου	ἀθλητοῦ	ἀνταγωνιστοῦ	οἰκέτου	τῆς	οἰκίας	χώρας
δοτ.	τῷ	ἰδιώτῃ	ἀθλητῇ	ἀνταγωνιστῇ	οἰκέτῃ	τῇ	οἰκίᾳ	χώρᾳ
αιτ.	τόν	ἰδιώτην	ἀθλητήν	ἀνταγωνιστήν	οἰκέτην	τήν	οἰκίαν	χώραν
κλητ.	(ὦ)	ἰδιῶτα	ἀθλητά	ἀνταγωνιστά	οἰκέτα	(ὦ)	οἰκία	χώρα
πληθυντικός αριθμός								
ονομ.	οἱ	ἰδιῶται	ἀθληταί	ἀνταγωνισταί	οἰκέται	αἱ	οἰκίαι	χῶραι
γεν.	τῶν	ἰδιωτῶν	ἀθλητῶν	ἀνταγωνιστῶν	οἰκετῶν	τῶν	οἰκιῶν	χωρῶν
δοτ.	τοῖς	ἰδιώταις	ἀθληταῖς	ἀνταγωνισταῖς	οἰκέταις	ταῖς	οἰκίαις	χώραις
αιτ.	τούς	ἰδιώτας	ἀθλητάς	ἀνταγωνιστάς	οἰκέτας	τάς	οἰκίας	χώρας
κλητ.	(ὦ)	ἰδιῶται	ἀθληταί	ἀνταγωνισταί	οἰκέται	(ὦ)	οἰκίαι	χῶραι

Β΄ κλίση

	ενικός αριθμός					πληθυντικός αριθμός				
ονομ.	ὁ	τύραννος	ἀγρός	ἀριθμός	πλοῦτος	οἱ	τύραννοι	ἀγροί	ἀριθμοί	–
γεν.	τοῦ	τυράννου	ἀγροῦ	ἀριθμοῦ	πλούτου	τῶν	τυράννων	ἀγρῶν	ἀριθμῶν	–
δοτ.	τῷ	τυράννῳ	ἀγρῷ	ἀριθμῷ	πλούτῳ	τοῖς	τυράννοις	ἀγροῖς	ἀριθμοῖς	–
αιτ.	τόν	τύραννον	ἀγρόν	ἀριθμόν	πλοῦτον	τούς	τυράννους	ἀγρούς	ἀριθμούς	–
κλητ.	(ὦ)	τύραννε	ἀγρέ	ἀριθμέ	πλοῦτε	(ὦ)	τύραννοι	ἀγροί	ἀριθμοί	–

Γ΄ κλίση

	ενικός αριθμός				πληθυντικός αριθμός			
ονομ.	ἡ	πόλις	ἀκρόπολις	χρῆσις	αἱ	πόλεις	ἀκροπόλεις	χρήσεις
γεν.	τῆς	πόλεως	ἀκροπόλεως	χρήσεως	τῶν	πόλεων	ἀκροπόλεων	χρήσεων
δοτ.	τῇ	πόλει	ἀκροπόλει	χρήσει	ταῖς	πόλεσι	ἀκροπόλεσι	χρήσεσι
αιτ.	τήν	πόλιν	ἀκρόπολιν	χρῆσιν	τάς	πόλεις	ἀκροπόλεις	χρήσεις
κλητ.	(ὦ)	πόλι	ἀκρόπολι	χρῆσι	(ὦ)	πόλεις	ἀκροπόλεις	χρήσεις

	ενικός αριθμός					πληθυντικός αριθμός				
ονομ.	τό	κτῆμα	δαπάνημα	ὁ	λιμήν	τά	κτήματα	δαπανήματα	οἱ	λιμένες
γεν.	τοῦ	κτήματος	δαπανήματος	τοῦ	λιμένος	τῶν	κτημάτων	δαπανημάτων	τῶν	λιμένων
δοτ.	τῷ	κτήματι	δαπανήματι	τῷ	λιμένι	τοῖς	κτήμασι	δαπανήμασι	τοῖς	λιμέσι
αιτ.	τό	κτῆμα	δαπάνημα	τόν	λιμένα	τά	κτήματα	δαπανήματα	τούς	λιμένας
κλητ.	(ὦ)	κτῆμα	δαπάνημα	(ὦ)	λιμήν	(ὦ)	κτήματα	δαπανήματα	(ὦ)	λιμένες

ΚΛΙΣΗ ΕΠΙΘΕΤΩΝ

ενικός αριθμός				
	αρσ./ θηλ.		ουδ.	
ονομ.	ὁ,ἡ	πλείων/ πλέων	τό	πλέον
γεν.	τοῦ,τῆς	πλείονος/ πλέονος	τοῦ	πλέονος
δοτ.	τῷ,τῇ	πλείονι/ πλέονι	τῷ	πλέονι
αιτ.	τόν,τήν	πλείονα/ πλέονα/ πλείω	τό	πλέον
κλητ.	(ὦ)	πλείων/ πλέων	(ὦ)	πλέον
πληθυντικός αριθμός				
	αρσ./ θηλ.		ουδ.	
ονομ.	οἱ,αἱ	πλείονες/ πλέονες/πλείους	τά	πλέονα/ πλείω
γεν.	τῶν	πλειόνων	τῶν	πλειόνων
δοτ.	τοῖς,ταῖς	πλείοσι	τοῖς	πλείοσι
αιτ.	τούς,τάς	πλείονας/ πλέονας/ πλείους	τά	πλέονα/ πλείω
κλητ.	(ὦ)	πλείονες/ πλέονες/πλείους	(ὦ)	πλέονα/ πλείω

ενικός αριθμός				
	αρσ./ θηλ.		ουδ.	
ονομ.	ὁ,ἡ	ἐλάττων	τό	ἔλλατον
γεν.	τοῦ,τῆς	ἐλάττονος	τοῦ	ἐλάττονος
δοτ.	τῷ,τῇ	ἐλάττονι	τῷ	ἐλάττονι
αιτ.	τόν,τήν	ἐλάττονα/ ἐλάττω	τό	ἔλαττον
κλητ.		(ὦ) ἔλαττον		
πληθυντικός αριθμός				
	αρσ./ θηλ.		ουδ.	
ονομ.	οἱ,αἱ	ἐλάττονες/ ἐλάττους	τά	ἐλάττονα/ ἐλάττω
γεν.		τῶν ἐλαττόνων		
δοτ.	τοῖς,ταῖς	ἐλάττοσι	τοῖς	ἐλάττοσι
αιτ.	τούς,τάς	ἐλάττονας/ ἐλάττους	τά	ἐλάττονα/ ἐλάττω
κλητ.	(ὦ)	ἐλάττονες/ ἐλάττους	(ὦ)	ἐλάττονα/ ἐλάττω

	ενικός αριθμός						πληθυντικός αριθμός					
	αρσ.		θηλ.		ουδ.		αρσ.		θηλ.		ουδ.	
ονομ.	ὁ	πολύς	ἡ	πολλή	τό	πολύ	οἱ	πολλοί	αἱ	πολλαί	τά	πολλά
γεν.	τοῦ	πολλοῦ	τῆς	πολλῆς	τοῦ	πολλοῦ			τῶν	πολλῶν		
δοτ.	τῷ	πολλῷ	τῇ	πολλῇ	τῷ	πολλῷ	τοῖς	πολλοῖς	ταῖς	πολλαῖς	τοῖς	πολλοῖς
αιτ.	τόν	πολύν	τήν	πολλήν	τό	πολύ	τούς	πολλούς	τάς	πολλάς	τά	πολλά
κλητ.	(ὦ)	πολύ	(ὦ)	πολλή	(ὦ)	πολύ	(ὦ)	πολλοί	(ὦ)	πολλαί	(ὦ)	πολλά

	ενικός αριθμό		πληθυντικός αριθμός	
	αρσ./ θηλ		αρσ./ θηλ.	
ονομ.	ὁ,ἡ	πένης	οἱ,αἱ	πένητες
γεν.	τοῦ,τῆς	πένητος	τῶν	πενήτων
δοτ.	τῷ,τῇ	πένητι	τοῖς,ταῖς	πένησι
αιτ.	τόν,τήν	πένητα	τούς,τάς	πένητας
κλητ.	(ὦ)	πένης	(ὦ)	πένητες

	ενικός αριθμό						πληθυντικός αριθμός					
	αρσ.		θηλ.		ουδ.		αρσ.		θηλ.		ουδ.	
ονομ.	ὁ	ὀλίγος	ἡ	ὀλίγη	τό	ὀλίγον	οἱ	ὀλίγοι	αἱ	ὀλίγαι	τά	ὀλίγα
γεν.	τοῦ	ὀλίγου	τῆς	ὀλίγης	τοῦ	ὀλίγου	τῶν	ὀλίγων	τῶν	ὀλίγων	τῶν	ὀλίγων
δοτ.	τῷ	ὀλίγῳ	τῇ	ὀλίγῃ	τῷ	ὀλίγῳ	τοῖς	ὀλίγοις	ταῖς	ὀλίγαις	τοῖς	ὀλίγοις
αιτ.	τόν	ὀλίγον	τήν	ὀλίγην	τό	ὀλίγον	τούς	ὀλίγους	τάς	ὀλίγας	τά	ὀλίγα
κλητ.	(ὦ)	ὀλίγε	(ὦ)	ὀλίγη	(ὦ)	ὀλίγον	(ὦ)	ὀλίγοι	(ὦ)	ὀλίγαι	(ὦ)	ὀλίγα

	ενικός αριθμός						πληθυντικός αριθμός					
	αρσ.		θηλ.		ουδ.		αρσ.		θηλ.		ουδ.	
ονομ.	ὁ	ἱκανός	ἡ	ἱκανή	τό	ἱκανόν	οἱ	ἱκανοί	αἱ	ἱκαναί	τά	ἱκανά
γεν.	τοῦ	ἱκανοῦ	τῆς	ἱκανῆς	τοῦ	ἱκανοῦ	τῶν	ἱκανῶν	τῶν	ἱκανῶν	τῶν	ἱκανῶν
δοτ.	τῷ	ἱκανῷ	τῇ	ἱκανῇ	τῷ	ἱκανῷ	τοῖς	ἱκανοῖς	ταῖς	ἱκαναῖς	τοῖς	ἱκανοῖς
αιτ.	τόν	ἱκανόν	τήν	ἱκανήν	τό	ἱκανόν	τούς	ἱκανούς	τάς	ἱκανάς	τά	ἱκανά
κλητ.	ὦ)	ἱκανέ	(ὦ)	ἱκανή	(ὦ)	ἱκανόν	(ὦ)	ἱκανοί	(ὦ)	ἱκαναί	(ὦ)	ἱκανά

ΚΛΙΣΗ ΑΝΤΩΝΥΜΙΩΝ

	ενικός αριθμός						
		αρσ.	θηλ.	ουδ.	αρσ.	θηλ.	ουδ.
ονομ.	σύ	οὗτος	αὕτη	τοῦτο	αὐτός	αὐτή	αὐτό
γεν.	σοῦ, σου	τούτου	ταύτης	τούτου	αὐτοῦ	αὐτῆς	αὐτοῦ
δοτ.	σοί, σοι	τούτῳ	ταύτῃ	τούτῳ	αὐτῷ	αὐτῇ	αὐτῷ
αιτ.	σέ, σε	τοῦτον	ταύτην	τοῦτο	αὐτόν	αὐτήν	αὐτό
κλητ.	-	οὗτος	αὕτη	-	-	-	-
	πληθυντικός αριθμός						
		αρσ.	θηλ.	ουδ.	αρσ.	θηλ.	ουδ.
ονομ.	ὑμεῖς	οὗτοι	αὗται	ταῦτα	αὐτοί	αὐταί	αὐτά
γεν.	ὑμῶν		τούτων			αὐτῶν	
δοτ.	ὑμῖν	τούτοις	ταύταις	τούτοις	αὐτοῖς	αὐταῖς	αὐτοῖς
αιτ.	ὑμᾶς	τούτους	ταύτας	ταῦτα	αὐτούς	αὐτάς	αὐτά
κλητ.	-	-	-	-	-	-	-

ενικός αριθμός						
	αρσ.	**θηλ.**	**ουδ.**	**αρσ.**	**θηλ.**	**ουδ.**
ονομ.	ἕτερος	ἑτέρα	ἕτερον	ὅς	ἥ	ὅ
γεν.	ἑτέρου	ἑτέρας	ἑτέρου	οὗ	ἧς	οὗ
δοτ.	ἑτέρῳ	ἑτέρᾳ	ἑτέρῳ	ᾧ	ᾗ	ᾧ
αιτ.	ἕτερον	ἑτέραν	ἕτερον	ὅν	ἥν	ὅ
κλητ.	—	—	—	—	—	—
πληθυντικός αριθμός						
	αρσ.	**θηλ.**	**ουδ.**	**αρσ.**	**θηλ.**	**ουδ.**
ονομ.	ἕτεροι	ἕτεραι	ἕτερα	οἵ	αἵ	ἅ
γεν.		ἑτέρων			ὧν	
δοτ.	ἑτέροις	ἑτέραις	ἑτέροις	οἷς	αἷς	οἷς
αιτ.	ἑτέρους	ἑτέρας	ἕτερα	οὕς	ἅς	ἅ
κλητ.	—	—	—	—	—	—

ΚΛΙΣΗ ΜΕΤΟΧΩΝ

ενικός αριθμός				πληθυντικός αριθμός		
	αρσ.	**θηλ.**	**ουδ.**	**αρσ.**	**θηλ.**	**ουδ.**
ονομ.	ἔχων	ἔχουσα	ἔχον	ἔχοντες	ἔχουσαι	ἔχοντα
γεν.	ἔχοντος	ἐχούσης	ἔχοντος	ἐχόντων	ἐχουσῶν	ἐχόντων
δοτ.	ἔχοντι	ἐχούσῃ	ἔχοντι	ἔχουσι	ἐχούσαις	ἔχουσι
αιτ.	ἔχοντα	ἔχουσαν	ἔχον	ἔχοντας	ἐχούσας	ἔχοντα
κλητ.	ἔχων	ἔχουσα	ἔχον	ἔχοντες	ἔχουσαι	ἔχοντα

ενικός αριθμός				πληθυντικός αριθμός		
	αρσ.	**θηλ.**	**ουδ.**	**αρσ.**	**θηλ.**	**ουδ.**
ονομ.	ἐλλείπων	ἐλλείπουσα	ἐλλεῖπον	ἐλλείποντες	ἐλλείπουσαι	ἐλλείποντα
γεν.	ἐλλείποντος	ἐλλειπούσης	ἐλλείποντος	ἐλλειπόντων	ἐλλειπουσῶν	ἐλλειπόντων
δοτ.	ἐλλείποντι	ἐλλειπούσῃ	ἐλλείποντι	ἐλλείπουσι	ἐλλειπούσαις	ἐλλείπουσι
αιτ.	ἐλλείποντα	ἐλλείπουσαν	ἐλλεῖπον	ἐλλείποντας	ἐλλειπούσας	ἐλλείποντα
κλητ.	ἐλλείπων	ἐλλείπουσα	ἐλλεῖπον	ἐλλείποντες	ἐλλείπουσαι	ἐλλείποντα

ΧΡΟΝΙΚΕΣ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ					
Ενεστώτας	**Παρατατικός**	**Μέλλοντας**	**Αόριστος**	**Παρακείμενος**	**Υπερσυντέλικος**
ἔχει	εἶχεν	ἕξει/σχήσει	ἔσχε	ἔσχηκε	[ἐσχήκει]
οἴει	ᾤου	οἰήσει	ᾠήθης	—	—
ἔχων	—	ἕξων/ σχήσων	σχών	ἐσχηκώς	—
εὐφραίνεται	εὐφραίνετο/ ηὐφραίνετο	εὐφρανεῖται/ εὐφρανθήσεται	εὐφράνθη ηὐφράνθη	—	
ἔχει	εἶχε	ἕξει/ σχήσει	ἔσχε	ἔσχηκε	ἐσχήκει
γίγνωνται	—	—	γένωνται		γεγονότες ὦσι
εὐφραίνει	εὔφραινε/ ηὔφραινε	εὐφρανεῖ	εὔφρανε/ ηὔφρανε	—	—
ἀνιᾷ	ἠνία	ἀνιάσει	ἠνίασε	ἠνίακε	ἠνιάκει
φαίνηται	—	—	φανθῇ/ φανῇ/ φήνηται		πεφασμένος ᾖ
ἔχῃ	—	—	σχῇ		ἐσχηκώς ᾖ
λυπεῖται	ἐλυπεῖτο	λυπήσεται/ λυπηθήσεται	ἐλυπήθη	λελύπηται	ἐλελύπητο
ἡγεῖται	ἡγεῖτο	ἡγήσεται/ ἡγηθήσεται	ἥγήσατο/ ἡγήθη	ἥγηται	ἥγητο
εἶναι	—	ἔσεσθαι	γενέσθαι	γεγονέναι	—
γίγνεται	ἐγίγνετο	γενήσεται	ἐγένετο	γεγένηται/ γέγονε	ἐγεγένητο/ ἐγεγόνει
ἐπιθυμεῖ	ἐπεθύμει	ἐπιθυμήσει	ἐπεθύμησε	ἐπιτεθύμηκε	ἐπετεθυμήκει
ὁρᾷς	ἑώρας	ὄψει	εἶδες	ἑόρακας ἑώρακας/ ὄπωπας	ἑωράκεις
κρίνεται	ἐκρίνετο	κρινεῖται/ κριθήσεται	ἐκρίνατο/ ἐκρίθη	κέκριται	ἐκέκριτο
ὑπερβάλλοντα	—	ὑπερβαλοῦντα	ὑπερβαλόντα	ὑπερβεβληκότα	—
ἐστί	ἦν	ἔσται	ἐγένετο	γέγονε	ἐγεγόνει
ἐλλείποντα	—	ἐλλείψοντα	ἐλλιπόντα	ἐλλελοιπότα	—

ΕΓΚΛΙΤΙΚΕΣ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ					
Οριστική	**Υποτακτική**	**Ευκτική**	**Προστακτική**	**Απαρέμφατο**	**Μετοχή**
οἴει	οἴῃ	οἴοιτο	οἰέσθω	οἴεσθαι	οἰόμενος, -η, -ον
εὐφραίνεται	εὐφραίνηται	εὐφραίνοιτο	εὐφραινέσθω	εὐφραίνεσθαι	εὐφραινόμενος -η, -ον
ἔχει	ἔχῃ	ἔχοι	ἐχέτω	ἔχειν	ἔχων, -ουσα, -ον
ἐγένοντο	γένωνται	γένοιντο	γενέσθων/ γενέσθωσαν	γενέσθαι	γενόμενος, -η, -ον

ΕΓΚΛΙΤΙΚΕΣ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ					
Οριστική	**Υποτακτική**	**Ευκτική**	**Προστακτική**	**Απαρέμφατο**	**Μετοχή**
εὐφραίνει	εὐφραίνῃ	εὐφραίνοι	εὐφραινέτω	εὐφραίνειν	εὐφραίνων -ουσα, -ον
ἀνιᾷ	ἀνιᾷ	ἀνιῷ/ ἀνιώῃ	ἀνιάτω	ἀνιᾶν	ἀνιῶν, -ῶσα, -ῶν
φαίνεται	φαίνηται	φαίνοιτο	φαινέσθω	φαίνεσθαι	φαινόμενος -η, -ον
λυπεῖται	λυπῆται	λυποῖτο	λυπείσθω	λυπεῖσθαι	λυπούμενος,-η, -ον
ἡγεῖται	ἡγῆται	ἡγοῖτο	ἡγείσθω	ἡγεῖσθαι	ἡγούμενος,-η, -ον
γίγνεται	γίγνηται	γίγνοιτο	γιγνέσθω	γίγνεσθαι	γιγνόμενος, -η, -ον
ἐπιθυμεῖ	ἐπιθυμῇ	ἐπιθυμοῖ/ ἐπιθυμοίη	ἐπιθυμείσθω	ἐπιθυμεῖσθαι	ἐπιθυμούμενος,η, -ον
ὄψει	—	ὄψοιο	—	ὄψεσθαι	ὀψόμενος,-η, -ον
κρίνεται	κρίνηται	κρίνοιτο	κρινέσθω	κρίνεσθαι	κρινόμενος, -η, -ον
ἐστί	ᾖ	εἴη	ἔστω	εἶναι	ὤν, οὖσα, ὄν

Α6. ΛΕΠΤΟΜΕΡΗΣ ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ

1. Εἰ δέ σύ οἴει: δευτ. υποθ. πρότ. **σύ:** υποκ. στο **οἴει** [το ρήμα της πρότασης].

2. ὡς πλείω ἔχων τῶν ἰδιωτῶν κτήματα ὁ τύραννος διά τοῦτο καί πλείω ἀπ᾽ αὐτῶν εὐφραίνεται: δευτ. ειδ. πρότ. που εκφέρεται με οριστική [**: εὐφραίνεται**], γιατί δηλώνει το **πραγματικό,** καί είναι αντικείμενο στο **οἴει** της προηγούμενης υποθετικής πρότασης. **ὁ τύραννος:** υποκ. στο **εὐφραίνεται** [:το ρήμα της πρότασης] και στη μτχ. **ἔχων:** αιτιολ. μτχ. **πλείω** [το **α΄** της πρότασης]: επιθ. προσδ. στο **κτήματα:** αντικ. στη μτχ. ἔχων. τῶν **ἰδιωτῶν:** γεν. συγκριτική από το πλείω. **διά τοῦτο:** εμπρόθ. προσδ. της αιτίας από το ψυχικού πάθους ρήμα **εὐφραίνεται**. **πλείω** [: πλείονας εὐφροσύνας]: σύστοιχο αντικ. στο εὐφραίνεται. **ἀπ᾽ αὐτῶν:** εμπρόθ. προσδ. της αιτίας.

3. οὐδέ τοῦτο ἔχει οὕτως, ὦ Σιμωνίδη: κύρ. πρότ. κρίσης. **τοῦτο:** υποκ. στο **ἔχει** [: το ρήμα της πρότασης]. **οὕτως:** επιρρ. προσδ. τρόπου, **ὦ Σιμωνίδη**: κλητική προσφώνηση.

ΥΠΟΘΕΤΙΚΟΣ λόγος: εἰ οἴει [: εἰ + οριστική]: **υπόθ.** ⟶ **ἔχει** [: οριστική} : **απόδοση**· δηλώνει το **πραγματικό**.

ΠΡΟΣΕΞΕ. Όταν ένας υποθετικός λόγος έχει υπόθεση **εἰ + οριστική αρκτικού** χρόνου, δηλώνει **το πραμγματικό**, όποια απόδοση κι αν έχει.

4. ἀλλ᾽ - οὕτω καί ὁ τύραννος οὐ[χ] τότ᾽ εὐφραίνεται: κύρ. πρότ. κρίσης. **ὁ τύραννος:** υποκ. στο **εὐφραίνεται** [: το ρήμα της πρότασης]. **οὕτω:** επιρρ. προσδ. τρόπου. **τότε:** επιρρ. προσδ. χρόνου.

5. ὅταν πλείω τῶν ἰδιωτῶν φαίνηται ἔχων: δευτ. χρονικοϋποθετική πρότ. που εκφέρεται με υποτακτική [: **φαίνηται**] και δηλώνει την **αόριστη επανάληψη** στο παρόν και στο μέλλον [αν θεωρηθεί χρονικοϋποθετικός λόγος: **υπόθ:** φαίνηται - **απόδ.:** εὐφραίνεται]. [**τύραννος**: ενν.]: υποκ. στο **φαίνηται** [: το ρήμα της πρότασης] και στη μτχ. **ἔχων:** κατηγ. μτχ. από το φαίνηται. **πλείω:** αντικ. στη μτχ. **τῶν ἰδιωτῶν:** γενική συγκριτική από το πλείω.

ΠΡΟΣΕΞΕ. ΄Οταν μια μετοχή κατηγορηματική ή επιρρηματική βρίσκεται σε ονομαστική πτώση, έχει πάντα το ίδιο υποκείμενο με το ρήμα της πρότασης, όπως η μετχ. **ἔχων** στην παραπάνω πρόταση.

6. ἀλλ᾽ (ά) τούτῳ λυπεῖται: κύρ. πρότ. κρίσης που συνδέεται παρατακτικά με τον αντιθετικό σύνδεσμο **ἀλλά** με την προηγούμενη κύρια πρόταση **(4).** [**ὁ τύραννος:** ενν.]: υποκ. στο **λυπεῖται** [: το ρήμα της πρότασης]. **τούτῳ:** δοτ. της αιτίας από το **ψυχικού πάθους** ρήμα λυπεῖται.

7. ὅταν ἑτέρων τυράννων ἐλάττω ἔχῃ: δευτ. χρονικοϋποθετική πρόταση που δηλώνει την **αόριστη επανάληψη** στο παρόν και στο μέλλον [αν θεωρηθεί χρονικοϋποθετικός λόγος: **υποθ.**: ἔχῃ - **απόδ.:** λυπεῖται]. [**ὁ τύραννος:** ενν.]: υποκ. στο **ἔχῃ** [: το ρήμα της πρότασης]. **ἑτέρων:** επιθ. προσδ. στο **τυράννων**: γεν. συγκριτική [β΄ όρος σύγκρισης] από το **ἐλάττω:** αντικ.

8. ὥσπερ οὐχ - τοῦτ᾽ αὐτούς εὐφραίνει: δευτ. αναφ. παραβολική πρότ. που δηλώνει τρόπο. **τοῦτ[ο]:** υποκ. στο **εὐφραίνει** [: το ρήμα της πρότασης] **αὐτούς:** αντικ.

9. οἱ ἀθληταί ὅταν ἰδιωτῶν γένωνται κρείττονες: δευτ. χρονικοϋποθετική πρότ. που δηλώνει την **αόριστη επανάληψη** στο παρόν και στο μέλλον και εκφέρεται με την υποτακτική **γένωνται.** [αν θεωρηθεί χρονοϋποθετικός λόγος: **υπόθ.:** γένωνται - **απόδ.:** εὐφαίνει: **οἱ ἀθληταί:** υποκ. στο **γένωνται** [: το ρήμα της πρότασης είναι συνδετικό]. **κρείττονες:** κατηγ. στο οἱ αθληταί [το υποκ. οἱ αθληταί έχει τεθεί μπροστά από το σύνδεσμο **ὅταν,** για να δοθεί **έμφαση**]. **τῶν ἰδιωτῶν:** γεν. συγκριτική (β΄ όρος σύγκριση) από το κρείττονες.

10. ἀλλά τοῦτ[ο] αὐτούς ἀνιᾷ: δευτ. αναφ παραβολική πρότ. που δηλώνει τρόπο και συνδέεται με την προηγούμενη παραβολική (8) παρατακτικά με τον αντιθετικό σύνδεσμο **ἀλλά. τοῦτ᾽(ο):** υποκ. στο **ἀνιᾷ** [: το ρήμα της πρότασης]. **αὐτούς:** αντικ.

11. ὅταν τῶν ἀνταγωνιστῶν ἥττους [γένωνται]: δευτ. χρονικοϋποθετική πρόταση που εκφέρεται με υποτακτική [**γένωνται**] και δηλώνει την **αόριστη επανάληψη** στο παρόν και στο μέλλον [αν θεωρηθεί υποθετικός λόγος: **υποθ.** γένωνται: ενν. - **απόδ.:** ἀνιᾷ]. [**οἱ ἀθληταί:** ενν.]: υποκ. στο [γένωνται: ενν.]: το ρήμα της πρότασης είναι συνδετικό. **τῶν ἀνταγωνιστῶν:** γεν. συγκριτική (β΄ όρος σύγκρισης) από το **ἥττους:** κατηγ. στο υποκ.

12. τούτους γάρ ἀνταγωνιστάς ἡγεῖται αὐτῷ τοῦ πλούτου εἶναι: κύρ. πρότ. κρί-

σης. [**ὁ τύραννος:** εν.]: υποκ. στο **ἡγεῖται** [: το ρήμα της πρότασης]. **ἀνταγωνιστάς:** κατηγ. στο **τούτους:** υποκ. στο **εἶναι** [τύπος ρήματος συνδετικού]: ειδ. απαρέμφ. αντικ. στο ἡγεῖται [: ετεροπροσωπία]. **αὐτῷ:** δοτ. αντικ. από το ἀνταγωνιστάς. **πλούτου:** γεν. αντικειμενική στο ανταγωνιστάς.

13. Οὐδέ γε θᾶττόν τι γίγνεται τῷ τυράννῳ ἤ τῷ ἰδιώτῃ: κύρ. πρότ. κρίσης. **τι:** υποκ. του **γίγνεται** [το ρήμα της πρότασης δεν είναι συνδετικό, αλλά **υπαρκτικό**]. **τῷ τυρράνῳ - τῷ ἰδιώτῃ:** δοτικές προσωπικές κτητικές από το γίγνεται. ἤ τῷ ἰδιώτῃ: β΄ όρος σύγκρισης, α΄ όρος **τῷ τυράννῳ** από το **θᾶττον:** επιρρ. προσδ. του τρόπου.

ΠΡΟΣΕΞΕ. Δοτική προσωπική κτητική

α. Η δοτική αυτή δηλώνει το πρόσωπο στο οποίο κυρίωσς ανήκει ή υπάρχει κάτι, αλλά δηλώνει και το πρόσωπο στου οποίου τη διάθεση υπάρχει κάτι, για να το χρησιμοποιήσει.

β. Η δοτική προσωπική κτητική συνοδεύει τα ρήματα **εἰμί, γίγνομαι** καί **ὑπάρχω** [και όσα έχουν όμοια σημασία μ᾽ αυτά], **μόνο,** όταν είναι **υπαρκτικά.** Αν τα ρήματα αυτά είναι συνδετικά, τοτε η δοτική δεν είναι κτητική, αλλά άλλο είδος δοτικής προσωπικής.

γ. Στην μετάφραση τα ρήματα μπορούν να πάρουν και τη σημασία του έχω, οπότε η δοτική προσωπική γίνεται **υποκείμενο** του έχω. Βλέπε λεπτομερή περιγραφή **ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟ** Ελ. Κ. Βολονάκη σελ. 95, 96.

14. ὧν ἐπιθυμεῖ: δευτ. αναφ. προσδιοριστική πρόταση ως γενική διαιρετική από το **τι** της προηγούμενης πρότασης. [**ὁ τύραννος:** εν]: υποκ. στο **ἐπιθυμεῖ** [: το ρήμα της πρότασης]. **ὧν:** αντικ.

15. ὁ μέν γάρ ἰδιώτης οἰκίας ἤ ἀγροῦ ἤ οἰκέτου ἐπιθυμεῖ: κύρ. πρότ. κρίσης. **ὁ ἰδιώτης:** υποκ. στο **ἐπιθυμεί** [: το ρήμα της πρότασης]. **οἰκίας - ἀγροῦ - οἰκέτου:** αντικείμενα.

16. ὁ δέ τύραννος [ἐπιθυμεῖ] ἤ πόλεων ἤ χώρας πολλῆς ἤ λιμένων ἤ ἀκροπόλεων ἰσχυρῶν: κύρια πρότ. κρίσης. **ὁ τύραννος:** υποκ. στο [**ἐπιθυμεῖ:** εν.]: το ρήμα της πρότασης. **πόλεων - χώρας - λιμένων - ἀκροπόλεων:** αντικείμενα. **πολλῆς:** επιθ. προσδ. στο χώρας. **ἰσχυρῶν:** επιθ. προσδ. στο ἀκροπόλεων.

17. Ἀλλά μέντοι καί πένητας ὄψει οὐχ οὕτως ὀλίγους τῶν ἰδιωτῶν: κύρ. πρότ. κρίσης [**σύ:** εν.]: υποκ.στο **ὄψει** [: το ρήμα της πρότασης]. **ὀλίγους:** επιθ. προσδ. στο πένητας: αντικ. **οὕτως:** επιρρ. προσδ. του ποσού. **τῶν ἰδιωτῶν:** γεν. διαιρετική από το ὀλίγους.

18. ὡς [σύ ὄψει] πολλούς τῶν τυρράνων: δευτ. αναφ. παραβολική πρότ. που δηλώνει ποσό. [**σύ:** εν.]: εν. υποκ. στο [**ὄψει:** εν.]: το ρήμα της πρότασης. **τῶν τυράννων:** γεν. διαιρετική από το **πολλούς:** αντικ.

19. οὐ γάρ τῷ ἀριθμῷ οὔτε τά πολλά κρίνεται οὔτε τά ὀλίγα, ἀλλά πρός τάς χρήσεις: κύρ. πρότ. κρίσης. **τά πολλά - τά ὀλίγα:** υποκείμενα στο **κρίνεται**

[αττική σύνταξη]. **ἀριθμῷ:** δοτ. του μέσου [κατ᾽ άλλη άποψη του οργάνου] **πρός τάς χρήσεις:** εμπρόθ. πορσδ. αναφοράς.

20. ὥστε τά μέν ὑπερβάλλοντα τά ἱκανά πολλά ἐστι, τά δέ τῶν ἱκανῶν ἐλλείποντα ὀλίγα: κύρια συμπερασματική πρόταση που δηλώνει κρίση. **τα ὑπερβάλλοντα - τά ἐλλείποντα:** επιθετικές μτχ. υποκείμενα στο **ἐστι** [ἀττική σύνταξη]: το ρήμα της πρότασης είναι συνδετικό. **πολλά:** κατηγ. στο τά ὑπερβάλλοντα. **τά ἱκανά:** αντικ. στη μτχ. τά ὑπερβάλλοντα. **ὀλίγα:** κατηγ. στο τά ἐλλείποντα. **τῶν ἱκανῶν:** ἀντικ. στη μτχ. τα ἐλλείποντα.

ΠΡΟΣΕΞΕ: Οι σύνδεσμοι **ὥστε** και **ὡς,** όταν βρίσκονται στην αρχή περιόδου ή ημιπεριόδου και δεν υπάρχει άλλη κύρια πρόταση στην περίοδο ή την ημιπερίοδο αυτήν εισάγουν κύριες προτάσεις.

• Στις περιπτώσεις αυτές οι συμπερασματικές προτάσεις εκφέρονται με **οποιανδήποτε έγκλιση κρίσης** ή **επιθυμίας** και οι σύνδεσμοι μεταφράζονται με τα: **επομένως, λοιπόν, γι᾽ αυτό.**

21. Τῷ οὖν τυράννῳ τά πολλαπλάσια ἧττον ἱκανά ἐστιν εἰς τά ἀναγκαῖα δαπανήματα ἤ τῷ ἰδιώτῃ: κύρ. πρότ. κρίσης. **ἱκανά:** κατηγ. στο **τά πολλαπλάσια**: υποκ. στο **ἐστιν** [αττική σύνταξη]: το ρήμα της πρότασης είναι συνδετικό. **τῷ τυράννῳ - τῷ ἰδιώτῃ:** δοτικές προσωπικές της αναφοράς. **εἰς τά δαπανήματα:** εμπρόθ. προσδ. αναφοράς. **τά ἀναγκαῖα:** επιθ. προσδ. στο δαπανήματα. ἤ **τῷ ἰδιώτῃ:** β΄ όρος σύγκρισης [με α΄ όρο τῷ τυράννῳ] από το **ἧττον:** επιρρ. προσδ. του ποσού.

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

στις ερμηνευτικές ερωτήσεις της σελ. 24 του σχ. βιβλίου

1. Με ποιο κριτήριο μπορεί να θεωρηθεί κανείς πραγματικά πλούσιος σύμφωνα με το κείμενο;

Όπως υποστηρίζει ο Ιέρων το πόσο πλούσιος θεωρείται κάποιος δεν εξαρτάται μόνο από το πόσα αγαθά διαθέτει. Ο όρος «πλούσιος» είναι σχετικός και πρέπει να ερμηνεύεται πάντα σε συνάρτηση με την κατάσταση των άλλων. Δηλαδή κάθε άνθρωπος μπορεί να θεωρηθεί πλούσιος, αν έχει στην κατοχή του περισσότερα υλικά αγαθά από τους υπόλοιπους. Στη σύγκριση αυτή, όμως, δε λαμβάνουν μέρος όλοι οι άνθρωποι, αλλά μόνο όσοι ανήκουν στην ίδια κατηγορία με τον συγκρινόμενο. Επομένως ένας τύραννος μπορεί να συγκριθεί μόνο με άλλους τυράννους και όχι με απλούς πολίτες. Ένας τύραννος, λοιπόν, θεωρείται πλούσιος και είναι ευτυχισμένος, όταν δε βρίσκεται σε κατώτερη οικονομική κατάσταση (λιγότερες πόλεις ή μικρότερη χώρα ή πιο ασήμαντα λιμάνια και ακροπόλεις) από τους άλλους τυράννους.

2. Ποιες δυσκολίες αντιμετωπίζουν οι τύραννοι σύμφωνα με τα λεγόμενα του Ιέρωνα;

Κατά τον Ιέρωνα, για έναν τύραννο είναι πολύ πιο δύσκολο να θεωρηθεί πλούσιος και να είναι ικανοποιημένος με όσα του ανήκουν, γιατί δεν επιθυμεί απλά πράγματα, όπως οι ιδιώτες. Ένας ιδιώτης θα ήταν ευτυχισμένος, αν αποκτούσε ένα σπίτι, ένα χωράφι ή ένα δούλο. Αυτά, όμως, δεν καλύπτουν και τις ανάγκες του τυράννου. Εκείνος, προκειμένου να ικανοποιήσει τις ανάγκες του, θα χρειαζόταν πολύ πιο σημαντικά πράγματα, όπως περισσότερες πόλεις, μεγαλύτερη χώρα, σημαντικότερα λιμάνια και ακροπόλεις. Τότε ίσως φανεί πιο πλούσιος από τους άλλους τυράννους, τους οποίους ανταγωνίζεται στον πλούτο.

3. Συμφωνείτε με τον ισχυρισμό του Ιέρωνα «οὐ γάρ τῷ ἀριθμῷ… ἀλλά πρός τάς χρήσεις»;

Ο Ιέρων ισχυρίζεται ότι ο πλούτος κάθε ανθρώπου δε μετριέται σύμφωνα με το πλήθος των κεκτημένων, αλλά σύμφωνα με τις ανάγκες που εξηπυρετούν αυτά. Πράγματι πολλές φορές βλέπουμε ανθρώπους που θεωρούνται πλούσιοι, αλλά ζουν σαν φτωχοί και το αντίθετο. Αν κατέχεις πολλά αγαθά, αλλά δεν μπορείς να τα χρησιμοποιήσεις, είναι σαν να μην τα έχεις. Αντίθετα αν τα αγαθά, που έχεις στην κατοχή σου, είναι αρκετά, για να ικανοποιήσουν τις ανάγκες σου, τότε δε χρειάζεσαι τίποτα άλλο, για να θεωρηθείς πλούσιος, αφού οτιδήποτε άλλο θα ήταν περιττό. Είναι σημαντικό, λοιπόν, να εκμεταλλευόμαστε με τον καλύτερο δυνατό τρόπο αυτά που έχουμε και να μην αναλωνόμαστε στην αναζήτηση περιττών πραγμάτων.

4. Με βάση όσα γνωρίζετε από τα μαθήματα της Ιστορίας και της Πολιτικής και Κοινωνικής Αγωγής, να συζητήσετε την εξέλιξη των όρων «τύραννος» και «τυραννία» από την αρχαιότητα μέχρι τη σημερινή εποχή.

Τον 8ο αιώνα π.Χ. μετά από πολλές αναταραχές στο πολιτικό σκηνικό των ελληνικών πόλεων ξεχώρισαν κάποιοι φιλόδοξοι και δυναμικοί πολίτες, κυρίως από την τάξη των ευγενών, τους οποίους εμπιστεύτηκε μια μερίδα του λαού. Οι άνθρωποι αυτοί εκμεταλλευόμενοι τις πολιτικές αναταραχές και τις συγκρούσεις κατέλαβαν την εξουσία με τη βία αλλάζοντας έτσι το πολίτευμα και καθιερώνοντας ένα νέο. Αυτοί ονομάστηκαν τύραννοι και το πολίτευμα που επέβαλαν τυραννίδα. Πολλοί τύραννοι προσέφεραν σημαντικές υπηρεσίες στο λαό και άφησαν πίσω τους αξιόλογα έργα. Επειδή, όμως, οι τύραννοι ήταν απόλυτοι μονάρχες, που στήριζαν την εξουσία τους στη βία, ήταν ως επί το πλείστον μισητοί στο λαό. Για το λόγο αυτό με την πάροδο του χρόνου η λέξεις τύραννος και τυραννία απέκτησαν νέο παρεμφερές νόημα. Στη σημερινή εποχή τύραννος ονομάζεται οποιοσδήποτε επιβάλλεται με τη βία, εξουσιάζει αυθαίρετα και καταπιέζει. Η λέξη τυραννία σημαίνει πλέον την καταπίεση και την αυθαιρεσία.

ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

Ερμηνευτικού περιεχομένου

1. Ποια αρνητικά στοιχεία του τυράννου παρουσιάζονται στο απόσπασμα;

Απάντηση: Στο συγκεκριμένο απόσπασμα από το διάλογο του Ιέρωνα Α΄ με τον ποιητή Σιμωνίδη προβάλλεται η ανταγωνιστικότητα των τυράννων σχετικά με τον πλούτο. Φαίνεται ότι κάθε τύρννος θεωρεί πολύ σημαντικό για τον εαυτό του να έχει στην κατοχή του πολλές πόλεις και σημαντικά λιμάνια, προκειμένου να φανεί ανώτερος από τους άλλους τυράννους. Με τον τρόπο αυτό γίνεται κατανοητό ότι οι τύραννοι ελάχιστα νοιάζονται για το καλό του λαού τους. Αυτό που τους ενδιαφέρει είναι το ίδιον συμφέρον και η προσωπική τους ανάδειξη ανάμεσα στους ομοίους τους. Χρησιμοποιούν το λαό, προκειμένου να κερδίσουν στο παιχνίδι του πλούτου έναντι των άλλων τυράννων.

2. Ποιος μπορεί σύμφωνα με το απόσπασμα να γίνει πιο εύκολα ευτυχισμένος;

Απάντηση: Όπως παρατηρεί ο Ιέρων, κάθε τύραννος ανταγωνίζεται τους άλλους τυράννους σε πλούτο. Γι' αυτό χρειάζεται να αποκτήσει πολλά αγαθά, που δύσκολα αποκτά κανείς, προκειμένου να θεωρηθεί πλούσιος και να νιώσει ικανοποιημένος και ευτυχισμένος. Αντίθετα ένας απλός πολίτης θα μπορούσε να γίνει ευτυχισμένος με πολύ λιγότερα αγαθά, που είναι πολύ πιο εύκολο να τα αποκτήσει κανείς. Ομοίως ένας πλούσιος, που ανταγωνίζεται τους πλούσιους αναζητά όλο και περισσότερα, ενώ ένας φτωχός ικανοποιείται με απλά πράγματα. Επομένως η πραγματική ευτυχία δε βρίσκεται στον πλούτο. Ο πλούτος γεννά συνεχώς καινούριες ανικανοποίητες επιθυμίες κι έτσι δν αφήνει τον άνθρωπο να νιώσει ποτέ ευτυχισμένος.

ΜΕΡΟΣ Β΄

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΑ – ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΚΑ: Ουσιαστικά παράγωγα από επίθετα και από άλλα ουσιαστικά

ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ από ΕΠΙΘΕΤΑ

Τα ουσιαστικά που παράγονται από επίθετα είναι αφηρημένα και έχουν τις ακόλουθες καταλήξεις:

-ία τα ουσιαστικά αυτά παράγονται:

α) από επίθετα της δεύτερης κλίσης σε **-ος**:

κακός: κακία, σοφός: σοφία κ.λπ.

β) από επίθετα της τρίτης κλίσης:

εὐδαίμων: εὐδαιμονία, δυστυχής: δυστυχία κ.λπ.

-εια ἀληθής: ἀλήθεια, εὐσεβής: εὐσέβεια κ.λπ.
-οια εὔνους: εὔνοια, εὔπλους: εὔπλοια κ.λπ.
-ος βαθύς: βάθος, εὐρύς: εὖρος κ.λπ.
-οσύνη δίκαιος: δικαιοσύνη, σώφρων: σωφροσύνη κ.λπ.
-της ταχύς: ταχύτης ή ταχυτής, βραδύς: βραδύτης ή βραδυτής κ.λπ.

Τα ουσιαστικά αυτά παράγονται από τριτόκλιτα επίθετα σε **-υς.**

- Λίγα επίθετα σχηματίζουν αφηρημένο ουσιαστικό από το θηλυκό τους γένος χωρίς να μεταβληθεί ή με αναβιβασμό του τόνου τους:
  αἴτιος: αἰτία, ἀνδρεῖος: ἀνδρεία (το θηλυκό παραμένει αμετάβλητο), θερμός (θηλ. θερμή): *ἡ θέρμη* (ανεβάζεται ο τόνος του θηλυκού).

ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ από ΑΛΛΑ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ

Τα ουσιαστικά που παράγονται από άλλα ουσιαστικά είναι:

1. Μεγεθυντικά. Τα ουσιαστικά αυτά δηλώνουν ότι κάποιος έχει σε πολύ μεγάλο βαθμό εκείνο που σημαίνει το πρωτότυπο.

- Οι πιο συνηθισμένες καταλήξεις των μεγεθυντικών είναι:

-ίας μέτωπον: μετωπίας κ.λπ.
-ων γαστήρ: γάστρων κ.λπ.

2. Παρώνυμα. Τα ουσιαστικά αυτά δηλώνουν ότι κάποιος έχει σχέση με εκείνο που σημαίνει το πρωτότυπο ή ότι κάποιος ανήκει στο πρωτότυπο.

- Οι πιο συνηθισμένες καταλήξεις των παρώνυμων είναι:

-ευς ἵππος: ἱππεύς, ἱερόν: ἱερεύς κ.λπ.
-της δῆμος: δημότης, πρέσβυς: πρεσβύτης.

Τα θηλυκά τους λήγουν σε **-τις:** *δημότις, πρεσβύτις.*

-έτης φυλή: φυλέτης, οἶκος: οἰκέτης.
-ίτης ὅπλον: ὁπλίτης κ.λπ.
-ώτης θίασος: θιασώτης, δεσμός: δεσμώτης.
-ιώτης νῆσος: νησιώτης, στρατιά: στρατιώτης κ.λπ.

3. Πατρωνυμικά. Τα ουσιαστικά αυτά σημαίνουν το γιο ή τη θυγατέρα ή γενικά τον απόγονο εκείνου που δηλώνει το πρωτότυπο.

- Οι πιο συνηθισμένες καταλήξεις των πατρωνυμικών είναι:

-δης Βούτης: Βουτάδης, Βορέας: Βορεάδης κ.λπ.
-άδης Ἀσκληπιός: Ἀσκληπιάδης κ.λπ.
-ιάδης Λαέρτης: Λαερτιάδης κ.λπ.
-ίδης Πέλοψ: Πελοπίδης κ.λπ.
-είδης Ἀτρεύς: Ἀτρείδης κ.λπ.
-οίδης Λητώ: Λητοίδης κ.λπ.
-ίων Κρόνος: Κρονίων κ.λπ.

4. Υποκοριστικά. Τα ουσιαστικά αυτά παριστάνουν **μικρό** αυτό που σημαίνει το πρωτότυπο. Χρησιμοποιούνται, όταν είναι πραγματικά μικρό αυτό που σημαίνει το πρωτότυπο, ή, όταν διατυπώνεται γι᾽ αυτό θωπεία ή χλευασμός ή περιφρόνηση.

- Οι πιο συνηθισμένες καταλήξεις των υποκοριστικών είναι:

-άριον παῖς: παιδάριον, ἵππος: ἱππάριον κ.λπ.
-ιον θυγάτηρ: θυγάτριον, ῥύαξ: ῥυάκιον κ.λπ.
-ίδιον ξίφος: ξιφίδιον, οἰκία: οἰκίδιον κ.λπ.
-ίς (γεν. **: ίδος**) θύρα: θυρίς, πύλη: πυλίς κ.λπ.
-ίσκος νεανίας: νεανίσκος, οἶκος: οἰκίσκος κ.λπ.
-ίσκη παῖς: παιδίσκη κ.λπ.
-ύδριον ἕλκος: ἑλκύδριον, νέφος: νεφύδριον κ.λπ.
-ύλλιον δένδρον: δενδρύλλιον, δάσος: δασύλλιον κ.λπ.

5. Τοπικά. Τα ουσιαστικά αυτά δηλώνουν τον τόπο, όπου μένει ή δρα εκείνο που σημαίνει το πρωτότυπο.

- Οι πιο συνηθισμένες καταλήξεις των τοπικών είναι:

-ιον στρατηγός: στρατήγιον (σήμερα λέγεται στρατηγεῖον), ἔμπορος: ἐμπόριον (= εμπορικό λιμάνι) κ.λπ.
-εῖον γραφεύς: γραφεῖον, χαλκεύς: χαλκεῖον, ἰατρός: ἰατρεῖον κ.λπ.

6. Περιεκτικά. Τα ουσιαστικά αυτά δηλώνουν το μέρος που περιέχει πολλά από εκείνα που σημαίνει το πρωτότυπο.

- Οι πιο συνηθισμένες καταλήξεις των περιεκτικών είναι:

-ων (γεν. **-ῶνος**) ἐλαία: ἐλαιών, ὄρνις: ὀρνιθών κ.λπ.
-ιά μύρμηξ: μυρμηγκιά, ῥόδον: ῥοδωνιά κ.λπ. ἔτσι και στρατός: στρατιά.

7. Εθνικά. Τα ουσιαστικά αυτά δηλώνουν εκείνον που κατάγεται ή είναι από κάποιον τόπο που σημαίνει το πρωτότυπο.

Οι πιο συνηθισμένες καταλήξεις των εθνικών είναι:

-ιος (θηλ. **-ία**) Κόρινθος: Κορίνθιος (θηλ. Κορινθία), Ῥόδος: Ῥόδιος (Ῥοδία) κ.λπ.
-αῖος Ἀθῆναι: Ἀθηναῖος κ.λπ.
-εύς (θηλ. **-ις**) Μέγαρα: Μεγαρεύς (Μεγαρίς), Πλάταια: Πλαταιεύς κ.λπ.
-ηνός Ἄβυδος: Ἀβυδηνός, Λάμψακος: Λαμψακηνός κ.λπ.
-νός Ἀσία: Ἀσιανός, Σάρδεις: Σαρδιανός κ.λπ.
-ῖνος Τάρας: Ταραντῖνος, Ἀκράγας: Ἀκραγαντῖνος κ.λπ.
-της (θηλ. **-τις**) Τεγέα: Τεγεάτης (θηλ. Τεγεᾶτις) κ.λπ.
-άτης Γύθειον: Γυθεάτης κ.λπ.
-ιάτης Σπάρτη: Σπαρτιάτης, Κρότων: Κροτωνιάτης κ.λπ.
-ήτης Αἴγινα: Αἰγινήτης, Ἴος: Ἰήτης κ.λπ.
-ίτης Στάγιρα: Σταγιρίτης κ.λπ.
-ώτης Σικελία: Σικελιώτης κ.λπ. έτσι και νῆσος: νησιώτης.

8. Γονεωνυμικά. Δηλώνουν νεογνό ζώου ή μικρό στην ηλικία ζώο.

- Η κατάληξη των ουσιαστικών αυτών είναι:

-ιδεύς Ἀετός: ἀετιδεύς, λαγώς: λαγιδεύς κ.λπ.

ΑΠΑΝΤΗΣΗ

στην άσκηση της σελ. 25 του σχ. βιβλίου

Να συμπληρώσετε την τρίτη στήλη με τις κατάλληλες λέξεις της α.ε.:

πρωτότυπη λέξη	παραγωγική κατάληξη	παράγωγο ουσιαστικό
ἀγαθός	-ότης	**ἀγαθότης**
ἀναγκαῖος	-ότης	**ἀναγκαιότης**
ἄξιος	-ία	**ἀξία**
ἕτερος	-ότης	**ἑτερότης**
ἱκανός	-ότης	**ἱκανότης**
μικρός	-ότης	**μικρότης**
οἰκία	-ίδιον	**οἰκίδιον**
οἶκος	-έτης	**οἰκέτης**
	-ίσκος	**οἰκίσκος**
πόλις	-της	**πολίτης**
	-ίδιον	**πολίδιον**

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

στις ετυμολογικές ασκήσεις των σελ. 25-26 του σχ. βιβλίου

1. Να σχηματίσετε παράγωγα ουσιαστικά της α.ε. από τα επίθετα εὐδαίμων, σοφός και πλείων (γεν. πλείονος).

εὐδαίμων : εὐδαιμονία
σοφός : σοφία
πλείων : πλειονότης

2. Να σημειώσετε δίπλα στα παραγόμενα από ρήματα ουσιαστικά του πίνακα τι δηλώνει το καθένα. Θυμηθείτε όσα επαναλάβατε στην προηγούμενη Ενότητα:

παράγωγο ουσιαστικό	**δηλώνει:**
χρῆσις	ενέργεια
δαπάνη	ενέργεια/κατάσταση
κτῆμα	αποτέλεσμα ενέργειας
ὄλεθρος	κατάσταση
ἀθλητής	πρόσωπο που ενεργεί

3. Να συμπληρώσετε τον πίνακα με λέξεις ομόρριζες της λ. οἰκία στην α.ε. ανάλογα με το τι δηλώνουν:

Πρόσωπο που ενεργεί	**ενέργεια**	**αποτέλεσμα ενέργειας**	**τόπος**	**ουσιαστικό παράγωγο του επιθ. οικείος**
ὁ οἰκέτης ὁ οἰκεύς	ἡ οἴκησις	το οἴκημα	το οἰκητήριον	οἰκειότης

4. Να σχηματίσετε σύνθετες λέξεις της ν.ε. με α΄ συνθετικό το επίθετο ταχύς, ώστε να αποδώσετε τη σημασία των παρακάτω φράσεων:

α. αυτός που αναπτύσσεται με εντατικό ρυθμό : ταχύρρυθμος
β. αυτός που πλέει με μεγάλη ταχύτητα : ταχύπλοος
γ. η γρήγορη αποστολή δεμάτων, εμπορευμάτων : ταχυμεταφορά
δ. η πληρωμή λογαριασμών μέσω Ταχυδρομείου : ταχυπληρωμή
ε. η παθολογική επιτάχυνση των παλμών της καρδιάς : ταχυκαρδία/ταχυπαλμία

ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

Ετυμολογικού περιεχομένου

1. Να σχηματίσετε παράγωγα ουσιαστικά από τα επίθετα: εὐσεβής, δυστυχής, εὔπλους, εὐρύς, βραδύς, σώφρων, ἀνδρεῖος.

Απάντηση: εὐσεβής: εὐσέβεια, δυστυχής: δυστυχία, εὔπλους: εὔπλοια, εὐρύς: εὖρος, βραδύς: βραδύτης, σώφρων: σωφροσύνη, ἀνδρεῖος: ἀνδρεία

2. Να κατατάξετε τα παρακάτω παράγωγα ουσιαστικά στην κατηγορία που ανήκουν: Πλαταιεύς, οἰκίσκος, στρατιώτης, δασύλλιον, λαγιδεύς, ὀρνιθών, ἰατρείον.

παρώνυμα	υποκοριστικά	τοπικά	περιεκτικά	εθνικά	γονεωνυμικά
.....	.....	.....	.....	.....	.....

Απάντηση: παρώνυμα: στρατιώτης, υποκοριστικά: οἰκίσκος, δασύλλιον, τοπικά: ἰατρείον, περιεκτικά: ὀρνιθών, εθνικά: Πλαταιεύς, γονεωνυμικά: λαγιδεύς

ΜΕΡΟΣ Γ΄

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ: Τα συνηρημένα ρήματα

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΑ ΣΧΟΛΙΑ

Συνηρημένα λέγονται τα φωνηεντόληκτα ρήματα που στον ενεστώτα και στον παρατατικό έχουν χρονικό χαρακτήρα **α** ή **ε** ή **ο** και συναιρούν το φωνήεν αυτό με το φωνήεν ή το δίφθογγο των καταλήξεων.

Τα συνηρημένα ρήματα λέγονται και **περισπώμενα**, γιατί ο συνηρημένος τύπος τους στο πρώτο ενικό πρόσωπο του ενεστώτα της οριστικής παίρνει περισπωμένη.

Τα ρήματα αυτά ανάλογα με το χαρακτήρα τους διαιρούνται σε τρεις τάξεις:

α΄ τάξη: τα ρήματα έχουν χαρακτήρα **α** και λήγουν σε **-άω** (τιμάω, τιμῶ)

β΄ τάξη: τα ρήματα έχουν χαρακτήρα **ε** και λήγουν σε **-έω** (ποιέω, ποιῶ)

γ΄ τάξη: τα ρήματα έχονυ χαρακτήρα **ο** και λήγουν σε **-όω** (δηλόω, δηλῶ)

α΄ τάξη:

		Ενεργητική φωνή		Μέση φωνή (μέση κ΄ παθητική διάθεση)	
Οριστική	Ενεστώτα	(τιμάω)	τιμῶ	(τιμάομαι)	τιμῶμαι
		(τιμάεις)	τιμᾷς	(τιμάῃ, -ει)	τιμᾷ
		(τιμάει)	τιμᾷ	(τιμάεται)	τιμᾶται
		(τιμάομεν)	τιμῶμεν	(τιμαόμεθα)	τιμώμεθα
		(τιμάετε)	τιμᾶτε	(τιμάεσθε)	τιμᾶσθε
		(τιμάουσι)	τιμῶσι(ν)	(τιμάονται)	τιμῶνται
	Παρατατικού	(ἐτίμαον)	ἐτίμων	(ἐτιμαόμην)	ἐτιμώμην
		(ἐτίμαες)	ἐτίμας	(ἐτιμάου)	ἐτιμῶ
		(ἐτίμαε)	ἐτίμα	(ἐτιμάετο)	ἐτιμᾶτο
		(ἐτιμάομεν)	ἐτιμῶμεν	(ἐτιμαόμεθα)	ἐτιμώμεθα
		(ἐτιμάετε)	ἐτιμᾶτε	(ἐτιμάεσθε)	ἐτιμᾶσθε
		(ἐτίμαον)	ἐτίμων	(ἐτιμάοντο)	ἐτιμῶντο
Υποτακτική		(τιμάω)	τιμῶ	(τιμάωμαι)	τιμῶμαι
		(τιμάῃς)	τιμᾷς	(τιμάῃ)	τιμᾷ
		(τιμάῃ)	τιμᾷ	(τιμάηται)	τιμᾶται
		(τιμάωμεν)	τιμῶμεν	(τιμαώμεθα)	τιμώμεθα
		(τιμάητε)	τιμᾶτε	(τιμάησθε)	τιμᾶσθε
		(τιμάωσι)	τιμῶσι (ν)	(τιμάωνται)	τιμῶνται
Ευκτική		(τιμάοιμι)	τιμῷμι ή τιμῴην	(τιμαοίμην)	τιμῴμην
		(τιμάοις)	τιμῷς ή τιμῴης	(τιμάοιο)	τιμῷο
		(τιμάοι)	τιμῷ ή τιμῴη	(τιμάοιτο)	τιμῷτο
		(τιμάοιμεν)	τιμῷμεν	(τιμαοίμεθα)	τιμῴμεθα
		(τιμάοιτε)	τιμῷτε	(τιμάοισθε)	τιμῷσθε
		(τιμάοιεν)	τιμῷεν	(τιμάοιντο)	τιμῷντο

	Ενεργητική φωνή		Μέση φωνή (μέση κ΄ παθητική διάθεση)	
Προστακτική	—	—	—	—
	(τίμαε)	τίμα	(τιμάου)	τιμῶ
	(τιμαέτω)	τιμάτω	(τιμαέσθω)	τιμάσθω
	—	—	—	—
	(τιμάετε)	τιμᾶτε	(τιμάεσθε)	τιμᾶσθε
	(τιμαόντων) ή	τιμώντων ή	(τιμαέσθων) ή	τιμάσθων ή
	(τιμαέτωσαν)	τιμάτωσαν	(τιμαέσθωσαν)	τιμάσθωσαν
Απαρ.	(τιμάειν)	τιμᾶν	(τιμάεσθαι)	τιμᾶσθαι
Μετοχή	(τιμάων)	τιμῶν	(τιμαόμενος)	τιμώμενος
	(τιμάουσα)	τιμῶσα	(τιμαομένη)	τιμωμένη
	(τιμάον)	τιμῶν	(τιμαόμενον)	τιμώμενον

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ:

Συναιρέσεις : α + ε = α α + ου = ω
α + η = α α + ει = α
α + ο = ω α + η = α
α + ω = ω α + οι = ω

Στο απαρέμφατο του ενεργητικού ενεστώτα το **α** με το **ει** συναιρείται σε **α** (και όχι σε α): τιμάειν, τιμᾶν

Εκτός από τον ενεστώτα και τον παρατατικό, όλους τους άλλους χρόνους (μέλλοντα, αόριστο, πρακείμενο, υπερσυντέλικο) τα συνηρημένα ρήματα τους σχηματίζουν όπως τα ασυναίρετα φωνηεντόληκτα, αφού δηλαδή **προστεθούν στο ρηματικό τους θέμα οι σχετικές καταλήξεις:**

-σω (μέλ. ενεργ.) **-σομαι** (μέλ. μέσης) **-θήσομαι** (μέλ. παθ.)
-σα (αόρ. ενεργ.) **-σάμην** (αόρ. μέσης) **-θην** (αόρ. παθ.)
-κα (παρακ. ενεργ.) **-μαι** (παρακ. μέσης)
-κειν (υπερσ. ενεργ.) **-μην** (υπερσ. μέσης)

ΑΠΑΝΤΗΣΗ

στην άσκηση της σελ. 27 του σχ. βιβλίου

	ενεστώτας ε.φ.			
	οριστική		υποτακτική	
α΄ εν.	(ἀνιά-**ω**)	ἀνιῶ	(ἀνιά-**ω**)	ἀνιῶ
β΄ εν.	(ἀνιά-**εις**)	ἀνιᾷς	(ἀνιά-**ῃς**)	ἀνιᾷς
γ΄ εν.	(ἀνιά-**ει**)	ἀνιᾷ	(ἀνιά-**ῃ**)	ἀνιᾷ
α΄ πληθ.	(ἀνιά-Β)	ἀνιῶμεν	(ἀνιά-**ωμεν**)	ἀνιῶμεν
β΄ πληθ.	(ἀνιά-**ετε**)	ἀνιᾶτε	(ἀνιά-**ητε**)	ἀνιᾶτε
γ΄ πληθ.	(ἀνιά-**ουσι**)	ἀνιῶσι(ν)	(ἀνιά-**ωσι**)	ἀνιῶσι(ν)

ευκτική			προστακτική	
α΄ εν.	(ἀνιά-**οιμι**)	ἀνιῷμι	—	
β΄ εν.	(ἀνιά-**οις**)	ἀνιῷς	(ἀνία-**ε**)	ἀνία
γ΄ εν.	(ἀνιά-**οι**)	ἀνιῷ	(ἀνια-**έτω**)	ἀνιάτω
α΄ πληθ.	(ἀνιά-**οιμεν**)	ἀνιῷμεν	—	
β΄ πληθ.	(ἀνιά-**οιτε**)	ἀνιῷτε	(ἀνιά-**ετε**)	ἀνιᾶτε
γ΄ πληθ.	(ἀνιά-**οιεν**)	ἀνιῷεν	(ἀνια-**όντων**)	ἀνιώντων/
			(ἀνια-**έτωσαν**)	ἀνιάτωσαν

απαρέμφατο: (ἀνιά-**εν**) ἀνιᾶν, **μετοχή:** (ονομ. εν. ουδ.): (ἀνιά-**ον**) ἀνιῶν

παρατατικός ε.φ.

οριστική

α΄ εν.	(ἠνία-**ον**)	ἠνίων	**α΄ πληθ.**	(ἠνιά-**ομεν**)	ἠνιῶμεν
β΄ εν.	(ἠνία-**ες**)	ἠνίας	**β΄ πληθ.**	(ἠνιά-**ετε**)	ἠνιᾶτε
γ΄ εν.	(ἠνία-**ε**)	ἠνία	**γ΄ πληθ.**	(ἠνία-**ον**)	ἠνίων

ενεστώτας μ.φ.

οριστική			υποτακτική	
α΄ εν.	(ἀνιά-**ομαι**)	ἀνιῶμαι	(ἀνιά-**ωμαι**)	ἀνιῶμαι
β΄ εν.	(ἀνιά-**ῃ/ει**)	ἀνιᾷ	(ἀνιά-**ῃ**)	ἀνιᾷ
γ΄ εν.	(ἀνιά-**εται**)	ἀνιᾶται	(ἀνιά-**ηται**)	ἀνιᾶται
α΄ πληθ.	(ἀνια-**όμεθα**)	ἀνιώμεθα	(ἀνια-**ώμεθα**)	ἀνιώμεθα
β΄ πληθ.	(ἀνιά-**εσθε**)	ἀνιᾶσθε	(ἀνιά-**ησθε**)	ἀνιᾶσθε
γ΄ πληθ.	(ἀνιά-**ονται**)	ἀνιῶνται	(ἀνιά-**ωνται**)	ἀνιῶνται
ευκτική			**προστακτική**	
α΄ εν.	(ἀνια-**οίμην**)	ἀνιώμην	—	
β΄ εν.	(ἀνιά-**οιο**)	ἀνιῷο	(ἀνιά-**ου**)	ἀνιῶ
γ΄ εν.	(ἀνιά-**οιτο**)	ἀνιῷτο	(ἀνια-**έσθω**)	ἀνιάσθω
α΄ πληθ.	(ἀνια-**οίμεθα**)	ἀνιώμεθα	—	
β΄ πληθ.	(ἀνιά-**οισθε**)	ἀνιῷσθε	(ἀνιά-**εσθε**)	ἀνιᾶσθε
γ΄ πληθ.	(ἀνιά-**οιντο**)	ἀνιῷντο	(ἀνια-**έσθων**)	ἀνιάσθων/
			(ἀνια-**έσθωσαν**)	ἀνιάσθωσαν

απαρέμφατο: (ἀνιά-εσθαι) ἀνιᾶσθαι,
μετοχή: (ονομ.εν.θηλ.): (ἀνια-ομένη) ἀνιωμένη

παρατατικός μ.ε.

οριστική

α΄ εν.	(ἠνια-**όμην**)	ἠνιώμην	**α΄ πληθ.**	(ἠνια-**όμεθα**)	ἠνιώμεθα
β΄ εν.	(ἠνιά-**ου**)	ἠνιῶ	**β΄ πληθ.**	(ἠνιά-**εσθε**)	ἠνιᾶσθε
γ΄ εν.	(ἠνιά-**ετο**)	ἠνιᾶτο	**γ΄ πληθ.**	(ἠνιά-**οντο**)	ἠνιῶντο

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

στις γραμματικές ασκήσεις της σελ. 29 του σχ. βιβλίου

1. Να γράψετε τους τύπους του ρ. κοιμῶμαι που ζητούνται:

ονομ. πληθ. αρσ. γέν. μτχ. ενεστ. : **κοιμώμενοι**
α΄ πληθ. οριστ. ενεστ. : **κοιμώμεθα**
απαρ. ενεστ. : **κοιμᾶσθαι**
γ΄ εν. ευκτ. ενεστ. : **κοιμῷτο**
β΄ εν. προστ. ενεστ. : **κοιμῶ**

2. Να συμπληρώσετε τα κενά με τη γραμματική αναγνώριση των παρακάτω τύπων:

προσεδόκα : γ΄ εν. πρόσ. οριστ. πρτ. ενεργ. φωνής του ρ. προσδοκάω, προσδοκῶ
προσδοκάτω : γ΄ εν. πρόσ. προστ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. προσδοκάω, προσδοκῶ
νικᾶν : απαρμφ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. νικάω, νικῶ
νικῷεν : γ΄ πληθ. πρόσ. ευκτ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. νικάω, νικῶ
τιμάσθω : γ΄ εν. πρόσ. προστ. ενεστ. μέσης φωνής του ρ. τιμάομαι, τιμῶμαι
τιμῶν : ονομ.αρσ. ή ονομ. ουδ ή αιτ. ουδ. εν. αριθμού μτχ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. τιμάω, τιμῶ

3. Να αντιστοιχίσετε τις λέξεις της στήλης Α΄ με τη γραμματική αναγνώρισή τους στη στήλη Β΄ (δύο στοιχεία της στήλης Β΄ περισσεύουν)

Α΄	Β΄
1. ἀγαπῶμεν	**α.** ονομ. εν. αρσ. γέν. μτχ. ενεστ. ε.φ.
2. ἀπαντῶεν	**β.** απαρ. ενεστ. ε.φ.
3. γελᾶν	**γ.** γ΄ εν. προστ. ενεστ. ε.φ.
4. ἐξαπατᾶται	**δ.** γ΄ πληθ. ευκτ. ενεστ. ε.φ.
5. ἐρωτῶν	**ε.** απαρ. ενεστ. μ.φ.
6. συναντάτω	**στ.** α΄ πληθ. οριστ. ή υποτ. ενεστ. ε.φ.
7. ὁρᾶσθαι	**ζ.** γ΄ εν. οριστ. ή υποτ. ενεστ. μ.φ.
	η. γ΄ εν. οριστ. ενεστ. ε.φ.
	θ. γ΄ εν. προστ. ενεστ. μ.φ.

Απάντηση: 1-στ, 2-δ, 3-β, 4-ζ, 5-α, 6-γ, 7-ε

4. Συμπληρώνοντας τις λέξεις που ζητούνται στα αντίστοιχα τετραγωνίδια θα σχηματίσετε το απαρέμφατο συνηρημένου ρήματος στην έγχρωμη στήλη:

α. β΄ εν. προστ. ενεστ. ε.φ. ρ. σιωπάω, -ῶ : σιώπα

β. γ΄ πληθ. οριστ. ενεστ. ε.φ. ρ. ἐάω, -ῶ : ἐῶσι
γ. β΄ εν. οριστ. ενεστ. μ.φ. ρ. γεννάω, -ῶ : γεννᾷ
δ. γ΄ εν. υποτ. ενεστ. μ.φ. ρ. αἰτιάομαι, -ῶμαι : αἰτιᾶται
ε. γ΄ πληθ. οριστ. παρατ. ε.φ. ρ. δράω, -ῶ : ἔδρων
απαρέμφατο: σιγᾶν.

				α.	σ	ι	ώ	π	α
	β.	ἐ	ῶ	σ	ι				
				γ.	γ	ε	ν	ν	ᾷ
δ.	α	ἰ	τ	ι	ᾶ	τ	α	ι	
ε.	ἔ	δ	ρ	ω	ν				

ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

Γραμματικού περιεχομένου

1. Να γράψετε τα απαρέμφατα ενεστώτα ενεργητικής και μέσης φωνής (αν υπάρχουν) των παρακάτω ρημάτων: *ἐρευνάω, -ῶ, κυβερνάω, -ῶ, τελευτάω, -ῶ, ἀγαπάω, -ῶ, γελάω, -ῶ, ὁρμάω, -ῶ, μελετάω, -ῶ.*

[**Απάντηση:** ἐρευνῶ: ἐρευνᾶν – ἐρευνᾶσθαι, κυβερνῶ: κυβερνᾶν – κυβερνᾶσθαι, τελευτῶ: τελευτᾶν – - , ἀγαπῶ: ἀγαπᾶν – ἀγαπᾶσθαι, γελῶ: γελᾶν – γελᾶσθαι, ὁρμῶ: ὁρμᾶν – ὁρμᾶσθαι, μελετῶ: μελετᾶν – μελατᾶσθαι]

2. Να γράψετε τις μετοχές ενεστώτα (ονομ. εν. τρία γένη) ενεργητικής και μέσης φωνής (αν υπάρχουν) των παρακάτω ρημάτων: *ἀκροάομαι, -ῶμαι, ἐρωτάω, -ῶ, δράω, -ῶ, ἀπαντάω, -ῶ, μεριμνάω, -ῶ.*

[**Απάντηση:** ἀκροῶμαι: ἀκροώμενος, ἀκροωμένη, ἀκροώμενον, ἐρωτῶ: ἐρωτῶν, ἐρωτῶσα, ἐρωτῶν, ἐρωτώμενος, ἐρωτωμένη, ἐρωτώμενον, δρῶ: δρῶν, δρῶσα, δρῶν, δρώμενος, δρωμένη, δρώμενον, ἀπαντῶ: ἀπαντῶν, ἀπαντῶσα, ἀπαντῶν, ἀπαντώμενος, ἀπαντωμένη, ἀπαντώμενον, μεριμνῶ: μεριμνῶν, μεριμνῶσα, μεριμνῶν, μεριμνώμενος, μεριμνωμένη, μεριμνώμενον]

ΜΕΡΟΣ Δ΄

ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ ΚΕΙΜΕΝΑ

ΚΕΙΜΕΝΟ

Ποίους δὲ πένητας καὶ ποίους πλουσίους καλεῖς; Τοὺς μέν, οἶμαι, μὴ ἱκανὰ ἔχοντας εἰς ἃ δεῖ τελεῖν πένητας, τοὺς δὲ πλείω τῶν ἱκανῶν πλουσίους. Καταμεμάθηκας οὖν ὅτι ἐνίοις μὲν πάνυ ὀλίγα ἔχουσιν οὐ μόνον ἀρκεῖ ταῦτα, ἀλλὰ καὶ περιποιοῦνται ἀπ' αὐτῶν, ἐνίοις δὲ πάνυ πολλὰ οὐχ ἱκανά ἐστι; Καὶ νὴ Δι', ἔφη ὁ Εὐθύδημος, ὀρθῶς γάρ με ἀναμιμνήσκεις, οἶδα [γὰρ] καὶ τυράννους τινάς, οἳ δι' ἔνδειαν ὥσπερ οἱ ἀπορώτατοι ἀναγκάζονται ἀδικεῖν

Ξενοφῶν, *Ἀπομνημονεύματα* 4.2.37-39

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ ΣΧΟΛΙΑ

Ο συγγραφέας: βλ. ενότητα 3, Α΄ μέρος.

Το απόσπασμα: Προέρχεται από το έργο του Ξενοφώντα «Σωκράτους Ἀπομνημονεύματα». Πρόκειται για μια συλλογή αναμνήσεων του συγγραφέα από τη συναναστροφή του με το Σωκράτη. Μέσα από το έργο αυτό ο Ξενοφών επιδιώκει να υιμήσει το σοφό δάσκαλο διασώζοντας τα λόγια του (όσα θυμόταν ο ίδιος ή είχε ακούσει από άλλους). Φαίνεται ότι τα Απομνημονεύματα βρίσκονται πιο κοντά στην αλήθεια σχετικά με το Σωκράτη ακόμα και από τους Πλατωνικούς διαλόγους. Είναι ένα από τα πρώιμα έργα του Ξενοφώντα. Στο συγκεκριμένο απόσπασμα ο Ευθύδημος στη συνομιλία του με το Σωκράτη ισχυρίζεται ότι πολλοί τύραννοι δεν αρκούνται στα αγαθά που διαθέτουν, αλλά επιζητούν όλο και περισσότερα, με αποτέλεσμα να αισθάνονται πάντα φτωχοί.

ΚΕΙΜΕΝΟ	ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ
Ποίους δέ καλεῖς πενήτας	Ποιους αποκαλείς φτωχούς
καί ποίους πλουσίους;	και ποιους πλούσιους;
Τούς μέν, οἶμαι, μή ἔχοντας ἱκανά	Αυτούς νομίζω, που δεν έχουν αρκετά,
εἰς ἅ δεῖ τελεῖν	ώστε να ικανοποιήσουν τις ανάγκες τους,
[καλῶ] πένητας,	αποκαλώ φτωχούς,
τούς δέ πλείω τῶν ἱκανῶν	κι αυτούς [που έχουν] περισσότερα από όσα αρκούν
[καλῶ] πλουσίους.	[αποκαλώ] πλούσιους.
Καταμεμάθηκας οὖν	Έχεις εξετάσει λοιπόν

ὅτι ἐνίοις μέν ἔχουσιν πάνυ ολίγα
οὐ μόνον ἀρκεῖ ταῦτα,
ἀλλά καί περιποιοῦνται ἀπ᾽ αὐτῶν,
ἐνίοις δέ πάνυ πολλά
οὐχ ἱκανά ἐστι;
Καί νή Δι᾽, ἔφη ὁ Εὐθύδημος,
ὀρθῶς γάρ με ἀναμιμνήσκεις,
οἶδα [γάρ] καί τυράννους τινάς,
οἵ δι᾽ ἔνδειαν
ὥσπερ οἱ ἀπορώτατοι
ἀναγκάζονται ἀδικεῖν.

ότι σε μερικούς, ενώ έχουν πολύ λίγα,
όχι μόνο αρκούν αυτά,
αλλά κάνουν και αποταμείευση από αυτά,
ενώ σε μερικούς [που έχουν] πάρα πολλά
δεν αρκούν;
Μα το Δία, είπε ὁ Ευθύδημος,
σωστά μου [το] υπενθυμίζεις,
[γιατί] γνωρίζω και μερικούς τυράννους,
οι οποίοι από ανάγκη,
όπως ακριβώς οι πολύ φτωχοί,
αναγκάζονται να αδικούν.

ΝΟΗΜΑΤΙΚΗ ΑΠΟΔΟΣΗ

Ο διάλογος, που παρουσιάζει ο Ξενοφών, πραγματοποιείται ανάμεσα στο Σωκράτη και τον Ευθύδημο. Σκοπός της συζήτησης είναι να προσδιοριστεί με κάποια σαφήνεια η έννοια του φτωχού και του πλούσιου.

Σε σχετική ερώτηση του Σωκράτη ο Ευθύδημος απαντά ότι θεωρεί φτωχούς όσους δε διαθέτουν αρκετά αγαθά, ώστε να ικανοποιήσουν όλες τις ανάγκες τους, ενώ πλούσιοι είναι όσοι ικανοποιούν τις ανάγκες τους και έχουν και περίσσευμα. Η απάντηση αυτή δε φάνηκε επαρκής στο Σωκράτη, ο οποίος επισημαίνει πως κάποιοι, ενώ έχουν λίγα αγαθά, καταφέρνουν με την κατάλληλη διαχείριση να καλύψουν τις ανάγκες τους με άνεση, ενώ άλλοι, που είναι κάτοχοι πολύ περισσότερων, παραμένουν ανικανοποίητοι. Ο Ευθύδημος σπεύδει να συμφωνήσει προσθέτοντας [με ειρωνική διάθεση] ότι κάποιοι τύραννοι αναγκάζονται λόγω φτώχειας να διαπράξουν αδικήματα. Οι μεγάλες ανάγκες τους τούς κάνουν να συμπεριφέρονται σαν πάρα πολύ φτωχοί…

ΓΛΩΣΣΙΚΑ ΣΧΟΛΙΑ

- **Ποίους:** αιτ. πληθ. αρσ. γέν. της ερωτηματικής αντων. **ποῖος, ποία, ποῖον** (= ποιος, ποια, ποιο)
- **πένητας:** αιτ. πληθ. αρσ. γέν. θετικός βαθμός του επιθ. **ό,ή πένης** (= φτωχός)
- **πλουσίους:** αιτ. πληθ. αρσ. γέν. θετικός βαθμός του επιθ. **πλούσιος, -α, -ον**
- **καλεῖς:** β΄ εν. πρόσ. οριστ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **καλέω, καλῶ** (= αποκαλώ)
- **οἶμαι:** α΄ εν. πρόσ. οριστ. ενεστ. μέσης φωνής του ρ. **οἶμαι** (= θεωρώ, νομίζω)
- **ἱκανά:** αιτ. πληθ. ουδ. γέν. θετικός βαθμός του επιθ. **ἱκανός, -ή, -όν** (= αρκετός)
- **ἔχοντας:** αιτ. πληθ. αρσ. γέν. μτχ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **ἔχω**
- **εἰς:** πρόθεση

- **ἅ:** αιτ. πληθ. ουδ. γέν. της αναφορικής αντων. **ὅς, ἥ, ὅ** (= ο οποίος, η οποία, το οποίο)
- **δεῖ:** γ΄ εν. πρόσ. οριστ. ενεστ. ενεργ. φωνής του απρόσωπου ρ. **δεῖ** (= πρέπει)
- **τελεῖν:** απαρμφ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **τελέω, τελῶ**
- **πλείω:** αιτ. πληθ. ουδ. γέν. συγκριτικός βαθμός του επιθ. **πολύς, πολλή, πολύ**
- **τῶν ἱκανῶν:** γεν. πληθ. ουδ. γέν. θετικός βαθμός του επιθ. **ἱκανός, -ή, -όν**
- **Καταμεμάθηκας:** β΄ εν. πρόσ. οριστ. πρκ. ενεργ. φωνής του ρ. **μανθάνω** (= μαθαίνω)
- **ὅτι:** σύνδεσμος ειδικός
- **ἐνίοις:** δοτ. πληθ. αρσ. γέν. της αόριστης επιμεριστικής αντων. **ἔνιοι, ἔνιαι, ἔνια** (= μερικοί)
- **πάνυ:** επίρρημα ποσοτικό
- **ὀλίγα:** αιτ. πληθ. ουδ. γέν. θετικός βαθμός του επιθ. **ὀλίγος, -η, -ον**
- **ἔχουσιν:** δοτ. πληθ. αρσ. γέν. μτχ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **ἔχω**
- **ἀρκεῖ:** γ΄ εν. πρόσ. οριστ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **ἀρκέω, ἀρκῶ** (= είμαι αρκετός)
- **ταῦτα:** ονομ. πληθ. ουδ. γέν. της δεικτικής αντων. **οὗτος, αὕτη, τοῦτο** (= αυτός, αυτή, αυτό)
- **ἀλλά:** σύνδεσμος αντθετικός
- **περιποιοῦνται:** γ΄ πληθ. πρόσ. οριστ. ενεστ. μέσης φωνής του ρ. **περιποιέομαι, περιποιοῦμαι** (= αποταμιεύω)
- **ἀπό:** πρόθεση
- **αὐτῶν:** γεν. πληθ. ουδ. γέν. της επαναληπτικής αντων. **αὐτός, αὐτή, αὐτό**
- **πολλά:** ονομ. πληθ. ουδ. γέν. θετικός βαθμός του επιθ. **πολύς, πολλή, πολύ**
- **ἱκανά:** ονομ. πληθ. ουδ. γέν. θετικός βαθμός του επιθ. **ἱκανός, -ή, -όν**
- **ἐστί:** γ΄ εν. πρόσ. οριστ. ενεστ. του ρ. **εἰμί** (= είμαι)
- **νή:** πρόθεση
- **ἔφη:** γ΄ εν. πρόσ. οριστ. πρτ. ενεργ. φωνής του ρ. **φημί** (= λέω, ισχυρίζομαι)
- **ὁ Εὐθύδημος:** ονομ. εν. αρσ. γέν. του δευτερόκλιτου ουσ. **ὁ Εὐθύδημος** [γεν. τοῦ Ευθυδήμου]
- **ὀρθῶς:** επίρρημα τροπικό (= σωστά)
- **με:** αιτ. εν. α΄ πρόσ. αδύνατος τύπος της προσωπικής αντων. **ἐγώ, σύ, -**
- **ἀναμιμνήσκεις:** β΄ εν. πρόσ. οριστ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **ἀναμιμνήσκω** (= θυμίζω)
- **οἶδα:** α΄ εν. πρόσ. οριστ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **οἶδα** (= γνωρίζω)
- **τυράννους:** αιτ. πληθ. αρσ. γέν. του δευτερόκλιτου ουσ. **ὁ τύραννος** [γεν. τοῦ τυράννου]
- **τινάς:** αιτ. πληθ. αρσ. γέν. της αόριστης αντων. **τίς, τίς, τί** (= κάποιος)
- **οἵ:** ονομ. πληθ. αρσ. γέν. της αναφορικής αντων. **ὅς, ἥ, ὅ** (= ο οποίος)

- **δι':** (διά) πρόθεση
- **ἔνδειαν:** αιτ. εν. θηλ. γέν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ἡ ἔνδεια** [γεν. τῆς ἐνδείας] (= η ανάγκη, η έλλειψη)
- **ὥσπερ:** επίρρημα αναφορικό παραβολικό τροπικό
- **οἱ ἀπορώτατοι:** ονομ. πληθ. αρσ. γέν. υπερθετικός βαθμός του επιθ. **ὁ,ἡ ἄπορος, τό ἄπορον** (= ο φτωχός)
- **ἀναγκάζονται:** γ΄ πληθ. πρόσ. οριστ. ενεστ. μέσης φωνής του ρ. **ἀναγκάζομαι**
- **ἀδικεῖν:** απαρμφ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **ἀδικέω, ἀδικῶ**

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

στις ερμηνευτικές ερωτήσεις της σελ. 102 του σχ. βιβλίου

1. Πώς θα ήταν δυνατό να οριστούν ο πλούσιος και ο φτωχός με βάση το περιεχόμενο του παράλληλου κειμένου;

Σύμφωνα με το κείμενο φτωχός θεωρείται αυτός, που δε διαθέτει αρκετά αγαθά, ώστε να ικανοποιήσει τις ανάγκες του, ενώ πλούσιος είναι αυτός, που έχει περισσότερα από όσα πραγματικά χρειάζεται. Κατά την άποψη αυτήν, για να θεωρήσουμε κάποιον πλούσιο ή φτωχό, πρέπει να λάβουμε υπόψη το μέγεθος των αναγκών του. Δηλαδή κάποιος που έχει αυξημένες ανάγκες χρειάζεται περισσότερα, για να θεωρηθεί πλούσιος, ενώ κάποιος με μικρότερες ανάγκες αρκείται στα λιγότερα. Γι' αυτό, όπως παρατηρεί ο Σωκράτης, υπάρχουν άνθρωποι, που ενώ έχουν λίγα, ζουν σαν πλούσιοι, και άλλοι που παρά τα πλούτη τους, ποτέ δεν είναι ικανοποιημένοι κι έτσι ζουν πάντα σαν φτωχοί.

2. Σε ποια από τις κατηγορίες ανθρώπων του παραπάνω αποσπάσματος εμπίπτει ο Ιέρων, όπως παρουσιάζεται στο κείμενο της Ενότητας 3; Να αιτιολογήσετε την άποψή σας.

Ο Ιέρων είναι ένας πλούσιος μονάρχης, που δεν μπορεί να απολαύσει τα πλούτη του, γιατί συγκρίνει πάντα τον εαυτό του με άλλους τυράννους προσπαθώντας να τους ξεπεράσει σε πλούτο. Έτσι όσα αγαθά κι αν αποκτήσει, πάντα θα θεωρείται φτωχός, αφού οι «ανάγκες» του φαίνονται να μένουν πάντα ανικανοποίητες. Σκοπός του δεν είναι να αποκτήσει όσα πλούτη χρειάζεται, αλλά να έχει πάντα περισσότερα από τους ομοίους του. Αυτό οδηγεί σε έναν αδιάκοπο αγώνα κατάκτησης αγαθών, που δεν επιτρέπει στον άνθρωπο να απολαύσει την ομορφιά της ζωής και όσα έχει αποκτήσει.

ΕΝΟΤΗΤΑ 4η

ΜΕΡΟΣ Α΄

ΚΕΙΜΕΝΟ: ***Τα πλεονεκτήματα της ειρήνης***

Ἆρ᾽ οὖν ἂν ἐξαρκέσειεν ἡμῖν, εἰ τήν τε πόλιν ἀσφαλῶς οἰκοῖμεν καὶ τὰ περὶ τὸν βίον εὐπορώτεροι γιγνοίμεθα καὶ τὰ τε πρὸς ἡμᾶς αὐτοὺς ὁμονοοῖμεν καὶ παρὰ τοῖς Ἕλλησιν εὐδοκιμοῖμεν; Ἐγὼ μὲν γὰρ ἡγοῦμαι τούτων ὑπαρξάντων τελέως τὴν πόλιν εὐδαιμονήσειν. Ὁ μὲν τοίνυν πόλεμος ἁπάντων ἡμᾶς τῶν εἰρημένων ἀπεστέρηκεν· καὶ γὰρ πενεστέρους ἐποίησεν καὶ πολλοὺς κινδύνους ὑπομένειν ἠνάγκασεν καὶ πρὸς τοὺς Ἕλληνας διαβέβληκεν καὶ πάντας τρόπους τεταλαιπώρηκεν ἡμᾶς. Ἢν δὲ τὴν εἰρήνη ποιησώμεθα, […] μετά πολλῆς μὲν ἀσφαλείας τὴν πόλιν οἰκήσομεν, ἀπαλλαγέντες πολέμων καὶ κινδύνων καὶ ταραχῆς, […] καθ᾽ ἑκάστην δὲ τὴν ἡμέραν πρὸς εὐπορίαν ἐπιδώσομεν, […] ἀδεῶς γεωργοῦντες καὶ τὴν θάλατταν πλέοντες καὶ ταῖς ἄλλαις ἐργασίαις ἐπιχειροῦντες αἳ νῦν διὰ τὸν πόλεμον ἐκλελοίπασιν. Ὀψόμεθα δὲ τὴν πόλιν διπλασίας μὲν ἢ νῦν τὰς προσόδους λαμβάνουσαν, μεστὴν δὲ γιγνομένην ἐμπόρων καὶ ξένων καὶ μετοίκων, ὧν νῦν ἐρήμη καθέστηκεν. Τὸ δὲ μέγιστον· συμμάχους ἕξομεν ἅπαντας ἀνθρώπους, οὐ βεβιασμένους, ἀλλὰ πεπεισμένους.

Ἰσοκράτης, *Περὶ εἰρήνης* 19-21

Α1. ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ ΣΧΟΛΙΑ

Ο συγγραφέας: Ο Ισοκράτης γεννήθηκε στην Αθήνα το 436 π.Χ.. Υπήρξε μαθητής των σοφιστών και επηρεάστηκε κυρίως από το Σωκράτη. Καταγόταν από εύπορη οικογένεια, όμως μετά την καταστροφή της περιουσίας του πατέρα του αναγκάστηκε να γράφει δικανικούς λόγους κατά παραγγελία για βιοπορισμό. Αργότερα στράφηκε προς τη διδασκαλία της ρητορικής, που τον συγκινούσε πολύ περισσότερο. Απέκτησε πολλούς μαθητές και μεγάλη φήμη. Επίσης έγραψε λόγους με σκοπό να νουθετήσει τους Έλληνες για τη στάση τους απέναντι στα πολιτικά προβλήματα της εποχής. Πέθανε από εκούσια ασιτία το 338 π.Χ. για άγνωστους λόγους. Θάφτηκε με δημόσια δαπάνη.

Το απόσπασμα: Προέρχεται από τον «Περί Εἰρήνης» λόγο του Ισοκράτη. Αυτός γράφτηκε, ενώ τελείωνε ο συμμαχικός πόλεμος, με τον οποίο διαλύθηκε η δεύτερη αθηναϊκή ηγεμονία. Ο Ισοκράτης μιλάει για τους λόγους, που επιβάλλουν αποδοχή της ειρήνης και συμβουλεύει τους Αθηναίους να αφήσουν ελεύθερες τις συμμαχικές πόλεις, που επαναστάτησαν.

Α2. ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΤΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ

ΚΕΙΜΕΝΟ	ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ
[Κατά τα σχόλια του σχολικού βιβλίου]	
Ἆρ᾽ οὖν ἂν ἐξαρκέσειεν ἡμῖν,	Θα ήταν λοιπόν αρκετό άραγε σε μας
εἰ τήν τε πόλιν	αν και την πόλη
οἰκοῖμεν ἀσφαλῶς	κατοικούμε με ασφάλεια
καί [εἰ] γιγνοίμεθα εὐπορώτεροι	και [αν] γινόμαστε πιο εύποροι
τά περί τόν βίον	στα σχετικά με τη ζωή μας
καί [εἰ] ὁμονοοῖμεν τά τε πρός ἡμᾶς αὐτούς	και [αν] είχαμε ομόνοια μεταξύ μας
καί [εἰ] εὐδοκιμοῖμεν	και [αν] χαίραμε εκτιμήσεως
παρά τοῖς Ἕλλησιν;	μεταξύ των Ελλήνων;
Ἐγώ μέν γάρ ἡγοῦμαι	Γιατί εγώ τουλάχιστον έχω τη γνώμη
τούτων ὑπαρξάντων	ότι, αν γίνουν αυτά,
τήν πόλιν τελέως εὐδαιμονήσειν.	η πόλη μας θα είναι πλήρως ευτυχισμένη.
Ὁ μέν τοίνυν πόλεμος ἀπεστέρηκεν ἡμᾶς	Ο πόλεμος όμως μας έχει στερήσει
ἁπάντων τῶν εἰρημένων·	όλα αυτά που έχουν λεχθεί·
καί γάρ ἐποίησε πενεστέρους	και πράγματι [μας] έκανε φτωχότερους
καί ἠνάγκασεν ὑπομένειν	και μας ανάγκασε να ανεχόμαστε
πολλούς κινδύνους	πολλούς κινδύνους
καί διαβέβληκε	και μας έχει διαβάλει
πρός τούς Ἕλληνας	στους Έλληνες
καί τεταλαιπώρηκεν ἡμᾶς	και μας έχει ταλαιπωρήσει
πάντας τρόπους.	με όλους τους τρόπους.
Ἤν δέ ποιησώμεθα την εἰρήνην,	Αν όμως συνάψουμε την ειρήνη
οἰκήσομεν τήν πόλιν	θα κατοικούμεν στην πόλη μας
μετά πολλῆς μέν ἀσφαλείας,	με μεγάλη ασφάλεια,
ἀπαλλαγέντες πολέμων	αφού απαλλαγούμε από πολέμους
καί κινδύνων καί ταραχῆς,	και κινδύνους και διχόνοια,
καθ᾽ ἑκάστην δέ τήν ἡμέραν	και κάθε μέρα
πρός εὐπορίαν ἐπιδώσομεν,	θα γινόμαστε πιο εύποροι,
γεωργοῦντες ἀδεῶς	καλλιεργώντας τη γη χωρίς φόβο
καί πλέοντες τήν θάλατταν	και πλέοντας [ή ταξιδεύοντας] στη θάλασσα
καί ἐπιχειροῦτνες	και ασχολούμενοι
ταῖς ἄλλαις ἐργασίαις	με τα άλλα επαγγέλματα
αἵ νῦν διά τόν πόλεμον	που τώρα εξαιτίας του πολέμου
ἐκλελοίπασιν.	έχουν εκλείψει.
Ὀψόμεθα δέ τήν πόλιν	Ακόμη θα δούμε την πόλη μας
λαμβάνουσαν	να έχει
διπλασίας μέν τάς προσόδους	διπλάσια έσοδα
ἤ νῦν,	απ᾽ ό,τι τώρα

γενομένην δέ μεστήν
ἐμπόρων καί ξένων καί μετοίκων,
ὧν νῦν ἐρήμη καθέστηκεν.
Τό δέ μέγιστον·
ἕξομεν συμμάχους
ἅπαντας ανθρώπους,
οὐ βεβιασμένους,
ἀλλά πεπεισμένους.

και να είναι γεμάτη
από εμπόρους και ξένους και μετοίκους,
από τους οποίους τώρα έχει ερημωθεί.
Και το σημαντικότερο·
θα έχουμε συμμάχους
όλους τους ανθρώπους
όχι με εξαναγκασμό
αλλά με τη θέλησή τους.

Α3. ΝΟΗΜΑΤΙΚΗ ΑΠΟΔΟΣΗ ΤΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ

Σε μια κρίσιμη και πολιτικά ασταθή περίοδο για την Αθήνα ο Ισοκράτης αναλαμβάνει να πείσει με το λόγο του αυτόν τους Αθηναίους να συνάψουν ειρήνη με όλους τους Έλληνες εγκαταλείποντας τις ηγεμονικές τους βλέψεις. Απαριθμώντας τα πλεονεκτήματα της ειρήνης καταδεικνύει πόσο ωφέλιμη είναι η ειρηνική συνεργασία των Ελλήνων και πόσο καταστρεπτικές από την άλλη μεριά απέβησαν οι μεταξύ τους διαμάχες.

Ο Ισοκράτης θεωρεί ότι η πόλη θα ήταν ευτυχισμένη, αν οι πολίτες ένιωθαν ασφάλεια, απολάμβαναν τον πλούτο τους, ο οποίος δε θα ξοδευόταν πια σε πολεμικές επιχειρήσεις, και έχαιραν της εκτιμήσεως όλων των Ελλήνων. Αυτοί οι στόχοι επιτυγχάνονται μόνο σε περίοδο ειρήνης, ενώ σε αυτούς αντιδιαστέλλει τα πλήγματα, που έχει προκαλέσει ο πόλεμος. Εξαιτίας αυτού οι Αθηναίοι έγιναν πιο φτωχοί και μισητοί προς στους άλλους Έλληνες. Η ζωή τους ήταν ένας διαρκής αγώνας επιβίωσης χωρίς στιγμές ξεκούρασης και διασκέδασης. Αντίθετα, υποστηρίζει ο Ισοκράτης, η ειρήνη θα επιφέρει την πολυπόθητη αίσθηση ασφάλειας και ομόνοιας στην πόλη. Οι πολίτες θα εργάζονται και θα προκόβουν σε όλους τους τομείς, ώστε η πόλη να ανακτήσει την παλιά της αίγλη. Έτσι θα γίνει και πάλι πόλος έλξης πολλών ξένων και θα αποκτήσει συμμαχίες πολύ πιο σταθερές, γιατί αυτές θα βασίζονται στο συμφέρον αμφοτέρων και όχι στη βία.

Α4. ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑ – ΠΡΑΓΜΑΤΟΛΟΓΙΚΑ ΣΧΟΛΙΑ

- ***Συμμαχικός πόλεμος:*** Ο πόλεμος αυτός ξεκίνησε το 357 π.Χ. εξαιτίας της απογοήτευσης των ελληνικών πόλεων από την αυταρχική ηγεμονία της Αθήνας. Αποτέλεσμα του πολέμου ήταν η διάλυση της Β΄ Αθηναϊκής Συμμαχίας. Ο Συμμαχικός πόλεμος διήρκεσε μέχρι το 355 π.Χ..
- ***Β΄ Αθηναϊκή Συμμαχία:*** (357 π.Χ. – 355 π.Χ.) Πρόκειται για στρατιωτική και πολιτική συμμαχία πολλών ελληνικών πόλεων με επικεφαλής την Αθήνα. Η Συμμαχία στόχευε στην κυριαρχία στο Αιγαίο και στα στενά της Μαύ-

ρης Θάλασσας, καθώς και στην κατάκτηση των αγορών και των πηγών πρώτων υλών στις περιοχές της Θράκης και της Μαύρης Θάλασσας. Σκοπός της Συμμαχίας ήταν επίσης να αντιταχθεί στην προσπάθεια της Σπάρτης να επιβληθεί στις ελληνικές πόλεις καταργώντας το δημοκρατικό καθεστώς. Η Συμμαχία πραγματοποιήθηκε παραβαίνοντας τους όρους της Ανταλκιδείου ειρήνης. Το 374 π.Χ. η Συμμαχία είχε 70 μέλη. Αρχικά βασίστηκε σε δημοκρατικές αρχές. Τη διοίκηση ανέλαβαν δύο σώματα με ίσα δικαιώματα: το Συνέδριο των Συμμάχων και η Εκκλησία του Δήμου της Αθήνας. Το Συνέδριο επίσης διαχειριζόταν τα οικονομικά και όριζε το ύψος της προαιρετικής συνεισφοράς κάθε μέλους.

- ***Ἆρ' οὖν... εὐδοκιμοῖμεν:*** Ο Ισοκράτης κάνει χρήση μιας ρητορικής ερώτησης, για να τονίσει τη συμβολή των αναφερομένων παραγόντων στην ευδαιμονία της πόλης. Τους παράγοντες αυτούς τους αναφέρει με τη μορφή πολυσύνδετου σχήματος για να καταστήσει σαφές ότι η ευτυχία της πόλης εξαρτάται εξίσου από την πρόοδο όλων αυτών των τομέων.
- ***Καί γάρ πενεστέρους... τεταλαιώρηκεν ἡμᾶς:*** Χρησιμοποιώντας πάλι πολυδύνδετο σχήμα δημιουργεί μια έντονη αντίθεση ανάμεσα στις ωφέλειες της ειρήνης και στις συμφορές του πολέμου.
- ***μετοίκων:*** Μέτοικοι ονομάζονταν οι ξενοι που εγκαθίσταντο μόνιμα στην Αθήνα. Πλήρωναν έναν ετήσιο φόρο («μετοίκιο»). Ασχολούνταν κυρίως με τις επιχειρήσεις, καθώς δεν είχαν δικαίωμα απόκτησης γης, ούτε εκμετάλλευσης του ορυκτού πλούτου, αλλά ούτε και πολιτικά δικαιώματα. Γι' αυτό ήταν σημαντική η συνεισφορά τους στην οικονομική ανάπτυξη της Αθήνας.
- ***Ἐγώ μεν γάρ ἡγοῦμαι... εὐδαιμονήσειν:*** Ο Ισοκράτης αναφέρει τις προϋποθέσεις που κάνουν μια πόλη ευτυχισμένη. Η αίσθηση της ασφάλειας, η ομόνοια μεταξύ των πολιτών, η εκτίμηση και ο σεβασμός εκ μέρους των άλλων πόλεων είναι απαραίτητα στοιχεία για μια ευτυχισμένη ζωή. Είναι στοιχεία που μόνο η ειρήνη εξασφαλίζει.

Α5. ΓΛΩΣΣΙΚΑ ΣΧΟΛΙΑ

✔ ***Γραμματική αναγνώριση λέξεων – Σημασιολογικά***
Αρχικοί χρόνοι ρημάτων – Ομόρριζα στη Ν.Ε.
Κλίση ουσιαστικών - επιθέτων - αντωνυμιών - μετοχών του ΚΕΙΜΕΝΟΥ
Χρονικές – εγκλιτικές αντικαταστάσεις

- **Ἆρ':** (άρα) επίρρημα διστακτικό (= άραγε)
- **οὖν:** σύνδεσμος συμπερασματικός
- **ἄν:** μόριο δυνητικό
- **ἐξαρκέσειεν:** γ΄ εν. πρόσ. ευκτ. αορ. ενεργ. φωνής του απρόσωπου ρ. **ἐξαρκέει, ἐξαρκεῖ** (= είναι αρκετό) **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. ἐξαρκεῖ, πρτ. ἐξήρκει, μέλλ. ἐξαρ-

κέσει, αόρ. ἐξήρκεσε, πρκ. -, υπερσ. - **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** αυτάρκης, διαρκής, ολιγαρκής, αρκετός

- **ἡμῖν:** δοτ. πληθ. α΄ πρόσ. της προσωπικής αντων. **ἐγώ, σύ, -**
- **εἰ:** σύνδεσμος υποθετικός
- **τήν πόλιν:** αιτ. εν. θηλ. γέν. του τριτόκλιτου ουσ. **ἡ πόλις** [γεν. τῆς πόλεως] **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** πολιτικός, πολιτισμός, άπολις, απολίτιστος
- **ἀσφαλῶς:** επίρρημα τροπικό θετικός βαθμός. **ΘΕΤΙΚΟΣ:** ἀσφαλῶς, **ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΣ:** ἀσφαλέστερον, **ΥΠΕΡΘΕΤΙΚΟΣ:** ἀσφαλέστατα
- **οἰκοῖμεν:** α΄ πληθ. πρόσ. ευκτ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **οἰκέω, οἰκῶ** (= κατοικώ) **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. οἰκῶ, πρτ. ᾤκουν, μέλλ. οἰκήσω, αόρ. ᾤκησα, πρκ. ᾤκηκα, υπερσ. ᾠκήκειν **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** οικία, συνοικισμός, συγκάτοικος, πολυκατοικία, ακατοίκητος, συνοικία
- **καί:** σύνδεσμος συμπλεκτικός
- **περί:** πρόθεση
- **τόν βίον:** αιτ. εν. αρσ. γέν. του δευτερόκλιτου ουσ. **ὁ βίος** [γεν. τοῦ βίου] (= η ζωή) **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** βιώσιμος, αβίωτος, επιβίωση, βίωμα
- **εὐπορώτεροι:** ονομ. πληθ. αρσ. γέν. συγκριτικός βαθμός του επιθ. **ὁ,ἡ εὔπορος, τό εὔπορον** (= πλούσιος) Βαθμοί του επιθέτου: **ΘΕΤΙΚΟΣ:** εὔπορος, **ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΣ:** εὐπορώτερος, -α, -ον, **ΥΠΕΡΘΕΤΙΚΟΣ:** εὐπορώτατος, -η, -ον
- **γιγνοίμεθα:** α΄ πληθ. πρόσ. ευκτ. ενεστ. μέσης φωνής του ρ. **γίγνομαι** (= γίνομαι) **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. γίγνομαι, πρτ. ἐγιγνόμην, μέλλ. γενήσομαι, αόρ. β΄ ἐγενόμην, πρκ. γέγονα/ γεγένημαι, υπερσ. ἐγεγόνειν/ ἐγεγενήμην **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** γένεση, γενέθλια, γηγενής, νεογνό, συγγενής, γένος, γενιά, γενέτειρα, υστερογενής, πρωτογενής, γονέας
- **πρός:** πρόθεση
- **ἡμᾶς αὐτούς:** αιτ. πληθ. α΄ πρόσ. της αυτοπαθητικής αντων. **ἐμαυτοῦ, ἐμαυτῆς, -** (= του εαυτού μου)
- **ὁμονοοῖμεν:** α΄ πληθ. πρόσ. ευκτ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **ὁμονοέω, ὁμονοῶ** **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. ὁμονοῶ, πρτ. ὡμονόουν, μέλλ. ὁμονοήσω, αόρ. ὡμονόησα, πρκ. -, υπερσ. - **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** ομόνοια, ομονοητικός
- **παρά:** πρόθεση
- **τοῖς Ἕλλησιν:** δοτ. πληθ. αρσ. γέν. του τριτόκλιτου ουσ. **ὁ Ἕλλην** [γεν. τοῦ Ἕλληνος]
- **εὐδοκιμοῖμεν:** α΄ πληθ. πρόσ. ευκτ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **εὐδοκιμέω, εὐδοκιμῶ** (= χαίρω εκτιμήσεως, διακρίνομαι σε κάτι) **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. εὐδοκιμῶ, πρτ. ἠὐδοκίμουν, μέλλ. εὐδοκιμήσω, αόρ. ἠὐδοκίμησα, πρκ. ἠὐδοκίμηκα, υπερσ. ἠὐδοκιμήκειν **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** ευδοκιμία, ευδοκίμηση
- **Ἐγώ:** ονομ. εν. α΄ πρόσ. της προσωπικής αντων. **ἐγώ, σύ, -**
- **μέν:** σύνδεσμος αντιθετικός

- **γάρ:** σύνδεσμος αιτιολογικός
- **ἡγοῦμαι:** α΄ εν. πρόσ. οριστ. ενεστ. μέσης φωνής του ρ. **ἡγέομαι, ἡγοῦμαι** (= θεωρώ, νομίζω) **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. ἡγοῦμαι, πρτ. ἡγούμην, μέλλ. ἡγήσομαι, ἡγηθήσομαι, αόρ. ἡγησάμην, ἡγήθην, πρκ, ἥγημαι, υπερσ. ἡγήμην **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** ηγεμόνας, εισηγητής, ανεκδιήγητος, διήγημα, ηγέτης, ηγεσία
- **τούτων:** γεν. πληθ. ουδ. γέν. της δεικτικής αντων. **οὗτος, αὕτη, τοῦτο** (= αυτός, αυτή, αυτό)
- **ὑπαρξάντων:** γεν. πληθ. ουδ. γέν. μτχ. αορ. ενεργ. φωνής του ρ. **ὑπάρχω ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. ὑπάρχω, πρτ. ὑπῆρχον, μέλλ. ὑπάρξω, αόρ. ὑπῆρξα, πρκ. ὑπῆρχα, υπερσ. ὑπήρχειν **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** ύπαρξη, υπαρκτός, ανύπαρκτος, αρχή, άναρχος, έναρξη
- **τελέως:** επίρρημα τροπικό
- **εὐδαιμονήσειν:** απαρμφ. μέλλ. ενεργ. φωνής του ρ. **εὐδαιμονέω, εὐδαιμονῶ** (= είμαι ευτυχισμένος) **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. εὐδαιμονῶ, πρτ.ηὐδαιμόνουν, μέλλ. εὐδαιμονήσω, αόρ. ηὐδαιμόνησα, πρκ. ηὐδαιμόνηκα/ εὐδαιμόνηκα, υπερσ. ηὐδαιμονήκειν/ εὐδαιμονήκειν **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** ευδαιμονία, ευδαίμων
- **ὁ πόλεμος:** ονομ. εν. αρσ. γέν. του δευερόκλιτου ουσ. **ὁ πόλεμος** [γεν. τοῦ πολέμου] **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** πολεμικός, πολεμοχαρής, εμπόλεμος
- **ἁπάντων:** γεν. πληθ. ουδ. γέν. του επιθ. **ἅπας, ἅπασα, ἅπαν** (= όλος ανεξαιρέτως)
- **τῶν εἰρημένων:** γεν. πληθ. ουδ. γέν. μτχ. πρκ. μέσης φωνής του ρ. **λέγομαι ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. λέγομαι, πρτ. ἐλεγόμην, μέλλ. λεχθήσομαι/ ῥηθήσομαι, αόρ. ἐλέχθην/ ἐρρήθην, πρκ. εἴρημαι, υπερσ. εἰρήμην **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** λόγος, λέξη, λεκτικός, απολογούμαι, πολυλογάς, ρήτορας, αντίρρηση, ρήτρα, ρητός, απόρρητος
- **ἀπεστέρηκεν:** γ΄ εν. πρόσ. οριστ. αορ. ενεργ. φωνής του ρ. **ἀποστερέω, ἀποστερῶ ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. ἀποστερῶ, πρτ. ἀπεστέρουν, μέλλ. ἀποστερήσω, αόρ. ἀπεστέρησα, πρκ. ἀπεστέρηκα, υπερσ. ἀπεστερήκειν **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** αποστέρηση, στερητικός
- **πενεστέρους:** αιτ. πληθ. αρσ. γέν. συγκριτικός βαθμός του επιθ. **ὁ,ἡ πένης** (= φτωχός) Βαθμοί του επιθέτου: **ΘΕΤΙΚΟΣ:** πένης, **ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΣ:** πενέστερος, -α, -ον, **ΥΠΕΡΘΕΤΙΚΟΣ:** πενέστατος, -η, -ον
- **ἐποίησεν:** γ΄ εν. πρόσ. οριστ. αορ. ενεργ. φωνής του ρ. **ποιέω, ποιῶ ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. ποιῶ, πρτ. ἐποίουν, μέλλ. ποιήσω, αόρ. ἐποίησα, πρκ. πεποίηκα, υπερσ. ἐπεποιήκειν **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** ποίηση, ποίημα, ποιητής, παραποίηση, μεταποίηση, προσποίηση
- **πολλούς:** αιτ. πληθ. αρσ. γέν. θετικός βαθμός του επιθ. **πολύς, πολλή, πολύ** Βαθμοί του επιθέτου: **ΘΕΤΙΚΟΣ:** πολύς, **ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΣ:** ὁ,ἡ πλείων, τό πλέον, **ΥΠΕΡΘΕΤΙΚΟΣ:** πλεῖστος, -η, -ον
- **κινδύνους:** αιτ. πληθ. αρσ. γέν. του δευτερόκλιτου ουσ. **ὁ κίνδυνος** [γεν. τοῦ κιν-

δύνου] **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** επικίνδυνος, ριψοκίνδυνος, ακίνδυνος, κινδυνολογία

- **ὑπομένειν:** απαρμφ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **ὑπομένω ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. ὑπομένω, πρτ. ὑπέμενον, μέλλ. ὑπομενῶ, αόρ. ὑπέμεινα, πρκ. ὑπομεμένηκα, υπερσ. ὑπεμεμενήκειν **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** υπομονή, εμμονή, ανυπόμονος, υπομονετικός, ανυπομονησία
- **ἠνάγκασεν:** γ΄ εν. πρόσ. οριστ. αορ. ενεργ. φωνής του ρ. **ἀναγκάζω ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. ἀναγκάζω, πρτ. ἠνάγκαζον, μέλλ. ἀναγκάσω, αόρ. ἠνάγκασα, πρκ. ἠνάγκακα, υπερσ. ἠναγκάκειν **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** ανάγκη, εξαναγκασμός, αναγκαίος
- **τούς Ἕλληνας:** αιτ. πληθ. αρσ. γέν. του τριτόκλιτου ουσ. **ὁ Ἕλλην** [γεν. τοῦ Ἕλληνος]
- **διαβέβληκεν:** γ΄ εν. πρόσ. οριστ. πρκ. ενεργ. φωνής του ρ. **διαβάλλω** (= συκοφαντώ) **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. διαβάλλω, πρτ. διέβαλλον, μέλλ. διαβαλῶ, αόρ. β΄ διέβαλον, πρκ. διαβέβληκα, υπερσ. διεβεβλήκειν **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** διαβολή, διαβλητός, αδιάβλητος, απόβλητος, ανυπέρβλητος, βολή, εμβόλιμος
- **πάντας:** αιτ. πληθ. αρσ. γέν. της αόριστης επιμεριστικής αντων. **πᾶς, πᾶσα, πᾶν**
- **τρόπους:** αιτ. πληθ. αρσ. γέν. του δευτερόκλιτου ουσ. **ὁ τρόπος** [γεν. τοῦ τρόπου] **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** τροπή, δύστροπος, αποτροπή, επιτρέπω, ανατροπή
- **τεταλαιπώρηκεν:** γ΄ εν. πρόσ. οριστ. πρκ. ενεργ. φωνής του ρ. **ταλαιπωρέω, ταλαιπωρῶ ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. ταλαιπωρῶ, πρτ. ἐταλαιπώρουν, μέλλ. ταλαιπωρήσω, αόρ. ἐταλαιπώρησα, πρκ. τεταλαιπώρηκα, υπερσ. ἐτεταλαιπωρήκειν **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** ταλαιπωρία, ταλαίπωρος
- **Ἤν:** σύνδεσμος υποθετικός
- **τήν εἰρήνην:** αιτ. εν. θηλ. γέν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ἡ εἰρήνη** [γεν. τῆς εἰρήνης] **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** φιλειρηνικός, ειρηνοποιός, ειρηνικός, ειρηνευτικός
- **ποιησώμεθα:** α΄ πληθ. πρόσ. υποτ. αορ. μέσης φωνής του ρ. **ποιέομαι, ποιοῦμαι** (= κάνω) **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. ποιοῦμαι, πρτ. ἐποιούμην, μέλλ. ποιήσομαι, ποιηθήσομαι, αόρ. ἐποιησάμην, ἐποιήθην, πρκ. πεποίημαι, υπερσ. ἐπεποιήκειν
- **μετά:** πρόθεση
- **πολλῆς:** γεν. εν. θηλ. γέν. θετικός βαθμός του επιθ. **πολύς, πολλή, πολύ**
- **ἀσφαλείας:** γεν. εν. θηλ. γέν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ἡ ἀσφάλεια** [γεν. τῆς ασφαλείας] **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** ασφαλής, ασφαλίζω, ανασφαλής
- **οἰκήσομεν:** α΄ πληθ. πρόσ. οριστ. μέλλ. ενεργ. φωνής του ρ. **οἰκέω, οἰκῶ** (= κατοικώ)
- **ἀπαλλαγέντες:** ονομ. πληθ. αρσ. γέν. μτχ. αορ. β΄ παθητ. φωνής του ρ. **ἀπαλλάττομαι/ ἀπαλλάσσομαι ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. ἀπαλλάττομαι, πρτ. ἀπηλλαττόμην, μέλλ. ἀπαλλάξομαι, ἀπαλλαγήσομαι, αόρ. ἀπηλλαξάμην, ἀπηλλάχθην/ ἀπηλλάγην, πρκ. ἀπήλλαγμαι, υπερσ. ἀπηλλάγμην **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** απαλλαγή, απαλλακτέος, διαλλαγή, εναλλάξ

- **πολέμων:** γεν. πληθ. αρσ. γέν. του δευτερόκλιτου ουσ. **ὁ πόλεμος** [γεν. τοῦ πολέμου]
- **κινδύνων:** γεν. πληθ. αρσ. γέν. του δευτερόκλιτου ουσ. **ὁ κίνδυνος** [γεν. τοῦ κινδύνου]
- **ταραχῆς:** γεν. εν. θηλ. γέν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ἡ ταραχή** [γεν. τῆς ταραχῆς] **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** ταραξίας, αναταράξεις, συνταρακτικός
- **καθ':** (κατά) πρόθεση
- **ἑκάστην:** αιτ. εν. θηλ. γέν. της αόριστης επιμεριστικής αντων. **ἕκαστος, -η, -ον** (= ο καθένας από τους πολλούς)
- **τήν ἡμέραν:** αιτ. εν. θηλ. γέν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ἡ ἡμέρα** [γεν. τῆς ἡμέρας] **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** ημερήσιος, καθημερινός, εφήμερος, ημερονύκτιο, μεροκάματο, εφημερία
- **εὐπορίαν:** αιτ. εν. θηλ. γέν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ἡ εὐπορία** [γεν. τῆς εὐπορίας] **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** εύπορος, ευπορώ
- **ἐπιδώσομεν:** α΄ πληθ. πρόσ. οριστ. μέλλ. ενεργ. φωνής του ρ. **ἐπιδίδωμι** **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. ἐπιδίδωμι, πρτ. ἐπεδίδουν, μέλλ. ἐπιδώσω, αόρ. β΄ ἐπέδωκα, πρκ. ἐπιδέδωκα, υπερσ. ἐπεδεδώκειν **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** επίδοση, ανεπίδοτος, δόση, διάδοση, αιμοδότης
- **ἀδεῶς:** επίρρημα τροπικό
- **γεωργοῦντες:** ονομ. πληθ. αρσ. γέν. μτχ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **γεωργέω, γεωργῶ** (= καλλιεργώ τη γη, ασχολούμαι με τη γεωργία) **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. γεωργῶ, πρτ. ἐγεώργουν, μέλλ. γεωργήσω, αόρ. ἐγεώργησα, πρκ. -, υπερσ. - **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** γεωργία, γεωργός, γεωργικός
- **τήν θάλατταν:** αιτ. εν. θηλ. γέν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ἡ θάλαττα** [γεν. τῆς θαλάττης] **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** θαλάσσιος, προσθαλάσσωση, θαλασσινός, θαλασσόλυκος
- **πλέοντες:** ονομ. πληθ. αρσ. γέν. μτχ, ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **πλέω** **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. πλέω, πρτ. ἔπλεον, μέλλ. πλεύσομαι/ πλευσοῦμαι, αόρ. ἔπλευσα, πρκ. πέπλευκα, υπερσ. ἐπεπλεύκειν **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** πλεύση, πλωτός, πλοίο, πλούς, απόπλους
- **ἄλλαις:** δοτ. πληθ. θηλ. γέν. της αόριστης επιμεριστικής αντων. **ἄλλος, -η, -ο**
- **ταῖς ἐργασίαις:** δοτ. πληθ. θηλ. γέν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ἡ ἐργασία** [γεν. τῆς ἐργασίας] **ΟΜΟΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** εργάσιμος, εργατικός, συνεργάσιμος, εργασιακός
- **ἐπιχειροῦντες:** ονομ. πληθ. αρσ. γέν. μτχ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **ἐπιχειρέω, ἐπιχειρῶ** (= ασχολούμαι) **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. ἐπιχειρῶ, πρτ. ἐπεχείρουν, μέλλ. ἐπιχειρήσω, αόρ. ἐπεχείρησα, πρκ. ἐπικεχείρηκα, υπερσ. ἐπεκεχειρήκειν **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** επιχείρηση, επιχειρηματίας, επιχειρησιακός, επιχείρημα

- **αἵ:** ονομ. πληθ. θηλ. γέν. της αναφορικής αντων. **ὅς, ἥ, ὅ** (= ο οποίος, η οποία, το οποίο)
- **νῦν:** επίρρημα χρονικό (= τώρα)
- **διά:** πρόθεση
- **τόν πόλεμον:** αιτ. εν. αρσ. γέν. του δευτερόκλιτου ουσ. **ὁ πόλεμος** [γεν. τοῦ πολέμου]
- **ἐκλελοίπασιν:** γ΄ πληθ. πρόσ. οριστ. πρκ. ενεργ. φωνής του ρ. **ἐκλείπω** **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. ἐκλείπω, πρτ. ἐξέλειπον, μέλλ. ἐκλείψω, αόρ. β΄ ἐξέλιπον, πρκ. ἐκλέλοιπα, υπερσ. ἐξελελοίπειν **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** έκλειψη, υπόλοιπο, διάλειμμα, έλλειμμα, ελλιπής, λειψυδρία
- **ὀψόμεθα:** α΄ πληθ. πρόσ. οριστ. μέλλ. ενεργ. φωνής του ρ. **ὁράω, ὁρῶ** (= βλέπω) **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. ὁρῶ, πρτ. ἑώρων, μέλλ. ὄψομαι, αόρ. β΄ εἶδον, πρκ. ἑώρακα/ ἑόρακα/ ὄπωπα, υπερσ. ἑωράκειν **ΟΜΟΡΡΖΑ στη Ν.Ε.** όραμα, ορατός, όραση, αόρατος, είδωλο, ιδέα, όψη, αυτόπτης, επόπτης, ύποπτος, ανύποπτος, κάτοπτρο
- **διπλασίας:** αιτ. πληθ. θηλ. γέν. του επιθ. **διπλάσιος, -α, -ον**
- **ἤ:** σύνδεσμος διαζευκτικός
- **τάς προσόδους:** αιτ. πληθ. θηλ. γέν. του δευτερόκλιτου ουσ. **ἡ πρόσοδος** [γεν. τῆς προσόδου] (= το έσοδο) **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** είσοδος, πάροδος, οδικός, οδοποιία
- **λαμβάνουσαν:** αιτ. εν. θηλ. γέν. μτχ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **λαμβάνω** **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. λαμβάνω, πρτ. ἐλάμβανον, μέλλ. λήψομαι, αόρ. β΄ ἔλαβον, πρκ. εἴληφα, υπερσ. εἰλήφειν **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** λαβή, λήψη, ασύλληπτος, θρησκόληπτος, παραλήπτης, πρόσληψη
- **μεστήν:** αιτ. εν. θηλ. γέν. του επιθ. **μεστός, -ή, -όν** (= γεμάτος)
- **γιγνομένην:** αιτ. εν. θηλ. γέν. μτχ. ενεστ. μέσης φωνής του ρ. **γίγνομαι**
- **ἐμπόρων:** γεν. πληθ. αρσ. γέν. του δευτερόκλιτου ουσ. **ὁ ἔμπορος** [γεν. τοῦ ἐμπόρου] **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** εμπόρευμα, εμπορικός, εμπόριο
- **ξένων:** γεν. πληθ. αρσ. γέν. του επιθ. **ξένος, -η, -ον**
- **μετοίκων:** γεν. πληθ. αρσ. γέν. του δευτερόκλιτου ουσ. **ὁ μέτοικος** [γεν. τοῦ μετοίκου]
- **ὧν:** γεν. πληθ. αρσ. γέν. της αναφορική αντων. **ὅς, ἥ, ὅ** (= ο οποίος)
- **ἐρήμη:** ονομ. εν. θηλ. γέν. του επιθ. **ἔρημος, -η, -ον**
- **καθέστηκεν:** γ΄ εν. πρόσ. οριστ. πρκ. μέσης φωνής του ρ. **καθίσταμαι** **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. καθίσταμαι, πρτ. καθιστάμην, μέλλ. καταστήσομαι, κατασταθήσομαι, αόρ. κατεστησάμην/ αόρ. β΄ κατέστην/ κατεστάθην, πρκ. καθέστηκα, υπερσ. καθεστήκειν/ κατειστήκειν **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** κατάσταση, εγκατεστημένος, επανάσταση, σταθμός, στάθμη, παράσταση
- **Τό μέγιστον:** ονομ. εν. ουδ. γέν. υπερθετικός βαθμός του επιθ. **μέγας, μεγάλη, μέ-**

γα Βαθμοί του επιθέτου: **ΘΕΤΙΚΟΣ:** μέγας, **ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΣ:** ὁ,ἡ μείζων, τό μεῖζον, **ΥΠΕΡΘΕΤΙΚΟΣ:** μέγιστος, -η, -ον

- **συμμάχους:** αιτ. πληθ. αρσ. γέν. του δευτερόκλιτου ουσ. **ὁ σύμμαχος** [γεν. τοῦ συμμάχου] **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** συμμαχία, συμμαχικός
- **ἕξομεν:** α΄ πληθ. πρόσ. οριστ. μέλλ. ενεργ. φωνής του ρ. **ἔχω ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. ἔχω, πρτ. εἶχον, μέλλ. ἕξω/ σχήσω, αόρ. β΄ ἔσχον, πρκ. ἔσχηκα, υπερσ. ἐσχήκειν **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** σχολείο, ευεξία, καχεκτικός, σχέση, σχήμα, ενοχή, αποχή, ανακωχή, κάτοχος, μέτοχος
- **ἅπαντας:** αιτ. πληθ. αρσ. γέν. του επιθ. **ἅπας, ἅπασα, ἅπαν** (= όλος γενικά)
- **ἀνθρώπους:** αιτ. πληθ. αρσ. γέν. του δευερόκλιτου ουσ. **ὁ ἄνθρωπος** [γεν. τοῦ ἀνθρώπου] **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** ανθρωπισμός, ανθρωπιά, εξανθρωπίζω, ανθρωπομορφισμός, απάνθρωπος
- **βεβιασμένους:** αιτ. πληθ. αρσ. γέν. μτχ. πρκ. μέσης φωνής του ρ. **βιάζομαι** (= εξαναγκάζομαι) **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. βιάζομαι, πρτ. ἐβιαζόμην, μέλλ. βιάσομαι, βιασθήσομαι, αόρ. ἐβιασάμην, ἐβιάσθην, πρκ. βεβίασμαι, υπερσ. ἐβεβιάσμην **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** βία, βίαιος, βιασμός, βιαστής, αβίαστα, απαραβίαστος
- **πεπεισμένους:** αιτ. πληθ. αρσ. γέν. μτχ. πρκ. μέσης φωνής του ρ. **πείθομαι** **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. πείθομαι, πρτ. ἐπειθόμην, μέλλ. πείσομαι, πεισθήσομαι, αόρ. ἐπείσθην, αόρ. β΄ ἐπιθόμην, πρκ. πέπεισμαι/ πέποιθα, υπερσ. ἐπεπείσμην/ ἐπεποίθειν **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** πειθώ, πειστικός, πιθανός, πιστός, πεποίθηση

ΚΛΙΣΗ

Ουσιαστικών – Επιθέτων – Αντωνυμιών – Μετοχών του ΚΕΙΜΕΝΟΥ

ΚΛΙΣΗ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΩΝ

Α΄ κλίση

ενικός αριθμός					
ονομ.	ἡ	εἰρήνη	ἀσφάλεια	ταραχή	ἡμέρα
γεν.	τῆς	εἰρήνης	ἀσφαλείας	ταραχῆς	ἡμέρας
δοτ.	τῇ	εἰρήνῃ	ἀσφαλείᾳ	ταραχῇ	ἡμέρᾳ
αιτ.	τήν	εἰρήνην	ἀσφάλειαν	ταραχήν	ἡμέραν
κλητ.	(ὦ)	εἰρήνη	ἀσφάλεια	ταραχή	ἡμέρα
πληθυντικός αριθμός					
ονομ.	αἱ	—	ἀσφάλειαι	ταραχαί	ἡμέραι
γεν.	τῶν	—	ἀσφαλειῶν	ταραχῶν	ἡμερῶν
δοτ.	ταῖς	—	ἀσφαλείαις	ταραχαῖς	ἡμέραις
αιτ.	τᾶς	—	ἀσφαλείας	ταραχάς	ἡμέρας
κλητ.	(ὦ)	—	ἀσφάλειαι	ταραχαί	ἡμέραι

	ενικός αριθμός				πληθυντικός αριθμός			
ονομ.	ἡ	εὐπορία	θάλαττα	ἐργασία	αἱ	εὐπορίαι	θάλατται	ἐργασίαι
γεν.	τῆς	εὐπορίας	θαλάττης	ἐργασίας	τῶν	εὐποριῶν	θαλαττῶν	ἐργασιῶν
δοτ.	τῇ	εὐπορίᾳ	θαλάττῃ	ἐργασίᾳ	ταῖς	εὐπορίαις	θαλάτταις	ἐργασίαις
αιτ.	τήν	εὐπορίαν	θάλατταν	ἐργασίαν	τάς	αὐπορίας	θαλάττας	ἐργασίας
κλητ.	(ὦ)	εὐπορία	θάλαττα	ἐργασία	(ω)	εὐπορίαι	θάλατται	ἐργασίαι

Β΄ κλίση

	ενικός αριθμός					
ονομ.	ὁ	βίος	πόλεμος	κίνδυνος	τρόπος	ἔμπορος
γεν.	τοῦ	βίου	πολέμου	κινδύνου	τρόπου	ἐμπόρου
δοτ.	τῷ	βίῳ	πολέμῳ	κινδύνῳ	τρόπῳ	ἐμπόρῳ
αιτ.	τόν	βίον	πόλεμον	κίνδυνον	τρόπον	ἔμπορον
κλητ.	(ὦ)	βίε	πόλεμε	κίνδυνε	τρόπε	ἔμπορε
	πληθυντικός αριθμός					
ονομ.	οἱ	βίοι	πόλεμοι	κίνδυνοι	τρόποι	ἔμποροι
γεν.	τῶν	βίων	πολέμων	κινδύνων	τρόπων	ἐμπόρων
δοτ.	τοῖς	βίοις	πολέμοις	κινδύνοις	τρόποις	ἐμπόροις
αιτ.	τούς	βίους	πολέμους	κινδύνους	τρόπους	ἐμπόρους
κλητ.	(ὦ)	βίοι	πόλεμοι	κίνδυνοι	τρόποι	ἔμποροι

	ενικός αριθμός					
ονομ.	ἡ	πρόσοδος	ὁ	μέτοικος	σύμμαχος	ἄνθρωπος
γεν.	τῆς	προσόδου	τοῦ	μετοίκου	συμμάχου	ἀνθρώπου
δοτ.	τῇ	προσόδῳ	τῷ	μετοίκῳ	συμμάχῳ	ἀνθρώπῳ
αιτ.	τήν	πρόσοδον	τόν	μέτοικον	σύμμαχον	ἄνθρωπον
κλητ.	(ὦ)	πρόσοδε	(ὦ)	μέτοικε	σύμμαχε	ἄνθρωπε
	πληθυντικός αριθμός					
ονομ.	αἱ	πρόσοδοι	οἱ	μέτοικοι	σύμμαχοι	ἄνθρωποι
γεν.	τῶν	προσόδων	τῶν	μετοίκων	συμμάχων	ἀνθρώπων
δοτ.	ταῖς	προσόδοις	τοῖς	μετοίκοις	συμμάχοις	ἀνθρώποις
αιτ.	τάς	προσόδους	τούς	μετοίκους	συμμάχους	ἀνθρώπους
κλητ.	(ὦ)	πρόσοδοι	(ὦ)	μέτοικοι	σύμμαχοι	ἄνθρωποι

Γ΄ κλίση

	ενικός αριθμός				πληθυντικός αριθμός			
ονομ.	ἡ	πόλις	ὁ	Ἕλλην	αἱ	πόλεις	οἱ	Ἕλληνες
γεν.	τῆς	πόλεως	τοῦ	Ἕλληνος	τῶν	πόλεων	τῶν	Ἑλλήνων
δοτ.	τῇ	πόλει	τῷ	Ἕλληνι	ταῖς	πόλεσι(ν)	τοῖς	Ἕλλησι(ν)
αιτ.	τήν	πόλιν	τόν	Ἕλληνα	τάς	πόλεις	τούς	Ἕλληνας
κλητ.	(ὦ)	πόλι	(ὦ)	Ἕλλην	(ὦ)	πόλεις	(ὦ)	Ἕλληνες

ΚΛΙΣΗ ΕΠΙΘΕΤΩΝ

	ενικός αριθμός			πληθυντικός αριθμός		
	αρσ.	**θηλ.**	**ουδ.**	**αρσ.**	**θηλ.**	**ουδ.**
ονομ.	ἅπας	ἅπασα	ἅπαν	ἅπαντες	ἅπασαι	ἅπαντα
γεν.	ἅπαντος	ἁπάσης	ἅπαντος	ἁπάντων	ἁπασῶν	ἁπάντων
δοτ.	ἅπαντι	ἁπάσῃ	ἅπαντι	ἅπασι	ἁπάσαις	ἅπασι
αιτ.	ἅπαντα	ἅπασαν	ἅπαν	ἅπαντας	ἁπάσας	ἅπαντα
κλητ.	ἅπαν	ἅπασα	ἅπαν	ἅπαντες	ἅπασαι	ἅπαντα

	ενικός αριθμός						πληθυντικός αριθμός					
	αρσ.		**θηλ**		**ουδ.**		**αρσ.**		**θηλ**		**ουδ.**	
ονομ.	ὁ	πολύς	ἡ	πολλή	τό	πολύ	οἱ	πολλοί	αἱ	πολλαί	τά	πολλά
γεν.	τοῦ	πολλοῦ	τῆς	πολλῆς	τοῦ	πολλοῦ	τῶν	πολλῶν	τῶν	πολλῶν	τῶν	πολλῶν
δοτ.	τῷ	πολλῷ	τῇ	πολλῇ	τῷ	πολλῷ	τοῖς	πολλοῖς	ταῖς	πολλαῖς	τοῖς	πολλοῖς
αιτ.	τόν	πολύν	τήν	πολλήν	τό	πολύ	τοῦς	πολλούς	τάς	πολλάς	τά	πολλά
κλητ.	(ὦ)	πολύ	(ὦ)	πολλή	(ὦ)	πολύ	(ὦ)	πολλοί	(ὦ)	πολλαί	(ὦ)	πολλά

	ενικός αριθμός						πληθυντικός αριθμός					
	αρσ.		**θηλ**		**ουδ.**		**αρσ.**		**θηλ**		**ουδ.**	
ονομ.	ὁ	μεστός	ἡ	μεστή	τό	μεστόν	οἱ	μεστοί	αἱ	μεσταί	τά	μεστά
γεν.	τοῦ	μεστοῦ	τῆς	μεστῆς	τοῦ	μεστοῦ	τῶν	μεστῶν	τῶν	μεστῶν	τῶν	μεστῶν
δοτ.	τῷ	μεστῷ	τῇ	μεστῇ	τῷ	μεστῷ	τοῖς	μεστοῖς	ταῖς	μεσταῖς	τοῖς	μεστοῖς
αιτ.	τόν	μεστόν	τήν	μεστήν	τό	μεστόν	τούς	μεστούς	τάς	μεστάς	τά	μεστά
κλητ.	(ὦ)	μεστέ	(ὦ)	μεστή	(ὦ)	μεστόν	(ὦ)	μεστοί	(ὦ)	μεσταί	(ὦ)	μεστά

	ενικός αριθμός						πληθυντικός αριθμός					
	αρσ.		**θηλ**		**ουδ.**		**αρσ.**		**θηλ**		**ουδ.**	
ονομ.	ὁ	ξένος	ἡ	ξένη	τό	ξένον	οἱ	ξένοι	αἱ	ξέναι	τά	ξένα
γεν.	τοῦ	ξένου	τῆς	ξένης	τοῦ	ξένου	τῶν	ξένων	τῶν	ξένων	τῶν	ξένων
δοτ.	τῷ	ξένῳ	τῇ	ξένῃ	τῷ	ξένῳ	τοῖς	ξένοις	ταῖς	ξέναις	τοῖς	ξένοις
αιτ.	τόν	ξένον	τήν	ξένη	τό	ξένον	τούς	ξένους	τάς	ξένας	τά	ξένα
κλητ.	(ὦ)	ξένε	(ὦ)	ξένη	(ὦ)	ξένον	(ὦ)	ξένοι	(ὦ)	ξέναι	(ὦ)	ξένα

ενικός αριθμός						
	αρσ.		θηλ.		ουδ.	
ονομ.	ὁ	μέγιστος	ἡ	μεγίστη	τό	μέγιστον
γεν.	τοῦ	μεγίστου	τῆς	μεγίστης	τοῦ	μεγίστου
δοτ.	τῷ	μεγίστῳ	τῇ	μεγίστῃ	τῷ	μεγίστῳ
αιτ.	τόν	μέγιστον	την	μεγίστην	τό	μέγιστον
κλητ.	(ὦ)	μέγιστε	(ὦ)	μεγίστη	(ὦ)	μέγιστον
πληθυντικός αριθμός						
	αρσ.		θηλ.		ουδ.	
ονομ.	οἱ	μέγιστοι	αἱ	μέγισται	τά	μέγιστα
γεν.	τῶν	μεγίστων	τῶν	μεγίστων	τῶν	μεγίστων
δοτ.	τοῖς	μεγίστοις	ταῖς	μεγίσταις	τοῖς	μεγίστοις
αιτ.	τούς	μεγίστους	τάς	μεγίστας	τά	μέγιστα
κλητ.	(ὦ)	μέγιστοι	(ὦ)	μέγισται	(ὦ)	μέγιστα

ΚΛΙΣΗ ΑΝΤΩΝΥΜΙΩΝ

	ενικός αριθμός			πληθυντικός αριθμός		
		αρσ.	θηλ.		αρσ.	θηλ.
ονομ.	ἐγώ	—	—	ἡμεῖς	—	—
γεν.	ἐμοῦ-μου	ἐμαυτοῦ	ἐμαυτῆς	ἡμῶν	ἡμῶν αὐτῶν	ἡμῶν αὐτῶν
δοτ.	ἐμοί-μοι	ἐμαυτῷ	ἐμαυτῇ	ἡμῖν	ἡμῖν αὐτοῖς	ἡμῖν αὐταῖς
αιτ.	ἐμέ-με	ἐμαυτόν	ἐμαυτήν	ἡμᾶς	ἡμᾶς αὐτούς	ἡμᾶς αὐτάς
κλητ.	—	—	—	—	—	—

	ενικός αριθμός			πληθυντικός αριθμός		
ονομ.	οὗτος	αὕτη	τοῦτο	οὗτοι	αὗται	ταῦτα
γεν.	τούτου	ταύτης	τούτου	τούτων	τούτων	τούτων
δοτ.	τούτῳ	ταύτῃ	τούτῳ	τούτοις	ταύταις	τούτοις
αιτ.	τοῦτον	ταύτην	τοῦτο	τούτους	ταύτας	ταῦτα
κλητ.	(ὦ) οὗτος	(ὦ) αὕτη	—	—	—	—

	ενικός αριθμός			πληθυντικός αριθμός		
	αρσ.	θηλ.	ουδ.	αρσ.	θηλ.	ουδ.
ονομ.	πᾶς	πᾶσα	πᾶν	πάντες	πᾶσαι	πάντα
γεν.	παντός	πάσης	παντός	πάντων	πασῶν	πάντων
δοτ.	παντί	πάσῃ	παντί	πᾶσι	πάσαις	πᾶσι
αιτ.	πάντα	πᾶσαν	πᾶν	πάντας	πάσας	πάντα
κλητ.	πᾶς	πᾶσα	πᾶν	πάντες	πᾶσαι	πάντα

	ενικός αριθμός			πληθυντικός αριθμός		
	αρσ.	θηλ.	ουδ.	αρσ.	θηλ.	ουδ.
ονομ.	ἕκαστος	ἑκάστη	ἕκαστον	ἕκαστοι	ἕκασται	ἕκαστα
γεν.	ἑκάστου	ἑκάστης	ἑκάστου		ἑκάστων	
δοτ.	ἑκάστῳ	ἑκάστῃ	ἑκάστῳ	ἑκάστοις	ἑκάσταις	ἑκάστοις
αιτ.	ἕκαστον	ἑκάστην	ἕκαστον	ἑκάστους	ἑκάστας	ἕκαστα
κλητ.	—	—	—	—	—	—

ΚΛΙΣΗ ΜΕΤΟΧΩΝ

	ενικός αριθμός			πληθυντικός αριθμός		
	αρσ.	θηλ.	ουδ.	αρσ.	θηλ.	ουδ.
ονομ.	ὑπάρξας	ὑπάρξασα	ὑπάρξαν	ὑπάρξαντες	ὑπάρξασαι	ὑπάρξαντα
γεν.	ὑπάρξαντος	ὑπαρξάσης	ὑπάρξαντος	ὑπαρξάντων	ὑπαρξασῶν	ὑπαρξάντων
δοτ.	ὑπάρξαντι	ὑπαρξάσῃ	ὑπάρξαντι	ὑπάρξασι	ὑπαρξάσαις	ὑπάρξασι
αιτ.	ὑπάρξαντα	ὑπάρξασαν	ὑπάρξαν	ὑπάρξαντας	ὑπαρξάσας	ὑπάρξαντα
κλητ.	ὑπάρξας	ὑπάρξασα	ὑπάρξαν	ὑπάρξαντες	ὑπάρξασαι	ὑπάρξαντα

	ενικός αριθμός			πληθυντικός αριθμός		
	αρσ.	θηλ.	ουδ.	αρσ.	θηλ.	ουδ.
ονομ.	ἀπαλλαγείς	ἀπαλλαγεῖσα	ἀπαλλαγέν	ἀπαλλαγέντες	ἀπαλλαγεῖσαι	ἀπαλλαγέντα
γεν.	ἀπαλλαγέντος	ἀπαλλαγείσης	ἀπαλλαγέντος	ἀπαλλαγέντων	ἀπαλλαγεισῶν	ἀπαλλαγέντων
δοτ.	ἀπαλλαγέντι	ἀπαλλαγείσῃ	ἀπαλλαγέντι	ἀπαλλαγεῖσι	ἀπαλλαγείσαις	ἀπαλλαγεῖσι
αιτ.	ἀπαλλαγέντα	ἀπαλλαγεῖσαν	ἀπαλλαγέν	ἀπαλλαγέντας	ἀπαλλαγείσας	ἀπαλλαγέντα
κλητ.	ἀπαλλαγείς	ἀπαλλαγεῖσα	ἀπαλλαγέν	ἀπαλλαγέντες	ἀπαλλαγεῖσαι	ἀπαλλαγέντα

	ενικός αριθμός			πληθυντικός αριθμός		
	αρσ.	θηλ.	ουδ.	αρσ.	θηλ.	ουδ.
ονομ.	πλέων	πλέουσα	πλέον	πλέοντες	πλέουσαι	πλέοντα
γεν.	πλέοντος	πλεούσης	πλέοντος	πλεόντων	πλεουσῶν	πλεόντων
δοτ.	πλέοντι	πλεούσῃ	πλέοντι	πλέουσι	πλεούσαις	πλέουσι
αιτ.	πλέοντα	πλέουσαν	πλέον	πλέοντας	πλεούσας	πλέοντα
κλητ.	πλέων	πλέουσα	πλέον	πλέοντες	πλέουσαι	πλέοντα

	ενικός αριθμός			πληθυντικός αριθμός		
	αρσ.	θηλ.	ουδ.	αρσ.	θηλ.	ουδ.
ονομ.	γιγνόμενος	γιγνομένη	γιγνόμενον	γιγνόμενοι	γιγνόμεναι	γιγνόμενα
γεν.	γιγνομένου	γιγνομένης	γιγνομένου	γιγνομένων	γιγνομένων	γιγνομένων
δοτ.	γιγνομένῳ	γιγνομένῃ	γιγνομένῳ	γιγνομένοις	γιγνομέναις	γιγνομένοις
αιτ.	γιγνόμενον	γιγνομένην	γιγνόμενον	γιγνομένους	γιγνομένας	γιγνόμενα
κλητ.	γιγνόμενε	γιγνομένη	γιγνόμενον	γιγνόμενοι	γιγνόμεναι	γιγνόμενα

ΧΡΟΝΙΚΕΣ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ					
Ενεστώτας	**Παρατατικός**	**Μέλλοντας**	**Αόριστος**	**Παρακείμενος**	**Υπερσυντέλικος**
ἐξαρκοῖ/ ἐξαρκοίη	—	ἐξαρκέσει	ἐξαρκέσαι/ ἐξαρκέσειεν	——	—
οἰκοῖμεν	—	οἰκήσομεν	οἰκήσαιμεν	ᾠκηκότες εἶμεν	—
γιγνοίμεθα	—	γενησοίμεθα	γενοίμεθα	γεγενημένοι εἶμεν	—
ὁμονοοῖμεν	—	ὁμονοήσοιμεν	ὁμονοήσαιμεν	—	—
εὐδοκιμοῖμεν	—	εὐδικιμήσοιμεν	εὐδοκιμήσαιμεν	ηὐδοκιμηκότες εἶμεν	—
ἡγοῦμαι	ἡγούμην	ἡγήσομαι/ ἡγηθήσομαι	ἡγησάμην/ ἡγήθην	ἧγημαι	ἡγήμην
ὑπαρχόντων	—	ὑπαρξόντων	ὑπαρξάντων	ὑπαρχότων	—
εὐδαιμονεῖν	—	εὐδαιμονήσειν	εὐδαιμονῆσαι	ηὐδαιμονηκέναι	—
λεγομένων	—	λεχθησομένων/ ῥηθησομένων	λεχθέντων/ ῥηθέντων	εἰρημένων	—
ἀποστερεῖ	ἀπεστέρει	ἀποστερήσει	ἀπεστέρησε	ἀπεστέρηκεν	ἀπεστερήκει
ποιεῖ	ἐποίει	ποιήσει	ἐποίησεν	πεποίηκε	ἐπεποιήκει
ὑπομένειν	—	ὑπομενεῖν	ὑπομεῖναι	ὑπομεμενηκέναι	—
ἀναγκάζει	ἠνάγκαζε	ἀναγκάσει	ἠνάγκασεν	ἠνάγκακε	ἠναγκάκει
διαβάλλει	διέβαλλε	διαβαλεῖ	διέβαλε	διαβέβληκεν	διεβεβλήκει
ταλαιπωρεῖ	ἐταλαιπώρει	ταλαιπωρήσει	ἐταλαιπώρησε	τεταλαιπώρηκε	ἐτεταλαιπωρήκει
ποιώμεθα	—	—	ποιησώμεθα	πεποιημένοι ὦμεν	—
οἰκοῦμεν	ᾠκοῦμεν	οἰκήσομεν	ᾠκήσαμεν	ᾠκήκαμεν	ᾠκήκεμεν
ἀπαλλαττόμενοι	—	ἀπαλλαξόμενοι/ ἀπαλλαγησόμενοι	ἀπαλλαξάμενοι/ ἀπαλλαχθέντες/ ἀπαλλαγέντες	ἀπηλλαγμένοι	—
ἐπιδίδομεν	ἐπεδίδομεν	ἐπιδώσομεν	ἐπέδομεν	ἐπιδεδώκαμεν	ἐπεδεδώκεμεν
γεωργοῦντες	—	γεωργήσοντες	γεωργήσαντες	—	
πλέοντες	—	πλευσόμενοι/ πλευσούμενοι	πλεύσαντες	πεπλευκότες	—
ἐπιχειροῦντες	—	ἐπιχειρήσοντες	ἐπιχειρήσαντες	ἐπικεχειρηκότες	—
λείπουσιν	ἔλειπον	λείψουσιν	ἔλιπον	λελοίπασιν	ἐλελοίπεσαν
ὁρῶμεν	ἑωρῶμεν	ὀψόμεθα	εἴδομεν	ἑωράκαμεν	ἑωράκεμεν
λαμβάνουσαν	—	ληψομένην	λαβοῦσαν	εἰληφυῖαν	—
γιγνομένην	—	γενησομένην	γενομένην	γεγενημένην	—
καθίσταται	καθίστατο	καταστήσεται/ κατασταθήσεται	κατέστη/ κατεστάθη	καθέστηκε	καθειστήκει
ἔχομεν	εἴχομεν	ἕξομεν/ σχήσομεν	ἔσχομεν	ἐσχήκαμεν	ἐσχήκεμεν
βιαζομένους	—	βιασομένους/ βιασθησομένους	βιασαμένους/ βιασθέντας	βεβιασμένους	—
πειθομένους	—	πεισομένους/ πεισθησομένους	πεισθέντας/ πιθομένους	πεπεισμένους/ πεποιθότας	—

ΕΓΚΛΙΤΙΚΕΣ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ					
Οριστική	**Υποτακτική**	**Ευκτική**	**Προστακτική**	**Απαρέμφατο**	**Μετοχή**
ἐξήρκεσε	ἐξαρκέσῃ	ἐξαρκέσαι/ ἐξαρκέσειε	ἐξαρκεσάτω	ἐξαρκέσαι	ἐξαρκέσας,-ασα, -αν
οἰκοῦμεν	οἰκῶμεν	οἰκοῖμεν	—	οἰκεῖν	οἰκῶν,-οῦσα, -οῦν
γιγνόμεθα	γιγνώμεθα	γιγνοίμεθα		γίγνεσθαι	γιγνόμενος,η, -ον
ὁμονοοῦμεν	ὁμονοῶμεν	ὁμονοοῖμεν		ὁμονοεῖν	ὁμονοῶν,-οῦσα,-οῦν
εὐδοκιμοῦμεν	εὐδοκιμῶμεν	εὐδοκιμοῖμεν	—	εὐδοκιμεῖν	εὐδοκιμῶν -οῦσα, -οῦν
ἡγοῦμαι	ἡγῶμαι	ἡγοίμην	—	ἡγῆσθαι	ἡγούμενος,-η, -ον
ἀπεστέρηκεν	ἀπεστερηκώς ᾖ	ἀπεστερηκώς εἴη	ἀπεστερηκώς ἔστω	ἀπεστερηκέναι	ἀπεστερηκώς,-υῖα,-ός
ἐποίησεν	ποιήσῃ	ποιήσαι/ ποιήσειε	ποιησάτω	ποιῆσαι	ποιήσας,-ασα,-αν
ἠνάγκασεν	ἀναγκάσῃ	ἀναγκάσαι/ ἀναγκάσειε	ἀναγκασάτω	ἀναγκάσαι	ἀναγκάσας,-ασα, -αν
διαβέβληκεν	διαβεβληκώς ᾖ	διαβεβληκώς εἴη	διαβεβληκώς ἔστω	διαβεβληκέναι	διαβεβληκώς,-υῖα, -ός
τεταλαιπώρηκεν	τεταλαιπωρηκώς ᾖ	τεταλαιπωρηκώς εἴη	τεταλαιπωρηκώς ἔστω	τεταλαιπωρηκέναι	τεταλαιπωρηκώς -υῖα, -ός
ἐποιησάμεθα	ποιησώμεθα	ποιησαίμεθα	—	ποιήσασθαι	ποιησάμενος,-η, -ον
οἰκήσομεν	—	οἰκήσοιμεν	—	οἰκήσειν	οἰκήσων,-ουσα,-ον
ἐπιδώσομεν	—	ἐπιδώσοιμεν	—	ἐπιδώσειν	ἐπιδώσων, -ουσα, -ον
ἐκλελοίπασιν	ἐκλελοιπότες ὦσιν	ἐκλελοιπότες εἶεν	ἐκλελοιπότες ὄντων/ ἔστων	ἐκλελοιπέναι	ἐκλελοιπώς,-υῖα, -ός
ὀψόμεθα	—	ὀψοίμεθα	—	ὄψεσθαι	ὀψόμενος, -η, -ον
καθέστηκεν	καθεστηκυῖα ᾖ	καθεστηκυῖα εἴη	καθεστηκυῖα ἔστω	καθεστηκέναι	καθεστηκώς, -υῖα, -ός
ἕξομεν	—	ἕξοιμεν	—	ἕξειν	ἕξων,-ουσα, -ον

Α6. ΛΕΠΤΟΜΕΡΗΣ ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ

1. Ἆρ᾽ οὖν ἄν ἐξαρκέσειεν ἡμῖν: κύρ. πρότ. ευθεία ερώτηση, μονομερής ολικής άγνοιας. **υποκείμενα:** [οι δευτερεύουσες πλάγιες ερωτηματικές προτάσεις **2, 3, 4, 5** που ακολουθούν]. **ἡμῖν:** δοτ. προσωπική στο απρόσωπο **ἐξαρκέσειεν** [: το ρήμα της πρότασης].

2. εἰ τήν τε πόλιν ἀσφαλῶς οἰκοῖμεν: δευτ. πλάγ. ερωτημ. πρότ. ολικής άγνοιας μονομερής. [**ἡμεῖς:** ενν.]: υποκ. στο **οἰκοῖμεν** [: το ρήμα της πρότασης]. **τήν πόλιν:** αντικ. **ἀσφαλῶς:** επιρρ. προσδ. τρόπου.

3. καί τά περί τόν βίον εὐπορώτεροι γιγνοίμεθα: δευτ. πλάγ. ερωτημ. πρότ. ό,τι και η προηγούμενη με την οποία συνδέεται παρατακτικά με το συμπλεκτικό σύνδεσμο **καί. εὐπορώτεροι:** κατηγ. στο [**ἡμεῖς:** ενν.]: υποκ. στο **γιγνοίμεθα** [: το ρήμα της πρότασης είναι συνδετικό]. **τά περί τόν βίον:** αιτιατ. της αναφοράς. **περί τόν βίον:** εμπρόθ. προσδ. αναφοράς.

4. καί τά τε πρός ἡμᾶς αὐτούς ὁμονοοῖμεν: δευτ. πλάγ. ερωτημ. πρότ. ό,τι και η προηγούμενη με την οποία συνδέεται παρατακτικά με το συμπλεκτικό σύνδεσμο **τε**. [**ἡμεῖς:** ενν.]: υποκ. στο **ὁμονοοῖμεν** [το ρήμα της πρότασης]. **τά πρός ἡμᾶς αὐτούς:** αιτιατ. της αναφοράς.

5. καί παρά τοῖς Ἕλλησιν εὐδοκιμοῖμεν: ό,τι και η προηγούμενη πρότ. με την οποία συνδέεται παρατακτικά με το συμπλεκτικό σύνδεσμο **καί.**
[**ἡμεῖς:** ενν.]: υποκ. στο **εὐδοκιμοῖμεν** [: το ρήμα της πρότασης]. **παρά τοῖς Ἕλλησιν:** εμπρόθ. προσδ. στάσης σε τόπο.

6. Ἐγώ γάρ ἡγοῦμαι τούτων ὑπαρξάντων τελέως τήν πόλιν εὐδαιμονήσειν: κύρ. πρότ. κρίσης. **ἐγώ:** υποκ. στο **ἡγοῦμαι** [τό ρήμα της πρότασης]. **τήν πόλιν:** υποκ. στο **εὐδαιμονήσειν:** ειδ. απαρέμφ. αντικ. στο δοξαστικό ἡγοῦμαι [: ετεροπροσωπία]. **τούτων**: υποκ. στη μτχ. **ὑπαρξάντων:** υποθ. μτχ. γενική απόλυτη. **τελέως:** επιρρ. προσδ. τρόπου.
ΥΠΟΘΕΤΙΚΟΣ λόγος: ὑπαρξάντων [: ἐάν ὑπάρξῃ]: υπόθεση ⟶ εὐδαιμονήσειν [: εὐδαιμονήσει]: **απόδοση**· εξαρτημένος και ταυτόχρονα λανθάνων υποθετικός λόγος· δηλώνει το **προσδοκώμενο**.

ΠΡΟΣΕΞΕ. Λανθάνων είναι, γιατί έχει υπόθεση την υποθετική μετοχή και εξαρτημένος, γιατί εξαρτάται από το δοξαστικό **ἡγοῦμαι** και έχει απόδοσή του το ειδικό απαρέμφατο **εὐδαιμονήσειν**. Βλέπε λεπτομερή περιγραφή **ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟ** Ελ. Κ. Βολονήκη σε. 388.

7. Ὁ μέν τοίνυν πόλεμος ἁπάντων ἡμᾶς τῶν εἰρημένων ἀπεστέρηκεν: κύρ. πρότ. κρίσης. **ὁ πόλεμος:** υποκ. στο **ἀπεστέρηκεν** [: το ρήμα της πρότασης]. **ἡμᾶς** [: άμεσο] - **τῶν εἰρημένων** [: επιθ. μτχ. έμμεσο αντικ.]: αντικείμενα του ἀπεστρέρηκεν. **ἁπάντων:** κατηγ. προσδ. στο τῶν εἰρημένων.

8. καί γάρ πενεστέρους ἐποίησεν [ὁ πόλεμος ἡμᾶς]: κύρ. πρότ. **[ὁ πόλεμος**: ενν.]: υποκ.στο **ἐποίησεν:** το ρήμα της πρότασης είναι συνδετικό: συνδέει το αντικείμενό του [**ἡμᾶς:** ενν.] με το κατηγορούμενο **πενεστέρους.**

9. καί πολλούς κινδύνους ὑπομένειν ἠνάγκασεν [ὁ πόλεμος ἡμᾶς]: κύρ. πρότ. κρίσης. [**ὁ πόλεμος:** ενν.].. υποκ. στο **ἠνάγκασεν** [: το ρήμα της πρότασης]. [**ἡμᾶς:** ενν.]: αντικ. του ἠνάγκασεν και υποκ. του **ὑποκένειν** [: ετεροπροσωπία]: τελ. απαρέμφ. αντικ. στο ἠνάγκασεν. **πολλούς:** επιθ. προσδ. στο **κινδύνους:** αντικ. στο ὑπομένειν.

10. καί πρός τούς Ἕλληνας διαβέβληκεν [ὁ πόλεμος ἡμᾶς]: κύρ. πρότ. [ὁ πόλεμος: ενν.]: υποκ. στο **διαβέβληκεν** [: το ρήμα της πρότασης]. [**ἡμᾶς:** ενν.]: αντικ. **πρός τούς Ἕλληνας:** εμπρόθ. προσδ. του ενώπιον.

11. καί πάντας τρόπους τεταλαιπώρηκε [ὁ πόλεμος] ἡμᾶς: κύρ. πρότ. κρίσης

[**ὁ πόλεμος:** ενν.]: υποκ. στο **τεταλαιπώρηκεν** [: το ρήμα της πρότασης] **ἡμᾶς:** αντικ. **πάντας**: κατηγ. προσδ. στο **τρόπους:** αιτιατ. του τρόπου.

12. Ἦν δέ τήν εἰρήνην ποιησώμεθα: δευτ. υποθ. πρότ. [**ἡμεῖς:** ενν.]: υποκ. στο **ποιησώμεθα** [: το ρήμα της πρότασης]. **τήν εἰρήνην:** αντικ.

13. μετά πολλῆς μέν ἀσφαλείας, τήν πόλιν οἰκήσομεν, ἀπαλλαγέντες πολέμων καί κινδύνων καί ταραχῆς: κύρ. πρότ. κρίσης [**ἡμεῖς:** ενν.]. υποκ. στο **οἰκήσομεν** [το ρήμα της πρότασης] και στη μτχ. **ἀπαλλαγέντες:** χρον. μτχ. **τήν πόλιν:** αντικ. στο ρήμα. **μετά ἀσφαλείας:** εμπρόθ. προσδ. του τρόπου. **πολλῆς:** επιθ. προσδ. στο ἀσφαλείας. **πολέμων - κινδύνων - ταραχῆς:** αντικείμενα στη μτχ.

14. καθ᾽ ἑκάστην δέ τήν ἡμέραν πρός εὐπορίαν ἐπιδώσομεν [...] ἀδεῶς γεωργοῦντες καί τήν θάλατταν πλέοντες καί ταῖς ἄλλαις ἐργασίαις ἐπιχειροῦντες: κύρ. προτ οι δύο προτάσεις, αυτή και η προηγούμενη, συνδέονται μεταξύ τους παρατακτικά με τους αντιθετικούς συνδέσμους **μέν - δέ.** [**ἡμεῖς**: ενν.] υποκ. στο **ἐπιδώσομεν** [: το ρήμα της πρότασης] και στις τροπικές μτχ. **γεωργοῦντες - πλέοντες - ἐπιχειροῦντες. κατά τήν ἡμέραν:** εμπρόθ. προσδ. χρόνου. **ἑκάστων:** κατηγ. προσδ. στο ἡμέραν. **πρός εὐπορίαν:** εμπρόθ. προσδ. σκοπού. **ἀδεῶς:** επιρρ. προσδ. τρόπου. **τήν θάλασσαν:** αντικ. στη μτχ. πλέοντες. **ταῖς ἄλλαις:** επιθ. προσδ. στο **ἐργασίαις:** αντικ. στη μτχ. ἐπιχειροῦντες.

ΥΠΟΘΕΤΙΚΟΣ λόγος: ἤν ποιησώμεθα [ἤν + υποτακτική]: **υπόθεση** → οἰκήσομεν [της πρότ. 13] - ἐπιδόσωμεν [της πρότ. 14]: σύνδετος [με δύο αποδόσεις: μέλλοντες οριστικής]: **απόδοση**· δηλώνει το **προσδοκώμενο.**

15. αἵ νῦν διά τόν πόλεμον ἐκλελοίπασιν: δευτ. αναφ. προσδιοριστική πρότ. στο **ἐργασίαις** της προηγούμενης κύριας πρότασης. **αἵ:** υποκ. στο **ἐκλελοίπασιν** [: το ρήμα της πρότασης] **νῦν:** επιρρ. προσδ. του χρόνου. **διά τόν πόλεμον:** εμπρόθ. προσδ. της αιτίας.

16. Ὀψόμεθα δέ τήν πόλιν διπλασίας μέν ἤ νῦν τάς προσόδους λαμβάνουσαν, μεστήν δέ γιγνομένην ἐμπόρων καί ξένων καί μετοίκων: κύρ. πρότ. κρίσης. [**ἡμεῖς:** ενν.]: υποκ. στο **ὀψόμεθα** [το ρήμα της πρότασης].
τήν πόλιν: αντικ. στο ὀψόμεθα και υποκ. στις μετοχές **λαμβάνουσαν - γιγνομένων:** κατηγορηματικές μτχ. [συνημμένες στα αντικείμενα] από το ὀψόμεθα. **διπλασίας:** κατηγ. προσδ. στο **τάς προσόδους:** αντικ. στη μτχ. λαμβάνουσαν. **ἐμπόρων - ξένων - μετοίκων:** γενικές αντικεμενικές από το **μεστήν:** κατηγ. στο τήν πόλιν.

17. ὧν νῦν ἐρήμη καθέστηκεν: δευτ. αναφ. προσδιοριστική πρότ. στα **ἐμπόρων - ξένων - μετοίκων** της προηγούμενης πρότ. **ἐρήμη:** κατηγ. στο [**τήν πόλιν:** ενν.]: αντικ. στο **καθέστηκεν** [το ρήμα της πρότασης είναι συνδετικό καί συνδέει το αντικείμενό του με το κατηγορούμενο]. **ὧν:** γεν. αντικειμενική από το ἐρήμη. **νῦν:** επιρρ. προσδ. χρόνου.

18. Τό δέ μέγιστόν [ἐστι τόδε]: κύρ. πρότ. προεξαγγελτική παράθεση στην πρόταση που ακολουθεί (19). **Τό μέγιστον:** κατηγ. στο **τόδε:** υποκ. στο [**ἐστι**].

19. συμμάχους ἕξομεν ἅπαντας ἀνθρώπους, οὐ βεβιασμένους, ἀλλά πεπεισμένους: κύρ. πρότ. κρίσης [**ἡμεῖς:** ενν.]: υποκ. στο **ἕξομεν** [: το ρήμα της πρότασης]. **ἅπαντας:** κατηγ. προσδ. στο **ἀνθρώπους:** αντικ. στο ρήμα και υποκ. στις μτχ. **βεβιασμένους - πεπεισμένους:** τροπικές μτχ. **συμμάχους:** κατηγ. στο ἀνθρώπους.

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

στις ερμηνευτικές ερωτήσεις της σελ.32 του σχ. βιβλίου

1. Ποιες είναι, κατά τον Ισοκράτη, οι απαραίτητες προϋποθέσεις για την ευδαιμονία της Αθήνας;

Σύμφωνα με τους ισχυρισμούς του Ισοκράτη, μια πόλη θα μπορούσε να προσφέρει ευτυχία στους πολίτες της, αν αυτοί αισθάνονταν ασφάλεια, είχαν ομόνοια μεταξύ τους, είχαν αρκετά αγαθά, ώστε να καλύπτουν με άνεση τις ανάγκες τους, και επιπλέον έχαιραν του σεβασμού και της εκτιμήσεως των άλλων Ελλήνων. Η ασφάλεια και η ομόνοια μεταξύ των πολιτών είναι απαραίτητες προϋποθέσεις, προκειμένου να μπορούν να απολαύσουν τα αγαθά, που διαθέτουν, και ο,τιδήποτε άλλο. Αν τα αγαθά αυτά επαρκούν, ώστε κανείς να μη βρίσκεται σε κατάσταση ανάγκης, τότε η ζωή στην πόλη θα είναι άκρως ικανοποιητική. Επιστέγασμα όλων αυτών θεωρείται ο σεβασμός και η εκτίμηση εκ μέρους των άλλων Ελλήνων, που θα προσθέσει στα θετικά συναισθήματα των πολιτών και την υπερηφάνεια, ώστε να ολοκληρωθεί η ευτυχία τους.

2. Ποια είναι η ευεργετική επίδραση της ειρήνης και ποιες οι αρνητικές συνέπειες του πολέμου στην οικονομική ανάπτυξη και, γενικότερα, στην ευημερία της πόλης;

Σε καταστάσεις πολέμου η πόλη ανακόπτει την προοδευτική της πορεία και καλείται να αντιμετωπίσει θλιβερές περιστάσεις. Οι πολίτες γίνονται σαφώς πιο φτωχοί, αφού δεν μπορούν να ασχοληθούν με τις προσοδοφόρες εργασίες τους και η οικονομία της πόλης καταστρέφεται. Ό,τι δημιουργούσαν τόσα χρόνια σε περίοδο ειρήνης γκρεμίζεται μέσα σε λίγες μέρες από τις επιθέσεις των εχθρών. Επιπλέον χάνεται το αίσθημα της ασφάλειας με αποτέλεσμα ο κάθε πολίτης να αγωνιά για την επιβίωσή του. Μια τέτοια ψυχολογική κατάσταση, βέβαια, δεν αφήνει επριθώρια για πολιτιστική πρόοδο. Έχοντας να αντιμετωπίσουν πολλούς κινδύνους οι πολίτες ξεχνούν την πνευματική ανάπτυξη και χάνουν την περίοπτη θέση, που κατείχαν στις συνειδήσεις των άλλων Ελλήνων. Η ευτυχισμένη και ήρεμη ζωή αντικαθίσταται από κάθε είδους ταλαιπωρίες και προβλήματα επιβίωσης.

Αντίθετα, σε περίοδο ειρήνης οι πολίτες ασχολούνται με την καλλιέργεια της γης, τη ναυσιπλοία και άλλες εργασίες, που στηρίζουν την οικονομία της πόλης. Στην πόλη προσέρχονται έμποροι, μέτοικοι και κάθε είδους επισκέπτες, που συμβάλλουν στην οικονομική αλλά και πολιτισμική ανάπτυξή της. Τέλος έχοντας αναπτύξει ισχυρή δύναμη η πόλη θα απολαμβάνει συμμαχίες, που δε θα χρειάζεται να επιβάλλει, αλλά θα στηρίζονται στην εκούσια επιλογή των συμμάχων.

3. συμμάχους ἕξομεν ἅπαντας ἀνθρώπους, οὐ βεβιασμένους, ἀλλά πεπεισμένους: Πώς συμβάλλει η ελεύθερη βούληση στο σχηματισμό και στη λειτουργία μιας συμμαχίας, σύμφωνα με τον Ισοκράτη;

Κατά τον Ισοκράτη, μια συμμαχία που βασίζεται στην ελεύθερη βούληση των συμμάχων είναι πολύ πιο ασφαλής και σίγουρη από μια συμμαχία επιβεβλημένη. Αν οι Αθηναίοι αποκτήσουν συμμάχους, οι οποίοι θα έχουν λόγους να επιθυμούν αυτήν τη συμμαχία, τότε θα μπορούν να τους εμπιστευτούν και δε θα χρειάζεται να σπαταλούν στρατιωτικές και πολιτικές δυνάμεις, προκειμένου να διατηρήσουν την ειρήνη. Εξάλλου αυτή είναι και η έννοια της συμμαχίας. Σε αντίθετη περίπτωση (όπως συνέβη τελικά στη Β΄ Αθηναϊκή Συμμαχία) οι σύμμαχοι μετατρέπονται σε υπόδουλους. Σε μια τέτοια κατάσταση, όμως, η υποτιθέμενη συμμαχία είναι εξαιρετικά επισφαλής και ελλοχεύει πάντα ο κίνδυνος μιας εξέγερσης ή πολεμου.

4. Με βάση όσα γνωρίζετε από το μάθημα της Ιστορίας για τη συμπεριφορά των Αθηναίων προς τους συμμάχους τους, να κρίνετε τον ισχυρισμό του Ισοκράτη ότι όλοι οι Έλληνες θα θελήσουν να συμμαχήσουν με τους Αθηναίους, εάν αυτοί μεταβάλουν τη στάση τους προς αυτούς.

Παρόλο που αρχικά η Β΄ Αθηναϊκή Συμμαχία βασίστηκε σε δημοκρατικούς όρους, σταδιακά η συμπεριφορά την Αθηναίων έγινε αυταρχική και καταπιεστική προς τους συμμάχους. Η ηγεμονική διάθεση της Αθήνας φαινόταν από την καταπάτηση των δικαιωμάτων των μελών της Συμμαχίας. Συχνές ήταν οι παραβιάσεις του Συνεδρίου και της αυτονομίας, ενώ δεν έλειπε η αυθαίρετη και βίαιη είσπραξη της συνεισφοράς των μελών. Για τους λόγους αυτούς πολλά μέλη στράφηκαν εναντίον των Αθηναίων, που είχαν γίνει δυνάστες τους.

Από την άλλη μεριά, μια συμμαχία με την Αθήνα μπορούσε να αποφέρει πολλά οφέλη. Ένας τόσο δυνατός σύμμαχος είναι πάντα επιθυμητός. Επομένως ο Ισοκράτης δικαίως ισχυρίζεται ότι η αλλαγή της συμπεριφοράς των Αθηναίων θα έκανε πολλές ελληνικές πόλεις να θέλουν να συμμαχήσουν μαζί τους.

ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

Ερμηνευτικού – πραγματολογικού περιεχομένου

1. Για ποιους λόγους το άγαλμα της θεάς Ειρήνης παριστάνεται να κρατά στο χέρι της το μικρό Πλούτο;

Απάντηση: Όπως φαίνεται και από τα λόγια του Ισοκράτη, η ειρήνη μόνο μπορεί να γεννήσει τον πλούτο και την ευημερία. Κατά τη διάρκεια της ειρηνικής ζωής οι πόλεις προοδεύουν και αναπτύσσονται σε όλους τους τομείς. Οι πολίτες εργάζονται και εκμεταλλεύονται τις πηγές πλούτου κάθε πόλης, ενώ οι ξένοι, που καταφθάνουν ως επισκέπτες ή ως μέτοικοι, ενισχύουν τα έσοδα της πόλης. Αντίθετα σε περίοδο πολέμου η πόλη ρημάζει. Οι πηγές πλούτου μένουν ανεκμετάλλευτες και ολόκληρος ο κρατικός πλούτος θυσιάζεται στο βωμό του πολέμου. Επομένως δικαιολογημένα η ειρήνη θα μπορούσε να θεωρηθεί μητέρα του πλούτου.

2. Να κρίνετε τα επιχειρήματα του Ισοκράτη για την αξία της ειρήνης, αφού λάβετε υπόψη σας ότι απευθύνεται στο αθηναϊκό κοινό.

Απάντηση: Ένα από τα βασικά επιχειρήματα του Ισοκράτη είναι ότι η ειρήνη στηρίζει την οικονομική και πολιτισμική ανάπτυξη της πόλης. Το επιχείρημα αυτό έχει ιδιαίτερη βαρύτητα για τους πολίτες της Αθήνας, αφού πρόκειται για μια πόλη, που αγαπά τις διάφορες πολιτισμικές εκδηλώσεις και τις πλαισιώνει με μεγαλειώδεις πομπές (όπως φαίνεται και από το γλυπτό του Φειδία, σελ. 32 σχ. βιβλίου). Εκτός, λοιπόν, από την ασφάλεια και την ομόνοια, που πρέπει να διαπνέει την καθημερινή ζωή των Αθηναίων, είναι σημαντική και η οικονομική ευημερία της Αθήνας, προκειμένου να διατηρήσουν οι πολίτες της το συναίσθημα της υπερηφάνειας, που πηγάζει από την πολιτισμική ανωτερότητα της πόλης.

ΜΕΡΟΣ Β΄

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΑ – ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΚΑ: Επίθετα παράγωγα από ρήματα

1. Ρηματικά επίθετα σε -τέος. Τα ρηματικά επίθετα σε **-τέος, -τέα, -τέον** σημαίνουν ότι πρέπει να γίνει αυτό που δηλώνει το ρήμα από το οποίο παράγονται:

γράφω: γραπτέος (= αυτός που πρέπει να γραφεί)
τιμάω: τιμητέος (= αυτός που πρέπει να τιμηθεί).

2. Ρηματικά επίθετα σε -τος. Τα ρηματικά επίθετα σε **-τος, -τη, -τον** σημαίνουν:

α. Αυτό που σημαίνει και η μετοχή του παθητικού παρακειμένου του ρήματος από το οποίο παράγονται:

γράφω: γραπτός (: ὁ γεγραμμένος)
λύω: λυτός (: ὁ λελυμένος).

β. Αυτό που σημαίνει και η μετοχή του ενεργητικού ή μέσου ενεστώτα του ρήματος από το οποίο παράγονται:

θνῄσκω: θνητός (: ὁ θνῄσκων)
δύναμαι: δυνατός (: ὁ δυνάμενος)

γ. Αυτό που σημαίνει και η μετοχή του ενεργητικού ή μέσου αορίστου του ρήματος από το οποίο παράγονται:

πράττω: ἄπρακτος (: ὁ μή πράξας).

δ. Αυτόν που μπορεῖ να πάθει εκείνο που σημαίνει το ρήμα από το οποίο παράγονται:

βαίνω: βατός (= αυτός που μπορεί να πατηθεί)
ἁλίσκομαι: ἁλωτός (= αυτός που μπορεί να κυριευτεί).

ε. Αυτόν που αξίζει να πάθει εκείνο που σημαίνει το ρήμα από το οποίο παράγονται:

θαυμάζω: θαυμαστός (= αυτός που αξίζει να θαυμάζεται)
ἐπαινέω: ἐπαινετός (= αυτός που αξίζει να επαινείται).

3. Επίθετα που σημαίνουν αυτό που σημαίνει και η μετοχή του ενεστώτα ή του παρακειμένου του ρήματος από το οποίο παράγονται.

- Οι πιο συνηθισμένες καταλήξεις των επιθέτων αυτών είναι:

-ας	φεύγω: φυγάς (: ὁ φεύγων)
-ής	φαίνομαι: ἀφανής (: ὁ μή φαινόμενος)
-ός	λείπω: λοιπός (: ὁ ὑπολειπόμενος)
-νός	στίλβω: (στιλβνός) : στιλπνός (: ὁ στίλβων)
-ανός	στέγω: στεγανός (: ὁ στέγων = αυτός που καλύπτει)
-ρός	λάμπω: λαμπρός (: ὁ λάμπων)
-ερός	θάλλω: θαλερός (: ὁ θάλλων)

4. Επίθετα που σημαίνουν αυτόν που έχει κλίση, ικανότητα ή επιτηδειότητα σ'εκείνο που σημαίνει το ρήμα από το οποίο παράγονται.

- Οι πιο συνηθισμένες καταλήξεις των επιθέτων αυτών είναι:

-ικός ἄρχων: ἀρχικός (= ικανός να άρχει)
-τικος ἀμύνομαι: ἀμυντικός (= επιτήδειος να αμύνεται)
-ιμος μάχομαι: μάχιμος (= ικανός να μάχεται)
-μων ἐλεέω: ἐλεήμων (= αυτός που έχει κλίση να ελεεί)
-τήριος σῴζω: σωτήριος (= ο ικανός να σώζει).

ΑΠΑΝΤΗΣΗ

στην άσκηση της σελ. 33 του σχ. βιβλίου

✓ **Να συμπληρώσετε τα κενά του πίνακα που ακολουθεί με τις κατάλληλες λέξεις της α.ε.:**

Επίθετα παράγωγα από ρήματα		
πρωτότυπη λέξη	**παραγωγική κατάληξη**	**παράγωγο επίθετο**
ἀναγκάζω	**-τικός**	ἀναγκαστικός
βάλλω	**-τός**	βλητός
γεωργέω, γεωργῶ	**-ικός**	γεωργικός
	-τέος (συνήθ. ουδ.)	γεωργητέον
γίγνομαι	**-τικός**	γενετικός
δίδωμι	**-τός**	δοτός
	-τικός	δοτικός
ἔχω	**-ρός**	ἐχυρός
		ὀχυρός
	-τικός	σχετικός
λαμβάνω	**-τός**	ληπτός
	-τέος	ληπτέος
	-τικός	ληπτικός
μένω	**-τός**	μενετός
ὁράω, ὁρῶ	**-τός**	ὁρατός
	-τικός	ὀπτικός
πείθω	**-τικός**	πειστικός
	-τήριος	πειστήριος
	-ανός	πιθανός
ποιέω, ποιῶ	**-τός**	ποιητός
σφάλλω	**-ής**	ἀσφαλής

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

στις ετυμολογικές ασκήσεις των σελ. 33-34 του σχ. βιβλίου

1. Να δώσετε τη σημασία των επιθέτων σε -τος και -τέος που συναντήσατε στον παραπάνω πίνακα.

βλητός	: αυτός που μπορεί να ριφθεί/ ο πληγωμένος (που έχει χτυπηθεί)
γεωργητέον	: αυτό που πρέπει να καλλιεργηθεί
δοτός	: αυτός που μπορεί να δοθεί/ ο δεδομένος (που έχει δοθεί)
ληπτός	: αυτός που μπορεί να ληφθεί
ληπτέος	: αυτός που πρέπει να ληφθεί
μενετός	: αυτός στον οποίο αξίζει να διαμείνει κανείς
ὁρατός	: αυτός που μπορεί κανείς να τον δει
ποιητός	: αυτός που μπορεί να δημιουργηθεί/ ο πλαστός (αυτός που έχει δημιουργηθεί)

2. Να γράψετε ομόρριζα επίθετα με τα ρήματα του πίνακα (απλά ή σύνθετα):

ρήμα	επίθετα α.ε.	επίθετα ν.ε.
ἐπιθυμέω, ἐπιθυμῶ	**ἐπιθυμητός**	**ανεπιθύμητος**
φαίνω	**ἐπιφανής**	**άφαντος**
ἡγέομαι, ἡγοῦμαι	**ἀπεριήγητος**	**αδιήγητος**
ἐργάζομαι	**εὐκατέργαστος**	**εργατικός**
βούλομαι	**βουλητός**	**άβουλος**

3. Να συμπληρώσετε τον πίνακα με νεοελληνικά παράγωγα ουσιαστικά και επίθετα των ρημάτων της α.ε. που σας δίνονται. Στη συνέχεια να συμπληρώσετε τα κενά των προτάσεων με την κατάλληλη λέξη:

ρήμα	ουσιαστικά	επίθετα
ὑπομένω	**υπομονή**	**υπομονετικός**
ἐπιμένω	**επιμονή**	**επίμονος**
ἐμμένω	**εμμονή**	**έμμονος**
ἐπιδίδωμι	**επίδοση**	**επιδοτικός**
στερέω, στερῶ	**στέρηση**	**στερητικός**
ἀπαλλάσσω	**απαλλαγή**	**απαλλακτικός**
ἀνταλλάσσω	**ανταλλαγή**	**ανταλλακτικός**

α. Η εμμονή που επιδεικνύει στην υποστήριξη της πρότασής του αποκλείει κάθε συνεννόηση.

β. Στο σχολείο μας έγινε ανταλλαγή μαθητών με μαθητές από τη Γαλλία στο πλαίσιο ενός ευρωπαϊκού προγράμματος.

γ. Η επίδοση των μαθητών μας στις φετινές εξετάσεις ήταν πολύ ικανοποιητική.

δ. Με υπομονή και επιμονή μπορεί κανείς να πετύχει το στόχο του.

ε. Ο εισαγγελέας πρότεινε την απαλλαγή του κατηγορουμένου λόγω αμφιβολιών.

στ. Σε όσους καταδικάζονται για σοβαρά πολιτικά αδικήματα επιβάλλεται στέρηση των πολιτικών δικαιωμάτων τους.

ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

Ετυμολογικού περιεχομένου

1. Να σχηματίσετε παράγωγα επίθετα της α.ε. από τα ακόλουθα ρήματα:
Απάντηση:

στέγω: …….. λάμπω: …….
λείπω: ……. θάλλω: ……..
φεύγω: …… στίλβω: …….
φαίνομαι: …….

[**Απάντηση:** στέγω: **στεγανός**, λείπω: **λοιπός**, φεύγω: **φυγάς**, φαίνομαι: **ἀφανής**, λάμπω: **λαμπρός**, θάλλω: **θαλερός**, στίλβω: **στιλπνός**]

2. Να βρείτε από ποια ρήματα παράγονται τα παρακάτω επίθετα:
Απάντηση:

ἀμυντικός : ……
μάχιμος : ……
ἀρχικός : ……
ἐλεήμων : …….
σωτήριος : ……

Απάντηση: **ἀμυντικός:** ἀμύνομαι, **μάχιμος:** μάχομαι, **ἀρχικός:** ἄρχω, **ἐλεήμων:** ἐλεέω, -ῶ, **σωτήριος:** σῴζω.

ΜΕΡΟΣ Γ΄

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ: Β΄ τάξη συνηρημένων ρημάτων (-έω, -ῶ)

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΑ ΣΧΟΛΙΑ

β΄ τάξη

		Ενεργητική φωνή		Μέση φωνή (μέση κ΄ παθητική διάθεση)	
Οριστική	Ενεστώτα	(σκοπέω) (σκοπέεις) (σκοπέει) (σκοπέομεν) (σκοπέετε) (σκοπέουσι)	σκοπῶ σκοπεῖς σκοπεῖ σκοποῦμεν σκοπεῖτε σκοποῦσι(ν)	(σκοπέομαι) (σκοπέῃ, -ει) (σκοπέεται) (σκοπεόμεθα) (σκοπέεσθε) (σκοπέονται)	σκοποῦμαι σκοπῇ ή σκοπεῖ σκοπεῖται σκοπούμεθα σκοπεῖσθε σκοποῦνται
	Παρατατικού	(ἐσκόπεον) (ἐσκόπεες) (ἐσκόπεε) (ἐσκοπέομεν) (ἐσκοπέετε) (ἐσκόπεον)	ἐσκόπουν ἐσκόπεις ἐσκόπει ἐσκοποῦμεν ἐσκοπεῖτε ἐσκόπουν	(ἐσκοπεόμην) (ἐσκοπέου) (ἐσκοπέετο) (ἐσκοπεόμεθα) (ἐσκοπέεσθε) (ἐσκοπέοντο)	ἐσκοπούμην ἐσκοποῦ ἐσκοπεῖτο ἐσκοπούμεθα ἐσκοπεῖσθε ἐσκοποῦντο
Υποτακτική		(σκοπέω) (σκοπέῃς) (σκοπέῃ) (σκοπέωμεν) (σκοπέητε) (σκοπέωσι)	σκοπῶ σκοπῇς σκοπῇ σκοπῶμεν σκοπῆτε σκοπῶσι(ν)	(σκοπέωμαι) (σκοπέῃ) (σκοπέηται) (σκοπεώμεθα) (σκοπέησθε) (σκοπέωνται)	σκοπῶμαι σκοπῇ σκοπῆται σκοπώμεθα σκοπῆσθε σκοπῶνται
Ευκτική		(σκοπέοιμι) (σκοπέοις) (σκοπέοι) (σκοπέοιμεν) (σκοπέοιτε) (σκοπέοιεν)	σκοποῖμι ή σκοποίην σκοποῖς ή σκοποίης σκοποῖ ή σκοποίη σκοποῖμεν σκοποῖτε σκοποῖεν	(σκοπεοίμην) (σκοπέοιο) (σκοπέοιτο) (σκοπεοίμεθα) (σκοπέοισθε) (σκοπέοιντο)	σκοποίμην σκοποῖο σκοποῖτο σκοποίμεθα σκοποῖσθε σκοποῖντο
Προστακτική		— (σκόπεε) (σκοπεέτω) — (σκοπέετε) (σκοπεόντων) ή (σκοπεέτωσαν)	— σκόπει σκοπείτω — σκοπεῖτε σκοπούντων ή σκοπείτωσαν	— (σκοπέου) (σκοπεέσθω) — (σκοπέεσθε) (σκοπεέσθων) ή (σκοπεέσθωσαν)	— σκοποῦ σκοπείσθω — σκοπεῖσθε σκοπείσθων ή σκοπείσθωσαν
Απαρ.		(σκοπέεν)	σκοπεῖν	(σκοπέεσθαι)	σκοπεῖσθαι
Μετοχή		(σκοπέων) (σκοπέουσα) (σκοπέον)	σκοπῶν σκοποῦσα σκοποῦν	(σκοπεόμενος) (σκοπεομένη) (σκοπεόμενον)	σκοπούμενος σκοπουμένη σκοπούμενον

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ:

Συναιρέσεις: ε + ε = ει ε + η = η
ε + ο = ου ε + ει = ει
ε + ω = ω

Το ρήμα **δέω, δῶ** (= δένω) διατηρεί το **ε** σε όλους του τους τύπους. Εκτείνει το **ε** σε **η** μόνο στον ενεργητικό μέλλοντα (δήσω) και στον ενεργητικό αόριστο (ἔδησα).

Το ρήμα **πλέω** διατηρεί παντού το βραχύχρονο χαρακτήρα **ε** και παίρνει **σ** μπροστά από τις καταλήξεις (πλεύ**σ**ομαι, ἔπλευ**σ**α).

ΑΠΑΝΤΗΣΗ

στην άσκηση της σελ. 35 του σχ. βιβλίου

✓ **Εφαρμόζοντας τις συναιρέσεις της β΄ τάξης και τις γενικές οδηγίες σχηματισμού των συνηρημένων ρημάτων να συμπληρώσετε τους ακόλουθους πίνακες:**

Ενεστώτας ε.φ.				
οριστική			**υποτακτική**	
α΄ εν.	(ποιέ-ω)	ποιῶ	(ποιέ-ω)	ποιῶ
β΄ εν.	(ποιέ-εις)	ποιεῖς	(ποιέ-ης)	ποιῇς
γ΄ εν.	(ποιέ-ει)	ποιεῖ	(ποιέ-ης)	ποιῇ
α΄ πληθ.	(ποιέ-ομεν)	ποιοῦμεν	(ποιέ-ωμεν)	ποιῶμεν
β΄ πληθ.	(ποιέ-ετε)	ποιεῖτε	(ποιέ-ητε)	ποιῆτε
γ΄ πληθ.	(ποιέ-ουσι)	ποιοῦσι	(ποιέ-ωσι)	ποιῶσι
ευκτική			**προστακτική**	
α΄ εν.	(ποιέ-οιμι)	ποιοῖμι	—	
β΄ εν.	(ποιέ-οις)	ποιοῖς	(ποίε-ε)	ποίει
γ΄ εν.	(ποιέ-οι)	ποιοῖ	(ποιε-έτω)	ποιείτω
α΄ πληθ.	(ποιέ-οιμεν)	ποιοῖμεν	—	
β΄ πληθ.	(ποιέ-οιτε)	ποιοῖτε	(ποιέ-ετε)	ποιεῖτε
γ΄ πληθ.	(ποιέ-οιεν)	ποιοῖεν	(ποιε-όντων)	ποιούντων/
			(ποιε-έτωσαν)	ποιείτωσαν
απαρέμφατο: (ποιέ-εν) ποιεῖν			**μετοχή:** (ονομ. εν. αρσ.): (ποιέ-ων) ποιῶν	

παρατατικός ε.φ.			
οριστική			
α΄ εν. (ἐποίε-ον)	ἐποίουν	**α΄ πληθ.** (ἐποιέ-ομεν)	ἐποιοῦμεν
β΄ εν. (ἐποίε-ες)	ἐποίεις	**β΄ πληθ.** (ἐποιέ-ετε)	ἐποιεῖτε
γ΄ εν. (ἐποίε-ε)	ἐποίει	**γ΄ πληθ.** (ἐποίε-ον)	ἐποίουν

ενεστώτας μ.φ.				
	οριστική		υποτακτική	
α΄ εν.	(ποιέ-ομαι)	ποιοῦμαι	(ποιέ-ωμαι)	ποιῶμαι
β΄ εν.	(ποιέ-η, -ει)	ποιῇ/ ποιεῖ	(ποιέ-η)	ποιῇ
γ΄ εν.	(ποιέ-εται)	ποιεῖται	(ποιέ-ηται)	ποιῆται
α΄ πληθ.	(ποιε-όμεθα)	ποιούμεθα	(ποιε-ώμεθα)	ποιώμεθα
β΄ πληθ.	(ποιέ-εσθε)	ποιεῖσθε	(ποιέ-ησθε)	ποιῆσθε
γ΄ πληθ.	(ποιέ-ονται)	ποιοῦνται	(ποιέ-ωνται)	ποιῶνται
	ευκτική		προστακτική	
α΄ εν.	(ποιε-οίμην)	ποιοίμην	—	
β΄ εν.	(ποιέ-οιο)	ποιοῖο	(ποιέ-ου)	ποιοῦ
γ΄ εν.	(ποιέ-οιτο)	ποιοῖτο	(ποιε-έσθω)	ποιείσθω
α΄ πληθ.	(ποιε-οίμεθα)	ποιοίμεθα	—	
β΄ πληθ.	(ποιέ-οισθε)	ποιοῖσθε	(ποιέ-εσθε)	ποιεῖσθε
γ΄ πληθ.	(ποιέ-οιντο)	ποιοῖντο	(ποιε-έσθων) (ποιε-έσθωσαν)	ποιείσθων/ ποιείσθωσαν
απαρέμφατο	: (ποιέ-εσθαι) ποιεῖσθαι			
μετοχή	: (ονομ. εν. ουδ.): (ποιε-όμενον) ποιούμενον			

παρατατικός μ.φ.			
οριστική			
α΄ εν. (ἐποιε-όμην)	ἐποιούμην	**α΄ πληθ.** (ἐποιε-όμεθα)	ἐποιούμεθα
β΄ εν. (ἐποιέ-ου)	ἐποιοῦ	**β΄ πληθ.** (ἐποιέ-εσθε)	ἐποιεῖσθε
γ΄ εν. (ἐποιέ-ετο)	ἐποιεῖτο	**γ΄ πληθ.** (ἐποιέ-οντο)	ἐποιοῦντο

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

στις γραμματικές ασκήσεις των σελ. 36-37 του σχ. βιβλίου

1. Να αναγνωρίσετε γραμματικά τους τύπους οἰκοῖμεν και ἡγοῦμαι του κειμένου της Ενότητας και να γράψετε τις υπόλοιπες εγκλίσεις του ενεστώτα στο ίδιο πρόσωπο και στον ίδιο αριθμό.

οἰκοῖμεν : α΄ πληθ. πρόσ. ευκτ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **οἰκέω, οἰκῶ**
ἡγοῦμαι : α΄ εν. πρόσ. οριστ. ενεστ. μέσης φωνής του ρ. **ἡγέομαι, ἡγοῦμαι**

οριστική	υποτακτική	ευκτική	προστακτική
οἰκοῦμεν	οἰκῶμεν	οἰκοῖμεν	—
ἡγοῦμαι	ἡγῶμαι	ἡγοίμην	—

2. ἀποστερῶ, ταλαιπωρῶ: Να γράψετε τους τύπους ενεστώτα των ρημάτων οι οποίοι ζητούνται στον πίνακα:

	ἀποστερῶ	ταλαιπωρῶ
(β΄ εν. υποτ. ε.φ.)	ἀποστερῇς	ταλαιπωρῇς
(γ΄ εν. ευκτ. ε.φ.)	ἀποστεροῖ/ ἀποστεροίη	ταλαιπωροῖ/ ταλαιπωροίη
(γ΄ πληθ. ευκτ. μ.φ.)	ἀποστεροῖντο	ταλαιπωροῖντο
(γ΄ εν. προστ. ε.φ.)	ἀποστερείτω	ταλαιπωρείτω
(β΄ πληθ. προστ. μ.φ.)	ἀποστερεῖσθε	ταλαιπωρεῖσθε
(απαρ. ε.φ.)	ἀποστερεῖν	ταλαιπωρεῖν
(γεν. εν. αρσ. μτχ. ε.φ.)	ἀποστεροῦντος	ταλαιπωροῦντος

3. οἰκεῖν, ἡγῶμαι, εὐδοκιμοῖ, ἀπολογείσθων: Να αναγνωριστούν γραμματικά και να κλιθεί η οριστική του ενεστώτα στη φωνή που βρίσκονται.

οἰκεῖν : απαρμφ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **οἰκέω, οἰκῶ**

ἡγῶμαι : α΄ εν. πρόσ. υποτ. ενεστ. μέσης φωνής του ρ. **ἡγέομαι, ἡγοῦμαι**

εὐδοκιμοῖ : γ΄ εν. πρόσ. ευκτ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **εὐδοκιμέω, εὐδοκιμῶ**

ἀπολογείσθων : γ΄ πληθ. πρόσ. προστ. ενεστ. μέσης φωνής του ρ. **ἀπολογέομαι, ἀπολογοῦμαι**

οριστική ενεστώτα			
οἰκῶ	ἡγοῦμαι	εὐδοκιμῶ	ἀπολογοῦμαι
οἰκεῖς	ἡγῇ/ ἡγεῖ	εὐδοκιμεῖς	ἀπολογῇ/ ἀπολογεῖ
οἰκεῖ	ἡγεῖται	εὐδοκιμεῖ	ἀπολογεῖται
οἰκοῦμεν	ἡγούμεθα	εὐδοκιμοῦμεν	ἀπολογούμεθα
οἰκεῖτε	ἡγεῖσθε	εὐδοκιμεῖτε	ἀπολογεῖσθε
οἰκοῦσι	ἡγοῦνται	εὐδοκιμοῦσι(ν)	ἀπολογοῦνται

4. Να αντιστοιχίσετε τους ρηματικούς τύπους της στήλης Α΄ με τη γραμματική αναγνώρισή τους στη στήλη Β΄ (δύο στοιχεία της στήλης Β΄ περισσεύουν)

Α΄	Β΄
1. ἡγῆται	**α.** γ΄ εν. ευκτ. ενεστ. ε.φ.
2. ἀρκοῖ	**β.** απαρ. ενεστ. ε.φ.
3. βοηθῶμεν	**γ.** β΄ πληθ. οριστ./ προστ. ενεστ. ε.φ.
4. πολεμεῖτε	**δ.** α΄ πληθ. ευκτ. ενεστ. ε.φ.
5. ἐπιχειρεῖν	**ε.** γ΄ πληθ. υποτ. ενεστ. μ.φ.
6. φρονοῖμεν	**στ.** γ΄ εν. υποτ. ενεστ. μ.φ.
7. ἀπολογῶνται	**ζ.** α΄ πληθ. υποτ. ενεστ. ε.φ.
	η. απαρ. ενεστ. μ.φ.
	θ. β΄ πληθ. υποτ. ενεστ. μ.φ.

Απάντηση: 1-στ, 2-α, 3-ζ, 4-γ, 5-β, 6-δ, 7-ε

5. Συμπληρώνοντας τα τετραγωνίδια με τις λέξεις που ζητούνται θα σχηματίσετε στην έγχρωμη στήλη το όνομα γνωστού λογογράφου της αρχαιότητας:

α. απαρ. ενεστ. ε.φ. ρ. λαλέω, λαλῶ
β. γεν. πληθ. αρσ. μτχ. ενεστ. ε.φ. ρ. ὑμνέω, ὑμνῶ:
γ. γ΄ πληθ. υποτ. ενεστ. ε.φ. ρ. συμμαχέω, συμμαχῶ
δ. α΄ πληθ. ευκτ. ενεστ. ε.φ. ρ. ἰσορροπέω, ἰσορροπῶ
ε. γ΄ εν. υποτ. ενεστ. μ.φ. ρ. ἀδικέω, ἀδικῶ
στ. β΄ εν. υποτ. ενεστ. ε.φ. ρ. σκοπέω, σκοπῶ
όνομα: Λυσίας

					α.	λ	α	λ	ε	ῖ	ν	
				β.	ὑ	μ	ν	ο	ύ	ν	τ	ω	ν
	γ.	σ	υ	μ	μ	α	χ	ῶ	σ	ι		
δ.	ἰ	σ	ο	ρ	ρ	ο	π	ο	ῖ	μ	ε	ν	
		ε.	ἀ	δ	ι	κ	ῆ	τ	α	ι		
			στ.	σ	κ	ο	π	ῇ	ς			

ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

Γραμματικού περιεχομένου

1. Στις παρακάτω προτάσεις να συμπληρώσετε τα κενά με το σωστό τύπο που ζητείται των ρημάτων που βρίσκονται στις παρενθέσεις:

α. Πρῶτον μέν οὖν …….. (εὐσεβέω, εὐσεβῶ, ενεστ. προστ.) μή μόνον θύων ἀλλά καί τοῖς ὅρκοις ἐμμένων.
β. Στέργε μέν τά παρόντα, …… (ζητέω, ζητῶ, ενεστ. προστ.) δέ τά βέλτιστα.
γ. Λύσανδρος τοῖς …….. (πλέω, μτχ. ενεστ. αρσ. γένους) μόνον εἰς Ἀθήνας ἐπηγγέλλετο ἀσφάλειαν.
δ. …… (μιμέομαι, μιμοῦμαι, ενεστ. προστ.) τά τῶν βασιλέων ἤθη καί δίωκε τά ἐκείνων ἐπιτηδεύματα.
[**Απάντηση: α:** εὐσέβει, **β:** ζήτει, **γ:** πλέουσι, **δ:** μιμοῦ]

2. Στις παρακάτω προτάσεις να συμπληρώσετε τα κενά παίρνοντας τον κατάλληλο τύπο απ' αυτούς που ακολουθούν (περισσεύουν δύο): ὁρώντων, δεῖ, ἐπιμελοῦ, ῥεῖ, τελῶ, ἡγοῦ, ἐξέπλει.

α. Πάντων μέν …… τῶν περί τόν βίον, μάλιστα δέ τήν σαυτοῦ φρόνησιν ἄσκει.
β. Ὁ μέν δή Ξενοφῶν οὕτω θυσάμενος …….
γ. Τά πρός τούς θεούς ποίει μέν ὡς οἱ πρόγονοι κατέδειξαν, …….. δέ θῦμα τοῦτο κάλλιστον εἶναι.
δ. Ταῦτα δέ …… τῶν πολεμίων οἱ Ἀθηναῖοι.
ε. Ὁ Μαίανδρος ποταμός …….. διά Κελαινών πόλεως.
[**Απάντηση: α:** ἐπιμελοῦ, **β:** ἐξέπλει, **γ:** ἡγοῦ, **δ:** ὁρώντων, **ε:** ῥεῖ]

ΜΕΡΟΣ Δ΄

ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ ΚΕΙΜΕΝΑ

Πρώτο παράλληλο κείμενο

τίκτει δέ τε θνατοῖσιν εἰ-
ρήνα μεγαλάνορα πλοῦτον
καὶ μελιγλώσσων ἀοιδᾶν ἄνθεα
δαιδαλέων τ᾽ ἐπὶ βωμῶν
θεοῖσιν αἴθεσθαι βοῶν ξανθᾷ φλογὶ
μηρί᾽ εὐμάλ]λων τε μήλων
γυμνασίων τε νέοις
αὐλῶν τε καὶ κώμων μέλειν.
Ἐν δὲ σιδαροδέτοις πόρπαξιν αἰθᾶν
ἀραχνᾶν ἱστοὶ πέλονται,
ἔγχεα τε λογχωτὰ ξίφεα
τ᾽ ἀμφάκεα δάμναται εὐρώς.
……
χαλκεᾶν δ᾽ οὐκ ἔστι σαλπίγγων κτύπος,
οὐδὲ συλᾶται μελίφρων
ὕπνος ἀπὸ βλεφάρων ἀῶιος ὃς θάλπει κέαρ.
Συμποσίων δ᾽ ἐρατῶν βρίθοντ᾽ ἀγυιαί,
παιδικοὶ θ᾽ ὕμνοι φλέγονται.

Βακχυλίδης, *Παιάν* 1 στ. 61-80

Μετάφραση

Για τους θνητούς γεννά η μεγάλη Ειρήνη πλούτη
και τραγουδιών γλυκόφωνους ανθούς·
πάνω στους πλουμιστούς βωμούς, στην ξανθή φλόγα
καίονται για τους θεούς, σαν είναι ειρήνη, μηριά βοδιών,
πυκνόμαλλων προβάτων,
καί τότε ο νους των νέων είναι στους κωμούς,
στο παίξιμο του αυλού και στις παλαίστρες.
Τα σιδεροδεμένα
χερούλια των ασπίδων αραχνιάζουν,
σκουριά σκεπάζει
τά δίκοπα σπαθιά, τις λόγχες των δοράτων.
……
Οι σάλπιγγες οι χάλκινες πια δεν βαράνε,
δεν κλέβουν απ᾽ τα μάτια το γλυκό
τον ύπνο της αυγής, που τις καρδιές ζεσταίνει.
Ευφρόσυνα συμπόσια είναι γεμάτοι οι δρόμοι,
και παιδικοί ξεχύνονται, σαν φλόγες, ύμνοι.

(μτφρ. Θ.Σταύρου)

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ ΣΧΟΛΙΑ

Ο συγγραφέας: Ο Βακχυλίδης υπήρξε ένας από τους πιο διάσημους ποιητές της αρχαιότητας, που οι Αλεξανδρινοί φιλόλογοι κατέταξαν ανάμεσα στους εννέα μεγάλους λυρικούς. Καταγόταν από την Κέα. Η μητέρα του ήταν αδερφή του Σιμωνίδη του Κείου. Η οικογένειά του είχε αριστοκρατικές καταβολές. Δυστυχώς οι πληροφορίες για τη ζωή του είναι ελάχιστες. Γεννήθηκε περίπου το 518 π.Χ. και πέθανε το 450 π.Χ. Οι Αλεξανδρινοί φιλόλογοι ταξινόμησαν το έργο του σε εννέα βιβλία. Από αυτά τα έξι πρώτα περιλαμβάνουν ποιήματα σχετικά με τη λατρεία των θεών (ύμνους, παιάνες, διθυράμβους κ.ά.), ενώ τα υπόλοιπα τρία περιλαμβάνουν ποιήματα αφιερωμένα στον άνθρωπο και έχουν τους τίτλους Ἐπίνικοι, Ἐρωτικά και Σκόλια ή Ἐγκώμια. Μεγάλος ανταγωνιστής του υπήρξε ο Πίνδαρος.

Το απόσπασμα: Ανήκει σε έναν παιάνα του Βακχυλίδη, στον οποίο εκθειάζει την ομορφιά της καθημερινής ζωής του ανθρώπου σε περίοδο ειρήνης.

ΝΟΗΜΑΤΙΚΗ ΑΠΟΔΟΣΗ

Ο Βακχυλίδης υμνεί με το παιάνα του την ειρηνική ζωή, η οποία ωφελεί τόσο τους ανθρώπους όσο και τους θεούς. Σε περίοδο ειρήνης οι άνθρωποι είναι αρκετά εύποροι, ώστε να μπορούν να προσφέρουν πλούσια αφιερώματα στους θεούς. Οι νέοι δεν έχουν άλλες έννοιες από το τραγούδι τη μουσική και τους αθλητικούς αγώνες. Κανείς δε νοιάζεται για τα πολεμικά όπλα, αφού κανείς δεν τα χρησιμοποιεί. Δύο αντίθετες ακουστικές εικόνες κάνουν ακόμη πιο έντονη τη διαφορά ανάμεσα σε πόλεμο και ειρήνη: κατά τη διάρκεια πολέμου οι σάλπιγγες, που ηχούν βίαια, ταράζουν τους ανθρώπους και δεν τους αφήνουν να ξεκουραστούν, ενώ κατά την ειρηνική ζωή οι άνθρωποι είναι μαζεμένοι σε παρέες και το μόνο, που ακούγεται, είναι χαρούμενες παιδικές φωνές.

Δεύτερο παράλληλο κείμενο

Πᾶσά τε ἰδέα κατέστη θανάτου, καὶ οἷον φιλεῖ ἐν τῷ τοιούτῳ γίγνεσθαι, οὐδὲν ὅ τι οὐ ξυνέβη καί ἔτι περαιτέρω. Καὶ γὰρ πατὴρ παῖδα ἀπέκτεινε καὶ ἀπὸ τῶν ἱερῶν ἀπεσπῶντο καὶ πρὸς αὐτοῖς ἐκτείνοντο, οἱ δὲ τινες καὶ περιοικοδομηθέντες ἐν τοῦ Διονύσου τῷ ἱερῷ ἀπέθανον.

Θουκυδίδης, *Ἱστορίαι* 3.81.5

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ ΣΧΟΛΙΑ

Ο συγγραφέας: Ο Θουκυδίδης ήταν ο πιο μεγάλος ιστορικός της αρχαιότητας και ο πρώτος που εφάρμοσε επιστημονικές μεθόδους στην καταγραφή της ιστορίας. Για το λόγο αυτό θεωρείται ο θεμελιωτής της επιστημονικής ιστοριογραφίας. Γεννήθηκε περίπου το 460 π.Χ. και πέθανε αιφνίδια από άγνωστη αιτία το 400 π.Χ.. Καταγόταν από το δήμο Αλιμούντα της Αττικής. Ο πατέρας του λεγόταν Όλορος και η μητέρα του Ηγησιπύλη. Ήταν μέλος της αθηναϊκής αριστοκρατίας, όμως υποστήριξε πολύ τον Περικλή, τον οποίο γνώριζε προσωπικά. Το έργο του (που διασώθηκε με τον τίτλο «Συγγραφή») είναι η εξιστόρηση του Πελοποννησιακού πολέμου. Ο Θουκυδίδης, δηλαδή, ξεκίνησε να περιγράφει σύγχρονά του γεγονότα, επειδή κατάλαβε από την αρχή πόσο σημαντικός θα ήταν αυτός ο πόλεμος. Για το λόγο αυτό το έργο του θεωρείται πρωτοποριακό. Ταξίδεψε και γνώρισε από κοντά τόπους και πρόσωπα ώστε να είναι πιο αντικειμενικός.

Τα αποσπάσματα: Προέρχονται από το έργο «Ἱστορίαι» του Θουκυδίδη, το οποίο έμεινε ανολοκλήρωτο εξαιτίας του αιφνίδιου θανάτου του. Στο έργο αυτό ο ιστορικός αναζητά τα αίτια της συμπεριφοράς των ανθρώπων, που οδήγησαν στον Πελοποννησιακό πόλεμο.

ΚΕΙΜΕΝΟ	ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ
Κατέστη τε πᾶσα ἰδέα θανάτου,	Διαπράχτηκαν και κάθε είδους φόνοι,
καί οἷον φιλεῖ γίγνεσθαι	όπως συνήθως συμβαίνει
ἐν τῷ τοιούτῳ,	σε τέτοιες περιστάσεις·
οὐδέν ὅ,τι οὐ ξυνέβη	δεν υπάρχει τίποτε που να μην συνέβη [στην Κέρκυρα]
καί ἔτι περαιτέρω.	κι ακόμη περισσότερα [χειρότερα].
Καί γάρ πατήρ ἀπέκτεινε παῖδα	Γιατί και πατέρας σκότωνε το παιδί του
καί ἀπό τῶν ἱερῶν ἀπεσπῶντο	και [ικέτες] από τα ιερά απομακρύνονταν βίαια
καί πρός αὐτοῖς	και κοντά σε αυτά [τα ιερά, τους ναούς]
ἐκτείνοντο,	θανατώνονταν,
οἱ δέ τινες	και μερικοί άλλοι,
περιοικονομηθέντες	αφού χτίστηκαν
ἐν τῷ ἱερῷ τοῦ Διοσύσου	μέσα στο ιερό του Διονύσου,
ἀπέθανον.	πέθαναν [εκεῖ].

ΝΟΗΜΑΤΙΚΗ ΑΠΟΔΟΣΗ

Ο Θουκυδίδης περιγράφει τη φρικαλεότητα, που γεννά ο πόλεμος, και τη βίαιη συμπεριφορά, που απότομα υιοθετεί ο άνθρωπος. Κατά τη διάρκεια ενός

εμφύλιου πολέμου γίνονται κάθε είδους φόνοι και οποιαδήποτε βίαιη πράξη μπορεί να σκεφτεί ο ανθρώπινος νους. Ο πατέρας σκοτώνει το ίδιο του το παιδί και οι άνθρωποι ξεχνούν ακόμη και την ιερότητα των ναών. Φέρονται βίαια στους ικέτες, γίνονται φόνοι κοντά στους ναούς ή ακόμη και μέσα σε αυτούς, όπως συνέβη στο ναό του Διονύσου, μέσα στον οποίο χτίστηκαν κάποιοι και πέθαναν.

ΓΛΩΣΣΙΚΑ ΣΧΟΛΙΑ

- **Πᾶσα:** ονομ. εν. θηλ. γέν. της αόριστης επιμεριστικής αντων. **πᾶς, πᾶσα, πᾶν** (= καθένας)
- **ἰδέα:** ονομ. εν. θηλ. γέν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ἡ ἰδέα** [γεν. τῆς ἰδέας]
- **κατέστη:** γ΄ εν. πρόσ. οριστ. αορ. β΄ μέσης φωνής του ρ. **καθίσταμαι**
- **θανάτου:** γεν. εν. αρσ. γέν. του δευτερόκλιτου ουσ. **ὁ θάνατος** [γεν. τοῦ θανάτου]
- **οἷον:** επίρρημα αναφορικό τροπικό
- **φιλεῖ:** γ΄ εν. πρόσ. οριστ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **φιλέω, φιλῶ** (= αγαπώ, συνηθίζω)
- **ἐν:** πρόθεση
- **τῷ τοιούτῳ:** δοτ. εν. ουδ. γέν. της δεικτικής αντων. **τοιοῦτος, τοιαύτη, τοιοῦτο** (= τέτοιος)
- **γίγνεσθαι:** απαρμφ. ενεστ. μέσης φωνής του ρ. **γίγνομαι**
- **οὐδέν:** ονομ. εν. ουδ. γέν. της αόριστης επιμεριστικής αντων. **οὐδείς, οὐδεμία, οὐδέν** (= κανείς)
- **ὅ,τι:** ονομ. εν. ουδ. γέν. της αναφορικής αντων. **ὅστις, ἥτις, ὅ,τι** (= ο οποίος)
- **ξυνέβη:** γ΄ εν. πρόσ. οριστ. αορ. β΄ ενεργ. φωνής του ρ. **ξυμβαίνω** (= συμβαίνω)
- **καί:** σύνδεσμος συμπλεκτικός
- **ἔτι:** επίρρημα ποσοτικό
- **περαιτέρω:** επίρρημα τοπικό συγκριτικός βαθμός του επιρρήματος **πέρα**
- **πατήρ:** ονομ. εν. αρσ. γέν. του τριτόκλιτου ουσ. **ὁ πατήρ** [γεν. τοῦ πατρός]
- **παῖδα:** αιτ. εν. αρσ. γέν του τριτόκλιτου ουσ. **ὁ παῖς** [γεν. τοῦ παιδός] (= το παιδί)
- **ἀπέκτεινε:** γ΄ εν. πρόσ. οριστ. αορ. ενεργ. φωνής του ρ. **ἀποκτείνω** (= σκοτώνω)
- **ἀπό:** πρόθεση
- **τῶν ἱερῶν:** γεν. πληθ. ουδ. γέν. του δευτερόκλιτου ουσ. **τό ἱερόν** [γεν. τοῦ ἱεροῦ] (= ο ναός)
- **ἀπεσπῶντο:** γ΄ πληθ. πρόσ. οριστ. πρτ. μέσης φωνής του ρ. **ἀποσπάομαι, ἀποσπῶμαι** (= απομακρύνομαι βίαια)

- **πρός:** πρόθεση
- **αὐτοῖς:** δοτ. πληθ. ουδ. γέν. της επαναληπτικής αντων. **αὐτός, αὐτή, αὐτό**
- **ἐκτείνοντο:** γ΄ πληθ. πρόσ. οριστ. πρτ. μέσης φωνής του ρ. [**κτείνομαι**] (= σκοτώνομαι, δολοφονούμαι)
- **τινές:** ονομ. πληθ. αρσ. γέν. της αόριστης αντων. **τίς, τίς, τί** (= κάποιος)
- **περιοικοδομηθέντες:** ονομ. πληθ. αρσ. γέν. μτχ. αορ. παθητ. φωνής του ρ. **οἰκοδομέομαι, οἰκοδομοῦμαι** (= χτίζομαι)
- **τοῦ Διονύσου:** γεν. εν. αρσ. γέν. του δευτερόκλιτου ουσ. **ὁ Διόνυσος** [γεν. τοῦ Διονύσου]
- **τῷ ἱερῷ:** δοτ. εν. ουδ. γέν. του δευτερόκλιτου ουσ. **τό ἱερόν** [γεν. τοῦ ἱεροῦ] (= ο ναός)
- **ἀπέθανον:** γ΄ πληθ. πρόσ. οριστ. αορ. β΄ ενεργ. φωνής του ρ. **ἀποθνῄσκω** (= πεθαίνω)

Τρίτο παράλληλο κείμενο

Ἐν μὲν γὰρ εἰρήνη καὶ ἀγαθοῖς πράγμασιν αἵ τε πόλεις καὶ οἱ ἰδιῶται ἀμείνους τὰς γνώμας ἔχουσι διὰ τὸ μὴ ἐς ἀκουσίους ἀνάγκας πίπτειν· ὁ δὲ πόλεμος ὑφελὼν τὴν εὐπορίαν τοῦ καθ᾽ ἡμέραν βίαιος διδάσκαλος καὶ πρὸς τὰ παρόντα τὰς ὀργὰς τῶν πολλῶν ὁμοιοῖ.

Θουκυδίδης, *Ἱστορίαι* 3.82.2-3

ΚΕΙΜΕΝΟ

Ἐν μέν γάρ τῇ εἰρήνῃ
καί ἀγαθοῖς πράγμασιν
αἵ τε πόλεις καί οἱ ἰδιῶται
ἔχουσιν ἀμείνους τάς γνώμας
διά τό μή πίπτειν
εἰς ἀκουσίους ἀνάγκας·
ὁ δέ πόλεμος ὑφελών
τήν εὐπορίαν τοῦ καθ᾽ ἡμέραν
διδάσκαλος βίαιος
καί ὁμοιοῖ τάς ὀργάς
τῶν πολλῶν
πρός τά παρόντα.

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

Γιατί και σε καιρό ειρήνης
και σε περίοδο ευημερίας
και οι πόλεις και τα άτομα
έχουν ηπιότερες τις απόψεις,
επειδή δεν τους πιέζουν
φοβερές ανάγκες·
όμως ο πόλεμος, επειδή αφαιρεί
την καθημερινή ευπορία,
[γίνεται] δάσκαλος της βίας
και εξομοιώνει την ψυχική διάθεση
των περισσοτέρων [ανθρώπων]
με την πολεμική κατάσταση που επικρατεί
εκείνη τη στιγμή.

ΝΟΗΜΑΤΙΚΗ ΑΠΟΔΟΣΗ

Σύμφωνα με το Θουκυδίδη παρατηρείται ακραία μεταστροφή στη συμπεριφορά του ανθρώπου κατά την περίοδο πολέμου. Σε κατάσταση ειρήνης οι άνθρωποι, καθώς είναι ευχαριστημένοι από τη ζωή τους και δεν καταπιέζονται, είναι ήρεμοι και υπομονετικοί. Αντίθετα, όταν βιώσουν τον πόλεμο, η ψυχή τους φθείρεται και η πολεμική διάθεση επεκτείνεται σε όλους τους τομείς της ζωής τους.

ΓΛΩΣΣΙΚΑ ΣΧΟΛΙΑ

- **Ἐν:** πρόθεση
- **μέν:** σύνδεσμος αντιθετικός
- **γάρ:** σύνδεσμος αιτιολογικός
- **εἰρήνῃ:** δοτ. εν. θηλ. γέν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ἡ εἰρήνη** [γεν. τῆς εἰρήνης]
- **καί:** σύνδεσμος συμπλεκτικός
- **ἀγαθοῖς:** δοτ. πληθ. ουδ. γέν. θετικός βαθμός του επιθ. **ἀγαθός, -ή, -όν** (= καλός)
- **πράγμασιν:** δοτ. πληθ. ουδ. γέν. του τριτόκλιτου ουσ. **τό πρᾶγμα** [γεν. τοῦ πράγματος] (= κατάσταση, περίοδος)
- **αἱ πόλεις:** ονομ. πληθ. θηλ. γέν. του τριτόκλιτου ουσ. **ἡ πόλις** [γεν. τῆς πόλεως]
- **οἱ ἰδιῶται:** ονομ. πληθ. αρσ. γέν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ὁ ἰδιώτης** [γεν. τοῦ ἰδιώτου]
- **ἀμείνους:** αιτ. πληθ. θηλ. γέν. συγκριτικός βαθμός του επιθ. **ἀγαθός, -ή, -όν**
- **τάς γνώμας:** αιτ. πληθ. θηλ. γέν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ἡ γνώμη** [γεν. τῆς γνώμης]
- **ἔχουσι:** γ΄ πληθ. πρόσ. οριστ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **ἔχω**
- **διά:** πρόθεση
- **ἐς:** πρόθεση
- **ἀκουσίους:** αιτ. πληθ. θηλ. γέν. του επιθ. **ὁ,ἡ ἀκούσιος, τό ἀκούσιον** (= χωρίς τη θέλησή του, φοβερός)
- **ἀνάγκας:** αιτ. πληθ. θηλ. γέν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ἡ ἀνάγκη** [γεν. τῆς ἀνάγκης]
- **πίπτειν:** απαρμφ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **πίπτω** (= πέφτω)
- **ὁ πόλεμος:** ονομ. εν. αρσ. γέν. του δευτερόκλιτου ουσ. **ὁ πόλεμος** [γεν. τοῦ πολέμου]
- **ὑφελών:** ονομ. εν. αρσ. γέν. μτχ. αορ. β΄ ενεργ, φωνής του ρ. **ὑφαιρέω, ὑφαιρῶ** (= αφαιρώ)
- **τήν εὐπορίαν:** αιτ. εν. θηλ. γέν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ἡ εὐπορία** [γεν. τῆς εὐπορίας] (= οι ευκολίες, η άνεση)

- **καθ':** (κατά) πρόθεση
- **ἡμέραν:** αιτ. εν. θηλ. γέν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ἡ ἡμέρα** [γεν. τῆς ἡμέρας]
- **βίαιος:** ονομ. εν. αρσ. γέν. θετικός βαθμός του επιθ. **βίαιος, -α, -ον**
- **διδάσκαλος:** ονομ. εν. αρσ. γέν. του δευτερόκλιτου ουσ. **ὁ διδάσκαλος** [γεν. τοῦ διδασκάλου]
- **τά παρόντα:** αιτ. πληθ. ουδ. γέν. μτχ. ενεστ. του ρ. **εἰμί**
- **τάς ὀργάς:** αιτ. πληθ. θηλ. γέν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ἡ ὀργή** [γεν. τῆς ὀργῆς]
- **τῶν πολλῶν:** γεν. πληθ. αρσ. γέν. θετικός βαθμός του επιθ. **πολύς, πολλή, πολύ**
- **ὁμοιοῖ:** γ΄ εν. πρόσ. ευκτ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **ὁμοιόω, ὁμοιῶ** (= εξομοιώνω, προσαρμόζω)

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

στις ερμηνευτικές ερωτήσεις της σελ. 104 του σχ. βιβλίου

1. Να συγκρίνετε τα αγαθά της ειρήνης, όπως παρουσιάζονται τόσο στο πρώτο παράλληλο κείμενο όσο και στο κείμενο της Ενότητας. Ποιους τομείς της ζωής προβάλλει ιδιαίτερα το απόσπασμα του Βακχυλίδη;

Τα δύο κείμενα αναφέρονται στα αγαθά, που εξασφαλίζει η ειρήνη στους πολίτες κάθε πόλης. Το κείμενο της Ενότητας αναφέρεται σε όλους σχεδόν τους τομείς της καθημερινής ζωής. Κάνει λόγο για την οικονομική ανάπτυξη της πόλης και την υλική ευημερία των πολιτών της, για το συναίσθημα της ασφάλειας και της ομόνοιας που απολαμβάνουν, αλλά και το σεβασμό και την εκτίμηση που τους δείχνουν οι υπόλοιποι Έλληνες και τέλος για τις ασφαλείς συμμαχίες που αποκτά αυτή η πόλη. Το κείμενο του Βακχυλίδη τονίζει ιδιαίτερα την ηρεμία της καθημερινής ζωής και την αβίαστη τέλεση των θρησκευτικών καθηκόντων των πολιτών. Η οικονομική ευημερία, που παρέχει η ειρήνη, εξασφαλίζει και τις γενναιόδωρες θυσίες προς τους θεούς. Ο Βακχυλίδης εντοπίζει την αξία της ειρήνης κυρίως στην άνετη καθημερινή ζωή, στις γιορτές και τα τραγούδια.

2. Με ποιον τρόπο και για ποιον λόγο μεταβάλλεται η ανθρώπινη συμπεριφορά κατά τη διάρκεια του πολέμου, σύμφωνα με το τρίτο παράλληλο κείμενο;

Κατά τη διάρκεια της ειρήνης οι άνθρωποι διατηρούν την ήπια και εγκρατή συμπεριφορά, γιατί σκέφτονται πιο καθαρά και πιο αντικειμενικά. Δεν έχουν άλλα σημαντικά προβλήματα να επιλύσουν και δεν έχουν λόγους να δυσανασχετούν. Έτσι μπορούν να κρίνουν με σωφροσύνη και κατανόηση. Αντίθετα σε περίοδο πολέμου η ψυχραιμία είναι πολύ δύσκολο να διατηρηθεί, καθώς απειλείται η ίδια η ζωή. Το βασικό μέλημα κάθε ανθρώπου σε μια τέτοια κα-

τάσταση είναι η επιβίωση. Η ψυχολογική κατάσταση όλων είναι βεβαρημένη, με αποτέλεσμα να δημιουργούνται διενέξεις και προστριβές για τον παραμικρό λόγο.

3. Αντλώντας στοιχεία από το δεύτερο παράλληλο κείμενο, να αναφέρετε σε ποιες ακρότητες οδήγησε ο εμφύλιος σπαραγμός τους Κερκυραίους. Γνωρίζετε από την Ιστορία εμφύλιους πολέμους που έπληξαν την Ελλάδα;

Κατά τη διάρκεια ενός εμφυλίου πολέμου η ζωή και η συμπεριφορά των ανθρώπων αλλάζουν και καταλήγουν στη χειρότερη δυνατή εκδοχή τους. Για παράδειγμα την περίοδο του εμφυλίου πολέμου στην Κέρκυρα σημειώθηκαν κάθε είδους εγκληματικές πράξεις και φρικαλέες καταστάσεις. Υπήρξαν γονείς που σκότωσαν τα παιδιά τους. Πιστοί απομακρύνθηκαν με τη βία από τους ναούς, όπου είχαν καταφύγει. Φόνοι εκτελέστηκαν ακόμη και μπροστά στους ναούς. Ακόμη υπήρξαν άνθρωποι που πέθαναν εγκλωβισμένοι μέσα σε ναούς. Εξέλειψε ο σεβασμός όχι μόνο προς τον άνθρωπο αλλά και προς τους θεούς.

Ο Πελοποννησιακός πόλεμος (431-404 π.Χ.) υπήρξε ο πιο σφοδρός και ο πιο μεγάλος εμφύλιος πόλεμος μεταξύ των Ελλήνων (Αθηναίων και συμμάχων - Σπαρτιωτών και συμμάχων).

Κατάσταση φρικαλεότητας και αποτροπιασμού έζησαν ακόμη οι Έλληνες κατά τον εμφύλιο πόλεμο της περιόδου 1946-1949. Δεκάδες χιλιάδες νεκροί, εκατοντάδες χιλιάδες άστεγοι είναι μόνο ένα μέρος της καταστροφής. Ο πόλεμος αυτός, όπως και κάθε εμφύλιος πόλεμος, κληροδότησε στην Ελλάδα πολλά ψυχικά τραύματα και έδωσε το δικαίωμα στις ξένες δυνάμεις να επεμβαίνουν στα εσωτερικά ζητήματα της χώρας μας.

ΕΝΟΤΗΤΑ 5η

ΜΕΡΟΣ Α΄

ΚΕΙΜΕΝΟ: ***Η ισονομία των πολιτών εγγύηση της δημοκρατίας***

Ἔστι δὲ δικαστῶν νοῦν ἐχόντων περὶ τῶν ἀλλοτρίων τὰ δίκαια ψηφιζομένους ἅμα καὶ τὰ σφέτερ᾽ αὐτῶν εὖ τίθεσθαι. Καὶ μηδεὶς ὑμῶν, εἰς τοῦτ᾽ ἀποβλέψας, ὅτι πένης εἰμὶ καὶ τοῦ πλήθους εἷς, ἀξιούτω τοῦ τιμήματος ἀφαιρεῖν. Οὐ γὰρ δίκαιον ἐλάττους ποιεῖσθαι τὰς τιμωρίας ὑπὲρ τῶν ἀδόξων ἢ τῶν διωνομασμένων, οὐδὲ χείρους ἡγεῖσθαι τοὺς πενομένους ἢ τοὺς πολλὰ κεκτημένους. Ὑμᾶς γὰρ ἂν αὐτοὺς ἀτιμάζοιτ᾽, εἰ τοιαῦτα γιγνώσκοιτε περὶ τῶν πολιτῶν. Ἔτι δὲ καὶ πάντων ἂν εἴη δεινότατον, εἰ δημορκατουμένης τῆς πόλεως μὴ τῶν αὐτῶν ἅπαντες τυγχάνοιμεν […]. Οὐκ, ἂν γέ μοι πεισθῆθ᾽ οὕτω διακείσεσθε πρὸς ὑμᾶς αὐτοὺς οὐδὲ διδάξετε τούς νεωτέρους καταφρονεῖν τοῦ πλήθους τῶν πολιτῶν, οὐδὲ ἀλλοτρίους ἡγήσεσθ᾽ εἶναι τούς τοιούτους τῶν ἀγώνων, ἀλλ᾽ ὡς ὑπὲρ αὑτοῦ δικάζων οὕτως ἕκαστος ὑμῶν οἴσει τὴν ψῆφον. Ἅπαντας γὰρ ὁμοίως ἀδικοῦσιν οἱ τολμῶντες τοῦτον τὸν νόμον παραβαίνειν τὸν ὑπὲρ τῶν σωμάτων τῶν ὑμετέρων κείμενον.

Ἰσοκράτης, *Κατὰ Λοχίτου* 18-21

Α1. ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ ΣΧΟΛΙΑ

Ο συγγραφέας: βλ. ενότητα 4η, μέρος Α΄

Το απόσπασμα: Προέρχεται από το δικανικό λόγο του Ισοκράτη «Κατά Λοχίτου». Ο λόγος αυτός γράφτηκε για ένα φτωχό πολίτη, που είχε κακοποιηθεί από έναν πλούσιο νέο, το Λοχίτη. Ο Ισοκράτης κάνει λόγο για την ισονομία και την αξία του δημοκρατικού πολιτεύματος, ενώ στο λόγο αυτό βρίσκουμε και σκέψεις για τον περιορισμό της βίας.

Α2. ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΤΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ

ΚΕΙΜΕΝΟ	**ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ**
	[Κατά τα σχόλια του σχολικού βιβλίου]
Ἔστι δέ [ἔργον]	Είναι λοιπόν [καθήκον]
δικαστῶν νοῦν ἐχόντων	των συνετών δικαστών
ψηφιζομένους τά δίκαια	παίρνοντας δίκαιες αποφάσεις
περί τῶν ἀλλοτρίων	για τις υποθέσεις των άλλων

εὖ τίθεσθαι ἅμα	να τακτοποιούν συγχρόνως
καί τά σφέτερ᾽ αὐτῶν.	και όσα έχουν σχέση με τους ίδιους.
Καί μηδείς ὑμῶν,	Και κανένας από σας,
ἀποβλέψας εἰς τοῦτ᾽ (ο),	αφού παρατηρήσει αυτό,
ὅτι εἰμί πένης	ότι δηλ. είμαι φτωχός
καί εἷς τοῦ πλήθους,	και ένας από τον απλό λαό,
ἀξιούτω	ας μη θεωρεί σωστό
ἀφαιρεῖν τοῦ τιμήματος.	να περιορίσει το πρόστιμο.
Οὐ γάρ δίκαιόν [ἐστι]	Γιατί δεν [είναι] δίκαιο
ποιεῖσθαι ἐλάττους τάς τιμωρίας	να επιβάλλετε ηπιότερες ποινές
ὑπέρ τῶν ἀδόξων	για τους άσημους
ἤ τῶν διωνομασμένων,	παρά στους επιφανείς,
οὐδέ ἡγεῖσθαι	ούτε να θεωρείτε
χείρους τούς πενομένους	υποδεέστερους τους απόρους
ἤ τούς κεκτημένους πολλά.	απ᾽ αυτούς που διαθέτουν πολλά.
Εἰ γάρ τοιαῦτα γιγνώσκοιτε	Γιατί αν έχετε τέτοια γνώμη
περί τῶν πολιτῶν,	για τους πολίτες
ἀτιμάζοιτ᾽ ἄν ὑμᾶς αὐτούς.	δυσφημείτε τους εαυτούς σας.
Ἔτι δέ καί ἄν εἴη	Κι ακόμα θα ήταν
πάντων δεινότατον,	το πιο φοβερό απ᾽ όλα,
εἰ μή τυγχάνοιμεν ἅπαντες	εάν δεν απολαμβάναμε όλοι
τῶν αὐτῶν	τα ίδια δικαιώματα,
δημοκρατουμένης τῆς πόλεως.	ενώ η πόλη έχει δημοκρατικό καθεστώς.
Οὐκ οὕτω διακείσεσθε	Δε θα συμπεριφερθείτε με τον τρόπο αυτό
πρός ὑμᾶς αὐτούς,	στους εαυτούς σας,
ἄν γέ μοι πεισθῆτε,	αν βέβαια πεισθείτε σε μένα,
οὐδέ διδάξετε τούς νεωτέρους	ούτε θα διδάξετε τους νεότερους
καταφρονεῖν	να περιφρονούν
τοῦ πλήθους τῶν πολιτῶν,	τόν απλό λαό από τους πολίτες
οὐδέ ἡγήσεσθ᾽	ούτε θα θεωρήσετε
εἶναι ἀλλοτρίους	ότι δε σας αφορούν
τούς τοιούτους τῶν ἀγώνων,	οι τέτοιου είδους δίκες,
ἀλλ᾽ ὡς ὑπέρ αὐτοῦ δικάζων	αλλά με την ιδέα ότι δικάζει για λογαριασμό του
οὕτως	με τον τρόπο αυτό,
ἕκαστος ὑμῶν	ο καθένας από σας
οἴσει τήν ψῆφον.	θα ψηφίσει.
Ἀδικοῦσιν γάρ ἅπαντας ὁμοίως	Γιατί αδικούν όλους εξίσου
οἱ τολμῶντες	όσοι τολμούν
παραβαίνειν τοῦτον τόν νόμον	να παραβαίνουν αυτόν το νόμο
τόν κείμενον	που ισχύει
ὑπέρ τῶν σωμάτων τῶν ὑμετέρων.	για την προστασία της δικής σας σωματικής ακεραιότητας.

Α3. ΝΟΗΜΑΤΙΚΗ ΑΠΟΔΟΣΗ ΤΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ

Ο Ισοκράτης με το λόγο του κατά Λοχίτου βρίσκει την ευκαιρία να εκθέσει τις απόψεις του, που υποστηρίζουν την ισονομία ως βασική προϋπόθεση της δημοκρατίας.

Θεμελιώδες αίτημα, που θέτει ο διάδικος προς τους δικαστές, είναι να μη μεροληπτήσουν υπέρ του εξαιτίας της φτώχειας του. Διευκρινίζει από την αρχή ότι δε ζητά τον οίκτο κανενός, αλλά επιδιώκει την αποκατάσταση της δικαιοσύνης. Με τον τρόπο αυτόν προσπαθεί να πείσει τους δικαστές ότι είναι τόσο σίγουρος πως εκπροσωπεί το δίκαιο, ώστε δε θα μεταχειριστεί άλλα μέσα, για να τους στρέψει υπέρ του. Οι τιμωρίες, όπως υποστηρίζει ο κατήγορος, πρέπει να είναι ίδιες για πλούσιους και φτωχούς, ξακουστούς και άσημους. Για να φανεί, λοιπόν, αντικειμενικός και δίκαιος, ο ρήτορας ξεκινά το λόγο του ζητώντας να μη μεροληπτήσουν οι δικαστές υπέρ του, ο συλλογισμός του, όμως, καταλήγει στο ότι δε θα πρέπει να μεροληπτήσουν ούτε υπέρ του αντιδίκου. Κάτι τέτοιο θα κατέλυε τη δημοκρατία, θα ατίμαζε τους ίδιους τους δικαστές και θα προέτρεπε τους νέους να συμπεριφέρονται με περιφρόνηση στους περισσότερους συμπολίτες τους, οι οποίοι είναι άσημοι.

Γι' αυτό, καταλήγει ο ρήτορας, οι δικαστές θα πρέπει να κρίνουν αμερόληπτα και να αντιμετωπίσουν το θέμα σαν να τους αφορά προσωπικά. Γιατί όποιος παραβαίνει ένα δημοκρατικό νόμο θίγει όλους τους πολίτες, αφού ο νόμος υπάρχει προς όφελος και προστασία τους.

Α4. ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑ – ΠΡΑΓΜΑΤΟΛΟΓΙΚΑ ΣΧΟΛΙΑ

- ***ἅμα καί τά σφέτερ' αὐτῶν εὖ τίθεσθαι:*** Ο Ισοκράτης υπενθυμίζει έμμεσα στους δικαστές ότι με το να είναι αντικειμενικοί και δίκαιοι προστατεύουν και τους εαυτούς τους, αφού και οι ίδιοι μπορεί κάποια στιγμή να βρεθούν αδικημένοι. Έχοντας δώσει το παράδειγμα της δίκαιης και αμερόληπτης κρίσης θα επηρεάσουν κατάλληλα όλους τους πολίτες, ώστε να κριθούν και οι ίδιοι δίκαια και αμερόληπτα, αν ποτέ χρειαστεί.
- ***Καί μηδείς ὑμῶν… ἀφαιρεῖν:*** Ο κατήγορος προτείνει την ποινή που θεωρεί ότι αρμόζει στο συγκεκριμένο αδίκημα και το δικαστήριο κρίνει ως δεκτή ή απορριπτέα την πρότασή του. Σε άλλες περιπτώσεις ο ίδιος ο νόμος ορίζει την ποινή.
- ***Οὐ γάρ δίκαιον ἐλάττους ποιεῖσθαι τάς τιμωρίας ὑπέρ τῶν ἀδόξων ἤ τῶν διωνομασμένων:*** Ένα από τα κύρια γνωρίσματα της δημοκρατίας είναι η ισονομία. Όλοι οι πολίτες έχουν τα ίδια δικαιώματα και την ίδια δυνατότητα να τα διεκδικήσουν. Επομένως το ίδιο αμάρτημα πρέπει να επισύρει την ίδια τιμωρία για όλους, πλούσιους και φτωχούς. Ο κατηγορούμενος με

το να μη δέχεται μικρότερη της πρέπουσας τιμωρία φαίνεται αντικειμενικός και δίκαιος προσπαθώντας έτσι να αποσπάσει μια αντικειμενική απόφαση των δικαστών. Ξεκαθαρίζει ότι δεν επιζητά τον οίκτο τους, αλλά μόνο διεκδικεί τη δικαιοσύνη.

- ***οὐδέ διδάξετε τούς νεωτέρους καταφρονεῖν τοῦ πλήθους τῶν πολιτῶν:*** Η απόφαση των δικαστών θα είναι πολύ σημαντική, γιατί θα γεννήσει πρότυπα συμπεριφοράς για τους νέους. Επομένως πριν τη λήψη της απόφασής τους, θα πρέπει να λάβουν υπόψη ποια είναι η επιθυμητή συμπεριφορά των νέων: να περιφρονούν τους περισσότερους πολίτες, επειδή είναι φτωχοί, ή να φέρονται αντικειμενικά και αμερόληπτα προς όλους;
- ***Ἅπαντας γάρ ὁμοίως ἀδικοῦσιν οἱ τολμῶντες τοῦτον τόν νόμον παραβαίνειν τόν ὑπέρ τῶν σωμάτων τῶν ὑμετέρων κείμενον:*** Ο Ισοκράτης τονίζει και πάλι ότι η παράβαση ενός νόμου είναι υπόθεση όλων των πολιτών και δεν αφορά μόνο τον αδικημένο. Οι νόμοι έχουν τεθεί για να προστατέψουν όλους τους πολίτες. Επομένως όποιος παραβαίνει το νόμο, αδικεί το σύνολο των πολιτών, αφού προσβάλλει την ασφάλεια, που παρέχει η πολιτεία στα μέλη της με τους θεσπισμένους νόμους της.

Α5. ΓΛΩΣΣΙΚΑ ΣΧΟΛΙΑ

✔ ***Γραμματική αναγνώριση λέξεων – Σημασιολογικά***
Αρχικοί χρόνοι ρημάτων – Ομόρριζα στη Ν.Ε.
Κλίση ουσιαστικών - επιθέτων - αντωνυμιών - μετοχών του ΚΕΙΜΕΝΟΥ
Χρονικές – εγκλιτικές αντικαταστάσεις

- **Ἔστι:** γ΄ εν. πρόσ. οριστ. ενεστ. του ρ. **εἰμί** (= είμαι) **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. εἰμί, πρτ. ἦν/ ἦ, μέλλ. ἔσομαι, αόρ. β΄ ἐγενόμην, πρκ. γέγονα, υπερσ. ἐγεγόνειν **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** όντως, ουσία
- **δέ:** σύνδεσμος αντιθετικός
- **δικαστῶν:** γεν. πληθ. αρσ. γέν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ὁ δικαστής** [γεν. τοῦ δικαστοῦ] **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** δίκη, δικάσιμος, δικαστήριο, αδίκαστος
- **νοῦν:** αιτ. εν. αρσ. γέν. του δευτερόκλιτου συνηρημένου ουσ. **ὁ νοῦς** [γεν. τοῦ νοῦ] **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** νόηση, νοήμων, ανόητος, ευνόητος, επινόηση, νοητικός
- **ἐχόντων:** γεν. πληθ. αρσ. γέν. μτχ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **ἔχω ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. ἔχω, πρτ. εἶχον, μέλλ. ἕξω/ σχήσω, αόρ. β΄ ἔσχον, πρκ. ἔσχηκα, υπερσ. ἐσχήκειν **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** σχολείο, σχέση, ευεξία, καχεκτικός, δυσανεξία, κλειδούχος
- **περί:** πρόθεση
- **τῶν ἀλλοτρίων:** γεν. πληθ. ουδ. γέν. του επιθ. **ἀλλότριος, -α, -ον** (= ξένος)

- **τά δίκαια:** αιτ. πληθ. ουδ. γέν. θετικός βαθμός του επιθ. **δίκαιος, -α, -ον** Βαθμοί του επιθέτου: **ΘΕΤΙΚΟΣ:** δίκαιος, **ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΣ:** δικαιότερος, -α, -ον, **ΥΠΕΡΘΕΤΙΚΟΣ:** δικαιότατος, -η, -ον
- **ψηφιζομένους:** αιτ. πληθ. αρσ. γέν. μτχ. ενεστ. μέσης φωνής του ρ. **ψηφίζομαι** (= παίρνω αποφάσεις) **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** ψήφισμα, δημοψήφισμα, ψηφοφόρος, ψήφος, ψηφοδέλτιο
- **ἅμα:** επίρρημα χρονικό
- **καί:** σύνδεσμος συμπλεκτικός
- **τά σφέτερα:** αιτ. πληθ. ουδ. γέν. γ΄ πρόσ. της κτητικής αντων. **σφέτερος, -α, -ον** (= δικός τους)
- **αὐτῶν:** γεν. πληθ. αρσ. γέν. της επαναληπτικής αντων. **αὐτός, αὐτή, αὐτό**
- **εὖ:** επίρρημα τροπικό (= καλά, σωστά)
- **τίθεσθαι:** απαρμφ. ενεστ. μέσης φωνής του ρ. **τίθεμαι** (= τακτοποιώ) **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. τίθεμαι, πρτ. ἐτιθέμην, μέλλ. θήσομαι/ τεθήσομαι, αόρ. β΄ ἐθέμην/ ἐτέθην, πρκ. τέθειμαι/ κεῖμαι, υπερσ. ἐκείμην **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** θήκη, θέση, νομοθέτης, θεσμός, θέμα, συγκατάθεση, παρακαταθήκη, θεματικός, αδιάθετος
- **μηδείς:** ονομ. εν. αρσ. γέν. της αόριστης επιμεριστικής αντων. **μηδείς, μηδεμία, μηδέν** (= κανείς)
- **ὑμῶν:** γεν. πληθ. β΄ πρόσ. της προσωπικής αντων. **ἐγώ, σύ, -**
- **εἰς:** πρόθεση
- **τοῦτ':** (τοῦτο) αιτ. εν. ουδ. γέν. της δεικτικής αντων. **οὗτος, αὕτη, τοῦτο** (= αυτός)
- **ἀποβλέψας:** ονομ. εν. αρσ. γέν. μτχ. αορ. ενεργ. φωνής του ρ. **ἀποβλέπω** (= παρατηρώ, λαμβάνω υπόψη) **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. ἀποβλέπω, πρτ. ἀπέβλεπον, μέλλ. ἀποβλέψομαι, αόρ. ἀπέβλεψα, πρκ. ἀποβέβλεφα, υπερσ. ἀπεβεβλέφειν **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** βλέμμα, βλέφαρο, περίβλεπτος, βλέψεις, αβλεψία
- **ὅτι:** σύνδεσμος ειδικός
- **πένης:** ονομ. εν. αρσ. γέν. θετικός βαθμός του επιθ. **ὁ,ἡ πένης** (= φτωχός) Βαθμοί του επιθέτου: **ΘΕΤΙΚΟΣ:** πένης, **ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΣ:** πενέστερος, -α, -ον, **ΥΠΕΡΘΕΤΙΚΟΣ:** πενέστατος, -η, -ον
- **εἰμί:** α΄ εν. πρόσ. οριστ. ενεστ. του ρ. **εἰμί**
- **τοῦ πλήθους:** γεν. εν. ουδ. γέν. του τριτόκλιτου ουσ. **τό πλῆθος** [γεν. τοῦ πλήθους] **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** πληθωρισμός, πληθυντικός, πληθυσμός, πληθωρικός, πολυπληθής
- **εἷς:** ονομ. εν. αρσ. του αριθμητικού επιθ. **εἷς, μία, ἕν**
- **ἀξιούτω:** γ΄ εν. πρόσ. προστ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **ἀξιόω, ἀξιῶ** (= θεωρώ σωστό) **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. ἀξιῶ, πρτ. ἠξίουν, μέλλ. ἀξιώσω, αόρ. ἠξίωσα, πρκ. ἠξίωκα, υπερσ. ἠξιώκειν **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** αξίωμα, αξίωση
- **τοῦ τιμήματος:** γεν. εν. ουδ. γέν. του τριτόκλιτου ουσ. **τό τίμημα** [γεν. τοῦ τιμήματος] (= το πρόστιμο)

- **ἀφαιρεῖν:** απαρμφ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **ἀφαιρέω, ἀφαιρῶ** **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. ἀφαιρῶ, πρτ. ἀφῄρουν, μέλλ. ἀφαιρήσω, αόρ. β΄ ἀφεῖλον, πρκ. ἀφῄρηκα, υπερσ. ἀφῃρήκειν **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** αίρεση, διαιρέτης, αφαίρεση, αφαιρετέος, αυθαίρετος, αρχαιρεσίες
- **δίκαιον:** ονομ. εν. ουδ. γέν. θετικός βαθμός του επιθ. **δίκαιος, -α, -ον**
- **ἐλάττους:** αιτ. πληθ. θηλ. γέν. συγκριτικός βαθμός του επιθ. **μικρός, -ά, -όν** Βαθμοί του επιθέτου: **ΘΕΤΙΚΟΣ:** μικρός, **ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΣ:** ὁ,ἡ ἐλάττων, τό ἔλαττον/ ὁ,ἡ ἥττων, τό ἧττον, **ΥΠΕΡΘΕΤΙΚΟΣ:** ἐλάχιστος, -η, -ον/ <ἥκιστα> (επίρρημα)
- **ποιεῖσθαι:** απαρμφ. ενεστ. μέσης φωνής του ρ. **ποιέομαι, ποιοῦμαι** **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. ποιοῦμαι, πρτ. ἐποιούμην, μέλλ. ποιήσομαι, ποιηθήσομαι, αόρ. ἐποιησάμην, ἐποιήθην, πρκ. πεποίημαι, υπερσ. ἐπεποιήμην **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** ποίηση, ποίημα, ποιητής, παραποίηση, μεταποίηση, προσποίηση
- **τάς τιμωρίας:** αιτ. πληθ. θηλ. γέν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ἡ τιμωρία** [γεν. τῆς τιμωρίας] **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** τιμωρός, ατιμώρητος, ατιμωρησία
- **ὑπέρ:** πρόθεση
- **τῶν ἀδόξων:** γεν. πληθ. αρσ. γέν. του επιθ. **ὁ,ἡ ἄδοξος, τό ἄδοξον** **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** δόξα, ένδοξος, άδοξα, επίδοξος, αδόξαστος
- **ἤ:** σύνδεσμος διαζευκτικός
- **διωνομασμένων:** γεν. πληθ. αρσ. γέν. μτχ. πρκ. μέσης φωνής του ρ. **διονομάζομαι** (= είμαι επιφανής) **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. διονομάζομαι, πρτ. διωνομαζόμην, μέλλ. διονομασθήσομαι, αόρ. διωνομάσθην, πρκ. διωνόμασμαι, υπερσ. διωνομάσμην **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** ονομασία, ονομαστικός, ονομαστός, ακατονόμαστος
- **οὐδέ:** σύνδεσμος συμπλεκτικός
- **χείρους:** αιτ. πληθ. αρσ. γέν. συγκριτικός βαθμός του επιθ. **κακός, -ή, -όν** Βαθμοί του επιθέτου: **ΘΕΤΙΚΟΣ:** κακός, **ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΣ:** ὁ,ἡ κακίων, τό κάκιον/ ὁ,ἡ χείρων, τό χεῖρον, **ΥΠΕΡΘΕΤΙΚΟΣ:** κάκιστος, -η, -ον/ χείριστος
- **τούς πενομένους:** αιτ. πληθ. αρσ. γέν. μτχ. ενεστ. μέσης φωνής του ρ. **πένομαι** (= είμαι φτωχός) **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. πένομαι, πρτ. ἐπενόμην, μέλλ. -, αόρ. , πρκ. -, υπερσ. –
- **πολλά:** αιτ. πληθ. ουδ. γέν. θετικός βαθμός του επιθ. **πολύς, πολλή, πολύ** Βαθμοί του επιθέτου: **ΘΕΤΙΚΟΣ:** πολύς, **ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΣ:** ὁ,ἡ πλείων, τό πλέον, **ΥΠΕΡΘΕΤΙΚΟΣ:** πλεῖστος, -η, -ον
- **τούς κεκτημένους:** αιτ. πληθ. αρσ. γέν. μτχ. πρκ. μέσης φωνής του ρ. **κτάομαι, κτῶμαι** (= αποκτώ) **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. κτῶμαι, πρτ. ἐκτώμην, μέλλ. κτήσομαι, κτηθήσομαι, αόρ. ἐκτησάμην, ἐκτήθην, πρκ. κέκτημαι/ ἔκτημαι, υπερσ. ἐκεκτήμην **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** κτήμα, κτήτορας, κτητικός, κτήση, ιδιοκτησία, επίκτητος

- **Ὑμᾶς αὐτούς:** αιτ. πληθ. β΄ πρόσ. της αυτοπαθητικής αντων. **σεαυτοῦ, σεαυτῆς** (= του εαυτού σου)
- **ἀτιμάζοιτ':** (ἀτιμάζοιτε) β΄ πληθ. πρόσ. ευκτ. ενεστ. μέσης φωνής του ρ. **ἀτιμάζομαι** (= περιφρονούμαι) **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. ἀτιμάζομαι, πρτ. ἠτιμαζόμην, μέλλ. ἀτιμασθήσομαι, αόρ. ἠτιμάσθην, πρκ. ἠτίμασμαι, υπερσ. ἠτιμάσμην **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** άτιμος, ατιμία
- **εἰ:** σύνδεσμος υποθετικός
- **τοιαῦτα:** αιτ. πληθ. ουδ. γέν. της δεικτικής αντων. **τοιοῦτος, τοιαύτη, τοιοῦτο** (= τέτοιος)
- **γιγνώσκοιτε:** β΄ πληθ. πρόσ. ευκτ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **γιγνώσκω** (= γνωρίζω) **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. γιγνώσκω, πρτ. ἐγίγνωσκον, μέλλ. γνώσομαι, αόρ. β΄ ἔγνων, πρκ. ἔγνωκα, υπερσ. ἐγνώκειν **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** γνώση, άγνωστος, γνώμη, συγγνώμη, ανάγνωση, άγνοια
- **περί:** πρόθεση
- **τῶν πολιτῶν:** γεν. πληθ. αρσ. γέν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ὁ πολίτης** [γεν. τοῦ πολίτου] **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** πολιτική, πολιτικός, πολιτισμός, απολίτιστος, κοσμοπολίτης
- **Ἔτι:** επίρρημα ποσοτικό (= ακόμη)
- **πάντων:** γεν. πληθ. ουδ. γέν. του επιθ. **πᾶς, πᾶσα, πᾶν** (= όλος)
- **ἄν:** μόριο δυνητικό
- **δεινότατον:** ονομ. εν. ουδ. γέν. υπερθετικός βαθμός του επιθ. **δεινός, -ή, -όν** (= φοβερός) Βαθμοί του επιθέτου: **ΘΕΤΙΚΟΣ:** δεινός, **ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΣ:** δεινότερος, -α, -ον, **ΥΠΕΡΘΕΤΙΚΟΣ:** δεινότατος, -η, -ον
- **δημοκρατουμένης:** γεν. εν. θηλ. γέν. μτχ, ενεστ. μέσης φωνής του ρ. **δημοκρατέομαι, δημοκρατοῦμαι** (= κυβερνώμαι δημοκρατικά) **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. δημοκρατοῦμαι, πρτ. ἐδημοκρατούμην, μέλλ. δημοκρατήσομαι, δημοκρατηθήσομαι, αόρ. ἐδημοκρατήθην, πρκ. δεδημοκράτημαι, υπερσ. ἐδεδημοκρατήμην **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** δημοκρατία, δημοκρατικός
- **τῆς πόλεως:** γεν. εν. θηλ. γέν. του τριτόκλιτου ουσ. **ἡ πόλις** [γεν. τῆς πόλεως] **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** πολιτικός, πολιτισμός, άπολις, απολίτιστος
- **τῶν αὐτῶν:** γεν. πληθ. ουδ. γέν. της οριστικής αντων. **αὐτός, αὐτή, αὐτό** (= ο ίδιος)
- **ἅπαντες:** ονομ. πληθ. αρσ. γέν. του επιθ. **ἅπας, ἅπασα, ἅπαν** (= όλος γενικά)
- **τυγχάνοιμεν:** α΄ πληθ. πρόσ. ευκτ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **τυγχάνω** (= πετυχαίνω/ συναντώ τυχαία) **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. τυγχάνω, πρτ. ἐτύγχανον, μέλλ. τεύξομαι, αόρ. β΄ ἔτυχον, πρκ. τετύχηκα, υπερσ. ἐτετυχήκειν **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** επίτευξη, επιτυχία, αποτυχία, εντευκτήριο, τυχαίος, τύχη
- **γέ:** επίρρημα βεβαιωτικό (= βέβαια)
- **μοι:** δοτ. εν. α΄ πρόσ. αδύνατος τύπος της προσωπικής αντων. **ἐγώ, σύ, -**

- **πεισθῆθ':** (πεισθῆτε) β΄ πληθ. πρόσ. υποτ. αορ. παθητ. φωνής του ρ. **πείθομαι** (= υπακούω) **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. πείθομαι, πρτ. ἐπειθόμην, μέλλ. πείσομαι, πεισθήσομαι, αόρ. ἐπιθόμην, ἐπείσθην, πρκ. πέπεισμαι/ πέποιθα, υπερσ. ἐπεπείσμην/ ἐπεποίθειν **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** πειθώ, πιθανός, πειστικός, πιστός, πεποίθηση
- **οὕτω:** επίρρημα τροπικό
- **διακείσεσθε:** β΄ πληθ. πρόσ. οριστ. μέλλ. μέσης φωνής του ρ. **διάκειμαι** (= βρίσκομαι/ συμπεριφέρομαι) **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. διάκειμαι, πρτ. διεκείμην μέλλ. διακείσομαι, αόρ. -, πρκ. -, υπερσ. - **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** κείμενο, κοίτη, κειμήλιο
- **διδάξετε:** β΄ πληθ. πρόσ. οριστ. μέλλ. ενεργ. φωνής του ρ. **διδάσκω ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. διδάσκω, πρτ. ἐδίδασκον, μέλλ. διδάξω, αόρ. ἐδίδαξα, πρκ. δεδίδαχα, υπερσ. ἐδεδιδάχειν **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** δάσκαλος, διδασκαλείο, διδακτός, διδακτέος, δίδαγμα, αυτοδίδακτος, διδαχή, αδίδακτος, δίδακτρα
- **τούς νεωτέρους:** αιτ. πληθ. αρσ. γέν. συγκριτικός βαθμός του επιθ. **νέος, -α, -ον** Βαθμοί του επιθέτου: **ΘΕΤΙΚΟΣ:** νέος, **ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΣ:** νεώτερος, -α, -ον, **ΥΠΕΡΘΕΤΙΚΟΣ:** νεώτατος, -η, -ον
- **καταφρονεῖν:** απαρμφ. ενεστ. ενεργ. φωνής του **ρ. καταφρονέω, καταφρονῶ** (= περιφρονώ) **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. καταφρονῶ, πρτ. κατεφρόνουν, μέλλ. καταφρονήσω, αόρ. κατεφρόνησα, πρκ. καταπεφρόνηκα, υπερσ. κατεπεφρονήκειν **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** φρόνημα, φρόνηση, φροντίδα, φρόνιμος, περιφρόνηση
- **ἀλλοτρίους:** αιτ. πληθ. αρσ. γέν. του επιθ. **ἀλλότριος, -α, -ον** (= ξένος)
- **ἡγήσεσθε:** β΄ πληθ. πρόσ. οριστ. μέλλ. μέσης φωνής του ρ. **ἡγέομαι, ἡγοῦμαι** (= θεωρώ) **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. ἡγοῦμαι, πρτ. ἡγούμην, μέλλ. ἡγήσομαι, ἡγηθήσομαι, αόρ. ἡγησάμην, ἡγήθην, πρκ, ἥγημαι, υπερσ. ἡγήμην **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** ηγεμόνας, εισηγητής, ανεκδιήγητος, διήγημα, ηγέτης, ηγεσία
- **εἶναι:** απαρμφ. ενεστ. του ρ. **εἰμί**
- **τούς τοιούτους:** αιτ. πληθ. αρσ. γέν. της δεικτικής αντων. **τοιοῦτος, τοιαύτη, τοιοῦτο** (= τέτοιος)
- **τῶν ἀγώνων:** γεν. πληθ. αρσ. γέν. του τριτόκλιτου ουσ. **ὁ ἀγών** [γεν. τοῦ αγῶνος] **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** αγωνίζομαι, αγωνία, αγωνιστικός, διαγωνισμός, ασυναγώνιστος
- **ἀλλ':** (αλλά) σύνδεσμος αντιθετικός
- **ὑπέρ:** πρόθεση
- **αὐτοῦ:** γεν. εν. αρσ. γέν. γ΄ πρόσ. της αυτοπαθητικής αντων. **ἑαυτοῦ, ἑαυτῆς, -** (= του εαυτού του)
- **δικάζων:** ονομ. εν. αρσ. γέν. μτχ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **δικάζω ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. δικάζω, πρτ. ἐδίκαζον, μέλλ. δικάσω, αόρ. ἐδίκασα, πρκ. δεδίκακα, υπερσ. ἐδεδικάκειν **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** δικαστής, δικάσιμος, δικαστικός, αδίκαστος, διαδικασία, δικαστήριο

- **οὕτως:** επίρρημα τροπικό
- **ἕκαστος:** ονομ. εν. αρσ. γέν. της αόριστης επιμεριστικής αντων. **ἕκαστος, -η, -ον** (= ο καθένας)
- **οἴσει:** γ΄ εν. πρόσ. οριστ. μέλλ. ενεργ. φωνής του ρ. **φέρω ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. φέρω, πρτ. ἔφερον, μέλλ. οἴσω, αόρ. ἤνεγκα αόρ. β΄ ἤνεγκον, πρκ. ἐνήνοχα, υπερσ. ἐνενηνόχειν **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** φορά, διένεξη, διηνεκής
- **τήν ψῆφον:** αιτ. εν. θηλ. γέν. του δευτερόκλιτου ουσ. **ἡ ψῆφος** [γεν. τῆς ψήφου]
- **Ἅπαντας:** αιτ. πληθ. αρσ. γέν. του επιθ. **ἅπας, ἅπασα, ἅπαν**
- **γάρ:** σύνδεσμος αιτιολογικός
- **ὁμοίως:** επίρρημα τροπικό
- **ἀδικοῦσι:** γ΄ πληθ. πρόσ. οριστ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **ἀδικέω, ἀδικῶ ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. ἀδικῶ, πρτ. ἠδίκουν, μέλλ. ἀδικήσω, αόρ. ἠδίκησα, πρκ. ἠδίκηκα, υπερσ. ἠδικήκειν **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** αδίκημα, αδικία, δικαιοσύνη, δίκαιος, άδικος, δίκη, δικαστήριο
- **οἱ τολμῶντες:** ονομ. πληθ. αρσ. γέν. μτχ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **τολμάω, τολμῶ ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. τολμῶ, πρτ. ἐτόλμων, μέλλ. τολμήσω, αόρ. ἐτόλμησα, πρκ. τετόλμηκα, υπερσ. ἐτετολμήκειν **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** τόλμη, τολμηρός, άτολμος, τόλμημα, τολμητέος
- **τοῦτον:** αιτ. εν. αρσ. γέν. της δεικτικής αντων. **οὗτος, αὕτη, τοῦτο** (= αυτός)
- **τόν νόμον:** αιτ. εν. αρσ. γέν. του δευτερόκλιτου ουσ. **ὁ νόμος** [γεν. τοῦ νόμου] **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** νομικός, έννομος, παράνομος, έκνομος
- **παραβαίνειν:** απαρμφ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **παραβαίνω ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. παραβαίνω, πρτ. παρέβαινον, μέλλ. παραβήσομαι, αόρ. β΄ παρέβην, πρκ. παραβέβηκα, υπερσ. παρεβεβήκειν **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** παράβαση, παραβάτης, βάση, βήμα, βαθμός, έκβαση, βάθρο, βαθμίδα
- **τῶν σωμάτων:** γεν. πληθ. ουδ. γέν. του τριτόκλιτου ουσ. **τό σῶμα** [γεν. τοῦ σώματος] **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** ασώματος, σωματικός, εξωσωματικός, ενσωματώνω
- **τῶν ὑμετέρων:** γεν. πληθ. ουδ. γέν. της κτητικής αντων. **ὑμέτερος, -α, -ον** (= δικός σας)
- **κείμενον:** αιτ. εν. αρσ. γέν. μτχ. ενεστ. μέσης φωνής του ρ. **κεῖμαι** (= βρίσκομαι/ισχύω)

ΚΛΙΣΗ

Ουσιαστικών – Επιθέτων – Αντωνυμιών – Μετοχών του ΚΕΙΜΕΝΟΥ

ΚΛΙΣΗ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΩΝ

Α΄ κλίση

	ενικός αριθμός				πληθυντικός αριθμός			
ονομ.	ἡ τιμωρία	ὁ δικαστής	πολίτης		αἱ τιμωρίαι	οἱ δικασταί	πολῖται	
γεν.	τῆς τιμωρίας	τοῦ δικαστοῦ	πολίτου		τῶν τιμωριῶν	τῶν δικαστῶν	πολιτῶν	
δοτ.	τῇ τιμωρίᾳ	τῷ δικαστῇ	πολίτῃ		ταῖς τιμωρίαις	τοῖς δικασταῖς	πολίταις	
αιτ.	τήν τιμωρίαν	τόν δικαστήν	πολίτην		τάς τιμωρίας	τούς δκαστάς	πολίτας	
κλητ.	(ὦ) τιμωρία	(ὦ) δικαστά	πολῖτα		(ὦ) τιμωρίαι	(ὦ) δικασταί	πολῖται	

Β΄ κλίση

	ενικός αριθμός					πληθυντικός αριθμός				
ονομ.	ὁ νοῦς	νόμος	ἡ ψῆφος			οἱ νοῖ	νόμοι	αἱ ψῆφοι		
γεν.	τοῦ νοῦ	νόμου	τῆς ψήφου			τῶν νῶν	νόμων	τῶν ψήφων		
δοτ.	τῷ νῷ	νόμῳ	τῇ ψήφῳ			τοῖς νοῖς	νόμοις	ταῖς ψήφοις		
αιτ.	τόν νοῦν	νόμον	τήν ψῆφον			τούς νοῦς	νόμους	τάς ψήφους		
κλητ.	(ὦ) νοῦ	νόμε	(ὦ) ψῆφε			(ὦ) νοῖ	νόμοι	(ὦ) ψῆφοι		

Γ΄ κλίση

	ενικός αριθμός							
ονομ.	ἡ πόλις	τό σῶμα	πλῆθος	τίμημα	ὁ ἀγών			
γεν.	τῆς πόλεως	τοῦ σώματος	πλήθους	τιμήματος	τοῦ ἀγῶνος			
δοτ	τῇ πόλει	τῷ σώματι	πλήθει	τιμήματι	τῷ ἀγῶνι			
αιτ.	τήν πόλιν	τό σῶμα	πλῆθος	τίμημα	τόν ἀγῶνα			
κλητ.	(ὦ) πόλι	(ὦ) σῶμα	πλῆθος	τίμημα	(ὦ) ἀγών			
	πληθυντικός αριθμός							
ονομ.	αἱ πόλεις	τά σώματα	πλήθη	τιμήματα	οἱ ἀγῶνες			
γεν.	τῶν πόλεων	τῶν σωμάτων	πληθῶν	τιμημάτων	τῶν ἀγώνων			
δοτ.	ταῖς πόλεσι(ν)	τοῖς σώμασι	πλήθεσι	τιμήμασι	τοῖς ἀγῶσι			
αιτ.	τάς πόλεις	τά σώματα	πλήθη	τιμήματα	τούς ἀγώνας			
κλητ.	(ὦ) πόλεις	(ὦ) σώματα	πλήθη	τιμήματα	(ὦ) ἀγῶνες			

ΚΛΙΣΗ ΕΠΙΘΕΤΩΝ

	ενικός αριθμός		πληθυντικός αριθμός	
	αρσ./ θηλ.		αρσ./ θηλ.	
ονομ.	ὁ,ἡ	πένης	οἱ,αἱ	πένητες
γεν.	τοῦ,τῆς	πένητος	τῶν	πενήτων
δοτ.	τῷ,τῇ	πένητι	τοῖς,ταῖς	πένησι
αιτ.	τόν,τήν	πένητα	τούς,τάς	πένητας
κλητ.	(ὦ)	πένης	(ὦ)	πένητες

	ενικός αριθμός			πληθυντικός αριθμός
	αρσ.	θηλ.	ουδ.	
ονομ.	εἷς	μία	ἕν	—
γεν.	ἑνός	μιᾶς	ἑνός	—
δοτ.	ἑνί	μιᾷ	ἑνί	—
αιτ.	ἕνα	μίαν	ἕν	—

	ενικός αριθμός			πληθυντικός αριθμός		
	αρσ.	θηλ.	ουδ.	αρσ.	θηλ.	ουδ.
ονομ.	ὁ δίκαιος	ἡ δικαία	τό δίκαιον	οἱ δίκαιοι	αἱ δίκαιαι	τά δίκαια
γεν.	τοῦ δικαίου	τῆς δικαίας	τοῦ δικαίου		τῶν δικαίων	
δοτ.	τῷ δικαίῳ	τῇ δικαίᾳ	τῷ δικαίῳ	τοῖς δικαίοις	ταῖς δικαίαις	τοῖς δικαίοις
αιτ.	τόν δίκαιον	τήν δικαίαν	τό δίκαιον	τούς δικαίους	τάς δικαίας	τά δίκαια
κλητ.	(ὦ) δίκαιε	(ὦ) δικαία	(ὦ) δίκαιον	(ὦ) δίκαιοι	(ὦ) δίκαιαι	(ὦ) δίκαια

	ενικός αριθμός			
	αρσ./ θηλ.		ουδ.	
ονομ.	ὁ,ἡ	ἐλάττων	τό	ἔλλαττον
γεν.	τοῦ,τῆς	ἐλάττονος	τοῦ	ἐλάττονος
δοτ.	τῷ,τῇ	ἐλάττονι	τῷ	ἐλάττονι
αιτ.	τόν,τήν	ἐλάττονα/ ἐλάττω	τό	ἔλαττον
κλητ.			(ὦ)	ἔλαττον
	πληθυντικός αριθμός			
	αρσ./ θηλ.		ουδ.	
ονομ.	οἱ,αἱ	ἐλάττονες/ ἐλάττους	τά	ἐλάττονα/ ἐλάττω
γεν.	τῶν	ἐλαττόνων	τῶν	ἐλαττόνων
δοτ.	τοῖς,ταῖς	ἐλάττοσι	τοῖς	ἐλάττοσι
αιτ.	τούς,τάς	ἐλάττονας/ ἐλάττους	τά	ἐλάττονα/ ἐλάττω
κλητ.	(ὦ)	ἐλάττονες/ ἐλάττους	(ὦ)	ἐλάττονα/ ἐλάττω

	ενικός αριθμός				πληθυντικός αριθμός			
	αρσ./ θηλ.		ουδ.		αρσ./ θηλ.		ουδ.	
ονομ.	ὁ,ἡ	ἄδοξος	τό	ἄδοξον	οἱ,αἱ	ἄδοξοι	τά	ἄδοξα
γεν.	τοῦ,τῆς	ἀδόξου	τοῦ	ἀδόξου	τῶν	ἀδόξων	τῶν	ἀδόξων
δοτ.	τῷ,τῇ	ἀδόξῳ	τῷ	ἀδόξῳ	τοῖς,ταῖς	ἀδόξοις	τοῖς	ἀδόξοις
αιτ.	τόν,τήν	ἄδοξον	τό	ἄδοξον	τούς,τάς	ἀδόξους	τά	ἄδοξα
κλητ.	(ὦ)	ἄδοξε	(ὦ)	ἄδοξον	(ὦ)	ἄδοξοι	(ὦ)	ἄδοξα

	ενικός αριθμός			
	αρσ./ θηλ.		ουδ.	
ονομ.	ὁ,ἡ	χείρων	τό	χεῖρον
γεν.	τοῦ,τῆς	χείρονος	τοῦ	χείρονος
δοτ.	τῷ,τῇ	χείρονι	τῷ	χείρονι
αιτ.	τόν,τήν	χείρονα/ χείρω	το	χεῖρον
κλητ.	(ὦ)	χεῖρον	(ὦ)	χεῖρον

	ενικός αριθμός						πληθυντικός αριθμός					
	αρσ.		θηλ.		ουδ.		αρσ.		θηλ.		ουδ.	
ονομ.	ὁ	πολύς	ἡ	πολλή	τό	πολύ	οἱ	πολλοί	αἱ	πολλαί	τά	πολλά
γεν.	τοῦ	πολλοῦ	τῆς	πολλῆς	τοῦ	πολλοῦ			τῶν	πολλῶν		
δοτ.	τῷ	πολλῷ	τῇ	πολλῇ	τῷ	πολλῷ	τοῖς	πολλοῖς	ταῖς	πολλαῖς	τοῖς	πολλοῖς
αιτ.	τόν	πολύν	τήν	πολλήν	τό	πολύ	τούς	πολλούς	τάς	πολλάς	τά	πολλά
κλητ.	(ὦ)	πολύ	(ὦ)	πολλή	(ὦ)	πολύ	(ὦ)	πολλοί	(ὦ)	πολλαί	(ὦ)	πολλά

	ενικός αριθμός			πληθυντικός αριθμός		
	αρσ.	θηλ.	ουδ.	αρσ.	θηλ.	ουδ.
ονομ.	πᾶς	πᾶσα	πᾶν	πάντες	πᾶσαι	πάντα
γεν.	παντός	πάσης	παντός	πάντων	πασῶν	πάντων
δοτ.	παντί	πάσῃ	παντί	πᾶσι	πάσαις	πᾶσι
αιτ.	πάντα	πᾶσαν	πᾶν	πάντας	πάσας	πάντα
κλητ.	πᾶς	πᾶσα	πᾶν	πάντες	πᾶσαι	πάντα

	ενικός αριθμός					
	ενικός αριθμός			πληθυντικός αριθμός		
	αρσ.	θηλ.	ουδ.	αρσ.	θηλ.	ουδ.
ονομ.	ἅπας	ἅπασα	ἅπαν	ἅπαντες	ἅπασαι	ἅπαντα
γεν.	ἅπαντος	ἁπάσης	ἅπαντος	ἁπάντων	ἁπασῶν	ἁπάντων
δοτ.	ἅπαντι	ἁπάσῃ	ἅπαντι	ἅπασι	ἁπάσαις	ἅπασι
αιτ.	ἅπαντα	ἅπασαν	ἅπαν	ἅπαντας	ἁπάσας	ἅπαντα
κλητ.	ἅπαν	ἅπασα	ἅπαν	ἅπαντες	ἅπασαι	ἅπαντα

ΚΛΙΣΗ ΑΝΤΩΝΥΜΙΩΝ

	ενικός αριθμός			πληθυντικός αριθμός		
	αρσ.	θηλ.	ουδ.	αρσ.	θηλ.	ουδ.
ονομ.	σφέτερος	σφετέρα	σφέτερον	οὗτος	αὕτη	τοῦτο
γεν.	σφετέρου	σφετέρας	σφετέρου	τούτου	ταύτης	τούτου
δοτ.	σφετέρῳ	σφετέρᾳ	σφετέρῳ	τούτῳ	ταύτῃ	τούτῳ
αιτ.	σφέτερον	σφετέραν	σφέτερον	τοῦτον	ταύτην	τοῦτο
κλητ.	—	—	—	οὗτος	αὕτη	—

	πληθυντικός αριθμός					
	αρσ.	θηλ.	ουδ.	αρσ.	θηλ.	ουδ.
ονομ.	σφέτεροι	σφέτεραι	σφέτερα	οὗτοι	αὗται	ταῦτα
γεν.	σφετέρων	σφετέρων	σφετέρων	τούτων	τούτων	τούτων
δοτ.	σφετέροις	σφετέραις	σφετέροις	τούτοις	ταύταις	τούτοις
αιτ.	σφετέρους	σφετέρας	σφέτερα	τούτους	ταύτας	ταῦτα
κλητ.	—	—	—	—	—	—

	ενικός αριθμός			πληθυντικός αριθμός		
	αρσ.	θηλ.	ουδ.	αρσ.	θηλ.	ουδ.
ονομ.	αὐτός	αὐτή	αὐτό	αὐτοί	αὐταί	αὐτά
γεν.	αὐτοῦ	αὐτῆς	αὐτοῦ	αὐτῶν	αὐτῶν	αὐτῶν
δοτ.	αὐτῷ	αὐτῇ	αὐτῷ	αὐτοῖς	αὐταῖς	αὐτοῖς
αιτ.	αὐτόν	αὐτήν	αὐτό	αὐτούς	αὐτάς	αὐτά
κλητ.	—	—	—	—	—	—

	ενικός αριθμός			πληθυντικός αριθμός
	αρσ.	θηλ.	ουδ.	
ονομ.	μηδείς	μηδεμία	μηδέν	—
γεν.	μηδενός	μηδεμιᾶς	μηδενός	—
δοτ.	μηδενί	μηδεμιᾷ	μηδενί	—
αιτ.	μηδένα	μηδεμίαν	μηδέν	—
κλητ.	—	—	—	

	ενικός αριθμός			πληθυντικός αριθμός		
	αρσ.	θηλ.	ουδ.	αρσ.	θηλ.	ουδ.
ονομ.	τοιοῦτος	τοιαύτη	τοιοῦτο	τοιοῦτοι	τοιαῦται	τοιαῦτα
γεν.	τοιούτου	τοιαύτης	τοιούτου	τοιούτων	τοιούτων	τοιούτων
δοτ.	τοιούτῳ	τοιαύτῃ	τοιούτῳ	τοιούτοις	τοιαύταις	τοιούτοις
αιτ.	τοιοῦτον	τοιαύτην	τοιοῦτο	τοιούτους	τοιαύτας	τοιαῦτα
κλητ.	—	—	—	—	—	—

ενικός αριθμός			
	αρσ.	**θηλ.**	**ουδ.**
ονομ.	-	-	—
γεν.	ἑαυτοῦ/ αὑτοῦ	ἑαυτῆς/ αὑτῆς	—
δοτ.	ἑαυτῷ/ αὑτῷ	ἑαυτῇ/ αὑτῇ	—
αιτ.	ἑαυτόν/ αὑτόν	ἑαυτήν/ αὑτήν	ἑαυτό/ αὑτό
κλητ.	—	—	—

πληθυντικός αριθμός			
	αρσ.	**θηλ.**	**ουδ.**
ονομ.	—	—	—
γεν.	ἑαυτῶν/σφῶν αὐτῶν	ἑαυτῶν/σφῶν αὐτῶν	—
δοτ.	ἑαυτοῖς/σφίσιν αὐτοῖς	ἑαυταῖς/σφίσιν αὐταῖς	—
αιτ.	ἑαυτούς/ σφᾶς αὐτούς	ἑαυτάς/ σφᾶς αὐτάς	ἑαυτά
κλητ.	—	—	—

	ενικός αριθμός			πληθυντικός αριθμός		
	αρσ.	**θηλ.**	**ουδ.**	**αρσ.**	**θηλ.**	**ουδ.**
ονομ.	ἕκαστος	ἑκάστη	ἕκαστον	ἕκαστοι	ἕκασται	ἕκαστα
γεν.	ἑκάστου	ἑκάστης	ἑκάστου		ἑκάστων	
δοτ.	ἑκάστῳ	ἑκάστῃ	ἑκάστῳ	ἑκάστοις	ἑκάσταις	ἑκάστοις
αιτ.	ἕκαστον	ἑκάστην	ἕκαστον	ἑκάστους	ἑκάστας	ἕκαστα
κλητ.	—	—	—	—	—	—

ενικός αριθμός							
	`	**αρσ.**	**θηλ.**	**ουδ.**	**αρσ.**	**θηλ.**	**ουδ.**
ονομ.	σύ	οὗτος	αὕτη	τοῦτο	αὐτός	αὐτή	αὐτό
γεν.	σοῦ, σου	τούτου	ταύτης	τούτου	αὐτοῦ	αὐτῆς	αὐτοῦ
δοτ.	σοί, σοι	τούτῳ	ταύτῃ	τούτῳ	αὐτῷ	αὐτῇ	αὐτῷ
αιτ.	σέ, σε	τοῦτον	ταύτην	τοῦτο	αὐτόν	αὐτήν	αὐτό
κλητ.	—	οὗτος	αὕτη	—	—	—	—

πληθυντικός αριθμός							
		αρσ.	**θηλ.**	**ουδ.**	**αρσ.**	**θηλ.**	**ουδ.**
ονομ.	ὑμεῖς	οὗτοι	αὗται	ταῦτα	αὐτοί	αὐταί	αὐτά
γεν.	ὑμῶν		τούτων			αὐτῶν	
δοτ.	ὑμῖν	τούτοις	ταύταις	τούτοις	αὐτοῖς	αὐταῖς	αὐτοῖς
αιτ.	ὑμᾶς	τούτους	ταύτας	ταῦτα	αὐτούς	αὐτάς	αὐτά
κλητ.	—	—	—	-	-	-	—

	ενικός αριθμός			πληθυντικός αριθμός		
	αρσ.	θηλ.	ουδ.	αρσ.	θηλ.	ουδ.
ονομ.	ὑμέτερος	ὑμετέρα	ὑμέτερον	ὑμέτεροι	ὑμέτεραι	ὑμέτερα
γεν.	ὑμετέρου	ὑμετέρας	ὑμετέρου		ὑμετέρων	
δοτ.	ὑμετέρῳ	ὑμετέρᾳ	ὑμετέρῳ	ὑμετέροις	ὑμετέραις	ὑμετέροις
αιτ.	ὑμέτερον	ὑμετέραν	ὑμέτερον	ὑμετέρους	ὑμετέρας	ὑμέτερα
κλητ.	—	—	—	—	—	—

ΚΛΙΣΗ ΜΕΤΟΧΩΝ

	ενικός αριθμός			πληθυντικός αριθμός		
	αρσ.	θηλ.	ουδ.	αρσ.	θηλ.	ουδ.
ονομ.	ἔχων	ἔχουσα	ἔχον	ἔχοντες	ἔχουσαι	ἔχοντα
γεν.	ἔχοντος	ἐχούσης	ἔχοντος	ἐχόντων	ἐχουσῶν	ἐχόντων
δοτ.	ἔχοντι	ἐχούσῃ	ἔχοντι	ἔχουσι	ἐχούσαις	ἔχουσι
αιτ.	ἔχοντα	ἔχουσαν	ἔχον	ἔχοντας	ἐχούσας	ἔχοντα
κλητ.	ἔχων	ἔχουσα	ἔχον	ἔχοντες	ἔχουσαι	ἔχοντα

	ενικός αριθμός			πληθυντικός αριθμός		
	αρσ.	θηλ.	ουδ.	αρσ.	θηλ.	ουδ.
ονομ.	ἀποβλέψας	ἀποβλέψασα	ἀποβλέψαν	ἀποβλέψαντες	ἀποβλέψασαι	ἀποβλέψαντα
γεν.	ἀποβλέψαντος	ἀποβλεψάσης	ἀποβλέψαντος	ἀποβλέψάντων	ἀποβλεψασῶν	ἀποβλεψάντων
δοτ.	ἀποβλέψαντι	ἀποβλεψάσῃ	ἀποβλέψαντι	ἀποβλέψασι	ἀποβλεψάσαις	ἀποβλέψασι
αιτ.	ἀποβλέψαντα	ἀποβλέψασαν	ἀποβλέψαν	ἀποβλέψαντας	ἀποβλεψάσας	ἀποβλέψαντα
κλητ.	ἀποβλέψας	ἀποβλέψασα	ἀποβλέψαν	ἀποβλέψαντες	ἀποβλέψασαι	ἀποβλέψαντα

	ενικός αριθμός			πληθυντικός αριθμός		
	αρσ.	θηλ.	ουδ.	αρσ.	θηλ.	ουδ.
ονομ.	κεκτημένος	κεκτημένη	κεκτημένον	κεκτημένοι	κεκτημέναι	κεκτημένα
γεν.	κεκτημένου	κεκτημένης	κεκτημένου		κεκτημένων	
δοτ.	κεκτημένῳ	κεκτημένῃ	κεκτημένῳ	κεκτημένοις	κεκτημέναις	κεκτημένοις
αιτ.	κεκτημένον	κεκτημένην	κεκτημένον	κεκτημένους	κεκτημένας	κεκτημένα
κλητ.	κεκτημένε	κεκτημένη	κεκτημένον	κεκτημένοι	κεκτημέναι	κεκτημένα

	ενικός αριθμός			πληθυντικός αριθμός		
	αρσ.	θηλ.	ουδ.	αρσ.	θηλ.	ουδ.
ονομ.	τολμῶν	τολμῶσα	τολμῶν	τολμῶντες	τολμῶσαι	τολμῶντα
γεν.	τολμῶντος	τολμώσης	τολμῶντος	τολμώντων	τολμωσῶν	τολμώντων
δοτ.	τολμῶντι	τολμώσῃ	τολμῶντι	τολμῶσι	τολμώσαις	τολμῶσι
αιτ.	τολμῶντα	τολμῶσαν	τολμῶν	τολμῶντας	τολμώσας	τολμῶντα
κλητ.	τολμῶν	τολμῶσα	τολμῶν	τολμῶντες	τολμῶσαι	τολμῶντα

	ενικός αριθμός			πληθυντικός αριθμός		
	αρσ.	θηλ.	ουδ.	αρσ.	θηλ.	ουδ.
ονομ.	κείμενος	κειμένη	κείμενον	κείμενοι	κείμεναι	κείμενα
γεν.	κειμένου	κειμένης	κειμένου	κειμένων	κειμένων	κειμένων
δοτ.	κειμένῳ	κειμένῃ	κειμένῳ	κειμένοις	κειμέναις	κειμένοις
αιτ.	κείμενον	κειμένην	κείμενον	κειμένους	κειμένας	κείμενα
κλητ.	κείμενε	κειμένη	κείμενον	κείμενοι	κείμεναι	κείμενα

ΧΡΟΝΙΚΕΣ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ					
Ενεστώτας	**Παρατατικός**	**Μέλλοντας**	**Αόριστος**	**Παρακείμενος**	**Υπερσυντέλικος**
ἐστί	ἦν	ἔσται	ἐγένετο	γέγονε	ἐγεγόνει
ἐχόντων	—	ἑξόντων/ σχησόντων	σχόντων	ἐσχηκότων	—
ψηφιζομένους	—	ψηφιουμένους	ψηφισαμένους	ἐψηφισμένους	—
τίθεσθαι	—	θήσεσθαι τεθήσεσθαι	θέσθαι τεθῆναι	τεθεῖσθαι κεῖσθαι	—
ἀποβλέπων	—	ἀποβλεψόμενος	ἀποβλέψας	—	—
εἰμί	ἦ/ ἦν	ἔσομαι	ἐγενόμην	γέγονα	ἐγεγόνειν
ἀξιούτω	—	—	ἀξιωσάτω	ἠξιωκώς ἔστω	—
ἀφαιρεῖν	—	ἀφαιρήσειν	ἀφελεῖν	ἀφῃρηκέναι	—
ποιεῖσθαι	—	ποιήσεσθαι	ποιήσασθαι	πεποιηκέναι	—
διονομαζομένων	—	διονομασθησομένων	διονομασθέντων	διωνομασμένων	—
ἡγεῖσθαι	—	ἡγήσεσθαι	ἡγήσασθαι/ ἡγηθῆναι	ἡγῆσθαι	—
πενομένους	—	—	—	—	—
κτωμένους	—	κτησομένους	κτησαμένους	κεκτημένους	—
ἀτιμάζοιτο	—	ἀτιμασθήσοιτο	ἀτιμασθείη	ἠτιμασμένον εἴη	—
γιγνώσκοιτε	—	γνώσοισθε	γνοῖτε	ἐγνωκώτες εἶτε	—
εἴη	—	ἔσοιτο	γένοιτο	γεγονός εἴη	—
δημοκρατουμένης	—	δημοκρατησομένης δημοκρατηθησομένης	—	δεδημοκρατημένης	—

ΧΡΟΝΙΚΕΣ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ					
Ενεστώτας	**Παρατατικός**	**Μέλλοντας**	**Αόριστος**	**Παρακείμενος**	**Υπερσυντέλικος**
τυγχάνοιμεν	—	τευξοίμεθα	τύχοιμεν	τετυχηκότες εἶμεν	—
πείθησθε	—	—	πεισθῆτε	πεπεισμένοι ἦτε/ πεποιθότες ἦτε	—
κεῖσθε	ἔκεισθε	κείσεσθε	—	—	—
διδάσκετε	ἐδιδάσκετε	διδάξετε	ἐδιδάξατε	δεδιδάχατε	ἐδεδιδάχετε
καταφρονεῖν	—	καταφρονήσειν	καταφρονῆσαι	καταπεφρονηκέναι	—
ἡγεῖσθε	ἡγεῖσθε	ἡγήσεσθε	ἡγήσασθε/ ἡγήθητε	ἥγησθε	ἥγησθε
εἶναι	—	ἔσεσθαι	γενέσθαι	γεγονέναι	—
δικάζων	—	δικάσων	δικάσας	δεδιδαχώς	—
φέρει	ἔφερε	οἴσει	ἤνεγκε	ἐνήνοχε	ἐνενηνόχει
ἀδικοῦσιν	ἠδίκουν	ἀδικήσουσιν	ἠδίκησαν	ἠδικήκασιν	ἠδικήκεσαν
τολμῶντες	—	τολμήσοντες	τολμήσαντες	τετολμηκότες	—
παραβαίνειν	—	παραβήσεσθαι	παραβῆναι	παραβεβηκέναι	—
κείμενον	—	κεισόμενον	—	—	—

ΕΓΚΛΙΤΙΚΕΣ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ					
Οριστική	**Υποτακτική**	**Ευκτική**	**Προστακτική**	**Απαρέμφατο**	**Μετοχή**
ἐστί	ᾖ	εἴη	ἔστω	εἶναι	ὤν, οὖσα, ὄν
εἰμί	ὦ	εἴην	—	εἶναι	ὤν, οὖσα, ὄν
ἀξιοῖ	ἀξιοῖ	ἀξιοῖ/ ἀξιοίη	ἀξιούτω	ἀξιοῦν	ἀξιῶν, -οῦσα, -οῦν
ἀτιμάζεται	ἀτιμάζηται	ἀτιμάζοιτο	ἀτιμαζέσθω	ἀτιμάζεσθαι	ἀτιμαζόμενος, -μένη, -ον
γιγνώσκετε	γιγνώσκητε	γιγνώσκοιτε	γιγνώσκετε	γιγνώσκειν	γιγνώσκων, -ουσα, -ον
τυγχάνομεν	τυγχάνωμεν	τυγχάνοιμεν	—	τυγχάνειν	τυγχάνων, -ουσα, -ον
ἐπείσθητε	πεισθῆτε	πεισθείητε	πείσθητε	πεισθῆναι	πεισθείς,-εῖσα, -έν
διακείσεσθε	—	διακείσοισθε	—	διακείσεσθαι	διακεισόμενος -η, -ον
διδάξετε	—	διδάξοιτε	—	διδάξειν	διδάξων,-ουσα, -ον
ἡγήσεσθε	—	ἡγήσοισθε	—	ἡγήσεσθαι	ἡγησόμενος,-η, -ον
οἴσει	—	οἴσοι	—	οἴσειν	οἴσων, -ουσα, -ον
ἀδικοῦσιν	ἀδικῶσιν	ἀδικοῖεν	ἀδικούντων/ ἀδικείτωσαν	ἀδικεῖν	ἀδικῶν,-οῦσα, -οῦν

Α6. ΛΕΠΤΟΜΕΡΗΣ ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ

1. Ἔστι δέ [ἔργον] δικαστῶν νοῦν ἐχόντων περί τῶν ἀλλοτρίων τά δίκαια ψηφιζομένους ἅμα καί τά σφέτερ᾽ αὐτῶν εὖ τίθεσθαι: κύρ. πρότ. κρίσης. **τίθεσθαι:** υποκ. στο προσωπικό **ἐστι** [: στο ρήμα της πρότασης]. **δικαστῶν:** γεν. κτητ. από το [**ἔργον:** ενν.]: κατηγ. στο υποκ. του ρήματος. **ἐχόντων:** επιθ. μτχ. επιθ. προσδ. στο δικαστῶν. **νοῦν:** αντικ. στη μτχ. **τά σφέτερα:** αντικ. του τίθεσθαι. **αὐτῶν:** γεν. παραθετική στο τά σφέτερα. **περί τῶν ἀλλοτρίων:** εμπρόθ. προσδ. αναφοράς. **τά δίκαια:** σύστοιχο αντικ. στη μτχ. **ψιφιζομένους:** τροπ. μτχ. [**τούτους:** ενν. δηλ. τούς δικαστάς]: υποκ. στην μτχ. **εὖ:** επιρρ. προσδ. του τρόπου.

ΠΡΟΣΕΞΕ. Γενική παραθετική λέγεται η παράθεση, που δε συμφωνεί στην πτώση με το προσδιοριζόμενο, αλλά βρίσκεται σε πτώση **γενική.** Η γενική παραθετική **προσδιορίζει** συνήθως τις κτητικές αντωνυμίες και κυρίως τις**: ἡμέτερος, ὑμέτερος, σφέτερος.**

- Οι αντωνυμίες **ἡμέτερος, ὑμέτερος, σφέτερος** ισοδυναμούν με τις γενικές **ἡμῶν, ὑμῶν, σφῶν** και δέχονται συνήθως παράθεση για έμφαση τη γενική πληθυντικού της οριστικής αντωνυμίας **αὐτῶν,** που μπορεί στη μετάφραση να παραλείπεται.

Παράδειγμα - Μετάφραση

*Ἀπό **τῆς ἡμετέρας αὐτῶν** μέλλομεν πλεῖν [: ἀπό τῆς χώρας **ἡμῶν αὐτῶν** μέλλομεν πλεῖν = από τη χώρα, που είναι δική μας…]*

2. Καί μηδείς ὑμῶν, εἰς τοῦτ᾽ ἀποβλέψας ἀξιούτω τοῦ τιμήματος ἀφαιρεῖν: κύρια πρόταση επιθυμίας. **μηδείς:** υποκ. στο **ἀξιούτω** [: το ρήμα της πρότασης], στη χρον. μτχ. **ἀποβλέψας** και στο **ἀφαιρεῖν:** τελ. απαρέμφ. αντικ. στο ἀξιούτω [: ταυτοπροσωσπία]. **εἰς τοῦτο:** εμπρόθ. προσδ. τόπου. **ὑμῶν:** γεν. διαιρ. από το μηδείς. **τοῦ τιμήματος:** αντικ. στο απαρέμφ.

3. ὅτι πένης εἰμί καί τοῦ πλήθους εἷς: δευτ. ειδική πρότ. επεξήγηση στο **τοῦτ᾽ (ο)** της προηγούμενης κύριας πρότασης. [**ἐγώ:** ενν.]: υποκ. στο **εἰμί** [: το ρήμα της πρότασης είναι συνδετικό]. **πένης - εἷς:** κατηγορούμενα στο [ἐγώ]. **τοῦ πλήθους:** γεν. διαιρ. από το εἷς.

4. Οὐ γάρ δίκαιόν [ἐστι] ἐλάττους ποιεῖσθαι τάς τιμωρίας ὑπέρ τῶν ἀδόξων ἤ [ὑπέρ] τῶν διωνομασμένων, οὐδέ χείρους ἡγεῖσθαι τούς πενομένους ἤ τούς πολλά κεκτημένους: κύρια πρότ. κρίσης. [**ὑμᾶς:** ενν.]. υποκ. των απαρεμφ. **ποιεῖσθαι - ἡγεῖσθαι:** τελικά απαρέμφ. υποκείμενα στη ἀπρόσωπη έκφραση **δίκαιόν** [**ἐστι:** ενν.]: το ρήμα της πρότασης. **ἐλάττους:** κατηγ. στο **τάς τιμωρίας:** αντικ. στο ποιεῖσθαι [εδώ τύπος συνδετικός]. **ὑπέρ τῶν ἀδόξων - (ὑπέρ) τῶν διωνομασμένων:** εμπρόθ. προσδ. υπεράσπισης και ταυτόχρονα α΄ και β΄ όρος σύγκρισης (ο β΄ όρος έχει και το **ἤ**). **χείρους:** κατηγ. στα **τούς πενομένους** [: επιθ. μτχ.] - **τούς κεκτημένους** [: επιθ. μτχ.]:

αντικείμενα στο **ἡγεῖσθαι** [εδώ τύπος συνδετικός]. **ἢ τούς κεκτημένους** β΄ όρος σύγκρισης [με α΄ όρο **τούς πενομένους**] από το συγκριτικό χείρους. **πολλά:** σύστοιχ. αντικ. στη μτχ. τούς κεκτημένους.

5. Ὑμᾶς γάρ ἄν αὐτούς ἀτιμάζοιτ(ε): κύρ. πρότ. κρίσης. [**ὑμεῖς:** ενν.]: υποκ. του **ἀτιμάζοιτ[ε] ἄν** [το ρήμα της πρότασης, δυνητική ευκτική]. **ὑμᾶς αὐτούς:** αντικ.

6. εἰ τοιαῦτα γιγνώσκοιτε περί τῶν πολιτῶν: δευτ. υποθετική πρότ. [**ὑμεῖς:** ενν.]: υποκ. στο **γιγνώσκοιτε** [το ρήμα της πρότασης]. **τοιαῦτα:** σύστοιχο αντικ. στο ρήμα. **περί τῶν πολιτῶν:** εμπρόθ. προσδ. αναφοράς.

ΥΠΟΘΕΤΙΚΟΣ λόγος: [: εἰ + ευκτική]: **υπόθεση** → ἀτιμάζοι(ε) ἄν [: δυνητική ευκτική]: **απόδοση**· δηλώνει την **απλή σκέψη**.

7. Ἔτι δέ καί πάντων ἄν εἴη δεινότατον: κύρ. πρότ. κρίσης. **ἄν εἴη δεινότατον** [: το ρήμα της πρότασης, απρόσωπη έκφραση]. **πάντων:** γεν. διαιρ. από το δυνότατον.

8. εἰ δημοκρατουμένης τῆς πόλεως μή τῶν αὐτῶν ἅπαντες τυγχάνοιμεν: δευτ. αιτιολ. πρότ. υποθετικής αιτιολογίας από το **ἄν εἴη δεινότατον**. Αν χαρακτηριστεί ως πλάγια ερωτηματική θα είναι υποκείμενο στην απρόσωπη έκφραση ἄν εἴη δεινότατον. **ἅπαντες:** υποκ. στο **τυγχάνοιμεν** [: το ρήμα της πρότασης]. **τῶν αὐτῶν:** αντικ. στο ρήμα. **τῆς πόλεως:** υποκ στη μτχ. **δημοκρατουμένης:** εναντιωμ. μτχ. γενική απόλυτη.

9. ἄν γέ μοι πεισθῆθ᾽: δευτ. υποθετική προτ. [**ὑμεῖς:** ενν]: υποκ. στο **πεισθῆτ(ε):** το ρήμα της πρότ. **μοι:** αντικ.

10. οὐχ οὕτω διακείσεσθε πρός ὑμᾶς αὐτούς: κύρ. πρότ. κρίσης. [**ὑμεῖς:** ενν.] ὑποκ. στο **διακείσεσθε** [: το ρήμα της πρότασης]. **οὕτω:** επιρρ. προσδ. του τρόπου. **πρός ὑμᾶς αὐτούς:** εμπρόθ. προσδ. στάσης φιλικής.

11. οὐδέ διδάξετε τούς νεωτέρους καταφρονεῖν τοῦ πλήθους τῶν πολιτῶν: κύρ. πρότ. κρίσης που συνδέεται με την προηγούμενη παρατακτικά με το συμπλεκτικό σύνδεσμο **οὐδέ**. [**ὑμεῖς:** ενν.]: υποκ. στο **διδάξετε** [: το ρήμα της πρότασης]. **τούς νεωτέρους:** άμεσο αντικ. στο ρήμα και υποκ. στο **καταφρονεῖν** [: ετεροπροσωπία]: τελ. απαρέμφ. έμμεσο αντικ. στο ρήμα. **τοῦ πλήθους:** αντικ. του απαρέμφ. **τῶν πολιτῶν:** γεν. του περιεχομένου από το τοῦ πλήθους.

12. οὐδέ ἀλλοτρίους ἡγήσεσθ᾽ εἶναι τούς τοιούτους τῶν ἀγώνων: κύρ. πρότ. κρίσης που συνδέεται με την προηγούμενη παρατακτικά με το συμπλεκτικό σύνδεσμο **οὐδέ.** [**ἡμεῖς:** ενν.]: υποκ. στο **ἡγήσεσθ(ε):** το ρήμα της πρότασης. **ἀλλοτρίους:** κατηγ. στο **τούς τοιούτους:** υποκ. στο **εἶναι** [: ετεροπροωπία]: ειδ. απαρέμ. αντικ. στο ρήμα. **τῶν ἀγώνων:** γεν. διαιρ. από το τούς τοιούτους.

13. ἀλλ᾽ ὡς ὑπέρ αὑτοῦ δικάζων οὕτως ἕκαστος ὑμῶν οἴσει τήν ψῆφον: κύρ. πρότ. κρίσης που συνδέεται παρατακτικά με την προηγούμενη με τον αντι-

θετικό σύνδεσμο **ἀλλά. ἕκαστος:** υποκ. στο **οἴσει** και στη μτχ. **ὡς δικάζων:** αιτιολ. μτχ. υποκειμενική αιτιολογίας με το **ὡς** μπροστά. **ὑμῶν:** γεν. διαιρ. από το ἕκαστος. **τήν ψῆφον:** αντικ. στο οἴσει. **οὕτως:** επιρρ. προσδ. τρόπου. **ὑπέρ αὑτοῦ:** εμπρόθ. προσδ. υπεράσπιστης.

ΥΠΟΘΕΤΙΚΟΣ λόγος: ἄν πεισθῆθ' [: ἄν + υποτακτική]: **υπόθ.** → διακείσεσθε (πρότ. 10) - διδάξετε (πρότ. 11) - ἡγήσεσθε (πρότ. 12) - οἴσει (πρότ. 13). (Μέλλοντες οριστικής): **απόδ.** σύνθετος υποθετικός λόγος που δηλώνει **το προσδοκώμενο.**

14. Ἅπαντας γάρ ὁμοίως ἀδικοῦσιν οἱ τολμῶντες τοῦτον τόν νόμον παραβαίνειν τόν ὑπέρ τῶν σωμάτων τῶν ὑμετέρων κείμενον: κύρ. πρότ. κρίσης **οἱ τολμῶντες** [: επιθ. μτχ.]: υποκ. στο **ἀδικοῦσιν** [: το ρήμα της πρότασης]. **ἅπαντας:** αντικ. του ρήματος. **τοῦτον:** επιθ. προσδ. στο **τόν νόμον:** αντικ. του **παραβαίνειν:** τελ. απαρέμφ. αντικ. στη μτχ. οἱ τολμῶντες. **τόν κείμενον:** επιθ. μτχ. επιθ. προσδ. στο νόμον. **ὑπέρ τῶν σωμάτων:** εμπρόθ. προσδ. υπεράσπισης. **τῶν ὑμετέρων:** επιθ. προσδ. στο σωμάτων. **ὁμοίως:** επιρρ. προσδ. τρόπου.

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

στις ερμηνευτικές ασκήσεις της σελ. 40 του σχ. βιβλίου

1. Πώς αντιλαμβάνεστε, με βάση το κείμενο, το ρόλο των δικαστών στην εφαρμογή της ισονομίας;

Ο Ισοκράτης, προκειμένου να αποσπάσει από τους δικαστές μια αντικειμενική και δίκαιη κρίση για τον κατηγορούμενο, υπενθυμίζει στους δικαστές ότι η απόφασή τους θα έχει συνέπειες σε όλο το κοινωνικό σύνολο. Οι δικαστές είναι τα όργανα της δικαιοσύνης και επομένως είναι αυτοί που πρέπει να εφαρμόζουν τις αρχές της δημοκρατίας. Μια από τις βασικές αρχές της είναι η ισονομία. Η σωστή εφαρμογή των νόμων και η επιβολή ίδιων προστίμων για το ίδιο αδήκημα σε όλους τους πολίτες αδιακρίτως θα επιδράσει στη διαμόρφωση της συμπεριφοράς των νέων, αλλά και θα εδραιώσει το συναίσθημα της ασφάλειας σε όλους τους πολίτες. Οι δικαστές, λοιπόν, πρέπει να αποφασίζουν υπεύθυνα και αμερόληπτα λαμβάνοντας υπόψη ότι οι αποφάσεις τους θα έχουν αντίκτυπο στην κοινωνία.

2. Ποια επίδραση έχει στους νέους η ορθή απονομή δικαιοσύνης; Πιστεύετε ότι η απονομή της δικαιοσύνης έχει ανάλογη σημασία στις μέρες μας για το κοινωνικό σύνολο;

Ένα από τα σημαντικότερα στοιχεία, που συντελούν στη διαμόρφωση ηθικής συμπεριφοράς των νέων είναι η εμπιστοσύνη στη δικαιοσύνη. Η τήρηση των νόμων και η επιβολή τιμωρίας στους παραβάτες διδάσκουν τους νέους να σέβονται το κοινωνικό σύνολο και να ζουν με συναδελφικότητα και ομόνοια.

Επίσης η ορθή απονομή δικαιοσύνης ωθεί τους νέους να διεκδικούν τα δικαιώματά τους έχοντας εμπιστοσύνη στην πολιτεία. Σε αντίθετη περίπτωση καλλιεργείται η αποξένωση του νέου προς την πατρίδα του, αφού κυριαρχεί η απογοήτευση. Η απογοήτευση αυτή μπορεί να επιφέρει την οργή των νέων, οι οποίοι θα καταφύγουν τελικά στη βίαιη συμπεριφορά. Το αποτέλεσμα είναι να παρατηρούνται φαινόμενα κοινωνικής παθογένειας, που αφορούν όλους.

3. Αφού λάβετε υπόψη σχετικά κεφάλαια από τα μαθήματα της Ιστορίας και της Πολιτικής και Κοινωνικής Αγωγής να συζητήσετε τη σημασία της ισονομίας για την εύρυθμη λειτουργία της κοινωνίας. Μπορείτε να αναζητήσετε και τα σχετικά άρθρα του ελληνικού Συντάγματος.

Σύμφωνα με τα άρθρα 86 – 103 του ελληνικού Συντάγματος περί δικαστικής εξουσίας, οι δικαστές ορίζονται ως εκπρόσωποι του λαού, από τον οποίο πηγάζει ουσιαστικά η δικαστική εξουσία. Αυτό σημαίνει ότι έργο των δικαστών είναι να επιλύουν τις διαφορές των πολιτών αποδίδοντας δικαιοσύνη. Έτσι εξασφαλίζεται η εύρυθμη λειτουργία της κοινωνίας. Οι νόμοι τέθηκαν, για να διασφαλιστεί η αρμονική συμβίωση των πολιτών. Η άνιση εφαρμογή των νόμων καταδεικνύει την υπονόμευση του δημοκρατικού πολιτεύματος. Σε τέτοιες περιπτώσεις, όπου είναι πρόδηλη η αδικία σε βάρος μιας μερίδας πολιτών, παρατηρούνται αναταραχές, που μπορεί να καταλήξουν και σε αιματηρές συγκρούσεις. Για την περιχαράκωση της δημοκρατίας, λοιπόν, και τη διασφάλιση της αρμονικής συνύπαρξης των πολιτών βασική προϋπόθεση είναι η εφαρμογή των νόμων χωρίς διακρίσεις και μεροληψίες.

ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

Ερμηνευτικού περιεχομένου

1. Να απαριθμήσετε και να σχολιάσετε τα επιχειρήματα του Ισοκράτη

Απάντηση: Ο Ισοκράτης ζητά αντικειμενικότητα από τους δικαστές στηριζόμενος στα ακόλουθα επιχειρήματα: **α)** οι συνετοί δικαστές πρέπει να δικάζουν τις ξένες υποθέσεις σαν να αφορούν τους ίδιους, **β)** οι δικαστές δεν πρέπει να κάνουν διακρίσεις στην επιβολή προστίμου, γιατί κάτι τέτοιο θα πρσέβαλλε το αξίωμά τους, **γ)** βασική προϋπόθεση της δημοκρατίας είναι η εφαρμογή της ισονομίας, **δ)** οι αποφάσεις των δικαστών θα έχουν επίδραση στη διαμόρφωση της συμπεριφοράς των νέων, επομένως πρέπει να μεταδίδουν τα κατάλληλα μηνύματα, **ε)** κάθε δικαστής πρέπει να συνειδητοποιήσει ότι οποιαδήποτε παράβαση του νόμου είναι προσβολή κατά του ιδίου και εναντίον κάθε πολίτη. Τα επιχειρήματα αυτά είναι αρκετά ισχυρά και πειστικά, γιατί θίγουν ευαίσθητα θέματα, όπως η δημοκρατία, η ανατροφή των νέων, αλλά και η προσωπική αξιοπρέπεια κάθε δικαστή.

2. Να σχολιάσετε τη φράση: «Καί μηδείς ὑμῶν… ἀφαιρεῖν».

Απάντηση: Ο κατηγορούμενος ζητά από τους δικαστές να είναι αντικειμενικοί, ακόμη κι αν αυτό δεν τον συμφέρει. Διασαφηνίζει έτσι ότι το μόνο που επιθυμεί και επιδιώκει είναι η απονομή δικαιοσύνης. Παρόλο που είναι φτωχός δε ζητά οίκτο. Ζητά μόνο να του φερθούν με τον ίδιο τρόπο που θα φέρονταν και σε έναν πλούσιο. Θέλει να κερδίσει την προσοχή όλων και διεκδικεί την εκτίμηση των δικαστών προβάλλοντας την αντικειμενικότητά του. Η δικαιοσύνη πρέπει να είναι τυφλή. Κανείς δεν πρέπει να επηρεαστεί από τη φτώχεια του, ούτε προς όφελος ούτε προς βλάβη του κατηγορουμένου.

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΑ – ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΚΑ: Επίθετα παράγωγα από ονόματα

Τα επίθετα που παράγονται από ουσιαστικά ή και σπάνια από άλλα επίθετα είναι:

1. Αυτά που δηλώνουν εκείνον που ανήκει ή έχει σχέση με ό,τι δηλώνει το πρωτότυπο.

- Οι πιο συνηθισμένες καταλήξεις των επιθέτων αυτών είναι:

-ιος οὐρανός: οὐράνιος, τιμή: τίμιος κ.λπ.
-αῖος ἀγορά: (ἀγορά-ιος) ἀγοραῖος κ.λπ.
-ειος βασιλεύς: βασίλειος κ.λπ.
-οῖος γέλως: γελοῖος, κ.λπ.
-ῷος πάππος: παππῷος, πατήρ: πατρῷος κ.λπ.
-κός φύσις: φυσι-κός, ἱστορία: ιστορι-κός
θῆλυς: θηλυ-κός
Ἀθηναῖος: Ἀθηναϊ-κός
Ῥόδιος: Ῥοδια-κός κ.λπ.

- Τα επίθετα που παράγονται από ονόματα προσώπων ή ζώων κανονικά έχουν κατάληξη **-ειος:**

Πυθαγόρας: Πυθαγόρειος, *κύκνος:* κύκνειος.

2. Αυτά που σημαίνουν **ύλη** ή **χρώμα**.

- Οι πιο συνηθισμένες καταλήξεις των επιθέτων αυτών είναι:

(-εος) -οῦς ἄργυρος: (ἀργύρεος) ἀργυροῦς,
χρυσός: (χρύσεος) χρυσοῦς κ.λπ.
-ινος λίθος: λίθινος, ξύλον: ξύλινος κ.λπ.

3. Αυτά που δηλώνουν **τον κατάλληλο** για ό,τι δηλώνει το πρωτότυπο.

- Οι καταλήξεις των επιθέτων αυτών είναι:

-μος *καῦσις: καύσι-μος, χρῆσις: χρήσιμος* κ.λπ.
-ιμος *πένθος: πένθ-ιμος, ἐδωδή: ἐδώδ-ιμος* κ.λπ.

4. Αυτά που σημαίνουν **πλησμονή,** όσα δηλαδή σημαίνουν ότι έχουν σε αφθονία εκείνο που δηλώνει το πρωτότυπο.

- Οι καταλήξεις των επιθέτων αυτών είναι:

-εις (γεν. **-εντος**) χάρις: χαρίεις (= γεμάτος χάρη), ἄμπελος: ἀμπελόεις (= γεμάτος αμπέλια) κ.λπ.

-όεις χθύς: ἰχθυόεις, ἀστήρ: ἀστερόεις κ.λπ.
-νός σκότος: (σκοτεσ-νός: σκοτεν-νός) σκοτεινός, ὑγιής: ὑγιεινός κ.λπ.

-λός παχύς: παχυλός, φειδώ: φειδωλός κ.λπ.
-ηλός ὕψος: ὑψηλός (από αναλογία στα σε **-λος**)
-λέος δίψα: διψαλέος κ.λπ.
-ρός ἀνία: ἀνια-ρός, λύπη: λυπηρός κ.λπ.
-αρός σθένος: σθεν-αρός, λίπος: λιπ-αρός κ.λπ.
-ερός δρόσος: δροσ-ερός κ.λπ.
-ηρός ὄκνος: ὀκν-ηρός κ.λπ.
-ώδης ἀφρός: ἀφρώδης κ.λπ.

- Πολλές φορές τα σε **-ώδης** σημαίνουν και **ομοιότητα:**

γυναικώδης (= αυτός που μοιάζει με γυναίκα).

Ακόμα τα σε **-ώδης** σημαίνουν εκείνον που αρμόζει σε ό,τι δηλώνει το πρωτότυπο:

δημώδης (= αυτός που αρμόζει στο δήμο) κ.λπ.

5. Αυτά που σημαίνουν **μέτρο** ή **χρόνο**.

- Οι καταλήξεις των επιθέτων αυτών είναι:

-αῖος πῆχυς: πηχυ-αῖος, ὕστερος: ὑστεραῖος κ.λπ.
-ιαῖος στάδιον: σταδ-ιαῖος, μήν: μηνιαῖος κ.λπ.
-ήσιος ἔτος: ἐτ-ήσιος, ἡμέρα: ἡμερήσιος κ.λπ.
-ινός ἔαρ: ἐαρ-ινός, θέρος: θερινός.

ΑΠΑΝΤΗΣΗ

στην άσκηση της σελ. 40 του σχ. βιβλίου

✓ **Να συμπληρώσετε τα κενά του πίνακα που ακολουθεί με τις κατάλληλες λέξεις της α.ε.:**

Επίθετα παράγωγα από ονόματα			
όνομα	**κατάληξη**	**παράγωγο επίθετο**	**σημασία**
ἄλλος	**-οιος**	**ἀλλοῖος**	αυτός που έχει σχέση με ό,τι δηλώνει το πρωτότυπο (= αλλιώτικος)
δίκη	**-αιος**	**δίκαιος**	αυτός που έχει σχέση με ό,τι δηλώνει το πρωτότυπο
ἕξις	**-ικός**	**συνεκτικός**	αυτός που έχει σχέση με ό,τι δηλώνει το πρωτότυπο
νόμος	**-ιμος**	**νόμιμος**	ο κατάλληλος για ό,τι δηλώνει το πρωτότυπο
νοῦς	**-ερός**	**νοερός**	πλησμονή
πολίτης	**-ικός**	**πολιτικός**	αυτόν που έχει σχέση με ό,τι δηλώνει το πρωτότυπο

Επίθετα παράγωγα από ονόματα			
όνομα	**κατάληξη**	**παράγωγο επίθετο**	**σημασία**
σῶμα	**-ικός**	**σωματικός**	αυτόν που έχει σχέση με ό,τι δηλώνει το πρωτότυπο
τύχη	**-ρός**	**τυχερός**	πλησμονή
	-αιος	**τυχαῖος**	αυτόν που έχει σχέση με ό,τι δηλώνει το πρωτότυπο

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

στις ετυμολογικές ασκήσεις της σελ. 40 του σχ. βιβλίου

1. Από τα παρακάτω ονόματα να σχηματίσετε επίθετα της α.ε. χρησιμοποιώντας τις κατάλληλες από τις ακόλουθες παραγωγικές καταλήξεις: -ιος, -αιος, -ειος, -μος, -ικός, -οῦς, -λέος, -αλέος, -ώδης.

όνομα	**παράγωγο επίθετο**	**όνομα**	**παράγωγο επίθετο**
τιμή	τίμιος	σπουδή	σπουδαῖος
ἀγορά	ἀγοραῖος	πόλεμος	πολεμικός/πολέμιος
χρυσός	χρυσοῦς	τέλος	τέλειος
μανία	μανιώδης	ὥρα	ὥριος, ὡραῖος, ὥριμος
πεῖνα	πειναλέος		

2. α) πένομαι: να δώσετε ομόρριζες λέξεις, απλές ή σύνθετες, του ρήματος στη ν.ε. πένομαι: πενία, πενιχρός, λεξιπενία, σιδηροπενία

β) Τι σημαίνει η έκφραση «πενία τέχνας κατεργάζεται»; Σε ποιες περιπτώσεις τη χρησιμοποιούμε;

Η φράση σημαίνει ότι σε κατάσταση φτώχειας και άμεσης ανάγκης ο καθένας βρίσκει τρόπους να δουλέψει, για να κερδίσει χρήματα. Όταν κάποιος δεν έχει ανάγκη από χρήματα, τεμπελιάζει προφασιζόμενος συχνά ότι δεν ξέρει πώς να φέρει σε πέρας την κάθε εργασία. Αν, όμως, παραστεί ανάγκη, σίγουρα θα βρει τον τρόπο να επιτελέσει επιτυχώς ένα έργο ή θα ανακαλύψει τι είναι αυτό που πραγματικά γνωρίζει να κάνει.

ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

Ετυμολογικού περιεχομένου

1. Να σχηματίσετε επίθετα της α.ε. από τα ακόλουθα ονόματα:

βασιλεύς: …… λίθος: ……..
πάππος: …….. ὄκνος: ……..
πένθος: …… ἀφρός: ……..
ἡμέρα: …….. μήν: …….
χρῆσις: …… ἱστορία: ……

[**Απάντηση: βασιλεύς:** βασίλειος, **πάππος:** παππῶος, **πένθος:** πένθιμος, **ἡμέρα:** ἡμερήσιος, **χρῆσις:** χρήσιμος, **λίθος:** λίθινος, **ὄκνος:** ὀκνηρός, **ἀφρός:** ἀφρώδης, **μήν:** μηνιαῖος, **ἱστορία:** ἱστορικός]

2. Να βρείτε από ποια ονόματα παράγωνται τα παρακάτω επίθετα και τι δηλώνουν:

παράγωγο επίθετο	όνομα	δηλώνει
λιπαρός	.....	.....
ἐδώδιμος	.....	.....
λυπηρός	.....	.....
ὑστεραῖος	.....	.....
πατρῷος	.....	.....
ἀργυροῦς	.....	.....
γελοῖος	.....	.....

[**Απάντηση:** λιπαρός: **λίπος** (πλησμονή), ἐδώδιμος: **ἐδωδή** (τον κατάλληλο για ό,τι δηλώνει το πρωτότυπο), λυπηρός: **λύπη** (πλησμονή), ὑστεραῖος: **ὕστερος** (χρόνο), πατρῷος: **πατήρ** (αυτόν που έχει σχέση με ό,τι δηλώνει το πρωτότυπο), ἀργυροῦς: **ἄργυρος** (ύλη ή χρώμα), γελοῖος: **γέλως** (αυτόν που έχει σχέση με ό,τι δηλώνει το πρωτότυπο)]

ΜΕΡΟΣ Γ΄

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ: **Γ΄ τάξη συνηρημένων ρημάτων (-όω, -ῶ)**

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΑ ΣΧΟΛΙΑ

Γ΄ τάξη

		Ενεργητική φωνή		Μέση φωνή (μέση κ΄ παθητική διάθεση)	
Οριστική	Ενεστώτα	(δηλόω)	δηλῶ	(δηλόομαι)	δηλοῦμαι
		(δηλόεις)	δηλοῖς	(δηλόῃ, -ει)	δηλοῖ
		(δηλόει)	δηλοῖ	(δηλόεται)	δηλοῦται
		(δηλόομεν)	δηλοῦμεν	(δηλοόμεθα)	δηλούμεθα
		(δηλόετε)	δηλοῦτε	(δηλόεσθε)	δηλοῦσθε
		(δηλόουσι)	δηλοῦσι(ν)	(δηλόονται)	δηλοῦνται
	Παρατατικού	(ἐδήλοον)	ἐδήλουν	(ἐδηλοόμην)	ἐδηλούμην
		(ἐδήλοες)	ἐδήλους	(ἐδηλόου)	ἐδηλοῦ
		(ἐδήλοε)	ἐδήλου	(ἐδηλόετο)	ἐδηλοῦτο
		(ἐδηλόομεν)	ἐδηλοῦμεν	(ἐδηλοόμεθα)	ἐδηλούμεθα
		(ἐδηλόετε)	ἐδηλοῦτε	(ἐδηλόεσθε)	ἐδηλοῦσθε
		(ἐδήλοον)	ἐδήλουν	(ἐδηλόοντο)	ἐδηλοῦντο
Υποτακτική		(δηλόω)	δηλῶ	(δηλόωμαι)	δηλῶμαι
		(δηλόῃς)	**δηλοῖς**	(δηλόῃ)	**δηλοῖ**
		(δηλόῃ)	**δηλοῖ**	(δηλόηται)	δηλῶται
		(δηλόωμεν)	δηλῶμεν	(δηλοώμεθα)	δηλώμεθα
		(δηλόητε)	δηλῶτε	(δηλόησθε)	δηλῶσθε
		(δηλόωσι)	δηλῶσι(ν)	(δηλόωνται)	δηλῶνται
Ευκτική		(δηλόοιμι)	δηλοῖμι ή δηλοίην	(δηλοοίμην)	δηλοίμην
		(δηλόοις)	δηλοῖς ή δηλοίης	(δηλόοιο)	δηλοῖο
		(δηλόοι)	δηλοῖ ή δηλοίη	(δηλόοιτο)	δηλοῖτο
		(δηλόοιμεν)	δηλοῖμεν	(δηλοοίμεθα)	δηλοίμεθα
		(δηλόοιτε)	δηλοῖτε	(δηλόοισθε)	δηλοῖσθε
		(δηλόοιεν)	δηλοῖεν	(δηλόοιντο)	δηλοῖντο
Προστακτική		—	—	—	—
		(δήλοε)	δήλου	(δηλόου)	δηλοῦ
		(δηλοέτω)	δηλούτω	(δηλοέσθω)	δηλούσθω
		—	—	—	—
		(δηλόετε)	δηλοῦτε	(δηλόεσθε)	δηλοῦσθε
		(δηλοέντων) ή	δηλούντων ή	(δηλοέσθων) ή	δηλούσθων ή
		(δηλοέτωσαν)	δηλούτωσαν	(δηλοέσθωσαν)	δηλούσθωσαν
Απαρ.		(δηλόειν)	δηλοῦν	(δηλόεσθαι)	δηλοῦσθαι
Μετοχή		(δηλόων)	δηλῶν	(δηλοόμενος)	δηλούμενος
		(δηλόουσα)	δηλοῦσα	(δηλοομένη)	δηλουμένη
		(δηλόον)	δηλοῦν	(δηλοόμενον)	δηλούμενον

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ:

Συναιρέσεις :	ο + ε = ου	ο + ω = ω
	ο + ο = ου	ο + ει = οι
	ο + ου = ου	ο + η = οι
	ο + η = ω	ο + οι = οι

Στο απαρέμφατο του ενεργητικού ενεστώτα το **ο** με το **ει** της κατάληξης συναιρείται σε **ου** και όχι σε οι: δηλ**όειν** – δηλ**οῦν**.

ΑΠΑΝΤΗΣΗ

στην ερώτηση της σελ. 41 του σχ. βιβλίου

✓ **Στη ν.ε. συναντάμε τα ρήματα αξιώνω, απαξιώνω, καταξιώνω κ.α.. Ποιο συμπέρασμα μπορείτε να βγάλετε για τη μετεξέλιξη των συνηρημένων ρημάτων σε -οω, -ω της α.ε. στη ν.ε.; Να αναφέρετε και άλλα παραδείγματα.**

Τα συνηρημένα ρήματα της **α.ε.** που έληγαν σε **-οω**, **-ω**, στη **ν.ε.** λήγουν σε **-ώνω**. **Παραδείγματα:** ἀλλοτριῶ: ἀλλοτριώνω, βεβαιῶ: βεβαιώνω, στεφανῶ: στεφανώνω, στερεῶ: στερεώνω, πληρῶ: πληρώνω, δικαιῶ: δικαιώνω, λυτρῶ: λυτρώνω κ.α..

ΑΠΑΝΤΗΣΗ

στην άσκηση των σελ. 41-42 του σχ. βιβλίου

✓ **Εφαρμόζοντας τις συναιρέσεις της γ΄ τάξης και τις γενικές οδηγίες σχηματισμού των συνηρημένων ρημάτων να συμπληρώσετε τους ακόλουθους πίνακες:**

Ενεστώτας ε.φ.				
	οριστική		**υποτακτική**	
α΄ εν.	(ἀξιό-ω)	ἀξιῶ	(ἀξιό-ω)	ἀξιῶ
β΄ εν.	(ἀξιό-εις)	ἀξιοῖς	(ἀξιό-ῃς)	ἀξιοῖς
γ΄ εν.	(ἀξιό-ει)	ἀξιοῖ	(ἀξιό-ῃ)	ἀξιοῖ
α΄ πληθ.	(ἀξιό-ομεν)	ἀξιοῦμεν	(ἀξιό-ωμεν)	ἀξιῶμεν
β΄ πληθ.	(ἀξιό-ετε)	ἀξιοῦτε	(ἀξιό-ητε)	ἀξιῶτε
γ΄ πληθ.	(ἀξιό-ουσι)	ἀξιοῦσι	(ἀξιό-ωσι)	ἀξιῶσι
	ευκτική		**προστακτική**	
α΄ εν.	(ἀξιό-οιμι)	ἀξιοῖμι	—	
β΄ εν.	(ἀξιό-οις)	ἀξιοῖς	(ἀξίο-ε)	ἀξίου
γ΄ εν.	(ἀξιό-οι)	ἀξιοῖ	(ἀξιο-έτω)	ἀξιούτω
α΄ πληθ.	(ἀξιό-οιμεν)	ἀξιοῖμεν	—	
β΄ πληθ.	(ἀξιό-οιτε)	ἀξιοῖτε	(ἀξιό-ετε)	ἀξιοῦτε
γ΄ πληθ.	(ἀξιό-οιεν)	ἀξιοῖεν	(ἀξιο-έντων)	ἀξιούντων/
			(ἀξιο-έτωσαν)	ἀξιούτωσαν
απαρέμφατο	: (ἀξιό-εν)	ἀξιοῦν		
μετοχή	: (ονομ. εν. αρσ.): (ἀξιο-όμενος) ἀξιούμενος			

Παρατατικός ε.φ.	
οριστική	
α΄ εν. (ἠξίο-ον) ἠξίουν	**α΄ πληθ.** (ἠξιό-ομεν) ἠξιοῦμεν
β΄ εν. (ἠξίο-ες) ἠξίους	**β΄ πληθ.** (ἠξιό-ετε) ἠξιοῦτε
γ΄ εν. (ἠξίο-ε) ἠξίου	**γ΄ πληθ.** (ἠξίο-ον) ἠξίουν

Ενεστώτας μ.φ.			
οριστική		**υποτακτική**	
α΄ εν. (ἀξιό-ομαι)	ἀξιοῦμαι	(ἀξιό-ωμαι)	αξιῶμαι
β΄ εν. (ἀξιό-η, -ει)	ἀξιοῖ	(ἀξιό-ῃ)	ἀξιοῖ
γ΄ εν. (ἀξιό-εται)	ἀξιοῦται	(ἀξιό-ηται)	ἀξιῶται
α΄ πληθ. (ἀξιο-όμεθα)	ἀξιούμεθα	(ἀξιο-ώμεθα)	ἀξιώμεθα
β΄ πληθ. (ἀξιό-εσθε)	ἀξιοῦσθε	(ἀξιό-ησθε)	ἀξιῶσθε
γ΄ πληθ. (ἀξιό-ονται)	ἀξιοῦνται	(ἀξιό-ωνται)	ἀξιῶνται
ευκτική		**προστακτική**	
α΄ εν. (ἀξιο-οίμην)	ἀξιοίμην	—	
β΄ εν. (ἀξιό-οιο)	ἀξιοῖο	(ἀξιό-ου)	ἀξιοῦ
γ΄ εν. (ἀξιό-οιτο)	ἀξιοῖτο	(ἀξιο-έσθω)	ἀξιούσθω
α΄ πληθ. (ἀξιο-οίμεθα)	ἀξιοίμεθα	—	
β΄ πληθ. (ἀξιό-οισθε)	ἀξιοῖσθε	(ἀξιό-εσθε)	ἀξιοῦσθε
γ΄πληθ. (ἀξιό-οιντο)	ἀξιοῖντο	(ἀξιο-έσθων)	ἀξιούσθων/
		(ἀξιο-έσθωσαν)	ἀξιούσθωσαν
απαρέμφατο: (ἀξιό-εσθαι) ἀξιοῦσθαι			
μετοχή: (ονομ. εν. θηλ.): (ἀξιο-ομένη) ἀξιουμένη			

Παρατατικός μ.φ.	
οριστική	
α΄ εν. (ἠξιο-όμην) ἠξιούμην	**α΄ πληθ.** (ἠξιο-όμεθα) ἠξιούμεθα
β΄ εν. (ἠξιό-ου) ἠξιοῦ	**β΄ πληθ.** (ἠξιό-εσθε) ἠξιοῦσθε
γ΄ εν. (ἠξιό-ετο) ἠξιοῦτο	**γ΄ πληθ.** (ἠξιό-οντο) ἠξιοῦντο

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

στις γραμματικές ασκήσεις των σελ. 42-43 του σχ. βιβλίου

1. δουλόω, δουλῶ – δηλόω, δηλῶ: Να κλίνετε την οριστική παρατατικού ε.φ. και μ.φ. και την ευκτική ενεστώτα μ.φ.

οριστική παρατατικού ε.φ.		ευκτική ενεστώτα μ.φ.		οριστική παρατατικού μ.φ.	
ἐδούλουν	ἐδήλουν	δουλοίμην	δηλοίμην	ἐδουλούμην	ἐδηλούμην
ἐδούλους	ἐδήλους	δουλοῖο	δηλοῖο	ἐδουλοῦ	ἐδηλοῦ
ἐδούλου	ἐδήλου	δουλοῖτο	δηλοῖτο	ἐδουλοῦτο	ἐδηλοῦτο
ἐδουλοῦμεν	ἐδηλοῦμεν	δουλοίμεθα	δηλοίμεθα	ἐδουλούμεθα	ἐδηλούμεθα
ἐδουλοῦτε	ἐδηλοῦτε	δουλοῖσθε	δηλοῖσθε	ἐδουλοῦσθε	ἐδηλοῦσθε
ἐδούλουν	ἐδήλουν	δουλοῖντο	δηλοῖντο	ἐδουλοῦντο	ἐδηλοῦντο

2. Να συμπληρώσετε τα πρόσωπα του ρ. ελευθερόω, ελευθερῶ που ζητούνται:

β΄ εν. οριστ. ενεστ. μ.φ.	: ἐλευθεροῖ
β΄ εν. υποτ. ενεστ. μ.φ.	: ἐλευθεροῖ
γ΄ πληθ. παρατ. ε.φ.	: ἠλευθέρουν
α΄ πληθ. ευκτ. ενεστ. μ.φ.	: ἐλευθεροίμεθα
β΄ εν. ευκτ. ενεστ. ε.φ.	: ἐλευθεροῖς/ ἐλευθεροίης
β΄ πληθ. οριστ. ενεστ. μ.φ.	: ἐλευθεροῦσθε
γ΄ εν. προστ. ενεστ. ε.φ.	: ἐλευθερούτω
γ΄ πληθ. προστ. ενεστ. μ.φ.	: ἐλευθερούσθων/ ἐλευθερούσθωσαν

3. Να συμπληρώσετε τις καταλήξεις των ρημάτων στις παρακάτω φράσεις:

α. Σφόδρα γε βούλεται τούς Ἕλληνας ἐλευθέρους εἶναι καί αὐτονόμους, ὡς δηλοῖ (γ΄ εν. οριστ. ενεστ. ε.φ.) τά ἔργα αὐτοῦ.

β. Οὐ συγγνώμης τυχεῖν ἀξιῶν (ονομ. εν. αρσ. μτχ. ε.φ.) ταῦτα διῆλθον.

γ. Συμβήσεται δ' ἅμα καί τά πρότερον εἰρημένα ἐπιβεβαιοῦσθαι (απαρ. ενεστ. μ.φ.) καί φανερώτερα εἶναι οὕτως ἔχοντα.

δ. Ὁ δέ ἄξιος ὤν μεγάλων ἀξιοῖ/ ἀξιοίη (ευκτ. ενεστ. ε.φ.) ἀν μικρῶν ἑαυτόν.

ε. Μετά τύχης ἀγαθῆς ἐλευθεροῦτε (β΄ πληθ. προστ. ενεστ. ε.φ.) τούς Ἕλληνας.

4. Να αντιστοιχίσετε τους τύπους της στήλης Α΄ με τη γραμματική τους αναγνώριση στη στήλη Β΄ (δύο στοιχεία της στήλης Β΄ περισσεύουν):

Α΄	Β΄
1. ζημιοῦ	**α.** β΄ εν. προστ. ενεστ. ε.φ.
2. δηλοῦται	**β.** β΄ πληθ. υποτ. ενεστ. ε.φ.
3. στεφανῶτε	**γ.** γ΄ εν. ευκτ. ενεστ. ε.φ.
4. βεβαιοῖ	**δ.** γ΄ εν. οριστ. παρατ. ε.φ.

5. μισθοῦσθαι

ε. απαρ. ενεστ. μ.φ.
στ. β΄ εν. προστ. ενεστ. μ.φ.
ζ. γ΄ εν. οριστ. ενεστ. μ.φ.

[**Απάντηση:** 1-στ, 2-ζ, 3-β, 4-γ, 5-ε]

5. Να συμπληρώσετε τα τεραγωνίδια με τις λέξεις που ζητούνται. Στην έγχρωμη στήλη σχηματίζεται ρήμα της γ΄ τάξης συνηρημένων ρημάτων:

α. α΄ εν. οριστ. παρατ. του ρ. δικαιόω, δικαιῶ
β. α΄ πληθ. οριστ. ενεστ. του ρ. ἐλευθερόω, ἐλευθερῶ
γ. απαρ. ενεστ. του ρ. ζημιόω, ζημιῶ
δ. γ΄ εν. ευκτ. ενεστ. του ρ. πληρόομαι, πληροῦμαι
ε. γ΄ πληθ. υποτ. ενεστ. του ρ. ὑπνόω, ὑπνῶ

		α.	ἐ	δ	ι	κ	α	ί	ο	υ	ν
β.	ἐ	λ	ε	υ	θ	ε	ρ	ο	ῦ	μ	ε	ν
				γ.	ζ	η	μ	ι	ο	ῦ	ν
			δ.	π	λ	η	ρ	ο	ῖ	τ	ο
				ε.	ὑ	π	ν	ῶ	σ	ι	ν

ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

Γραμματικού περιεχομένου

1. Να βάλετε στον άλλο αριθμό το αντίστοιχο πρόσωπο του παρατατικού των παρακάτω ρημάτων:

καλοῦσι : .....
ποθεῖ : .....
ἐλευθερῶ : .....
ὁμοιοῦμαι : .....
πληροῖς : .....
αἰτιᾶται : .....

[**Απάντηση:** καλοῦσι: **ἐκάλει,** ποθεῖ: **ἐπόθουν**, ἐλευθερῶ: **ἠλευθέρουν**, ὁμοιοῦμαι: **ὡμοίουν**, πληροῖς: **ἐπληροῦτε**, αἰτιᾶται: **ἠτιῶντο**]

2. Να γράψετε τη γενική της μετοχής του ενεστώτα του αρσενικού γένους των παρακάτω ρημάτων:

ἐναντιοῦμαι : .....
ζηλῶ : .....

βεβαιῶ : .....
καρποῦμαι : .....
στεφανῶ : .....
κληροῦμαι : .....
χειροῦμαι : .....

[**Απάντηση:** ἐναντιοῦμαι: **ἐναντιουμένου**, ζηλῶ: **ζηλοῦντος**, βεβαιῶ: **βεβαιοῦντος**, καρποῦμαι: **καρπουμένου**, στεφανῶ: **στεφανοῦντος**, κληροῦμαι: **κληρουμένου**, χειροῦμαι: **χειρουμένου**]

ΜΕΡΟΣ Δ΄

ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ ΚΕΙΜΕΝΑ

ΚΕΊΜΕΝΟ

Ἡμεῖς δὲ καὶ οἱ ἡμέτεροι, μιᾶς μητρὸς πάντες ἀδελφοὶ φύντες, οὐκ ἐξιοῦμεν δοῦλοι οὐδὲ δεσπόται ἀλλήλων εἶναι, ἀλλ᾽ ἡ ἰσογονία ἡμᾶς ἡ κατὰ φύσιν ἰσονομίαν ἀναγκάζει ζητεῖν κατὰ νόμον, καὶ μηδενὶ ἄλλῳ ὑπείκειν ἀλλήλοις ἢ ἀρετῆς δόξῃ καὶ φρονήσεως. Ὅθεν δή ἐν πάσῃ ἐλευθερίᾳ τεθραμμένοι οἱ τῶνδέ γε πατέρες καὶ οἱ ἡμέτεροι καὶ αὐτοὶ οὗτοι, καὶ καλῶς φύντες, πολλὰ δὴ καὶ καλὰ ἔργα ἀπεφήναντο εἰς πάντας ἀνθρώπους καὶ ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ, οἰόμενοι δεῖν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας καὶ Ἕλλησιν ὑπὲρ Ἑλλήνων μάχεσθαι καὶ βαρβάροις ὑπὲρ ἁπάντων τῶν Ἑλλήνων.

Πλάτων, *Μενέξενος* 238e-249b

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ ΣΧΟΛΙΑ

Ο συγγραφέας: βλ. Ενότητα 9 Α΄ μέρος

Το απόσπασμα: Προέρχεται από το έργο του Πλάτωνα «Μενέξενος», στο οποίο ο Σωκράτης εμφανίζεται να εκφωνεί επιτάφιο λόγο, για να επαινέσει τους νεκρούς του Μαραθώνα και της Σαλαμίνας. Εξαίρει την αρετή αυτών των ανδρών, γιατί τολμώντας να επιτεθούν σε πολυάριθμο εχθρικό στρατό και αψηφώντας τον κίνδυνο αποτέλεσαν παράδειγμα προς μίμηση για όλους τους Έλληνες.

ΚΕΙΜΕΝΟ	ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ
Ἡμεῖς δέ καί οἱ ἡμετέροι,	Ενώ εμείς και οι δικοί μας,
φύντες ἀδελφοί	γεννημένοι αδέρφια
πάντες μιᾶς μητρός,	όλοι από μια μητέρα
οὐκ ἀξιοῦμεν εἶναι	δεν κρίνουμε άξιο να είμαστε
δοῦλοι οὔτε δεσπόται	δούλοι ούτε αφέντες
ἀλλήλων,	μεταξύ μας [ή ο ένας στον άλλο].
ἀλλ᾽ ἡ κατά φύσιν ἰσογονία	αντίθετα η εκ φύσεως ισότητα του γένους
ἀναγκάζει ἡμᾶς ζητεῖν	μας αναγκάζει να ζητάμε
ἰσονομίαν κατά νόμον,	ισότητα σύμφωνα με το νόμο
καί μηδενί ἄλλῳ ὑπείκειν ἀλλήλοις	και να υποχωρούμε στις μεταξύ μας σχέσεις
ἤ ἀρετῆς δόξῃ καί φρονήσεως.	μόνο σε όποιον επιδεικνύει αρετή και φρόνηση.
Ὅθεν δή τεθραμμένοι	Επομένως αφού έχουν ανατραφεί

ἐν πάσῃ ἐλευθερίᾳ	με κάθε ελευθερία
οἱ πατέρες τῶνδε γε καί οἱ ἡμέτεροι	οι πατέρες αυτών και οι δικοί μας
καί αὐτοὶ οὗτοι,	και αυτοί οι ίδιοι
καί φύντες καλῶς,	και αφού γεννήθηκαν με έμφυτη ευγένεια,
ἀπεφήναντο πολλά δή καί καλά ἔργα	επέδειξαν πολλά και λαμπρά έργα
εἰς πάντας ἀνθρώπους	σε όλους τους ανθρώπους
καί ἰδίᾳ καί δημοσίᾳ,	και ως άτομα και ως έθνος,
οἰόμενοι δεῖν	θεωρώντας ότι έπρεπε
ὑπέρ τῆς ἐλευθερίας	για την ελευθερία
καί Ἕλλησιν μάχεσθαι	και εναντίον Ελλήνων να πολεμούν
ὑπέρ Ἑλλήνων	για τους Έλληνες
καί βαρβάροις	και εναντίον βαρβάρων
ὑπέρ ἁπάντων τῶν Ἑλλήνων.	για όλους τους Έλληνες.

ΝΟΗΜΑΤΙΚΗ ΑΠΟΔΟΣΗ

Σύμφωνα με το απόσπασμα οι πολίτες μιας πόλης ζουν σαν αδέρφια, στα οποία η ίδια η φύση ορίζει ίσα δικαιώματα. Γι' αυτό κανείς δεν επιδιώκει να κυριεύει ούτε να κυριεύεται. Ως ικανούς κυβερνήτες εμπιστεύονται μόνο όσους επιδείξουν αρετή και σύνεση. Η ζωή όλων στηρίζεται στους νόμους, γιατί από αυτούς πηγάζει η αληθινή ελευθερία. Όποιος επιλέγει να ζήσει σύμφωνα με τους νόμους σεβόμενος τους συμπολίτες του είναι άνθρωπος ελεύθερος.

ΓΛΩΣΣΙΚΑ ΣΧΟΛΙΑ

- **Ἡμεῖς:** ονομ. πληθ. α΄ προσ. της προσωπικής αντων. **εγώ, σύ, -**
- **οἱ ἡμέτεροι:** ονομ. πληθ. α΄ προσ. της κτητικής αντων. **ἡμέτερος, -α, -ον**
- **μιᾶς:** γεν. εν. θηλ. γέν. του αριθμητικού επιθ. **εἷς, μία, ἕν**
- **μητρός:** γεν. εν. θηλ. γέν. του τριτόκλιτου ουσ. **ἡ μήτηρ** [γεν. τῆς μητρός]
- **πάντες:** ονομ. πληθ. αρσ. γέν. του επιθ. **πᾶς, πᾶσα, πᾶν**
- **ἀδελφοί:** ονομ. πληθ. αρσ. γέν. του επιθ. **ἀδελφός, -ή, -όν**
- **φύντες:** ονομ. πληθ. αρσ. γέν. μτχ. αορ. β΄ μέσης φωνής του ρ. **φύομαι**
- **ἀξιοῦμεν:** α΄ πληθ. προσ. οριστ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **ἀξιόω, ἀξιῶ**
- **δοῦλοι:** ονομ. πληθ. αρσ. γέν. του επιθ. **δοῦλος, -η, -ον**
- **δεσπόται:** ονομ. πληθ. αρσ. γέν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ὁ δεσπότης** [γεν. τοῦ δεσπότου]
- **ἀλλήλων:** γεν. πληθ. αρσ. γέν. της αλληλοπαθητικής αντων. **ἀλλήλων**
- **εἶναι:** απαρμφ. ενεστ. του ρ. **εἰμί**
- **ἡ ἰσογονία:** ονομ. εν. θηλ. γέν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ἡ ἰσογονία** [γεν. τῆς ἰσογονίας] (= η ισότητα γένους)
- **ἡμᾶς:** αιτ. πληθ. α΄ προσ. της προσωπικής αντων. **ἐγώ, σύ, -**

- **φύσιν:** αιτ. εν. θηλ. γέν. του τριτόκλιτου ουσ. **ἡ φύσις** [γεν. τῆς φύσεως]
- **ἰσονομίαν:** αιτ. εν. θηλ. γέν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ἡ ἰσονομία** [γεν. τῆς ἰσονομίας]
- **ἀναγκάζει:** γ΄ εν. προσ. οριστ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **ἀναγκάζω**
- **ζητεῖν:** απαρμφ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **ζητέω, ζητῶ**
- **νόμον:** αιτ. εν. αρσ. γέν. του δευτερόκλιτου ουσ. **ὁ νόμος** [γεν. τοῦ νόμου]
- **μηδενί:** δοτ. εν. αρσ. γέν. της αόριστης επιμεριστικής αντων. **μηδείς, μηδεμία, μηδέν** (= κανείς)
- **ἄλλῳ:** δοτ. εν. αρσ. γέν. της αόριστης επιμεριστικής αντων. **ἄλλος, -η, -ο**
- **ὑπείκειν:** απαρμφ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **ὑπείκω** (= υποκύπτω, υποχωρώ)
- **ἀλλήλοις:** δοτ. πληθ. αρσ. γέν. της αλληλοπαθητικής αντων. **ἀλλήλων**
- **ἤ:** σύνδεσμος διαζευκτικός
- **ἀρετῆς:** γεν. εν. θηλ. γέν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ἡ ἀρετή** [γεν. τῆς ἀρετῆς]
- **δόξῃ:** δοτ. εν. θηλ. γέν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ἡ δόξα** [γεν. τῆς δόξης]
- **φρονήσεως:** γεν. εν. θηλ. γέν. του τριτόκλιτου ουσ. **ἡ φρόνησις** [γεν. τῆς φρονήσεως]
- **Ὅθεν:** επίρρημα αναφορικό
- **δή:** μόριο βεβαιωτικό (= βέβαια)
- **πάσῃ:** δοτ. εν. θηλ. γέν. της αόριστης επιμεριστικής αντων. **πᾶς, πᾶσα, πᾶν** (= καθένας)
- **ἐλευθερίᾳ:** δοτ. εν. θηλ. γέν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ἡ ἐλευθερία** [γεν. τῆς ἐλευθερίας]
- **τεθραμμένοι:** ονομ. πληθ. αρσ. γέν. μτχ. πρκ. μέσης φωνής του ρ. **τρέφομαι** (= ανατρέφομαι)
- **τῶνδε:** γεν. πληθ. αρσ. γέν. της δεικτικής αντων. **ὅδε, ἥδε, τόδε** (= αυτός εδώ)
- **πατέρες:** ονομ. πληθ. αρσ. γέν. του τριτόκλιτου ουσ. **ὁ πατήρ** [γεν. τοῦ πατρός]
- **αὐτοί:** ονομ. πληθ. αρσ. γέν. της οριστικής αντων. **αὐτός, -ή, -ό** (= ο ίδιος)
- **οὗτοι:** ονομ. πληθ. αρσ. γέν. της δεικτικής αντων. **οὗτος, αὕτη, τοῦτο** (= αυτός)
- **καλῶς:** επίρρημα τροπικό θετικός βαθμός
- **πολλά:** αιτ. πληθ. ουδ. γέν. θετικός βαθμός του επιθ. **πολύς, πολλή, πολύ**
- **καλά:** αιτ. πληθ. ουδ. γέν. θετικός βαθμός του επιθ. **καλός, -ή, -όν**
- **ἔργα:** αιτ. πληθ. ουδ. γέν. του δευτερόκλιτου ουσ. **τό ἔργον** [γεν. τοῦ ἔργου]
- **ἀπεφήναντο:** γ΄ πληθ. προσ. οριστ. αορ. μέσης φωνής του ρ. **ἀποφαίνομαι** (= αποδεικνύω)
- **πάντας:** αιτ. πληθ. αρσ. γέν. του επιθ. **πᾶς, πᾶσα, πᾶν**
- **ἀνθρώπους:** αιτ. πληθ. αρσ. γέν. του δευτερόκλιτου ουσ. **ὁ ἄνθρωπος** [γεν. τοῦ ἀνθρώπου]
- **ἰδίᾳ:** επίρρημα δοτικοφανές τροπικό
- **δημοσίᾳ:** επίρρημα δοτικοφανές τροπικό

- **οἰόμενοι:** ονομ. πληθ. αρσ. γέν. μτχ. ενεστ. μέσης φωνής του ρ. **οἴομαι** (= θεωρώ)
- **δεῖν:** απαρμφ. ενεστ. ενεργ. φωνής του επρόσωπου ρ. **δεῖ** (= πρέπει)
- **ὑπέρ:** πρόθεση
- **τῆς ἐλευθερίας:** γεν. εν. θηλ. γέν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ἡ ἐλευθερία** [γεν. τῆς ἐλευθερίας]
- **Ἕλλησιν:** δοτ. πληθ. αρσ. γέν. του τριτόκλιτου ουσ. **ὁ Ἕλλην** [γεν. τοῦ Ἕλληνος]
- **Ἑλλήνων:** γεν. πληθ. αρσ. γέν. του τριτόκλιτου ουσ. **ὁ Ἕλλην** [γεν. τοῦ Ἕλληνος]
- **μάχεσθαι:** απαρμφ. ενεστ. μέσης φωνής του ρ. **μάχομαι**
- **βαρβάροις:** δοτ. πληθ. αρσ. γέν. του επιθ. **ὁ, ἡ βάρβαρος, τό βάρβαρον**
- **ἁπάντων:** γεν. πληθ. αρσ. γέν. του επιθ. **ἅπας, ἅπασα, ἅπαν** (= όλος γενικά)

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

στις ερμηνευτικές ερωτήσεις της σελ. 105 του σχ. βιβλίου

1. Σε ποιες αξίες πρέπει να στηρίζεται το δημοκρατικό πολίτευμα, σύμφωνα με το παραπάνω παράλληλο κείμενο;

Βασικά στοιχεία, που θεμελιώνουν το δημοκρατικό πολίτευμα, είναι η ισότητα, η ισονομία και η δικαιοσύνη. Για να γίνει η δημοκρατία πράξη, πρέπει να υπάρχει αρετή, φρόνηση και ομοψυχία ανάμεσα στους πολίτες. Το δημοκρατικό πολίτευμα δε στηρίζει το συμφέρον του πλήθους (οχλοκρατία) έναντι στο συμφέρον του ενός. Έχουν όλοι (πλούσιοι και φτωχοί, ισχυροί και αδύναμοι) τα ίδια δικαιώματα και τις ίδιες υποχρεώσεις και στον ιδιωτικό και στο δημόσιο βίο. Βασική επιδίωξη της δημοκρατίας είναι η ισορροπία των συμφερόντων. Απόρροια αυτών των δημοκρατικών στοιχείων είναι η συνεργασία και η αλληλεγγύη μεταξύ των πολιτών.

2. Ποιος είναι, κατά την άποψή σας, ο κοινός θεματικός άξονας ανάμεσα στο παραπάνω απόσπασμα και στο κείμενο της Ενότητας;

Τα δύο κείμενα αναφέρονται στις προϋποθέσεις, που πρέπει να πληρούνται, προκειμένου το πολίτευμα να είναι στην ουσία δημοκρατικό. Βασική προϋπόθεση είναι η ισονομία. Όλοι είναι ίσοι απέναντι στο νόμο και δικαιούνται ίση μεταχείριση. Δεν πρέπει οι πολίτες να διακρίνονται σε πλούσιους και φτωχούς, ισχυρούς και αδύναμους, άρχοντες και δούλους. Το δίκαιο πρέπει να εφαρμόζεται εξίσου σε όλους τους πολίτες, γιατί τότε μόνο μπορούμε να μιλάμε για δημοκρατία. Για τους λόγους αυτούς ο Πλάτων υποστηρίζει ότι σε μια δημοκρατούμενη πόλη κανείς δεν επιδιώκει να γίνει ούτε δούλος ούτε άρχοντας κανενός. Για τους ίδιους λόγους ο Ισοκράτης ζητά από τους δικαστές να είναι αντικειμενικοί στην απόφασή τους και να μη λάβουν υπόψη τους την οικονομική και κοινωνική κατάσταση των διαδίκων.

ΕΝΟΤΗΤΑ 6η

ΜΕΡΟΣ Α΄

ΚΕΙΜΕΝΟ: ***Η μουσική εξημερώνει***

Μουσικὴν […] πᾶσι μὲν ἀνθρώποις ὄφελος ἀσκεῖν, Ἀρκάσι δὲ καὶ ἀναγκαῖον.[…] Παρὰ μόνοις γὰρ Ἀρκάσι πρῶτον μὲν οἱ παῖδες ἐκ νηπίων ᾄδειν ἐθίζονται κατά νόμους τοὺς ὕμνους καὶ παιᾶνας, οἷς ἕκαστοι κατὰ τὰ πάτρια τοὺς ἐπιχωρίους ἥρωας καὶ θεοὺς ὑμνοῦσι· μετὰ δὲ ταῦτα […] πολλῇ φιλοτιμίᾳ χορεύουσι κατ᾽ ἐνιαυτὸν τοῖς Διονυσιακοῖς αὐληταῖς ἐν τοῖς θεάτροις […]. Καὶ τῶν μὲν ἄλλων μαθημάτων ἀρνηθῆναί τι μὴ γινώσκειν οὐδὲν αἰσχρὸν ἡγοῦνται, τήν γε μὴν ᾠδὴν οὔτ᾽ ἀρνηθῆναι δύνανται διὰ τὸ κατ᾽ ἀνάγκην πάντας μανθάνειν, οὔθ᾽ ὁμολογοῦντες ἀποτρτίβεσθαι διὰ τὸ τῶν αἰσχρῶν παρ᾽ αὐτοῖς νομίζεσθαι τοῦτο. […] Ταῦτά τέ μοι δοκοῦσιν οἱ πάλαι παρεισαγαγεῖν οὐ τρυφῆς καὶ περιουσίας χάριν, ἀλλὰ θεωροῦντες μὲν τὴν ἑκάστων αὐτουργίαν καὶ συλλήβδην τὸ τῶν βίων ἐπίπονον καὶ σκληρόν, θεωροῦντες δὲ τὴν τῶν ἠθῶν αὐστηρίαν, ἥτις αὐτοῖς παρέπεται διὰ τὴν τοῦ περιέχοντος ψυχρότητα καὶ στυγνότητα τὴν κατὰ τὸ πλεῖστον ἐν τοῖς τόποις ὑπάρχουσαν.

Πολύβιος, *Ἱστορία* 4.20.4-21.1

Α1. ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ ΣΧΟΛΙΑ

Ο συγγραφέας: Ο Πολύβιος είναι ο σημαντικότερος μετά το Θουκυδίδη ιστορικός της αρχαιότητας. Γεννήθηκε γύρω στο 202 π.Χ. στη Μεγαλόπολη της Αρκαδίας και πέθανε το 120 π.Χ.. Ήταν γιος του στρατηγού Λυκόρτα, ηγέτη της Αχαϊκής Συμπολιτείας. Η πολιτική και στρατιωτική μόρφωσή του ήταν επιμελημένη, αδιάκοπη και αποτελεσματική. Το 169 π.Χ. έγινε ίππαρχος της Αχαϊκής Συμπολιτείας. Έζησε αναγκαστικά στη Ρώμη, όπου κέρδισε τη συμπάθεια της φιλελληνικής υψηλής αριστοκρατίας. Τη συμπάθεια αυτή αξιοποίησε προς όφελος των κατακτημένων Ελλήνων. Πιστεύοντας ότι η Ρώμη αποτελούσε δύναμη ακατανίκητη, προσπάθησε να καταστήσει τα πνεύματα των Ελλήνων διαλλακτικότερα απέναντι στους Ρωμαίους. Για τις υπηρεσίες του πολλές πόλεις τον ανακήρυξαν ευεργέτη τους και τον τίμησαν με ανδριάντες. Άφησε πλούσιο συγγραφικό έργο, από το οποίο ξεχωρίζει η ιστορία του με τίτλο «Ἱστορίαι».

Το απόσπασμα: Προέρχεται από το έργο του Πολύβιου «Ἱστορίαι», που

αναφέρεται στο χρονικό διάστημα 221-144 π.Χ.. Διαιρείται σε 40 βιβλία, από τα οποία σώζονται ακέραια τα 5 πρώτα και άλλα αποσπασματικά. Το συγκεκριμένο απόσπασμα ανήκει στο τέταρτο βιβλίο και αναφέρεται στους Αρκάδες Κυναιθείς. Η μουσική και το τραγούδι ανήκαν στα βασικά χαρακτηριστικά της εκπαίδευσης των Αρκάδων. Όμως οι Κυναιθείς παραιτήθηκαν κάποια στιγμή από τη μουσική διαπαιδαγώγηση, κάτι που οι υπόλοιποι Αρκάδες θεωρούσαν αδιανόητο.

Α2. ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΤΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ

ΚΕΙΜΕΝΟ	**ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ**
	[Κατά τα σχόλια του σχολικού βιβλίου]
Πᾶσι μέν ἀνθρώποις	Σε όλους τους ανθρώπους
[ἐστίν] ὄφελος	[είναι] ωφέλιμο
ἀσκεῖν μουσικήν,	να μαθαίνουν μουσική,
Ἀρκάσι δέ [ἐστιν] καί ἀναγκαῖον.	αλλά για τους Αρκάδες [είναι] και αναγκαίο.
Παρά μόνοις γάρ Ἀρκάσι	Γιατί μόνο στους Αρκάδες
πρῶτον μέν οἱ παῖδες ἐκ νηπίων	πρώτα τα παιδιά από την νηπιακή τους ηλικία
ἐθίζονται ᾄδειν	συνηθίζουν να ταγουδούν
κατά τούς νόμους	σύμφωνα με τους μουσικούς ρυθμούς,
τούς ὕμνους καί τους παιᾶνας,	τούς ύμνους και τους παιάνες,
οἷς ἕκαστοι	με τους οποίους κάθε λαός
κατά τά πάτρια	σύμφωνα με τα πατροπαράδοτα
ὑμνοῦσι	εξυμνεί [ή εγκωμιάζει]
τούς ἐπιχωρίους ἥρωας καί θεούς·	τους τοπικούς ήρωες και τους θεούς·
μετά δέ ταῦτα	ύστερα
πολλῇ φιλοτιμίᾳ	με πολλή άμιλλα [ή με μεγάλο συναγωνισμό]
χορεύουσι	χορεύουν
κατ᾽ ἐνιαυτόν	κάθε χρόνο
τοῖς Διονυσιακοῖς αὐληταῖς	με τη συνοδεία των αυλητών του Διονύσου
ἐν τοῖς θεάτροις.	στα θέατρα.
Καί οὐδέν ἡγοῦνται αἰσχρόν	Και δε θεωρούν καθόλου ντροπή
ἀρνηθῆναι μή γιγνώσκειν τι	να παραδεχθούν ότι δε γνωρίζουν κάτι
τῶν μέν ἄλλων μαθημάτων	από τα άλλα μαθήματα,
τή γε μήν ᾠδήν	όμως για το τραγούδι
οὔτ᾽ δύνανται ἀρνηθῆναι	ούτε μπορούν να το παραδεχθούν,
διά τό κατ᾽ ἀνάγκην πάντας μανθάνειν,	επειδή υποχρεωτικά, όλοι το μαθαίνουν,
οὔθ᾽ ὁμολογοῦντες	ούτε εάν το παραδεχθούν,
[δύνανται] ἀποτρίβεσθαι	[μπορούν] να απαλλαγούν απ᾽ αυτό,
διά τό νομίζεσθαι τοῦτο	επειδή αυτό θεωρείται

τῶν αἰσχρῶν παρ᾽ αὐτοῖς.
Ταῦτά τέ μοι δοκοῦσιν
παρεισαγωγεῖν οἱ πάλαι
οὐ χάριν
τροφῆς καί περιουσίας,
ἀλλά θεωροῦντες μέν
τήν αὐτουργίαν ἑκάστων
καί συλλήβδην
τό ἐπίπονον καί σκληρόν
τῶν βίων,
θεωροῦντες δέ
τήν αὐστηρίαν τῶν ἠθῶν,
ἥτις παρέπεται αὐτοῖς
διά τήν ψυχρότητα καί στυγνότητα
τοῦ περιέχοντος [τόπου]
τήν ὑπάρχουσαν κατά τό πλεῖστον
ἐν τοῖς τόποις.

ντροπή στην κοινωνία τους.
Κι αυτά μου φαίνονται
ότι θέσπισαν οι παλιοί
όχι για να καλλιεργήσουν
τη φιληδονία και την επίδειξη πλούτου,
αλλά επειδή παρατηρούσαν
το μόχθο του καθενός χωριστά
και με λίγα λόγια
τήν επίπονη και σκληρή
αντιμετώπιση των αναγκών της ζωής
καί επειδή παρατηρούσαν
την αυστηρότητα των ηθών,
που επικρατούσε σ᾽ αυτούς
εξαιτίας του ψύχους και της τραχύτητας
[του τόπου] στον οποίο ζουν,
που υπάρχει στο μεγαλύτερο μέρος
στους τόπους αυτούς.

Α3. ΝΟΗΜΑΤΙΚΗ ΑΠΟΔΟΣΗ ΤΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ

Όπως παρατηρεί ο Πολύβιος, οι Αρκάδες αφιέρωσαν ιδιαίτερη προσοχή και επιμέλεια στη μελέτη της μουσικής, γιατί αναγνώρισαν την παιδευτική της αξία. Πίστευαν πως ο χαρακτήρας του ανθρώπου διαπλάθεται κατάλληλα, αν ασκείται στη μουσική τέχνη.

Γι᾽ αυτό οι Αρκάδες θεωρούσαν υποχρεωτική την εκμάθηση της μουσικής, που ξεκινούσε από τη νηπιακή ηλικία. Τα παιδιά τους μάθαιναν από νωρίς να ψέλνουν ύμνους και παιάνες, ώστε να υμνούν τους θεούς και τους ήρωες με τον κατάλληλο τρόπο και σύμφωνα με τα πατροπαράδοτα έθιμα. Επίσης η συμμετοχή τους στις Διονυσιακές γιορτές περιελάμβανε χορό και τραγούδι. Επιπλέον το μάθημα της μουσικής παρακολουθούσαν όλοι, όχι μόνο επειδή ήταν υποχρεωτικό, αλλά και επειδή θεωρούνταν ντροπή η παραίτηση από αυτό.

Αυτή η προσέγγιση της μουσικής, κατά τον Πολύβιο, δε στόχευε στην επίδειξη πλούτου. Σκοπός της ήταν να ξεκουραστούν οι άνθρωποι από τη σκληρή καθημερινότητα και να αποκτήσουν πιο ήπιο και πράο χαρακτήρα αποφεύγοντας την ψυχρότητα, που γεννά ο τόπος κατοικίας τους.

Α4. ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑ – ΠΡΑΓΜΑΤΟΛΟΓΙΚΑ ΣΧΟΛΙΑ

- ***Μουσικήν πᾶσιν ἀνθρώποις ὄφελος ἀσκεῖν:*** Ο Πολύβιος θεωρεί ότι η μουσική ωφελεί όλους τους ανθρώπους και συντελεί στη διαμόρφωση του χαρακτήρα τους και της συμπεριφοράς τους. Συνήθως, όμως, οι άνθρωποι την αντιμετωπίζουν σαν κάτι ασήμαντο, που ασκούν προαιρετικά. Μόνο οι Αρκάδες θεωρούν υποχρεωτική την άσκηση της μουσικής, γιατί έχουν καταλάβει την παιδευτική της αξία.
- ***Νόμοι:*** Ήταν είδος άσματος, που ψαλλόταν προς τιμήν κάποιου θεού (κυρίως του Απόλλωνα). Η μορφή του ήταν αυστηρά καθορισμένη χωρίς να επιτρέπει παρεκκλίσεις. Γι' αυτό ονομάστηκε «νόμος». Οι νόμοι δεν ήταν μόνο θρησκευτικοί. Τα θέματα κάποιων ήταν εμπνευσμένα από την καθημερινή ζωή του λαού.
- ***Ὕμνοι:*** Ήταν τελετουργικά θρησκευτικά άσματα, που ψάλλονταν προς τιμή ενός θεού. Ύμνους έγραψαν ο Αλκαίος, ο Αλκμάν και ο Πίνδαρος. Αρχικά αοιδοί συνέθεταν ύμνους και τους τραγουδούσαν σε θρησκευτικές γιορτές και πανηγύρια συναγωνιζόμενοι μεταξύ τους. Οι ύμνοι γράφονταν σε δακτυλικό εξάμετρο και η υπόθεσή τους ήταν εμπνευσμένη από τους μύθους τους σχετικούς με το θεό, προς τιμή του οποίου γινόταν η γιορτή. Ο Στησίχορος έδωσε συγκεκριμένη δομή στον ύμνο χωρίζοντάς τον σε στροφές, αντιστροφές και επωδούς. Οι ύμνοι ψάλλονταν από χορό μπροστά στο βωμό με τη συνοδεία λύρας.
- ***Παιᾶνες:*** Ήταν θρησκευτικό άσμα, που ψαλλόταν από χορό με τη συνοδεία αυλού ή λύρας. Απευθυνόταν προς τον Απόλλωνα (οπότε ψαλλόταν από ανδρικό χορό) ή την Άρτεμη (οπότε ψαλλόταν από χορό παρθένων) ζητώντας την αποτροπή ενός επερχόμενου κινδύνου. Αρχικά φαίνεται ότι απευθυνόταν προς το θεό Παιάνα. Αργότερα δημιουργήθηκαν διάφορα είδη παιάνων, όπως ευχαριστήριοι, πολεμικοί, επιτραπέζιοι κ.ά. Σε μεταγενέστερες εποχές ο παιάνας απευθυνόταν και προς άλλους θεούς.
- ***πολλῇ φιλοτιμίᾳ χορεύουσι:*** Συνυφασμένη με τη μουσική ήταν και η τέχνη του χορού. Οι Αρκάδες μάθαιναν από μικροί να χορεύουν, ώστε να συμμετέχουν ενεργά στις θρηκευτικές τελετές. Ο χορός και η μουσική επενεργούν θετικά στη διαμόρφωση του χαρακτήρα του ανθρώπου.
- ***τοῖς Διονυσιακοῖς αὐλητοῖς ἐν τοῖς θεάτροις:*** Πρόκειται για τις γιορτές προς τιμή του θεού Διονύσου, στις οποίες έψελναν το διθύραμβο. Ο διθύραμβος ανήκει στα είδη της αρχαίας λυρικής ποίησης. Προοριζόταν από την αρχή για τη γιορτή του θεού Διονύσου και συνοδευόταν από οργιαστικό χορό. Επειδή ενυπήρχε σ' αυτόν το στοιχείο του διαλόγου, θεωρείται ότι συνετέλεσε στη γένεση του δράματος. Στη δημιουργία διθυράμβων διέπρεψαν ο Σιμωνίδης ο Κείος, ο Πίνδαρος και ο Βακχυλίδης. Σήμερα διασώζονται μόνο αποσπάσματα διθυράμβων.

- ***θεωροῦντες μέν τήν ἑκάστων αὐτουργίαν… σκληρόν:*** Κατά τον Πολύβιο η μουσική ξεκουράζει τον άνθρωπο από το μόχθο της καθημερινότητας και του δίνει δύναμη να συνεχίσει το έργο του. Τέτοιες αντιλήψεις επικρατούν και σήμερα. Πολλοί εργοδότες ακολουθώντας τα πορίσματα της επιστήμης της ψυχολογίας έχουν καθιερώσει τη μουσική στους χώρους εργασίας για καλύτερη απόδοση των εργαζομένων.
- ***θεωροῦντες δέ… ὑπάρχουσαν:*** Επίσης ο Πολύβιος πιστεύει ότι το φυσικό περιβάλλον επηρεάζει τη διαμόρφωση του χαρακτήρα του ανθρώπου. Άνθρωποι, δηλαδή, που ζουν σε ψυχρούς και τραχείς τόπους, γίνονται συνήθως πολύ αυστηροί. Και αυτή η αντίληψη μελετάται και υποστηρίζεται εν μέρει από την επιστήμη της ψυχολογίας.

Α5. ΓΛΩΣΣΙΚΑ ΣΧΟΛΙΑ

✔ ***Γραμματική αναγνώριση λέξεων – Σημασιολογικά***
Αρχικοί χρόνοι ρημάτων – Ομόρριζα στη Ν.Ε.
Κλίση ουσιαστικών - επιθέτων - αντωνυμιών - μετοχών του ΚΕΙΜΕΝΟΥ
Χρονικές – εγκλιτικές αντικαταστάσεις

- **Μουσικήν:** αιτ. εν. θηλ. γέν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ἡ μουσική** [γεν. τῆς μουσικῆς] **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** φιλόμουσος
- **πᾶσι:** δοτ. πληθ. αρσ. γέν. της αόριστης επιμεριστικής αντων. **πᾶς, πᾶσα, πᾶν** (= καθένας)
- **μέν:** σύνδεσμος αντιθετικός
- **ἀνθρώποις:** δοτ. πληθ. αρσ. γέν. του δευτερόκλιτου ουσ. **ὁ ἄνθρωπος** [γεν. τοῦ ἀνθρώπου] **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** ανθρωπισμός, εξανθρωπίζω, φιλάνθρωπος, απάνθρωπος, ανθρώπινος
- **ὄφελος:** ονομ. εν. ουδ. γέν. του τριτόκλιτου ουσ. **τό ὄφελος** [γεν. τοῦ ὀφέλους] **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** οφειλή, οφειλέτης, οφείλω
- **ἀσκεῖν:** απαρμφ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **ἀσκέω, ἀσκῶ ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. ἀσκῶ, πρτ. ἤσκουν, μέλλ. ἀσκήσω, αόρ. ἤσκησα, πρκ. ἤσκηκα, υπερσ. ἠσκήκειν **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** άσκηση, ασκητής, ασκητικός
- **Ἀρκάσι:** δοτ. πληθ. αρσ. γέν. του τριτόκλιτου ουσ. **ὁ Ἀρκάς** [γεν. τοῦ Ἀρκάδος]
- **ἀναγκαῖον:** ονομ. εν. ουδ. γέν. θετικός βαθμός του επιθ. **ἀναγκαῖος, -α, -ον** Βαθμοί του επιθέτου: **ΘΕΤΙΚΟΣ:** ἀναγκαῖος, **ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΣ:** ἀναγκαιότερος, -α, -ον, **ΥΠΕΡΘΕΤΙΚΟΣ:** ἀναγκαιότατος, -η, -ον
- **Παρά:** πρόθεση
- **μόνοις:** δοτ. πληθ. αρσ. γέν. του επιθ. **μόνος, -η, -ον**
- **πρῶτον:** επίρρημα χρονικό

- **οἱ παῖδες:** ονομ. πληθ. αρσ. γέν. του τριτόκλιτου ουσ. **ὁ παῖς** [γεν. τοῦ παιδός]
- **ἐκ:** πρόθεση
- **νηπίων:** γεν. πληθ. ουδ. γέν. του επιθ. **νήπιος, -α, -ον** **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** νηπιαγωγείο, νηπιαγωγός, νηπιακός
- **ᾄδειν:** απαρμφ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **ᾄδω** (= τραγουδώ) **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. ᾄδω, πρτ. ᾖδον, μέλλ. ᾄσομαι, αόρ. ᾖσα, πρκ. [ᾖκα], υπερσ. [ᾕκειν] **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** άσμα, ωδή, ωδείο, αοιδός, επωδός
- **ἐθίζονται:** γ΄ πληθ. πρόσ. οριστ. ενεστ. μέσης φωνής του ρ. **ἐθίζομαι** (= συνηθίζω) **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. ἐθίζομαι, πρτ. -, μέλλ. ἐθισθήσομαι, αόρ. εἰθίσθην, πρκ. εἴθισμαι, υπερσ. εἰθίσμην **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** εθισμός, εθιστικός, έθιμο
- **κατά:** πρόθεση
- **νόμους:** αιτ. πληθ. αρσ. γέν. του δευτερόκλιτου ουσ. **ὁ νόμος** [γεν. τοῦ νόμου] **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** κατανομή, νόμιμος, απονομή, διανέμω, νομικός, παράνομος, έννομος
- **τούς ὕμνους:** αιτ. πληθ. αρσ. γέν. του δευτερόκλιτου ουσ. **ὁ ὕμνος** [γεν. τοῦ ὕμνου] **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** εξυμνώ, εξύμνηση
- **παιᾶνας:** αιτ. πληθ. αρσ. γέν. του τριτόκλιτου ουσ. **ὁ παιάν** [γεν. τοῦ παιᾶνος]
- **οἷς:** δοτ. πληθ. αρσ. γέν. της αναφορικής αντων. **ὅς, ἥ, ὅ** (= ο οποίος)
- **ἕκαστοι:** ονομ. πληθ. αρσ. γέν. της αόριστης επιμεριστικής αντων. **ἕκαστος, -η, -ον** (= καθένας από τους πολλούς)
- **τά πάτρια:** αιτ. πληθ. ουδ. γέν. του επιθ. **ὁ,ἡ πάτριος, τό πάτριον** (= ο πατροπαράδοτος)
- **ἐπιχωρίους:** αιτ. πληθ. αρσ. γέν. του επιθ. **ὁ,ἡ ἐπιχώριος, τό ἐπιχώριον** (= ο τοπικός)
- **τούς ἥρωας:** αιτ. πληθ. αρσ. γέν. του τριτόκλιτου ουσ. **ὁ ἥρως** [γεν. τοῦ ἥρωος] **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** ηρωικός
- **θεούς:** αιτ. πληθ. αρσ. γέν. του δευτερόκλιτου ουσ. **ὁ θεός** [γεν. τοῦ θεοῦ] **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** θεϊκός, άθεος, θεόσταλτος
- **ὑμνοῦσι:** γ΄ πληθ. πρόσ. οριστ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **ὑμνέω, ὑμνῶ** **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. ὑμνῶ, πρτ. ὕμνουν, μέλλ. ὑμνήσω, αόρ. ὕμνησα, πρκ. ὕμνηκα, υπερσ. ὑμνήκειν
- **μετά:** πρόθεση
- **ταῦτα:** αιτ. πληθ. ουδ. γέν. της δεικτικής αντων. **οὗτος, αὕτη, τοῦτο** (= αυτός)
- **πολλῇ:** δοτ. εν. θηλ. γέν. θετικός βαθμός του επιθ. **πολύς, πολλή, πολύ** Βαθμοί του επιθέτου: **ΘΕΤΙΚΟΣ:** πολύς, **ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΣ:** ὁ,ἡ πλείων, τό πλέον, **ΥΠΕΡΘΕΤΙΚΟΣ:** πλεῖστος, -η, -ον
- **φιλοτιμίᾳ:** δοτ. εν. θηλ. γέν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ἡ φιλοτιμία** [γεν. τῆς φιλοτιμίας] **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** φιλότιμος
- **χορεύουσι:** γ΄ πληθ. πρόσ. οριστ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **χορεύω** **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. χορεύω, πρτ. ἐχόρευον, μέλλ. χορεύσω, αόρ. ἐχόρευσα, πρκ. κεχόρευ-

κα, υπερσ. ἐκεχορεύκειν **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** χορός, χορευτής, χορευτικός, χορικό, χοροεσπερίδα

- **ἐνιαυτόν:** αιτ. εν. αρσ. γέν. του δευτερόκλιτου ουσ. **ἐνιαυτός** [γεν. ἐνιαυτοῦ] (= έτος)
- **Διονυσιακοῖς:** δοτ. πληθ. αρσ. γέν. του επιθ. **Διονυσιακός, -ή, -όν**
- **τοῖς αὐληταῖς:** δοτ. πληθ. αρσ. γέν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ὁ αὐλητής** [γεν. τοῦ αὐλητοῦ]
- **ἐν:** πρόθεση
- **τοῖς θεάτροις:** δοτ. πληθ. ουδ. γέν. του δευτερόκλιτου ουσ. **τό θέατρον** [γεν. τοῦ θεάτρου] **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** θεατρικός, θεατρόφιλος
- **ἄλλων:** γεν. πληθ. ουδ. γέν. της αόριστης επιμεριστικής αντων. **ἄλλος, -η, -ο**
- **τῶν μαθημάτων:** γεν. πληθ. ουδ. γέν. του τριτόκλιτου ουσ. **τό μάθημα** [γεν. τοῦ μαθήματος] **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** μαθησιακός, μαθητής, μάθηση, εκμάθηση
- **ἀρνηθῆναι:** απαρμφ. αορ. παθητ. φωνής του ρ. **ἀρνέομαι, ἀρνοῦμαι ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. ἀρνοῦμαι, πρτ. ἠρνούμην, μέλλ. ἀρνήσομαι, ἀρνηθήσομαι, αόρ. ἠρνησάμην, ἠρνήθην, πρκ. ἤρνημαι, υπερσ. ἠρνήμην **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** άρνηση, αρνητικός, απάρνηση, αυταπάρνηση, αρνησικυρία
- **τι:** αιτ. εν. ουδ. γέν. της αόριστης αντων. **τίς, τίς, τί** (= κάποιος, κάποια, κάτι)
- **γινώσκειν:** (γιγνώσκειν) απαρμφ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **γιγνώσκω** (= γνωρίζω) **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. γιγνώσκω, πρτ. ἐγίγνωσκον, μέλλ. γνώσομαι, αόρ. β΄ ἔγνων, πρκ. ἔγνωκα, υπερσ. ἐγνώκειν **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** γνώση, άγνωστος, γνώμη, γνωστός, ανάγνωση, διάγνωση, γνωστικός, άγνοια
- **οὐδέν:** επίρρημα ποσοτικό
- **αἰσχρόν:** αιτ. εν. ουδ. γέν. θετικός βαθμός του επιθ. **αἰσχρός, -ά, -όν** Βαθμοί του επιθέτου **ΘΕΤΙΚΟΣ:** αἰσχρός, **ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΣ:** ὁ,ἡ αἰσχίων, τό αἴσχιον, **ΥΠΕΡΘΕΤΙΚΟΣ:** αἴσχιστος, -η, -ον
- **ἡγοῦνται:** γ΄ πληθ. πρόσ. οριστ. ενεστ. μέσης φωνής του ρ. **ἡγέομαι, ἡγοῦμαι** (= θεωρώ) **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. ἡγοῦμαι, πρτ. ἡγούμην, μέλλ. ἡγήσομαι, ἡγηθήσομαι, αόρ. ἡγησάμην, ἡγήθην, πρκ, ἥγημαι, υπερσ. ἡγήμην **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** ηγεμόνας, εισηγητής, ανεκδιήγητος, διήγημα, ηγέτης, ηγεσία
- **γε:** μόριο βεβαιωτικό
- **μήν:** μόριο βεβαιωτικό
- **τήν ᾠδήν:** αιτ. εν. θηλ. γέν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ἡ ᾠδή** [γεν. τῆς ᾠδῆς] (= το τραγούδι)
- **οὔτ':** (ούτε) σύνδεσμος συμπλεκτικός
- **δύνανται:** γ΄ πληθ. πρόσ. οριστ. ενεστ. μέσης φωνής του ρ. **δύναμαι** (= μπορώ) **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. δύναμαι, πρτ. ἐδυνάμην, μέλλ. δυνήσομαι, δυνηθήσομαι, αόρ. ἐδυνήθην, πρκ. δεδύνημαι, υπερσ. ἐδεδυνήμην **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** δυνατός, αδύναμος, αδύνατος, αδυναμία, ενδυνάμωση, δυναμωτικός
- **διά:** πρόθεση

- **ἀνάγκην:** αιτ. εν. θηλ. γέν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ἡ ἀνάγκη** [γεν. τῆς ἀνάγκης] **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** αναγκαίος, αναγκαστικός
- **πάντας:** αιτ. πληθ. αρσ. γέν. του επιθ. **πᾶς, πᾶσα, πᾶν** (= όλος)
- **μανθάνειν:** απαρμφ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **μανθάνω** (= μαθαίνω) **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. μανθάνω, πρτ. ἐμάνθανον, μέλλ. μαθήσομαι, αόρ. β΄ ἔμαθον, πρκ. μεμάθηκα, υπερσ. ἐμεμαθήκειν **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** μάθηση, μαθητής, μαθητικός, μαθηματικός, αμαθής, φιλομαθής
- **οὔθ':** (οὔτε) σύνδεσμος συμπλεκτικός
- **ὁμολογοῦντες:** ονομ. πληθ. αρσ. γέν. μτχ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **ὁμολογέω, ὁμολογῶ** **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. ὁμολογῶ, πρτ. ὡμολόγουν, μέλλ. ὁμολογήσω, αόρ. ὡμολόγησα, πρκ. ὡμολόγηκα, υπερσ. ὡμολογήκειν **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** εξομολόγηση, ομολογουμένως, ομολογητέος, ομολογία
- **ἀποτρίβεσθαι:** απαρμφ. ενεστ. μέσης φωνής του ρ. **ἀποτρίβομαι** (= απαλλάσσομαι) **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. ἀποτρίβομαι, πρτ. ἀπετριβόμην, μέλλ. ἀποτρίψομαι, ἀποτριφθήσομαι/ ἀποτριβήσομαι, αόρ. ἀπετριψάμην, ἀπετρίφθην/ ἀπετρίβην, πρκ. ἀποτέτριμμαι, υπερσ. ἀπετετρίμμην
- **τῶν αἰσχρῶν:** γεν. πληθ. ουδ. γέν. θετικός βαθμός του επιθ. **αἰσχρός, -ά, -όν**
- **παρ':** (παρά) πρόθεση
- **αὐτοῖς:** δοτ. πληθ. αρσ. γέν. της επαναληπτικής αντων. **αὐτός, αὐτή, αὐτό**
- **νομίζεσθαι:** απαρμφ. ενεστ. μέσης φωνής του ρ. **νομίζομαι** **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. νομίζομαι, πρτ. ἐνομιζόμην, μέλλ. νομιοῦμαι, νομισθήσομαι, αόρ. ἐνομίσθην, πρκ. νενόμισμαι, υπερσ. ἐνενομίσμην **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** νόμισμα
- **τοῦτο:** αιτ. εν. ουδ. γέν. της δεικτικής αντων. **οὗτος, αὕτη, τοῦτο** (= αυτός)
- **τέ:** σύνδεσμος συμπλεκτικός
- **μοι:** δοτ. εν. α΄ πρόσ. αδύνατος τύπος της προσωπικής αντων. **ἐγώ, σύ, -**
- **δοκοῦσιν:** γ΄ πληθ. πρόσ. οριστ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **δοκέω, δοκῶ** (= φαίνομαι) **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. δοκῶ, πρτ. ἐδόκουν, μέλλ. δόξω, αόρ. ἔδοξα, πρκ. δεδόκηκα, υπερσ. ἐδεδοκήκειν **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** δόξα, άδοξος, δόγμα, δόκιμος, δοκιμή, δοκίμιο, δοκισήσοφος
- **πάλαι:** επίρρημα χρονικό (= παλιά)
- **παρεισαγαγεῖν:** απαρμφ. αορ. β΄ ενεργ. φωνής του ρ. **παρεισάγω** (= θεσπίζω) **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. παρεισάγω, πρτ. παρεισῆγον, μέλλ. παρεισάξω, αόρ. β΄ παρεισήγαγον, πρκ. παρεισῆχα, υπερσ. παρεισήχειν **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** εξαγωγή, άξιος, ανάξιος, παρείσακτος, στρατηγός, χορηγός, αρχηγός, σύναξη, υδραγωγείο
- **τρυφῆς:** γεν. εν. θηλ. γέν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ἡ τρυφή** [γεν. τῆς τρυφῆς] (= η φιληδονία) **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** τρυφηλός, τρυφερός
- **περιουσίας:** γεν. εν. θηλ. γέν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ἡ περιουσία** [γεν. τῆς περιουσίας]
- **χάριν:** αιτ. εν. θηλ. γέν. του τριτόκλιτου ουσ. **ἡ χάρις** [γεν. τῆς χάριτος]

ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε. χαριτωμένος, άχαρος

- **θεωροῦντες:** ονομ. πληθ. αρσ. γέν. μτχ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **θεωρέω, θεωρῶ** (= παρατηρώ, εξετάζω, παρακολουθώ) **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. θεωρῶ, πρτ. ἐθεώρουν, μέλλ. θεωρήσω, αόρ. ἐθεώρησα, πρκ. τεθεώρηκα, υπερσ. ἐτεθεωρήκειν **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** θεωρία, θεώρημα, θεώρηση, αναθεώρηση, επιθεωρητής, θεωρητικός
- **ἑκάστων:** γεν. πληθ. αρσ. γέν. της αόριστης επιμεριστικής αντων. **ἕκαστος, -η, -ον**
- **τήν αὐτουργίαν:** αιτ. εν. θηλ. γέν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ἡ αὐτουργία** [γεν. τῆς αὐτουργίας] (= ο μόχθος)
- **συλλήβδην:** επίρρημα τροπικό
- **τῶν βίων:** γεν. πληθ. αρσ. γέν. του δευτερόκλιτου ουσ. **ὁ βίος** [γεν. τοῦ βίου] **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** βιώσιμος, αβίωτος, βιωτικός, βιότοπος, βιοθεωρία
- **ἐπίπονον:** αιτ. εν. ουδ. γέν. του επιθ. **ὁ,ἡ ἐπίπονος, τό ἐπίπονον** (= κουραστικός)
- **σκληρόν:** αιτ. εν. ουδ. γέν. θετικός βαθμός του επιθ. **σκληρός, -ά, -όν** Βαθμοί του επιθέτου **ΘΕΤΙΚΟΣ:** σκληρός, **ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΣ:** σκληρότερος, -α, -ον, **ΥΠΕΡΘΕΤΙΚΟΣ:** σκληρότατος, -η, -ον
- **τῶν ἠθῶν:** γεν. πληθ. ουδ. γέν. του τριτόκλιτου ουσ. **τό ἦθος** [γεν. τοῦ ἤθους] **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** ηθικός, ηθοπλασία, ηθικολογία, ανήθικος
- **τήν αὐστηρίαν:** αιτ. εν. θηλ. γέν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ἡ αὐστηρία** [γεν. τῆς αὐστηρίας] (= η αυστηρότητα)
- **ἥτις:** ονομ. εν. θηλ. γέν. της αναφορικής αντων. **ὅστις, ἥτις, ὅ,τι** (= ο οποίος)
- **αὐτοῖς:** δοτ. πληθ. αρσ. γέν. της επαναληπτικής αντων. **αὐτός, αὐτή, αὐτό**
- **παρέπεται:** γ΄ εν. πρόσ. οριστ. ενεστ. μέσης φωνής του ρ. **παρέπομαι** (= ακολουθώ, έρχομαι ως συνέπεια) **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. παρέπομαι, πρτ. παρειπόμην, μέλλ. παρέψομαι, αόρ. β΄ παρεσπόμην **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** συνέπεια
- **τοῦ περιέχοντος:** γεν. εν. αρσ. γέν. μτχ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **περιέχω** **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. περιέχω, πρτ. περιεῖχον, μέλλ. περιέξω/ περισχήσω, αόρ. β΄ περιέσχον, πρκ. περιέσχηκα, υπερσ. περιεσχήκειν **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** σχολείο, σχέση, ευεξία, καχεκτικός, δυσανεξία, κλειδούχος, περιεκτικός, περιοχή
- **τήν ψυχρότητα:** αιτ. εν. θηλ. γέν. του τριτόκλιτου ουσ. **ἡ ψυχρότης** [γεν. τῆς ψυχρότητος]
- **στυγνότητα:** αιτ. εν. θηλ. γέν. του τριτόκλιτου ουσ. **ἡ στυγνότης** [γεν. τῆς στυγνότητος] (= τραχύτητα) **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** στυγνός
- **τό πλεῖστον:** αιτ. εν. ουδ. γέν. υπερθετικός βαθμός του επιθ. **πολύς, πολλή, πολύ**
- **τοῖς τόποις:** δοτ. πληθ. αρσ. γέν. του δευτερόκλιτου ουσ. **ὁ τόπος** [γεν. τοῦ τόπου] **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** επιτόπιος, εντόπιος, τοπικός
- **τήν ὑπάρχουσαν:** αιτ. εν. θηλ. γέν. μτχ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **ὑπάρχω** **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. ὑπάρχω, πρτ. ὑπῆρχον, μέλλ. ὑπάρξω, αόρ. ὑπῆρξα, πρκ. ὑπῆρχα, υπερσ. ὑπήρχειν **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** ύπαρξη, υπαρκτός, ανύπαρκτος, αρχή, άναρχος, έναρξη

ΚΛΙΣΗ

Ουσιαστικών – Επιθέτων – Αντωνυμιών – Μετοχών του ΚΕΙΜΕΝΟΥ

ΚΛΙΣΗ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΩΝ

Α΄ κλίση

ενικός αριθμός						
ονομ.	ἡ	μουσική	ἀνάγκη	περιουσία	ὁ	αὐλητής
γεν.	τῆς	μουσικῆς	ἀνάγκης	περιουσίας	τοῦ	αὐλητοῦ
δοτ.	τῇ	μουσικῇ	ἀνάγκῃ	περιουσίᾳ	τῷ	αὐλητῇ
αιτ.	τήν	μουσικήν	ἀνάγκην	περιουσίαν	τόν	αὐλητήν
κλητ.	(ὦ)	μουσική	ἀνάγκη	περιουσία	(ὦ)	αὐλητά
πληθυντικός αριθμός						
ονομ.	αἱ	μουσικαί	ἀνάγκαι	περιουσίαι	οἱ	αὐληταί
γεν.	τῶν	μουσικῶν	ἀναγκῶν	περιουσιῶν	τῶν	αὐλητῶν
δοτ.	ταῖς	μουσικαῖς	ἀνάγκαις	περιουσίαις	τοῖς	αὐληταῖς
αιτ.	τάς	μουσικάς	ἀνάγκας	περιουσίας	τούς	αὐλητάς
κλητ.	(ὦ)	μουσικαί	ἀνάγκαι	περιουσίαι	(ὦ)	αὐληταί

Β΄ κλίση

	ενικός αριθμός					πληθυντικός αριθμός				
ονομ.	ὁ	θεός	τόπος	τό	θέατρον	οἱ	θεοί	τόποι	τά	θέατρα
γεν.	τοῦ	θεοῦ	τόπου	τοῦ	θεάτρου	τῶν	θεῶν	τόπων	τῶν	θεάτρων
δοτ.	τῷ	θεῷ	τόπῳ	τῷ	θεάτρῳ	τοῖς	θεοῖς	τόποις	τοῖς	θεάτροις
αιτ.	τόν	θεόν	τόπον	τό	θέατρον	τούς	θεούς	τόπους	τά	θέατρα
κλητ.	(ὦ)	θεέ	τόπε	(ὦ)	θέατρον	(ὦ)	θεοί	τόποι	(ὦ)	θέατρα

Γ΄ κλίση

	ενικός αριθμός					πληθυντικός αριθμός				
ονομ.	ὁ	Ἀρκάς	παῖς	ἥρως	παιάν	οἱ	Ἀρκάδες	παῖδες	ἥρωες	παιᾶνες
γεν.	τοῦ	Ἀρκάδος	παιδός	ἥρωος	παιᾶνος	τῶν	Ἀρκάδων	παίδων	ἡρώων	παιάνων
δοτ.	τῷ	Ἀρκάδι	παιδί	ἥρωι	παιᾶνι	τοῖς	Ἀρκάσι	παισί	ἥρωσι	παιᾶσι
αιτ.	τόν	Ἀρκάδα	παῖδα	ἥρωα	παιᾶνα	τούς	Ἀρκάδας	παῖδας	ἥρωας	παιᾶνας
κλητ.	(ὦ)	Ἀρκάς	παῖ	ἥρως	παιάν	(ὦ)	Ἀρκάδες	παῖδες	ἥρωες	παιᾶνες

ενικός αριθμός						
ονομ.	τό	μάθημα	ἦθος	ἡ	χάρις	ψυχρότης
γεν.	τοῦ	μαθήματος	ἤθους	τῆς	χάριτος	ψυχρότητος
δοτ.	τῷ	μαθήματι	ἤθει	τῇ	χάριτι	ψυχρότητι
αιτ.	τό	μάθημα	ἦθος	τήν	χάρ**ιν**	ψυχρότητα
κλητ.	(ὦ)	μάθημα	ἦθος	(ὦ)	χάρις	ψυχρότης

πληθυντικός αριθμός						
ονομ.	τά	μαθήματα	ἤθη	αἱ	χάριτες	ψυχρότητες
γεν.	τῶν	μαθημάτων	ἠθῶν	τῶν	χαρίτων	ψυχροτήτων
δοτ.	τοῖς	μαθήμασι	ἤθεσι	ταῖς	χάρισι	ψυχρότησι
αιτ.	τά	μαθήματα	ἤθη	τάς	χάριτας	ψυχρότητας
κλητ.	(ὦ)	μαθήματα	ἤθη	(ὦ)	χάριτες	ψυχρότητες

ΚΛΙΣΗ ΕΠΙΘΕΤΩΝ

	ενικός αριθμός						πληθυντικός αριθμός					
	αρσ.		θηλ.		ουδ.		αρσ.		θηλ.		ουδ.	
ονομ.	ὁ	μόνος	ἡ	μόνη	τό	μόνον	οἱ	μόνοι	αἱ	μόναι	τά	μόνα
γεν.	τοῦ	μόνου	τῆς	μόνης	τοῦ	μόνου	τῶν	μόνων	τῶν	μόνων	τῶν	μόνων
δοτ.	τῷ	μόνῳ	τῇ	μόνῃ	τῷ	μόνῳ	τοῖς	μόνοις	ταῖς	μόναις	τοῖς	μόνοις
αιτ.	τόν	μόνον	τήν	μόνην	τό	μόνον	τούς	μόνους	τάς	μόνας	τά	μόνα
κλητ.	(ὦ)	μόνε	(ὦ)	μόνη	(ὦ)	μόνον	(ὦ)	μόνοι	(ὦ)	μόναι	(ὦ)	μόνα

	ενικός αριθμός						πληθυντικός αριθμός					
	αρσ.		θηλ.		ουδ.		αρσ.		θηλ.		ουδ.	
ονομ.	ὁ	πολύς	ἡ	πολλή	τό	πολύ	οἱ	πολλοί	αἱ	πολλαί	τά	πολλά
γεν.	τοῦ	πολλοῦ	τῆς	πολλῆς	τοῦ	πολλοῦ	τῶν	πολλῶν	τῶν	πολλῶν	τῶν	πολλῶν
δοτ.	τῷ	πολλῷ	τῇ	πολλῇ	τῷ	πολλῷ	τοῖς	πολλοῖς	ταῖς	πολλαῖς	τοῖς	πολλοῖς
αιτ.	τόν	πολύν	τήν	πολλήν	τό	πολύ	τούς	πολλούς	τάς	πολλάς	τά	πολλά
κλητ.	(ὦ)	πολύ	(ὦ)	πολλή	(ὦ)	πολύ	(ὦ)	πολλοί	(ὦ)	πολλαί	(ὦ)	πολλά

	ενικός αριθμός				πληθυντικός αριθμός			
	αρσ./ θηλ.		ουδ.		αρσ./ θηλ.		ουδ.	
ονομ.	ὁ,ἡ	πάτριος	τό	πάτριον	οἱ,αἱ	πάτριοι	τά	πάτρια
γεν.	τοῦ,τῆς	πατρίου	τοῦ	πατρίου	τῶν	πατρίων	τῶν	πατρίων
δοτ.	τῷ,τῇ	πατρίῳ	τῷ	πατρίῳ	τοῖς,ταῖς	πατρίοις	τοῖς	πατρίοις
αιτ.	τόν,τήν	πάτριον	τό	πάτριον	τούς,τάς	πατρίους	τά	πάτρια
κλητ.	(ὦ)	πάτριε	(ὦ)	πάτριον	(ὦ)	πάτριοι	(ὦ)	πάτρια

	ενικός αριθμός						πληθυντικός αριθμός					
	αρσ.		θηλ.		ουδ.		αρσ.		θηλ.		ουδ.	
ονομ.	ὁ	αἰσχρός	ἡ	αἰσχρά	τό	αἰσχρόν	οἱ	αἰσχροί	αἱ	αἰσχραί	τά	αἰσχρά
γεν.	τοῦ	αἰσχροῦ	τῆς	αἰσχρᾶς	τοῦ	αἰσχροῦ	τῶν	αἰσχρῶν	τῶν	αἰσχρῶν	τῶν	αἰσχρῶν
δοτ.	τῷ	αἰσχρῷ	τῇ	αἰσχρᾷ	τῷ	αἰσχρῷ	τοῖς	αἰσχροῖς	ταῖς	αἰσχραῖς	τοῖς	αἰσχροῖς
αιτ.	τόν	αἰσχρόν	τήν	αἰσχράν	τό	αἰσχρόν	τούς	αἰσχρούς	τάς	αἰσχράς	τά	αἰσχρά
κλητ.	(ὦ)	αἰσχρέ	(ὦ)	αἰσχρά	(ὦ)	αἰσχρόν	(ὦ)	αἰσχροί	(ὦ)	αἰσχραί	(ὦ)	αἰσχρά

	ενικός αριθμός						πληθυντικός αριθμός					
	αρσ.		θηλ.		ουδ.		αρσ.		θηλ.		ουδ.	
ονομ.	ὁ	πλεῖστος	ἡ	πλείστη	τό	πλεῖστον	οἱ	πλεῖστοι	αἱ	πλεῖσται	τά	πλεῖστα
γεν.	τοῦ	πλείστου	τῆς	πλείστης	τοῦ	πλείστου	τῶν	πλείστων	τῶν	πλείστων	τῶν	πλείστων
δοτ.	τῷ	πλείστῳ	τῇ	πλείστῃ	τῷ	πλείστῳ	τοῖς	πλείστοις	ταῖς	πλείσταις	τοῖς	πλείστοις
αιτ.	τόν	πλεῖστον	τήν	πλείστην	τό	πλεῖστον	τούς	πλείστους	τάς	πλείστας	τά	πλεῖστα
κλητ.	(ὦ)	πλεῖστε	(ὦ)	πλείστη	(ὦ)	πλεῖστον	(ὦ)	πλεῖστοι	(ὦ)	πλεῖσται	(ὦ)	πλεῖστα

ΚΛΙΣΗ ΑΝΤΩΝΥΜΙΩΝ

	ενικός αριθμός			πληθυντικός αριθμός		
	αρσ.	θηλ.	ουδ.	αρσ.	θηλ.	ουδ.
ονομ.	πᾶς	πᾶσα	πᾶν	πάντες	πᾶσαι	πάντα
γεν.	παντός	πάσης	παντός	πάντων	πασῶν	πάντων
δοτ.	παντί	πάσῃ	παντί	πᾶσι	πάσαις	πᾶσι
αιτ.	πάντα	πᾶσαν	πᾶν	πάντας	πάσας	πάντα
κλητ.	πᾶς	πᾶσα	πᾶν	πάντες	πᾶσαι	πάντα

	ενικός αριθμός			πληθυντικός αρθμός		
	αρσ.	θηλ.	ουδ.	αρσ.	θηλ.	ουδ.
ονομ.	τίς	τίς	τί	τινές	τινές	τινά/ἄττα
γεν.	τινός/ του	τινός/του	τινός/ του		τινῶν	
δοτ.	τινί/ τῳ	τινί/τῳ	τινί/ τῳ	τισί(ν)	τισί(ν)	τισί(ν)
αιτ.	τινά	τινά	τί	τινάς	τινάς	τινά/ἄττα
κλητ.	—	—	—	—	—	—

	ενικός αριθμός			πληθυντικός αριθμός		
	αρσ.	θηλ.	ουδ.	αρσ.	θηλ.	ουδ.
ονομ.	ἕκαστος	ἑκάστη	ἕκαστον	ἕκαστοι	ἕκασται	ἕκαστα
γεν.	ἑκάστου	ἑκάστης	ἑκάστου		ἑκάστων	
δοτ.	ἑκάστῳ	ἑκάστῃ	ἑκάστῳ	ἑκάστοις	ἑκάσταις	ἑκάστοις
αιτ.	ἕκαστον	ἑκάστην	ἕκαστον	ἑκάστους	ἑκάστας	ἕκαστα
κλητ.	—	—	—	—	—	—

	ενικός αριθμός			πληθυντικός αριθμός		
	αρσ.	θηλ.	ουδ.	αρσ.	θηλ.	ουδ.
ονομ.	οὐδείς	οὐδεμία	οὐδέν	οὐδένες	—	—
γεν.	οὐδενός	οὐδεμιᾶς	οὐδενός	οὐδένων	—	—
δοτ.	οὐδενί	οὐδεμιᾷ	οὐδενί	οὐδέσι(ν)	—	—
αιτ.	οὐδένα	οὐδεμίαν	οὐδέν	οὐδένας	—	—
κλητ.	—	—	—	—	—	—

	ενικός αριθμός					
	αρσ.	θηλ.	ουδ.	αρσ.	θηλ.	ουδ.
ονομ.	οὗτος	αὕτη	τοῦτο	αὐτός	αὐτή	αὐτό
γεν.	τούτου	ταύτης	τούτου	αὐτοῦ	αὐτῆς	αὐτοῦ
δοτ.	τούτῳ	ταύτῃ	τούτῳ	αὐτῷ	αὐτῇ	αὐτῷ
αιτ.	τοῦτον	ταύτην	τοῦτο	αὐτόν	αὐτήν	αὐτό
κλητ.	οὗτος	αὕτη	—	—	—	—
	πληθυντικός αριθμός					
	αρσ.	θηλ.	ουδ.	αρσ.	θηλ.	ουδ.
ονομ.	οὗτοι	αὗται	ταῦτα	αὐτοί	αὐταί	αὐτά
γεν.		τούτων			αὐτῶν	
δοτ.	τούτοις	ταύταις	τούτοις	αὐτοῖς	αὐταῖς	αὐτοῖς
αιτ.	τούτους	ταύτας	ταῦτα	αὐτούς	αὐτάς	αὐτά
κλητ.	—	—	—	—	—	—

	ενικός αριθμός			πληθυντικός αριθμός		
	αρσ.	θηλ.	ουδ.	αρσ.	θηλ.	ουδ.
ονομ.	ἄλλος	ἄλλη	ἄλλο	ἄλλοι	ἄλλαι	ἄλλα
γεν.	ἄλλου	ἄλλης	ἄλλου	ἄλλων	ἄλλων	ἄλλων
δοτ.	ἄλλῳ	ἄλλῃ	ἄλλῳ	ἄλλοις	ἄλλαις	ἄλλοις
αιτ.	ἄλλον	ἄλλην	ἄλλο	ἄλλους	ἄλλας	ἄλλα
κλητ.	—	—	—	—	—	—

	ενικός αριθμός			πληθυντικός αρθμός		
	αρσ.	θηλ.	ουδ.	αρσ.	θηλ.	ουδ.
ονομ.	ὅστις	ἥτις	ὅ,τι	οἵτινες	αἵτινες	ἅτινα/ ἄττα
γεν.	οὔτινος/ ὅτου	ἧστινος	οὔτινος/ ὅτου		ὧντινων	
δοτ.	ᾧτινι/ ὅτῳ	ᾗτινι	ᾧτινι/ ὅτῳ	οἷστισι(ν)	αἷστισι(ν)	οἷστισι(ν)
αιτ.	ὅντινα	ἥντινα	ὅ,τι	οὕστινας	ἅστινας	ἅτινα/ἄττα
κλητ.	—	—	—	—	—	—

ΚΛΙΣΗ ΜΕΤΟΧΩΝ

	ενικός αριθμός			πληθυντικός αριθμός		
	αρσ.	θηλ.	ουδ.	αρσ.	θηλ.	ουδ.
ονομ.	θεωρῶν	θεωροῦσα	θεωροῦν	θεωροῦντες	θεωροῦσαι	θεωροῦντα
γεν.	θεωροῦντος	θεωρούσης	θεωροῦντος	θεωρούντων	θεωρουσῶν	θεωρούντων
δοτ.	θεωροῦντι	θεωρούσῃ	θεωροῦντι	θεωροῦσι	θεωρούσαις	θεωροῦσι
αιτ.	θεωροῦντα	θεωροῦσαν	θεωροῦν	θεωροῦντας	θεωρούσας	θεωροῦντα
κλητ.	θεωρῶν	θεωροῦσα	θεωροῦν	θεωροῦντες	θεωροῦσαι	θεωροῦντα

	ενικός αριθμός			πληθυντικός αριθμός		
	αρσ.	θηλ.	ουδ.	αρσ.	θηλ.	ουδ.
ονομ.	περιέχων	περιέχουσα	περιέχον	περιέχοντες	περιέχουσαι	περιέχοντα
γεν.	περιέχοντος	περιεχούσης	περιέχοντος	περιεχόντων	περιεχουσῶν	περιεχόντων
δοτ.	περιέχοντι	περιεχούσῃ	περιέχοντι	περιέχουσι	περιεχούσαις	περιέχουσι
αιτ.	περιέχοντα	περιέχουσαν	περιέχον	περιέχοντας	περιεχούσας	περιέχοντα
κλητ.	περιέχων	περιέχουσα	περιέχον	περιέχοντες	περιέχουσαι	περιέχοντα

ΧΡΟΝΙΚΕΣ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ					
Ενεστώτας	**Παρατατικός**	**Μέλλοντας**	**Αόριστος**	**Παρακείμενος**	**Υπερσυντέλικος**
ἀσκεῖν	—	ἀσκήσειν	ἀσκῆσαι	ἠσκηκέναι	—
ᾄδειν	—	ᾄσεσθαι	ᾆσαι	—	—
ἐθίζονται	—	ἐθισθήσονται	εἰθίσθησαν	εἰθισμένοι εἰσί	εἰθισμένοι ἦσαν
ὑμνοῦσι	ὕμνουν	ὑμνήσουσι	ὕμνησαν	ὑμνήκασι	ὑμνήκεσαν
χορεύουσι	ἐχόρευον	χορεύσουσι	ἐχόρευσαν	κεχορεύκασι	ἐκεχορεύκεσαν
ἀρνεῖσθαι	—	ἀρνήσεσθαι/ ἀρνηθήσεσθαι	ἀρνῆσαι/ ἀρνηθῆναι	ἠρνῆσθαι	—
γινώσκειν	—	γνώσεσθαι	γνῶναι	ἐγνωκέναι	—
ἡγοῦνται	ἡγοῦντο	ἡγήσονται/ ἡγηθήσονται	ἡγήσαντο/ ἡγήθησαν	ἥγηνται	ἥγηντο
δύνανται	ἐδύναντο	δυνήσονται/ δυνηθήσονται	ἐδυνήθησαν/ ἐδυνάσθησαν	δεδύνηνται	ἐδεδύνηντο
μανθάνειν	—	μαθήσεσθαι	μαθεῖν	μεμαθηκέναι	—
ὁμολογοῦντες	—	ὁμολογήσοντες	ὁμολογήσαντες	ὡμολογηκότες	—
ἀποτρίβεσθαι	—	ἀποτρίψεσθαι/ ἀποτριφθήσεσθαι/ ἀποτριβήσεσθαι	ἀποτρίψασθαι/ ἀποτριφθῆναι/ ἀποτριβῆναι	ἀποτετρίφθαι	—
νομίζεσθαι	—	νομισθήσεσθαι	νομισθῆναι	νενομίσθαι	—
δοκοῦσι	ἐδόκουν	δόξουσι	ἔδοξαν	δεδοκήκασι	ἐδεδοκήκεσαν

ΧΡΟΝΙΚΕΣ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ					
Ενεστώτας	**Παρατατικός**	**Μέλλοντας**	**Αόριστος**	**Παρακείμενος**	**Υπερσυντέλικος**
παρεισάγειν	—	παρεισάξειν	παρεισαγαγεῖν	παρεισηχέναι	—
θεωροῦντες	—	θεωρήσοντες	θεωρήσαντες	τεθεωρηκότες	—
παρέπεται	παρείπετο	παρέψεται	παρέσπετο	—	—
περιέχοντος	—	περιέξοντος/ περισχήσοντος	περισχόντος	περισχηκότος	—
ὑπάρχουσαν	—	ὑπάρξουσαν	ὑπάρξασαν	—	—

ΕΓΚΛΙΤΙΚΕΣ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ					
Οριστική	**Υποτακτική**	**Ευκτική**	**Προστακτική**	**Απαρέμφατο**	**Μετοχή**
ἀπέδοντο	ἀποδῶνται	ἀποδοῖντο	ἀποδόσθων	ἀποδόσθαι	ἀποδόμενος,-η-ον
ἐθίζονται	ἐθίζωνται	ἐθίζοιντο	ἐθιζέσθων/ ἐθιζέσθωσαν	ἐθίζεσθαι	ἐθιζόμενος,-η, -ον
ὑμνοῦσι	ὑμνῶσι	ὑμνοῖεν	ὑμνούντων/ ὑμνείτωσαν	ὑμνεῖν	ὑμνῶν,-οῦσα, -οῦν
χορεύουσι	χορεύωσι	χορεύοιεν	χορευόντων/ χορευέτωσαν	χορεύειν	χορεύων,-ουσα, -ον
ἡγοῦνται	ἡγῶνται	ἡγοῖντο	ἡγείσθων/ ἡγείσθωσαν	ἡγεῖσθαι	ἡγούμενος. -η -ον
δύνανται	δύνωνται	δύναιντο	δυνάσθων/ δυνάσθωσαν	δύνασθαι	δυνάμενος,-η, -ον
δοκοῦσιν	δοκῶσιν	δοκοῖεν	δοκούντων/ δοκείτωσαν	δοκεῖν	δοκῶν,-οῦσα, -οῦν
παρέπεται	παρέπηται	παρέποιτο	παρεπέσθω	παρέπεσθαι	παρεπόμενος-η, -ον

Α6. ΛΕΠΤΟΜΕΡΗΣ ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ

1. **Μουσικήν πᾶσι μέν ἀνθρώποις [ἐστί] ὄφελος ἀσκεῖν:** κύρ. πρότ. κρίσης. **ἀσκεῖν:** τελ. απαράμφ. υποκ. στην απρόσωπη έκφραση **ὄφελός [ἐστιν]:** το ρήμα και πρότασης. **πᾶσι:** κατηγ. προσδ. στο **ἀνθρώποις:**δοτ. προσ. στην απρόσωπη έκφραση. [**ἀνθρώπους:** ενν.]: υποκ. στου απαρέμφ. **μουσικήν:** αντικ. στο ἀσκεῖν.
2. **Ἀρκάσι δέ καί ἀναγκαῖόν [ἐστιν]:** κύρ. πρότ. κρίσης· αυτή και η προηγούμενη κύρια συνδέονται μεταξύ τους παρατακτικά με τους αντιθετικούς συνδέσμους **μέν-δέ.** [**ἀσκεῖν:** ενν.] τελ. απαρέμφ. υποκ. στην απρόσωπη έκφραση **ἀναγκαῖόν [ἐστιν]**: το ρήμα της πράτασης. **Ἀρκάσι:** δοτ. προσωπική στην απρόσωπη έκφραση ἀναγκαῖον [ἐστιν] [**Ἀρκάδας:** ενν.]: υποκ. στο απαρέμφ.

3. Παρά μόνοις γάρ Ἀρκάσι πρῶτον μέν οἱ παῖδες ἐκ νηπίων ᾄδειν ἐθίζονται κατά νόμους καί τούς ὕμνους καί παιᾶνας: κύρ. πρότ. κρίσης. **οἱ παῖδες:** υποκ. στο **ἐθίζονται** [: το ρήμα της πρότασης] και στο **ᾄδειν** [: ταυτοπροσωπία]: τελ. απαρέμφ. αντικ. στο ἐθίζονται. **παρά Ἀρκάσι:** εμπρόθ. προσδ. του πλησίον. **μόνοις:** κατηγ. προσδ. στο Ἀρκάσι. **πρῶτον:** επιρρ. προσδ. του χρόνου. **ἐκ νηπίων:** εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει χρόνο (χρονική αφετηρία). **κατά νόμους:** εμπρόθ. προσδ. συμφωνίας. **ὕμνους - παιᾶνας:** αντικείμενα στο ᾄδειν.

4. οἷς ἕκαστοι κατά τά πάτρια τούς ἐπιχωρίους ἥρωας καί θεούς ὑμνοῦσι: δευτ. αναφ. προσδιοριστική πρόταση στα **τούς ὕμνους** καί **παιᾶνας** της προηγούμενης (3) πρότασης. **ἕκαστοι:** υποκ. στο **ὑμνοῦσι** [: το ρήμα της πρότασης]. **κατά τά πάτρια:** εμπρόθ. προσδ. συμφωνίας. **τούς ἐπιχωρίους:** επιθ. προσδ. στα **τούς ἥρωας -θεούς:** αντικείμενα. **οἷς:** δοτική του μέσου.

5. μετά δέ ταῦτα πολλῇ φιλοτιμίᾳ χορεύουσι κατ᾽ ἐνιαυτόν τοῖς Διονυσιακοῖς αὐληταῖς ἐν τοῖς θεάτροις: κύρ. πρότ. κρίσης [**οἱ παῖδες:** ενν.]: υποκ. στο **χορεύουσι** [: το ρήμα της πρότασης]. **μετά ταῦτα:** εμπρόθ. προσδ. χρόνου. **πολλῇ:** επιθ. προσδ. στο **φιλοτιμίᾳ:** δοτ. του τρόπου. **τοῖς Διονυσιακοῖς:** επιθ. προσδ. στο **αὐληταῖς:** δοτική της συνοδείας. **κατ᾽ ἐνιαυτόν:** εμπρόθ. προσδ. χρόνου. **ἐν τοῖς θεάτροις:** εμπρόθ. προσδ. στάσης σε τόπο.

6. Καί τῶν μέν ἄλλων μαθημάτων ἀρνηθῆναί τι μή γινώσκειν οὐδέν αἰσχρόν [εἶναι] ἡγοῦνται: κύρ. πρότ. κρίσης· [**οἱ Ἀρκάδες** ή **οἱ τῶν Ἀρκάδων παῖδες:** ενν.]: υποκ. στο ἡγοῦνται. **ἀρνηθῆναι:** τελ. απαρέμφ. υποκ. στο απρόσωπη έκφραση **αἰσχρόν [εἶναι]:** ειδ. απαρέμφ. αντικ. στο ἡγοῦνται. **τῶν ἄλλων:** επιθ. προσδ. στο **μαθημάτων:** γεν. διαιρ. από το **τι:** αντικ. στο **γιγνώσκειν:** ειδ. απαρέμφ. αντικ. του ἀρνηθῆναι. **οὐδέν:** αιτιατ. του ποσού.

7. τήν γε μήν ᾠδήν οὐτ᾽ ἀρνηθῆναι δύνανται διά τό κατ᾽ ἀνάγκην πάντας μανθάνειν: κύρ. πρότ. κρίσης. [**οἱ Ἀρκάδες:** ενν.]: υποκ. στο **δύνανται** [: το ρήμα της πρότασης] και στο **ἀρνηθῆναι:** τελ. απαρέμφ. αντικ. στο ρήμα [: ταυτοπροσωπία]. [μή γινώσκειν: ενν.]: ειδ. απαρέμφ. αντικ. του ἀρνηθῆναι. τήν **ᾠδήν:** αντικ. του γινώσκειν. **διά τό μανθάνειν:** εμπρόθ. προσδ. της αιτίας. **πάντας:** υποκ. του μανθάνειν. **κατ᾽ ἀνάγκην:** εμπρόθ. προσδ. του τρόπου.

8. οὐθ᾽ ὁμολογοῦντες [δύνανται] ἀποτρίβεσθαι διά τό τῶν αἰσχρῶν παρ᾽ αὐτοῖς νομίζεσθαι τοῦτο: κύρ. προτ. κρίσης οι δύο προτάσεις, αυτή και η προηγούμενη, συνδέονται παρατακτικά με τους συμπλεκτικούς συνδέσμους **οὐτε - οὔθ᾽.** [**οἱ Ἀρκάδες:** ενν.]: υποκ. στο [**δύνανται:** ενν.]. το ρήμα της πρότασης και στο **ἀποτρίβεσθαι:** τελ. απαρέμφ. αντικ. στο ρήμα [: ταυτοπροσωπία]. **παρ᾽ αὐτοῖς:** εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει το πλησίον. τῶν **αἰσχρῶν:** γεν. κατηγορηματική διαιρ. από το **τοῦτο:** υποκ. στο νομίζεσθαι. **διά τό νομίζεσθαι:** εμπρόθ. προσδ. της αιτίας.

ΥΠΟΘΕΤΙΚΟΣ λόγος. ὁμολογοῦντες: υποθ. μτχ. [: αποτελεί υπόθεση λανθάνοντα υποθετικού λόγου που δηλώνει το πραγματικό· ανάλυση της μτχ. **εἰ ὁμολογοῦσι** [: υπόθ.] → [**δύνανται**] **ἀποτρίβεσθαι** [: απόδοση].

9. Ταῦτά τέ μοι δοκοῦσιν οἱ πάλαι προεισαγωγεῖν οὐ τρυφῆς καί περιουσίας χάριν, ἀλλά θεωροῦντες μέ τήν ἑκάστων αὐτουργίαν καί συλλήβδην τό τῶν βίων ἐπίπονον καί σκληρόν, θεωροῦντες δέ τήν τῶν ἠθῶν σωτηρίαν: κύρ. πρότ. κρίσης. **οἱ πάλαι:** υποκ. στο **δοκοῦσιν** [το ρήμα της πρότασης] στο **προεισαγωγεῖν:** ειδικ. απαρέμφ. αντικ. στο ρήμα [: ταυτοπροσωπία], και στις δύο αιτιολογικές μτχ. **θεωροῦντες - θεωροῦντες**. **τρυφῆς καί περιουσίας χάριν:** εμπρόθετοι προσδ. του σκοπού [: αναστροφή της πρόθεσης αντί: **χάριν τρυφῆς** καί **περιουσίας**]. **ἑκάστων:** γεν. υποκειμενική από το αὐτουργίαν. **τό τῶν βίων:** επιθ. προσδ. στα ἐπίπονον - σκληρόν. **συλλήβδην:** επιρρ. προσδ. τρόπου. **τήν αὐτουργίαν - τό ἐπίπονον - σκληρόν:** αντικείμενα στη μτχ. θεωροῦντες. **τήν τῶν ἠθῶν:** ἐπιθ. προσδ. στο **αὐστηρίαν :** αντικ. στη μτχ. **θεωροῦντες** (τη δεύτερη της πρότασης).

10. ἥτις αὐτοῖς παρέπεται διά τήν τοῦ περιέχοντος [τόπου] ψυχρότητα καί στυγνότητα τήν κατά τό πλεῖστον ἐν τοῖς τόποις ὑπάρχουσαν: δευτ. αναφ. προσδιοριστική πρότ. στο **τήν αὐτουργίαν** της προηγούμενης πρότασης. **ἥτις:** υποκ. στο **παρέπεται** [: το ρήμα της πρότασης]. **αὐταῖς:** αντικ. **διά τήν ψυχρότητα** – [**διά τήν**] **στυγνότητα**: εμπρόθετοι προσδ. της αιτίας. **τήν τοῦ περιέχοντος** [: επιθ. μτχ.]: επιθ. προσδ. στα ψυχρότητα - στυγνότητα. **τήν ὑπάρχουσαν** [: επιθ. μτχ.]: επιθ. προσδ. στα ψυχρότητα - στυγνότητα. **κατά τό πλεῖστον:** εμπρόθ. προσδ. του ποσού. **ἐν τοῖς τόποις:** εμπρόθ. προσδ. στάσης σε τόπο.

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

στις ερμηνευτικές ερωτήσεις της σελ. 46 του σχ. βιβλίου

1. Ποιες συνήθειες των Αρκάδων αποδεικνύουν κατά τον Πολύβιο τη στενή σχέση τους με τη μουσική και με το τραγούδι;

Οι Αρκάδες υποχρέωναν τα παιδιά τους να μάθουν από μικρή ηλικία να τραγουδούν ύμνους και παιάνες σύμφωνα με τους «νόμους», δηλαδή σύμφωνα με συγκεκριμένους μουσικούς ρυθμούς. Αυτό σημαίνει ότι αποκτούσαν από πολύ μικροί μουσική παιδεία και σαφείς μουσικές γνώσεις. Επίσης κάθε χρόνο τραγουδούσαν και χόρευαν στο θέατρο το διθύραμβο, που ήταν ιερό τραγούδι προς τιμή του Διονύσου. Όλοι οι τομείς της ζωής των Αρκάδων ήταν συνυφασμένοι με τη μουσική. Οι θρησκευτικές τελετές, ο τρόπος διασκέδασης, αλλά και η υποχρεωτική παιδεία συμπεριελάμβαναν το στοιχείο της μουσικής.

2. Τι ήθελαν να πετύχουν οι Αρκάδες καθιερώνοντας την καλλιέργεια της μουσικής και του τραγουδιού;

Οι Αρκάδες μέσω της μουσικής και του τραγουδιού δεν επεδίωκαν να προβάλουν την οικονομική τους άνεση, αλλά απέβλεπαν στην ψυχική ευχαρίστηση και την ξεκούραση από τη σκληρή καθημερινή εργασία. Γι' αυτό θεωρούνταν υποχρεωτική και αναγκαία η ενασχόληση με τη μουσική, σε αντίθεση με τα άλλα μαθήματα, τα οποία θα μπορούσε κανείς πολύ πιο εύκολα να αμελήσει. Οι Αρκάδες έδωσαν πολύ μεγάλη προσοχή και αφιέρωσαν μεγάλο μέρος της εκπαίδευσής τους στη μουσική, γιατί είχαν καταλάβει ότι, εκτός από την απόλαυση και την ξεκούραση, η μουσική επιδρά θετικά με πολλούς τρόπους ακόμη και στη διάπλαση του χαρακτήρα των ανθρώπων. Εφοδιάζει τον άνθρωπο με ήθος και πνευματική καλλιέργεια.

3. Ο Πολύβιος αναγνωρίζει στο κείμενο στενή σχέση ανάμεσα στη γεωγραφική θέση και το κλίμα ενός τόπου και στις συνήθειες των κατοίκων του. Πώς επηρεάζει τη σχέση αυτή ο συγχρονος τεχνικός πολιτισμός;

Η μουσική είναι ένα από τα στοιχεία, που αντικατοπτρίζουν την ιδιαιτερότητα κάθε λαού. Στην αρχαία εποχή, που οι κοινωνίες ήταν κλειστές, η μουσική αποτελούσε καθαρά παραδοσιακό στοιχείο. Ο σύγχρονος πολιτισμός σπάει αυτόν τον περιορισμό και η μουσική απλώνεται εκτός ορίων. Αυτό σημαίνει ότι εξασθενούν οι επιδράσεις της γεωγραφικής θέσης και του περιβάλλοντος του συγκεκριμένου τόπου, γιατί ο λαός επηρεάζεται από την επαφή του με άλλους πολιτισμούς. Παρόλα αυτά στις περισσότερες περιοχές παραμένουν ακόμη ευδιάκριτα τα χαρακτηριστικά της παραδοσιακής μουσικής, η οποία είναι σαφώς επηρεασμένη από τις συνήθεις κλιματολογικές συνθήκες του τόπου. Η μουσική εκφράζει τον εσωτερικό κόσμο κάθε ανθρώπου και κάθε λαού. Επομένως, εφόσον ο τόπος, στον οποίο ζει κάποιος, επιδρά στη διαμόρφωση του χαρακτήρα του, είναι φυσικό η επίδραση αυτή να περάσει και στο δημιούργημά του, δηλαδή τη μουσική σύνθεση.

ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

Ερμηνευτικού – πραγματολογικού περιεχομένου

1. Πιστεύετε ότι η μουσική εξακολουθεί να έχει την ίδια αξία και σήμερα με αυτήν που είχε για τους αρχαίους Έλληνες;

Απάντηση: Σήμερα, που η ζωή είναι πιο πολύπλοκη και βεβαρημένη, η μουσική αποτελεί το αντίβαρο στην πλήξη και τα προβλήματα της καθημερινότητας. Πολλοί άνθρωποι όλων των ηλικιών καταφεύγουν στη μουσική, για να χαλα-

ρώσουν από το καθημερινό άγχος, να αναζωογονηθούν, να αντλήσουν δυνάμεις, να εκφράσουν τα συναισθήματά τους ή απλά να διασκεδάσουν. Όμως και σήμερα, όπως και στα αρχαία χρόνια, η μουσική έχει και παιδευτική σημασία, που ίσως δεν έχει αξιολογηθεί, όπως της αξίζει. Επιπλέον η μουσική αποτελεί ένα από τα πολιτιστικά στοιχεία, που ενώνουν τους λαούς. Μέσω της μουσικής διευκολύνεται η επικοινωνία των λαών και προάγεται ο παγκόσμιος πολιτισμός.

2. Ποια είναι η γνώμη σας για την ανάμειξη μουσικών στοιχείων διαφόρων λαών;

Απάντηση: Μέσα από το συγκερασμό μουσικών στοιχείων ο πολιτισμός του κάθε λαού ταξιδεύει και μεταδίδεται και σε άλλους κόσμους και πολιτισμούς. Πραγματοποιείται ανταλλαγή ιδεών και η μουσική εξελίσσεται, γιατί δέχεται νέα ερεθίσματα. Φυσικά δε χάνονται τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά κάθε λαού, αλλά εξαπλώνονται και εμπλουτίζονται. Οι λαοί έρχονται πιο κοντά, χωρίς να εξομοιώνονται. Προωθούνται η επικοινωνία και οι συνεργασίες και εκδηλώνεται ενδιαφέρον για τους πολιτισμούς άλλων λαών. Επιπλέον μέσα από τη μελέτη ξένων πολιτισμών γνωρίζουμε καλύτερα και το δικό μας, γιατί συνειδητοποιούμε την ιδιαιτερότητά μας και τα στοιχεία, που μας κάνουν ξεχωριστούς.

ΜΕΡΟΣ Β΄

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΑ – ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΚΑ: Παραγωγή ρημάτων

ΡΗΜΑΤΑ από ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ

Τα ρήματα που παράγονται από ονόματα (ουσιαστικά ή επίθετα), έχουν διάφορες σημασίες, αλλά συνήθως σημαίνουν ότι το υποκείμενο **είναι** ή **γίνεται** ή **έχει** ή **παρέχει** ή **κάνει** εκείνο που δηλώνει το πρωτότυπο.

• Τα ρήματα αυτά παράγονται από το θέμα του πρωτότυπου με την προσθήκη της κατάληξης **jω,** που είναι και η αρχική κατάληξη των ρημάτων αυτών:

τιμή	(θ. τιμά + **j**ω)	:	τιμάω -ῶ
ὄκνος	(θ. ὀκνέ + **j**ω)	:	ὀκνέω -ῶ
δῆλος	(θ. δηλό + **j**ω)	:	δηλόω -ῶ
βασιλεύς	(θ. βασιλεύ + **j**ω)	:	βασιλεύω
ἀνία	(θ. ἀνία + **j**ω)	:	ἀνιάω -ῶ
ἅρπαξ	(θ. ἅρπαγ + **j**ω)	:	ἁρπάζω
ἐλπίς	(θ. ἐλπίδ + **j**ω)	:	ἐλπίζω
μέλας	(θ. μελάν + **j**ω)	:	μελαίνω
καθαρός	(θ. καθαρ + **j**ω)	:	καθαίρω.

• Από παραδείγματα, όπως τα παραπάνω, προέρχονται οι παραγωγικές καταλήξεις:

-άω, -έω, -όω, -εύω, -ιάω, -ζω, -άζω, -ίζω, -νω, -αίνω, -ύνω, -αίρω, κ.λπ.

Με την προσθήκη των καταλήξεων αυτών σε ονόματα (ουσιαστικά ή επίθετα) παράγονται ρήματα:

*σφρῖγος: σφριγ-**άω** -ῶ, ὑγιής: ὑγι-**αίν**ω, μῆκος: μηκ-**ύν**ω, ὕστερος: ὑστερ-**ίζ**ω κ.λπ.*

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΗ. Πολλά ρήματα που λήγουν σε **-άζω** ή **-ίζω** και παράγονται από ονόματα κύρια ή εθνικά ή από ονόματα ζώων, σημαίνουν ότι το υποκείμενό τους μιμείται τους τρόπους ή τη ζωή ή ακολουθεί τα φρονήματα εκείνου που δηλώνει το πρωτότυπο:

Βοιωτός: **βοιωτιάζω** (= μιμούμαι τους Βοιωτούς στη γλώσσα, ήθη κ.λπ.).
Βάρβαρος: **βαρβαρίζω** (= μιμούμαι τους βαρβάρους στη γλώσσα, έθιμα, ήθη και γενικά στους τρόπους της ζωής).
Φίλιππος: **φιλιππίζω** (= ακολουθώ τα πολιτικά φρονήματα του Φιλίππου).
Πίθηκος: **πιθηκίζω** (= μιμούμαι τον πίθηκο).

ΡΗΜΑΤΑ από ΑΛΛΑ ΡΗΜΑΤΑ

Πολλά ρήματα παράγονται από άλλα ρήματα. Τα παραγόμενα ρήματα είναι:

1. Εναρκτικά. Τα ρήματα αυτά σημαίνουν ότι το υποκείμενο αρχίζει νά **κάνει** ή να **παθαίνει** εκείνο που δηλώνει το πρωτότυπο ρήμα:

- Η κατάληξη των ρημάτων αυτών είναι: **-σκω.**

γηράω-ῶ: **γηρά-σκω** (= αρχίζω να γίνομαι γέρος)
ἡβάω-ῶ: **ἡβά-σκω** (αρχίζω να γίνομαι έφηβος).

2. Θαμιστικά. Τα ρήματα αυτά σημαίνουν ότι το υποκείμενο κάνει **θαμά** (= συχνά) και σε μεγάλο βαθμό εκείνο που δηλώνει το πρωτότυπο ρήμα.

- Οι καταλήξεις των ρημάτων αυτών είναι:

-άζω στένω: στενάζω (= στενάζω συχνά και πολύ).
-ίζω αἰτέ-ω: αἰτίζω (= ζητώ συχνά και πολύ).
-ύζω ἕρπω: ἑρπύζω (= σέρνομαι συχνά και διαρκώς).

3. Εφετικά. Τα ρήματα αυτά σημαίνουν ότι το υποκείμενο διακατέχεται από **έφεση** (= σφοδρή επιθυμία) σ᾽εκείνο που δηλώνει το πρωτότυπο ρήμα:

- Οι καταλήξεις των ρημάτων αυτών είναι:

-ιάω (-ιῶ) κλαίω (μέλ. κλαύσομαι): κλαυσ-ιάω-ῶ (= θέλω πάρα πολύ να κλάψω).
-είω τυραννέω-ῶ (μέλ. τυραννήσω): τυραννησ-είω (= θέλω πάρα πολύ να γίνω τύραννος).

ΡΗΜΑΤΑ από ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΑ

Τα ρήματα αυτά σημαίνουν ότι το υποκείμενο **είναι** ή **κάνει** εκείνο που δηλώνει το πρωτότυπο.

- Οι καταλήξεις των ρημάτων αυτών είναι:

-ζω δίχα: διχά-ζω, γρῦ: γρύ-ζω κ.λπ.
-ίζω ἐγγύς: ἐγγ-ίζω κ.λπ.

ΡΗΜΑΤΑ από ΕΠΙΦΩΝΗΜΑΤΑ

Κι αυτά τα ρήματα σημαίνουν ότι το υποκείμενο **είναι** ή **κάνει** εκείνο που δηλώνει το πρωτότυπο.

- Οι καταλήξεις των ρημάτων αυτών είναι:

-ζω ἀλαλά: ἀλαλάζω
-ίζω ἐλελεῦ: ἐλελίζω.
-ώζω οἴμοι: οἰμώζω.

ΑΠΑΝΤΗΣΗ

στην άσκηση της σελ. 47 του σχ. βιβλίου

Να συμπληρώσετε την τρίτη στήλη του πίνακα, που ακολουθεί, συνδυάζοντας κάθε πρωτότυπη λέξη της πρώτης στήλης με την κατάλληλη παραγωγική κατάληξη από τη δεύτερη στήλη:

Παραγωγή ρημάτων		
πρωτότυπη λέξη	**παραγωγική κατάληξη**	**παράγωγο ρήμα**
ἀνάγκη	-εύω	ἀναγκάζω
βίος	-άζω	βιόω, βιῶ
νόμος	-ίζω	νομίζω
παιάν	-άω, -ῶ	παιανίζω
παῖς	-έω, -ῶ	παιδεύω
τρυφή	-ίζομαι	τρυφάω, τρυφῶ
ὕμνος	-όω, -ώ	ὑμνέω, ὑμνῶ
χάρις	-ίζω	χαρίζομαι

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

στις ετυμολογικές ασκήσεις της σελ. 47 του σχ. βιβλίου

1. Να γράψετε από ποιο ουσιαστικό ή επίθετο παράγεται καθένα από τα παρακάτω ρήματα και να σημειώσετε την παραγωγική κατάληξή του:

παράγωγο ρήμα	πρωτότυπη λέξη	παραγωγική κατάληξη
ἐθίζω	ἔθος	**-ίζω**
δικάζω	δίκη	**-άζω**
χορεύω	χορός	**-εύω**
τιμάω, τιμῶ	τιμή	**-άω, -ῶ**
θεωρέω, θεωρῶ	θεωρός	**-έω, -ῶ**
πονέω, πονῶ	πόνος	**-έω, -ῶ**
μαθητεύω	μαθητής	**-εύω**

2. Χρησιμοποιώντας το ρήμα μανθάνω:

α) να σχηματίσετε παράγωγες λέξεις της α.ε. που να δηλώνουν:

το πρόσωπο που ενεργεί : ὁ μαθητής
την ενέργεια ή κατάσταση : ἡ μαθητεία, ἡ μάθησις
το αποτέλεσμα της ενέργειας : τό μάθημα

β) να γράψετε δύο ομόρριζα επίθετα: μαθητικός, -ή, -όν, μαθητός, -ή, -όν

3. Με ποιους τύπους του κειμένου της Ενότητας έχουν ετυμολογική συγγένεια τα επίθετα γνωστός, σχετικός, νομιστέον, στυγερός;

γνωστός : γινώσκειν
σχετικός : περιέχοντος
νομιστέον : νομίζεσθαι
στυγερός : στυγνότητα

ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

Ετυμολογικού περεχομένου

1. Να γράψετε από ποια ονόματα παράγονται τα παρακάτω ρήματα:

ὀκνέω, ὀκνῶ : .....
βασιλεύω : .....
καθαίρω : .....
ἁρπάζω : .....
ἀνιάω, ἀνιῶ : .....
δηλόω, δηλῶ : .....
ἐλπίζω : .....

[**Απάντηση:** ὀκνῶ – **ὄκνος**, βασιλεύω – **βασιλεύς**, καθαίρω – **καθαρός**, ἁρπάζω – **ἅρπαξ**, ἀνιῶ – **ἀνία**, δηλῶ – **δῆλος**, ἐλπίζω – **ἐλπίς**]

2. Να σχηματίσεις παράγωγα ρήματα από τα επιρρήματα:

δίχα : .....
γρύ : .....
ἐγγύς : .....

[**Απάντηση:** δίχα: διχάζω, γρύ: γρύζω, ἐγγύς: ἐγγίζω]

ΜΕΡΟΣ Γ΄

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ: Αόριστος β΄ ενεργητικής και μέσης φωνής – Κλίση των ουσιαστικών ἡ γυνή και ὁ/ἡ παῖς – Η οριστική αντωνυμία αὐτός, αὐτή, αὐτό

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΑ ΣΧΟΛΙΑ

ΑΟΡΙΣΤΟΣ Β΄ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΣ-ΜΕΣΟΣ

1. Πολλά ρήματα σχηματίζουν τον **ενεργητικό** και **μέσο** αόριστο χωρίς το χρονικό χαρακτήρα **σ,** αλλά μόνο με τα θεματικά φωνήεντα **ο** και **ε** αντί του **α:**

*ἔφυγ-**ον**, ἔλαθ-**ο**-ν, ἦλθ-**ο**-ν, ἠγαγ-**ό**-μην, εἵλ-**ό**-μην, ᾐσθ-**ό**-μην,*
*ἔφυ-γ**ες**, ἔλαθ-**ες**, ἦλθ-ες, ἠγάγ-**ετο**, εἵλ-**ετο**, ᾔσθ-**ε**-το.*

2. Ο αόριστος αυτός λέγεται **ενεργητικός αόριστος β΄** ή **μέσος αόριστος β΄.**

3. Ο αόριστος **β΄**, ενεργητικός ή μέσος, έχει τις εξής **καταλήξεις:**

Στην οριστική έχει τις καταλήξεις του αντίστοιχου παρατατικού των βαρυτόνων ρημάτων (βλέπε καταλήξεις του παρατατικού των **λύω** και **λύομαι** σελ.160, 162).

Στις άλλες εγκλίσεις, στο απαρέμφατο και στη μετοχή έχει τις καταλήξεις του αντίστοιχου ενεστώτα των βαρυτόνων ρημάτων (βλέπε καταλήξεις του ενεστώτα όλων των εγκλίσεων, απαρεμφάτου και μετοχής του **λύω** και **λύομαι** σελ. 160, 162).

ΚΛΙΣΗ
Ενεργητικού και μέσου αορίστου β΄

ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΗ ΦΩΝΗ					
Οριστική	**Υποτακτική**	**Ευκτική**	**Προστακτ.**	**Απαρ.**	**Μετοχή**
ἔ-βαλ-ον	βάλ-ω	βάλ-οιμι	—		βαλ-ών
ἔ-βαλ-ες	βάλ-ῃς	βάλ-οις	βάλ-ε		βαλ-οῦσα
ἔ-βαλ-ε	βάλ-ῃ	βάλ-οι	βαλ-έτω		βαλ-όν
ἐ-βάλ-ομεν	βάλ-ωμεν	βάλ-οιμεν	—	βαλ-εῖν	
ἐ-βάλ-ετε	βάλ-ητε	βάλ-οιτε	βάλ-ετε		
ἔ-βαλ-ον	βάλ-ωσι(ν)	βάλ-οιεν	βαλ-όντων		

ΜΕΣΗ ΦΩΝΗ					
Οριστική	**Υποτακτική**	**Ευκτική**	**Προστακτ.**	**Απαρ.**	**Μετοχή**
ἐ-βαλ-όμην	βάλ-ωμαι	βαλ-οίμην	—		βαλ-όμενος
ἐ-βάλ-ου	βάλ-ῃ	βάλ-οιο	βαλ-οῦ		βαλ-ομένη
ἐ-βάλ-ετο	βάλ-ηται	βάλ-οιτο	βαλ-έσθω		βαλ-όμενον
ἐ-βαλ-όμεθα	βαλ-ώμεθα	βαλ-οίμεθα	—	βαλ-έσθαι	
ἐ-βάλ-εσθε	βάλ-ησθε	βάλ-οισθε	βάλ-εσθε		
ἐ-βάλ-οντο	βάλ-ωνται	βάλ-οιντο	βαλ-έσθων		

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

στον αόριστο β΄

ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΣ ΑΟΡΙΣΤΟΣ Β΄

1. Το απαρέμφατο του ενεργητικού αορίστου β΄ των απλών και των συνθέτων ρημάτων τονίζεται στη **λήγουσα**:

*λαβ**εῖν** - παραλαβ**εῖν**, λαθ**εῖν** - διαλαθ**εῖν**, ἐλθεῖν – ἐξελθεῖν.*

2. Η μετοχή του ενεργητικού αορίστου β΄ των απλών και των συνθέτων ρημάτων τονίζεται στη **λήγουσα**:

*λαβ**ών** - παραλαβ**ών**, λαθ**ών** - διαλαθ**ών**, ἐλθ**ών** – ἐξελθ**ών**.*

• Το απαρέμφατο παίρνει **περισπωμένη** και η μετοχή **οξεία**.

3. Το δεύτερο ενικό πρόσωπο του ενεργητικού αορίστου β΄ στην προστακτική των ρημάτων **λέγω, ἔρχομαι, εὑρίσκω, ὁρῶ** και **λαμβάνω,** όταν είναι απλό, τονίζεται στη λήγουσα:

*εἰπ**έ**, ἐλθ**έ**, εὑρ**έ**, ἰδ**έ**, λαβ**έ**·*

όταν όμως τα ρήματα αυτά είναι σύνθετα, ο τόνος ανεβαίνει στη λήγουσα της πρόθεσης:

πρόειπε, **ἔξ**ελθε, **ἔξ**ευρε, **πά**ριδε, παρ**ά**λαβε.

ΜΕΣΟΣ ΑΟΡΙΣΤΟΣ Β΄

1. Το απαρέμφατο του μέσου αορίστου β΄ των απλών και των συνθέτων ρημάτων τονίζεται στην **παραλήγουσα**:

γεν**έ**σθαι - παραγεν**έ**σθαι, λαβ**έ**σθαι - παραλαβ**έ**σθαι.

2. Το δεύτερο ενικό του μέσου αορίστου β΄ στην προστακτική των απλών και των συνθέτων ρημάτων τονίζεται στη **λήγουσα** και παίρνει **περισπωμένη**:

*σχ**οῦ** - προσσχ**οῦ**, γεν**οῦ** - παραγεν**οῦ**, λαβ**οῦ** - ἀντιλαβ**οῦ**.*

ΠΡΟΣΕΞΕ την εξαίρεση. Το δεύτερο ενικό πρόσωπο στην προστακτική τονίζεται στην παραλήγουσα **μόνο, όταν είναι μονοσύλλαβο και σύνθετο με δισύλλαβη πρόθεση:**

παρεσχόμην (: αόρ. β΄ του παρέχομαι): **παρά-σχου**
ἐφεσπόμην (: αόρ. β΄ του ἐφέπομαι): **ἐπί-σπου.**

• Ως απλά (: **σχοῦ**, **σποῦ**) και ως σύνθετα με μονοσύλλαβη πρόθεση (:**προσσχοῦ**) τονίζονται στη λήγουσα.

ΑΠΑΝΤΗΣΗ

στην άσκηση της σελ. 49 του σχ. βιβλίου

Να συμπληρώσετε τις καταλήξεις στους ακόλουθους πίνακες και να τονίσετε τους τύπους:

Κλίση αορίστου β΄

Ενεργητική φωνή (ρ. μανθάνω)				
	οριστική	**υποτακτική**	**ευκτική**	**προστακτική**
α΄ εν.	ἔμαθ-ον	μάθ-ω	μάθ-οιμι	—
β΄ εν.	ἔμαθ-ες	μάθ-ῃς	μάθ-οις	μάθ-ε
γ΄ εν.	ἔμαθ-ε	μάθ-ῃ	μάθ-οι	μαθ-έτω
α΄ πληθ.	ἐμάθ-ομεν	μάθ-ωμεν	μάθ-οιμεν	—
β΄ πληθ.	ἐμάθ-ετε	μάθ-ητε	μάθ-οιτε	μάθ-ετε
γ΄ πληθ.	ἔμαθ-ον	μάθ-ωσιν	μάθ-οιεν	μαθ-όντων
απαρέμφατο: μαθ-εῖν, **μετοχή:** μαθ-ών, μαθ-οῦσα, μαθ-όν				

Μέση φωνή				
	οριστική	**υποτακτική**	**ευκτική**	**προστακτική**
α΄ εν.	ἐγεν-όμην	γέν-ωμαι	γεν-οίμην	-
β΄ εν.	ἐγέν-ου	γέν-ῃ	γέν-οιο	γεν-οῦ
γ΄ εν.	ἐγέν-ετο	γέν-ηται	γέν-οιτο	γεν-έσθω
α΄ πληθ.	ἐγεν-όμεθα	γεν-ώμεθα	γεν-οίμεθα	-
β΄ πληθ.	ἐγέν-εσθε	γέν-ησθε	γέν-οισθε	γέν-εσθε
γ΄ πληθ.	ἐγέν-οντο	γέν-ωνται	γέν-οιντο	γεν-έσθων
απαρέμφατο: γεν-έσθαι, **μετοχή:** γεν-όμενος, γεν-ομένη, γεν-όμενον				

2. Κλίση των ουσιαστικών ἡ γυνή και ὁ/ἡ παῖς

Ετερόκλιτα ουσιαστικά λέγονται όσα στον ένα αριθμό κλίνονται σύμφωνα με μια κλίση και στον άλλο με άλλη ή όσα κλίνονται σε άλλες πτώσεις σύμφωνα με μια κλίση και σε άλλες με άλλη κλίση.

Το ουσιαστικό **γυνή** ανήκει στα ετερόκλιτα, γιατί η ονομαστική ενικού σχη-

ματίζεται σύμφωνα με την πρώτη κλίση, ενώ όλες οι υπόλοιπες πτώσεις σύμφωνα με την τρίτη κλίση.

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

στις ασκήσεις της σελ. 50 του σχ. βιβλίου

Με τις καταλήξεις της γ΄ κλίσης ουσιαστικών να συμπληρώσετε τον πίνακα που ακολουθεί και να τονίσετε τους άτονους τύπους:

	ενικός αριθμός	πληθυντικός αριθμός
ονομ.	ἡ γυνή	αἱ γυναῖκ-**ες**
γεν.	τῆς γυναικ-**ός**	τῶν γυναικ-**ῶν**
δοτ.	τῇ γυναικ-**ί**	ταῖς γυναιξί(ν)
αιτ.	τήν γυναῖκ-**α**	τάς γυναῖκ-**ας**
κλητ.	(ὦ) γύναι	(ὦ) γυναῖκ-**ες**

Με τις καταλήξεις της γ΄ κλίσης ουσιαστικών να συμπληρώσετε τον πίνακα που ακολουθεί και να τονίσετε τους άτονους τύπους:

	ενικός αριθμός	πληθυντικός αριθμός
ονομ.	ὁ παῖς	οἱ παῖδ-**ες**
γεν.	τοῦ παιδ-**ός**	τῶν παίδ-**ων**
δοτ.	τῷ παιδ-**ί**	τοῖς παισί(ν)
αιτ.	τόν παῖδ-**α**	τούς παῖδ-**ας**
κλητ.	(ὦ) παῖ	(ὦ) παῖδ-**ες**

ΟΡΙΣΤΙΚΗ ή ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΗ

Η αντωνυμία **αὐτός, αὐτή, αὐτό** λέγεται **οριστική** ή **επαναληπτική.**

Οριστική λέγεται, όταν χρησιμοποιείται, για να ορίσει κάτι, να το ξεχωρίσει δηλ. από άλλα: **ὁ αὐτός ἀνήρ** (ο ίδιος ο άνδρας και όχι κάποιος άλλος).

Επαναληπτική λέγεται, όταν χρησιμοποιείται, για να επαναλάβει κάτι για το οποίο πρωτύτερα έγινε λόγος (χρησιμοποιείται μόνο στις πλάγιες πτώσεις):
ἠγάσθη τε **αὐτόν** *καί δίδωσιν* **αὐτῷ** (= τον εκτίμησε και **του** δίνει).

• Η αντωνυμία **αὐτός, αὐτή, αὐτό** κλίνεται, όπως τα τρικατάληκτα επίθετα της δεύτερης κλίσης (βλέπε κλίση του **ἀγαθός, ή, όν**, σελ. 92), χωρίς όμως η ονομαστική και η αιτιατική του ενικού στο ουδέτερο γένος να έχουν το τελικό **ν.**

ενικός αριθμος				πληθυντικός αριθμός		
ον.	αὐτός	αὐτή	αὐτό	αὐτοί	αὐταί	αὐτά
γεν.	αὐτοῦ	αὐτῆς	αὐτοῦ	αὐτῶν	αὐτῶν	αὐτῶν
δοτ.	αὐτῷ	αὐτῇ	αὐτῷ	αὐτοῖς	αὐταῖς	αὐτοῖς
αιτ.	αὐτόν	αὐτήν	αὐτό	αὐτούς	αὐτάς	αὐτά

- Η **αὐτός,** όταν έχει άρθρο σημαίνει **ο ίδιος.**
- Η **αὐτός,** όταν παθαίνει κράση με το άρθρο, άλλοτε παίρνει στην ενική ονομαστική και αιτιατική του ουδετέρου το τελικό **ν** και άλλοτε δεν το παίρνει:

τό αὐτό: ταὐτό και *ταὐτόν.*

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

στις γραμματικές ασκήσεις της σελ. 51 του σχ. βιβλίου

1. Να γράψετε τους τύπους αορίστου β΄ των ρημάτων λαμβάνω και εὑρίσκομαι που ζητούνται στην πρώτη στήλη:

	λαμβάνω	εὑρίσκομαι
γ΄ εν. υποτ.	λάβῃ	εὕρηται
β΄ πληθ. ευκτ.	λάβοιτε	εὕροισθε
β΄ εν. προστ.	λαβέ	εὑροῦ
γ΄ πληθ. προστ.	λαβόντων	εὑρέσθων
απαρέμφατο	λαβεῖν	εὑρέσθαι
ονομ. εν. αρσ. μτχ.	λαβών	εὑρόμενος

2. Στις ακόλουθες προτάσεις να συμπληρώσετε τους τύπους αορίστου β΄ και τις πτώσεις των ουσιαστικών που ζητούνται:

α. Πολλοί δε διά ταῦτα χάριτός τε ἠξιώθησαν καί τιμῶν καλλίστων ἔτυχον καί τοῖς ἑαυτῶν παισί καλλίους ἀφορμάς εἰς τόν βίον κατέλιπον.

β. Αἵ τε γυναῖκες αὐτοῖς τολμηρῶς ξυνεπελάβοντο βάλλουσαι ἀπό τῶν οἰκιῶν τῷ κεράμῳ.

γ. Φημί χρῆναι τούς μέν γονέας τούς ἡμετέρους αὐτῶν καί τούς παῖδας καί τάς γυναῖκας καί τόν ὄχλον τόν ἄλλον ἐκ τῆς πόλεως ἀπελθεῖν.

3. Να αναγνωρίσετε γραμματικά τους τύπους αορίστου β΄ και να μεταφράσετε τις φράσεις:

α. *Περί τούτων οὐδείς ἄν τολμήσειεν ἀντειπεῖν ὡς οὐ τήν μέν ἐμπειρίαν μάλλον τῶν ἄλλων ἔχομεν, πολιτεία δ' ἀρίστη παρά μόνοις ἡμῖν ἐστίν.*

ἀντειπεῖν: απαρμφ. αορ. β΄ ενεργ. φωνής του ρ. **ἀντιλέγω**

μετάφραση: Σχετικά με αυτά κανείς δε θα τολμούσε να αντικρούσει ότι από

τη μια δεν έχουμε εμπειρία περισσότερο από τους άλλους και από την άλλη ότι υπάρχει μόνο σε εμάς το άριστο πολίτευμα.

β. *Τό ἀγαθόν τυχόν ἄν λάβοι μεταβολήν, τό δέ δι' ἡμᾶς αὐτούς γενόμενον βεβαιοτέρως ἄν ἔχοι.*

- **τυχόν:** ονομ. εν. ουδ. γέν. μτχ. αορ. β΄ ενεργ. φωνής του ρ. **τυγχάνω**
- **λάβοι:** γ΄ εν. πρόσ. ευκτ. αορ. β΄ ενεργ. φωνής του ρ. **λαμβάνω**
- **γενόμενον:** ονομ. εν. ουδ. γέν. μτχ. αορ. β΄ μέσης φωνής του ρ. **γίγνομαι**

μετάφραση: Το τυχαίο καλό θα μπορούσε να αλλάξει, ενώ αυτό, που θα γινόταν από εμάς τους ίδιους, θα ήταν πιο σταθερό.

γ. *Ἐπεί δέ οὐκ ἀντανήγαγε Λύσανδρος, καί τῆς ἡμέρας ὀψέ ἦν, ἀπέπλευσαν πάλιν εἰς τούς Αἰγός ποταμούς.*

- **ἀντανήγαγε:** γ΄ εν. πρόσ. οριστ. αορ. β΄ ενεργ. φωνής του ρ. **ἀντανάγω**

μετάφραση: Αλλά επειδή ο Λύσανδρος δεν έβγαλε τα πλοία του στα ανοικτά, για να τους αντιμετωπίσει, και ήταν αργά, κατευθύνθηκαν πάλι με τα πλοία τους στους Αιγός ποταμούς.

δ. *Ἐγώ δ' ὑμῖν παρέξομαι μάρτυρας τούς ἐξ ἀρχῆς παραγενομένους ὡς οὐκ ἐπελαβόμην τῶν χρημάτων.*

- **παραγενομένους:** αιτ. πληθ. αρσ. γέν. μτχ. αορ. β΄ μέσης φωνής του ρ. **παραγίγνομαι**
- **ἐπελαβόμην:** α΄ εν. πρόσ. οριστ. αορ. β΄ μέσης φωνής του ρ. **ἐπιλαμβάνομαι**

μετάφραση: Εγώ, λοιπόν, θα έχω ως μάρτυρες αυτούς που παρευρίσκονταν από την αρχή για το ότι δεν πήρα στην κατοχή μου τα χρήματα.

4. Να αναγνωρίσετε τη χρήση της αντωνυμίας αὐτός, αὐτή, αὐτό στις παρακάτω φράσεις:

α. *Σοφοκλής ἔφη αὐτός μέν οἵους δεῖ ποιεῖν, Εὐριπίδην δε οἷοι εἰσίν.* (οριστική αντωνυμία, χρησιμοποιείται για να ορίσει κάτι) (= ο ίδιος)

β. *Αὐτοί δ' ἐστέ μάλιστα ἐμποδών τῇ αὐτονομίᾳ.* (οριστική αντωνυμία, χρησιμοποιείται για να ορίσει κάτι) (= οι ίδιοι)

γ. *Καί γάρ αὐτός Μένων ἐβούλετο ἰέναι.* (οριστική ανωντυμία, χρησιμοποιείται για να ορίσει κάτι) (= ο ίδιος)

δ. *Ἀρίστιππος ἔρχεται πρός Κῦρον καί αἰτεῖ αὐτόν εἰς δισχιλίους ξένους.* (επαναληπτική αντωνυμία, χρησιμοποιείται για να μην επαναληφθεί το όνομα του Κύρου)

ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

1. Να γράψετε τον αόριστο των μετοχών στην ονομαστική πτώση του ενικού του αρσενικού γένους των παρακάτω ρημάτων:

φέρω	:	**πείθω**	: .....
τυγχάνω	:	**πείθομαι**	: .....
τέμνω	:	**λείπω**	: .....
φεύγω	:	**εὑρίσκω**	: .....

[**Απάντηση:** φέρω: **ἐνεγκών**, τυγχάνω: **τυχών**, τέμνω: **τεμών**, φεύγω: **φυγών**, πείθω: **πείσας**, πείθομαι: **πιθόμενος**, λείπω: **λιπών**, εὑρίσκω: **εὑρών**]

2. Να γράψετε το β΄ ενικό πρόσωπο του αορίστου β΄ στην προστακτική των παρακάτω ρημάτων:

διαβάλλω	:	**ἀποφεύγω**	: .....
ἐπιλανθάνομαι	:	**ἀντιλέγω**	: .....
διέρχομαι	:	**ἀποθνῄσκω**	: .....

[**Απάντηση:** διαβάλλω: **διάβαλε**, ἐπιλανθάνομαι: **ἐπιλαθοῦ**, διέρχομαι: **δίελθε**, ἀποφεύγω: **ἀπόφυγε**, ἀντιλέγω: **ἄντειπε**, ἀποθνῄσκω: **ἀπόθανε**]

ΜΕΡΟΣ Δ΄

ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ ΚΕΙΜΕΝΑ

Πρώτο παράλληλο κείμενο

Μυρμιδόνων δ᾽ ἐπί τε κλισίας καὶ νῆας ἱκέσθην,
τὸν δ᾽ εὗρον φρένα τερπόμενον φόρμιγγι λιγείῃ
καλῇ δαιδαλέῃ, ἐπὶ δ᾽ ἀργύρεον ζυγὸν ἦεν,
τὴν ἄρετ᾽ ἐξ ἐνάρων πόλιν Ἠετίωνος ὀλέσσας·
τῇ ὅ γε θυμὸν ἔτερπεν, ἄειδε δ᾽ ἄρα κλέα ἀνδρῶν.

Όμηρος, *Ιλιάς* Ι 185-189

Μετάφραση

Κι ως τέλος στα καλύβια κι άρμενα των Μυρμιδόνων φτάσαν,
να φραίνεται τον βρήκαν με όμορφη, πολύπλουμη κιθάρα,
γλυκόφωνη, που ο καβαλάρης της ξεχώριζε ασημένιος -
κούρσος δικό του, του Ητίωνα σαν πάτησε το κάστρο.
Με αυτή φαινόταν τώρα κι έψελνε παλικαριές μεγάλες.

(μτφρ. Ν. Καζαντζάκης - Ι. Θ. Κακριδής)

ΝΟΗΜΑΤΙΚΗ ΑΠΟΔΟΣΗ

Ο Όμηρος παρουσιάζει τον Αχιλλέα να ηρεμεί τη θυμωμένη ψυχή του μέσω της μουσικής. Μετά τη διένεξή του με τον Αγαμέμνονα ο Αχιλλέας αποσύρεται στη σκηνή του, για να ηρεμήσει. Προσπαθεί να κατευνάσει το θυμό του παίζοντας κιθάρα και τραγουδώντας. Η μουσική και το τραγούδι αποτελούν το καταλληλότερο φάρμακο για κάθε πικραμένη ψυχή.

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ ΣΧΟΛΙΑ

Ο συγγραφέας: Ο Όμηρος ήταν θρυλικός ποιητής της αρχαίας Ελλάδας. Πρόκειται για έναν τυφλό περιπλανώμενο ποιητή, με τον οποίο έχουν συνδεθεί πολλές φανταστικές διηγήσεις, λείπουν, όμως, οι πραγματικές πληροφορίες για το άτομό του. Σύμφωνα με την αρχαία παράδοση «επτά πόλεις» μάλωναν για το ποια ήταν η γενέτειρά του. Ο Όμηρος έζησε μεταξύ του 12ου και του 7ου αιώνα π.Χ.. Θεωρείται ως ο συγγραφέας δύο μεγάλων επικών ποιημάτων, της Ιλιάδας και της Οδύσσειας. Το σύνολο των προβλημάτων, που συνδέεται με τις παραδόσεις για τον Όμηρο και την προέλευση των έργων, που αποδίδονται σ' αυτόν, ονομάζεται ομηρικό ζήτημα και ως τώρα δεν έχει βρει τη λύση του.

Το απόσπασμα: Προέρχεται από το έπος Ιλιάδα, ένα από τα κορυφαία αρχαία ελληνικά επικά ποιήματα, που σύμφωνα με την αρχαία παράδοση συντέθηκε από τον Όμηρο γύρω στον 8ο αιώνα π.Χ.. Η Ιλιάδα δεν περιγράφει όλον τον Τρωικό πόλεμο, αλλά ένα επεισόδιο κορυφαίας σημασίας στο τελευταίο(10ο) έτος του πολέμου. Ενώ επίκειται η πτώση της Τροίας, ο Αχιλλέας, κορυφαίος ήρωας και πολεμιστής των Ελλήνων φιλονικεί με τον αρχιστράτηγο Αγαμέμνονα. Στο συγκεκριμένο απόσπασμα ο Αχιλλέας μετά τη λογομαχία έχει αποτραβηχτεί στη σκηνή του και ηρεμεί μέσω της μουσικής.

Δεύτερο παράλληλο κείμενο

Χρυσέα φόρμιγξ, Ἀπόλλωνος καὶ ἰοπλοκάμων
σύνδικον Μοισᾶν κτέανον· τᾶς ἀκούει
μὲν βάσις ἀγλαΐας ἀρχά,
πείθονται δ' ἀοιδὶ σάμασιν
ἁγησιχόρων ὁπόταν προοιμίων
ἀμβολὰς τεύχῃς ἐλελιζομένα.

Πίνδαρος, *Α΄ Πυθιόνικος* 1-6

Μετάφραση

Φόρμιγγα χρυσή! Ο Απόλλωνας σε ορίζει,
Μα κι οι Μούσες, θεές μενεξεδομαλλούσες.
Ο δικό σου αχός τα βήματα ρυθμίζει
Τα χορευτικά που ανοίγουν το γιορτάσι·
Οι τραγουδιστές τα σήματά σου ακούνε,
Όταν προανακρούσματα των προοιμίων,
Που οδηγούν χορούς, τρεμάμενη εσύ δίνεις.

(μτφρ. Θ. Σταύρου)

ΝΟΗΜΑΤΙΚΗ ΑΠΟΔΟΣΗ

Ο Πίνδαρος υμνεί τον Απόλλωνα και εξαίρει τη δύναμη της μουσικής. Ο Απόλλωνας ως θεός της μουσικής δίνει το ρυθμό με την κιθάρα του και οι Μούσες τον συνοδεύουν. Ξεκινά ο χορός και η γιορτινή διάθεση ξεχύνεται στην ατμόσφαιρα. Από την ίδια έμπνευση παρακινούνται και οι τραγουδιστές, που συμμετέχουν στη μεγάλη γιορτή. Η δύναμη της μουσικής παρασέρνει όλους τους ανθρώπους.

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ ΣΧΟΛΙΑ

Ο συγγραφέας: Ο Πίνδαρος υπήρξε ένας από τους μεγαλύτερους ποιητές της αρχαιότητας. Διέπρεψε στην αρχαία ελληνική χορική ποίηση. Γεννήθηκε το 522/518 π.Χ. στο χωριό Κυνός Κεφαλές, που ανήκε στη Θήβα. Καταγόταν από αρχοντική γενιά. Πήγε στην Αθήνα, όπου έλαβε μόρφωση στη μουσική και στη χορική ποίηση. Πέθανε το 442 π.Χ. στο Άργος κατά τη διάρκεια μιας θεατρικής παράστασης. Η τέφρα του μεταφέρθηκε στη Θήβα, όπου του έφτιαξαν τιμητικό τάφο. Από το πλούσιο έργο του σώθηκαν τέσσερα βιβλία με επίνικους.

Το απόσπασμα: Προέρχεται από το δεύτερο βιβλίο των επίνικων, που έχει τον τίτλο «Πυθιόνικος» και περιλαμβάνει ποιήματα, που συντέθηκαν, για να εξυμνήσουν τους αθλητές, που νίκησαν στους Δελφούς. Ο ποιητής έπαιρνε παραγγελία για τον κάθε επίνικο και συνέθετε και τη μουσική του. Ο χορός τραγουδούσε τους ύμνους αυτούς με τη συνοδεία αυλού ή λύρας στον τόπο, όπου κερδίθηκε η νίκη, ή στην πατρίδα του νικητή. Στο συγκεκριμένο απόσπασμα υμνείται η δύναμη της μουσικής και το πώς αυτή καθοδηγεί τους ανθρώπους.

Τρίτο παράλληλο κείμενο

Ἡνίκα τῆς θαλάττης ἦρξαν Μυτιληναῖοι, τοῖς ἀφισταμένοις τῶν συμμάχων τιμωρίαν ἐκείνην ἐπήρτησαν, γράμματα μὴ μανθάνειν τούς παῖδας αὐτῶν μηδὲ μουσικὴν διδάσκεσθαι, πασῶν κολάσεων ἡγησάμενοι βαρυτάτην εἶναι ταύτην, ἐν ἀμουσίᾳ καὶ ἀμαθίᾳ καταβιῶναι.

Αἰλιανός, *Ποικίλη Ἱστορία* 7.15

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ ΣΧΟΛΙΑ

Ο συγγραφέας: Ο Ρωμαίος συγγραφέας Κλαύδιος Αιλιανός γεννήθηκε περίπου το 170 μ.Χ. και πέθανε το 235 μ.Χ.. Διδάχτηκε την ελληνική γλώσσα και ήταν μαθητής του σοφιστή Παυσανία. Ασχολήθηκε με τη ρητορική, την οποία όμως εγκατέλειψε, για να αφοσιωθεί στη συγγραφή. Στο σωζόμενο έργο του περιλαμβάνονται είκοσι «Ἀγροτικαί Ἐπιστολαί» με θέματα από την αγροτική ζωή, που συχνά έχουν χιουμοριστικό χαρακτήρα, η «Ποικίλη Ἱστορία» σε δεκατέσσερα βιβλία, το «Περί ζῴων ἰδιότητος» σε δεκαεπτά βιβλία κ.α..

Το απόσπασμα: Προέρχεται από την «Ποικίλη Ἱστορία», ένα συνονθύλευμα διηγήσεων με ανεκδοτολογικό και ταυτόχρονα ηθικολογικό χαρακτήρα με θέματα από τη φυσική, πολιτική και πολιτιστική ιστορία. Το συγκεκριμένο απόσπασμα αναφέρεται στους Μυτιληναίους, οι οποίοι θεωρούσαν ότι η χειρότερη τιμωρία για τον άνθρωπο είναι να ζήσει χωρίς γνώσεις και χωρίς μουσική.

ΚΕΙΜΕΝΟ	ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ
Ἡνίκα Μητιληναῖοι	Όταν οι Μυτιληναίοι
ἦρξαν τῆς θαλάσσης,	εξουσίασαν στη θάλασσα,
ἐπήρτησαν	επέβαλαν
τοῖς τῶν συμμάχων ἀφισταμένοις	σε αυτούς από τους συμμάχους που επαναστατούσαν
ἐκείνην τιμωρίαν,	εκείνη τη τιμωρία,
μή μανθάνειν γράμματα	δηλ. να μην μαθαίνουν γράμματα
τούς παῖδας αὐτῶν	τα παιδιά τους
μηδέ διδάσκεσθαι μουσικήν,	ούτε να διδάσκονται μουσική,
ἡγησάμενοι ταύτην εἶναι	επειδή θεώρησαν ότι αυτή είναι
βαρυτάτην	η πιο βαριά
πασῶν κολάσεων,	απ᾽ όλες τις τιμωρίες,
καταβιῶναι	δηλ. να περνάει κανείς τη ζωή του
ἐν ἀμουσίᾳ και ἀμαθίᾳ	μέσα στην έλλειψη αρμονίας και στην άγνοια.

ΝΟΗΜΑΤΙΚΗ ΑΠΟΔΟΣΗ

Σύμφωνα με τη μαρτυρία του Αιλιανού, οι Μυτιληναίοι τιμωρούσαν τους επαναστάτες με τη μέγιστη ποινή, που ήταν η στέρηση της παιδείας. Θεωρούσαν ότι το χειρότερο, που θα μπορούσαν να πάθουν οι επαναστάτες, ήταν να μη διδαχθούν γράμματα και μουσική. Η μουσική ήταν βασική παράμετρος της παιδείας. Γι' αυτό όποιος δεν είχε μελετήσει μουσική θεωρούνταν απαίδευτος.

ΓΛΩΣΣΙΚΑ ΣΧΟΛΙΑ

- **Ἡνίκα:** σύνδεσμος χρονικός
- **τῆς θαλάττης:** γεν. εν. θηλ. γέν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ἡ θάλαττα** [γεν. τῆς θαλάττης]
- **ἦρξαν:** γ΄ πληθ. πρόσ. οριστ. αορ. ενεργ. φωνής του ρ. **ἄρχω** (= εξουσιάζω)
- **Μυτιληναῖοι:** ονομ. πληθ. αρσ. γέν. του δευτερόκλιτου ουσ. **ὁ Μυτιληναῖος** [γεν. τοῦ Μυτιληναίου]
- **τοῖς ἀφισταμένοις:** δοτ. πληθ. αρσ. γέν. μτχ. ενεστ. μέσης φωνής του ρ. **ἀφίσταμαι** (= επαναστατώ)
- **τῶν συμμάχων:** γεν. πληθ. αρσ. γέν. του επιθ. **ὁ,ἡ σύμμαχος, τό σύμμαχον**
- **τιμωρίαν:** αιτ. εν. θηλ. γέν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ἡ τιμωρία** [γεν. τῆς τιμωρίας]
- **ἐκείνην:** αιτ. εν. θηλ. γέν. της δεικτικής αντων. **ἐκεῖνος, -η, -ο**

- **ἐπήρτησαν:** γ΄ πληθ. πρόσ. οριστ. αορ. ενεργ. φωνής του ρ. **ἐπαρτάω, ἐπαρτῶ** (= επιβάλλω)
- **γράμματα:** αιτ. πληθ. ουδ. γέν. του τριτόκλιτου ουσ. **τό γράμμα** [γεν. τοῦ γράμματος]
- **μανθάνειν:** απαρμφ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **μανθάνω**
- **τούς παῖδας:** αιτ. πληθ. αρσ. γέν. του τριτόκλιτου ουσ. **ὁ παῖς** [γεν. τοῦ παιδός]
- **αὐτῶν:** γεν. πληθ. αρσ. γέν. της επαναληπτικής αντων. **αὐτός, αὐτή, αὐτό**
- **μηδέ:** σύνδεσμος συμπλεκτικός
- **μουσικήν:** αιτ. εν. θηλ. γέν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ἡ μουσική** [γεν. τῆς μουσικῆς]
- **διδάσκεσθαι:** απαρμφ. ενεστ. μέσης φωνής του ρ. **διδάσκομαι**
- **πασῶν:** γεν. πληθ. θηλ. γέν. του επιθ. **πᾶς, πᾶσα, πᾶν** (= όλος)
- **κολάσεων:** γεν. πληθ. θηλ. γέν. του τριτόκλιτου ουσ. **ἡ κόλασις** [γεν. τῆς κολάσεως] (= η τιμωρία)
- **ἡγησάμενοι:** ονομ. πληθ. αρσ. γέν. μτχ. αορ. μέσης φωνής του ρ. **ἡγέομαι, ἡγοῦμαι** (= θεωρώ)
- **βαρυτάτην:** αιτ. εν. θηλ. γέν. υπερθετικός βαθμός του επιθ. **βαρύς, -εῖα, -ύ**
- **εἶναι:** απαρμφ. ενεστ. του ρ. **εἰμί**
- **ταύτην:** αιτ. εν. θηλ. γέν. της δεικτικής αντων. **οὗτος, αὕτη, τοῦτο** (= αυτός)
- **ἐν:** πρόθεση
- **ἀμουσίᾳ:** δοτ. εν. θηλ. γέν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ἡ ἀμουσία** [γεν. τῆς αμουσίας] (= η έλλειψη μουσικής)
- **καί:** σύνδεσμος συμπλεκτικός
- **ἀμαθίᾳ:** δοτ. εν. θηλ. γέν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ἡ ἀμαθία** [γεν. τῆς ἀμαθίας] (= η έλλειψη μάθησης)
- **καταβιῶναι:** απαρμφ. αορ. β΄ ενεργ. φωνής του ρ. **καταβιόω, καταβιῶ** (= περνώ τη ζωή μου)

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

στις ερμηνευτικές ερωτήσεις της σελ. 107 του σχ. βιβλίου

1. Αντλώντας πληροφορίες από τα παραπάνω παράλληλα κείμενα αλλά και από το κείμενο της Ενότητας, να περιγράψετε ποια φαίνεται ότι ήταν η σημασία της μουσικής και του τραγουδιού για τους αρχαίους Έλληνες.

Η μουσική και το τραγούδι διασκέδαζαν τους αρχαίους Έλληνες, τους ξεκούραζαν από τους καθημερινούς κόπους και τους εμψύχωναν στις δύσκολες στιγμές. Ήταν ένα μέσο για την ικανοποίηση μιας εσωτερικής ανάγκης, ενώ ταυτόχρονα επιδρούσε στην ψυχική και διανοητική ανάπτυξη του ανθρώπου.

Για το λόγο αυτό η μουσική είναι αναπόσπαστο κομμάτι της εκπαίδευσης των Αρκάδων. Στην Ιλιάδα συναντάμε τον Αχιλλέα να ηρεμεί μέσω της μουσικής μετά από μια έντονη λογομαχία με τον Αγαμέμνονα. Ο Πίνδαρος εξυμνεί τη δύναμη της μουσικής, η οποία κατέχει εξέχουσα θέση και στη θρησκευτική ζωή των αρχαίων Ελλήνων. Τέλος οι Μυτιληναίοι θεωρούν έσχατη τιμωρία για τους επαναστατημένους συμμάχους την κατάργηση της μουσικής παιδείας, που σημαίνει ότι τη θεωρούν ως ένα από τα ύψιστα αγαθά στη ζωή του ανθρώπου.

2. Με βάση το παράλληλο κείμενο από τον Αιλιανό, να σχολιάσετε τη σκοπιμότητα των ποινών που επέβαλαν οι Μυτιληναίοι και να εκτιμήσετε τις συνέπειες που θα είχαν για τους τιμωρούμενους.

Οι Μυτιληναίοι θεωρούσαν τη μόρφωση και τη μουσική ως ύψιστα αγαθά στη ζωή του ανθρώπου. Γι' αυτό η στέρηση αυτών των αγαθών από τους συμμάχους ήταν η έσχατη τιμωρία. Ήταν, όμως, μια τιμωρία που δεν αποσκοπούσε μόνο στη εκδίκηση των συμμάχων, αλλά και στο να τους καταστήσει ανίκανους να επαναστατήσουν ξανά. Η μόρφωση και η μουσική δεν προσφέρουν μόνο απόλαυση. Είναι ανάγκη. Ένας λαός χωρίς παιδεία δεν έχει μέλλον. Χωρίς την παιδεία δε διευρύνονται οι πνευματικοί ορίζοντες των νέων. Έτσι οι νέοι γίνονται εύκολα πειθήνια όργανα του κάθε εξουσιαστή. Όποιος θέλει να καταστήσει ένα κράτος αδύναμο στοχεύει πρώτα από όλα στην υπονόμευση του εκπαιδευτικού του συστήματος. Οι Μυτιληναίοι στερώντας τη μόρφωση και τη μουσική από τους επαναστατημένους συμμάχους στόχευαν στον πνευματικό ακρωτηριασμό τους.

3. Γνωρίζετε από τη μυθολογία ή τη δημοτική μας παράδοση ιστορίες σχετικές με τη δύναμη της μουσικής;

Από τη μυθολογία μαθαίνουμε ότι, όταν ο Ορφέας συνόδευε τους Αργοναύτες στην εκστρατεία τους, από το μελωδικό ήχο της λύρας του οι κινούμενες συμπληγάδες πέτρες, που απειλούσαν να συντρίψουν το πλοίο τους, σταματούν. Αργότερα ο τρομερός δράκος, που φύλαγε το χρυσόμαλλο δέρας, κυριεύεται από ακαταμάχητο ύπνο ακούγοντας τη μελωδία της λύρας του Ορφέα.

Στην Οδύσσεια συναντάμε τις Σειρήνες, οι οποίες με το μαγευτικό τραγούδι τους επιβάλλονταν στη συνείδηση των ταξιδιωτών και τελικά τους οδηγούσαν στο θάνατο. Όταν ο Οδυσσέας με τους συντρόφους του βρέθηκαν στον πορθμό της Σικελίας, χρειάστηκε να αντιμετωπίσουν και αυτήν την πρόκληση.

ΕΝΟΤΗΤΑ 7η

ΜΕΡΟΣ Α΄

ΚΕΙΜΕΝΟ: ***Η επιστήμη στην υπηρεσία της άμυνας του κράτους***

Καὶ μέντοι καὶ Ἀρχιμήδης, Ἱέρωνι τῷ βσιλεῖ συγγενὴς ὢν καὶ φίλος, ἔγραψεν ὡς τῇ δοθείσῃ δυνάμει τὸ δοθέν βάρος κινῆσαι δυνατὸν ἐστι καὶ νεανιευσάμενος […] εἶπεν ὡς εἰ γῆν εἶχεν ἑτέραν, ἐκίνησεν ἂν ταύτην μεταβὰς εἰς ἐκείνην. Θαυμάσαντος δὲ τοῦ Ἱέρωνος, καὶ δεηθέντος εἰς ἔργον ἐξαγαγεῖν τὸ πρόβλημα καὶ δεῖξαί τι τῶν μεγάλων κινούμενον ὑπὸ σμικρᾶς δυνάμεως, ὁλκάδα τριάρμενον τῶν βασιλικῶν πόνῳ μεγάλῳ καί χειρὶ πολλῇ νεωλκηθεῖσαν, ἐμβαλὼν ἀνθρώπους τε πολλοὺς καὶ τὸν συνήθη φόρτον, αὐτὸς ἄπωθεν καθήμενος, οὐ μετὰ σπουδῆς ἀλλ᾽ ἠρέμα τῇ χειρὶ σείων ἀρχὴν τινα πολυσπάστου, προσηγάγετο, λείως καὶ ἀπταίστως, ὥσπερ διὰ θαλάσσης ἐπιθέουσαν. Ἐκπλαγεὶς οὖν ὁ βασιλεὺς καὶ συννοήσας τῆς τέχνης τὴν δύναμιν, ἔπεισε τὸν Ἀρχιμήδην ὅπως αὐτῷ τὰ μὲν ἀμυνομένῳ τὰ δ᾽ ἐπιχειροῦντι μηχανήματα κατασκευάσῃ πρὸς πᾶσαν ἰδέαν πολιορκίας. Οἷς αὐτὸς μὲν οὐκ ἐχρήσατο, τοῦ βίου τὸ πλεῖστον ἀπόλεμον καὶ πανηγυρικὸν βιώσας, τότε δ᾽ ὑπῆρχε τοῖς Συρακοσίοις εἰς δέον ἡ παρασκευή, καὶ μετὰ τῆς παρασκεῆς ὁ δημιουργός.

Πλούταρχος, *Μάρκελλος* 14.12-15

Α1. ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ ΣΧΟΛΙΑ

Ο συγγραφέας: Ο Πλούταρχος έζησε περίπου το 50 π.Χ. – 120 π.Χ.. Γεννήθηκε στη Χαιρώνεια της Βοιωτίας. Υπήρξε συγγραφέας, ιστορικός και φιλόσοφος. Θεωρούσε ότι ο ηθικός κανόνας δεν είναι η αφηρημένη θεωρία, αλλά κυρίως η ιδανική ζωή της αρχαίας ελληνικής πόλης (πνεύμα, ειλικρίνεια, κοινωνικότητα, ευγένεια). Γι' αυτό έγραψε πολλά βιογραφικά έργα. Ολόκληρος ο βιογραφικός κύκλος ονομάστηκε «Βίοι Παράλληλοι».

Το απόσπασμα: Προέρχεται από το έργο του Πλουτάρχου «Βίοι Παράλληλοι», στο οποίο ο Πλούταρχος παρουσιάζει τους βίους μεγάλων ανδρών με σκοπό την ηθική διαπαιδαγώγηση των αναγνωστών του. Τονίζει τις ανώτερες ηθικές ιδιότητες των παρουσιαζόμενων ανδρών ή προσφέρει ως αρνητικά παραδείγματα τα ελαττώματά τους. Σώζονται πενήντα βίοι, εκ των οποίων οι σαράντα έξι εξετάζονται κατά ζεύγη. Με αυτόν τον τρόπο συγκρίνονται μεγάλες προσωπικότητες (ένας Έλληνας και ένας Ρωμαίος) με κοινότητα χαρακτήρων. Το συγκεκριμένο απόσπασμα ανήκει στο βίο του Μάρκελλου, ο οποί-

ος εξετάζεται σε συσχέτιση με το βίο του Πελοπίδα. Στο παρακάτω χωρίο γίνεται λόγος για το σπουδαίο μαθηματικό Αρχιμήδη, ο οποίος εντυπωσίασε τον τύραννο των Συρακουσών Ιέρωνα με τις κατασκευές του και αφού του ζητήθηκε κατασκεύασε γι' αυτόν πολλές πολεμικές μηχανές.

Α2. ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΤΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ

ΚΕΙΜΕΝΟ	ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ
[Κατά τα σχόλια του σχολικού βιβλίου]	
Καί μέντοι καί Ἀρχιμήδης,	Ο Αρχιμήδης βέβαια,
ὤν φίλος καί συγγενής	που ήταν φίλος και συγγενής
Ἱέρωνι τῷ βασιλεῖ,	με τον Ιέρωνα, το βασιλιά,
ἔγραψεν ὡς δυνατόν ἐστι	[του] έγραψε ότι είναι δυνατό
κινῆσαί [τινα]	να μετακινήσει [κανείς]
τό δοθέν βάρος	οποιοδήποτε βάρος
τῇ δοθείσῃ δυνάμει	με ανάλογη δύναμη·
καί νεανιευσάμενος,	και αφού καυχήθηκε σαν μικρό παιδί,
εἶπεν ὡς	είπε ότι,
εἰ εἶχεν ἑτέραν γῆν,	αν είχε άλλη γη,
ἐκίνησεν ἄν ταύτην	θα μετακινούσε αυτή [τη γη],
μεταβάς εἰς ἐκείνην.	αφού πήγαινε σ' εκείνη.
Θαυμάσαντος δέ τοῦ Ἱέρωνος	Και επειδή ο Ιέρων έμεινε έκπληκτος
καί δεηθέντος	και όταν [του] ζήτησε
ἐξαγαγεῖν εἰς ἔργον	να επιδείξει στην πράξη
τό πρόβλημα	το πρόβλημα
καί δεῖξαί τι τῶν μεγάλων	και να δείξει κάτι από τα μεγάλα
κινούμενον ὑπό μικρᾶς δυνάμεως,	να κινείται με μικρή δύναμη,
ὁλκάδα	ένα φορτηγό πλοίο
τῶν βασιλικῶν	από τα βασιλικά,
τριάρμενον	που είχε τρία πανιά,
νεωλκηθεῖσαν	που τον τράβηξαν από τη θάλασσα στη στεριά
πόνῳ μεγάλῳ καί χειρί πολλῇ,	με μεγάλο κόπο καί με πολλά χέρια,
ἐμβαλών ἀνθρώπους τε πολλούς	αφού έβαλε μέσα και ανθρώπους πολλούς
καί τόν συνήθη φόρτον	και το συνηθισμένο φορτίο,
καθήμενος αὐτός ἄπωθεν,	αφού κάθησε μόνος του από μακριά
οὐ μετά σπουδῆς ἀλλ' ἠρέμα	χωρίς βιασύνη αλλά ήρεμα
σείων τῇ χειρί	μετακινώντας με το χέρι του
ἀρχήν τινα πολυσπάστου,	την άκρη που σχοινιού από ένα σύστημα τροχαλιών,

προσηγάγετο,	το τράβηξε πρός το μέρος του
λείως καί ἀπταίστως,	ομαλά και χωρίς δυσκολία,
ὥσπερ δια θαλάσσης ἐπιθέουσαν.	σαν να διέσχιζε τη θάλασσα.
Ὁ βασιλεύς οὖν ἐκπλαγείς	Ο βασιλιάς λοιπόν, αφού έμεινε έκπληκτος
καί συννοήσας	και κατανόησε
τήν δύναμιν τῆς τέχνης,	τη δύναμη της τέχνης [του],
ἔπεισε τόν Ἀρχιμήδην	έπεισε τόν Αρχιμήδη
ὅπως κατασκευάσῃ αυτῷ μηχανήματα	να του κατασκευάσει μηχανήματα
πρός πᾶσαν ἰδέαν πολιορκίας	για κάθε είδος πολιορκίας
τά μέν ἀμυνομένῳ	άλλα για περιπτώσεις αμυντικού πολέμου
τά δέ ἐπιχειροῦντι.	και άλλα για επιθετικό πόλεμο.
Οἷς αὐτός μέν οὐκ ἐχρήσατο,	Αυτά ο ίδιος [ο Ιέρων] δεν τα χρησιμοποίησε,
βιώσας τό πλεῖστον τοῦ βίου	γιατί έζησε τον περισσότερο καιρό της ζωής του
ἀπόλεμον καί πανηγυρικόν,	χωρίς πόλεμο και γεμάτο απολαύσεις·
τότε δέ ἡ παρασκευή	τότε όμως η προετοιμασία
τοῖς Συρακοσίοις	των Συρακοσίων
ὑπῆρχε εἰς δέον,	ήταν έτοιμη την κατάλληλη στιγμή
καί μετά της παρασκευῆς	και μαζί με την προετοιμασία
ὁ δημιουργός.	[ζοῦσε] και κείνος που την προετοίμασε [δηλ. ο Αρχιμήδης].

Α3. ΝΟΗΜΑΤΙΚΗ ΑΠΟΔΟΣΗ ΤΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ

Ο Αρχιμήδης, ένας από τους μεγαλύτερους μαθηματικούς όλων των εποχών, υπερηφανεύεται στο βασιλιά των Συρακουσών Ιέρωνα Β΄ ότι μπορεί να κινήσει οποιοδήποτε βάρος χρησιμοποιώντας μικρή δύναμη. Αναφέρει μάλιστα καθ' υπερβολή ότι θα μπορούσε να μετακινήσει ακόμη και τη γη ολόκληρη, αν μπορούσε να σταθεί κάπου εκτός αυτής.

Ο βασιλιάς εντυπωσιασμένος ζητά από το μαθηματικό να αποδείξει έμπρακτα τους ισχυρισμούς του. Τότε ο Αρχιμήδης φορτώνει ένα μεγάλο βασιλικό φορτηγό πλοίο με πολλούς ανθρώπους και το σύνηθες φορτίο και καθισμένος μακριά καταφέρνει να μετακινήσει εύκολα το πλοίο χρησιμοποιώντας ένα σύστημα τροχαλιών. Ο βασιλιάς συνειδητοποίησε αμέσως τη δύναμη, που παρέχει η επιστήμη, και ανέθεσε στον Αρχιμήδη την κατασκευή όλων των πολεμικών μηχανών, που θα χρειαζόταν η πόλη, για να αντιμετωπίσει τους εχθρούς.

Η φήμη, όμως, ότι οι Συρακούσες διέθεταν τέτοιες μηχανές κατασκευασμένες από τον Αρχιμήδη απέτρεπε τους εχθρούς από οποιαδήποτε απόπειρα επίθεσης. Έτσι ο Ιέρων δε χρειάστηκε ποτέ να χρησιμοποιήσει αυτά τα όπλα. Τα επιτεύγματα της επιστήμης εξασφάλισαν ειρηνική ζωή στις Συρακούσες.

Α4. ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑ – ΠΡΑΓΜΑΤΟΛΟΓΙΚΑ ΣΧΟΛΙΑ

- ***Ἀρχιμήδης:*** Ο Αρχιμήδης υπάρξε ένας από τους επιφανέστερους σοφούς της αρχαιότητας. Διέπρεψε ως μαθηματικός και εφευρέτης. Γεννήθηκε το 287 π.Χ. και πέθανε το 212 π.Χ.. Θεωρείται ως ένας από τους θεμελιωτές της επιστήμης της Μηχανικής. Γεννήθηκε στις Συρακούσες της Σικελίας και έζησε κατά τη διάρκεια του Β΄ Καρχηδονιακού πολέμου. Ταξίδεψε στην Αίγυπτο, αλλά το μεγαλύτερο μέρος της ζωής του το πέρασε ως μέλος της αυλής του βασιλιά των Συρακουσών Ιέρωνα Β΄. Στη διάρκεια του Β΄ Καρχηδονιακού πολέμου οργάνωσε με επιτυχία από μηχανικής άποψης την άμυνα των Συρακουσών εναντίον των Ρωμαίων. Όμως οι Ρωμαίοι μετά την πρώτη ήττα προχώρησαν σε πολιορκία διαρκείας και τελικά κατέλαβαν την πόλη. Ο Αρχιμήδης σκοτώθηκε από ένα Ρωμαίο στρατιώτη. Λέγεται ότι τον αντιμετώπισε με τη φράση: *«Μή μου τούς κύκλους τάραττε».* Οι εργασίες του μεταφράστηκαν στα αραβικά ήδη από τον 11ο αιώνα και αργότερα και σε πολλές άλλες γλώσσες.
- ***εἰς ἔργον ἐξεγαγεῖν τό πρόβλημα:*** Τα επιστημονικά επιτεύγματα παρουσιάζουν πάντα μεγαλύτερο ενδιαφέρον, όταν αντιμετωπίζονται ως πράξη και όχι ως θεωρία. Όσο κι αν εξεπλάγη ο Ιέρων από την κατασκευή του Αρχιμήδη και την περιγραφή της από αυτόν, δε θα μπορούσε να πειστεί και να θαυμάσει το μεγαλείο της, αν δεν έβλεπε στην πράξη αυτά που υποσχόταν ο δημιουργός.
- ***συννοήσας τῆς τέχνης τήν δύναμιν:*** Όταν οι άνθρωποι εμπιστεύονται την επιστήμη, μπορούν να καταφέρουν πολύ περισσότερα πράγματα ξοδεύοντας λιγότερη δύναμη. Ο ανθρώπινος νούς παρέχει τόσες δυνατότητες, ώστε χαρίζει δύναμη ακόμη και σε έναν σωματικά αδύναμο άνθρωπο.

Α5. ΓΛΩΣΣΙΚΑ ΣΧΟΛΙΑ

✔ ***Γραμματική αναγνώριση λέξεων – Σημασιολογικά***
Αρχικοί χρόνοι ρημάτων – Ομόρριζα στη Ν.Ε.
Κλίση ουσιαστικών - επιθέτων - αντωνυμιών - μετοχών του ΚΕΙΜΕΝΟΥ
Χρονικές – εγκλιτικές αντικαταστάσεις

- **μέντοι:** επίρρημα βεβαιωτικό (= βέβαια)
- **Ἀρχιμήδης:** ονομ. εν. αρσ. γέν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ὁ Ἀρχιμήδης** [γεν. τοῦ Αρχιμήδου]
- **Ἱέρωνι:** δοτ. εν. αρσ. γέν. του τριτόκλιτου ουσ. **ὁ Ἱέρων** [γεν. τοῦ Ἱέρωνος]
- **τῷ βασιλεῖ:** δοτ. εν. αρσ. γέν του τριτόκλιτου ουσ. **ὁ βασιλεύς** [γεν. τοῦ βασιλέ-

ως] **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** βασιλικός, βασιλεία, βασίλειο, αβασίλευτος, φιλοβασιλικός

- **συγγενής:** ονομ. εν. αρσ. γέν. του επιθ. **ό,ή συγγενής, τό συγγενές**
- **ὤν:** ονομ. εν. αρσ. γέν. μτχ. ενεστ. του ρ. **εἰμί** (= είμαι) **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. εἰμί, πρτ. ἦ/ ἦν, μέλλ. ἔσομαι, αόρ. β΄ ἐγενόμην, πρκ. γέγονα, υπερσ. ἐγεγόνειν **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** ουσία, όντως, παρουσία, απουσία, περιουσία,
- **φίλος:** ονομ. εν. αρσ. γέν. θετικός βαθμός του επιθ. **φίλος, -η, -ον** Βαθμοί του επιθέτου: **ΘΕΤΙΚΟΣ:** φίλος, **ΣΥΓΚΡΙΡΙΚΟΣ:** φιλαίτερος/ φίλτερος/ φιλίων, **ΥΠΕΡΘΕΤΙΚΟΣ:** φίλτατος **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** φιλία, φιλικό, φιλόζωος, φιλόσοφος, φιλοφρόνηση, φιλοπόλεμος, φιλοτελισμός
- **ἔγραψεν:** γ΄ εν. πρόσ. οριστ. αορ. ενεργ. φωνής του ρ. **γράφω ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. γράφω, πρτ. ἔγραφον, μέλλ. γράψω, αόρ. ἔγραψα, πρκ. γέγραφα, υπερσ. ἐγεγράφειν **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** γραφή, εγγραφή, απογραφή, μεταγραφή, γραφικός, γραφιστική, γραφίδα, γραπτός
- **ὡς:** σύνδεσμος ειδικός
- **δοθείση:** δοτ. εν. θηλ. γέν. μτχ. αορ. παθητ. φωνής του ρ. **δίδωμαι** (= δίνω) **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. δίδωμαι, πρτ. ἐδιδόμην, μέλλ. δώσομαι/ δοθήσομαι, αόρ. β΄ ἐδόμην, ἐδόθην, πρκ. δέδομαι, υπερσ. ἐδεδόμην **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** δόση, δώρο, απόδοση προδότης, παραδοτέος
- **τῇ δυνάμει:** δοτ. εν. θηλ. γέν. του τριτόκλιτου ουσ. **ἡ δύναμις** [γεν. τῆς δυνάμεως] **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** δυνατός, αδύναμος, αδύνατος, αδυναμία, ενδυνάμωση, δυναμωτικός
- **δοθέν:** αιτ. εν. ουδ. γέν. μτχ. αορ. παθητ. φωνής του ρ. **δίδομαι**
- **τό βάρος:** αιτ. εν. ουδ. γέν. του τριτόκλιτου ουσ. **τό βάρος** [γεν. τοῦ βάρους]
- **κινῆσαι:** απαρμφ. αορ. ενεργ. φωνής του ρ. **κινέω, κινῶ ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. κινῶ, πρτ. ἐκίνουν, μέλλ. κινήσω, αόρ. ἐκίνησα, πρκ. κεκίνηκα, υπερσ. ἐκεκινήκειν **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** κίνημα, κίνηση, υποκινητής, κινητός, αεικίνητος, δυσκίνητος, ευκίνητος, μετακίνηση
- **δυνατόν:** ονομ. εν. ουδ. γέν. θετικός βαθμός του επιθ. **δυνατός, -ή, -όν** Βαθμοί του επιθέτου: **ΘΕΤΙΚΟΣ:** δυνατός, **ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΣ:** δυνατώτερος, -α, -ον, **ΥΠΕΡΘΕΤΙΚΟΣ:** δυνατώτατος, -η, -ον
- **ἐστί:** γ΄ εν. πρόσ. οριστ. ενεστ. του ρ. **εἰμί**
- **νεανιευσάμενος:** ονομ. εν. αρσ. γέν. μτχ. αορ. μέσης φωνής του ρ. **νεανιεύομαι** (= καυχιέμαι σαν μικρό παιδί) **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. νεανιεύομαι, πρτ. ενεανιευόμην, μέλλ. νεανιεύσομαι, αόρ. ἐνεανιευσάμην, ἐνεανιεύθην, πρκ. νενεανίευμαι, υπερσ. ἐνεανιεύμην **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** νεανίας, νεαρός
- **εἶπεν:** γ΄ εν. οριστ. αορ. β΄ ενεργ. φωνής του ρ. **λέγω ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. λέγω, πρτ. ἔλεγον, μέλλ. λέξω/ ἐρῶ, αόρ. ἔλεξα/ εἶπα/ β΄ εἶπον, πρκ. εἴρηκα, υπερσ. εἰρήκειν **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** λέξη, λόγος, λογικός, λεκτικός, ρήση, ρήτορας,

αντίρρηση, αναντίρρητα, ρήτρα, ρητός, απόρρητος, έπος, καλλιέπεια

- **εἰ:** σύνδεσμος υποθετικός
- **γῆν:** αιτ. εν. θηλ. γέν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ἡ γῆ** [γεν. τῆς γῆς] **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** γεωλογία, υπόγειος, επίγειος, γεωπόνος, γεώμηλο, γεωγραφία, απογειώνομαι
- **εἶχεν:** γ΄ εν. πρόσ. οριστ. πρτ. ενεργ. φωνής του ρ. **ἔχω ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. ἔχω, πρτ. εἶχον, μέλλ. ἕξω/ σχήσω, αόρ. β΄ ἔσχον, πρκ. ἔσχηκα, υπερσ. ἐσχήκειν **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** σχολείο, σχέση, ευεξία, καχεκτικός, δυσανεξία, κλειδούχος
- **ἑτέραν:** αιτ. εν. θηλ. γέν. της αόριστης επιμεριστικής αντων. **ἕτερος, -α, -ον** (= άλλος από τους δύο)
- **ἐκίνησεν:** γ΄ εν. πρόσ. οριστ. αορ. ενεργ. φωνής του ρ. **κινέω, κινῶ**
- **ἄν:** μόριο δυνητικό
- **ταύτην:** αιτ. εν. θηλ. γέν. της δεικτικής αντων. **οὗτος, αὕτη, τοῦτο** (= αυτός)
- **μεταβάς:** ονομ. εν. αρσ. γέν. μτχ. αορ. β΄ ενεργ. φωνής του ρ. **μεταβαίνω ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. μεταβαίνω, πρτ. μετέβαινον, μέλλ. μεταβήσομαι, αόρ. β΄ μετέβην, πρκ. μεταβέβηκα, υπερσ. μετεβεβήκειν **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** μετάβαση, παραβάτης, βάση, βήμα, βαθμός, έκβαση, βάθρο, βαθμίδα
- **εἰς:** πρόθεση
- **ἐκείνην:** αιτ. εν. θηλ. γέν. της δεικτικής αντων. **ἐκεῖνος, -η, -ον**
- **Θαυμάσαντος:** γεν. εν. αρσ. γέν. μτχ. αορ. ενεργ. φωνής του ρ. **θαυμάζω ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. θαυμάζω, πρτ. ἐθαύμαζον, μέλλ. θαυμάσω και θαυμάσομαι, αόρ. ἐθαύμασα, πρκ. τεθαύμακα, υπερσ. ἐτεθαυμάκειν **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** θαυμασμός, αξιοθαύμαστος, θαυμάσιος, θαύμα, θαυματουργός
- **τοῦ Ἱέρωνος:** γεν. εν. αρσ. γέν. του τριτόκλιτου ουσ. **ὁ Ἱέρων** [γεν. τοῦ Ἱέρωνος]
- **δεηθέντος:** γεν. εν. αρσ. γέν. μτχ. αορ. παθητ. φωνής του ρ. **δέομαι** (= παρακαλώ, ζητώ/ έχω ανάγκη) **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. δέομαι, πρτ. ἐδεόμην, μέλλ. δεήσομαι, δεηθήσομαι, αόρ. ἐδεήθην, πρκ. δεδέημαι, υπερσ. ἐδεδεήμην **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** δέηση, ενδεής
- **ἔργον:** αιτ. εν. ουδ. γέν. του δευτερόκλιτου ουσ. **τό ἔργον** [γεν. τοῦ ἔργου] **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** εργάτης, εργασία, άνεργος, αγαθοεργίες, εργατικός
- **ἐξαγαγεῖν:** απαρμφ. αορ. β΄ ενεργ. φωνής του ρ. **ἐξάγω ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. ἐξάγω, πρτ. ἐξῆγον, μέλλ. ἐξάξω, αόρ. β΄ ἐξήγαγον, πρκ. ἐξῆχα, υπερσ. ἐξήχειν **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** εξαγωγή, άξιος, ανάξιος, παρείσακτος, στρατηγός, χορηγός, αρχηγός, σύναξη, υδραγωγείο
- **τό πρόβλημα:** αιτ. εν. ουδ. γέν. του τριτόκλιτου ουσ. **τό πρόβλημα** [γεν. τοῦ προβλήματος] **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** προβληματικός, προβληματισμός
- **δεῖξαι:** απαρμφ. αορ. ενεργ. φωνής του ρ. **δείκνυμι ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. δείκνυμι, πρτ. ἐδείκνυν, μέλλ. δείξω, αόρ. ἔδειξα, πρκ. δέδειχα, υπερσ. ἐδεδείχειν

ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε. δείγμα, παράδειγμα, ένδειξη, αναπόδεικτος, δείκτης δεγματοληψία

- **τί:** αιτ. εν. ουδ. γέν. της αόριστης αντων. **τίς, τίς, τί** (= κάποιος, κάποια, κάτι)
- **τῶν μεγάλων:** γεν. πληθ. ουδ. γέν. θετικός βαθμός του επιθ. **μέγας, μεγάλη, μέγα** Βαθμοί του επιθέτου: **ΘΕΤΙΚΟΣ:** μέγας, **ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΣ:** ὁ,ἡ μείζων, τό μεῖζον, **ΥΠΕΡΘΕΤΙΚΟΣ:** μέγιστος, -η, -ον
- **κινούμενον:** αιτ. εν. ουδ. γέν. μτχ. ενεστ. μέσης φωνής του ρ. **κινέομαι, κινοῦμαι** **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. κινοῦμαι, πρτ. ἐκινούμην, μέλλ. κινήσομαι, κινηθήσομαι, αόρ. ἐκινησάμην, ἐκινήθην, πρκ. κεκίνημαι, υπερσ. ἐκεκινήμην
- **ὑπό:** πρόθεση
- **σμικράς:** γεν. εν. θηλ. γέν. θετικός βαθμός του επιθ. **σμικρός, -ά, -όν** Βαθμοί του επιθέτου **ΘΕΤΙΚΟΣ:** σμικρός, **ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΣ:** σμικρότερος, -α, -ον, **ΥΠΕΡΘΕΤΙΚΟΣ:** σμικρότατος, -η, -ον **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** σμίκρυνση
- **δυνάμεως:** γεν. εν. θηλ. γέν. του τριτόκλιτου ουσ. **ἡ δύναμις** [γεν. τῆς δυνάμεως]
- **ὁλκάδα:** αιτ. εν. θηλ. γέν. του τριτόκλιτου ουσ. **ἡ ὁλκάς** [γεν. τῆς ὁλκάδος] (= φορτηγό πλοίο) **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** έλκω, προσελκύω, έλξη, ανελκυστήρας
- **τριάρμενον:** αιτ. εν. θηλ. γέν. του επιθ. **ὁ,ἡ τριάρμενος, τό τριάρμενον** (= αυτός που έχει τρία πανιά)
- **τῶν βασιλικῶν:** γεν. πληθ. θηλ. γέν. του επιθ. **βασιλικός, -ή, -όν**
- **πόνῳ:** δοτ. εν. αρσ. γέν. του δευτερόκλιτου ουσ. **ὁ πόνος** [γεν. τοῦ πόνου] **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** επίπονος, εκπόνηση, πονηρός, άπονος
- **μεγάλῳ:** δοτ. εν. αρσ. γέν. θετικός βαθμός του επιθ. **μέγας, μεγάλη, μέγα**
- **χειρί:** δοτ. εν. θηλ. γέν. του τριτόκλιτου ουσ. **ἡ χείρ** [γεν. τῆς χειρός] **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** χειρωνακτικός, χειρολαβή, χειροποίητος
- **πολλῇ:** δοτ. εν. θηλ. γέν. θετικός βαθμός του επιθ. **πολύς, πολλή, πολύ** Βαθμοί του επιθέτου **ΘΕΤΙΚΟΣ:** πολύς, **ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΣ:** ὁ,ἡ πλείων, τό πλέον, **ΥΠΕΡΘΕΤΙΚΟΣ:** πλεῖστος, -η, -ον
- **νεωλκηθεῖσαν:** αιτ. εν. θηλ. γέν. μτχ. αορ. παθητ. φωνής του ρ. **νεωλκέομαι, νεωλκοῦμαι** (= καθελκύομαι) **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. νεωλκοῦμαι, πρτ. ἐνεωλκούμην, μέλλ. νεωλκηθήσομαι, αόρ. ἐνεωλκήθην, πρκ. νενεώλκημαι, υπερσ. ἐνενεωλκήμην
- **ἐμβαλών:** ονομ. εν. αρσ. γέν. μτχ. αορ. β΄ ενεργ. φωνής του ρ. **ἐμβάλλω** (= βάζω μέσα) **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. ἐμβάλλω, πρτ. ἐνέβαλλον, μέλλ. ἐμβαλῶ, αόρ. β΄ ἐνέβαλον, πρκ. ἐμβέβληκα, υπερσ. ἐνεβεβλήκειν **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** εμβολή, διαβλητός, αδιάβλητος, απόβλητος, ανυπέρβλητος, βολή, εμβόλιμος, εμβόλιο, έμβολο
- **ἀνθρώπους:** αιτ. πληθ. αρσ. γέν. του δευτερόκλιτου ουσ. **ὁ ἄνθρωπος** [γεν. τοῦ ἀνθρώπου] **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** ανθρωπισμός, απάνθρωπος, ανθρώπινος, υπεράνθρωπος
- **πολλούς:** αιτ. πληθ. αρσ. γέν. θετικός βαθμός του επιθ. **πολύς, πολλή, πολύ**

- **συνήθη:** αιτ. εν. αρσ. γέν. θετικός βαθμός του επιθ. **ὁ,ἡ συνήθης, τό σύνηθες** Βαθμοί του επιθέτου: **ΘΕΤΙΚΟΣ:** συνήθης, **ΣΥΚΓΡΙΤΙΚΟΣ:** συνηθέστερος, -α, -ον, **ΥΠΕΡΘΕΤΙΚΟΣ:** συνηθέστατος, -η, -ον
- **τόν φόρτον:** αιτ. εν. αρσ. γέν. του δευτερόκλιτου ουσ. **ὁ φόρτος** [γεν. τοῦ φόρτου] (= το φορτίο)
- **αὐτός:** ονομ. εν. αρσ. γέν. της οριστικής αντων. **αὐτός, αὐτή, αὐτό** (= ο ίδιος)
- **ἄπωθεν:** επίρρημα τοπικό (= από μακριά)
- **καθήμενος:** ονομ. εν. αρσ. γέν. μτχ. ενεστ. μέσης φωνής του ρ. **κάθημαι** (= κάθομαι) **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. κάθημαι, πρτ. ἐκαθήμην, μέλλ. -, αόρ. -, πρκ. -, υπρσ. -
- **μετά:** πρόθεση
- **σπουδῆς:** γεν. εν. θηλ. γέν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ἡ σπουδή** [γεν. τῆς σπουδῆς] **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** σπουδαίος, σπουδάζω, σπουδαστής
- **ἡρέμα:** επίρρημα τροπικό (= ήρεμα, μαλακά)
- **σείων:** ονομ. εν. αρσ. γέν. μτχ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **σείω** (= μετακινώ) **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. σείω, πρτ. ἔσειον, μέλλ. σείσω, αόρ. ἔσεισα, πρκ. σέσεικα, υπερσ. ἐσεσείκειν **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** σεισμός, αδιάσειστος, σεισάχθεια
- **ἀρχήν:** αιτ. εν. θηλ. γέν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ἡ αρχή** [γεν. τῆς ἀρχῆς] **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** άναρχος, έναρξη, αρχικός
- **τινά:** αιτ. εν. θηλ. γέν. της αόριστης αντων. **τίς, τίς, τί** (= κάποιος, κάποια, κάτι)
- **πολυσπάστου:** αιτ. εν. θηλ. γέν. του επιθ. **ὁ,ἡ πολύσπαστος, τό πολύσπαστον** (= αυτός που αποτελείται από πολλά κομμάτια)
- **προσηγάγετο:** γ΄ εν. πρόσ. οριστ. αορ. β΄ μέσης φωνής του ρ. **προσάγομαι** (= τραβώ προς το μέρος μου) **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. προσάγομαι, πρτ. προσηγόμην, μέλλ. προσάξομαι, προσαχθήσομαι, αόρ. β΄ προσηγαγόμην, προσήχθην, πρκ. προσῆγμαι, υπερσ. προσήγμην
- **λείως:** επίρρημα τροπικό (= ομαλά)
- **ἀπταίστως:** επίρρημα τροπικό (= χωρίς δυσκολία)
- **ὥσπερ:** επίρρημα αναφορικό τροπικό (= όπως ακριβώς)
- **διά:** πρόθεση
- **θαλάσσης:** γεν. εν. θηλ. γέν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ἡ θάλασσα** [γεν. τῆς θαλάσσης] **ΟΜΟΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** θαλασσοπόρος, υποθαλάσσιος, θαλασσόλυκος, θαλάσσιος
- **ἐπιθέουσαν:** αιτ. εν. θηλ. γέν. μτχ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **ἐπιθέω** (= διασχίζω) **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. ἐπιθέω, πρτ. ἐπέθεον, μέλλ. ἐπιθεύσομαι, αόρ. β΄ ἐπέδραμον, πρκ. ἐπιδεδράμηκα, υπερσ. ἐπεδεδραμήκειν
- **Ἐκπλαγείς:** ονομ. εν. αρσ. γέν. μτχ. αορ. β΄ παθητ. φωνής του ρ. **ἐκπλήττομαι** **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. ἐκπλήττομαι, πρτ. ἐξεπληττόμην, μέλλ. ἐκπλήξομαι,

ἐκπλαγήσομαι, αόρ. ἐξεπληξάμην, ἐξεπλάγην, πρκ. ἐκπέπληγμαι, υπερσ. ἐξεπεπλήγμην **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** έκπληξη, πληγή, πλήγμα, κατάπληξη, πλήκτρο, πλήξη, πληκτικός

- **ὁ βασιλεύς:** ονομ. εν. αρσ. γέν. του τριτόκλιτου ουσ. **ὁ βασιλεύς** [γεν. τοῦ βασιλέως]
- **συννοήσας:** ονομ. εν. αρσ. γέν. μτχ. αορ. ενεργ. φωνής του ρ. **συννοέω, συννοῶ** (= κατανοώ) **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. συννοῶ, πρτ. συνενόουν, μέλλ. συννοήσω, αόρ. συνενόησα, πρκ. συννενόηκα, υπερσ. συνενεοήκειν **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** συνεννόηση, νοήμων, νούς, ανόητος
- **τῆς τέχνης:** γεν. εν. θηλ. γέν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ἡ τέχνη** [γεν. τῆς τέχνης] **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** τεχνίτης, τεχνολογία, τεχνοκρατικός, φιλοτεχνώ, τεχνικός
- **τήν δύναμιν:** αιτ. εν. θηλ. γέν. του τριτόκλιτου ουσ. **ἡ δύναμις** [γεν. τῆς δυνάμεως]
- **ἔπεισε:** γ΄ εν. οριστ. αορ. ενεργ. φωνής του ρ. **πείθω ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. πείθω, πρτ. ἔπειθον, μέλλ. πείσω, αόρ. ἔπεισα, πρκ. πέπεικα, υπερσ. ἐπεπείκειν **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** πειθώ, πιθανός, πειστικός, πιστός, πεποίθηση
- **τόν Ἀρχιμήδην:** αιτ. εν. αρσ. γέν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ὁ Ἀρχιμήδης** [γεν. τοῦ Αρχιμήδου]
- **αὐτῷ:** δοτ. εν. αρσ. γέν. της επαναληπτικής αντων. **αὐτός, αὐτή, αὐτό**
- **ἀμυνομένῳ:** δοτ. εν. αρσ. γέν. μτχ. ενεστ. μέσης φωνής του ρ. **ἀμύνομαι ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. ἀμύνομαι, πρτ. ἠμυνόμην, μέλλ. ἀμυνοῦμαι, αόρ. ἠμυνάμην, πρκ. -, υπερσ. - **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** άμυνα, αμυντικός
- **ἐπιχειροῦντι:** δοτ. εν. αρσ. γέν. μτχ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **ἐπιχειρέω, ἐπιχειρῶ** (= ασχολούμαι/ επιτίθεμαι) **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. ἐπιχειρῶ, πρτ. ἐπεχείρουν, μέλλ. ἐπιχειρήσω, αόρ. ἐπεχείρησα, πρκ. ἐπικεχείρηκα, υπερσ. ἐπεκεχειρήκειν **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** επιχείρηση, επιχειρηματίας, επιχειρησιακός, επιχείρημα
- **μηχανήματα:** αιτ. πληθ. ουδ. γέν. του τριτόκλιτου ουσ. **τό μηχάνημα** [γεν. του μηχανήματος] **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** μηχανή, μηχανισμός, πολυμήχανος
- **κατασκευάσῃ:** γ΄ εν. πρόσ. υποτ. αορ. ενεργ. φωνής του ρ. **κατασκευάζω ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. κατασκευάζω, πρτ. κατεσκεύαζον, μέλλ. κατασκευάσω, αόρ. κατεσκεύασα, πρκ. κατεσκεύακα, υπερσ. κετεσκευάκειν **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** κατασκευή, συσκευασία, παρασκευή, επισκευή
- **πᾶσαν:** αιτ. εν. θηλ. γέν. της αόριστης επιμεριστικής αντων. **πᾶς, πᾶσα, πᾶν** (= καθένας)
- **ἰδέαν:** αιτ. εν. θηλ. γέν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ἡ ἰδέα** [γεν. τῆς ἰδέας] **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** ιδεατός, ανίδεος, ιδεώδης

- **πολιορκίας:** γεν. εν. θηλ. γέν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ἡ πολιορκία** [γεν. τῆς πολιορκίας]
- **Οἷς:** δοτ. πληθ. ουδ. γέν. της αναφορικής αντων. **ὅς, ἥ, ὅ** (= ο οποίος)
- **ἐχρήσατο:** γ΄ εν. πρόσ. οριστ. αορ. μέσης φωνής του ρ. **χρήομαι, χρῶμαι** (= χρησιμοποιώ) **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. χρῶμαι, πρτ. ἐχρώμην, μέλλ. χρήσομαι, χρησθήσομαι, αόρ. ἐχρησάμην, ἐχρήσθην, πρκ. κέχρημαι, υπερσ. ἐκεχρήμην **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** χρηστικός, χρήσιμος, άχρηστος, εύχρηστος
- **τοῦ βίου:** γεν. εν. αρσ. γέν. του δευτερόκλιτου ουσ. **ὁ βίος** [γεν. τοῦ βίου] **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** βιώσιμος, αβίωτος, βίωμα, επιβίωση
- **τό πλεῖστον:** αιτ. εν. ουδ. γέν. υπερθετικός βαθμός του επιθ. **πολύς, πολλή, πολύ**
- **ἀπόλεμον:** αιτ. εν. ουδ. γέν. του επιθ. **ὁ,ἡ ἀπόλεμος, τό ἀπόλεμον**
- **πανηγυρικόν:** αιτ. εν. ουδ. γέν. του επιθ. **πανηγυρικός, -ή, -όν** (εορταστικός, γεμάτος απολαύσεις)
- **βιώσας:** ονομ. εν. αρσ. γέν. μτχ. αορ. ενεργ. φωνής του ρ. **βιόω, βιῶ** **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. βιῶ, πρτ. ἐβίουν, μέλλ. βιώσομαι, αόρ. ἐβίωσα/ β΄ ἐβίων, πρκ. βεβίωκα, υπερσ. ἐβεβιώκειν
- **τότε:** επίρρημα χρονικό
- **ὑπῆρχε:** γ΄ εν. προσ. οριστ. πρτ. ενεργ. φωνής του ρ. **ὑπάρχω** **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. ὑπάρχω, πρτ. ὑπῆρχον, μέλλ. ὑπάρξω, αόρ. ὑπῆρξα, πρκ. ὑπῆρχα, υπερσ. ὑπήρχειν **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** ύπαρξη, ανύπαρκτος, αρχή, απαρχή, έναρξη
- **τοῖς Συρακοσίοις:** δοτ. πληθ. αρσ. γέν. του δευτερόκλιτου ουσ. **ὁ Συρακόσιος** [γεν. τοῦ Συρακοσίου]
- **εἰς:** πρόθεση
- **δέον:** αιτ. εν. ουδ. γέν. μτχ. ενεστ. του απρόσωπου ρ. **δεῖ** (= πρέπει) **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. δεῖ, πρτ. ἔδει, μέλλ. δεήσει, αόρ. ἐδέησε, πρκ. -, υπερσ. - **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** δέηση, ενδεής
- **ἡ παρασκευή:** ονομ. εν. θηλ. γέν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ἡ παρασκευή** [γεν. τῆς παρασκευῆς] (= η προετοιμασία, ο εξοπλισμός)
- **τῆς παρασκευῆς:** γεν. εν. θηλ. γέν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ἡ παρασκευή** [γεν. τῆς παρασκευῆς]
- **ὁ δημιουργός:** ονομ. εν. αρσ. γέν. του δευτερόκλιτου ουσ. **ὁ δημιουργός** [γεν. τοῦ δημιουργοῦ] **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** δημιουργία, αυτοδημιούργητος, έργο

ΚΛΙΣΗ
Ουσιαστικών – Επιθέτων – Αντωνυμιών – Μετοχών του ΚΕΙΜΕΝΟΥ

ΚΛΙΣΗ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΩΝ

Α΄ κλίση

ενικός αριθμός								
ονομ.	ἡ	γῆ	σπουδή	θάλασσα	τέχνη	ἰδέα	ὁ	Ἀρχιμήδης
γεν.	τῆς	γῆς	σπουδῆς	θαλάσσης	τέχνης	ἰδέας	τοῦ	Ἀρχιμήδου
δοτ.	τῇ	γῇ	σπουδῇ	θαλάσσῃ	τέχνῃ	ἰδέᾳ	τῷ	Ἀρχιμήδῃ
αιτ.	τήν	γῆν	σπουδήν	θάλασσαν	τέχνην	ἰδέαν	τόν	Ἀρχιμήδην
κλητ.	(ὦ)	γῆ	σπουδή	θάλασσα	τέχνη	ἰδέα	(ὦ)	Ἀρχιμήδη
πληθυντικός αριθμός								
ονομ.	αἱ	—	σπουδαί	θάλασσαι	τέχναι	ἰδέαι	—	
γεν.	τῶν	—	σπουδῶν	θαλασσῶν	τεχνῶν	ἰδεῶν	—	
δοτ.	ταῖς	—	σπουδαῖς	θαλάσσαις	τέχναις	ἰδέαις	—	
αιτ.	τάς	—	σπουδάς	θαλάσσας	τέχνας	ἰδέας	—	
κλητ.	(ὦ)	—	σπουδαί	θάλασσαι	τέχναι	ἰδέαι	—	

Β΄ κλίση

ενικός αριθμός						
ονομ.	ὁ	ἄνθρωπος	βίος	δημιουργός	τό	ἔργον
γεν.	τοῦ	ἀνθρώπου	βίου	δημιουργοῦ	τοῦ	ἔργου
δοτ.	τῷ	ἀνθρώπῳ	βίῳ	δημιουργῷ	τῷ	ἔργῳ
αιτ.	τόν	ἄνθρωπον	βίον	δημιουργόν	τό	ἔργον
κλητ.	(ὦ)	ἄνθρωπε	βίε	δημιουργέ	(ὦ)	ἔργον
πληθυντικός αριθμός						
ονομ.	οἱ	ἄνθρωποι	βίοι	δημιουργοί	τά	ἔργα
γεν.	τῶν	ἀνθρώπων	βίων	δημιουργῶν	τῶν	ἔργων
δοτ.	τοῖς	ἀνθρώποις	βίοις	δημιουργοῖς	τοίς	ἔργοις
αιτ.	τούς	ἀνθρώπους	βίους	δημιουργούς	τά	ἔργα
κλητ.	(ὦ)	ἄνθρωποι	βίοι	δημιουργοί	(ὦ)	ἔργα

Γ΄ κλίση

ενικός αριθμός							
ονομ.	ὁ	Ἱέρων	βασιλεύς	ἡ	δύναμις	ὁλκάς	χείρ
γεν.	τοῦ	Ἱέρωνος	βασιλέως	τῆς	δυνάμεως	ὁλκάδος	χειρός
δοτ.	τῷ	Ἱέρωνι	βασιλεῖ	τῇ	δυνάμει	ὁλκάδι	χειρί
αιτ.	τόν	Ἱέρωνα	βασιλέα	τήν	δύναμιν	ὁλκάδα	χεῖρας
κλητ.	(ὦ)	Ἱέρων	βασιλεῦ	(ὦ)	δύναμι	ὁλκάς	χείρ
πληθυντικός αριθμός							
ονομ.	οἱ	—	βασιλεῖς	αἱ	δυνάμεις	ὁλκάδες	χεῖρες
γεν.	τῶν	—	βασιλέων	τῶν	δυνάμεων	ὁλκάδων	χειρῶν
δοτ.	τοῖς	—	βασιλεῦσι	ταῖς	δυνάμεσι	ὁλκάσι	χερσί
αιτ.	τούς	—	βασιλέας	τάς	δυνάμεις	ὁλκάδας	χεῖρας
κλητ.	(ὦ)	—	βασιλεῖς	(ὦ)	δυνάμεις	ὁλκάδες	χεῖρες

	ενικός αριθμός			πληθυντικός αριθμός		
ονομ.	τό	βάρος	πρόβλημα	τά	βάρη	προβλήματα
γεν.	τοῦ	βάρους	προβλήματος	τῶν	βαρῶν	προβλημάτων
δοτ.	τῷ	βάρει	προβλήματι	τοῖς	βάρεσι	προβλήμασι
αιτ.	τό	βάρος	πρόβλημα	τά	βάρη	προβλήματα
κλητ.	(ὦ)	βάρος	πρόβλημα	(ὦ)	βάρη	προβλήματα

ΚΛΙΣΗ ΕΠΙΘΕΤΩΝ

ενικός αριθμός						
		αρσ.	**θηλ.**		**ουδ.**	
ονομ.	ὁ	μέγας	ἡ	μεγάλη	τό	μέγα
γεν.	τοῦ	μεγάλου	τῆς	μεγάλης	τοῦ	μεγάλου
δοτ.	τῷ	μεγάλῳ	τῇ	μεγάλῃ	τῷ	μεγάλῳ
αιτ.	τόν	μέγαν	τήν	μεγάλην	τό	μέγα
κλητ.	(ὦ)	μέγα/ μεγάλε	(ὦ)	μεγάλη	(ὦ)	μέγα
πληθυντικός αριθμός						
		αρσ.	**θηλ.**		**ουδ.**	
ονομ.	οἱ	μεγάλοι	αἱ	μεγάλαι	τά	μεγάλα
γεν.	τῶν	μεγάλων	τῶν	μεγάλων	τῶν	μεγάλων
δότ.	τοῖς	μεγάλοις	ταῖς	μεγάλαις	τοῖς	μεγάλοις
αιτ.	τούς	μεγάλους	τάς	μεγάλας	τά	μεγάλα
κλητ.	(ὦ)	μεγάλοι	(ὦ)	μεγάλαι	(ὦ)	μεγάλα

	ενικός αριθμός				πληθυντικός αριθμός			
	αρσ./ θηλ.		ουδ.		αρσ./ θηλ.		ουδ.	
ονομ.	ὁ,ἡ	συγγενής	τό	συγγενές	οἱ,αἱ	συγγενεῖς	τά	συγγενῆ
γεν.	τοῦ,τῆς	συγγενοῦς	τοῦ	συγγενοῦς	τῶν	συγγενῶν	τῶν	συγγενῶν
δοτ.	τῷ,τῇ	συγγενεῖ	τῷ	συγγενεῖ	τοῖς,ταῖς	συγγενέσι	τοῖς	συγγενέσι
αιτ.	τόν,τήν	συγγενῆ	τό	συγγενές	τούς,τάς	συγγενεῖς	τά	συγγενῆ
κλητ.	(ὦ)	συγγενές	(ὦ)	συγγενές	(ὦ)	συγγενεῖς	(ὦ)	συγγενῆ

	ενικός αριθμός				πληθυντικός αριθμός			
	αρσ./θηλ.		ουδ.		αρσ./θηλ.		ουδ.	
ονομ.	ὁ,ἡ	συνήθης	τό	σύνηθες	οἱ,αἱ	συνήθεις	τά	συνήθη
γεν.	τοῦ,τῆς	συνήθους	τοῦ	συνήθους	τῶν	συνήθων	τῶν	συνήθων
δοτ.	τῷ,τῇ	συνήθει	τῷ	συνήθει	τοῖς,ταῖς	συνήθεσι	τοῖς	συνήθεσι
αιτ.	τόν,τήν	συνήθη	τό	σύνηθες	τούς,τάς	συνήθεις	τά	συνήθη
κλητ.	(ὦ)	σύνηθες	(ὦ)	σύνηθες	(ὦ)	συνήθεις	(ὦ)	συνήθη

ΚΛΙΣΗ ΑΝΤΩΝΥΜΙΩΝ

	ενικός αριθμός			πληθυντικός αριθμός		
	αρσ.	θηλ.	ουδ.	αρσ.	θηλ.	ουδ.
ον.	αὐτός	αὐτή	αὐτό	αὐτοί	αὐταί	αὐτά
γεν.	αὐτοῦ	αὐτῆς	αὐτοῦ	αὐτῶν	αὐτῶν	αὐτῶν
δοτ.	αὐτῷ	αὐτῇ	αὐτῷ	αὐτοῖς	αὐταῖς	αὐτοῖς
αιτ.	αὐτόν	αὐτήν	αὐτό	αὐτούς	αὐτάς	αὐτά

	ενικός αριθμός			πληθυντικός αριθμός		
	αρσ.	θηλ.	ουδ.	αρσ.	θηλ.	ουδ.
ονομ.	πᾶς	πᾶσα	πᾶν	πάντες	πᾶσαι	πάντα
γεν.	παντός	πάσης	παντός	πάντων	πασῶν	πάντων
δοτ.	παντί	πάσῃ	παντί	πᾶσι	πάσαις	πᾶσι
αιτ.	πάντα	πᾶσαν	πᾶν	πάντας	πάσας	πάντα
κλητ.	πᾶς	πᾶσα	πᾶν	πάντες	πᾶσαι	πάντα

	ενικός αριθμός			πληθυντικός αρθμός		
	αρσ.	θηλ.	ουδ.	αρσ.	θηλ.	ουδ.
ονομ.	τίς	τίς	τί	τινές	τινές	τινά/ἄττα
γεν.	τινός/ του	τινός/του	τινός/ του	τινῶν	τινῶν	τινῶν
δοτ.	τινί/ τῳ	τινί/τῳ	τινί/ τῳ	τισί(ν)	τισί(ν)	τισί(ν)
αιτ.	τινά	τινά	τί	τινάς	τινάς	τινά/ἄττα
κλητ.	—	—	—	—	—	—

ΚΛΙΣΗ ΜΕΤΟΧΩΝ

	ενικός αριθμός			πληθυντικός αριθμός		
	αρσ.	θηλ.	ουδ.	αρσ.	θηλ.	ουδ.
ονομ.	ὤν	οὖσα	ὄν	ὄντες	οὖσαι	ὄντα
γεν.	ὄντος	οὔσης	ὄντος	ὄντων	οὐσῶν	ὄντων
δοτ.	ὄντι	οὔσῃ	ὄντι	οὖσι	οὔσαις	οὖσι
αιτ.	ὄντα	οὖσαν	ὄν	ὄντας	οὔσας	ὄντα
κλητ.	ὤν	οὖσα	ὄν	ὄντες	οὖσαι	ὄντα

	ενικός αριθμός			πληθυντικός αριθμός		
	αρσ.	θηλ.	ουδ.	αρσ.	θηλ.	ουδ.
ονομ.	ἐμβαλών	ἐμβαλοῦσα	ἐμβαλόν	ἐμβαλόντες	ἐμβαλοῦσαι	ἐμβαλόντα
γεν.	ἐμβαλόντος	ἐμβαλούσης	ἐμβαλόντος	ἐμβαλόντων	ἐμβαλουσῶν	ἐμβαλόντων
δοτ.	ἐμβαλόντι	ἐμβαλούσῃ	ἐμβαλόντι	ἐμβαλοῦσι	ἐμβαλούσαις	ἐμβαλοῦσι
αιτ.	ἐμβαλόντα	ἐμβαλοῦσαν	ἐμβαλόν	ἐμβαλόντας	ἐμβαλούσας	ἐμβαλόντα
κλητ.	ἐμβαλών	ἐμβαλοῦσα	ἐμβαλόν	ἐμβαλόντες	ἐμβαλοῦσαι	ἐμβαλόντα

	ενικός αριθμός			πληθυντικός αριθμός		
	αρσ.	θηλ.	ουδ.	αρσ.	θηλ.	ουδ.
ονομ.	ἐκπλαγείς	ἐκπλαγεῖσα	ἐκπλαγέν	ἐκπλαγέντες	ἐκπλαγεῖσαι	ἐκπλαγέντα
γεν.	ἐκπλαγέντος	ἐκπλαγείσης	ἐκπλαγέντος	ἐκπλαγέντων	ἐκπλαγεισῶν	ἐκπλαγέντων
δοτ.	ἐκπλαγέντι	ἐκπλαγείσῃ	ἐκπλαγέντι	ἐκπλαγεῖσι	ἐκπλαγείσαις	ἐκπλαγεῖσι
αιτ.	ἐκπλαγέντα	ἐκπλαγεῖσαν	ἐκπλαγέν	ἐκπλαγέντας	ἐκπλαγείσας	ἐκπλαγέντα
κλητ.	ἐκπλαγεῖς	ἐκπλαγεῖσα	ἐκπλαγέν	ἐκπλαγέντες	ἐκπλαγεῖσαι	ἐκπλαγέντα

	ενικός αριθμός			πληθυντικός αριθμός		
	αρσ.	θηλ.	ουδ.	αρσ.	θηλ.	ουδ.
ονομ.	ἐπιχειρῶν	ἐπιχειροῦσα	ἐπιχειροῦν	ἐπιχειροῦντες	ἐπιχειροῦσαι	ἐπιχειροῦντα
γεν.	ἐπιχειροῦντος	ἐπιχειρούσης	ἐπιχειροῦντος	ἐπιχειρούντων	ἐπιχειρουσῶν	ἐπιχειρούντων
δοτ.	ἐπιχειροῦντι	ἐπιχειρούσῃ	ἐπιχειρούντι	ἐπιχειροῦσι	ἐπιχειρούσαις	ἐπιχειροῦσι
αιτ.	ἐπιχειροῦντα	ἐπιχειροῦσαν	ἐπιχειροῦν	ἐπιχειροῦντας	ἐπιχειροῦσας	ἐπιχειροῦντα
κλητ.	ἐπιχειρῶν	ἐπιχειροῦσα	ἐπιχειροῦν	ἐπιχειροῦντες	ἐπιχειροῦσαι	ἐπιχειροῦντα

	ενικός αριθμός			πληθυντικός αριθμός		
	αρσ.	θηλ.	ουδ.	αρσ.	θηλ.	ουδ.
ονομ.	βιώσας	βιώσασα	βιῶσαν	βιώσαντες	βιώσασαι	βιώσαντα
γεν.	βιώσαντος	βιωσάσης	βιώσαντος	βιωσάντων	βιωσασῶν	βιωσάντων
δοτ.	βιώσαντι	βιωσάσῃ	βιώσαντι	βιώσασι	βιωσάσαις	βιώσασι
αιτ.	βιώσαντα	βιώσασαν	βιῶσαν	βιώσαντας	βιωσάσας	βιώσαντα
κλητ.	βιώσας	βιώσασα	βιῶσαν	βιώσαντες	βιώσασαι	βιώσαντα

ΧΡΟΝΙΚΕΣ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ					
Ενεστώτας	**Παρατατικός**	**Μέλλοντας**	**Αόριστος**	**Παρακείμενος**	**Υπερσυντέλικος**
ὤν	—	ἐσόμενος	γενόμενος	γεγονώς	—
γράφει	ἔγραφεν	γράψει	ἔγραψεν	γέγραφεν	ἐγεγράφει
διδομένῃ	—	δοθησομένῃ	δοθείσῃ	δεδομένῃ	—
διδόμενον	—	δοθησόμενον	δοθέν	δεδομένον	—
κινεῖν	—	κινήσειν	κινῆσαι	κεκινηκέναι	—
ἐστί	ἦν	ἔσται	ἐγένετο	γέγονε	ἐγεγόνει
νεανιευόμενος	—	νεανιευσόμενος	νεανιευσάμενος	νενεανιευμένος	—
λέγει	ἔλεγε	λέξει/ ἐρεῖ	ἔλεξε/ εἶπε	εἴρηκε	εἰρήκει
ἔχει	εἶχεν	ἕξει/ σχήσει	ἔσχε	ἔσχηκε	ἐσχήκει
κινεῖ	ἐκίνει	κινήσει	ἐκίνησε	κεκίνηκε	ἐκεκινήκει
μεταβαίνων	—	μεταβησόμενος	μεταβάς	μεταβεβηκώς	—
θαυμάζοντος	—	θαυμασομένου	θαυμάσαντος	τεθαυμακότος	—
δεομένου	—	δεηθησομένου	δεηθέντος	δεδεημένου	—
ἐξάγειν	—	ἐξάξειν	ἐξαγαγεῖν	ἐξηχέναι	—
δεικνύναι	—	δείξειν	δεῖξαι	δεδειχέναι	—
κινούμενον	—	κινησόμενον	κινησάμενον	κεκινημένον	—
νεωλκουμένην	—	νεωλκηθησομένην	νεωλκηθεῖσαν	νενεωλκημένην	—
ἐμβάλλων	—	ἐμβαλῶν	ἐμβαλών	ἐμβεβληκώς	—
σείων	—	σείσων	σείσας	σεσεικώς	—
προσάγεται	προσήγετο	προσάξεται	προσηγάγετο	προσῆκται	προσῆκτο
ἐπιθέουσαν	—	ἐπιθευσομένην	ἐπιδραμοῦσαν	ἐπιδεδραμηκυῖαν	—
ἐκπληττόμενος	—	ἐκπλαγησόμενος	ἐκπλαγείς	ἐκπεπληγμένος	—
συννοῶν	—	συννοήσων	συννοήσας	συννενοηκώς	—
πείθει	ἔπειθε	πείσει	ἔπεισε	πέπεικε	ἐπεπείκει
ἀμυνομένῳ	—	ἀμυνουμένῳ	ἀμυναμένῳ	—	—
ἐπιχειροῦντι	—	ἐπιχειρήσοντι	ἐπιχειρήσαντι	ἐπικεχειρηκότι	—
κατασκευάζῃ	—	—	κατασκευάσῃ	κατεσκευακώς ἦ	—
χρῆται	ἐχρῆτο	χρήσεται	ἐχρήσατο/ ἐχρήσθη	κέχρηται	ἐκέχρητο
βιῶν	—	βιωσόμενος	βιώσας	βεβιωκώς	—
ὑπάρχει	ὑπῆρχε	ὑπάρξει	ὑπῆρξε	ὑπῆρχε	ὑπήρχει

ΕΓΚΛΙΤΙΚΕΣ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ					
Οριστική	**Υποτακτική**	**Ευκτική**	**Προστακτική**	**Απαρέμφατο**	**Μετοχή**
ἔγραψεν	γράψῃ	γράψαι	γραψάτω	γράψαι	γράψας,-ασα, -αν
ἐστί	ᾖ	εἴη	ἔστω	εἶναι	ὤν, οὖσα, ὄν
εἶπεν	εἴπῃ	εἴποι	εἰπέτω	εἰπεῖν	εἰπών-οῦσα, -όν
ἐκίνησεν	κινήσῃ	κινήσαι	κινησάτω	κινῆσαι	κινήσας,-ασα, -αν
προσηγάγετο	προσαγάγῃ	προσαγάγοι	προσαγαγέτω	προσαγαγεῖν	προσαγαγών-οῦσα, -όν
ἔπεισε	πείσῃ	πείσαι	πεισάτω	πεῖσαι	πείσας,-ασα, -αν
κατεσκεύασε	κατασκευάσῃ	κατασκευάσαι	κατασκευασάτω	κατασκευάσαι	κατασκευάσας,ασα, -αν
ἐχρήσατο	χρήσῃ	χρήσαι	χρησάτω	χρῆσαι	χρήσας,-ασα, -αν

Α6. ΛΕΠΤΟΜΕΡΗΣ ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ

1. **Καί μέντοι καί Ἀρχιμήδης, Ἱέρωνι τῷ βασιλεῖ συγγενής ὤν καί φίλος, ἔγραψεν:** κύρ. πρότ. κρίσης. **Ἀρχιμήδης:** υποκ. στο **ἔγραψεν** [: το ρήμα της πρότασης] και στη μτχ. **ὤν:** επιθ. (αναφ.) μτχ. **Ἱέρωνι:** δοτ. αντικ. στα **συγγενής - φίλος:** κατηγορούμενα στο Ἀρχιμήδης [η μτχ. **ὤν** είναι τύπος συνδετικός]. **τῷ βασιλεῖ:** παράθεση στο Ἱέρωνι.
2. **ὡς τῇ δοθείσῃ δυνάμει τό δοθέν βάρος κινῆσαι δυνατόν ἐστι:** δευτ. ειδ. πρότ. αντικ. στο **ἔγραψεν** της προηγούμενης πρότασης. [**τινα:** ενν.]: υποκ. στο **κινῆσαι:** τελ. απαρέμφ. υποκ. στην απρόσωπη έκφραση **δυνατόν ἐστι** [: το ρήμα της πρότασης]. **τῇ δοθείσῃ:** επιθ. προσδ. στο **δυνάμει:** δοτ. του μέσου. **τό δοθέν:** επιθ. μτχ. επιθ. προσδ. στο **βάρος:** αντικ. του κινῆσαι.

ΠΡΟΣΕΞΕ. Δεν μπορεί να θεωρεί ότι η μετοχή **δοθείσῃ** της προηγούμενης πρότασης δηλώνει κάτι το **υποτιθέμενο**, γιατί δεν έχει το στοιχείο, που θα το έδειχνε, την άρνηση **μή**.

3. **καί νεανιευσάμενος εἶπεν:** κύρ. πρότ. κρίσης [**ὁ Ἀρχιμήδης:** ενν.]: υποκ. στο **εἶπεν** [το ρήμα της πρότασης] και στη μτχ. **νεανιευσάμενος:** χρον. μτχ.
4. **ὡς ἐκίνησεν ἄν ταύτην μεταβάς εἰς ἐκείνην:** δευτ. ειδ. πρότ. αντικ. στο **εἶπεν** της προηγούμενης κύριας πρότασης. [**ὁ Ἀρχιμήδης:** ενν.]: υποκ. στο **ἐκίνησεν ἄν** [: το ρήμα της πρότασης, δυνητική οριστική] και στη μτχ. **μεταβάς:** χρον. μτχ. **ταύτην:** αντικ. στο ρήμα. **εἰς ἐκείνην:** εμπρόθ. προσδ. κίνησης σε τόπο.
5. **εἰ γῆν εἶχεν ἑτέραν:** δευτ. υποθ. πρότ. [**Ἀρχιμήδης:** ενν.]: υποκ. στο **εἶχεν** [: το ρήμα της πρότασης]. **ἑτέραν:** επιθ. προσδ. στο **γῆν:** αντικ.

   ΥΠΟΘΕΤΙΚΟΣ λόγος: εἰ εἶχεν [εἰ + οριστική ιστορικού χρόνου] : **υπόθεση** → ἐκίνησεν ἄν [δυνητική οριστική] : **απόδοση**· δηλώνει το **μη πραγματικό**.

   • Ο υποθετικός λόγος είναι εξαρτημένος, γιατί εξαρτάται από τό λεκτικό

ρήμα **εἶπεν** [της πρότασης **3**] και γι᾽ αυτό καί έχει απόδοση την ειδική πρόταση **ὡς ἐκίνησεν ἄν…**

ΠΡΟΣΕΞΕ. Εξαρτημένος [ή πλάγιος] λέγεται ο υποθετικός λόγος, ο οποίος εξαρτάται από ρήματα **αιθσητικά, γνωστικά, λεκτικά, δοξαστικά, βουλητικά** [= επιθυμίας], **κελευστικά, προτρεπτικά, αποτρεπτικά, ερωτηματικά** και από άλλα ρήματα ή και φράσεις συγγενικής σημασίας μ᾽ αυτά.

• Τα ρήματα από τα οποία εξαρτώνται οι υποθετικοί αυτοί λόγοι, δεν είναι οι αποδόσεις τους· αποδόσεις τους είναι ή **η πρόταση** [ειδική ή πλάγια ερωτηματική] ή **το απαρέμφατο** ή **η καταγορηματική μετοχή,** που εξαρτώνται απ᾽ αυτά, όπως η παραπάνω ειδική πρόταση (**4**).

6. Θαυμάσαντος δὲ τοῦ Ἱέρωνος, καὶ δεηθέντος εἰς ἔργον ἐξαγαγεῖν τὸ πρόβλημα καὶ δεῖξαί τι τῶν μεγάλων κινούμενον ὑπὸ σμικρᾶς δυνάμεως, ὁλκάδα τριάρμενον τῶν βασιλικῶν πόνῳ μεγάλῳ καί χειρὶ πολλῇ νεωλκηθεῖσαν, ἐμβαλὼν ἀνθρώπους τε πολλοὺς καὶ τὸν συνήθη φόρτον, αὐτὸς ἄπωθεν καθήμενος, οὐ μετὰ σπουδῆς ἀλλ᾽ ἠρέμα τῇ χειρὶ σείων ἀρχὴν τινα πολυσπάστου, προσηγάγετο, λείως καὶ ἀπταίστως, ὥσπερ διὰ θαλάσσης ἐπιθέουσαν: κύρια πρόταση κρίσης. [**Ἀρχιμήδης:** ενν.]: υποκ. στο **προσηγάγετο** [: το ρήμα της πρότασης]. τριάρμενον: επιθ. προσδ. στο **ὁλκάδα:** αντικ. του ρήματος. **τοῦ Ἱέρωνος:** υποκ. στις μτχ. **θαυμάσαντος** [: αιτιολ. μτχ.] - **δεηθέντος** [: χρον. μτχ. **κατά το σχολικό βιβλίο**]: γενικές απόλυτες. **ἐξαγαγεῖν - δεῖξαι:** τελικά απαρέμφ. **τό πρόβλημα:** αντικ. του ἐξαγαγεῖν. **εἰς ἔργον:** εμπρόθ. προσδ. τρόπου. **τι:** αντικ. στο δεῖξαι. **τῶν μεγάλων:** γεν. διαιρετική από το **τί:** υποκ. στη μτχ. **κινούμενον:** κατηγ. μτχ. από το δεῖξαι. **ὑπό δυνάμεως:** εμπρόθ. προσδ. ποιητικού αιτίου. **σμικρᾶς:** επιθ. προσδ. στο δυνάμεως. **τῶν βασιλικῶν:** γεν. διαιρ. από το ὁλκάδα. **νεωλκηθεῖσαν:** επιθ. μτχ. επιθ. προσδ. στο ὁλκάδα [: υποκ. και στη μτχ.]. **μεγάλῳ:** επιθ. προσδ. στο **πόνῳ:** δοτ. του τρόπου. **πολλῇ:** επιθ. προσδ. στο **χειρί:** δοτ. του ὀργάνου.

ΠΡΟΣΕΞΕ. Δεν πρέπει να συγχέονται η δοτική του μέσου και η δοτική του οργάνου· **η δοτική του μέσου είναι ουσιαστικό** αφηρημένο [δηλ. κάτι που δεν πιάνεται ως όργανο για να γίνει αυτό που σημαίνει το ρήμα], ενώ η δοτική του οργάνου είναι **συγκεκριμένο ουσιαστικό.** Βλέπε ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟ Ελ. κ. Βολονάκη σελ. 94, 95.

ἐμβαλών: χρον. μτχ. [**Ἀρχιμήδης:** ενν.] υποκ. στη μτχ. **πολλούς:** επιθ. προσδ. στο **ἀνθρώπους:** αντικ. στη μτχ. **τόν συνήθη:** επιθ. προσδ. στο **φόρτον:** αντικ. στη μτχ. **αὐτός:** κατηγ. προσδ. στο [**Ἀρχιμήδης:** ενν.]: υποκ. στη μτχ. **καθήμενος:** χρον. μτχ. **ἄπωθεν:** επιρρ. προσδ. τόπου. **μετά σπουδῆς:** εμπρόθ. προσδ. τρόπου. **ἠρέμα:** επιρρ. προσδ. τρόπου. **τῇ χειρί:** δοτ. του οργάνου από τη μτχ. **σείων:** τροπ. μτχ. **πολυσπάστου:** γεν. υποκειμενική από το **ἀρχήν:** αντικ. στη μτχ. σείων. **τινα:** επιθ. προσδ. στο αρχήν. **λείως - ἀπταίστως:** επιρρ. προσδιορισμοί τρόπου. **ὥσπερ ἐπιθέουσαν:** αιτιολογική μετοχή με το **ὥσπερ** και δηλώνει ψεύτικη αιτιολογία. **διά θαλάσσης:** εμπρόθ. προσδ. κίνησης μέσω τόπου.

ΠΡΟΣΕΞΕ. Αιτιολογική μετοχή **ψεύτικης αιτιολογίας.** Η μετοχή στην περίπτωση αυτή έχει πάντα μπροστά της το **ὥσπερ** και μεταφράζεται με: **σαν να + υποτακτική** [παραδ. **1,3**] ή **σαν να + ιστορικό χρόνο οριστικής** [παράδ. **2**].

Παραδείγματα - Μετάφραση

1. *Λέγει ὡς ὑβριστής εἰμι* ***ὥσπερ μέλλων*** *ἀληθῆ λέγειν [= λέει ότι τάχα είμαι θρασύς.* ***σαν να πρόκειται*** *να λέει την αλήθεια].*
2. *Ὠρχοῦντο* ***ὥσπερ*** *ἄλλοις* ***ἐπιδεικνύμενοι*** *[= χόρευαν* ***σαν να έκαναν*** *σε άλλους επίδειξη].*
3. *Βασιλέα τόν μέγα αὐτόν προσαγορεύομεν* ***ὥσπερ*** *αἰχμάλωτοι* ***γεγονότες*** *[= ονομάζουμε αυτόν μεγάλο βασιλιά* ***σαν να έχουμε*** *γίνει αιχμάλωτοι].*

7. Ἐκπλαγείς οὖν ὁ βασιλεύς καί συννοήσας τῆς τέχνης τήν δύναμιν, ἔπεισεν τόν Ἀρχιμήδην: κύρ. πρότ. κρίσης. **ὁ βασιλεύς:** υποκ. στο **ἔπεισεν** [: το ρήμα της πρότασης] και στις μτχ. **ἐκπλαγείς - συννοήσας:** αιτιολ. μετοχές. τόν **Ἀρχιμήδην:** αντικ. στο ἔπεισεν. **τῆς τέχνης:** γεν. υποκειμενική από το τήν δύναμιν: αντικ. στη μτχ. συννοήσας.

8. ὅπως αὐτῷ τά μέν ἀμυνομένῳ τά δ᾽ ἐπιχειροῦντι μηχανήματα κατασκευάσῃ πρός πᾶσαν ἰδέαν πολιορκίας: δευτ. τελ. πρότ. [**ὁ Ἀρχιμήδης:** ενν.]: υποκ. στο **κατασκευάσῃ** [: το ρήμα της πρότασης]. **μηχανήματα:** αντικ. στο ρήμα. **αὐτῷ:** δοτ. προσωπική χαριστική και υποκ. στις μτχ. **ἀμυνομένῳ - ἐπιχειροῦντι:** χρονικές μτχ. **τά μέν - τά δέ:** επιμεριστικές παραθέσεις. **πρός ἰδέαν:** εμπρόθ. προσδ. σκοπού. **πᾶσαν:** κατηγ. προσδ. στο ἰδέαν. **πολιορκίας:** γεν. κτητική ή παραθετική από το ἰδέαν.

9. Οἷς αὐτός μέν οὐκ ἐχρήσατο, τοῦ βίου τό πλεῖστον ἀπόλεμον καί πανηγυρικόν βιώσας: κύρ. αναφορική πρότ. κρίσης. **αὐτός:** υποκ. στο οὐκ **ἐχρήσατο** [: το ρήμα της πρότασης] και στη μτχ. **βιώσας:** αιτιολ. μτχ. **τοῦ βίου:** γεν. διαιρ. από **τό πλεῖστον:** σύστοιχο αντικ. στη μτχ. **ἀπόλεμον - πανηγυρικόν:** επιρρηματικά κατηγ. τρόπου.

ΠΡΟΣΕΞΕ. Η αντωνυμία **ὅς, ἥ, ὅ** και τα αναφορικά επιρρήματατα **ὅθεν, ὁπόθεν, ἔνθεν, ἔνθα, οὗ, ὅπου** στην αρχή περιόδου ή ημιπεριόδου **εισάγουν κύριες προτάσεις,** όταν όμως δεν υπάρχει άλλη κύρια πρόταση στην ίδια περίοδο ή ημιπερίοδο.

• Οι προτάσεις αυτές προσδιορίζουν [αναφέρονται] προηγούμενα και τα αναφορικά που τις εισάγουν, **ισοδυναμούν** με δεικτική αντωνυμία ή δεικτικό επίρρημα και **μεταφράζονται** με δεικτική αντωνυμία ή δεικτικό επίρρημα και με λέξεις που έχουν τη σημασία των συνδέσμων **ἀλλά, οὖν, γάρ, μέντοι, ἄρα, καί, δέ** [: **ἀλλ᾽ οὗτος** = αλλ᾽ αυτός, **οὗτος οὖν** = αυτός λοιπόν, **οὗτος γάρ** = γιατί αυτός, **οὗτος μέντοι** = αυτός βέβαια, **καί οὗτος** = κι αυτός, **οὗτος δέ** = αυτός όμως, **ἐκεῖθεν οὖν** = από εκεί λοιπόν, **ἐκεῖ δέ** = εκεί όμως] κ.λπ.

10. τότε δ᾽ ὑπῆρχε τοῖς Συρακοσίοις εἰς δέον ἡ παρασκευή: κύρ. πρότ. κρίσης ό,τι και η προγηούμενη που συνδέονται παρατακτικά με τους αντιθετικούς

συνδέσμους **μέν-δέ**. **ἡ παρασκευή:** υποκ. στο **ὑπῆρχε** [: το ρήμα της πρότασης]. **τοῖς Συρακουσίοις:** δοτ. προσωπική κτητική από το ὑπῆρχε. **τότε:** επιρρ. προσδ. χρόνου. **εἰς δέον:** εμπρόθ. προσδ. του σκοπού.

11. καί μετά τῆς παρασκευῆς δημιουργός [ὑπῆρχεν]: κύρ. πρότ. κρίσης συνδέεται παρατακτικά με την προηγούμενη πρόταση με το συμπλεκτικό σύνδεσμο **καί. Δημιουργός:** υποκ. στο [**ὑπῆρχε:** ενν.] μετά **τῆς παρασκευῆς:** εμπρόθ. προσδ. συνοδείας.

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

στις ερμηνευτικές ερωτησεις της σελ. 54 του σχ. βιβλίου

1. Ποια επινόηση του Αρχιμήδη ενθουσίασε τον Ιέρωνα;

Ο Ιέρων ενθουσιάστηκε από την ανακάλυψη του Αρχιμήδη σχετικά με τη δυνατότητα των μοχλών. Απόρησε, όταν ο Αρχιμήδης καυχήθηκε ότι θα μπορούσε καταβάλλοντας μικρή δύναμη να ανυψώσει ή να μετακινήσει μεγάλα βάρη, κάτι για το οποίο ως τότε απαιτούνταν πολλοί άνθρωποι και μεγάλος κόπος. Παρά τη σιγουριά και την αυτοπεποίθηση του Αρχιμήδη, όμως, ο Ιέρων φάνηκε δύσπιστος απέναντι σε κάτι τόσο πρωτοποριακό και ζήτησε την έμπρακτη απόδειξη των ισχυρισμών του εφευρέτη.

2. Πώς απέδειξε ο Αρχιμήδης ότι η επινόησή του ήταν σωστή;

Ο Αρχιμήδης σε ένα βαρύ πολεμικό πλοίο έβαλε ανθρώπους και το συνηθισμένο φορτίο. Ενώ, λοιπόν, πριν χρειάζονταν πολλά χέρια και μεγάλη κατανάλωση δύναμης, για να τραβηχτεί το πλοίο από τη θάλασσα στη στεριά, ο Αρχιμήδης το κατάφερε τραβώντας την άκρη του σχοινιού από ένα σύστημα τροχαλιών. Έτσι χωρίς καμία δυσκολία και χρησιμοποιώντας ελάχιστη δύναμη τράβηξε το πλοίο στη στεριά. Ο Ιέρων έκπληκτος αναγνώρισε την εφευρετικότητα του Αρχιμήδη και ζήτησε τη συνεργασία του για το καλό του τόπου.

3. Ποιο ρόλο διαδραματίζει στις μέρες μας η επιστήμη στην άμυνα μιας χώρας; Να αναφέρετε συγκεκριμένα παραδείγματα.

Άμυνα χωρίς τη συνδρομή της επιστήμης είναι ανύπαρκτη. Για τη δημιουργία αμυντικών εξοπλισμών στρεφόμαστε στην επιστήμη. Όμως η άμυνα εξελίσσεται κάθε φορά βάσει των τρόπων επίθεσης, οι οποίοι επινοούνται επίσης με τη συνδρομή της επιστήμης. Όπως το καλό συνυπάρχει με το κακό, έτσι και η επιστήμη μπορεί να εξελιχθεί τόσο ως μέσο άμυνας όσο και ως μέσο επίθεσης. Γι' αυτό η εφαρμογή της πρέπει να βασίζεται στην ευθύνη και τη συνείδηση του χρήστη. Για τους λόγους αυτούς ποτέ μια χώρα δεν μπορεί να είναι σίγουρη ότι διαθέτει τους κατάλληλους μηχανισμούς άμυνας και να σταματήσει την ανάπτυξή τους. Η εξέλιξη των αμυντικών μηχανισμών προκαλούν το φό-

βο των αντιπάλων και έτσι διατηρείται η ειρήνη, ακόμη κι αν δε χρειαστεί ποτέ να χρησιμοποιηθούν αυτοί οι μηχανισμοί. Για παράδειγμα, οι ατομικές βόμβες, που χρησιμοποιήθηκαν στο Ναγκασάκι, στη Χιροσίμα και αλλού, προκάλεσαν τόσο τρόμο στην ανθρωπότητα, ώστε ο καθένας προσπαθεί να αποφύγει τη χρήση τους. Έτσι όπλα, που κατασκευάστηκαν για επίθεση, λειτουργούν αμυντικά, αφού προκαλούν φόβο και αναστέλλουν την επίθεση του εχθρού.

4. Να αναζητήσετε αναπαραστάσεις αρχαίων μηχανημάτων (π.χ. υπολογιστής Αντικυθήρων) και να τις παρουσιάσετε στην τάξη. Μπορείτε να κατασκεύασετε σχετικές μακέτες με τη βοήθεια όσων διδάσκεστε στα μαθήματα της Φυσικής και της Τεχνολογίας.

[Μπορείτε να αναζητήσετε αναπαραστάσεις ενός καταπέλτη ή ενός βαρούλκου κ.λπ.]

ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

Ερμηνευτικού – πραγματολογικού περιεχομένου

1. Πώς θέλησε ο Ιέρων να εκμεταλλευτεί την εφεύρεση τιυ Αρχιμήδη;

Απάντηση: Ο Ιέρων θαύμασε τόσο πολύ την εφευρετικότητα του Αρχιμήδη, ώστε σκέφτηκε αμέσως τρόπους να την εκμεταλλευτεί προς όφελος της πόλης. Ζήτησε από τον εφευρέτη την κατασκευή όπλων, που θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν τόσο για την άμυνα της πόλης όσο και για οποιαδήποτε επιθετική επιχείρηση. Στην πραγματικότητα, όμως, δε χρειάστηκε να χρησιμοποιήσει τις εφευρέσεις του Αρχιμήδη, γιατί ο φόβος, που προκαλούσαν στους εχθρούς, ήταν τόσο μεγάλος, ώστε η πόλη δε δέχτηκε καμία επίθεση, όσο ζούσε σ' αυτήν ο μεγάλος εφευρέτης.

2. «τότε δ' ὑπῆρχε… ὁ δημιουργός»: Να σχολιάσετε τη φράση. Τι δύναμη χαρίζει η επιστήμη;

Απάντηση: Οι εφευρέσεις του Αρχιμήδη τοποθετούσαν τον Ιέρωνα σε πλεονεκτικότερη θέση έναντι των εχθρών του. Οι ήδη υπάρχουσες εφευρέσεις θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν, ώστε ο Ιέρων να κερδίσει σε οποιαδήποτε σύγκρουση, αλλά και ο ίδιος ο δημιουργός βρισκόταν κοντά του, ώστε να αντιμετωπίσει με μια νέα εφεύρεση κάθε απροσδόκητο ενδεχόμενο. Αυτό προκαλούσε στους εχθρούς μεγαλύτερο φόβο, οι οποίοι δεν τολμούσαν να προβούν σε επίθεση εναντίον του. Βλέπουμε, λοιπόν, ότι μέσω της επιστήμης ακόμη και ένας σωματικά αδύναμος άνθρωπος ή ένας ολιγάριθμος λαός μπορεί να καταστεί αήττητος. Αυτή είναι η δύναμη του ανθρώπινου νου, που ξεπερνάει τη δύναμη του σώματος.

ΜΕΡΟΣ Β΄

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΑ - ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΚΑ: Λέξη κλιτή ως α΄ συνθετικό

1. ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ ως α΄ συνθετικό

Όταν το πρώτο συνθετικό μιας λέξης είναι ουσιαστικό, κανονικά το θέμα του δε μεταβάλλεται, και κυρίως, όταν το ουσιαστικό είναι δευτερόκλιτο.

Αμετάβλητο θέμα.

ἀγορά (θ. ἀγορα-): **ἀγορα** *- νόμος· νίκη: (θ. νικη-)* **νικη-***φόρος· δῆμος (θ. δημο-):* **δημο-***κρατία· λόγος (θ. λογο-)* ***λογο*** *- γράφος· ναῦς (θ. ναυ-)* **ναυ-***μάχος.*

Μετασχηματισμένο θέμα

α. Μετασχηματίζεται συνήθως το θέμα των πρωτοκλίτων και τριτοκλίτων ουσιαστικών από αναλογία στα δευτερόκλιτα και λήγει σε **ο**:

*ἡμέρα (θ. ἡμερα-): ἡμερ**ο**- δρόμος· ἅμαξα (θ. ἁμαξα-): ἁμαξ**ο**-πηγός· ἰχθύς (θ. ἰχθυ-) ἰχθυ**ο**-πώλης.*

β. Μετασχηματίζεται σπάνια και το θέμα των δευτερόκλιτων και τριτόκλιτων ουσιαστικών ως πρώτων συνθετικών από αναλογία στα πρωτόκλιτα και λήγει σε **α** ή σε **η**:

*βιβλίον (θ. βιβλιο-): βιβλι**ο**-γράφος· ἔλαφος (θ. ἐλαφο-): ἐλαφ**η** -βόλος· λαμπάς, γεν. λαμπάδος (θ. λαμπαδ-): λαμπαδ**η** - φόρος.*

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

α. Τα τριτόκλιτα ουδέτερα ουσιαστικά που λήγουν σε **-μα,** όταν είναι πρώτα συνθετικά, άλλοτε διατηρούν το **ατ** και άλλοτε το αποβάλλουν:

ἅρμα, γεν. ἅρματος (θ. **ἁρματ-***):* **ἁρματ-***ηλάτης* (το **ατ** διατηρείται), *ἁρμ-ἅμαξα* (το **ατ** αποβάλλεται)· *αἷμα, γεν. αἵματος, (θ.* **αἱματ-***):* **αἱματο-***σταγής* (το **ατ** διατηρείται), **αἱμο-***βαφής* (το **ατ** αποβάλλεται).

β. Τα ουσιαστικά **γῆ, πῦρ, ὕδωρ,** όταν είναι πρώτα συνθετικά, έχουν περισσότερα από ένα θέμα:

γῆ	**γη** ή **γεω**	: **γη-***γενής,* **γεω-***μέτρης*
πῦρ	**πυρ-** ή	: **πυρ-***φόρος*
	πυρι- ή	: **πυρι-***φλεγής*
	πυρο	: **πυρο-***ειδής*
ὕδωρ	**ὑδατο-**	: **ὑδατο-***ειδής*
ὑδρο-		: **ὑδρο-***πότης*
ὑδρ-		: **ὑδρ-***αγωγός.*

2. ΕΠΙΘΕΤΟ ως α΄ συνθετικό

Όταν το πρώτο συνθετικό μιας λέξης είναι επίθετο, κανονικά η σύνθετη λέξη παράγεται από το θέμα του αρσενικού γένους του επιθέτου:

ἄκρα + πόλις (θ. **ἀκρο-,** από το αρσενικό ἄκρος): **ἀκρό-***πολις*
Θερμαί + πύλαι (θ. **θερμο-**): **Θερμο-***πύλαι·*
χίλια + τάλαντα (θ. **χιλιο-**): **χιλιο-***τάλαντος.*

- Όταν τα τέσσερα πρώτα κλιτά απόλυτα αριθμητικά **εἷς, δύο, τρεῖς, τέσσαρες** χρησιμοποιούνται ως πρώτα συνθετικά, τότε το θέμα τους είναι **μονο-, δι-, τρι-, τετρα-**:

  μονο-ειδής**, δί-***δραχμον,* **τρί-***μηνος,* **τετρά-***πηχυς.*

- Όταν τα άκλιτα απόλυτα αριθμητικά χρησιμοποιούνται ως πρώτα συνθετικά, τότε άλλοτε μένουν αμετάβλητα και άλλοτε μετασχηματίζονται από αναλογία στα αριθμητικά **ἑπτά, ἐννέα, δέκα** κ.λπ.

  πεντε-*τάλαντος,* **πεντά-***δραχμον·* **εἰκοσί-***πηχυς,* **εἰκοσά-***πηχυς.*

- Όταν τα επίθετα **καλός** και **πᾶς** χρησιμοποιούνται ως πρώτα συνθετικά, τότε το θέμα τους είναι: **καλλι-, παντο-** ή **παν-**:

  καλλί-*νικος,* **καλλι-***εργῶ·* **παντο-***πόρος,* **πάν-***σοφος.*

3. ΡΗΜΑ ως α΄ συνθετικό

Όταν το πρώτο συνθετικό μιας λέξης είναι ρήμα, η σύνθετη λέξη παράγεται από το **ρηματικό** ή από το **χρονικό** θέμα (κανονικά από το θέμα του ενεργητικού αορίστου ή του μέλλοντα). Το θέμα αυτό κατά τη σύνθεση άλλοτε δε μεταβάλλεται και άλλοτε μετασχηματίζεται.

Αμετάβλητο θέμα. Το θέμα του **α΄** συνθετικού μένει αμετάβλητο, όταν το δεύτερο συνθετικό αρχίζει από φωνήεν:

(ἔχω + ἐγγύη): **ἐχ-έ***γγυον,* **φθιν-ό***πωρον.*

Μετασχηματισμένο θέμα. Το θέμα του **α΄** συνθετικού μετασχηματίζεται με την προσθήκη ενός από τα φωνήεντα **ε** ή **ι** ή **ο,** όταν το δεύτερο συνθετικό αρχίζει από σύμφωνο:

*ἐχ-***έ***-φρων, κρυψ-***ί***-νους, φυγ-***ό***-δικος.*

- Όταν το πρώτο συνθετικό μιας λέξης είναι ρήμα συνηρημένο σε **-έω,** τότε το θέμα του σε **-εω** ρήματος χρησιμοποιείται χωρίς το χαρακτήρα του **ε** μπροστά από φωνήεν και μπροστά από σύμφωνο· στη θέση του **ε** τίθεται το **ο:**

  φιλέ-ω (θ. **φιλε-**): **φιλ-***άνθρωπος·* όμως **φιλό-***ξενος*
  μισέ-ω (θ. **μισε-**): **μισ-***άνθρωπος·* όμως **μισο-***γύνης.*

ΑΠΑΝΤΗΣΗ

στην άσκηση της σελ. 54 του σχ. βιβλίου

Να συμπληρώσετε τη δεύτερη στήλη του πίνακα με τις σύνθετες λέξεις που προκύπτουν από τα συνθετικά της πρώτης στήλης. Κατόπιν να δηλώσετε τι μέρος του λόγου είναι το α΄ συνθετικό τους, στην τρίτη στήλη:

Λέξη κλιτή ως α΄συνθετικό

α΄ συνθετικό		β΄ συνθετικό	σύνθετη λέξη		α΄ συνθετικό
γῆ	+	**πέδον**	(ουσ.)	**γήπεδον**	ουσιαστικό
γῆ	+	**πονέω, πονῶ**	(ουσ.)	**γεωπόνος**	ουσιαστικό
ἔχω	+	**ἐγγύη**	(επίθ.)	**ἐχέγγυος**	ρήμα
ἔχω	+	**μῦθος**	(επίθ.)	**ἐχέμυθος**	ρήμα
μέγας	+	**φυῆ**	(επίθ.)	**μεγαφυής**	επίθετο
μέγας	+	**πόλις**	(ουσ.)	**μεγαλόπολις**	επίθετο
μηχανή	+	**ῥάπτω**	(επίθ.)	**μηχανορράφος**	ουσιαστικό
μικρός	+	**ψυχή**	(επίθ.)	**μικρόψυχος**	επίθετο
ναῦς	+	**σταθμός**	(ουσ.)	**ναύσταθμος**	ουσιαστικό
ναῦς	+	**πήγνυμι**	(ουσ.)	**ναυπηγός**	ουσιαστικό
πᾶς	+	**ἄγυρις**	(ουσ.)	**πανήγυρις**	επίθετο
πείθω	+	**ἄρχω**	(ουσ.)	**πειθαρχία**	ρήμα
πείθω	+	**ἠνία**	(επίθ.)	**πειθήνιος**	ρήμα
πολύς	+	**δαπάνη**	(επίθ.)	**πολυδάπανος**	επίθετο
πολύς	+	**μηχανή**	(επίθ.)	**πολυμήχανος**	επίθετο
φίλος	+	**φρήν**	(επίθ.)	**φιλόφρων**	**ε**επίθετο
χείρ	+	**πέδη**	(ουσ.)	**χειροπέδη**	ουσιαστικό

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

στις ετυμολογικές ασκήσεις της σελ. 55 του σχ. βιβλίου

1. Να βρείτε το α΄ συνθετικό των παρακάτω λέξεων του κειμένου και να δηλώσετε τι μέρος του λόγου είναι: τριάρμενον, πολύσπαστον, πολιορκία, νεωλκηθεῖσαν.

τριάρμενον: τρία (αριθμητικό επίθετο)
πολύσπαστον: πολύς (επίθετο)
πολιορκία: πόλις (ουσιαστικό)
νεωλκηθεῖσαν: ναῦς (ουσιαστικό)

2. Να συμπληρώσετε τον πίνακα που ακολουθεί με σύνθετες λέξεις της α.ε. χρησιμοποιώντας τα συνθετικά που δίνονται:

α΄ και β΄ συνθετικά			**σύνθετη λέξη**		
			ουσιαστικό	**επίθετο**	**ρήμα**
φίλος	+	δόξα	φιλοδοξία	φιλόδοξος	φιλοδοξῶ
φίλος	+	ἄργυρος	φιλαργυρία	φιλάργυρος	φιλαργυρῶ
γῆ	+	μετρέω, μετρῶ	γεωμετρία	γεωμέτρης γεωμετρικός	γεωμετρῶ,
γῆ	+	γράφω	γεωγραφία	γεωγράφος	γεωγραφῶ

3. α) Να συμπληρώσετε τις καταλήξεις στις ομόρριζες των λ. βίος και τέχνη λέξεις.

β) Να εντοπίσετε τη διαφορά σημασίας των ομόρριζων του ουσ. τέχνη επιθέτων που θα συμπληρώσετε παρακάτω.

παράγωγο επίθετο	**πρόσωπο που ενεργεί**
βιω-τέος (= αυτός που πρέπει να ζήσει)	ὁ τεχν-ίτης
βιω-τεός (= αυτός που αξίζει να ζήσει)	**ενέργεια, κατάσταση** ἡ βίω-σις ἡ βιοτ-ή
βιώσ-ιμος (= αυτός που μπορεί να ζήσει)	
τεχν-ικός **τεχνη-**τός	**αποτέλεσμα ενέργειας** το τέχνη-μα το τέχνασ-μα

τεχνικός: αυτός που έχει δημιουργηθεί με δεξιότητα, ο έντεχνος
τεχνητός: αυτός που έχει δημιουργηθεί μέσω της τέχνης, που δεν είναι φυσικός
τέχνημα: τα προϊόν έντεχνης εργασίας
τέχνασμα: πανούργο επινόημα

ΜΕΡΟΣ Γ΄

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ: Μέλλοντας και αόριστος ενρινόληκτων και υγρόληκτων ρημάτων ενεργητικής και μέσης φωνής – Η κλίση των ανώμαλων ουσιαστικών ἡ ναῦς και ἡ χείρ.

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΑ ΣΧΟΛΙΑ

1. Μέλλοντας και αόριστος ενρινόληκτων και υγρόληκτων ρημάτων ενεργητικής και μέσης φωνής

Ενρινόληκτα λέγονται τα ρήματα που έχουν χαρακτήρα **μ** ή **ν** (π.χ. νέ**μ**ω)
Υγρόληκτα λέγονται τα ρήματα που έχουν χαρακτήρα **λ** ή **ρ** (π.χ. βού**λ**ομαι).

ΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΣ ΜΕΛΛΟΝΤΑ

1. Τα ενρινόληκτα και υγρόληκτα ρήματα σχηματίζουν τον ενεργητικό μέλλοντα σε **-ῶ** και το μέσο σε **-οῦμαι** χωρίς το χρονικό χαρακτήρα **σ:**

νέμω : **νεμῶ** (από νεμέω), **νεμοῦμαι** (από νεμέομαι)
μένω : **μενῶ** (από μενέω)
ἀγγέλλω : **ἀγγελῶ** (από ἀγγελέω)
καθαίρω : **καθαρῶ** (από καθαρέω).

Οι μέλλοντες αυτοί κλίνονται, όπως οι ενεστώτες των σε **-έω** συνηρημένων ρημάτων.

ΚΛΙΣΗ μέλλοντα
Υγρολήκτου ρήματος

ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΗ ΦΩΝΗ			
Οριστική	**Ευκτική**	**Απαρέμφατο**	**Μετοχή**
βαλ-ῶ βαλ-εῖς βαλ-εῖ βαλ-οῦμεν βαλ-εῖτε βαλ-οῦσι	βαλ-οῖμι ή-οίην βαλ-οῖς ή -οίης βαλ-οῖ ή -οίη βαλ-οῖμεν βαλ-οῖτε βαλ-οῖεν	βαλ-εῖν	βαλ-ῶν βαλ-οῦσα βαλ-οῦν
ΜΕΣΗ ΦΩΝΗ			
βαλ-οῦμαι βαλ-ῇ ή εῖ βαλ-εῖται βαλ-ούμεθα βαλ-εῖσθε βαλ-οῦνται	βαλ-οίμην βαλ-οῖο βαλ-οῖτο βαλ-οίμεθα βαλ-οῖσθε βαλ-οῖντο	βαλ-εῖσθαι	βαλ-ούμενος βαλ-ουμένη βαλ-ούμενον

2. Ο παθητικός μέλλοντας λήγει κανονικά σε **-θήσομαι:** *μιαν-**θήσομαι**, ἀγγελ-**θήσομαι**.*

ΚΛΙΣΗ. Ο μέλλοντας αυτός κλίνεται, όπως ο μέλλοντας των βαρυτόνων φωνηεντολήκτων ρημάτων.

ΠΡΟΣΟΧΗ

Οι μέλλοντες **βιβῶ** (του βιβάζω), **ἐλῶ** (του ἐλαύνω) και **ἐξετῶ** (του ἐξετάζω: ἐξ + ἐτάζω) κλίνονται, όπως ο ενεστώτας των σε **-άω** συνηρημένων ρημάτων.

• Όμοια κλίνονται και οι **ποιητικοί** μέλλοντες **σκεδῶ** (του σκεδάννυμι = σκορπίζω), **κερῶ** (του κεράννυμι = ανακατεύω, αναμειγνύω), **κρεμῶ** (του κρεμάννυμι = κρεμάω), **πετῶ** (του πετάννυμι = απλώνω, ανοίγω) και **σκιῶ** (του σκιάζω = κάνω σκιά) που απαντά μόνο σύνθετος: **κατα-σκιάζω**.

ΟΡΙΣΤ.: *βιβῶ, βιβᾷς, βιβᾷ, βιβῶμεν, βιβᾶτε, βιβῶσι.*

ΕΥΚΤ.: *βιβῴην, βιβῴης, βιβῴη, βιβῷμεν, βιβῷτε, βιβῷεν.*

ΑΠΑΡ.: *βιβᾶν.* **ΜΕΤ.:** *βιβῶν, βιβῶσα, βιβῶν*

ΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΣ ΑΟΡΙΣΤΟΥ΄

1. Ο ενεργητικός αόριστος α΄ των ενρινολήκτων και υγρολήκτων ρημάτων λήγει σε **-α** και ο μέσος αόρ. α΄ σε **-άμην**, χωρίς τον χρονικό χαρακτήρα **-σ** με έκταση (τροπή) του προηγούμενου φωνήεντος του θέματος από **βραχύχρονο** σε **μακρόχρονο:** το **α** σε **η** ή σε **α** (ύστερα από τα **ι, ε, ρ**), το **ε** σε **ει,** το **ι** σε **ι** και το **υ** σε **υ:**

Τροπή φωνηέντων			Ενεστώτα	Θέμα		Αόριστος	Τι προηγείται
ᾰ	σε	**η**	**ὑφαίνω**	ὑφᾰν	:	ὕφ**η**να	
ιᾰ	»	**ᾱ**	**μιαίνω**	μιᾰν-	:	ἐμί**ᾱ**να	(προηγείται το **ι**)
εᾰ	»	**ᾱ**	**λεαίνω**	λεᾰν-	:	ἐλέ**ᾱ**να	(προηγείται το **ε**)
ρᾰ	»	**ᾱ**	**μαραίνω**	μαρᾰν-	:	ἐμάρ**ᾱ**να	(προηγείται το **ρ**)
ε	»	**ει**	**ἀγγέλλω**	ἀγγελ-	:	ἤγγ**ει**λα	(προηγείται το **ε**)
ῐ	»	**ῑ**	**κρίνω**	κρῐν-	:	ἔκρ**ῑ**να	(προηγείται το **ι**)
ῠ	»	**ῡ**	**ἀμύνω**	ἀμῠν-	:	ἤμ**ῡ**να	(προηγείται το **υ**)

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΗ. Τα **αἴρω, ἅλλομαι, κερδαίνω, κοιλαίνω** δεν τρέπουν το βραχύχρονο **α** σε **η,** αν και δεν προηγείται **ε** ή **ι** ή **ρ:** *ἦρα, ἡλάμην, ἐκέρδανα, ἐκοίλανα.*

2. Ο παθητικός αόριστος α΄ λήγει κανονικά σε **-θην:** *ἐμιάν-**θην**, ἠγγέλ-**θην**.*

ΚΛΙΣΗ. Ο αόριστος αυτός κλίνεται, όπως ο αόριστος των βαρυτόνων φωνηεντολήκτων ρημάτων.

ΚΛΙΣΗ

Ενεργητικού αορίστου α΄

ενρινολήκτων και υγρολήκτων ρημάτων

ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΗ ΦΩΝΗ					
Οριστική	**Υποτακτική**	**Ευκτική**	**Προστακτ.**	**Απαρ.**	**Μετοχή**
ἔνειμ-α	νείμ-ω	νείμ-αιμι	—		
ἔνειμ-ας	νείμ-ῃς	νείμ-αις	νεῖμ-ον		
ἔνειμ-ε	νείμ-ῃ	νείμ-αι	νειμ-άτω	νεῖμ-αι	νεί-μας
ἐνείμ-αμεν	νείμ-ωμεν	νείμ-αιμεν	—		νείμ-ασα
ἐνείμ-ατε	νείμ-ητε	νείμ-αιτε	νείμ-ατε		νεῖμ-αν
ἔνειμ-αν	νείμ-ωσι	νείμ-αιεν	νειμ-άντων ή νειμ-άτωσαν		

ΜΕΣΗ ΦΩΝΗ					
Οριστική	**Υποτακτική**	**Ευκτική**	**Προστακτ.**	**Απαρ.**	**Μετοχή**
ἐνειμ-άμην	νείμ-ωμαι	νειμ-αίμην	—		
ἐνείμ-ω	νείμ-ῃ	νείμ-αιο	νεῖμ-αι		
ἐνείμ-ατο	νείμ-ηται	νείμ-αιτο	νειμ-άσθω	νείμ-ασθαι	νειμ-άμενος
ἐνειμ-άμεθα	νειμ-ώμεθα	νειμ-αίμεθα	—		νειμ-αμένη
ἐνείμ-ασθε	νείμ-ησθε	νείμ-αισθε	νείμ-ασθε		νειμ-άμενον
ἐνείμ-αντο	νείμ-ωνται	νείμ-αιντο	νειμ-άσθων ή νειμ-άσθωσαν		

ΠΡΟΣΕΞΕ. Ο ενεργητικός και ο μέσος αόριστος των ενρινολήκτων και υγρολήκτων ρημάτων κλίνεται σε όλες τις εγκλίσεις, στο απαρέμφαατο και στη μετοχή, όπως ο αόριστος, ενεργητικός και μέσος, των φωνηεντολήκτων ρημάτων (βλέπε κλίση **ἔλυσα** και **ἐλυσάμην**), έχοντας τις ίδιες καταλήξεις χωρίς το χρονικό χαρακτήρα **σ.**

ΑΠΑΝΤΗΣΗ

στην άσκηση της σελ. 56 του σχ. βιβλίου

Να γράψετε το β΄ και γ΄ πρόσωπο ενικού και πληθυντικού οριστικής μέλλοντα του ρ. ἐμβάλλω.

μέλλοντας οριστική	
β΄ προσ.	**ἐμβαλεῖς - ἐμβαλεῖτε**
γ΄ προσ.	**ἐμβαλεῖ – ἐμβαλοῦσι**

ΑΠΑΝΤΗΣΗ

στην άσκηση της σελ. 57 του σχ. βιβλίου

Να συμπληρώσετε τις καταλήξεις αορίστου του ρ. στέλλω, στέλλομαι και να τονίσετε τους ρηματικούς τύπους:

Ενεργητική φωνή				
	οριστική	**υποτακτική**	**ευκτική**	**προστακτική**
α΄ εν.	ἔστειλ-α	στείλ-ω	στείλ-αιμι	—
β΄ εν.	ἔστειλ-ας	στείλ-ῃς	στείλ-αις	στεῖλ-ον
γ΄ πληθ.	ἔστειλ-αν	στείλ-ωσιν	στείλ-αιεν	στειλ-άντων/ στειλ-άτωσαν
απαρέμφατο: στεῖλ-αι **μετοχή:** στείλ-ας, στείλ-ασα, στεῖλ-αν				

Μέση φωνή				
	οριστική	**υποτακτική**	**ευκτική**	**προστακτική**
α΄ εν.	ἐστειλ-άμην	στείλ-ωμαι	στειλ-αίμην	—
β΄ εν.	ἐστείλ-ω	στείλ-ῃ	στείλ-αιο	στεῖλ-αι
γ΄ πληθ.	ἐστείλ-αντο	στείλ-ωνται	στείλ-αιντο	στειλ-άσθων/ στειλ-άσθωσαν
απαρέμφατο: στείλ-ασθαι **μετοχή:** στειλ-άμενος, στειλ-αμένη, στειλ-άμενον				

2. Η κλίση των ανώμαλων ουσιαστικών ἡ ναῦς και ἡ χείρ

Μεταπλαστά λέγονται όσα ουσιαστικά κλίνονται σύμφωνα με μια κλίση σε όλες τις πτώσεις τους, αλλά το θέμα τους σε μερικές πτώσεις μεταβάλλεται (μεταπλάσσεται).

Το ουσιαστικό **ἡ ναῦς** κλίνεται κατά τη γ΄ κλίση και εμφανίζει τα θέματα: **ναυ-, νη-, νε-.**

Το ουσιαστικό **ἡ χείρ** εμφανίζει τα θέματα: **χειρ-, χερ-.**

	ενικός αριθμός			πληθυντικός αριθμός		
ονομ.	ἡ	ναῦς	χείρ	αἱ	νῆες	χεῖρες
γεν.	τῆς	νεώς	χειρός	τῶν	νεῶν	χειρῶν
δοτ.	τῇ	νηί	χειρί	ταῖς	ναυσί	χερσί
αιτ.	τήν	ναῦν	χεῖρα	τάς	ναῦς	χεῖρας
κλητ.	(ὦ)	ναῦ	χείρ	(ὦ)	νῆες	χεῖρες

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

στις γραμματικές ασκήσεις των σελ. 58-59 του σχ. βιβλίου

1. Να μεταφέρετε τους κλιτούς τύπους των παρακάτω προτάσεων στον άλλο αριθμό:

α. Ταῖς ἄλλαις ναυσίν ἔπλεον ἐπί τάς πολεμίας.

- Τῇ ἄλλῃ νηί ἔπλει ἐπί τήν πολεμίαν

β. Ἄν δ' ἄρα ἀνατείναντές τινες τάς δεξιάς χεῖρας προσελαύνωσιν ὑμῖν, δέχεσθε φιλίως τούς ἄνδρας.

- Ἄν δ' ἄρα ἀνατείνας τις τήν δεξιάν χεῖρα προσελαύνῃ σοι, δέχου φιλίως τόν ἄνδρα.

γ. Κτενῶ καί λόγῳ καί ἔργῳ καί ψήφῳ καί τῇ ἐμαυτοῦ χειρί, ἄν δυνατός ὦ, ὅς ἄν καταλύσῃ τήν δημοκρατίαν.

- Κτενοῦμεν καί λόγοις καί ἔργοις καί ψήφοις καί ταῖς ἡμῶν αὐτῶν χερσί, ἄν δυνατοί ὦμεν, οἵ ἄν καταλύσωσι τάς δημοκρατίας.

2. Να συμπληρώσετε τους παρακάτω πίνακες με τους τύπους του αορίστου ενεργητικής και μέσης φωνής του ρ. καθαίρω:

Ενεργητική φωνή				
	οριστική	**υποτακτική**	**ευκτική**	**προστακτική**
α΄ εν.	ἐκάθηρα	καθήρω	καθήραιμι	—
γ΄ εν.	ἐκάθηρε(ν)	καθήρῃ	καθήραι	καθηράτω
α΄ πληθ.	ἐκαθήραμεν	καθήρωμεν	καθήραιμεν	—
γ΄ πληθ.	ἐκάθηραν	καθήρωσι	καθήραιεν	καθηράντων/ καθηράτωσαν
απαρέμφατο: καθῆραι **μετοχή:** καθήρας, καθήρασα, καθῆραν				

Μέση φωνή				
	οριστική	**υποτακτική**	**ευκτική**	**προστακτική**
α΄ εν.	ἐκαθηράμην	καθήρωμαι	καθηραίμην	—
γ΄ εν.	ἐκαθήρατο	καθήρηται	καθήραιτο	καθηράσθω
α΄ πληθ.	ἐκαθηράμεθα	καθηρώμεθα	καθηραίμεθα	—
γ΄ πληθ.	ἐκαθήραντο	καθήρωνται	καθήραιντο	καθηράσθων/ καθηράσθωσαν
απαρέμφατο: καθήρασθαι **μετοχή:** καθηράμενος, καθηραμένη, καθηράμενον				

3. Να εντοπίσετε τους τύπους αορίστου β΄ του κειμένου της Ενότητας (πλην απαρεμφάτων και μετοχών) και να γράψετε το ίδιο πρόσωπο σε όλες τις εγκλίσεις του ίδιου χρόνου.

οριστική	**υποτακτική**	**ευκτική**	**προστακτική**
εἶπεν	εἴπῃ	εἴποι	εἰπέτω
προσηγάγετο	προσαγάγηται	προσαγάγοιτο	προσαγαγέσθω

4. Να αντιστοιχίσετε τις λέξεις της στήλης Α΄ με τη γραμματική αναγνώρισή τους στη στήλη Β΄ και στη συνέχεια να γράψετε το α΄ ενικό οριστικής ενεστώτα κάθε ρήματος στη φωνή που βρίσκεται:

Α			**Β΄**
1. στελεῖ	→	στέλλω	**α.** απαρ. μέλλ. ε.φ.
2. σφαλοῦνται	→	σφάλλομαι	**β.** γ΄ πληθ. οριστ. μέλλ. μ.φ.
3. ἔφηναν	→	φαίνω	**γ.** γ΄ εν. οριστ. μέλλ. ε.φ.
4. ἀγγείλατε	→	ἀγγέλλω	**δ.** β΄ πληθ. προστ. αορ. ε.φ.
5. ἐκτενεῖν	→	ἐκτείνω	**ε.** γ΄ πληθ. οριστ. αορ. ε.φ.

Απάντηση: 1-γ, 2-β, 3-ε, 4-δ, 5-α.

5. Αφού συμπληρώσετε τον πίνακα, στην έγχρωμη στήλη θα δείτε να σχηματίζεται το γ΄ πληθ. ευκτ. μέλλ. ε.φ. του ρ. σφάλλω:

α.	γ΄ πληθ. υποτ. αορ.	ε.φ. ρ. μένω	: μείνωσιν
β.	β΄ εν. οριστ. παρακ.	ε.φ. ρ. γράφω	: γέγραφας
γ.	απαρ. αορ.	ε.φ. ρ. μένω	: μεῖναι
δ.	γ΄ εν. ευκτ. μέλλ.	ε.φ. ρ. ἀγγέλλω	: ἀγγελοῖ
ε.	ονομ. εν. ουδ. μτχ. μέλλ.	ε.φ. ρ. βάλλω	: βαλοῦν
στ.	β΄ εν. ευκτ. αορ.	ε.φ. ρ. νέμω	: νείμαις
ζ.	β΄ εν. προστ. αορ.	ε.φ. ρ. ἐφευρίσκω	: ἔφευρε
η.	β΄ εν. υποτ. αορ.	μ.φ. ρ. κρίνομαι	: κρίνῃ

έγχρωμη στήλη: *σφαλοῖεν*

α.	μ	ε	ί	ν	ω	σ	ι	ν
β.	γ	έ	γ	ρ	α	φ	α	ς
γ.		μ	ε	ῖ	ν	α	ι	
δ.		ἀ	γ	γ	ε	λ	ο	ῖ
ε.			β	α	λ	ο	ῦ	ν
στ.	ν	ε	ί	μ	α	ι	ς	
ζ.	ἔ	φ	ε	υ	ρ	ε		
η.			κ	ρ	ί	ν	ῃ	

ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

Γραμματικού περιεχομένου

1. Να γράψετε τον τύπο του μέλλοντα που σας ζητείται για το καθένα από τα παρακάτω ρήματα:

καταισχύνω	: β΄ εν. οριστικής	:.....
βάλλω	: γ΄ εν. ευκτικής	: .....
μένω	: απαρέμφατο	: .....
τέμνω	: γ΄ πληθ. οριστικής	: .....
ὑφαίνω:	: α΄ εν. ευκτικής	: .....

[**Απάντηση:** καταισχύνω: καταισχυνεῖς, βάλλω: βαλοῖ/ βαλοίη, μένω: μενεῖν, τέμνω: τεμοῦσι, ὑφαίνω: ὑφανοῖμι/ ὑφανοίην]

2. Να γράψετε τον τύπο του αορίστου που σας ζητείται για το καθένα από τα παρακάτω ρήματα:

μαραίνω	: β΄ εν. προστακτικής	: .....
ἀγγέλλω	: γ΄ πληθ. υποτακτικής	: .....
ἀμύνομαι	: γ΄ πληθ. ευκτικής	: .....
κρίνω	: απαρέμφατο	: .....

[**Απάντηση:** μαραίνω: μάρανον, ἀγγέλλω: ἀγγέλλωσι, ἀμύνομαι: ἀμύναιντο, κρίνω: κρῖναι].

ΜΕΡΟΣ Δ΄

ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ ΚΕΙΜΕΝΑ

Πρώτο παράλληλο κείμενο

Ἱέρων δὲ ὁ Συρακοσίων βασιλεύς, ὁ πάντα Ῥωμαίοις φίλος, ἐσπουδάκει μὲν καὶ περὶ Ἱερῶν καὶ γυμνασίων κατασκευάς, ἦν δὲ καὶ περὶ ναυπηγίας φιλότιμος, πλοῖα σιτηγὰ κατασκευαζόμενος, ὧν ἑνὸς τῆς κατασκευῆς μνησθήσομαι. […] Ὡς δὲ περὶ τὸν καθελκυσμὸν αὐτοῦ τὸν εἰς τὴν θάλασσαν πολλὴ ζήτησις ἦν, Ἀρχιμήδης ὁ μηχανικὸς μόνος αὐτὸ κατήγαγε δι᾽ ὀλίγων σωμάτων. Κατασκευάσας γὰρ ἕλικα τὸ τηλικοῦτον σκάφος εἰς τὴν θάλασσαν κατήγαγε. Πρῶτος δ᾽ Ἀρχιμήδης εὗρε τὴν τῆς ἕλικος κατασκευήν.

Ἀθήναιος, *Δειπνοσοφισταί* 5.40

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ ΣΧΟΛΙΑ

Ο συγγραφέας: Ο Αθήναιος ήταν Έλληνας γραμματικός από τη Ναύκρατη της Αιγύπτου, που έζησε στα χρόνια του Μάρκου Αυρήλιου (τέλη 2ου και αρχές 3ου αιώνα μ.Χ.). Σπούδασε στην Αλεξάνδρεια και στη Ρώμη, όπου έγραψε τους Δειπνοσοφιστές, έργο για το οποίο παρέμεινε γνωστός.

Τα αποσπάσματα: Προέρχεται από το έργο «Δειπνοσοφιστές» του Αθήναιου. Το έργο αυτό γράφτηκε σε δεκαπέντε βιβλία και αποτελεί μίμηση του πλατωνικού Συμποσίου. Πρόκειται για ένα διάλογο στο σπίτι ενός πλούσιου Ρωμαίου κατά το έτος 228 μ.Χ.. Η συζήτηση περιστρέφεται γύρω από θέματα της καθημερινής ζωής και της κοινωνικής δραστηριότητας. Το έργο είναι σημαντικό, κυρίως επειδή μας δίνει πολλές πληροφορίες για πάρα πολλούς αρχαίους συγγραφείς, των οποίων το έργο έχει χαθεί.

ΚΕΙΜΕΝΟ	ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ
Ἱέρων δέ ὁ Συρακοσίων βασιλεύς,	Ο βασιλιάς των Συρακουσών Ιέρων,
ὁ πάντα	που σε όλα τα θέματα πολιτευόταν ως
φίλος Ῥωμαίοις,	φίλος των Ρωμαίων,
ἐσπουδάκει μέν	είχε επιδιώξει με ζήλο
περί κατασκευάς	για κατασκευές
ἱερῶν καί γυμνασίων,	ιερών και γυμανστηρίων
ἦν δέ φιλότιμος,	και φιλοδοξούσε
καί περί ναυπηγίας,	να ναυπηγήσει πλοία,

κατασκευαζόμενος πλοία	κατασκευάζοντας πλοία
σιτηγά,	για τη μεταφορά σιτηρών·
ὧν ἑνός	από αυτά ενός
μνησθήσομαι τῆς κατασκευῆς. […]	θα αναφέρω την κατασκευή.
Ὡς δέ ἦν πολλή συζήτησις	Καθώς γινόταν πολλή συζήτηση
περί τόν καθελκυσμόν αὐτοῦ,	για την καθέλκυση [του πλοίου] αυτού
τόν εἰς τήν θάλασσαν,	στη θάλασσα,
Ἀρχιμήδης ὁ μηχανικός μόνος	ο Αρχιμήδης, ο μηχανικός, μόνος του
αὐτό κατήγαγε	το κατέβασε στη θάλασσα
δι᾽ ὀλίγων σωμάτων.	με τη βοήθεια λίγων ανθρώπων.
Κατασκευάσας γάρ ἕλικα	Αφού δηλαδή κατασκεύασε μια έλικα,
κατήγαγε εἰς τήν θάλασσαν	κατέβασε στη θάλασσα
τό τηλικοῦτον σκάφος.	ένα τόσο μεγάλο σκάφος.
Πρῶτος δ᾽ Ἀρχιμήδης εὗρε	Πρώτος ο Αρχιμήδης επινόησε
τήν κατασκευήν τῆς ἕλικος.	την κατασκευή της έλικας.

ΝΟΗΜΑΤΙΚΗ ΑΠΟΔΟΣΗ

Ο Αθήναιος αναφέρεται σε μια σημαντική εφεύρεση του Αρχιμήδη: τον έλικα. Ο βασιλιάς Ιέρων ενδιαφέρθηκε για την κατασκευή ναών και γυμναστηρίων στις Συρακούσες. Ιδιαίτερη φροντίδα, όμως, έδειξε και για την ανάπτυξη της ναυτιλίας. Ανάμεσα στα πολλά πλοία, που κατασκευάστηκαν, υπήρξε και ένα ιδιαιτέρως μεγάλο, η καθέλκυση του οποίου αποτελούσε ένα άλυτο πρόβλημα. Τη λύση στο πρόβλημα αυτό έδωσε ο Αρχιμήδης χρησιμοποιώντας έλικα.

ΓΛΩΣΣΙΚΑ ΣΧΟΛΙΑ

- **Ἱέρων:** ονομ. εν. αρσ.γεν. του τριτόκλιτου ουσ. **ὁ Ἱέρων** [γεν. τοῦ Ἱέρωνος]
- **δέ:** σύνδεσμος αντιθετικός
- **Συρακοσίων:** γεν. πληθ. αρσ. γεν. του δευτερόκλιτου επιθ. **Συρακόσιος, -α, -ον**
- **βασιλεύς:** ονομ. εν. αρσ. γεν. του τριτόκλιτου ουσ. **ὁ βασιλεύς** [γεν. τοῦ βασιλέως]
- **πάντα:** επίρρημα χρονικό
- **Ρωμαίοις:** δοτ. πληθ. αρσ. γεν. του δευτερόκλιτου ουσ. **ὁ Ρωμαίος** [γεν. τοῦ Ρωμαίου]
- **φίλος:** ονομ. εν. αρσ. γεν. θετικός βαθμός του επιθ. **φίλος, -η, -ον**
- **ἐσπουδάκει:** γ΄ εν. πρόσ. οριστ. υπερσ. ενεργ. φωνής του ρ. **σπουδάζω** (= επι-

διώκω με ζήλο)

- **περί:** πρόθεση
- **ἱερῶν:** γεν. πληθ. ουδ. γεν. του δευτερόκλιτου ουσ. **τό ἱερόν** [γεν. τοῦ ἱεροῦ] (= ο ναός)
- **γυμνασίων:** γεν. πληθ. ουδ. γεν. του δευτερόκλιτου ουσ. **τό γυμνάσιον** [γεν. τοῦ γυμνασίου] (= το γυμναστήριο)
- **κατασκευάς:** αιτ. πληθ. θηλ. γέν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ἡ κατασκευή** [γεν. τῆς κατασκευῆς]
- **ἦν:** γ΄ εν. πρόσ. οριστ. πρτ. του ρ. **εἰμί**
- **ναυπηγίας:** αιτ. πληθ. θηλ. γεν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ἡ ναυπηγία** [γεν. τῆς ναυπηγίας] (= η ναυπήγηση)
- **φιλότιμος:** ονομ. εν. αρσ. γεν. του επιθ. **ὁ,ἡ φιλότιμος, τό φιλότιμον**
- **πλοῖα:** αιτ. πληθ. ουδ. γεν. του δευτερόκλιτου ουσ. **τό πλοῖον** [γεν. τοῦ πλοίου]
- **σιτηγά:** αιτ. πληθ. ουδ. γεν. του επιθ. **ὁ,ἡ σιτηγός, τό σιτηγόν** (= αυτός που μεταφέρει σιτηρά)
- **κατασκευαζόμενος:** ονομ. εν. αρσ. γεν. μτχ. ενεστ. μέσης φωνής του ρ. **κατασκευάζομαι**
- **ὧν:** γεν. πληθ. ουδ. γεν. της αναφορικής αντων. **ὅς, ἥ, ὅ** (= ο οποίος)
- **ἑνός:** γεν. εν. ουδ. γεν. του αριθμητικού επιθ. **εἷς, μία, ἕν**
- **τῆς κατασκευῆς:** γεν. εν. θηλ. γεν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ἡ κατασκευή** [γεν. τῆς κατασκευῆς]
- **μνησθήσομαι:** α΄ εν. πρόσ. οριστ. μέλλ. παθητ. φωνής του ρ. **μιμνήσκομαι** (= κάνω μνεία)
- **τόν καθελκυσμόν:** αιτ. εν. αρσ. γεν. του δευτερόκλιτου ουσ. **ὁ καθελκυσμός** [γεν. τοῦ καθελκυσμοῦ] (= η καθέλκυση)
- **αὐτοῦ:** γεν. εν. ουδ. γεν. της επαναληπτικής αντων. **αὐτός, αὐτή, αὐτό**
- **εἰς:** πρόθεση
- **τήν θάλασσαν:** αιτ. εν. θηλ. γεν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ἡ θάλασσα** [γεν. τῆς θαλάσσης]
- **πολλή:** ονομ. εν. θηλ. γεν. θετικός βαθμός του επιθ. **πολύς, πολλή, πολύ**
- **ζήτησις:** ονομ. εν. θηλ. γεν. του τριτόκλιτου ουσ. **ἡ ζήτησις** [γεν. τῆς ζητήσεως] (= συζήτηση)
- **Ἀρχιμήδης:** ονομ. εν. αρσ. γεν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ὁ Ἀρχιμήδης** [γεν. τοῦ Ἀρχιμήδου]
- **ὁ μηχανικός:** ονομ. εν. αρσ. γεν. του δευτερόκλιτου ουσ. **ὁ μηχανικός** [γεν. τοῦ μηχανικοῦ]
- **μόνος:** ονομ. εν. αρσ. γεν. του επιθ. **μόνος, -η, -ον**
- **αὐτό:** αιτ. εν. ουδ. γεν. της επαναληπτικής αντων. **αὐτός, αὐτή, αὐτό**

- **κατήγαγε:** γ΄ εν. πρόσ. οριστ. αορ. β΄ ενεργ. φωνής του ρ. **κατάγω** (= κατεβάζω στη θάλασσα)
- **δι':** (διά) πρόθεση
- **ὀλίγων:** γεν. πληθ. ουδ. γεν. θετικός βαθμός του επιθ. **ὀλίγος, -η, -ον**
- **σωμάτων:** γεν. πληθ. ουδ. γεν. του τριτόκλιτου ουσ. **τό σῶμα** [γεν. τοῦ σώματος]
- **Κατασκευάσας:** ονομ. εν. αρσ. γεν. μτχ. αορ. ενεργ. φωνής του ρ. **κατασκευάζω**
- **γάρ:** σύνδεσμος αιτιολογικός
- **ἕλικα:** αιτ. εν. θηλ. γεν. του τριτόκλιτου ουσ. **ἡ ἕλιξ** [γεν. τῆς ἕλικος] (= σπειροειδές όργανο)
- **τηλικοῦτον:** αιτ. εν. ουδ. γεν. της δεικτικής αντων. **τηλικοῦτος, τηλικαύτη, τηλικοῦτο** (= τόσο μεγάλος)
- **τό σκάφος:** αιτ. εν. ουδ. γεν. του τριτόκλιτου ουσ. **τό σκάφος** [γεν. τοῦ σκάφους]
- **Πρῶτος:** ονομ. εν. αρσ. γεν. του επιθ. **πρῶτος, -η, -ον**
- **εὗρε:** γ΄ εν. πρόσ. οριστ. αορ. β΄ ενεργ. φωνής του ρ. **εὑρίσκω**
- **τῆς ἕλικος:** γεν. εν. θηλ. γεν. του τριτόκλιτου ουσ. **ἡ ἕλιξ** [γεν. τῆς ἕλικος]
- **τήν κατασκευήν:** αιτ. εν. θηλ. γεν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ἡ κατασκευή** [γεν. τῆς κατασκευῆς]

Δεύτερο παράλληλο κείμενο

Ἐπὶ δὲ τῶν πύργων ἕκαστον ἀνέβαινον τέτταρες μὲν καθωπλισμένοι νεανίσκοι, δύο δὲ τοξόται. Πᾶν δὲ τὸ ἐντὸς τῶν πύργων λίθων καὶ βελῶν πλῆρες ἦν. Τεῖχος δὲ ἐπάλξεις ἔχον καὶ καταστρώματα διὰ νεὼς ἐπὶ κιλλιβάντων κατεσκεύαστο· ἐφ' οὗ λιθοβόλος ἐφειστήκει, τριτάλαντον λίθον ἀφ' αὑτοῦ ἀφιεὶς καὶ δωδεκάπηχυ βέλος. Τοῦτο δὲ τὸ μηχάνημα κατεσκεύασεν Ἀρχιμήδης. Ἑκάτερον δὲ τῶν βελῶν ἔβαλλεν ἐπὶ στάδιον.

Ἀθήναιος, *Δειπνοσοφιστά* 5.43

ΚΕΙΜΕΝΟ	**ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ**
Ἐπί δέ ἕκαστον τῶν πύργων	Πάνω σε καθένα από τούς πύργους
ἀνέβαινον τέσσαρες μέν καθωπλισμένοι	ανέβαιναν τέσσερις οπλισμένοι
νεανίσκοι,	νεαροί
δύο δέ τοξόται.	και δύο τοξότες.
Πᾶν τό ἐντός τῶν πύργων	Όλο το εσωτερικό των πύργων
ἦν πλῆρες λίθων καί βελῶν.	ήταν γεμάτο με πέτρες καί βέλη.
Κατεσκεύαστο δέ ἐπί κιλλιβάντων	Και είχε κατασκευαστεί πάνω σε στηρίγματα
τεῖχος ἔχον ἐπάλξεις	ένα τείχος που είχε επάλξεις

καί καταστρώματα διά νεώς·	και σκέπαστρα κατά μήκος του πλοίου·
ἐφ᾽ οὗ ἐφεστήκει	πάνω σ᾽ αυτό ήταν τοποθετημένος
λιθοβόλος	ένας εκτοξευτής λίθων
ἀφ᾽ αὑτοῦ ἀφιείς	ο οποίος μόνος του έριχνε
λίθον τριτάλαντον	πέτρα βάρους τριών ταλάντων
καί βέλος δωδεκάπηχυ.	και βέλος μήκους δώδεκα πήχεων.
Τοῦτο δέ τό μηχάνημα	Κι αυτό το μηχάνημα
κατεσκεύασεν Ἀρχιμήδης.	το κατασκεύασε ο Αρχιμήδης.
Ἑκάτερον δέ τῶν βελῶν	Καθένα από τα βέλη
ἔβαλλεν ἐπί στάδιον.	έφτανε σε απόσταση ενός σταδίου.

ΝΟΗΜΑΤΙΚΗ ΑΠΟΔΟΣΗ

Το τεράστιο πλοίο, που αναφέρθηκε στο προηγούμενο παράλληλο κείμενο, αποτελούσε μια πλωτή πολεμική μηχανή, καθώς διέθετε πύργους, οι οποίοι ήταν γεμάτοι με πέτρες και βέλη. Σε κάθε πύργο ανέβαιναν τέσσερις οπλισμένοι νέοι και δύο τοξότες. Επιπλέον υπήρχε τείχος με επάλξεις και καταστρώματα, όπου ήταν τοποθετημένος ο εκτοξευτής λίθων. Αυτός ο εκτοξευτής μπορούσε να ρίξει μια βαριά πέτρα ή ένα μακρύ βέλος σε μεγάλη απόσταση. Ο σχεδιασμός και η κατασκευή αυτής της πλωτής μηχανής ανήκαν στον Αρχιμήδη.

ΓΛΩΣΣΙΚΑ ΣΧΟΛΙΑ

- **Ἐπί:** πρόθεση
- **τῶν πύργων:** γεν. πληθ. αρσ. γεν. του δευτερόκλιτου ουσ. **ὁ πύργος** [γεν. τοῦ πύργου]
- **ἕκαστον:** αιτ. εν. αρσ. γεν. της αόριστης επιμεριστικής αντων. **ἕκαστος, -η, -ον**
- **ἀνέβαινον:** γ΄ πληθ. πρόσ. οριστ. πρτ. ενεργ. φωνής του ρ. **ἀναβαίνω**
- **τέτταρες:** ονομ. πληθ. αρσ. γεν. του αριθμητικού επιθ. **τέτταρες, τέτταρα**
- **καθωπλισμένοι:** ονομ. πληθ. αρσ. γεν. μτχ. πρκ. μέσης φωνής του ρ. **καθοπλίζομαι**
- **νεανίσκοι:** ονομ. πληθ. αρσ. γεν. του δευτερόκλιτου ουσ. **ὁ νεανίσκος** [γεν. τοῦ νεανίσκου]
- **δύο:** άκλιτο αριθμητικό επίθετο
- **τοξόται:** ονομ. πληθ. αρσ. γεν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ὁ τοξότης** [γεν. τοῦ τοξότου]
- **Πᾶν:** ονομ. εν. ουδ. γεν. του επιθ. **πᾶς, πᾶσα, πᾶν** (= όλος)

- **ἐντός:** επίρρημα τοπικό
- **λίθων:** γεν. πληθ. αρσ. γεν. του δευτερόκλιτου ουσ. **ὁ λίθος** [γεν. τοῦ λίθου]
- **βελῶν:** γεν. πληθ. ουδ. γεν. του τριτόκλιτου ουσ. **τό βέλος** [γεν. τοῦ βέλους]
- **πλῆρες:** ονομ. εν. ουδ. γεν. θετικός βαθμός του επιθ. **ὁ,ἡ πλήρης, τό πλῆρες** (= γεμάτος)
- **ἦν :** γ΄ εν. πρόσ. οριστ. πρτ. του ρ. **εἰμί**
- **Τεῖχος:** ονομ. εν. ουδ. γεν. του τριτόκλιτου ουσ. **τό τεῖχος** [γεν. τοῦ τείχους]
- **ἐπάλξεις:** αιτ. πληθ. θηλ. γεν. του τριτόκλιτου ουσ. **ἡ ἔπαλξις** [γεν. τῆς ἐπάλξεως]
- **ἔχον:** ονομ. εν. ουδ. γεν. μτχ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **ἔχω**
- **καταστρώματα:** αιτ. πληθ. ουδ. γεν. του τριτόκλιτου ουσ. **τό κατάστρωμα** [γεν. τοῦ καταστρώματος]
- **νεώς:** γεν. εν. θηλ. γεν. του τριτόκλιτου ουσ. **ἡ ναῦς** [γεν. τῆς νεώς] (= το πλοίο)
- **κιλλιβάντων:** γεν. πληθ. αρσ. γεν. του τριτόκλιτου ουσ. **ὁ κιλλίβας** [γεν. τοῦ κιλλίβαντος] (= το στήριγμα)
- **κατεσκεύαστο:** γ΄ εν. προσ. οριστ. υπερσ. μέσης φωνής του ρ. **κατασκευάζομαι**
- **ἐφ':** (ἐπί) πρόθεση
- **οὗ:** γεν. εν. αρσ. γεν. της αναφορικής αντων. **ὅς, ἥ, ὅ**
- **λιθοβόλος:** ονομ. εν. αρσ. γεν. του δευτερόκλιτου ουσ. **ὁ λιθοβόλος** [γεν. τοῦ λιθοβόλου]
- **ἐφειστήκει:** γ΄ εν. πρόσ. οριστ. υπερσ. μέσης φωνής του ρ. **ἐφίσταμαι** (= στέκομαι επάνω σε κάτι)
- **τριτάλαντον:** αιτ. εν. αρσ. γεν. του επιθ**. ὁ,ἡ τριτάλαντος, τό τριτάλαντον** (= αυτός που ζυγίζει τρία τάλαντα)
- **λίθον:** αιτ. εν. αρσ. γεν. του δευτερόκλιτου ουσ. **ὁ λίθος** [γεν. τοῦ λίθου]
- **ἀφ':** (ἀπό) πρόθεση
- **αὑτοῦ:** γεν. εν. αρσ. γεν. γ΄ πρόσ.της αυτοπαθητικής αντων. **ἑαυτοῦ, ἑαυτῆς, ἑαυτοῦ**
- **ἀφιείς:** ονομ. εν. αρσ. γεν. μτχ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **ἀφίημι** (= ρίχνω)
- **δωδεκάπηχυ:** αιτ. εν. ουδ. γεν. του επιθ. **ὁ,ἡ δωδεκάπηχυς, τό δωδεκάπηχυ** (= αυτός που έχει μήκος δώδεκα πήχεων)
- **βέλος:** αιτ. εν. ουδ. γεν. του τριτόκλιτου ουσ. **τό βέλος** [γεν. τοῦ βέλους]
- **Τοῦτο:** αιτ. εν. ουδ. γεν. της δεικτικής αντων. **οὗτος, αὕτη, τοῦτο** (= αυτός)
- **τό μηχάνημα:** αιτ. εν. ουδ. γεν. του τριτόκλιτου ουσ. **τό μηχάνημα** [γεν. τοῦ μηχανήματος]
- **κατεσκεύασεν:** γ΄ εν. πρόσ. οριστ. αορ. ενεργ. φωνής του ρ. **κατασκευάζω**
- **Ἀρχιμήδης:** ονομ. εν. αρσ. γεν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ὁ Ἀρχιμήδης** [γεν. τοῦ Ἀρχιμήδου]

- **Ἑκάτερον:** ονομ. εν. ουδ. γεν. της αόριστης επιμεριστικής αντων. **ἑκάτερος, -α, -ον** (= ο καθένας από τους δύο)
- **ἔβαλλεν:** γ΄ εν. πρόσ. οριστ. πρτ. ενεργ. φωνής του ρ. **βάλλω**
- **στάδιον:** αιτ. εν. ουδ. γεν. του δευτερόκλιτου ουσ. **τό στάδιον** [γεν. τοῦ σταδίου]

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

στις ερμηνευτικές ερωτήσεις της σελ. 108 του σχ. βιβλίου

1. Να χαρακτηρίσετε τον Ιέρωνα και τον Αρχιμήδη, αντλώντας στοιχεία από τα παραπάνω παράλληλα κείμενα και το κείμενο της Ενότητας.

Τόσο ο Ιέρων όσο και ο Αρχιμήδης είναι ευφυείς και φιλόδοξοι άνθρωποι. Η συνεργασία τους αντιπροσωπεύει την ένωση θεωρίας και πράξης. Ο Ιέρων αναγνωρίζει την επιτυχία των άλλων και είναι πρόθυμος να εμπιστευτεί την επιστήμη, προκειμένου να αποκτήσει δύναμη η πόλη του. Βέβαια είναι λογικό να δυσπιστεί στα λεγόμενα του Αρχιμήδη, αφού πρόκειται για κάτι τόσο πρωτοποριακό, και γι' αυτό ζητά την έμπρακτη απόδειξη των ισχυρισμών του εφευρέτη.

Ο Αρχιμήδης έχει εμπιστοσύνη στον εαυτό του και καμαρώνει για τις εφευρέσεις του. Στη συμπεριφορά του διακρίνονται στοιχεία αλαζονίας, η οποία όμως είναι δικαιολογημένη, αφού πηγάζει από τη νοητική του ανωτερότητα. Ως επιστήμονας επιδιώκει πάντα την πρόοδο και δεν επαναπαύεται στις προηγούμενες εφευρέσεις του. Διαθέτει τα επιτεύγματά του για το κοινό καλό και εμπιστεύεται τον Ιέρωνα για τη σωστή χρήση τους.

2. Ποια άλλα επιτεύγματα του Αρχιμήδη γνωρίζετε από τα μαθήματα της Γεωμετρίας και της Φυσικής;

Ο Αρχιμήδης ανεύρε το νόμο της άνωσης, καθώς και τον τρόπο προσδιορισμού του αριθμού π (ο λόγος της περιφέρειας ενός κύκλου προς τη διάμετρό του). Ακόμη επινόησε τον ατέρμονα κοχλία και τα βαρούλκα.

ΕΝΟΤΗΤΑ 8η

ΜΕΡΟΣ Α΄

ΚΕΙΜΕΝΟ: ***Ένα παράδειγμα σεβασμού προς τους γονείς***

Λέγεται γοῦν ἐν Σικελίᾳ (εἰ γὰρ καὶ μυθωδέστερόν ἐστιν, ἀλλ᾽ ἁρμόσει καὶ νῦν ἅπασι τοῖς νεωτέροις ἀκοῦσαι) ἐκ τῆς Αἴτνης ῥύακα πυρὸς γενέσθαι· τοῦτον δὲ ῥεῖν φασιν ἐπί τε τήν ἄλλην χώραν, καί δὴ καὶ πρὸς πόλιν τινὰ τῶν ἐκεῖ κατοικουμένων. Τοὺς μὲν οὖν ἄλλους ὁρμῆσαι πρὸς φυγήν, τὴν αὐτῶν σωτηρίαν ζητοῦντας, ἕνα δε τινα τῶν νεωτέρων, ὁρῶντα τὸν πατέρα πρεσβύτερον ὄντα καὶ οὐχὶ δυνάμενον ἀποχωρεῖν, ἀλλὰ ἐγκαταλαμβανόμενον ὑπὸ τοῦ πυρός, ἀράμενον φέρειν. Φορτίου δ᾽ οἶμαι προσγενομένου καὶ αὐτὸς ἐγκατελήφθη. Ὅθεν δὴ καὶ ἄξιον θεωρῆσαι τὸ θεῖον, ὅτι τοῖς ἀνδράσιν τοῖς ἀγαθοῖς εὐμενῶς ἔχει. Λέγεται γὰρ κύκλῳ τὸν τόπον ἐκεῖνον περιρρυῆναι τὸ πῦρ καὶ σωθῆναι τούτους μόνους, ἀφ᾽ ὧν καὶ τὸ χωρίον ἔτι καὶ νῦν προσαγορεύεσθαι τῶν εὐσεβῶν χῶρον· τοὺς δὲ ταχεῖαν τὴν ἀποχώρησιν ποιησαμένους καὶ τοὺς ἑαυτῶν γονέας ἐγκαταλιπόντας ἅπαντας ἀπολέσθαι.

Λυκοῦργος, *Κατὰ Λεωκράτους* 95-96

Α1. ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ ΣΧΟΛΙΑ

Ο συγγραφέας: Ο Λυκούργος γεννήθηκε το 390 π.Χ. και πέθανε το 324 π.Χ.. Υπήρξε γνωστός ρήτορας και πολιτικός καθώς και οικονομολόγος και διαπρεπής διαχειριστής του δημόσιου θησαυρού της Αθήνας. Ήταν πολύ μορφωμένος και είχε τη φήμη του έντιμου και αξιοπρεπούς πολιτικού. Ως πολιτικός οραματιζόταν την αναβίωση μιας δυναμικής Αθήνας. Ως ρήτορας υπερασπιζόταν το αρχαίο ήθος και κατέκρινε όσους θεωρούσε προδότες των πατροπαράδοτων ιδανικών. Το ρητορικό του ταλέντο δεν ήταν ιδιαίτερα δυνατό και γι' αυτό χρειάστηκε να ασκηθεί σκληρά. Μαθήτευσε κοντά στον Πλάτωνα και τον Ισοκράτη. Έγραψε 15 λόγους, αλλά ο μόνος που σώθηκε ήταν ο «κατά Λεωκράτους».

Το απόσπασμα: Προέρχεται από τον «Κατά Λεωκράτους» λόγο του Λυκούργου, που εκφωνήθηκε το 331-330 π.Χ. στην Ηλιαία κατά του πλούσιου Αθηναίου Λεωκράτη. Ο Λυκούργος είχε μηνύσει το Λεωκράτη ως προδότη της πατρίδας, επειδή εγκατέλειψε την Αθήνα λίγο πριν τη μάχη της Χαιρώνειας και κατέφυγε στη Ρόδο, όπου διέδωσε ότι η Αθήνα είχε καταληφθεί. Η πράξη αυτή του Λεωκράτη προξένησε μεγάλο κακό στους Αθηναίους, τους οποίους δε

σεβάστηκε ούτε αργότερα, μετά την επιστροφή του στην Αθήνα. Στο συγκεκριμένο απόσπασμα δίνεται έμφαση στο σεβασμό προς το θείο, την πατρίδα και τους νόμους, κυρίως όμως τονίζεται ο σεβασμός προς τους γονείς.

Α2. ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΤΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ

ΚΕΙΜΕΝΟ	ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ
	[Κατά τα σχόλια του σχολικού βιβλίου]
Λέγεται γοῦν ἐν Σικελίᾳ	Λένε λοιπόν ότι στη Σικελία
γενέσθαι ἐκ τῆς Αἴτνης	ξεχύθηκε από την Αίτνα
ῥύακα πυρός·	ρυάκι από φωτιά (ή πύρινο ρυάκι)·
[εἰ γάρ καί μυθοδέστερόν ἐστί,	[γιατί, αν και και η διήγηση αυτή
ἁρμόσει καί νῦν	μοιάζει περισσότερο με μύθο,
	ωστόσο θα είναι κατάλληλο και τώρα
ἅπασι τοῖς νεωτέροις ἀκοῦσαι]·	για όλους τους νεότερους να ακούσουν]·
φασίν δέ τοῦτον ῥεῖν	λένε λοιπόν ότι αυτό κυλούσε
ἐπί τε τήν ἄλλην χώραν,	και στην υπόλοιπη χώρα,
καί δή καί πρός τινα πόλιν	και μάλιστα και σε κάποια πόλη
τῶν ἐκεῖ	απ᾽ αυτές που σε κείνη την περιοχή
κατοικουμένων.	ήταν κατοικημένες.
[Φασίν] μέν οὖν τούς ἄλλους	[Λένε, λοιπόν], ότι οι άλλοι
ὁρμῆσαι πρός φυγήν,	όρμησαν για να φύγουν
ζητοῦντας τήν αὐτῶν σωτηρίαν,	ζητώντας τη σωτηρία τους,
ἕνα δέ τινα τῶν νεωτέρων,	ένας όμως από τους νεότερους,
ὁρῶντα τόν πατέρα	επειδή έβλεπε τον πατέρα του,
ὄντα πρεσβύτερον	που ήταν γέρος
καί οὐχί δυνάμενον ἀποχωρεῖν,	και δεν μπορούσε να φύγει,
ἀλλά ἐγκαταλαμβανόμενον	αλλά παγιδευμένο
ὑπό τοῦ πυρός,	μέσα στη φωτιά,
ἀράμενον φέρειν.	αφού τον πήρε στους ώμους του, τον μετέφερε.
Οἶμαι δέ	Επειδή όμως, νομίζω,
προσγενομένου φορτίου	του προστέθηκε φορτίο,
ἐγκατελήφθη καί αὐτός.	περικυκλώθηκε κι ο ίδιος [από τη φωτιά].
Ὅθεν δή ἄξιόν [ἐστι]	Από αυτό λοιπόν το γεγονός αξίζει
θεωρῆσαι τό θεῖον,	να κοιτάξουμε το θεό,
ὅτι εὐμενῶς ἔχει	γιατί ευνοεί
τοῖς ἀγαθοῖς τοῖς ἀνδράσιν.	τούς καλούς ανθρώπους.
Λέγεται γάρ τό πῦρ	Λένε δηλαδή ότι η φωτιά

περιρρυῆναι κύκλῳ	κύλησε ολόγυρα και περικύκλωσε
τόν τόπον ἐκεῖνον	το μέρος εκείνο
τούτους καί σωθῆναι μόνους,	και ότι σώθηκαν μόνοι αυτοί οι δύο,
ἀφ᾽ ὧν καί τό χωρίον	από τους οποίους και η περιοχή
ἔτι καί νῦν	ακόμη και σήμερα
προσαγορεύεσθαι	αποκαλείται
χῶρον τῶν εὐσεβῶν·	«τόπος των ευσεβών»·
τούς ποιησαμένους ταχεῖα	όσοι όμως
τήν ἀποχώρησιν	τράπηκαν σε φυγή
καί τούς ἐγκαταλιπόντας	και όσοι εγκατέλειψαν
τούς ἑαυτῶν γονέας	τους γονεῖς τους,
[λέγεται] ἅπαντας ἀπολεσθαι.	[λέγεται] ότι όλοι ανεξαιρέτως χάθηκαν.

Α3. ΝΟΗΜΑΤΙΚΗ ΑΠΟΔΟΣΗ ΤΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ

Ο Λυκούργος αφηγείται ένα περιστατικό, που, όπως παρατηρεί και ο ίδιος, μοιάζει με μύθο, σχετικά με το σεβασμό προς τους γονείς. Όταν εξερράγη το ηφαίστειο της Αίτνας στη Σικελία, η λάβα πλημμύριζε όλη την περιοχή κατευθυνόμενη προς μια κατοικημένη πόλη. Όλοι οι πολίτες τότε τράπηκαν σε φυγή προσπαθώντας να σώσουν μόνο τους εαυτούς τους. Αντίθετα ένας νέος προτίμησε να διακινδυνεύσει τη ζωή του, προκειμένου να προσπαθήσει να σώσει το γέρο πατέρα του. Τον πήρε στους ώμους του, όμως εξαιτίας του βάρους δεν μπορούσε να τρέξει και έτσι παγιδεύτηκε στις φλόγες. Τότε συνέβη το εξής θαύμα: ένας κύκλος σχηματίστηκε γύρω από το νέο και τον πατέρα του. Η φωτιά δεν τους πλησίασε, ενώ έκαψε όλους τους άλλους, που βιάστηκαν να φύγουν. Γι’ αυτό ο τόπος εκείνος ονομάστηκε τόπος των ευσεβών.

Α4. ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑ – ΠΡΑΓΜΑΤΟΛΟΓΙΚΑ ΣΧΟΛΙΑ

- ***Αἴτνα:*** Ηφαίστειο της Σικελίας στα βορειοανατολικά του νησιού, κοντά στην πόλη Κατάνη. Η Αίτνα είναι το πιο ψηλό ενεργό ηφαίστειο της Ευρώπης. Το υψόμετρό της φτάνει τα 3.295 μέτρα. Κατά τη μυθολογία στην Αίτνα βρισκόταν το εργαστήρι του Ηφαίστου.
- ***Τούς μέν ἄλλους ὁρμῆσαι πρός φυγήν:*** ο Λυκούργος χρησιμοποιεί στο απόσπασμα αυτό πολλές εικόνες, για να κάνει πιο εναργή την αφήγησή του και να συγκινήσει τους ακροατές του. Έτσι θα τους στρέψει πιο εύκολα εναντίον του Λεωκράτη.
- ***τό θεῖον τοῖς ἀνδράσιν τοῖς ἀγαθοῖς εὐμενῶς ἔχει:*** Ο Λυκούργος είναι οπαδός της άποψης ότι οι θεοί είναι πάντα σύμμαχοι των ενάρετων ανθρώπων και τιμωρούν τους ανήθικους. Το ίδιο ανήθικος θεωρείται και ο Λεωκρά-

της, που έτρεξε να σωθεί εγκαταλείποντας την πατρίδα του. Γι' αυτό αξίζει να τιμωρηθεί, όπως τιμωρήθηκαν και όσοι βιάστηκαν να φύγουν χωρίς να νοιαστούν για τους γονείς τους.

Α5. ΓΛΩΣΣΙΚΑ ΣΧΟΛΙΑ

✔ ***Γραμματική αναγνώριση λέξεων – Σημασιολογικά***
Αρχικοί χρόνοι ρημάτων – Ομόρριζα στη Ν.Ε.
Κλίση ουσιαστικών - επιθέτων - αντωνυμιών - μετοχών του ΚΕΙΜΕΝΟΥ
Χρονικές – εγκλιτικές αντικαταστάσεις

- **Λέγεται:** γ΄ εν. πρόσ. οριστ. ενεστ. μέσης φωνής του ρ. **λέγομαι ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. λέγομαι, πρτ. ἐλεγόμην, μέλλ. λεχθήσομαι/ ῥηθήσομαι, αόρ. ἐλέχθην/ ἐρρήθην, πρκ. εἴρημαι, υπερσ. εἰρήμην **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** λέξη, λόγος, ρητός, ρήτορας, αντίρρηση, ρήτρα, ρήμα
- **γοῦν:** μόριο βεβαιωτικό (= βέβαια)
- **ἐν:** πρόθεση
- **Σικελίᾳ:** δοτ. εν. θηλ. γέν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ἡ Σικελία** [γεν. τῆς Σικελίας]
- **εἰ:** σύνδεσμος υποθετικός
- **γάρ:** σύνδεσμος αιτιολογικός
- **μυθωδέστερον:** ονομ. εν. ουδ. γέν. συγκριτικός βαθμός του επιθ. **ὁ,ἡ μυθώδης, τό μυθῶδες** (= αυτός που μοιάζει με μύθο) Βαθμοί του επιθέτου **ΘΕΤΙΚΟΣ:** μυθώδης, **ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΣ:** μυθωδέστερος, -α, -ον, **ΥΠΕΡΘΕΤΙΚΟΣ:** μυθωδέστατος, -η, -ον
- **ἐστίν:** γ΄ εν. πρόσ. οριστ. ενεστ. του ρ. **εἰμί ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. εἰμί, πρτ. ἦ/ ἦν, μέλλ. ἔσομαι, αόρ. β΄ ἐγενόμην, πρκ. γέγονα, υπερσ. ἐγεγόνειν **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** ουσία, όντως, παρουσία, απουσία, περιουσία
- **ἁρμόσει:** γ΄ εν. πρόσ. οριστ. μέλλ. ενεργ. φωνής του απρόσωπου ρ. **ἁρμόττει** (= ταιριάζει, είναι κατάλληλο) **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. ἁρμόττει, πρτ. ἥρμοττε, μέλλ. ἁρμόσει, αόρ. ἥρμοσε, πρκ. ἥρμοκε, υπερσ. ἡρμόκει **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** αρμοστής, αρμονία, αρμόδιος, εφαρμογή, ανεφάρμοστος, ανάρμοστος
- **νῦν:** επίρρημα χρονικό (= τώρα)
- **ἅπασι:** δοτ. πληθ. αρσ. γέν. του επιθ. **ἅπας, ἅπασα, ἅπαν** (= όλοι γενικά)
- **τοῖς νεωτέροις:** δοτ. πληθ. αρσ. γέν. συγκριτικός βαθμός του επιθ. **νέος, -α, -ον** Βαθμοί του επιθέτου **ΘΕΤΙΚΟΣ:** νέος, **ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΣ:** νεώτερος, -α, -ον, **ΥΠΕΡΘΕΤΙΚΟΣ:** νεώτατος, -η, -ον
- **ἀκοῦσαι:** απαρμφ. αορ. ενεργ. φωνής του ρ. **ἀκούω ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. ἀκούω, πρτ. ἤκουον, μέλλ. ἀκούσομαι, αόρ. ἤκουσα, πρκ. ἀκήκοα, υπερσ. ἠκηκόειν **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** ακοή, άκουσμα, υπήκοος, αυτήκοος, ακουστός, ανήκουστος, βαρήκοος

- **ἐκ:** πρόθεση
- **τῆς Αἴτνης:** γεν. εν. θηλ. γέν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ἡ Αἴτνα** [γεν. τῆς Αἴτνης]
- **ῥύακα:** αιτ. εν. αρσ. γέν. του τριτόκλιτου ουσ. **ὁ ῥύαξ** [γεν. τοῦ ῥύακος] (= το ρυάκι)
- **πυρός:** γεν. εν. ουδ. γέν. του τριτόκλιτου ουσ. **τό πῦρ** [γεν. τοῦ πυρός] (= η φωτιά) **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** πυρομανής, πυρκαγιά, πυρασφάλεια, πυροσβεστική
- **γενέσθαι:** απαρμφ. αορ. β΄ μέσης φωνής του ρ. **γίγνομαι ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. γίγνομαι, πρτ. ἐγιγνόμην, μέλλ. γενήσομαι, αόρ. β΄ ἐγενόμην, πρκ. γέγονα/ γεγένημαι, υπερσ. ἐγεγόνειν/ ἐγεγενήμην **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** γένεση, γενέθλια, γηγενής, νεογνό, συγγενής, γένος, γενιά, γενέτειρα, υστερογενής, πρωτογενής, γονέας
- **τοῦτον:** αιτ. εν. αρσ. γέν. της δεικτικής αντων. **οὗτος, αὕτη, τοῦτο** (= αυτός)
- **ῥεῖν:** απαρμφ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **ῥέω ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. ῥέω, πρτ. ἔρρεον, μέλλ. ῥυήσομαι/ ῥεύσω/ ῥεύσομαι/ ῥευσοῦμαι, αόρ. ἔρευσα/ β΄ ἐρρύην, πρκ. ἐρρύηκα, υπερσ. ἐρρυήκειν **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** ρεύμα, ροή, απορροή, απόρροια, ρους, καταρροή, ρευστός
- **φασίν:** γ΄ πληθ. πρόσ. οριστ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **φημί** (= λέω, ισχυρίζομαι) **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. φημί, πρτ. ἔφην, μέλλ. φήσω, αόρ. ἔφησα, πρκ., υπερσ. -, **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** φάση, φήμη, φωνή, άφατος, προφήτης
- **ἐπί:** πρόθεση
- **τε:** σύνδεσμος συμπλεκτικός
- **ἄλλην:** αιτ. εν. θηλ. γέν. της αόριστης απιμεριστικής αντων. **ἄλλος, -η, -ο**
- **τήν χώραν:** αιτ. εν. θηλ. γέν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ἡ χώρα** [γεν. τῆς χώρας]
- **δή:** μόριο βεβαιωτικό (= βέβαια, λοιπόν)
- **πόλιν:** αιτ. εν. θηλ. γέν. του τριτόκλιτου ουσ. **ἡ πόλις** [γεν. τῆς πόλεως] **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** πολιτικός, πολιτισμός, άπολις, απολίτιστος
- **τινά:** αιτ. εν. θηλ. γέν. της αόριστης αντων. **τίς, τίς τί** (= κάποιος)
- **ἐκεῖ:** επίρρημα τοπικό
- **τῶν κατοικουμένων:** γεν. πληθ. αρσ. γέν. μτχ. ενεστ. μέσης φωνής του ρ. **κατοικέομαι, κατοικοῦμαι ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. κατοικοῦμαι, πρτ. κατῳκούμην, μέλλ. κατοικήσομαι, αόρ. κατῳκήθην, πρκ. κατῴκημαι, υπερσ. κατῳκήμην **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** οικία, συνοικισμός, συγκάτοικος, πολυκατοικία, ακατοίκητος, συνοικία, κατοικία
- **ἄλλους:** αιτ. πληθ. αρσ. γέν. της αόριστης επιμεριστικής αντων. **ἄλλος, -η, -ο**
- **ὁρμῆσαι:** απαρμφ. αορ. ενεργ. φωνής του ρ. **ὁρμάω, ὁρμῶ ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. ὁρμῶ, πρτ. ὥρμων, μέλλ. ὁρμήσω, αόρ. ὥρμησα, πρκ. ὥρμηκα, υπερσ. ὡρμήκειν **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** ορμητικός, ορμητήριο, εξόρμηση, παρορμητικός
- **φυγήν:** αιτ. εν. θηλ. γέν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ἡ φυγή** [γεν. τῆς φυγῆς] **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** φυγόπονος, διαφυγή, φυγάς

- **αὐτῶν:** γεν. πληθ. αρσ. γέν. γ΄ πρόσ. της αυτοπαθητικής αντων. **ἑαυτοῦ, ἑαυτῆς, ἑαυτοῦ**
- **τήν σωτηρίαν:** αιτ. εν. θηλ. γέν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ἡ σωτηρία** [γεν. τῆς σωτηρίας] **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** σωτήρας, σωτήριος
- **ζητοῦντας:** αιτ. πληθ. αρσ. γέν. μτχ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **ζητέω, ζητῶ** **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. ζητῶ, πρτ. ἐζήτουν, μέλλ. ζητήσω, αόρ. ἐζήτησα, πρκ. ἐζήτηκα, υπερσ. ἐζητήκειν **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** ζήτηση, ζήτημα, συζήτηση, αζήτητος
- **ἕνα:** αιτ. εν. αρσ. γέν. του αριθμητικού επιθ. **εἷς, μία, ἕν**
- **τινά:** αιτ. εν. αρσ. γέν. της αόριστης επιμεριστικής αντων. **τίς, τίς, τί** (= κάποιος)
- **τῶν νεωτέρων:** γεν. πληθ. αρσ. γέν. συγκριτικός βαθμός του επιθ. **νέος, -α, -ον**
- **ὁρῶντα:** αιτ. εν. αρσ. γέν. μτχ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **ὁράω, ὁρῶ** (= βλέπω) **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. ὁρῶ, πρτ. ἑώρων, μέλλ. ὄψομαι, αόρ. β΄ εἶδον, πρκ. ἑώρακα/ ἑόρακα/ ὄπωπα, υπερσ. ἑωράκειν **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** όραμα, ορατός, όραση, αόρατος, είδωλο, ιδέα, όψη, αυτόπτης, επόπτης, ύποπτος, ανύποπτος, κάτοπτρο
- **τόν πατέρα:** αιτ. εν. αρσ. γέν. του τριτόκλιτου συγκοπτόμενου ουσ. **ὁ πατήρ** [γεν. τοῦ πατρός] **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** πατροπαράδοτος, πατρικός
- **πρεσβύτερον:** αιτ. εν. αρσ. γέν. συγκριτικός βαθμός του επιθ. **πρέσβυς** (= γέρος) Βαθμοί του επιθέτου **ΘΕΤΙΚΟΣ:** πρέσβυς, **ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΣ:** πρεσβύτερος, -α, -ον, **ΥΠΕΡΘΕΤΙΚΟΣ:** πρεσβύτατος, -η, -ον
- **ὄντα:** αιτ. εν. αρσ. γέν. μτχ. ενεστ. του ρ. **εἰμί**
- **οὐχί:** μόριο αρνητικό
- **δυνάμενον:** αιτ. εν. αρσ. γέν. μτχ. ενεστ. μέσης φωνής του ρ. **δύναμαι** (= μπορώ) **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. δύναμαι, πρτ. ἐδυνάμην, μέλλ. δυνήσομαι, δυνηθήσομαι, αόρ. ἐδυνήθην, πρκ. δεδύνημαι, υπερσ. ἐδεδυνήμην **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** δυνατός, αδύναμος, αδύνατος, αδυναμία, ενδυνάμωση, δυναμωτικός
- **ἀποχωρεῖν:** απαρμφ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **ἀποχωρέω, ἀποχωρῶ** (= φεύγω) **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. ἀποχωρῶ, πρτ. ἀπεχώρουν, μέλλ. ἀποχωρήσομαι, αόρ. ἀπεχώρησα, πρκ. ἀποκεχώρηκα, υπερσ. ἀπεκεχωρήκειν **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** αποχώρηση, αντιμεταχώρηση, συγχωρώ
- **ἐγκαταλαμβανόμενον:** αιτ. εν. αρσ. γέν. μτχ. ενεστ. μέσης φωνής του ρ. **ἐγκαταλαμβάνομαι** (= παγιδεύομαι μέσα σε κάτι) **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. ἐγκαταλαμβάνομαι, πρτ. ἐγκατελαμβανόμην, μέλλ. ἐγκαταληφθήσομαι, αόρ. β΄ ἐγκατελαβόμην, ἐγκατελήφθην, πρκ. ἐγκατείλημμαι, υπερσ. ἐγκατειλήμμην **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** εγκατάληψη, πρόληψη, πρόσληψη, αντιληπτός
- **ὑπό:** πρόθεση
- **ἀράμενον:** αιτ. εν. αρσ. γέν. μτχ. ενεστ. μέσης φωνής του ρ. **αἴρομαι** (= ανυψώνομαι) **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. αἴρομαι, πρτ. ἠρόμην, μέλλ. ἀροῦμαι, ἀρθήσομαι,

αόρ. ἠράμην, ἤρθην, πρκ. ἦρμαι, υπερσ. ἤρμην **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** μετέωρος, άρση, έπαρση, έξαρση, αντάρτης

- **φέρειν:** απαρμφ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **φέρω ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. φέρω, πρτ. ἔφερον, μέλλ. οἴσω, αόρ. ἤνεγκα/ β΄ ἤνεγκον, πρκ. ἐνήνοχα, υπερσ. ἐνηνόχειν **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** φορά, φόρος, διένεξη, διηνεκής, φαρέτρα
- **Φορτίου:** γεν. εν. ουδ. γέν. του δευτερόκλιτου ουσ. **τό φορτίον** [γεν. τοῦ φορτίου] **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** φορτώνω, φόρτωση, εκφόρτωση, φορτωτικός, φορτικός, επιφορτίζω
- **οἶμαι:** α΄ εν. πρόσ. οριστ. ενεστ. μέσης φωνής του ρ. **οἶμαι** (= θεωρώ) **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. οἶμαι/ οἴομαι, πρτ. ᾤμην/ ᾠόμην, μέλλ. οἰήσομαι, αόρ. ᾠήθην, πρκ. -, υπερσ. - **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** οίηση (= έπαρση)
- **προσγενομένου:** γεν. εν. ουδ. γέν. μτχ. αορ. β΄ μέσης φωνής του ρ. **προσγίγνομαι** (= προστίθεμαι) **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. προσγίγνομαι, πρτ. προσεγιγνόμην, μέλλ. προσγενήσομαι, αόρ. β΄ προσεγενόμην, πρκ. προσγέγονα/ προσγεγένημαι, υπερσ. προσεγεγόνειν/ προσεγεγενήμην **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** γένεση, γενέθλια, γηγενής, νεογνό, συγγενής, γένος, γενιά, γενέτειρα, υστερογενής, πρωτογενής, γονέας
- **αὐτός:** ονομ. εν. αρσ. γέν. της οριστικής αντων. **αὐτός, -ή, -ό** (= ο ίδιος)
- **ἐγκατελήφθη:** γ΄ εν. πρόσ. οριστ. αορ. παθητ. φωνής του ρ. **ἐγκαταλαμβάνομαι**
- **Ὅθεν:** επίρρημα αναφορικό τοπικό
- **ἄξιον:** ονομ. εν. ουδ. γέν. θετικός βαθμός του επιθ. **ἄξιος, -α, -ον** Βαθμοί του επιθέτου **ΘΕΤΙΚΟΣ:** ἄξιος, **ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΣ:** ἀξιώτερος, -α, -ον, **ΥΠΕΡΘΕΤΙΚΟΣ:** ἀξιώτατος, -η, -ον **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** αντάξιος, ανάξιος, επάξια, αξιολόγηση, αξιόλογος
- **θεωρῆσαι:** απαρμφ. αορ. ενεργ. φωνής του ρ. **θεωρέω, θεωρῶ** (= παρατηρώ) **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. θεωρῶ, πρτ. ἐθεώρουν, μέλλ. θεωρήσω, αόρ. ἐθεώρησα, πρκ. τεθεώρηκα, υπερσ. ἐτεθεωρήκειν **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** θεωρία, θεώρηση, θεώρημα, επιθεωρητής, αναθεώρηση, θεωρητικός
- **τό θεῖον:** αιτ. εν. ουδ. γέν. του δευτερόκλιτου ουσ. **τό θεῖον** [γεν. τοῦ θείου] (= οι θεοί)
- **ὅτι:** σύνδεσμος ειδικός
- **τοῖς ἀνδράσιν:** δοτ. πληθ. αρσ. γέν. του τριτόκλιτου ουσ. **ὁ ἀνήρ** [γεν. τοῦ ανδρός] **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** ανδροπρεπής, ανδρείος, άνανδρος, ανδρεία, ανδρισμός
- **τοῖς ἀγαθοῖς:** δοτ. πληθ. αρσ. γέν. θετικός βαθμός του επιθ. **ἀγαθός, -ή, -όν** Βαθμοί του επιθέτου: **ΘΕΤΙΚΟΣ:** ἀγαθός, **ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΣ:** ὁ,ἡ ἀμείνων, τό ἄμεινον/ ὁ,ἡ κρείττων, τό κρεῖττον/ ὁ,ἡ, βελτίων, τό βέλτιον/ ὁ,ἡ λῴων, τό λῷον, **ΥΠΕΡΘΕΤΙΚΟΣ:** ἄριστος,-η,-ον/κράτιστος,-η-ον/βέλτιστος,-η-ον/λῷστος,-η-ον
- **εὐμενῶς:** επίρρημα τροπικό θετικός βαθμός (= ευνοϊκά) Βαθμοί του επιρρήμα-

τος **ΘΕΤΙΚΟΣ:** εὐμενῶς, **ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΣ:** εὐμενέστερον, **ΥΠΕΡΘΕΤΙΚΟΣ:** εὐμενέστατα

- **ἔχει:** γ΄ εν. πρόσ. οριστ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **ἔχω ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. ἔχω, πρτ. εἶχον, μέλλ. ἕξω/ σχήσω, αόρ. β΄ ἔσχον, πρκ. ἔσχηκα, υπερσ. ἐσχήκειν **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** σχολείο, σχέση, ευεξία, καχεκτικός, δυσανεξία, κλειδούχος
- **κύκλῳ:** δοτ. εν. αρσ. γέν. του δευτερόκλιτου ουσ. **ὁ κύκλος** [γεν. τοῦ κύκλου] **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** κυκλικός, περικυκλώνω
- **τόν τόπον:** αιτ. εν. αρσ. γέν. του δευτερόκλιτου ουσ. **ὁ τόπος** [γεν. τοῦ τόπου] **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** τοπικός, εντόπιος, άτοπος
- **ἐκεῖνον:** αιτ. εν. αρσ. γέν. της δεικτικής αντων. **ἐκεῖνος, -η, -ον**
- **περιρρυῆναι:** απαρμφ. αορ. β΄ ενεργ. φωνής του ρ. **περιρρέω ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. περιρρέω, πρτ. περιέρρεον, μέλλ. περιρρυήσομαι, αόρ. β΄ περιερρύην, πρκ. περιερρύηκα, υπερσ. περιερρυήκειν **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** ρεύμα, ροή, απορροή, απόρροια, ρους, καταρροή, ρευστός
- **τό πῦρ:** αιτ. εν. ουδ. γέν. του τριτόκλιτου ουσ. **τό πῦρ** [γεν. τοῦ πυρός]
- **σωθῆναι:** απαρμφ. αορ. παθητ. φωνής του ρ. **σῴζομαι ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. σώζομαι, πρτ. ἐσῳζόμην, μέλλ. σώσομαι, σωθήσομαι, αόρ. ἐσωσάμην, ἐσώθην, πρκ. σέσωμαι/ σέσωσμαι, υπερσ. ἐσεσώμην/ ἐσεσώσμην **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** σωτήρας, σωτηρία, σωτήριος, σώος, άσωτος, διάσωση
- **τούτους:** αιτ. πληθ. αρσ. γέν. της δεικτικής αντων. **οὗτος, αὕτη, τοῦτο**
- **μόνους:** αιτ. πληθ. αρσ. γέν. του επιθ. **μόνος, -η, -ον**
- **ἀφ’:** (από) πρόθεση
- **ὧν:** γεν. πληθ. αρσ. γέν. της αναφορικής αντων. **ὅς, ἥ, ὅ** (= ο οποίος)
- **τό χωρίον:** αιτ. εν. ουδ. γέν. του δευτερόκλιτου ουσ. **τό χωρίον** [γεν. τοῦ χωρίου]
- **ἔτι:** επίρρημα χρονικό (= ακόμη)
- **προσαγορεύεσθαι:** απαρμφ. ενεστ. μέσης φωνής του ρ. **προσαγορεύομαι** (= αποκαλούμαι) **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. προσαγορεύομαι, πρτ. προσηγορευόμην, μέλλ. προσαγορεύσομαι, αόρ. προσηγορεύθην, πρκ.προσείρημαι, υπερσ. προσειρήμην **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** άρρητος, απόρρητος, αντίρρηση, προσαγόρευση, αναγόρευση, απαγόρευση, κατήγορος, δικηγόρος, ετυμηγορία
- **τῶν εὐσεβῶν:** γεν. πληθ. αρσ. γέν. θετικός βαθμός του επιθ. **ὁ,ἡ εὐσεβής, τό εὐσεβές** Βαθμοί του επιθέτου **ΘΕΤΙΚΟΣ:** εὐσεβής, **ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΣ:** εὐσεβέστερος, -α, -ον, **ΥΠΕΡΘΕΤΙΚΟΣ:** εὐσεβέστατος, -η, -ον
- **χῶρον:** αιτ. εν. αρσ. γέν. του δευτερόκλιτου ουσ. **ὁ χῶρος** [γεν. τοῦ χώρου] (= ο τόπος)
- **ταχεῖαν:** αιτ. εν. θηλ. γέν. θετικός βαθμός του επιθ. **ταχύς, -εῖα, -ύ** (= γρήγορος) Βαθμοί του επιθέτου **ΘΕΤΙΚΟΣ:** ταχύς, **ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΣ:** ὁ,ἡ θάττων, τό θᾶττον, **ΥΠΕΡΘΕΤΙΚΟΣ:** τάχιστος, -η, -ον
- **τήν ἀποχώρησιν:** αιτ. εν. θηλ. γέν. του τριτόκλιτου ουσ. **ἡ ἀποχώρησις** [γεν. τῆς ἀποχωρήσεως]

- **ποιησαμένους:** αιτ. πληθ. αρσ. γέν. μτχ. αορ. μέσης φωνής του ρ. **ποιέομαι, ποιοῦμαι** (= κάνω) **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. ποιοῦμαι, πρτ. ἐποιούμην, μέλλ. ποιήσομαι, ποιηθήσομαι, αόρ. ἐποιησάμην, ἐποιήθην, πρκ. πεποίημαι, υπερσ. ἐπεποιήμην **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** ποίηση, ποίημα, ποιητής, παραποίηση, μεταποίηση, προσποίηση
- **τούς γονέας:** αιτ. πληθ. αρσ. γέν. του τριτόκλιτου ουσ. **ὁ γονεύς** [γεν. τοῦ γονέως] **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** απόγονος, πρόγονος, μονογονεϊκός, γονικός, γονίδιο
- **ἐγκαταλιπόντας:** αιτ. πληθ. αρσ. γέν. μτχ. αορ. β΄ ενεργ. φωνής του ρ. **ἐγκαταλείπω ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. ἐγκαταλείπω, πρτ. ἐγκατέλειπον, μέλλ. ἐγκαταλείψω, αόρ. β΄ ἐγκατέλιπον, πρκ. ἐγκαταλέλοιπα, υπερσ. ἐγκατελελοίπειν **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** κατάλοιπο, λείψανο, παράλειψη, υπόλειμμα
- **ἅπαντας:** αιτ. πληθ. αρσ. γέν. του επιθ. **ἅπας, ἅπασα, ἅπαν**
- **ἀπολέσθαι:** απαρμφ. αορ. β΄ μέσης φωνής του ρ. **ἀπόλλυμαι** (= χάνομαι, πεθαίνω) **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. ἀπόλλυμαι, πρτ. ἀπωλλύμην, μέλλ. ἀπολοῦμαι, αόρ. β΄ ἀπωλόμην, πρκ. ἀπώλολα, υπερσ. ἀπωλώλειν **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** απώλεια, εξώλης, προώλης, όλεθρος, πανωλεθρία

ΚΛΙΣΗ

Ουσιαστικών – Επιθέτων – Αντωνυμιών – Μετοχών του ΚΕΙΜΕΝΟΥ

ΚΛΙΣΗ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΩΝ

Α΄ κλίση

ενικός αριθμός					
ονομ.	ἡ	Αἴτνα	χώρα	σωτηρία	φυγή
γεν.	τῆς	Αἴτνης	χώρας	σωτηρίας	φυγῆς
δοτ.	τῇ	Αἴτνῃ	χώρᾳ	σωτηρίᾳ	φυγῇ
αιτ.	τήν	Αἴτναν	χῶραν	σωτηρίαν	φυγήν
κλητ.	(ὦ)	Αἴτνα	χώρα	σωτηρία	φυγή
πληθυντικός αριθμός					
ονομ.	αἱ	—	χῶραι	σωτηρίαι	φυγαί
γεν.	τῶν	—	χωρῶν	σωτηριῶν	φυγῶν
δοτ.	ταῖς	—	χώραις	σωτηρίαις	φυγαῖς
αιτ.	τάς	—	χώρας	σωτηρίας	φυγάς
κλητ.	(ὦ)	—	χῶραι	σωτηρίαι	φυγαί

Β΄ κλίση

	ενικός αριθμός					πληθυντικός αριθμός				
ονομ.	τό	φορτίον	ὁ	κύκλος	τόπος	τά	φορτία	οἱ	κύκλοι	τόποι
γεν.	τοῦ	φορτίου	τοῦ	κύκλου	τόπου	τῶν	φορτίων	τῶν	κύκλων	τόπων
δοτ.	τῷ	φορτίῳ	τῷ	κύκλῳ	τόπῳ	τοῖς	φορτίοις	τοῖς	κύκλοις	τόποις
αιτ.	τό	φορτίον	τόν	κύκλον	τόπον	τά	φορτία	τούς	κύκλους	τόπους
κλητ.	(ὦ)	φορτίον	(ὦ)	κύκλε	τόπε	(ὦ)	φορτία	(ὦ)	κύκλοι	τόποι

Γ΄ κλίση

	ενικός αριθμός						
ονομ.	ὁ	ῥύαξ	πατήρ	ἀνήρ	γονεύς	τό	πῦρ
γεν.	τοῦ	ῥύακος	πατρός	ἀνδρός	γονέως	τοῦ	πυρός
δοτ.	τῷ	ῥύακι	πατρί	ἀνδρί	γονεῖ	τῷ	πυρί
αιτ.	τόν	ῥύακα	πατέρα	ἄνδρα	γονέα	τό	πῦρ
κλητ.	(ὦ)	ῥύαξ	πάτερ	ἄνερ	γονεῦ	(ὦ)	πῦρ
	πληθυντικός αριθμός						
ονομ.	οἱ	ῥύακες	πατέρες	ἄνδρες	γονεῖς	τά	πυρά
γεν.	τῶν	ῥυάκων	πατέρων	ἀνδρῶν	γονέων	τῶν	πυρῶν
δοτ.	τοῖς	ῥύαξι	πατράσι	ἀνδράσι	γονεῦσι	τοῖς	πυροῖς
αιτ.	τούς	ῥύακας	πατέρας	ἄνδρας	γονέας	τά	πυρά
κλητ.	(ὦ)	ῥύακες	πατέρες	ἄνδρες	γονεῖς	(ὦ)	πυρά

	ενικός αριθμός			πληθυντικός αριθμός		
ονομ.	ἡ	πόλις	ἀποχώρησις	αἱ	πόλεις	ἀποχωρήσεις
γεν.	τῆς	πόλεως	ἀποχωρήσεως	τῶν	πόλεων	ἀποχωρήσεων
δοτ.	τῇ	πόλει	ἀποχωρήσει	ταῖς	πόλεσι	ἀποχωρήσεσι
αιτ.	τήν	πόλιν	ἀποχώρησιν	τᾶς	πόλεις	ἀποχωρήσεις
κλητ.	(ὦ)	πόλι	ἀποχώρησι	(ὦ)	πόλεις	ἀποχωρήσεις

ΚΛΙΣΗ ΕΠΙΘΕΤΩΝ

	ενικός αριθμός						πληθυντικός αριθμός					
	αρσ.		**θηλ.**		**ουδ.**		**αρσ.**		**θηλ.**		**ουδ.**	
ονομ.	ὁ	μόνος	ἡ	μόνη	τό	μόνον	οἱ	μόνοι	αἱ	μόναι	τά	μόνα
γεν.	τοῦ	μόνου	της	μόνης	του	μόνου	τῶν	μόνων	τῶν	μόνων	τῶν	μόνων
δοτ.	τῷ	μόνῳ	τῇ	μόνῃ	τῷ	μόνῳ	τοῖς	μόνοις	ταῖς	μόναις	τοῖς	μόνοις
αιτ.	τόν	μόνον	τήν	μόνην	τό	μόνον	τούς	μόνους	τάς	μόνας	τά	μόνα
κλητ.	(ὦ)	μόνε	(ὦ)	μόνη	(ὦ)	μόνον	(ὦ)	μόνοι	(ὦ)	μόναι	(ὦ)	μόνα

	ενικός αριθμός			πληθυντικός αριθμός		
	αρσ.	θηλ.	ουδ.	αρσ.	θηλ.	ουδ.
ονομ.	ἅπας	ἅπασα	ἅπαν	ἅπαντες	ἅπασαι	ἅπαντα
γεν.	ἅπαντος	ἁπάσης	ἅπαντος	ἁπάντων	ἁπασῶν	ἁπάντων
δοτ.	ἅπαντι	ἁπάσῃ	ἅπαντι	ἅπασι	ἁπάσαις	ἅπασι
αιτ.	ἅπαντα	ἅπασαν	ἅπαν	ἅπαντας	ἁπάσας	ἅπαντα
κλητ.	ἅπαν	ἅπασα	ἅπαν	ἅπαντες	ἅπασαι	ἅπαντα

	ενικός αριθμός			πληθυντικός αριθμός		
	αρσ.	θηλ.	ουδ.	αρσ.	θηλ.	ουδ.
ονομ.	ὁ ἄξιος	ἡ ἀξία	τό ἄξιον	οἱ ἄξιοι	αἱ ἄξιαι	τά ἄξια
γεν.	τοῦ ἀξίου	τῆς ἀξίας	τοῦ ἀξίου	τῶν ἀξίων	τῶν ἀξίων	τῶν ἀξίων
δοτ.	τῷ ἀξίῳ	τῇ ἀξίᾳ	τῷ ἀξίῳ	τοῖς ἀξίοις	ταῖς ἀξίαις	τοῖς ἀξίοις
αιτ.	τόν ἄξιον	τήν ἀξίαν	τό ἄξιόν	τούς ἀξίους	τάς ἀξίας	τά ἄξια
κλητ.	(ὦ) ἄξιε	(ὦ) ἀξία	(ὦ) ἄξιον	(ὦ) ἄξιοι	(ὦ) ἄξιαι	(ὦ) ἄξια

	ενικός αριθμός					
	αρσ.		θηλ.		ουδ.	
ονομ.	ὁ	πρεσβύτερος	ἡ	πρεσβυτέρα	τό	πρεσβύτερον
γεν.	τοῦ	πρεσβυτέρου	τῆς	πρεσβυτέρας	τοῦ	πρεσβυτέρου
δοτ.	τῷ	πρεσβυτέρῳ	τῇ	πρεσβυτέρᾳ	τῷ	πρεσβυτέρῳ
αιτ.	τόν	πρεσβύτερον	τήν	πρεσβυτέραν	τό	πρεσβύτερον
κλητ.	(ὦ)	πρεσβύτερε	(ὦ)	πρεσβυτέρα	(ὦ)	πρεσβύτερον
	πληθυντικός αριθμός					
	αρσ.		θηλ.		ουδ.	
ονομ.	οἱ	πρεσβύτεροι	αἱ	πρεσβύτεραι	τά	πρεσβύτερα
γεν.	τῶν	πρεσβυτέρων	τῶν	πρεσβυτέρων	τῶν	πρεσβυτέρων
δοτ.	τοῖς	πρεσβυτέροις	ταῖς	πρεσβυτέραις	τοῖς	πρεσβυτέροις
αιτ.	τούς	πρεσβυτέρους	τάς	πρεσβυτέρας	τά	πρεσβύτερα
κλητ.	(ὦ)	πρεσβύτεροι	(ὦ)	πρεσβύτεραι	(ὦ)	πρεσβύτερα

	ενικός αριθμός				πληθυντικός αριθμός			
	αρσ./ θηλ.		ουδ.		αρσ./ θηλ.		ουδ.	
ονομ.	ὁ,ἡ	εὐσεβής	τό	εὐσεβές	οἱ,αἱ	εὐσεβεῖς	τά	εὐσεβῆ
γεν.	τοῦ,τῆς	εὐσεβοῦς	τοῦ	εὐσεβοῦς	τῶν	εὐσεβῶν	τῶν	εὐσεβῶν
δοτ.	τῷ,τῇ	εὐσεβεῖ	τῷ	εὐσεβεῖ	τοῖς,ταῖς	εὐσεβέσι	τοῖς	εὐσεβέσι
αιτ.	τόν,τήν	εὐσεβῆ	τό	εὐσεβές	τούς,τάς	εὐσεβεῖς	τά	εὐσεβῆ
κλητ.	(ὦ)	εὐσεβές		—	(ὦ)	εὐσεβεῖς	(ὦ)	εὐσεβῆ

	ενικός αριθμός						πληθυντικός αριθμός					
	αρσ.		θηλ.		ουδ.		αρσ.		θηλ.		ουδ.	
ονομ.	ὁ	ταχύς	ἡ	ταχεῖα	τό	ταχύ	οἱ	ταχεῖς	αἱ	ταχεῖαι	τά	ταχέα
γεν.	τοῦ	ταχέος	τῆς	ταχείας	τοῦ	ταχέος	τῶν	ταχέων	τῶν	ταχειῶν	τῶν	ταχέων
δοτ.	τῷ	ταχεῖ	τῇ	ταχείᾳ	τῷ	ταχεῖ	τοῖς	ταχέσι	ταῖς	ταχείαις	τοῖς	ταχέσι
αιτ.	τόν	ταχύν	τήν	ταχεῖαν	τό	ταχύ	τούς	ταχεῖς	τάς	ταχείας	τά	ταχέα
κλητ.	(ὦ)	ταχύ	(ὦ)	ταχεῖα	(ὦ)	ταχύ	(ὦ)	ταχεῖς	(ὦ)	ταχεῖαι	(ὦ)	ταχέα

ΚΛΙΣΗ ΑΝΤΩΝΥΜΙΩΝ

	ενικός αριθμός			πληθυντικός αρθμός		
	αρσ.	θηλ.	ουδ.	αρσ.	θηλ.	ουδ.
ονομ.	τίς	τίς	τί	τινές	τινές	τινά/**ἄττα**
γεν.	τινός/ του	τινός/του	τινός/ του		τινῶν	
δοτ.	τινί/ τῳ	τινί/τῳ	τινί/ τῳ	τισί(ν)	τισί(ν)	τισί(ν)
αιτ.	τινά	τινά	τί	τινάς	τινάς	τινά/**ἄττα**
κλητ.	—	—	—	—	—	—

	ενικός αριθμός					
	αρσ.	θηλ.	ουδ.	αρσ.	θηλ.	ουδ.
ονομ.	οὗτος	αὕτη	τοῦτο	αὐτός	αὐτή	αὐτό
γεν.	τούτου	ταύτης	τούτου	αὐτοῦ	αὐτῆς	αὐτοῦ
δοτ.	τούτῳ	ταύτῃ	τούτῳ	αὐτῷ	αὐτῇ	αὐτῷ
αιτ.	τοῦτον	ταύτην	τοῦτο	αὐτόν	αὐτήν	αὐτό
κλητ.	οὗτος	αὕτη	—	—	—	—
	πληθυντικός αριθμός					
	αρσ.	θηλ.	ουδ.	αρσ.	θηλ.	ουδ.
ονομ.	οὗτοι	αὗται	ταῦτα	αὐτοί	αὐταί	αὐτά
γεν.	τούτων	τούτων	τούτων	αὐτῶν	αὐτῶν	αὐτῶν
δοτ.	τούτοις	ταύταις	τούτοις	αὐτοῖς	αὐταῖς	αὐτοῖς
αιτ.	τούτους	ταύτας	ταῦτα	αὐτούς	αὐτάς	αὐτά
κλητ.	—	—	—	—	—	—

ΚΛΙΣΗ ΜΕΤΟΧΩΝ

	ενικός αριθμός			πληθυντικός αριθμός		
	αρσ.	θηλ.	ουδ.	αρσ.	θηλ.	ουδ.
ονομ.	ὤν	οὖσα	ὄν	ὄντες	οὖσαι	ὄντα
γεν.	ὄντος	οὔσης	ὄντος	ὄντων	οὐσῶν	ὄντων
δοτ.	ὄντι	οὔσῃ	ὄντι	οὖσι	οὔσαις	οὖσι
αιτ.	ὄντα	οὖσαν	ὄν	ὄντας	οὔσας	ὄντα
κλητ.	ὤν	οὖσα	ὄν	ὄντες	οὖσαι	ὄντα

	ενικός αριθμός			πληθυντικός αριθμός		
	αρσ.	θηλ.	ουδ.	αρσ.	θηλ.	ουδ.
ονομ.	ζητῶν	ζητοῦσα	ζητοῦν	ζητοῦντες	ζητοῦσαι	ζητοῦντα
γεν.	ζητοῦντος	ζητούσης	ζητοῦντος	ζητούντων	ζητουσῶν	ζητούντων
δοτ.	ζητοῦντι	ζητούσῃ	ζητοῦντι	ζητοῦσι	ζητούσαις	ζητοῦσι
αιτ.	ζητοῦντα	ζητοῦσαν	ζητοῦν	ζητοῦντας	ζητούσας	ζητοῦντα
κλητ.	ζητῶν	ζητοῦσα	ζητοῦν	ζητοῦντες	ζητοῦσαι	ζητοῦντα

	ενικός αριθμός			πληθυντικός αριθμός		
	αρσ.	θηλ.	ουδ.	αρσ.	θηλ.	ουδ.
ονομ.	ὁρῶν	ὁρῶσα	ὁρῶν	ὁρῶντες	ὁρῶσαι	ὁρῶντα
γεν.	ὁρῶντος	ὁρώσης	ὁρῶντος	ὁρώντων	ὁρωσῶν	ὁρώντων
δοτ.	ὁρῶντι	ὁρώσῃ	ὁρῶντι	ὁρῶσι	ὁρώσαις	ὁρῶσι
αιτ.	ὁρῶντα	ὁρῶσαν	ὁρῶν	ὁρῶντας	ὁρώσας	ὁρῶντα
κλητ.	ὁρῶν	ὁρῶσα	ὁρῶν	ὁρῶντες	ὁρῶσαι	ὁρῶντα

	ενικός αριθμός			πληθυντικός αριθμός		
	αρσ.	θήλ.	ουδ.	αρσ.	θήλ.	ουδ.
ονομ.	δυνάμενος	δυναμένη	δυνάμενον	δυνάμενοι	δυνάμεναι	δυνάμενα
γεν.	δυναμένου	δυναμένης	δυναμένου	δυναμένων	δυναμένων	δυναμένων
δοτ.	δυναμένῳ	δυναμένῃ	δυναμένῳ	δυναμένοις	δυναμέναις	δυναμένοις
αιτ.	δυνάμενον	δυναμένην	δυνάμενον	δυναμένους	δυναμένας	δυνάμενα
κλητ.	δυνάμενε	δυναμένη	δυνάμενον	δυνάμενοι	δυνάμεναι	δυνάμενα

ΧΡΟΝΙΚΕΣ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ					
Ενεστώτας	**Παρατατικός**	**Μέλλοντας**	**Αόριστος**	**Παρακείμενος**	**Υπερσυντέλικος**
λέγεται	ἐλέγετο	λεχθήσεται/ ῥηθήσεται	ἐλέχθη/ ἐρρήθη	εἴρηται	εἴρητο
ἐστί	ἦν	ἔσται	ἐγένετο	γέγονε	ἐγεγόνει
ἁρμόττει	ἥρμοττε	ἁρμόσει	ἥρμοσε	ἥρμοκε	ἡρμόκει
ἀκούειν	—	ἀκούσεσθαι	ἀκοῦσαι	ἀκηκοέναι	—
γίγνεσθαι	—	γενήσεσθαι	γενέσθαι	γεγονέναι/ γεγενῆσθαι	—
ῥεῖν	—	ῥυήσεσθαι	ῥεῦσαι/ ῥυῆναι	ἐρρυηκέναι	—
φασίν	ἔφασαν	φήσουσιν	ἔφησαν	—	—
κατοικουμένων	—	κατοικησομένων	κατοικησαμένων	κατῳκηκότων	—
ὁρμᾶν	—	ὁρμήσειν	ὁρμῆσαι	ὡρμηκέναι	—
ζητοῦντας	—	ζητήσοντας	ζητήσαντας	ἐζητηκότας	—
ὁρῶντα	—	ὀψόμενον	ἰδόντα	ἑωρακότα	—
ὄντα	—	ἐσόμενον	γενόμενον	γεγονότα	—
δυνάμενον	—	δυνησόμενον	δυνηθέντα	—	—
ἀποχωρεῖν	—	ἀποχωρήσειν	ἀποχωρῆσαι	ἀποκεχωρηκέναι	—
ἐγκαταλαμβα-νόμενον	—	ἐγκαταληφθησόμενον	ἐγκαταλαβόμενον/ ἐγκαταληφθέντα	ἐγκατειλημμένον	—
αἱρόμενον	—	ἁρούμενον	ἁράμενον/ ἁρθέντα	ἠρμένον	—
φέρειν	—	οἴσειν	ἐνέγκαι/ ἐνεγκεῖν	ἐνηνοχέναι	—
οἶμαι	ᾤμην	οἰήσομαι	ᾠήθην	—	—
προσγιγνομένου	—	προσγενησομένου	προσγενομένου	προσγεγενημένου/ προσγεγονότος	—
ἐγκαταλαμβάνεται	ἐγκατελαμβάνετο	ἐγκαταληφθήσεται	ἐγκατελήφθη/ ἐγκατελάβετο	ἐγκατείληπται	ἐγκατείληπτο
θεωρεῖν	—	θεωρήσειν	θεωρῆσαι	τεθεωρηκέναι	—
ἔχει	εἶχε	ἕξει/ σχήσει	ἔσχε	ἔσχηκε	ἐσχήκει
περιρρεῖν	—	περιρρυήσεσθαι	περιρρεῦσαι/ περιρρυῆναι	περιερρυηκέναι	—
σῴζεσθαι	—	σώσεσθαι/ σωθήσεσθαι	σώσασθαι σωθῆναι	σεσῶσθαι	—
προσαγορεύεσθαι	—	προσαγορεύσεσθαι/ προσρηθήσεσθαι	προσαγορευθῆναι/ προσρηθῆναι	προσειρῆσθαι	—
ποιουμένους	—	ποιησομένους	ποιησαμένους	πεποιημένους	—
ἐγκαταλείποντας	—	ἐγκαταλείψοντας	ἐγκαταλιπόντας	ἐγκαταλελοιπότας	-
ἀπόλλυσθαι	—	ἀπολεῖσθαι	ἀπολέσθαι	ἀπολωλέναι	—

ΕΓΚΛΙΤΙΚΕΣ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ					
Οριστική	**Υποτακτική**	**Ευκτική**	**Προστακτική**	**Απαρέμφατο**	**Μετοχή**
ἀπέδοντο	ἀποδῶνται	ἀποδοῖντο	ἀποδόσθων	ἀποδόσθαι	ἀποδόμενος,
λέγεται	λέγηται	λέγοιτο	λεγέσθω	λέγεσθαι	λεγόμενος,-η, -ον
ἐστίν	ᾖ	εἴη	ἔστω	εἶναι	ὤν, οὖσα, ὄν
ἁρμόσει	—	ἁρμόσοι	—	ἁρμόσειν	ἁρμόσων,-ουσα, -ον
φασίν	φῶσιν	φαίησαν/ φαῖεν	φάντων	φάναι	φάσκων,-ουσα, -ον
οἶμαι	οἴωμαι	οἰοίμην	—	οἴεσθαι	οἰόμενος,-η, -ον
ἐγκατελήφθη	ἐγκαταληφθῇ	ἐγκαταληφθείη	ἐγκαταληφθήτω	ἐγκαταληφθῆναι	ἐγκαταληφθείς εἶσαι, -έν
ἔχει	ἔχῃ	ἔχοι	ἐχέτω	ἔχειν	ἔχων,-ουσα, -ον

Α6. ΛΕΠΤΟΜΕΡΗΣ ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ

1. **Λέγεται γοῦν ἐν Σικελίᾳ ἐκ τῆς Αἴτνης ῥύακα πυρός γενέσθαι:** κύρ. πρότ. κρίσης. **γενέσθαι:** ειδ. απαρέμφ. υποκ. στο απρόσωπο **λέγεται** [: το ρήμα της πρότασης]. **ῥύακα:** υποκ. στο απαρέμφ. **ἐν Σικελίᾳ:** εμπρόθ. προσδ. στάσης σε τόπο. **ἐκ τῆς Αἴτνης:** εμπρόθ. προσδ. προέλευσης. **πυρός:** γεν. της ύλης από το ῥύακα.
2. **εἰ γάρ καί μυθωδέστερόν ἐστιν:** δευτ. εναντιωματική πρότ. **μυθωδέστερον:** κατηγ. στο [**τοῦτο:** ενν.]: υποκ. στο **ἐστιν** [το ρήμα της πρότασης είναι συνδετικό].
3. **ἀλλ᾽ ἁρμόσει καί νῦν ἅπασι τοῖς νεωτέροις ἀκοῦσαι:** κύρ. πρότ. κρίσης. **ἅπασι:** κατηγ. προσδ. στο **νεωτέροις:** δοτ. προσωπική στο απρόσωπο **ἁρμόσει.** [τούς **νεωτέρους:** ενν.]: υποκ. στο **ἀκοῦσαι:** τελ. απαρέμφ. υποκ. στο ἁρμόσει. **νῦν:** επιρρ. προσδ. χρόνου.
4. **τοῦτον δέ ῥεῖν φασίν [τινες] ἐπί τε τήν ἄλλην χώραν, καί δή καί πρός πόλιν τινά τῶν ἐκεῖ κατοικουμένων:** κύρ. πρότ. κρίσης [**τινες:** ενν.]: υποκ. στο **φασίν** [: το ρήμα της πρότασης]. **τοῦτον:** υποκ. του **ῥεῖν** [: ετεροπροσωπία]: ειδ. απαρέμφ. αντικ. στο φασιν. **ἐπί τήν χώραν:** εμπρόθ. προσδ. τόπου. **τήν ἄλλην:** επιθ. προσδ. στο χώραν. **πρός πόλιν:** εμπρόθ. προσδ. κατεύθυνσης σε τόπο. **τινά:** επιθ. προσδ. στο πόλιν. **τῶν κατοικουμένων:** επιθ. μτχ. γεν. διαιρ. από το τινά. **ἐκεῖ:** επιρρ. προσδ. τόπου.
5. **τούς μέν οὖν ἄλλους [φασί τινες] ὁρμῆσαι πρός φυγήν, τήν αὑτῶν σωτηρίαν ζητοῦντας:** κύρ. πρότ. κρίσης [**τινες:** ενν.]: υποκ. στο [**φασί**: ενν.]: το ρήμα της πρότασης]. **τούς ἄλλους:** υποκ. στο **ὁρμῆσαι** [: ετεροπροσωπία]: ειδ. απαρέμφ. αντικ. στο φασί. **πρός φυγήν:** εμπρόθ. προσδ. σκοπού. **τήν αὑτῶν:** επιθ. προσδ. στο σωτηρίαν: αντικ. στο **ζητοῦντας:** τροπ. μτχ.

αὐτῶν [χωρίς το άρθρο **τήν**]: γενική υποκειμενική στο σωτηρίαν.

6. ἕνα δέ τινα τῶν νεωτέρων [φασίν τινες] ὁρῶντα τόν πατέρα πρεβύτερον ὄντα καί οὐχί δυνάμενον ἀποχωρεῖν, ἀλλά ἐγκαταλαμβανόμενον ὑπό τοῦ πυρός, ἀράμενον φέρειν: κύρ. πρότ. κρίσης· οἱ δύο προτάσεις, αυτή και η προηγούμενη (**5**) συνδέονται μεταξύ τους παρατακτικά με τους αντιθετικούς συνδέσμους **μέν-δέ.** [**τινες:** ενν.]: υποκ. στο [**φασίν:** ενν.]: το ρήμα της πρότασης. **τινα:** επιθ. προσδ. στο **ἕνα:** υποκ. του **φέρειν** [: ετεροπροσωπία]: ειδ. απαρέμφ. αντικ. στο φασί. **τῶν νεωτέρων** γεν. διαιρ. από το ἕνα. **ὁρῶντα:** αιτιολ. μτχ. με υποκ. της το **ἕνα. πρεσβύτερον:** κατηγ. στο **τόν πατέρα:** υποκ. των μτχ. **ὄντα - δυνάμενον - ἐγκαταλαμβανόμενον:** κατηγορηματικές μτχ. [από τη μτχ. ὁρῶντα] και στο απαρέμφ. **ἀποχωρεῖν:** τελ. απαρέμφ. αντικ. τη μτχ. δυνάμενον. **τόν πατέρα** είναι και αντικ. στο φέρειν και στις μτχ. ὁρῶντα και **ἀράμενον**: χρον. μτχ. **ὑπό τοῦ πυρός:** εμπρόθ. προσδ. του ποιητικού αιτίου από τη μτχ. **ἐγκαταλαμβανόμενον.**

7. οἶμαι: κύρ. πρότ. κρίσης, παρενθετική. [**ἐγώ:** ενν.]: υποκ. του ρήματος.

8. Φορτίου δέ προσγενομένου καί αὐτός ἐγκατελήφθη: κύρ. πρότ. κρίσης. **αὐτός:** υποκ. στο **ἐγκατελήφθη** [: το ρήμα της πρότασης]. **φορτίου:** υποκ. της μτχ. **προσγενομένου:** αιτιολ. μτχ. γενική απόλυτη.

9. Ὅθεν δή καί ἄξιόν [ἐστι] θεωρῆσαι τό θεῖον: κύρ. πρότ. κρίσης. [**ἡμᾶς:** ενν.]: υποκ. στο **θεωρῆσαι:** τελ. απαρέμφ. υποκ. στην απρόσωπη έκφραση **ἄξιόν [ἐστι]:** το ρήμα της πρότασης. **τό θεῖον:** αντικ. του απαρέμφ.

10. ὅτι τοῖς ἀνδράσιν τοῖς ἀγαθοῖς εὐμενῶς ἔχει: δευτ. ειδ. πρότ. αντικ. στο απαρεμφ. **θεωρῆσαι** της προηγούμενης πρότασης (**9**). [**τό θεῖον:** ενν.]: υποκ. στο **ἔχει** [: το ρήμα της πρότασης]. **τοῖς ἀγαθοῖς:** επιθ. προσδ. στο **τοῖς ἀνδράσιν:** δοτ. αντικ. από το **εὐμενῶς:** επιρρ. προσδ. τρόπου.

11. Λέγεται γάρ κύκλῳ τόν τόπον ἐκεῖνον περιρρυῆναι τό πῦρ καί σωθῆναι τούτους μόνους: κύρ. πρότ. κρίσης. **τό πῦρ:** υποκ. στα απαρέμφ. **περιρρυῆναι - σωθῆναι:** ειδικά απαρέμφ. υποκείμενα στο απρόσωπο **λέγεται:** [: το ρήμα της πρότασης]. **κύκλῳ:** δοτ. του τρόπου. **ἐκεῖνον:** επιθ. προσδ. στό **τόν τόπον:** αντικ. στο περιρρυῆναι. **μόνους:** κατηγ. προσδ. στο **τούτους:** υποκ. στο σωθῆναι.

12. ἀφ᾽ ὧν καί το χωρίον ἔτι καί νῦν προσαγορεύεσθαι τῶν εὐσεβῶν χῶρον: δευτ. αναφορική προσδιοριστική πρότ. στο **τούτους** της προηγούμενης πρότασης (**11**). **τό χωρίον:** υποκ. του **προσαγορεύεσθαι:** ειδ. απαρέμφ. υποκ. στο [**λέγεται:** ενν.]: το ρήμα της πρότασης είναι απρόσωπο. **χῶρον :** κατηγ. στο χωρίον μέσω του συνδετικού προσαγορεύεσθαι. **ἔτι** επιτείνει την έννοια του **νῦν:** επιρρ. προσδ. χρόνου. **ἀφ᾽ ὧν:** εμπρόθ. προσδ. αιτίας [μπορεί να θεωρηθεί καί προέλευσης]. **τῶν εὐσεβῶν:** γεν. κτητική από το χῶρον.

13. τούς δέ ταχεῖαν τήν ἀποχώρησιν ποιησαμένους καί τούς ἑαυτῶν γονέας

ἐγκαταλιπόντας ἅπαντας ἀπολέσθαι [λέγεται]: κύρ. πρότ. κρίσης. **τούς ποιησαμένους - τούς ἐγκαταλιπόντας:** επιθετικές μτχ. υποκείμενα στο **ἀπολέσθαι:** ειδ. απαρέμφ. υποκ. στο απρόσωπο [**λέγεται:** ενν.]: το ρήμα της πρότασης. **ἅπαντας:** κατηγ. προσδ. στις μετοχές. **ταχεῖαν:** κατηγ. στο τήν **ἀποχώρησιν:** αντικ. στη μτχ. ποιησαμένους [τύπος συνδετικός]. **τούς ἑαυτῶν:** επιθ. προσδ. στο **γονέας** αντικ. στη μτχ. **ἐγκαταλιπόντας. ἑαυτῶν** [χωρίς τό άρθρο **τούς**]: γενική κτητική στο γονέας.

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

στις ερμηνευτικές ερωτήσεις της σελ. 62 του σχ. βιβλίου

1. Ποιο περιστατικό διηγείται ο Λυκούργος, για να καταδείξει ότι οι θεοί τιμούν το σεβασμό προς τους γονείς;

Σύμφωνα με το απόπασμα από το λόγο του Λυκούργου, όταν εξερράγη το ηφαίστειο της Αίτνας, όλοι οι κάτοικοι της Σικελίας εγκαταλείποντας τους πάντες και τα πάντα έτρεχαν να σωθούν. Κάποιος νέος, όμως, βλέποντας το γέρο πατέρα του να μην μπορεί να απομακρυνθεί, αφού τον πήρε στους ώμους του, προσπάθησε να τον μεταφέρει εκτός κινδύνου. Βέβαια αυτό ήταν αδύνατο να συμβεί, γιατί κανείς δεν μπορούσε να τρέξει γρηγορότερα από τη λάβα. Πολύ πιο δύσκολο θα ήταν αυτό για το συγκεκριμένο νέο, που κουβαλούσε τέτοιο βάρος. Παρόλα αυτά ο νέος και ο πατέρας του σώθηκαν χάρη στους θεούς. Οι θεοί εκτιμώντας το σεβασμό και την αγάπη του νέου προς τον πατέρα του τον βοήθησαν. Έτσι, ενώ όσοι εγκατέλειψαν τους γονείς τους χάθηκαν, ο νέος και ο πατέρας του σώθηκαν, γιατί οι θεοί φρόντισαν να δημιουργηθεί γύρω τους ένας κύκλος προστασίας, ώστε να μην τους πλησιάσει η ορμητική λάβα.

2. Γνωρίζετε άλλα παραδείγματα σεβασμού προς τους γονείς και γενικότερα προς τους μεγαλύτερους από τη μυθολογία ή την Ιστορία;

Όταν οι Αχαιοί κυρίευσαν την Τροία, επέτρεψαν στους κατοίκους να επιλέξουν ποιο από τα οικεία αντικείμενα ήθελαν να πάρουν μαζί τους και να φύγουν. Ο Αινείας επέλεξε να πάρει τους πατρώους θεούς αδιαφορώντας για όλα τα υπόλοιπα. Οι Αχαιοί, επειδή εντυπωσιάστηκαν από αυτήν την επιλογή, του έδωσαν άλλη μια ευκαιρία και του επέτρεψαν να πάρει και ένα δεύτερο αντικείμενο. Ο Αινείας πήρε στους ώμους του το γέρο πατέρα του. Έκλπηκτοι οι Αχαιοί του επέτρεψαν να πάρει όλα τα πράγματά του, καταδεικνύοντας έτσι ότι στους ευσεβείς και οι εχθροί γίνονται ήμεροι.

Ο Κλέοβης και ο Βίτωνας ήταν γιοι της Κυδίππης, ιέρειας της Ήρας στο Άργος. Όταν οι Αργείοι τελούσαν γιορτή προς τιμή της Ήρας, το έθιμο απαιτούσε να μεταφερθεί η Κυδίππη στο ναό πάνω σε ζεμένη άμαξα. Όμως τα βό-

δια, που θα έσερναν την άμαξα, καθυστερούσαν να επιστρέψουν από τα χωράφια. Τότε τα δύο αδέρφια, ο Κλέοβης και ο Βίτωνας, ζεύτηκαν την άμαξα και μετέφεραν τη μητέρα τους στο ναό. Η μητέρα υπερήφανη για το σεβασμό, που της έδειξαν τα παιδιά της, προσευχήθηκε στη θεά να τους δώσει ό,τι καλύτερο για ανταμοιβή. Η Ήρα άκουσε τις προσευχές της και αντάμειψε τους ευσεβείς νέους χαρίζοντάς τους τον πιο γλυκό και ήρεμο θάνατο μέσα στο ναό.

3. Ενισχύουν, κατά τη γνώμη σας, οι σύγχρονες κοινωνίες το σεβασμό προς τους γονείς και τους μεγαλύτερους και βοηθούν τα μέλη τους που αντιμετωπίζουν προσωρινά ή μονιμότερα προβλήματα; Να αναφέρετε συγκεκριμένα παρδείγματα.

Ο σεβασμός προς τους γονείς, τους ηλικιωμένους και γενικότερα τους ανήμπορους αποτελεί διαχρονική αξία. Γι' αυτό και σήμερα οι νέοι διδάσκονται από μικρή ηλικία να σέβονται τους μεγαλύτερους. Σε αυτό συμβάλλουν όλοι οι φορείς εκπαίδευσης [σχολείο, οικογένεια, κοινωνία, Μ.Μ.Ε. κ.λπ.]. Η ενίσχυση του σεβασμού προς τους ηλικιωμένους εκ μέρους της πολιτείας έγκειται κυρίως σε θεσμούς, όπως είναι η κατ' οίκον νοσηλεία και φροντίδα, τα γραφεία επισκεπτών υγείας κ.λπ.. Ακόμη κατασκευάζονται ειδικές ράμπες για τη διευκόλυνση της πρόσβασης των ατόμων με ειδικές ανάγκες στα καταστήματα, στα πεζοδρόμια κ.λπ.. Παρόλα αυτά η σχετική ενημέρωση των πολιτών ίσως είναι ελλιπής και γι' αυτό η ευαισθητοποίησή τους δεν είναι ακόμη επαρκής.

4. Να εικονογραφήσετε το περιστατικό που περιγράφει ο Λυκούργος επιλέγοντας το υλικό και την τεχνική που προτιμάτε.

[Μπορείτε να δημιουργήσετε μια ζωγραφιά, ένα κολάζ, ένα γλυπτό κ.λπ.]

ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

Εμηνευτικού – πραγματολογικού περιεχομένου

1. Με ποιον τρόπο οι θεοί ανταμείβουν τους ενάρετους ανθρώπους, όπως φαίνεται και από το κείμενο του Λυκούργου;

Απάντηση: Οι θεοί αγαπούν και εκτιμούν τους ενάρετους ανθρώπους και τους ανταμείβουν πάντα βοηθώντας τους σε κάθε δύσκολη στιγμή. Έτσι οι άνθρωποι, που σέβονται τους γονείς, τους ηλικιωμένους και τους ανήμπορους, δε χάνονται, γιατί προστατεύονται από τους θεούς. Η αμοιβή τους για τις αγαθές πράξεις τους έρχεται σύγουρα, έστω και μακροπρόθεσμα. Οι θεοί αργούν, αλλά δε λησμονούν, όπως λέει και ο λαός.

2. Να χαρακτηρίσετε το νέο του κειμένου βασιζόμενοι στη συμπεριφορά του.
Απάντηση: Ο νέος, που μας παρουσιάζει ο Λυκούργος, είναι ευσεβής αλλά και αλτρουιστής. Αψηφώντας τον προσωπικό κίνδυνο, προσφέρει όλες τις δυνάμεις του στην προστασία του ανήμπορου πατέρα του. Ξέρει να αγαπά και να εκτιμά την προσφορά του γονιού, ώστε να την ανταποδίδει την κατάλληλη στιγμή. Έχει συναίσθηση του καθήκοντος προς τους γονείς. Γι' αυτό αποφασίζει να κάνει ό,τι μπορεί, προκειμένου να σώσει το γέρο πατέρα του, παρόλο που γνωρίζει ότι οι προσπάθειες του πιθανότατα δε θα έχουν το επιθυμητό αποτέλεσμα, αλλά αντίθετα θα οδηγήσουν και στο χαμό του ίδιου. Είναι, όμως, έτοιμος να θυσιαστεί, γιατί ως φιλόστοργος και ηθικός νέος δε θεωρεί τίποτα ανώτερο από τη ζωή του γονιού του.

ΜΕΡΟΣ Β΄

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΑ - ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΚΑ:

Σύνθετες λέξεις, άκλιτη λέξη ως πρώτο συνθετικό

1. ΕΠΙΡΡΗΜΑ ως α΄ συνθετικό

Όταν τα επιρρήματα χρησιμοποιούνται ως πρώτα συνθετικά μιας λέξης, άλλοτε μένουν αμετάβλητα και άλλοτε μετασχηματίζονται.

Αμετάβλητα επιρρήματα:

ἀεί-*μνηστος*, **ἄνω-***φερής*, **εὐ-***γενής*, **χαμαί-***ζηλος*, **παλιν-***ωδία* κ.λπ.

Μετασχηματισμένα επιρρήματα. Πολλές φορές μπροστά από σύμφωνο τα επιρρήματα μετασχηματίζονται και λήγουν σε **ε** ή σε **ι** ή σε **ο**:

(ἄγχι) **ἀγχέ-***μαχος*, *(ὀψέ)* **ὀψι-***μαθής*, *(ὄπισθεν)* **ὀπισθό-***δρομος* κ.λπ.

2. ΠΡΟΘΕΣΗ ως α΄ συνθετικό

Όταν οι **κύριες προθέσεις** χρησιμοποιούνται ως πρώτα συνθετικά μιας λέξης, άλλοτε μένουν αμετάβλητες και άλλοτε παθαίνουν τις διάφορες φθογγικές παθήσεις, όπως **έκθλιψη, συναίρεση, αποβολή συμφώνων** κ.λπ.

• Η σημασία των προθέσεων στις σύνθετες λέξεις εξαρτάται από το δεύτερο συνθετικό της σύνθετης λέξης:

α. Όταν το δεύτερο συνθετικό είναι ρήμα, η σημασία τους είναι επιρρηματική:

εἰσ-*άγω* (= οδηγώ **μέσα** ή φέρνω **μέσα**)
κατ-*έρχομαι* (= έρχομαι **κάτω**).

β. Όταν το δεύτερο συνθετικό είναι όνομα, άλλοτε η σημασία τους είναι **επιρρηματική** και άλλοτε η συνηθισμένη **προθετική** σημασία:

Επιρρηματική σημασία:

ἀμφι-*θάλασσος* (= αυτός που έχει θάλασσα κι από **τα δύο μέρη**)
σύν-*τροφος* (= αυτός που τρέφεται **μαζί**).

Προθετική σημασία:

ἔν-*τιμος* (= *ὁ ἐν τιμῇ* = ο τιμημένος)
ὑπερ-*άνθρωπος* (= ο υπεράνθρωπος).

3. ΑΧΩΡΙΣΤΟ ΜΟΡΙΟ ως α΄ συνθετικό

Αχώριστα μόρια λέγονται μερικές λέξεις με επιρρηματική σημασία, οι οποίες δεν απαντούν μόνες τους στον λόγο, αλλά μόνο στη σύνθεση ως πρώτα συνθετικά.

• Τα πιο συνηθισμένα αχώριστα μόρια είναι:

1. Το στερητικό ἀ-. Το στερητικό **ἀ** συνήθως μπροστά από φωνήεν γίνεται **ἀν** και σημαίνει **άρνηση** ή **στέρηση** εκείνου που δηλώνει το δεύτερο συνθετικό:

ἄ-*καρπος* (αυτός που δεν έχει καρπό), **ἀ-***τυχής*, **ἄ-***δηλος*, **ἀ-ν-***άξιος*, **ἀ-***ό-ρατος* κ.λπ.

2. Τα επιτατικά μόρια ἀ-, ἀρι-, ἐρι-, ζα- που σημαίνουν **πολύ, πάρα πολύ** και επιτείνουν τη σημασία του δεύτερου συνθετικού:

ἀ-*τενής* (= πολύ τεντωμένος), **ἀρί**-*δηλος* (= πολύ φανερός), **ἐρί**-*τιμος* (= πολύτιμος), **ζά**-*μπλουτος* (= πολύ πλούσιος).

3. Το στερητικό νη- έχει την ίδια σημασία με το στερητικό **ἀ-**:

νη-*ποινεί* (= χωρίς τιμωρία), **νη**-*πενθής* (= χωρίς πένθος).

4. Το αθροιστικό ἀ- δηλώνει άθροιση: **ἀ**-*δελφός*, **ἀ**-*κόλουθος* κ.λπ.

5. Το δυσ- που έχει τη σημασία του **κακός** ή του **δύσκολος**:

δύσ-*μορφος* (= άσχημος), **δύσ**-*βατος* (= δυσκολοδιάβατος) κ.λπ.

6. Το ἡμι- (από το οποίο και το επίθετο **ἥμισυς**): **ἡμί**-*θεος*, **ἡμι**-*θανής*.

ΑΠΑΝΤΗΣΗ

στην άσκηση της σελ. 63 του σχ. βιβλίου

Να συμπληρώσετε την τρίτη στήλη του πίνακα χαρακτηρίζοντας το α΄ συνθετικό των λέξεων της πρώτης στήλης σύμφωνα με το παράδειγμα:

Σύνθετες λέξεις				
Άκλιτη λέξη ως α΄ συνθετικό				
σύνθετη λέξη	συνθετικά			το α΄ συνθετικό είναι
ἀποχωρέω, ἀποχωρῶ	ἀπό	+	χωρέω, χωρῶ	**πρόθεση**
ἐπισκοπέω, ἐπισκοπῶ	ἐπί	+	σκοπέω, σκοπῶ	**πρόθεση**
εὐμενής	εὖ	+	μένος	**επίρρημα**
εὐσεβής	εὖ	+	σέβω	**επίρρημα**
κατοικέω, κατοικῶ	κατά	+	οἰκέω, οἰκῶ	**πρόθεση**
περιρέω	περί	+	ῥέω	**πρόθεση**
προσαγορεύω	πρός	+	ἀγορεύω	**πρόθεση**
προσγίγνομαι	πρός	+	γίγνομαι	**πρόθεση**

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

στις ετυμολογικές ασκήσεις των σελ. 63-64 του σχ. βιβλίου

1. α. Να συμπληρώσετε τη δεύτερη στήλη του πίνακα με λέξεις της α.ε. αντώνυμες αυτών της πρώτης στήλης:

λέξη	αντώνυμο
ἄπορος	**εὔπορος**
ἀκλεής	**εὐκλεής**
εὐλογέω, εὐλογῶ	**κακολογῶ**

λέξη	αντώνυμο
εὐσεβής	**δυσσεβής**
δύσελπις	**εὔελπις**
δύσνοια	**εὔνοια**
δυσδαίμων	**εὐδαίμων**

β. Να σχηματίσετε σύνθετες λέξεις της ν.ε. με α΄ συνθετικό το επίρρημα εὖ ή το μόριο δυσ- που να αποδίδουν τις παρακάτω φράσεις:

αυτός που είναι δύσκολος να επιλυθεί : **δυσεπίλυτος**
αυτός που ηχεί ευχάριστα : **εύηχος**
αυτός που πείθεται δύσκολα : **δύσπιστος**
αυτός που θραύεται εύκολα : **εύθραυστος**
αυτός που κινείται με δυσκολία, ο αργός: : **δυσκίνητος**
αυτός που προμηνύει δυσάρεστη έκβαση κάποιου πράγματος : **δυσοίωνος**

2. α. Χρησιμοποιώντας προθέσεις ως α΄ συνθετικό και το ρήμα ῥέω ως β΄ συνθετικό να σχηματίσετε σύνθετα ρήματα της α.ε. και να γράψετε τη σημασία τους.

ἀναρρέω → ρέω προς τα πάνω
ἀντιρρέω → ρέω αντίθετα
ἀπορρέω → πηγάζω
διαρρέω → διαφεύγω χωρίς να γίνω αντιληπτός
εἰσρέω → ρέω μέσα σε κάτι
ἐκρέω → ρέω έξω από κάτι, μτφ. λησμονούμαι
ἐπιρρέω → χύνομαι πάνω σε κάτι
καταρρέω → γκρεμίζομαι, χάνω τις δυνάμεις μου
μεταρρέω → ρέω προς άλλη κατεύθυνση
παραρρέω → ρέω κοντά σε κάτι, μτφ. διαφεύγω της προσοχής
περιρρέω → περικυκλώνω
προρρέω → ρέω προς τα εμπρός
προσρέω → πλησιάζω, συναθροίζομαι
συρρέω → συναθροίζομαι, ρέω μαζί με κάτι
υπορρέω → ρέω κάτω από κάτι, μτφ. μπαίνω κάπου απαρατήρητος

β. Να γράψετε στη ν.ε. από δύο σύνθετα ρήματα χρησιμοποιώντας τις προθέσεις αμφί, αντί και παρά ως α΄ συνθετικό.

αμφί : αμφισβητώ,αμφιβάλλω
αντί : αντιμετωπίζω, αντιστρατεύομαι
παρά: παραβιάζω, παραβάλλω

3. Να συμπληρώσετε στις παρενθέσεις τους αριθμούς των σύνθετων λέξεων του πλαισίου, οι οποίοι αντιστοιχούν στις σημασίες που δίνονται δίπλα:

1. πυροδότηση	**α.** αυτός που αντέχει σε υψηλές θερμοκρασίες (**2**)
2. πυρίμαχος	**β.** πρόσωπο που του αρέσει να προκαλεί πυρκαγιές (**4**)
3. πυραγός	**γ.** αξιωματικός της Πυροσβεστικής (**3**)
4. πυρομανής	**δ.** η μέριμνα για την αποτροπή ατυχημάτων που προκαλούνται από φωτιά (**5**)
5. πυρασφάλεια	**ε.** πρόκληση έκρηξης με χρήση ειδικού μηχανισμού (**1**)

ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

Ετυμολογικού περιεχομένου

1. Να αναλύσεις τις παρακάτω λέξεις στα συνθετικά τους μέρη:

	α΄ συνθετικό	**β΄ συνθετικό**
ἀείμνηστος	.....	.....
κατέρχομαι	.....	.....
ὀψιμαθής	.....	.....
ὑπεράνθρωπος	.....	.....
ἡμίθεος	.....	.....
νηπενθής	.....	.....
ἀνάξιος	.....	.....

[**Απάντηση:** ἀείμνηστος: **ἀεί + μιμνήσκω**, κατέρχομαι: **κάτω + ἔρχομαι**, ὀψιμαθής: **ὀψέ + μανθάνω**, ὑπεράνθρωπος: **ὑπέρ + ἄνθρωπος**, ἡμίθεος: **ἡμί- + θεός**, νηπενθής: **νη- + πένθος**, ἀνάξιος: **ἄν- + ἄξιος**]

2. Να φτιάξετε σύνθετες λέξεις με πρώτο συνθετικό την πρόθεση περί.
[**Απάντηση:** περιβάλλω, περικυκλώνω, περισυλλέγω, περιστροφή, περιχαρακώνω, περιτέμνω, περιχαρής κ.α.]

ΜΕΡΟΣ Γ΄

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ: **Παθητικοί χρόνοι φωνηεντόληκτων και αφωνόληκτων ρημάτων – Αυτοπαθητικές αντωνυμίες**

ΣΥΝΤΑΞΗ: **Ποιητικό αίτιο και παθητική σύνταξη**

Γ1. ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΑ ΣΧΟΛΙΑ

Ι. Παθητικοί χρόνοι φωνηεντόληκτων και αφωνόληκτων ρημάτων

1. Α΄ παθητικός μέλλοντας

Ο **παθητικός μέλλοντας** σχηματίζεται από το μέσο μέλλοντα, αφού προστεθεί μεταξύ του θέματος και του χρονικού χαρακτήρα **σ** το πρόσφυμα **θη**:

οριστική	ευκτική	απαρέμφατο	μετοχή
λυθήσομαι	λυθησοίμην	λυθήσεσθαι	λυθησόμενος
λυθήσῃ (-σει)	λυθήσοιο		λυθησομένη
λυθήσεται	λυθήσοιτο		λυθησόμενον
λυθησόμεθα	λυθησοίμεθα		
λυθήσεσθε	λυθήσοισθε		
λυθήσονται	λυθήσοιντο		

2. Α΄ παθητικός αόριστος

Ο **παθητικός αόριστος** δεν έχει θεματικό φωνήεν και σχηματίζεται, αφού προστεθεί το πρόσφυμα **θη** μεταξύ του θέματος και των προσωπικών καταλήξεων και στην αρχή του ρηματικού θέματος η κατάλληλη αύξηση (όταν πρόκειται για την οριστική):

οριστική	υποτακτική	ευκτική	προστακτική	απαρέμφατο
ἐλύθην	λυθῶ	λυθείην	—	λυθῆναι
ἐλύθης	λυθῇς	λυθείης	λύθητι	
ἐλύθη	λυθῇ	λυθείη	λυθήτω	**μετοχή**
ἐλύθημεν	λυθῶμεν	λυθείημεν/λυθεῖμεν	—	λυθείς
ἐλύθητε	λυθῆτε	λυθείητε/λυθεῖτε	λύθητε	λυθεῖσα
ἐλύθησαν	λυθῶσι(ν)	λυθείησαν/λυθεῖεν	λυθέντων/ λυθήτωσαν	λυθέν

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ:

α. Το πρόσφυμα **θη** μπροστά από το **ι** ή μπροστά από το **ντ με βράχυνση** γίνεται **θε** (λυ-θε-ιμεν).

β. Το πρόσφυμα **θη** στην υποτακτική συναιρείται με τις καταλήξεις και από τη συναίρεση προκύπτουν οι φαινομενικές καταλήξεις.
Η κατάληξη **-θῆναι** του απαρεμφάτου προέρχεται από συναίρεση: λυ-θη-έναι: λυθῆναι

3. Β΄ παθητικός μέλλοντας και αόριστος

1. Από τον παθητικό μέλλοντα και τον παθητικό αόριστο πολλών ρημάτων λείπει το **θ** του προσφύματος **θη** και **θε** και έτσι οι χρόνοι αυτοί σχηματίζονται μόνο με το πρόσφυμα **η** ή **ε:**

γραφ-**ή**-σομαι (αντί γραφ-θή-σομαι)
ἐγράφ-**η**-ν (αντί ἐγράφ-θη-ν)
γραφ-**έ**-ντων (αντί γραφ-θέ-ντων)

2. Οι χρόνοι αυτοί λέγονται **παθητικός μέλλοντας β΄** και **παθητικός αόριστος β΄.**

ΚΛΙΣΗ. Οι δεύτεροι αυτοί χρόνοι κλίνονται, όπως οι πρώτοι (δηλαδή, όπως οι παθητικοί μέλλοντες και αόριστοι των φωνηεντολήκτων ρημάτων: λυ-**θή**-σομαι, ἐλύ-**θη**-ν, λυ-**θέ**-ντων χωρίς όμως το **θ** των προσφυμάτων **θη** ή **θε**) με μόνη τη διαφορά ότι ο παθητικός αόριστος β΄ έχει στο β΄ ενικό πρόσωπο της προστακτικής κατάληξη **-θι:** γράφη-**θι.**

ΑΠΑΝΤΗΣΗ

στην άσκηση της σελ. 66 του σχ. βιβλίου

Να συμπληρώσετε τις καταλήξεις που λείπουν από τον παρακάτω πίνακα και να τονίσετε τους τύπους:

	οριστική	υποτακτική	ευκτική	προστακτική
α΄ εν.	ἐγράφ-ην	γραφ-ῶ	γραφ-είην	—
β΄ εν.	ἐγράφ-ης	γραφ-ῇς	γραφ-είης	γράφ-ηθι
γ΄ εν.	ἐγράφ-η	γραφ-ῇ	γραφ-είη	γραφ-ήτω
β΄ πληθ.	ἐγράφ-ητε	γραφ-ῆτε	γραφ-είητε	γράφ-ητε
απαρέμφατο: γραφ-ῆναι		**μετοχή:** γραφ-είς, γραφ-εῖσαι, γραφ-έν		

ΙΙ. Αυτοπαθητικές αντωνυμίες

Αυτοπαθητικές λέγονται οι αντωνυμίες που δηλώνουν ότι το υποκείμενο ταυτόχρονα **ενεργεί** και **παθαίνει:**

γνῶθι **σαυτόν** (= **συ** γνώρισε **τον εαυτό σου**) –
ἐπιμελοῦμαι **ἐμαυτοῦ** (φροντίζω **εγώ τον εαυτό μου**).

ΠΡΟΣΕΞΕ. Οι αντωνυμίες αυτές έχουν μόνο πλάγιες πτώσεις.

ΚΛΙΣΗ ΤΩΝ ΑΥΤΟΠΑΘΗΤΙΚΩΝ ΑΝΤΩΝΥΜΙΩΝ

ενικός αριθμός				
	α΄ πρόσωπο		β΄ πρόσωπο	
	αρσενικό	θηλυκό	αρσενικό	θηλυκό
γεν.	ἐμαυτοῦ	ἐμαυτῆς	σεαυτοῦ	σεαυτῆς
δοτ.	ἐμαυτῷ	ἐμαυτῇ	σεαυτῷ	σεαυτῇ
αιτ.	ἐμαυτόν	ἐμαυτήν	σεαυτόν	σεαυτήν

πληθυντικός αριθμός				
	αρσενικό	θηλυκό	αρσενικό	θηλυκό
γεν.	ἡμῶν αὐτῶν	ἡμῶν αὐτῶν	ὑμῶν αὐτῶν	ὑμῶν αὐτῶν
δοτ.	ἡμῖν αὐτοῖς	ἡμῖν αὐταῖς	ὑμῖν αὐτοῖς	ὑμῖν αὐταῖς
αιτ.	ἡμᾶς αὐτούς	ἡμᾶς αὐτάς	ὑμᾶς αὐτούς	ὑμᾶς αὐτάς

γ΄ πρόσωπο

ενικός αριθμός			
	αρσενικό	θηλυκό	ουδέτερο
γεν.	ἑαυτοῦ	ἑαυτῆς	—
δοτ.	ἑαυτῷ	ἑαυτῇ	—
αιτ.	ἑαυτόν	ἑαυτήν	ἑαυτό

πληθυντικός αριθμός			
γεν.	ἑαυτῶν ή σφῶν αὐτῶν	ἑαυτῶν ή σφῶν αὐτῶν	—
δοτ.	ἑαυτοῖς ή σφίσιν αὐτοῖς	ἑαυταῖς ή σφίσιν αὐταῖς	—
αιτ.	ἑαυτούς ή σφᾶς αὐτούς	ἑαυτάς ή σφᾶς αὐτάς	ἑαυτά

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

1. Οι τύποι **σεαυτοῦ, σεαυτῆς** κ.λπ. **ἑαυτοῦ, ἑαυτῆς** κ.λπ. απαντούν και συνηρημένοι: **σαυτοῦ, σαυτῆς** κ.λπ. **αὐτοῦ, αὐτῆς** κ.λπ.

2. Οι αυτοπαθητικέςς αντωνυμίες προέρχονται από τις πλάγιες πτώσεις των **προσωπικών αντωνυμιών** και τις πλάγιες πτώσεις της αντωνυμίας **αὐτός:** ἐμέ + αὐτόν: **ἐμαυτόν**˙ σέ + αὐτόν: **σεαυτόν** κ.λπ.

Η προέλευση αυτή είναι φανερή στον πληθυντικό αριθμό: ἡμῶν αὐτῶν, ἡμῖν αὐτοῖς κ.λπ.

Γ2. ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΑ ΣΧΟΛΙΑ

Ποιητικό αίτιο και παθητική σύνταξη

Ποιητικό αίτιο λέγεται ο προσδιορισμός, που δηλώνει κυρίως **πρόσωπο** και πιο σπάνια **πράγμα** [παράδ. **2**], από το οποίο παθαίνει κάτι [καλό ή κακό] το υποκείμενο ενός ρηματικού τύπου, όταν ο τύπος αυτός είναι **παθητικής διάθεσης** [σημασίας], όπως: **διδάσκομαι, μισοῦμαι, πέμπομαι, λύομαι, παιδεύομαι, πάσχω, θνήσκω** κ.λπ.

- Το ποιητικό αίτιο στα νεοελληνικά **μεταφράζεται** με την **από + αιτιατική**.

Παραδείγματα - Μετάφραση

1. *Πολλοί* ***κατεκόπησαν ὑπό τῶν βαρβάρων*** *[= πολλοί σκοτώθηκαν από τους βαρβάρους].*
2. *Οὐ γάρ, οἶμαι, τοιοῦτόν ἐστι τό τῶν Θεῶν, ὥστε* ***ὑπό δώρων παράγεσθαι****, οἷον κακόν τοκιστήν [= έχω τη γνώμη, λοιπόν, οι Θεοί δεν είναι τέτοιοι, ώστε να παρασύρονται από δώρα, όπως ο κακός τοκιστής].*

ΕΚΦΟΡΑ ΤΟΥ ΠΟΙΗΤΙΚΟΥ ΛΟΓΟΥ

Το ποιητικό αίτιο εκφέρεται:

1. **Με γενική** και με μια από τις προθέσεις: **ὑπό, ἀπό, ἐκ, παρά, πρός** και κυρίως με την **ὑπό**, όποιου χρόνου κι αν είναι το ρήμα.

Παραδείγματα - Μετάφραση

1. *Καλλίξενος* ***μισούμενος ὑπό πάντων*** *λιμῷ ἀπέθανε [= ο Καλλίξενος, επειδή ήταν μισητός από όλους, πέθανε εξαιτίας πείνας].*
2. *Ἐπράχθη οὐδέν* ***ἀπό τῶν τυράννων*** *ἔργον ἀξιόλογον [= κανένα έργο αξιόλογο δεν έγινε από τους τυράννους].*

2. **Με δοτική προσώπου** συνήθως, όταν το ρήμα είναι χρόνου παρακειμένου ή υπερσυντελίκου ή τετελεσμένου μέλλοντα, και πιο σπάνια, όταν το ρήμα είναι χρόνου ενεστώτα ή παρατατικού ή μέλλοντα [παράδ. **2**] ή αορίστου.

- Η δοτική του ποιητικού αιτίου, όταν δηλώνει πρόσωπο, λέγεται και δοτική του **ενεργούντος προσώπου**.

Παραδείγματα - Μετάφραση

1. *Ταῦτα* ***ὡμολόγητο ἡμῖν*** *τε καί* ***σοί*** *[= αυτά είχαν γίνει αποδεκτά και από μας και από σένα].*
2. *Τό ἀληθές* ***ἀνθρώποις*** *οὐχ* ***εὑρήσεται*** *[= δε θα βρεθεί η αλήθεια από τους ανθρώπους].*

ΠΡΟΣΕΞΕ. Με τους συντελικούς χρόνους το ποιητικό αίτιο εκφέρεται και με **γενική + τις προθέσεις** [δηλ. με εμπρόθετο προσδιορισμό].

3. **Με δοτική προσώπου μόνο** κοντά στα ρηματικά επίθετα σε **-τέος**.

Παραδείγματα - Μετάφραση

1. ***Διαβατέος*** *ἐστίν* ***ἡμῖν*** *ὁ ποταμός [= πρέπει να περαστεί από μας το ποτάμι ή πρέπει να περάσουμε εμείς το ποτάμι].*

*2. Ταῦτα **ἡμῖν ποιητέα** [= αυτά πρέπει να γίνουν από μας ή εμείς πρέπει να κάνουμε αυτά].*

4. Με δοτική κοντά στα ρηματικά επίθετα σε **-τος**, αλλά και με **γενική** με τις προθέσεις: **ἀπό, ἐκ, παρά, πρός** και κυρίως με την **ὑπό**.

Παραδείγματα - Μετάφραση

*1. Οὐ **θεατός ἡμῖν** ἐστι [= δεν είναι θεατός από μας].*

*2. **Μετάπεμπτος ὑπό Κύρου** ἦν [= είχε πάρει πρόσκληση από τον Κύρο].*

ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΗΣ ΣΥΝΤΑΞΗΣ ΣΕ ΠΑΘΗΤΙΚΗ

Η ενεργητική σύνταξη μπορεί να μετατραπεί σε παθητική, οπότε συμβαίνουν οι εξής μεταβολές:

1. Το **ρήμα** από ενεργητικό μεταβάλλεται σε **παθητικό** στον ίδιο χρόνο και στην ίδια έγκλιση.

2. Το **υποκείμενο** του ενεργητικού ρήματος γίνεται **ποιητικό αίτιο** στο παθητικό ρήμα.

3. Στα **αντικείμενα** των ενεργητικών ρημάτων παρατηρούνται τα εξής:

α. Όταν το ρήμα είναι **μονόπτωτο**, το αντικείμενο γίνεται **υποκείμενο** στο παθητικό ρήμα.

β. Όταν το ρήμα είναι δίπτωτο [με δύο αιτιατικές ή με αιτιατική + γενική ή με αιτιατική + δοτική], υποκείμενο στο παθητικό ρήμα γίνεται μόνο το **άμεσο αντικείμενο**. Το **έμμεσο** παραμένει **αντικείμενο** και στο παθητικό ρήμα διατηρώντας την πτώση του.

γ. Όταν το ρήμα είναι δίπτωτο και συντάσσεται με δύο αιτιατικές και η μία είναι κατηγορούμενο στην άλλη, τότε και οι δύο αιτιατικές μετατρέπονται σε **ονομαστικές** και είναι η μια **υποκείμενο** του παθητικού ρήματος και η άλλη **κατηγορούμενο** στο υποκείμενο.

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

στις γραμματικές και συντακτικές ασκήσεις των σελ. 68-69 του σχ. βιβλίου

1. Να κλίνετε το ρ. πέμπω στους χρόνους και στις εγκλίσεις που ζητούνται:

παθητικός μέλλοντας α΄		παθητικός αόριστος α΄	
οριστική	**ευκτική**	**υποτακτική**	**προστακτική**
πεμφθήσομαι	πεμφθησοίμην	πεμφθῶ	—
πεμφθήσῃ(-σει)	πεμφθήσοιο	πεμφθῇς	πέμφθητι
πεμφθήσεται	πεμφθήσοιτο	πεμφθῇ	πεμφθήτω
πεμφθησόμεθα	πεμφθησοίμεθα	πεμφθῶμεν	—
πεμθφήσεσθε	πεμφθήσοισθε	πεμφθῆτε	πέμφθητε
πεμφθήσονται	πεμφθήσοιντο	πεμφθῶσιν	πεμφθέντων/ πεμφθήτωσαν

2. Να μεταφέρετε τους παρακάτω ρηματικούς τύπους στο ίδιο πρόσωπο παθητικού μέλλοντα και αορίστου διατηρώντας σταθερή την έγκλιση:

	παθητικός μέλλοντας α΄	παθητικός αόριστος α΄
κινδυνεύεται	κινδυνευθήσεται	ἐκινδυνεύθη
παύοιντο	παυθήσοιντο	παυσθείησαν/ παυσθεῖεν
βουλεύσοιο	βουλευθήσοιο	βουλευθείης
πράττεσθαι	πραχθήσεσθαι	πραχθῆναι
ψευσάμενος	ψευσθησόμενος	ψευσθείς
ἱδρύεσθε	ἱδρυθήσεσθε	ἱδρύθητε

3. Να ελέγξετε τους παρακάτω ρηματικούς τύπους και να διορθώσετε όσους είναι λανθασμένοι:

οριστική	υποτακτική	ευκτική	προστακτική
κελευθήσῃ	λειφθείς	κελευθείης	πεμφθήντων
ἐσώθης	σωθῇς	σωθείης	σωθῆτι
ἐλείφθησαν	λείφθωσι	λειφθείησαν	λειφθήτω
διαλέχθημεν	διαλεχθόμεν	διαλεχθείημεν	διαλέχθητε
οριστική	**υποτακτική**	**ευκτική**	**προστακτική**
κελευ**σ**θήσῃ	λειφθῇς	κελευ**σ**θείης	πεμφθ**έ**ντων
ἐσώθης	σωθῇς	σωθείης	σ**ώθη**τι
ἐλείφθησαν	λειφθῶσι	λ**ει**φθείησαν	λειφθ**έντων**
δι**ε**λέχθημεν	διαλεχθῶμεν	διαλεχθείημεν	διαλέχθ**η**τε

4. Να υπογραμμίσετε την έγκλιση στην οποία βρίσκονται οι ρηματικοί τύποι που δίνονται και να γράψετε τον χρόνο στον οποίο βρίσκονται και τον αντίστοιχο τύπο του ενεστώτα:

παιδευθήσονται	(οριστ., ευκτ.)	παθητ. μέλλοντας α΄	παιδεύονται
ἱδρυθείης	(υποτ., ευκτ.)	παθητ. αόριστος α΄	ἱδρύοιο
κηρύχθητι	(προστ., υποτ.)	παθητ. αόριστος α΄	κηρύττου
πεισθῇ	(οριστ., υποτ.)	παθητ. αόριστος α΄	πείθηται

5. Στις φράσεις που ακολουθούν να υπογραμμίσετε το ποιητικό αίτιο και τον παθητικό τύπο που συμπληρώνει και να γράψετε ποια μορφή έχει:

α. Τῆς μέν οὖν παιδείας τῆς ὑπό τῶν προγόνων καταλειφθείσης καταφρονεῖτε. (ὑπό + γενική)

β. Ἐλέγετο καί τούς θεούς ὑπό Διός βασιλεύεσθαι. (ὑπό + γενική)

γ. Ἡ ἐν Ὀλυμπίᾳ πανήγυρις παρά πάντων ἀνθρώπων ἀγαπᾶται καί θαυμάζεται. (παρά + γενική)

δ. Οὐκ ἠθέλησεν ἄλλων ἄρχειν, ἀλλ' εἵλετ' ἐκ τῆς πόλεως ἀδικηθῆναι. (ἐκ + γενική)

ε. Ὠθούμενοι ὑπ' ἀλλήλων καί πατούμενοι, ὑπό τοῦ οἰκείου πλήθους ἐφθάρησαν. (ὑπό + γενική)

στ. Ὁ χρυσός ὑμῖν προτιμητέος ἐστίν. (δοτική προσωπική του ενεργούντος προσώπου)

6. Να σχηματίσετε ολοκληρωμένες προτάσεις με τις λέξεις που σας δίνονται, αφού τις τοποθετήσετε στον σωστό τύπο:

α. οἱ Πέρσαι, ὑπό, οἱ βασιλεῖς, ἄρχονται.
Οἱ Πέρσαι ὑπό τῶν βασιλέων ἄρχονται.

β. ἐτιμωρήθη, ὑπό, οἱ πολέμιοι, οὗτος, δικαίως.
Οὗτος δικαίως ἐτιμωρήθη ὑπό τῶν πολεμίων.

γ. οἱ παῖδες, ὑπό, ὁ παιδοτρίβης, διδάσκονται.
Οἱ παῖδες ὑπό τοῦ παιδοτρίβου διδάσκονται.

7. Να συμπληρώσετε τα κενά γράφοντας στην κατάλληλη πτώση το ουσιαστικό που σας δίνεται σε παρένθεση. Κατόπιν να μεταφέρετε τις προτάσεις στην ενεργητική φωνή και να εξηγήσετε πού δίνεται έμφαση μετά την αλλαγή της σύνταξης.

α. Αἱ ὑδρίαι παρά τῶν ταμιῶν ἐφυλάττοντο. (η έμφαση δίνεται στην πράξη)
Οἱ ταμίαι τάς ὑδρίας ἐφύλαττον. (η έμφαση δίνεται στο υποκείμενο που δρα)

β. Ὁ νεανίας ὑπό Μενεξένου συλληφθήσεται. (η έμφαση δίνεται στην πράξη)
Μενέξενος τόν νεανίαν συλλήψεται. (η εμφαση δίνεται στο υποκείμενο που δρα)

γ. Αἱ εὐεργεσίαι ὑπό πάντων ἀνθρώπων καί πάλαι καί νῦν πανταχοῦ καί λέγονται καί μνημονεύονται. (η έμφαση δίνεται στην πράξη)
Πάντες ἄνθρωποι καί πάλαι καί νῦν πανταχοῦ τάς εὐεργεσίας καί λέγουσι καί μνημονεύουσι. (η έμφαση δίνεται στο υποκείμενο που δρα)

δ. Ἐπείσθητε ὑπό τῶν λόγων τοῦ κατηγόρου. (η έμφαση δίνεται στην πράξη)
Οἱ τοῦ κατηγόρου λόγοι ἔπεισαν ὑμᾶς. (η έμφαση δίνεται στο υποκείμενο που δρα)

ε. Ἄν ὑπό τῆς γυναικός ἐξαπατηθῆτε, οὐ μόνον ἐμ' ἀδικήσετε ἀλλά καί ὑμᾶς αὐτούς. (η έμφαση δίνεται στην πράξη)
Ἄν ἡ γυνή ὑμᾶς ἐξαπατήσῃ, οὐ μόνον ἐμ' ἐδικήσετε ἀλλά καί ὑμᾶς αὐτούς. (η έμφαση δίνεται στο υποκείμενο που δρα)

στ. Ἡμῶν ἡ πόλις τό μέν παλαιόν ὑπό τῶν τυράννων κατεδουλώθη, τό δέ ὕστερον ὑπό τῶν τριακόντων. (η έμφαση δίνεται στην πράξη)

Τό μέν παλαιόν οἱ τύραννοι τήν πόλιν ἡμῶν κατεδούλωσαν, τό δέ ὕστερον οἱ τριάκοντα. (η έμφαση δίνεται στο υποκείμενο που δρα)

ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

Γραμματικού περιεχομένου

1. Να γράψετε τον τύπο του παθητικού αορίστου α΄ που σας ζητείται για καθένα από τα παρακάτω ρήματα:

παρασκευάζομαι : γ΄ ενικό υποτακτικής .....
πείθομαι : απαρέμφατο .....
πράττομαι : β΄ πληθυντικό ευκτικής .....
λαμβάνομαι : β΄ πληθυντικό υποτακτικής .....
καλοῦμαι : γ΄ ενικό οριστικής .....
βούλομαι : γ΄ πληθυντικό οριστικής .....

[**Απάντηση:** παρασκευάζομαι: **παρεσκευάσθης,** πείθομαι: **πεισθῆναι**, πράττομαι: **πραχθεῖτε**, λαμβάνομαι: **ληφθῆτε**, καλοῦμαι: **ἐκλήθη**, βούλομαι: ἐβουλήθησαν]

2. Να γράψετε τα απαρέμφατα παθητικού μέλλοντα και αορίστου των ρημάτων της προηγούμενης ασκησης.

[**Απάντηση: παρασκευάζομαι:** παρασκευασθήσεσθαι, παρασκευασθῆναι// **πείθομαι:** πεισθήσεσθαι, πεισθῆναι// **πράττομαι:** πραχθήσεσθαι, πραχθῆναι// **λαμβάνομαι:** ληφθήσεσθαι, ληφθῆναι// **καλοῦμαι:** κληθήσεσθαι, κληθῆναι// **βούλομαι:** βουληθήσεσθαι, βουληθῆναι]

Συντακτικού περιεχομένου

1. Στις παρακάτω προτάσεις να βρείτε το ποιητικό αίτιο και τα ρήματα με τα οποία συντάσσεται:

α. Πολλαί γνῶμαι ἀφ' ἑκατέρων ἐλέγοντο.
β. Τῶν περί τό σῶμα νοσημάτων πολλαί θεραπεῖαι καί παντοδαπαί τοῖς ἰατροῖς εὕρηνται.
γ. Αἱ βαναυσικαί τέχναι ἀδοξοῦνται πρός τῶν πόλεων.
δ. Βούλονται πάντες ὑπό τῶν παίδων θεραπεύεσθαι.
ε. Τοσαῦτα ὄρη ὁρᾶτε ἡμῖν ὄντα πορευτέα.

[**Απάντηση: α.** ἀφ' ἑκατέρων [στο ἐλέγοντο], **β.** τοῖς ἰατροῖς [στο εὕρηνται], **γ.** πρός τῶν πόλεων [στο ἀδοξοῦνται], **δ.** ὑπό τῶν παίδων [στο θεραπεύεσθαι], **ε.** ἡμῖν [στο ρηματικό επίθετο πορευτέα]]

ΜΕΡΟΣ Δ΄

ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ ΚΕΙΜΕΝΑ

ΚΕΙΜΕΝΟ

Τῶν δὲ Ἑλλήνων ὑποσπόνδους τούτους ἀφέντων, καὶ συγχωρησάντων ἑκάστῳ λαβεῖν ὅσα δύναιτο τῶν ἰδίων, οἱ μὲν ἄλλοι πάντες ἄργυρον ἢ χρυσὸν ἢ τινα τῆς ἄλλης πολυτελείας ἔλαβον, Αἰνείας δὲ τὸν πατέρα γεγηρακότα τελέως ἀράμενος ἐπὶ τοὺς ὤμους ἐξήνεγκεν. Ἐφ᾽ ᾧ θαυμασθεὶς ὑπὸ τῶν Ἑλληνων ἔλαβεν ἐξουσίαν πάλιν ὃ βούλοιτο τῶν οἴκοθεν ἐκλέξασθαι. Ἀνελομένου δὲ αὐτοῦ τὰ ἱερὰ τὰ πατρῷα, πολὺ μᾶλλον ἐπαινεθῆναι συνέβη τὴ ἀρετήν, καὶ παρὰ πολεμίων ἐπισημασίας τυγχάνουσαν. Ἐφαίνετο γὰρ ὁ ἀνὴρ ἐν τοῖς μεγίστοις κινδύνοις πλείστην φροντίδα πεποιημένος τῆς τε πρὸς γονεῖς ὁσιότητος καὶ τῆς πρὸς Θεοὺς εὐσεβείας.

Διόδωρος Σικελιώτης, *Βιβλιοθήκη* 7.4.1-4

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ ΣΧΟΛΙΑ

Ο συγγραφέας: Ο Διόδωρος ο Σικελιώτης γεννήθηκε το 90 π.Χ. στη Σικελία και πέθανε το 21 π.Χ.. Είναι κυρίως γνωστός ως ιστορικός και συγγραφέας του έργου «Ἱστορική Βιβλιοθήκη». Το έργο του αυτό παρά τις ατέλειες και τις χρονολογικές ανακρίβειες έχει αξία, γιατί χρησιμοποιεί πηγές, που χάθηκαν από τα αρχαία χρόνια. Έχει επηρεαστεί κυρίως από τους Στωικούς φιλοσόφους, αλλά στο έργο του συναντάμε και το υπερφυσικό στοιχείο, γεγονός που μειώνει ακόμη περισσότερο την επιστημονική αξία του έργου.

Το απόσπασμα: Προέρχεται από το έργο του Διόδωρου Σικελιώτη «Ἱστορική Βιβλιοθήκη». Το έργο αυτό γράφτηκε σε σαράντα βιβλία, από τα οποία σώζονται τα πέντε πρώτα και τα βιβλία 11-20, ενώ τα υπόλοιπα σώζονται αποσπασματικά. Πρόκειται για μια παγκόσμια ιστορία σύμφωνα με την αντίληψη της εποχής, καθώς περιλαμβάνει μια επιτομή της ιστορίας της αρχαίας Ανατολής, της Ελλάδας των ελληνιστικών κρατών και της Ρώμης μέχρι τον 1ο αιώνα π.Χ.. Το συγκεκριμένο απόσπασμα αναφέρεται στον Αινεία, ο οποίος μετά την κατάληψη της Τροίας προτίμησε να πάρει μαζί του το γέρο πατέρα του και να φύγει, ενώ αντίθετα οι υπόλοιποι προσπαθούσαν να κουβαλήσουν όσο χρυσάφι μπορούσαν ή ό,τι άλλο θεωρούσαν πολύτιμο.

ΚΕΙΜΕΝΟ	ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ
Ἀφέντων δέ τῶν ἑλλήνων τούτους	Όταν οι Έλληνες τους άφησαν να φύγουν
ὑποσπόνδους,	με συνθήκη
καί συγχωρησάντων ἑκάστῳ	και αφού επέτρεψαν στον καθένα
λαβεῖν	νά πᾶρει [μαζί του]
ὅσα τῶν ἰδίων δύναιτο,	όσα από τα προσωπικά του μπορούσε,
οἱ μέν ἄλλοι πάντες ἔλαβον	όλοι οι άλλοι πήραν
ἄργυρον ἤ χρυσόν ἤ τινα	ασήμι ή χρυσάφι ή κάποιο
της ἄλλης πολυτελείας,	από τα άλλα πολύτιμα αντικείμενα
Αἰνείας δέ ἀράμενος	και μόνο ο Αινείας, αφού σήκωσε
ἐπί τούς ὤμους	στους ώμους του
τόν πατέρα τελέως γεγηρακότα	τον πατέρα του που ήταν σε βαθιά γεράματα,
ἐξήνεγκεν.	το μετέφερε έξω.
Ἐφ᾽ ᾧ θαυμασθείς	Επειδή θαυμάστηκε γι᾽ αυτήν την πράξη του
ὑπό τῶν Ἑλλήνων	από τους Έλληνες,
ἔλαβεν ἐξουσίαν	του δόθηκε το δικαίωμα
πάλιν ἐκλέξασθαι	να διαλέξει πάλι
ὅ βούλοιτο τῶν οἴκοθεν.	όποιο ήθελε από τα πράγματα του σπιτιού του.
Ἀνελομένου δέ αὐτοῦ	Και καθώς αυτός προτίμησε
τά ἱερά τα πατρῷα,	τα πατρικά ιερά,
συνέβη ἐπαινεθῆναι	συνέβη να επαινεθεί
πολύ μᾶλλον τήν ἀρετήν,	ακόμη περισσότερο η αρετή του
τυγχάνουσαν ἐπισημασίας	η οποία ἐπιδοκιμάστηκε
καί παρά πολεμίων.	και από τούς εχθρούς.
Ἐφαίνετο γάρ ὁ ἀνήρ	Γιατί ο άνθρωπος φάνηκε ότι
ἐν τοῖς μεγίστοις κινδύνοις	στους πιο μεγάλους κινδύνους
πεποιημένος πλείστην φροντίδα	είχε φροντίσει πάρα πολύ
τῆς τε ὁσιότητος πρός γονεῖς	και για το σεβασμό προς τους γονείς
καί τῆς εὐσεβείας πρός θεούς.	και για την ευσέβεια προς τους θεούς.

ΝΟΗΜΑΤΙΚΗ ΑΠΟΔΟΣΗ

Ο Διόδωρος Σικελιώτης περιγράφει την αποχώρηση των Τρώων από την Τροία μετά την άλωσή της από τους Έλληνες. Σύμφωνα με τη μαρτυρία του οι Έλληνες επέτρεψαν σε κάποιους Τρώες να πάρουν μαζί τους ό,τι μπορούσαν να κουβαλήσουν από την περιουσία τους. Και, ενώ όλοι οι άλλοι προτίμησαν να πάρουν χρυσάφι, ασήμι και άλλα είδη πολυτελείας, ο Αινείας πήρε στους ώμους του το γέρο πατέρα του. Εντυπωσιασμένοι οι Έλληνες του επέτρεψαν να επιλέξει κάτι ακόμη, που θα ήθελε να πάρει μαζί του κι εκείνος επέλεξε τα πατρώα ιερά. Με τον τρόπο αυτόν ο Αινείας έδειξε μεγάλη ευσέβεια και προς

τους γονείς και προς τους θεούς. Για την αρετή του αυτή επιδοκιμάστηκε ακόμη και από τους εχθρούς.

ΓΛΩΣΣΙΚΑ ΣΧΟΛΙΑ

- **Τῶν Ἑλλήνων:** γεν. πληθ. αρσ. γεν. του τριτόκλιτου ουσ. **ὁ Ἕλλην** [γεν. τοῦ Ἕλληνος]
- **ὑποσπόνδους:** αιτ. πληθ. αρσ. γεν. του επιθ. **ὁ,ἡ ὑπόσπονδος, τό ὑπόσπονδον** (= αυτός που συνομολογεί συμφωνία)
- **τούτους:** αιτ. πληθ. αρσ. γεν. της δεικτικής αντων. **οὗτος, αὕτη, τοῦτο** (= αυτός)
- **ἀφέντων:** γεν. πληθ. αρσ. γεν. μτχ. αορ. β΄ ενεργ. φωνής του ρ. **ἀφίημι** (= αφήνω ελεύθερο)
- **συγχωρησάντων:** γεν. πληθ. αρσ. γεν. μτχ. αορ. ενεργ. φωνής του ρ. **συγχωρέω, συγχωρῶ** (= επιτρέπω)
- **ἑκάστῳ:** δοτ. εν. αρσ. γεν. της αόριστης επιμεριστικής αντων. **ἕκαστος, -η, -ον** (= ο καθένας από τους πολλούς)
- **λαβεῖν:** απαρμφ. αορ. β΄ ενεργ. φωνής του ρ. **λαμβάνω**
- **ὅσα:** αιτ. πληθ. ουδ. γεν. της αναφορικής αντων. **ὅσος, -η, -ον**
- **δύναιτο:** γ΄ εν. πρόσ. ευκτ. ενεστ. μέσης φωνής του ρ. **δύναμαι** (= μπορώ)
- **τῶν ἰδίων:** γεν. πληθ. ουδ. γεν. του επιθ. **ἴδιος, -α, -ον** (= ιδιωτικός)
- **οἱ ἄλλοι:** ονομ. πληθ. αρσ. γεν. της αόριστης επιμεριστικής αντων. **ἄλλος, -η, -ο**
- **πάντες:** ονομ. πληθ. αρσ. γεν. του επιθ. **πᾶς, πᾶσα, πᾶν** (= όλος)
- **ἄργυρον:** αιτ. εν. αρσ. γεν. του δευτερόκλιτου ουσ. **ὁ ἄργυρος** [γεν. τοῦ ἀργύρου] (= το ασήμι)
- **ἤ:** σύνδεσμος διαζευκτικός
- **χρυσόν:** αιτ. εν. αρσ. γεν. του δευτερόκλιτου ουσ. **ὁ χρυσός** [γεν. τοῦ χρυσοῦ] (= το χρυσάφι)
- **τινά:** αιτ. εν. αρσ. γεν. της αόριστης αντων. **τίς, τίς, τί** (= κάποιος, κάποια, κάτι)
- **τῆς ἄλλης:** γεν. εν. θηλ. γεν. της αόριστης επιμεριστικής αντων. **ἄλλος, -η, -ο**
- **πολυτελείας:** γεν. εν. θηλ. γεν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ἡ πολυτέλεια** [γεν. τῆς πολυτελείας]
- **ἔλαβον:** γ΄ πληθ. πρόσ. οριστ. αορ. β΄ ενεργ. φωνής του ρ. **λαμβάνω**
- **Αἰνείας:** ονομ. εν. αρσ. γεν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ὁ Αἰνείας** [γεν. τοῦ Αινείου]
- **τόν πατέρα:** αιτ. εν. αρσ. γεν. του τριτόκλιτου ουσ. **ὁ πατήρ** [γεν. τοῦ πατρός]
- **γεγηρακότα:** αιτ. εν. αρσ. γεν. μτχ. πρκ. ενεργ. φωνής του ρ. **γηράσκω** (= γερνάω)
- **τελέως:** επίρρημα ποσοτικό
- **ἀράμενος:** ονομ. εν. αρσ. γεν. μτχ. αορ. μέσης φωνής του ρ. **αἴρομαι** (= σηκώνω)

- **ἐπί:** πρόθεση
- **τούς ὤμους:** αιτ. πληθ. αρσ. γεν. του δευτερόκλιτου ουσ. **ὁ ὦμος** [γεν. τοῦ ὤμου]
- **ἐξήνεγκεν:** γ΄ εν. πρόσ. οριστ. αορ. β΄ ενεργ. φωνής του ρ. **ἐκφέρω** (= μεταφέρω έξω)
- **Ἐφ':** (επί) πρόθεση
- **ᾧ:** δοτ. εν. ουδ. γεν. της αναφορικής αντων. **ὅς, ἥ, ὅ** (= ο οποίος)
- **θαυμασθείς:** ονομ. εν. αρσ. γεν. μτχ. αορ. παθητ. φωνής του ρ. **θαυμάζομαι**
- **ὑπό:** πρόθεση
- **ἔλαβεν:** γ΄ εν. πρόσ. οριστ. αορ. β΄ ενεργ. φωνής του ρ. **λαμβάνω**
- **ἐξουσίαν:** αιτ. εν. θηλ. γεν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ἡ ἐξουσία** [γεν. τῆς ἐξουσίας]
- **πάλιν:** επίρρημα χρονικό
- **ὅ:** αιτ. εν. ουδ. γεν. της αναφορικής αντων. **ὅς, ἥ, ὅ**
- **βούλοιτο:** γ΄ εν. πρόσ. ευκτ. ενεστ. μέσης φωνής του ρ. **βούλομαι** (= θέλω)
- **οἴκοθεν:** επίρρημα τοπικό
- **ἐκλέξασθαι:** απαρμφ. αορ. μέσης φωνής του ρ. **ἐκλέγομαι** (= επιλέγω)
- **Ἀνελομένου:** γεν. εν. αρσ. γεν. μτχ. αορ. β΄ μέσης φωνής του ρ. **ἀναιρέομαι, ἀναιροῦμαι** (= προτιμώ)
- **αὐτοῦ:** γεν. εν. αρσ. γεν. της επαναληπτικής αντων. **αὐτός, -ή, -ό**
- **τά ἱερά:** αιτ. πληθ. ουδ. γεν. του επιθ. **ἱερός, -ά, -όν**
- **τά πατρῷα:** αιτ. πληθ. ουδ. γεν. του επιθ. **πατρῷος, -α, -ον** (= πατρικός)
- **πολύ:** επίρρημα ποσοτικό θετικός βαθμός
- **μᾶλλον:** επίρρημα ποσοτικό συγκριτικού βαθμού του επιρρ. **μάλα**
- **ἐπαινεθῆναι:** απαρμφ. αορ. παθητ. φωνής του ρ. **ἐπαινέομαι, ἐπαινοῦμαι**
- **συνέβη:** γ΄ εν. πρόσ. οριστ. αορ. β΄ ενεργ. φωνής του απρόσωπου ρ. **συμβαίνει**
- **τήν ἀρετήν:** αιτ. εν. θηλ. γεν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ἡ ἀρετή** [γεν. τῆς ἀρετῆς]
- **παρά:** πρόθεση
- **πολεμίων:** γεν. πληθ. αρσ. γεν. του επιθ. **πολέμιος, -α, -ον** (= εχθρός)
- **ἐπισημασίας:** γεν. εν. θηλ. γεν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ἡ ἐπισημασία** [γεν. τῆς ἐπισημασίας] (= η επιδοκιμασία)
- **τυγχάνουσαν:** αιτ. εν. θηλ. γεν. μτχ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **τυγχάνω** (= πετυχαίνω)
- **Ἐφαίνετο:** γ΄ εν. πρόσ. οριστ. πρτ. μέσης φωνής του ρ. **φαίνομαι**
- **γάρ:** σύνδεσμος αιτιολογικός
- **ὁ ανήρ:** ονομ. εν. αρσ. γεν. του τριτόκλιτου ουσ. **ὁ ἀνήρ** [γεν. τοῦ ἀνδρός]
- **ἐν:** πρόθεση
- **μεγίστοις:** δοτ. πληθ. αρσ. γεν. υπερθετικός βαθμός του επιθ. **μέγας, μεγάλη, μέγα**
- **τοῖς κινδύνοις:** δοτ. πληθ. αρσ. γεν. του δευτερόκλιτου ουσ. **ὁ κίνδυνος** [γεν. τοῦ κινδύνου]
- **πλείστην:** αιτ. εν. θηλ. γεν. υπερθετικός βαθμός του επιθ. **πολύς, πολλή, πολύ**

- **φροντίδα:** αιτ. εν. θηλ. γεν. του τριτόκλιτου ουσ. **ἡ φροντίς** [γεν. τῆς φροντίδος]
- **πεποιημένος:** ονομ. εν. αρσ. γεν. μτχ. πρκ. μέσης φωνής του ρ. **ποιέομαι, ποιοῦμαι**
- **πρός:** πρόθεση
- **γονεῖς:** αιτ. πληθ. αρσ. γεν. του τριτόκλιτου ουσ. **ὁ γονεύς** [γεν. τοῦ γονέως]
- **τῆς ὁσιότητος:** γεν. εν. θηλ. γεν. του τριτόκλιτου ουσ. **ἡ ὁσιότης** [γεν. τῆς ὁσιότητος]
- **θεούς:** αιτ. πληθ. αρσ. γεν. του δευτερόκλιτου ουσ. **ὁ θεός** [γεν. τοῦ θεοῦ]
- **τῆς εὐσεβείας:** γεν. εν. θηλ. γεν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ἡ εὐσέβεια** [γεν. τῆς εὐσεβείας]

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

στις ερωτήσεις της σελ. 109 του σχ. βιβλίου

1. Πώς κέρδισε ο Αινείας το σεβασμό των αντιπάλων του;

Ο Αινείας προτίμησε να αφήσει πίσω του ό,τι οι άλλοι θεωρούσαν πολύτιμο, προκειμένου να διασώσει από τους εχθρούς το γέροντα πατέρα του. Οι αντίπαλοί του εντυπωσιάστηκαν από αυτήν την επιλογή του και γι' αυτό του έδωσαν μια δεύτερη ευκαιρία επιτρέποντάς του να επιλέξει και κάτι ακόμη. Ο Αινείας έμεινε πιστός στο σεβασμο προς τους θεούς και τους γονείς κι έτσι επέλεξε τα πατρικά ιερά, αφήνοντας πίσω ό,τι άλλο μπορεί να του χρησίμευε. Οι αντίπαλοί του δεν μπόρεσαν να μην εκτιμήσουν τον ηθικό χαρακτήρα του και γι' αυτό του επέτρεψαν να πάρει μαζί του ό,τι άλλο ήθελε. Από το παράδειγμα του Αινεία φαίνεται ότι ο ηθικός και ενάρετος χαρακτήρας εκτιμάται ακόμη και από τους εχθρούς.

2. Ποια κοινά κίνητρα ανθρώπινης συμπεριφοράς εντοπίζετε ανάμεσα στο παραπάνω παράλληλο κείμενο και το κείμενο της Ενότητας;

Τόσο ο Αινείας όσο και ο νέος, που περιγράφει ο Λυκούργος, ενεργούν ενάρετα παρακινημένοι από το σεβασμό αλλά και την αγάπη προς τους γονείς τους. Και οι δύο θέτουν σε κίνδυνο τη ζωή τους (ο πρώτος γιατί κινδυνεύει από τη λάβα και ο Αινείας γιατί αφήνει πίσω ό,τι θα μπορούσε να του φανεί χρήσιμο για την επιβίωσή του αργότερα), προκειμένου να προσπαθήσουν -έστω και με μικρές πιθανότητες- να σώσουν τους γονείς τους. Κανένας από τους δύο δε συμπεριφέρεται εγωιστικά και ιδιοτελώς στις συγκεκριμένες περιπτώσεις. Το μόνο κίνητρο είναι η ανιδιοτελής αγάπη και ο σεβασμός προς τους γονείς, στους οποίους χρωστάμε τη ζωή μας και την ανατροφή μας.

ΕΝΟΤΗΤΑ 9η

ΜΕΡΟΣ Α΄

ΚΕΙΜΕΝΟ: ***Οι νόμοι επισκέπτονται τον Σωκράτη στη φυλακή***

Εἰ μέλλουσιν ἡμῖν ἐνθένδε εἴτε ἀποδιδράσκειν, εἴθ᾽ ὅπως δεῖ ὀνομάσαι τοῦτο, ἐλθόντες οἱ νόμοι καὶ τὸ κοινὸν τῆς πόλεως ἐπιστάντες ἔροιντο· Εἰπέ μοι, ὦ Σώκρατες, τί ἐν νῷ ἔχεις ποεῖν; Ἄλλο τι ἢ τούτῳ τῷ ἔργῳ ᾧ ἐπιχειρεῖς διανοῇ τούς τε νόμους ἡμᾶς ἀπολέσαι καὶ σύμπασαν τὴν πόλιν τὸ σόν μέρος; Ἢ δοκεῖ σοι οἷόν τε ἔτι ἐκείνην τὴν πόλιν εἶναι καὶ μὴ ἀνατετράφθαι, ἐν ᾗ ἂν αἱ γενόμεναι δίκαι μηδὲν ἰσχύωσιν ἀλλὰ ὑπὸ ἰδιωτῶν ἄκυροί τε γίγνωνται καὶ διαφθείρωνται; Τὶ ἐροῦμεν, ὦ Κρίτων, πρὸς ταῦτα καὶ ἄλλα τοιαῦτα; Πολλὰ γὰρ ἄν τις ἔχοι, ἄλλως τε καὶ ῥήτωρ, εἰπεῖν ὑπὲρ τούτου τοῦ νόμου ἀπολλυμένου ὃς τὰς δίκας τὰς δικασθείσας προστάττει κυρίας εἶναι. Ἢ ἐροῦμεν πρὸς αὐτοὺς ὅτι «Ἠδίκει γὰρ ἡμᾶς ἡ πόλις καὶ οὐκ ὀρθῶς τὴν δίκην ἔκρινεν;» Ταῦτα ἢ τί ἐροῦμεν;

Πλάτων, *Κρίτων* 50 a-c

Α1. ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ ΣΧΟΛΙΑ

Ο συγγραφέας: Ο Πλάτων (το πραγματικό του όνομα ήταν Αριστοκλής), γιος του Αρίστωνα και της Περικτιόνης, γεννήθηκε το 428/427 π.Χ. στην Αθήνα και καταγόταν από αριστοκρατικό γένος. Έκανε πολλά ταξίδια –κυρίως στην Ιταλία και στη Σικελία –και γνώρισε σοφούς άνδρες της εποχής. Σταθμός στη ζωή του υπήρξε η γνωριμία του με το Σωκράτη, του οποίου υπήρξε μαθητής για οκτώ περίπου χρόνια. Στην Αθήνα ίδρυσε την Ακαδημία, όπου μελετούσαν φιλοσοφία, μαθηματικά και την πολιτική επιστήμη. Συνέγραψε σημαντικά έργα φιλοσοφίας, που επηρεάζουν μέχρι σήμερα την ανθρώπινη σκέψη. Τα περισσότερα (εκτός από τις επιστολές και την ‘Απολογία Σωκράτους) έχουν τη μορφή διαλόγου (Κρίτων, Πρωταγόρας, Τίμαιος, Φαίδων, Γοργίας, Συμπόσιον, Νόμοι, Πολιτεία κ.α.).

Το απόσπασμα: Προέρχεται από το έργο του Πλάτωνα «Κρίτων», που σκοπό έχει την εξύμνηση του χαρακτήρα του Σωκράτη. Στο έργο αυτό ο Πλάτων μας εξιστορεί πώς ένας πλούσιος φίλος του Σωκράτη ετοίμασε την απόδρασή του, καθώς θεωρούσε άδικη την καταδίκη του δασκάλου του, αλλά εκείνος δε δέχτηκε. Ο Πλάτων προσωποποιεί τους νόμους, οι οποίοι συναντούν το Σωκράτη και τον ρωτούν αν είναι αυτός που δίδασκε την υπακοή στους νόμους της πατρίδας.

Α2. ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΤΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ

ΚΕΙΜΕΝΟ	ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ
[Κατά τα σχόλια του σχολικού βιβλίου]	
Εἰ μέλλουσιν ἡμῖν ἐνδένδε	Αν, ενώ σκοπεύουμε από εδώ
εἴτε ἀποδιδράσκειν,	είτε να δραπετεύσουμε
εἴθ᾽ ὅπως δεῖ ὀνομάσαι τοῦτο,	είτε όπως αλλιώς πρέπει να ονομάσουμε αυτό,
ἐλθόντες οἱ νόμοι	αφού έρθουν οι νόμοι
καί τό κοινόν της πόλεως	και το σύνολο των πολιτών [ή πολιτεία]
ἐπιστάντες	και αφού σταθούν μπροστά μας,
ἔροιντο·	ρωτήσουν
«Εἰπέ μοι, ὦ Σώκρατες,	«Πες μου, Σωκράτη,
τί ἔχεις ἐν νῷ ποιεῖν;	τι έχεις στο νου σου να κάνεις;
Ἄλλο τι [ἔχεις ἐν νῷ]	Κάτι άλλο [έχεις στο νου σου]
ἢ τούτῳ τῷ ἔργῳ	ή μ᾽ αυτό το έργο [ή μ᾽ αυτή τη πράξη]
ᾧ ἐπιχειρεῖς	που επιχειρείς [ή που αποτολμάς]
διανοῇ ἀπολέσαι	σκέφτεσαι να καταστρέψεις
τούς τε νόμους ἡμᾶς	και εμάς τους νόμους
καί σύμπασαν τήν πόλιν	και όλη ανεξαιρέτως την πόλη
τό σόν μέρος;	όσο εξαρτάται από σένα;
Ἦ δοκεῖ σοι	Ή σου φαίνεται
οἷόν τε ἔτι [εἶναι]	ότι [είναι] δυνατόν ακόμη
ἐκείνην τήν πόλιν εἶναι	εκείνη η πόλη να υπάρχει
καί μή ἀνατετράφθαι,	και να μην έχει καταλυθεί
ἐν ᾗ ἄν αἱ γενόμεναι δίκαι	στην οποία οι δικαστικές αποφάσεις
μηδέν ἰσχύωσιν	καθόλου δεν ἰσχύουν
ἀλλά ὑπό ἰδιωτῶν	αλλά από τους απλούς πολίτες
ἄκυροί τε γίγνωνται	και χάνουν την ἰσχύ τους
καί διαφθείρωνται;	και καταργούνται;»
Τί ἐροῦμεν, ὦ Κρίτων, πρός ταῦτα	Τι θα πούμε, Κρίτων, σ᾽ αυτά
καί ἄλλα τοιαῦτα;	και σ᾽ ἄλλα παρόμοια ερωτήματα;
Πολλά γάρ ἄν τις ἔχοι εἰπεῖν,	Γιατί πολλά θα μπορούσε κανείς να πει,
ἄλλως τε καί ῥήτωρ,	και μάλιστα ένας ρήτορας,
ὑπέρ τούτου τοῦ νόμου	για υπεράσπιστη αυτού του νόμου
ἀπολλυμένου	που κινδυνεύει να καταλυθεί,
ὅς προστάττει	ο οποίος προστάζει
εἶναι κυρίας	να είναι έγκυρες
τάς δίκας τάς δικασθείσας.	οι δικαστικές αποφάσεις.
Ἦ ἐροῦμεν πρός αὐτούς ὅτι	Ή θα απαντήσουμε σ᾽ αυτούς ότι
«ἠδίκει γάρ ἡμᾶς ἡ πόλις	«μας αδίκησε πραγματικά η πόλη
καί οὐκ ὀρθῶς τήν δίκην ἔκρινεν;»	και δεν έβγαλε σωστή δικαστική απόφαση»;
Ταῦτα ἤ τί ἐροῦμεν;	Αυτά ή τι άλλο θα πούμε;

Α3. ΝΟΗΜΑΤΙΚΗ ΑΠΟΔΟΣΗ ΤΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ

Στο διάλογο, που διεξάγεται ανάμεσα στο Σωκράτη και τον Κρίτωνα, ο Πλάτων παρουσιάζει το Σωκράτη να επιχειρηματολογεί υπέρ της εκτέλεσης της θανατικής καταδίκης του. Ο μεγάλος φιλόσοφος διατείνεται πως πρέπει να υπακούσει στην απόφαση του δικαστηρίου, γιατί σε αντίθετη περίπτωση θα ακυρώνει τη διδασκαλία του. Παρουσιάζει τους νόμους προσωποποιημένους αλλά και τους ίδιους τους πολίτες να του υποβάλλουν ερωτήματα σχετικά με τη συνέπειά του προς τη διδασκαλία του. Αν ο Σωκράτης αποδράσει, καταλύει το νόμο, που υπαγορεύει την υπακοή στις δικαστικές αποφάσεις. Με την κατάλυση των νόμων η συνοχή και η ευρυθμία της πόλης κινδυνεύει να αφανιστεί. Κάτι τέτοιο, όμως, δε συνάδει με τη διδασκαλία του Σωκράτη. Θα μπορούσε, λοιπόν, ένας ρήτορας, όπως ισχυρίζεται ο μεγάλος φιλόσοφος, να βρει πολλές απαντήσεις στα ερωτήματα των προσωποποιημένων νόμων. Στην πραγματικότητα, όμως, με τη δραπέτευσή του ο Σωκράτης θα πρόδιδε όλα εκείνα τα ιδανικά, για τα οποία αγωνίστηκε σε όλη του τη ζωή.

Α4. ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑ – ΠΡΑΓΜΑΤΟΛΟΓΙΚΑ ΣΧΟΛΙΑ

- ***εἶθ' ὅπως δεῖ ὀνομάσαι τοῦτο:*** Οι φίλοι του Σωκράτη, προεκιμένου να τον πείσουν να αποδράσει, υποστήριζαν ότι δεν επρόκειτο για απόδραση, αλλά για διόρθωση ενός λάθους της πολιτείας, για τη σωτηρία ενός αθώου. Όμως ο Σωκράτης δε μένει στην τυπική ονομασία της πράξης, αλλά εξετάζει την ίδια την πράξη, όπως κι αν την ονομάσουμε.
- ***ἐλθόντες οἱ νόμοι:*** Ο Πλάτων προσωποποιεί τους νόμους, για να τους προσδώσει περισσότερο κύρος, αλλά και για να καταστήσει πιο ζωντανό τον αντίλογό τους προς τα λεγόμενα των φίλων του Σωκράτη.
- ***ἐκείνην τήν πόλιν... διαφθείρωνται;:*** Ένα από τα κύρια στοιχεία, που συγκροτούσαν τη διδασκαλία του Σωκράτη, ήταν η υπακοή στους νόμους, προκειμένου να υπάρχει ευρυθμία στην πόλη. Οι διακαστικές αποφάσεις πρέπει να γίνονται αποδεκτές από όλους, ακόμη κι αν κάποιοι τις θεωρούν λανθασμένες ή άδικες. Η δικαστική εξουσία είναι ανεξάρτητη, γιατί έτσι μόνο διασφαλίζεται η σωστή λειτουργία του δημοκρατικού πολιτεύματος και η δίκαιη αντιμετώπιση όλων των πολιτών. Για το λόγο αυτό όλοι οι πολίτες οφείλουν να σέβονται τις δικαστικές αποφάσεις και να μην παίρνουν το νόμο στα χέρια τους.
- ***ἰδιωτῶν:*** Ως ιδιώτης αντιμετωπίζεται κάθε απλός πολίτης ανεξαρτήτως άλλης ιδιότητας. Συνήθως ως ιδιώτης χαρακτηρίζεται ο ανειδίκευτος πολίτης, που δε διαθέτει κάποιο αξίωμα, ούτε κάποια άλλη επαγγελματική ιδιότητα.
- ***ἄλλως τε καί ῥήτωρ:*** Για να τροποποιηθεί ένας νόμος ύστερα από αίτηση

κάποιου πολίτη, έπρεπε να ακουστούν στο δικαστήριο της Ηλιαίας και τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα αυτού του νόμου, πριν ληφθεί η απόφαση. Για το λόγο αυτό η Εκκλησία του Δήμου ανέθετε σε κάποιο ρήτορα να υπερασπιστεί το νόμο αναπτύσσοντας τα πλεονεκτήματά του έναντι των μειονεκτημάτων, που θα εξέθετε ο πολίτης.

Α5. ΓΛΩΣΣΙΚΑ ΣΧΟΛΙΑ

✔ ***Γραμματική αναγνώριση λέξεων – Σημασιολογικά***
Αρχικοί χρόνοι ρημάτων – Ομόρριζα στη Ν.Ε.
Κλίση ουσιαστικών - επιθέτων - αντωνυμιών - μετοχών του ΚΕΙΜΕΝΟΥ
Χρονικές – εγκλιτικές αντικαταστάσεις

- **Εἰ:** σύνδεσμος υποθετικός
- **μέλλουσιν:** δοτ. πληθ. αρσ. γέν. μτχ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **μέλλω** (= σκοπεύω)
  ΧΡΟΝΟΙ: ενεστ. μέλλω, πρτ. ἔμελλον/ ἤμελλον, μέλλ. μελήσω, αόρ. ἐμέλησα, πρκ. -, υπερσ. -, **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** μέλληση, μέλλημα, αμελλητέος
- **ἡμῖν:** δοτ. πληθ. α΄ πρόσ. της προσωπικής αντων. **ἐγώ, σύ,** -
- **ἐνθένδε:** επίρρημα τοπικό (= από εδώ)
- **εἶτε:** σύνδεσμος διαζευκτικός
- **ἀποδιδράσκειν:** απαρμφ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **ἀποδιδράσκω** (= δραπετεύω)
  ΧΡΟΝΟΙ: ενεστ. ἀποδιδράσκω, πρτ. ἀπεδίδρασκον, μέλλ. ἀποδράσομαι, αόρ. β΄ ἀπέδραν, πρκ. ἀποδέδρακα, υπερσ. ἀπεδεδράκειν **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** απόδραση, δραπέτης, αναπόδραστος
- **ὅπως:** επίρρημα αναφορικό τροπικό
- **δεῖ:** γ΄ εν. πρόσ. οριστ. ενεστ. ενεργ. φωνής του απρόσωπου ρ. **δεῖ** (= πρέπει)
  ΧΡΟΝΟΙ: ενεστ. δεῖ, πρτ. ἔδει, μέλλ. δεήσει, αόρ. ἐδέησε, πρκ. -, υπερσ. -, **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** δέηση, ενδεής
- **ὀνομάσαι:** απρμφ. αορ. ενεργ. φωνής του ρ. **ὀνομάζω ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. ονομάζω, πρτ. ὠνόμαζον, μέλλ. ὀνομάσω, αόρ. ὠνόμασα, πρκ. ὠνόμακα, υπερσ. ὠνομάκειν **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** ονομασία, ονομαστός, ονομαστικός, επώνυμο, μετωνομασία
- **τοῦτο:** αιτ. εν. ουδ. γέν. της δεικτικής αντων. **οὗτος, αὕτη, τοῦτο** (= αυτός)
- **ἐλθόντες:** ονομ. πληθ. αρσ. γέν. μτχ. αορ. β΄ μέσης φωνής του ρ. **ἔρχομαι**
  ΧΡΟΝΟΙ: ενεστ. ἔρχομαι, πρτ. ἠρχόμην/ ἤειν/ ᾔα, μέλλ. εἶμι, αόρ. β΄ ἦλθον, πρκ. ἐλήλυθα, υπερσ. ἐληλύθειν **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** διέλευση, προσήλυτος, παρέλευση
- **οἱ νόμοι:** ονομ. πληθ. αρσ. γέν. του δευτερόκλιτου ουσ. **ὁ νόμος** [γεν. τοῦ νόμου]
  ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε. νόμιμος, παράνομος, έννομος, νομοταγής, νομικός
- **τό κοινόν:** ονομ. εν. ουδ. γέν. του δευτερόκλιτου ουσ. **τό κοινόν** [γεν. τοῦ κοινοῦ]

- **τῆς πόλεως:** γεν. εν. θηλ. γέν. του τριτόκλιτου ουσ. **ἡ πόλις** [γεν. τῆς πόλεως]
- **ἐπιστάντες:** ονομ. πληθ. αρσ. γέν. μτχ. αορ. β΄ μέσης φωνής του **ρ. ἐφίσταμαι** (= στέκομαι μπροστά σε κάποιον) **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. ἐφίσταμαι, πρτ. ἐφιστάμην, μέλλ. ἐπιστατήσομαι/ ἐπισταθήσομαι, αόρ. ἐπεστησάμην/ ἐπέστην και β΄ ἐπεστάθην, πρκ. ἐφέστηκα, υπερσ. ἐφειστήκειν **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** επανάσταση, επαναστάτης, επιστάτης, επιστασία, αντικατάσταση, διάσταση, ανάστημα
- **ἔροιντο:** γ΄ πληθ. πρόσ. ευκτ. αορ. β΄ ενεργ. φωνής του ρ. **ἐρωτάω, ἐρωτῶ** **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. ἐρωτῶ, πρτ. ἠρώτων, μέλλ. ἐρωτήσω/ ἐρήσομαι, αόρ. ἠρώτησα/ β΄ ἠρόμην, πρκ. ἠρώτηκα, υπερσ. ἠρωτήκειν **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** ερώτηση, ερώτημα, ερωτηματικός
- **Εἰπέ:** β΄ εν. πρόσ. προστ. αορ. β΄ ενεργ. φωνής του ρ. **λέγω** **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. λέγω, πρτ. ἔλεγον, μέλλ. λέξω/ ἐρῶ, αόρ. ἔλεξα/ εἶπα/ β΄ εἶπον, πρκ. εἴρηκα, υπερσ. εἰρήκειν **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** λέξη, λόγος, ρητός, ρήτορας, αντίρρηση, ρήτρα, ρήμα
- **μοι:** δοτ. εν. α΄ πρόσ. αδύνατος τύπος της προσωπικής αντων. **ἐγώ, σύ, -**
- **ὦ Σώκρατες:** κλητ. εν. αρσ. γέν. του τριτόκλιτου ουσ. **ὁ Σωκράτης** [γεν. τοῦ Σωκράτους]
- **τί:** αιτ. εν. ουδ. γέν. της ερωτηματικής αντων. **τίς, τίς, τί** (= ποιος)
- **ἐν:** πρόθεση
- **νῷ:** δοτ. εν. αρσ. γέν. του δευτερόκλιτου συνηρημένου ουσ. **ὁ νοῦς** [γεν. τοῦ νοῦ]
- **ἔχεις:** β΄ εν. πρόσ. οριστ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **ἔχω** **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. ἔχω, πρτ. εἶχον, μέλλ. ἕξω/ σχήσω, αόρ. β΄ ἔσχον, πρκ. ἔσχηκα, υπερσ. ἐσχήκειν **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** πάροχος, παροχή, σχολείο, σχολή, ευεξία, καχεκτικός, σχέση, σχήμα, ενοχή, κλειδούχος
- **ποιεῖν:** απρμ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **ποιέω, ποιῶ** **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. ποιῶ, πρτ. ἐποίουν, μέλλ. ποιήσω, αόρ. ἐποίησα, πρκ. πεποίηκα, υπερσ. ἐπεποιήκειν **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** ποίηση, ποίημα, εκποίηση, χειροποίητος, προσποιούμαι
- **Ἄλλο:** αιτ. εν. ουδ. γέν. της αόριστης επιμεριστικής αντων. **ἄλλος, -η, -ο**
- **τι:** αιτ. εν. ουδ. γέν. της αόριστης αντων. **τίς, τίς, τί** (= κάποιος)
- **ἤ:** σύνδεσμος διαζευκτικός
- **τούτῳ:** δοτ. εν. ουδ. γέν. της δεικτικής αντων. **οὗτος, αὕτη, τοῦτο**
- **τῷ ἔργῳ:** δοτ. εν. ουδ. γέν. του δευτερόκλιτου ουσ. **τό ἔργον** [γεν. τοῦ ἔργου] **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** εργασία, ευεργέτης, άνεργος, εργοδηγός, εργοδότης
- **ᾧ:** δοτ. εν. ουδ. γέν. της αναφορικής αντων. **ὅς, ἥ, ὅ** (= ο οποίος)
- **ἐπιχειρεῖς:** β΄ εν. πρόσ. οριστ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **ἐπιχειρέω, ἐπιχειρῶ** **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. ἐπιχειρῶ, πρτ. ἐπεχείρουν, μέλλ. ἐπιχειρήσω, αόρ. ἐπεχείρησα, πρκ. ἐπικεχείρηκα, υπερσ. ἐπεκεχειρήκειν **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** επιχείρηση, επιχειρηματίας, επιχειρησιακός, επιχείρημα
- **διανοῇ:** β΄ εν. πρόσ. οριστ. ενεστ. μέσης φωνής του ρ. **διανοέομαι, διανοοῦμαι** (=

σκέφτομαι) **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. διανοοῦμαι, πρτ. διενοούμην, μέλλ. διανοήσομαι, διανοηθήσομαι, αόρ. διενοησάμην, διενοήθην, πρκ. διανενόημαι, υπερσ. διενενοήμην, **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** διανόηση, διανόημα, αδιανόητος

- **τούς νόμους:** αιτ. πληθ. αρσ. γέν. του δευτερόκλιτου ουσ. **ὁ νόμος** [γεν. τοῦ νόμου]
- **ἡμᾶς:** αιτ. πληθ. α΄ πρόσ. της προσωπικής αντων. **ἐγώ, σύ, -**
- **ἀπολέσαι:** απρμφ. αορ. ενεργ. φωνής του ρ. **ἀπόλλυμι** (= καταστρέφω) **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. ἀπόλλυμι, πρτ. ἀπώλλυν, μέλλ. ἀπολῶ, αόρ. ἀπώλεσα, πρκ. ἀπολώλεκα, υπερσ. ἀπωλωλέκειν **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** απώλεια, εξώλης, προώλης, όλεθρος, ολέθριος, πανωλεθρία
- **σύμπασαν:** αιτ. εν. θηλ. γέν. του επιθ. **σύμπας, σύμπασα, σύμπαν** (= όλος ανεξαιρέτως)
- **τήν πόλιν:** αιτ. εν. θηλ. γέν. του τριτόκλιτου ουσ. **ἡ πόλις** [γεν. τῆς πόλεως]
- **σόν:** αιτ. εν. ουδ. γέν. β΄ πρόσ. της κτητικής αντων. **σός, σή, σόν** (= δικός σου, δική σου, δικό σου)
- **τό μέρος:** αιτ. εν. ουδ. γέν. του τριτόκλιτου ουσ. **τό μέρος** [γεν. τοῦ μέρους]
- **δοκεῖ:** γ΄ εν. πρόσ. οριστ. ενεστ. ενεργ. φωνής του επρόσωπου ρ. **δοκεῖ** (= φαίνεται) **ΧΡΟΝΟΙ**: ενεστ. δοκεῖ, πρτ. ἐδόκει, μέλλ. δόξει, αόρ. ἔδοξε, πρκ. δέδοκται, υπερσ. ἐδέδοκτο **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** δόγμα, δογματικός, δόξα, άδοξα, δοξαστικός, δόκιμος, δοκιμή, δοκίμιο
- **σοι:** δοτ. εν. β΄ πρόσ. αδύνατος τύπος της προσωπικής αντων. **ἐγώ, σύ, -**
- **οἷον:** αιτ. εν. ουδ. γέν. της αναφορικής αντων. **οἷος, οἵα, οἷον**
- **τε:** σύνδεσμος συμπλεκτικός
- **ἔτι:** επίρρημα ποσοτικό (= ακόμη)
- **ἐκείνην:** αιτ. εν. θηλ. γέν. της δεικτικής αντων. **ἐκεῖνος, -η, -ον**
- **εἶναι:** απρμφ. ενεστ. του ρ. **εἰμί** (= είμαι) **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. εἰμί, πρτ. ἦ/ ἦν, μέλλ. ἔσομαι, αόρ. β΄ ἐγενόμην, πρκ. γέγονα, υπερσ. ἐγεγόνειν **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** ουσία, όντως, παρουσία, απουσία, περιουσία
- **ἀνατετράφθαι:** απαρμφ. πρκ. μέσης φωνής του ρ. **ἀνατρέπομαι ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. ἀνατρέπομαι, πρτ. ἀνετρεπόμην, μέλλ. ἀνατρέψομαι, ἀνατραπήσομαι, αόρ. ἀνετρεψάμην/ β΄ ἀνετραπόμην/ ἀνετρέφθην/ παθ. β΄ ἀνετράπην, πρκ. ἀνατέτραμμαι, υπερσ. ἀνετετράμμην **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** ανατροπή, ανατρέψιμος, τροπή, αποτροπή
- **ᾗ:** δοτ. εν. θηλ. γέν. της αναφορικής αντων. **ὅς, ἥ, ὅ**
- **ἄν:** μόριο αοριστολογικό (= ίσως, τυχόν)
- **γενόμεναι:** ονομ. πληθ. θηλ. γέν. μτχ. αορ. β΄ μέσης φωνής του ρ. **γίγνομαι ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. γίγνομαι, πρτ. ἐγιγνόμην, μέλλ. γενήσομαι, αόρ. β΄ ἐγενόμην, πρκ. γέγονα/ γεγένημαι, υπερσ. ἐγεγόνειν/ ἐγεγενήμην **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** γένεση, γενέθλια, γηγενής, νεογνό, συγγενής, γένος, γενιά, γενέτειρα, υστερογενής, πρωτογενής, γονέας

- **αἱ δίκαι:** ονομ. πληθ. θηλ. γέν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ἡ δίκη** [γεν. τῆς δίκης] **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** δικαισύνη, δικαστής, δικάζω, δικάσιμος, δικαστήριο, δίκαιος, άδικος
- **μηδέν:** αιτ. εν. ουδ. γέν. της αόριστης επιμεριστικής αντων. **μηδείς, μηδεμία, μηδέν** (= κανείς, καμία, τίποτα/ καθόλου)
- **ἰσχύωσιν:** γ΄ πληθ. πρόσ. υποτ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **ἰσχύω ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. ἰσχύω, πρτ. ἴσχυον, μέλλ. ἰσχύσω, αόρ. ἴσχυσα, πρκ. ἴσχυκα, υπερσ. ἰσχύκειν **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** ισχύς, ισχυρός, ανίσχυρος, ενίσχυση
- **ἀλλά:** σύνδεσμος αντιθετικός
- **ὑπό:** πρόθεση
- **ἰδιωτῶν:** γεν. πληθ. αρσ. γέν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ὁ ἰδιώτης** [γεν. τοῦ ἰδιώτου]
- **ἄκυροι:** ονομ. πληθ. αρσ. γέν. του επιθ. **ὁ,ἡ ἄκυρος, τό ἄκυρον ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** κύρος, έγκυρος, εγκυρότητα
- **γίγνωνται:** γ΄ πληθ. πρόσ. υποτ. ενεστ. μέσης φωνής του ρ. **γίγνομαι**
- **διαφθείρωνται:** γ΄ πληθ. πρόσ. υποτ. ενεστ. μέσης φωνής του ρ. **διαφθείρομαι** (= καταστρέφομαι, αφανίζομαι, καταργούμαι) **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. διαφθείρομαι, πρτ. διεφθειρόμην, μέλλ. διαφθεροῦμαι, διαφθαρήσομαι, αόρ. διεφθάρην, πρκ. διέφθαρμαι, υπερσ. διεφθάρμην **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** διαφθορά, αδιάφθορος, φθαρτός, φθορά, άφθαρτος, διαφθορέας
- **ἐροῦμεν:** α΄ πληθ. πρόσ. οριστ. μέλλ. ενεργ. φωνής του ρ. **λέγω**
- **ὦ Κρίτων:** κλητ. εν. αρσ. γέν. του τριτόκλιτου ουσ. **ὁ Κρίτων** [γεν. τοῦ Κρίτωνος]
- **πρός:** πρόθεση
- **ταῦτα:** αιτ. πληθ. ουδ. γέν. της δεικτικής αντων. **οὗτος, αὕτη, τοῦτο**
- **ἄλλα:** αιτ. πληθ. ουδ. γέν. της αόριστης επιμεριστικής αντων. **ἄλλος, -η, -ο**
- **τοιαῦτα:** αιτ. πληθ. ουδ. γέν. της δεικτικής αντων. **τοιοῦτος, τοιαύτη, τοιοῦτο** (= τέτοιος)
- **Πολλά:** αιτ. πληθ. ουδ. γέν. θετικός αριθμός του επιθ. **πολύς, πολλή, πολύ** Βαθμοί του επιθέτου: **ΘΕΤΙΚΟΣ:** πολύς, **ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΣ:** ὁ,ἡ πλείων, τό πλέον, **ΥΠΕΡΘΕΤΙΚΟΣ:** πλεῖστος, -η, -ον
- **γάρ:** σύνδεσμος αιτιολογικός
- **ἄν:** μόριο δυνητικό
- **τις:** ονομ. εν. αρσ. γέν. της αόριστης αντων. **τίς, τίς, τί**
- **ἔχοι:** γ΄ εν. πρόσ. ευκτ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **ἔχω**
- **ἄλλως:** επίρρημα τροπικό
- **ῥήτωρ:** ονομ. εν. αρσ. γέν. του τριτόκλιτου ουσ. **ὁ ῥήτωρ** [γεν. τοῦ ῥήτορος]
- **εἰπεῖν:** απαρμφ. αορ. β΄ ενεργ. φωνής του ρ. **λέγω**
- **ὑπέρ:** πρόθεση
- **τούτου:** γεν. εν. αρσ. γέν. της δεικτικής αντων. **οὗτος, αὕτη, τοῦτο**
- **τοῦ νόμου:** γεν. εν. αρσ. γέν. του δευτερόκλιτου ουσ. **ὁ νόμος** [γεν. τοῦ νόμου]

- **ἀπολλυμένου:** γεν. εν. αρσ. γέν. μτχ. ενεστ. μέσης φωνής του ρ. **ἀπόλλυμαι** (= χάνομαι, καταστρέφομαι) **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. ἀπόλλυμαι, πρτ. ἀπωλλύμην, μέλλ. ἀπολοῦμαι, αόρ. β΄ ἀπωλόμην, πρκ. ἀπώλολα, υπερσ. ἀπωλώλειν **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** απώλεια, εξώλης, προώλης, όλεθρος, πανωλεθρία
- **ὅς:** ονομ. εν. αρσ. γέν. της αναφορικής αντων. **ὅς, ἥ, ὅ**
- **τάς δίκας:** αιτ. πληθ. θηλ. γέν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ἡ δίκη** [γεν. τῆς δίκης]
- **τάς δικασθείσας:** αιτ. πληθ. θηλ. γέν. μτχ. αορ. παθητ. φωνής του ρ. **δικάζομαι** **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. δικάζομαι, πρτ. ἐδικαζόμην, μέλλ. δικάσομαι, δικασθήσομαι, αόρ. ἐδικασάμην, ἐδικάσθην, πρκ. δεδίκασμαι, υπερσ. ἐδεδικάσμην **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** δικαστής, δικαστήριο, δικάσιμος, διαδικασία, αδίκαστος
- **προστάττει:** γ΄ εν. πρόσ. οριστ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **προστάττω** (= προστάζω) **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. προστάττω, πρτ. προσέταττον, μέλλ. προστάξω, αόρ. προσέταξα, πρκ. προστέταχα, υπερσ. προσετετάχειν **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** προσταγή, προστακτικός, τάγμα, τακτός, τακτικός, τάξη, νομοταγής
- **κυρίας:** αιτ. πληθ. θηλ. γέν. θετικός βαθμός του επιθ. **κύριος, -α, -ον** (= κυρίαρχος) Βαθμοί του επιθέτου: **ΘΕΤΙΚΟΣ:** κύριος, **ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΣ:** κυριώτερος, -α, -ον, **ΥΠΕΡΘΕΤΙΚΟΣ:** κυριώτατος, -η, -ον
- **αὐτούς:** αιτ. πληθ. αρσ. γέν. της επαναληπτικής αντων. **αὐτός, -ή, -ό**
- **ὅτι:** ειδικός σύνδεσμος
- **Ἠδίκει:** γ΄ εν. πρόσ. οριστ. πρτ. ενεργ. φωνής του ρ. **ἀδικέω, ἀδικῶ** **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. ἀδικῶ, πρτ. ἠδίκουν, μέλλ. ἀδικήσω, αόρ. ἠδίκησα, πρκ. ἠδίκηκα, υπερσ. ἠδικήκειν **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** αδίκημα, αδικία, δικαιοσύνη, δίκαιος, άδικος, δίκη, δικαστήριο
- **ἡ πόλις:** ονομ. εν. θηλ. γέν. του τριτόκλιτου ουσ. **ἡ πόλις** [γεν. τῆς πόλεως]
- **ὀρθῶς:** επίρρημα τροπικό θετικός βαθμός Βαθμοί του επιρρήματος: **ΘΕΤΙΚΟΣ:** ὀρθῶς, **ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΣ:** ὀρθότερον, **ΥΠΕΡΘΕΤΙΚΟΣ:** ὀρθότατα
- **τήν δίκην:** αιτ. εν. θηλ. γέν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ἡ δίκη** [γεν. τῆς δίκης]
- **ἔκρινεν:** γ΄ εν. πρόσ. οριστ. πρτ. ενεργ. φωνής του ρ. **κρίνω** **ΧΡΟΝΟΙ**: ενεστ. κρίνω, πρτ. ἔκρινον, μέλλ. κρινῶ, αόρ. ἔκρινα, πρκ. κέκρικα, υπερσ. ἐκεκρίκειν **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** κρίση, κρίσιμος, κριτής, κριτήριο, προκριματικός, άκριτος, δυσδιάκριτος

ΚΛΙΣΗ

Ουσιαστικών – Επιθέτων – Αντωνυμιών – Μετοχών του ΚΕΙΜΕΝΟΥ

ΚΛΙΣΗ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΩΝ

Α΄ κλίση

	ενικός αριθμός				πληθυντικός αριθμός			
ονομ.	ἡ	δίκη	ὁ	ἰδιώτης	αἱ	δίκαι	οἱ	ἰδιῶται
γεν.	τῆς	δίκης	τοῦ	ἰδιώτου	τῶν	δικῶν	τῶν	ἰδιωτῶν
δοτ.	τῇ	δίκῃ	τῷ	ἰδιώτῃ	ταῖς	δίκαις	τοῖς	ἰδιώταις
αιτ.	τήν	δίκην	τόν	ἰδιώτην	τάς	δίκας	τούς	ἰδιώτας
κλητ.	(ὦ)	δίκη	(ὦ)	ἰδιῶτα	(ὦ)	δίκαι	(ὦ)	ἰδιῶται

Β΄ κλίση

	ενικός αριθμός						πληθυντικός αριθμός					
ονομ.	ὁ	νόμος	νοῦς	τό	κοινόν	ἔργον	οἱ	νόμοι	νοῖ	τά	κοινά	ἔργα
γεν.	τοῦ	νόμου	νοῦ	τοῦ	κοινοῦ	ἔργου	τῶν	νόμων	νῶν	τῶν	κοινῶν	ἔργων
δοτ.	τῷ	νόμῳ	νῷ	τῷ	κοινῷ	ἔργῳ	τοῖς	νόμοις	νοῖς	τοῖς	κοινοῖς	ἔργοις
αιτ.	τόν	νόμον	νοῦν	τό	κοινόν	ἔργον	τούς	νόμους	νοῦς	τά	κοινά	ἔργα
κλητ.	(ὦ)	νόμε	νοῦ	(ὦ)	κοινόν	ἔργον	(ὦ)	νόμοι	νοῖ	(ὦ)	κοινά	ἔργα

Γ΄ κλίση

	ενικός αριθμός						
ονομ.	ἡ	πόλις	ὁ	Σωκράτης	ῥήτωρ	τό	μέρος
γεν.	τῆς	πόλεως	τοῦ	Σωκράτους	ῥήτορος	τοῦ	μέρους
δοτ.	τῇ	πόλει	τῷ	Σωκράτει	ῥήτορι	τῷ	μέρει
αιτ.	τήν	πόλιν	τόν	Σωκράτη(ν)	ῥήτορα	τό	μέρος
κλητ.	(ὦ)	πόλι	(ὦ)	Σώκρατες	ῥῆτορ	(ὦ)	μέρος
	πληθυντικός αριθμός						
ονομ.	αἱ	πόλεις	οἱ	Σωκράται	ῥήτορες	τά	μέρη
γεν.	τῶν	πόλεων	τῶν	Σωκρατῶν	ῥητόρων	τῶν	μερῶν
δοτ.	ταῖς	πόλεσι	τοῖς	Σωκράταις	ῥήτορσι	τοῖς	μέρεσι
αιτ.	τάς	πόλεις	τούς	Σωκράτας	ῥήτορας	τά	μέρη
κλητ.	(ὦ)	πόλεις	(ὦ)	Σωκράται	ῥήτορες	(ὦ)	μέρη

ΚΛΙΣΗ ΕΠΙΘΕΤΩΝ

	ενικός αριθμός			πληθυντικός αριθμός		
	αρσ.	**θηλ.**	**ουδ.**	**αρσ.**	**θηλ.**	**ουδ.**
ονομ.	σύμπας	σύμπασα	σύμπαν	σύμπαντες	σύμπασαι	σύμπαντα
γεν.	σύμπαντος	συμπάσης	σύμπαντος	συμπάντων	συμπασῶν	συμπάντων
δοτ.	σύμπαντι	συμπάσῃ	σύμπαντι	σύμπασι	συμπάσαις	σύμπασι
αιτ.	σύμπαντα	σύμπασαν	σύμπαν	σύμπαντας	συμπάσας	σύμπαντα
κλητ.	σύμπαν	σύμπασα	σύμπαν	σύμπαντες	σύμπασαι	σύμπαντα

	ενικός αριθμός			πληθυντικός αριθμός		
	αρσ.	**θηλ.**	**ουδ.**	**αρσ.**	**θηλ.**	**ουδ.**
ονομ.	ὁ κύριος	ἡ κυρία	τό κύριον	οἱ κύριοι	αἱ κύριαι	τά κύρια
γεν.	τοῦ κυρίου	τῆς κυρίας	τοῦ κυρίου	τῶν κυρίων	τῶν κυρίων	τῶν κυρίων
δοτ.	τῷ κυρίῳ	τῇ κυρίᾳ	τῷ κυρίῳ	τοῖς κυρίοις	ταῖς κυρίαις	τοῖς κυρίοις
αιτ.	τόν κύριον	τήν κυρίαν	τό κύριον	τούς κυρίους	τάς κυρίας	τά κύρια
κλητ.	(ὦ) κύριε	(ὦ) κυρία	(ὦ) κύριον	(ὦ) κύριοι	(ὦ) κύριαι	(ὦ) κύρια

ΚΛΙΣΗ ΑΝΤΩΝΥΜΙΩΝ

	ενικός αριθμός			πληθυντικός αριθμός		
	αρσ.	**θηλ.**	**ουδ.**	**αρσ.**	**θηλ.**	**ουδ.**
ονομ.	ἄλλος	ἄλλη	ἄλλο	ἄλλοι	ἄλλαι	ἄλλα
γεν.	ἄλλου	ἄλλης	ἄλλου	ἄλλων	ἄλλων	ἄλλων
δοτ.	ἄλλῳ	ἄλλῃ	ἄλλῳ	ἄλλοις	ἄλλαις	ἄλλοις
αιτ.	ἄλλον	ἄλλην	ἄλλο	ἄλλους	ἄλλας	ἄλλα
κλητ.	—	—	—	—	—	—

	ενικός αριθμός			πληθυντικός αρθμός		
	αρσ.	**θηλ.**	**ουδ.**	**αρσ.**	**θηλ.**	**ουδ.**
ονομ.	τίς	τίς	τί	τινές	τινές	τινά/**ἄττα**
γεν.	τινός/ του	τινός/του	τινός/ του	τινῶν	τινῶν	τινῶν
δοτ.	τινί/ τῳ	τινί/τῳ	τινί/ τῳ	τισί(ν)	τισί(ν)	τισί(ν)
αιτ.	τινά	τινά	τί	τινάς	τινάς	τινά/**ἄττα**
κλητ.	—	—	—	—	—	—

	ενικός αριθμός			πληθυντικός αριθμός		
	αρσ.	θηλ.	ουδ.	αρσ.	θηλ.	ουδ.
ονομ.	οἷος	οἵα	οἷον	οἷοι	οἷαι	οἷα
γεν.	οἵου	οἵας	οἵου		οἵων	
δοτ.	οἵῳ	οἵῳ	οἵῳ	οἵοις	οἵαις	οἵοις
αιτ.	οἷον	οἵαν	οἷον	οἵους	οἵας	οἷα
κλητ.	—	—	—	—	—	—

	ενικός αριθμός			πληθυντικός αριθμός		
	αρσ.	θηλ.	ουδ.	αρσ.	θηλ.	ουδ.
ονομ.	οὗτος	αὕτη	τοῦτο	οὗτοι	αὗται	ταῦτα
γεν.	τούτου	ταύτης	τούτου	τούτων	τούτων	τούτων
δοτ.	τούτῳ	ταύτῃ	τούτῳ	τούτοις	ταύταις	τούτοις
αιτ.	τοῦτον	ταύτην	τοῦτο	τούτους	ταύτας	ταῦτα
κλητ.	(ὦ) οὗτος	(ὦ) αὕτη	—	—	—	—

	ενικός αριθμός				
	αρσ.	θηλ.	ουδ.	αρσ./ θηλ.	ουδ.
ονομ.	σός	σή	σόν	τίς	τί
γεν.	σοῦ	σῆς	σου	τίνος/ τοῦ	τίνος/ τοῦ
δοτ.	σῷ	σῇ	σῷ	τίνι/ τῷ	τίνι/ τῷ
αιτ.	σόν	σήν	σόν	τίνα	τί
κλητ.	—	—	—	—	—
	πληθυντικός αριθμός				
	αρσ.	θηλ.	ουδ.	αρσ./ θηλ.	ουδ.
ονομ.	σοί	σαί	σά	τίνες	τίνα
γεν.		σῶν		τίνων	
δοτ.	σοῖς	σαῖς	σοῖς	τίσιν	
αιτ.	σούς	σάς	σά	τίνας	τίνα
κλητ.	—	—	—	—	—

ΚΛΙΣΗ ΜΕΤΟΧΩΝ

ενικός αριθμός						
	αρσ.	**θηλ.**	**ουδ.**	**αρσ.**	**θηλ.**	**ουδ.**
ονομ.	μέλλων	μέλλουσα	μέλλον	ἐλθών	ἐλθοῦσα	ἐλθόν
γεν.	μέλλοντος	μελλούσης	μέλλοντος	ἐλθόντος	ἐλθούσης	ἐλθόντος
δοτ.	μέλλοντι	μελλούσῃ	μέλλοντι	ἐλθόντι	ἐλθούσῃ	ἐλθόντι
αιτ.	μέλλοντα	μέλλουσαν	μέλλον	ἐλθόντα	ἐλθοῦσαν	ἐλθόν
κλητ.	μέλλων	μέλλουσα	μέλλον	ἐλθών	ἐλθοῦσα	ἐλθόν
πληθυντικός αριθμός						
	αρσ.	**θηλ.**	**ουδ.**	**αρσ.**	**θηλ.**	**ουδ.**
ονομ.	μέλλοντες	μέλλουσαι	μέλλοντα	ἐλθόντες	ἐλθοῦσαι	ἐλθόντα
γεν.	μελλόντων	μελλουσῶν	μελλόντων	ἐλθόντων	ἐλθουσῶν	ἐλθόντων
δοτ.	μέλλουσι	μελλούσαις	μέλλουσι	ἐλθοῦσι	ἐλθούσαις	ἐλθοῦσι
αιτ.	μέλλοντας	μελλούσας	μέλλοντα	ἐλθόντας	ἐλθούσας	ἐλθόντα
κλητ.	μέλλοντες	μέλλουσαι	μέλλοντα	ἐλθόντες	ἐλθοῦσαι	ἐλθόντα

ενικός αριθμός				πληθυντικός αριθμός		
	αρσ.	**θηλ.**	**ουδ.**	**αρσ.**	**θηλ.**	**ουδ.**
ονομ.	ἐπιστάς	ἐπιστᾶσα	ἐπιστάν	ἐπιστάντες	ἐπιστᾶσαι	ἐπιστάντα
γεν.	ἐπιστάντος	ἐπιστάσης	ἐπιστάντος	ἐπιστάντων	ἐπιστασῶν	ἐπιστάντων
δοτ.	ἐπιστάντι	ἐπιστάσῃ	ἐπιστάντι	ἐπιστᾶσι	ἐπιστάσαις	ἐπιστᾶσι
αιτ.	ἐπιστάντα	ἐπιστᾶσαν	ἐπιστάν	ἐπιστάντας	ἐπιστάσας	ἐπιστάντα
κλητ.	ἐπιστάς	ἐπιστᾶσα	ἐπιστάν	ἐπιστάντες	ἐπιστᾶσαι	ἐπιστάντα

ενικός αριθμός				πληθυντικός ἀριθμός		
	αρσ.	**θηλ.**	**ουδ.**	**αρσ.**	**θηλ.**	**ουδ.**
ονομ.	δικασθείς	δικασθεῖσα	δικασθέν	δικασθέντες	δικασθεῖσαι	δικασθέντα
γεν.	δικασθέντος	δικασθείσης	δικασθέντος	δικασθέντων	δικασθεισῶν	δικασθέντων
δοτ.	δικασθέντι	δικασθείσῃ	δικασθέντι	δικασθεῖσι	δικασθείσαις	δικασθεῖσι
αιτ.	δικασθέντα	δικασθεῖσαν	δικασθέν	δικασθέντας	δικασθείσας	δικασθέντα
κλητ.	δικασθείς	δικασθεῖσα	δικασθέν	δικασθέντες	δικασθεῖσαι	δικασθέντα

ΧΡΟΝΙΚΕΣ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ					
Ενεστώτας	**Παρατατικός**	**Μέλλοντας**	**Αόριστος**	**Παρακείμενος**	**Υπερσυντέλικος**
μέλλουσιν	—	μελλήσουσιν	μελλήσασιν	—	—
ἀποδιδράσκειν	—	ἀποδράσεσθαι	ἀποδρᾶναι	ἀποδεδρακέναι	—
δεῖ	ἔδει	δεήσει	ἐδέησε	—	—
ὀνομάζειν	—	ὀνομάσειν	ὀνομάσαι	ὠνομακέναι	—
ἰόντες	—	ἰόντες	ἐλθόντες	ἐληλυθότες	—
ἐφιστάμενοι	—	ἐπιστησόμενοι/ ἐπισταθησόμενοι	ἐπιστάντες/ ἐπιστησάμενοι/ ἐπισταθέντες	ἐφεστηκότες	—
ἐρωτῷεν	—	ἐρωτήσοιεν/ ἐρήσοιντο	ἐρωτήσαιεν/ ἔροιντο	ἠρωτηκότες εἶεν	—
λέγε	—		εἰπέ/ λέξον	εἰρηκῶς ἴσθι	—
ἔχεις	εἶχες	ἕξεις/ σχήσεις	ἔσχες	ἔσχηκας	ἐσχήκεις
ποιεῖν	—	ποιήσειν	ποιῆσαι	πεποιηκέναι	—
ἐπιχειρεῖς	ἐπεχείρεις	ἐπιχειρήσεις	ἐπεχείρησας	ἐπικεχείρηκας	ἐπεκεχειρήκεις
διανοῇ(εῖ)	διενοοῦ	διανοήσῃ/ διανοηθήσῃ	διενοήθης	διανενόησαι	—
ἀπολλύναι	—	ἀπολεῖν	ἀπολέσαι	ἀπολωλεκέναι	—
δοκεῖ	ἐδόκει	δόξει	ἔδοξε	δέδοκται	ἐδέδοκτο
εἶναι	—	ἔσεσθαι	γενέσθαι	γεγονέναι	—
ἀνατρέπεσθαι	—	ἀνατρέψεσθαι	ἀνατρέψασθαι/ ἀνατραπέσθαι/ ἀνατρεφθῆναι/ ἀνατραπῆναι	ἀνατετράφθαι	—
γιγνόμεναι	—	γενησόμεναι	γενόμεναι	γεγενημέναι/ γεγονυῖαι	—
ἰσχύωσιν	—		ἰσχύσωσιν	ἰσχυκυῖαι ὦσιν	—
γίγνωνται	—	—	γένωνται	γεγενημέναι ὦσιν	—
διαφθείρωνται	—	—	διαφθαρῶσιν	διεφθαρμέναι ὦσιν	—
λέγομεν	ἐλέγομεν	λέξομεν/ ἐροῦμεν	ἐλέξαμεν/ εἴπομεν	εἰρήκαμεν	εἰρήκεμεν
ἔχοι	—	ἕξοι/ σχήσοι	σχοίη	ἐσχηκώς εἴη	—
λέγειν	—	λέξειν/ ἐρεῖν	εἰπεῖν	εἰρηκέναι	—
ἀπολλυμένου	—	ἀπολουμένου	ἀπολομένου	ἀπολωλῶτος	—
δικαζομένας	—	δικασομένας/ δικασθησομένας	δικασαμένας/ δικασθεῖσας	δεδικασμένας	—
προστάττει	προσέταττε	προστάξει	προσέταξε	προστέταχε	προσετετάχει
ἀδικεῖ	ἠδίκει	ἀδικήσει	ἠδίκησε(ν)	ἠδίκηκε	ἠδικήκει
κρίνει	ἔκρινεν	κρινεῖ	ἔκρινεν	κέκρικε	ἐκεκρίκει

ΕΓΚΛΙΤΙΚΕΣ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ					
Οριστική	**Υποτακτική**	**Ευκτική**	**Προστακτική**	**Απαρέμφατο**	**Μετοχή**
δεῖ	δέῃ	δέοι	—	δεῖν	δέον
ἤροντο	ἔρωνται	ἔροιντο	ἐρέσθων	ἐρέσθαι	ἐρόμενος,-η, -ον
εἶπες	εἴπῃς	εἴποις	εἰπέ	εἰπεῖν	εἰπών, -οῦσα, -όν
ἔχεις	ἔχῃς	ἔχοις	ἔχε	ἔχειν	ἔχων,-ουσα, -ον
ἐπιχειρεῖς	ἐπιχειρῇς	ἐπιχειροῖς/ ἐπιχειροίης	ἐπιχείρει	ἐπιχειρεῖν	ἐπιχειρῶν -οῦσα, -οῦν
διανοῇ(εῖ)	διανοῇ	διανοοῖο	διανοοῦ	διανοεῖσθαι	διανοούμενος ,-η, -ον
δοκεῖ	δοκῇ	δοκοῖ/ δοκοίη	δοκείτω	δοκεῖν	δοκοῦν
ἰσχύουσιν	ἰσχύωσιν	ἰσχύοιεν	ἰσχυόντων/ ἰσχυέτωσαν	ἰσχύειν	ἰσχύων,-ουσα, -ον
γίγνονται	γίγνωνται	γίγνοιντο	γιγνέσθων/ γιγνέσθωσαν	γίγνεσθαι	γιγνόμενος,-η, -ον
διαφθείρονται	διαφθείρωνται	διαφθείροιντο	διαφθειρέσθων/ διαφθειρέσθωσαν	διαφθείρεσθαι	διαφθειρόμενος,-η, -ον
ἐροῦμεν	—	ἐροῖμεν	—	ἐρεῖν	ἐρῶν,-οῦσα, -οῦν
ἔχει	ἔχῃ	ἔχοι	ἐχέτω	ἔχειν	ἔχων,-ουσα, -ον
προστάττει	προστάττῃ	προστάττοι	προσταττέτω	προστάττειν	προστάττων,-ουσα, -ον

Α6. ΛΕΠΤΟΜΕΡΗΣ ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ

1. Εἰ μέλλουσιν ἡμῖν ἐνθένδε εἴτε ἀποδιδράσκειν, εἴτε ἐλθόντες οἱ νόμοι καί τό κοινόν τῆς πόλεως ἐπιστάντες ἔροιντο: δευτ. υποθετική πρότ. **οἱ νόμοι - τό κοινόν:** υποκ. στο **ἔροιντο** [το ρήμα της πρότασης] και στις μτχ. **ἐλθόντες - ἐπιστάντες:** χρονικές μτχ. **ἡμῖν:** υποκ. στο μτχ. **μέλλουσιν** [: χρον. μτχ.] και αντικ. στη μτχ. ἐπιστάντες. **ἐνθένδε:** επιρ. προσδ. κίνησης από τόπο. [**ἡμᾶς:** ενν.]: υποκ. του **ἀποδιδράσκειν:** τελ. απαρέμφ. αντικ. της μτχ. μέλλουσιν. **τῆς πόλεως:** γεν. κτητ. από το κοινον.

ΥΠΟΘΕΤΙΚΟΣ λόγος: εἰ ἔροιντο [εἰ + ευκτική] **: υπόθεση** → ἐροῦμεν [οριστ. αρκτικού χρόνου - μέλλοντας] της πρότασης (**11**): **απόδοση**· δηλώνει την **απλή σκέψη** του λέγοντος.

2. ὅπως δεῖ ὀνομάσαι τοῦτο: δευτ. αναφορική πρότ. [**ἡμᾶς:** ενν.]: υποκ. στο **ὀνομάσαι:** τελ. απαρέμφ. αντικ. στο απρόσωπο **δεῖ** [: το ρήμα της πρότασης]. **τοῦτο:** αντικ. στο ὀνομάσαι. **ὅπως:** επιρρ. προσδ. τρόπου.

3. Εἰπέ μοι, ὦ Σώκρατες: κύρ. πρότ. επιθυμίας, γι᾽ αυτό καί εκφέρεται με μια από τις εγκλίσεις επιθυμίας, την προστακτική **εἰπέ.** [**σύ:** ενν.]: υποκ. στο

εἰπέ [: το ρήμα της πρότασης]. **μοι:** αντικ. **ὦ Σώκρατες:** κλητ. προσφώνηση.

4. τί ἐν νῷ ἔχεις ποιεῖν: κύρια πρότ. ευθεία ερώτηση μερικής άγνοιας. [**σύ:** ενν.]: υποκ. στο **ἔχεις** και στο **ποιεῖν:** τελ. απαρέμφ. αντικ. στο ἔχεις [: ταυτοπροσωπία]. **τί:** σύστοιχο αντικ. στο ποιεῖν. **ἐν νῷ:** εμπρόθ. προσδ. τόπου (εντοπισμού).

5. ἄλλο τι [διανοῇ ποιεῖν] ἢ τούτῳ τῷ ἔργῳ διανοῇ τούς τε νόμους ἡμᾶς ἀπολέσαι καί σύμπασαν τήν πόλιν τό σόν μέρος: κύρ. πρότ. ευθεία ερώτηση, ολικής άγνοιας διμερής της οποίας έχει τεθεί μόνο το δεύτερο μέρος που εισάγεται με το **ἢ**, αφού το πρώτο μέρος έχει παραλειφθεί· ολοκληρωμένη η ερώτηση: **ἄλλο τι [διανοῇ ποιεῖν] ἢ τούτῳ τῷ ἔργῳ…ἀπολέσαι…]. [σύ:** ενν.]: υποκ. στο **διανοῇ** και στα απαρέμφ. [**ποιεῖν:** ενν.] - **ἀπολέσαι** [: ταυτοπροσωπία]: τελικά απαρέμφ. αντικείμενα στο διανοῇ. **ἄλλο:** επιθ. προσδ. στο **τι:** σύστοιχο αντικ. στο [ποιεῖν: ενν.]. **τούτῳ:** επιθ. προσδ. στο **ἔργῳ:** δοτ. του μέσου. **τούς νόμους - πόλιν:** αντικείμενα του ἀπολέσαι. **ἡμᾶς:** παράθεση στο τούς νόμους. **σύμπασαν:** κατηγ. προσδ. στο πόλιν. **τό σόν:** επιθ. προσδ. στο **μέρος:** αιτιατ. της αναφοράς.

6. ᾧ ἐπιχειρεῖς: δευτ. αναφορ. προσδιοριστική πρότ. στο **τῷ ἔργῳ** της προηγούμενης πρότασης (**5**). [**σύ:** ενν.]: υποκ. **ᾧ:** αντικ.

7. Ἦ δοκεῖ σοι οἷόν τε [εἶναι] ἔτι ἐκείνην τήν πόλιν εἶναι καί μή ἀνατετράφθαι: κύρ. πρότ. ευθεία ερώτηση ολικής άγνοιας μονομερής. **οἷόν τε [εἶναι]:** υποκ. του απρόσωπου **δοκεῖ. σοι:** δοτ. προσωπική στο δοκεῖ. **εἶναι - μή ἀνατετράφθαι:** τελικά απαρέμφ. υποκείμενα στην απρόσωπη έκφραση οἷόν τε [εἶναι]. **ἐκείνην:** επιθ. προσδ. στο **τήν πόλιν:** υποκ. στα απαρέμφ. εἶναι - μή ἀνατετράφθαι. **ἔτι:** επιρρ. πρόσδ. χρόνου.

ΠΡΟΣΕΞΕ. Η δοτική προσωπική του **κρίνοντος** προσώπου δε συντάσσεται με απρόσωπα ρήματα, αλλά με προσωπικά και συνήθως με τα **δοξαστικά**. Γι' αυτό και η δοτική **σοι** της παραπάνω πρότασης δεν είναι του κρίνοντος· είναι απλή προσωπική.

8. ἐν ᾗ ἄν αἱ γενόμεναι δίκαι μηδέν ἰσχύωσιν: δευτ. αναφ. προσδιοριστική πρότ. στο **τήν πόλιν** τη προηγούμενης πρότασης (**7**). **αἱ γενόμεναι:** επιθ. μτχ. επιθ. προσδ. στο **δίκαι:** υποκ. στο **ἰσχύωσιν** [: το ρήμα της πρότασης]. **ἄν:** αοριστολογικό μόριο που συντάσσεται με την υποτακτική ισχύωσιν. **ἐν ᾗ:** εμπρόθ. προσδ. στάσης σε τόπο. **μηδέν:** σύστοιχο αντικ. στο ἰσχύωσιν.

9. ἀλλά ὑπό τῶν ἰδιωτῶν ἄκυροί τε γίγνωνται: δευτ. αναφ. πρότ. ό,τι και η προηγούμενη με την οποία συνδέεται παρατακτικά με τον αντιθετικό σύνδεσμο **ἀλλά. ἄκυροι:** κατηγ. στο [**αἱ δίκαι:** ενν.:]: υποκ. στο **γίγνωνται** [το ρήμα της πρότασης είναι συνδετικό]. **ὑπό τήν ἰδιωτῶν:** εμπρόθ. προσδ. του ποιητικού αιτίου από τη φράση ἄκυροι γίγνωνται.

10. καί διαφθείρωνται: δευτ. αναφ. πρότ. ό,τι και η προηγούμενη (9) με την οποίαν συνδέεται παρατακτικά με το συμπλεκτικό σύνδεσμο **καί** [**αἱ δί-**

και: ενν.]: υποκ. στο **διαφθείρωνται.** [**ὑπό τῶν ἰδιωτῶν:** ενν.]: εμπρόθ. προσδ. του ποιητικού αιτίου από το διαφθείρωνται.

11. Τι ἐρῶμεν, ὦ Κρίτων, πρός ταῦτα καί ἄλλα τοιαῦτα: κύρ. πρότ. ευθεία ερώτηση μερικής άγνοιας. [**ἡμεῖς:** ενν.]: υποκ. του **ἐροῦμεν. τί:** σύστοιχο αντικ. **ὦ Κρίτων:** κλητ. προσφώνηση. **πρός ταῦτα** - [**πρός**] **τοιαῦτα:** εμπρόθετοι προσδ. αναφ. **ἄλλα:** επιθ. προσδ. στο τοιαῦτα.

12. πολλά γάρ ἄν τις ἔχοι, ἄλλως τε καί ῥήτωρ, εἰπεῖν ὑπέρ τούτου τοῦ νόμου ἀπολλημένου: κυρ. πρότ. κρίσης. **τις:** υποκ. στο **ἄν ἔχοι** [: το ρήμα της πρότασης, δυνητική ευκτική] καί στο **εἰπεῖν:** τελ. απαρ. αντικ στο ρήμα [: ταυτοπροσωπία]. **πολλά:** σύστοιχο αντικ. στο εἰπεῖν [**: πολλούς λόγους**]. **ῥήτωρ:** κατηγ. στο **τις** μέσω της μτχ. [**ὤν:** ενν.]: επιθ. μτχ. **ὑπέρ τοῦ νόμου:** εμπρόθ. προσδ. υπεράσπισης. **τούτου:** επιθ. προσδ. στο **νόμου:** υποκ. της μτχ. **ἀπολλυμένου:** επιθ. μτχ.

13. ὅς τάς δίκας τάς δικασθείσας προστάττει κυρίας εἶναι: δευτ. αναφ. προσδιοριστική πρότ. στο **τοῦ νόμου** της προηγούμενης πρότασης (**12**). **ὅς:** υποκ. στο **προστάττει. κυρίας:** κατηγ. στο **τάς δίκας:** υποκ. στο **εἶναι** [: ετεροπροσωπία]: τελ. απαρέμφ. αντικ. στο προστάττει. **τάς δικασθείσας:** επιθ. μτχ. επιθ. προσδ. στο τάς δίκας.

14. Ἦ ἐροῦμεν πρός αὐτούς: κύρ. πρότ. ευθεία ερώτηση μονομερής ολικής άγνοιας. [**ἡμεῖς:** ενν.]: υποκ. του **ἐροῦμεν** [: το ρήμα της πρότασης. **πρός αὐτούς:** εμπρόθ. προσδ. κατεύθυνσης σε πρόσωπο.

15. ὅτι «Ἠδίκει γάρ ἡμᾶς ἡ πόλις»: η φράση αυτή είναι μάλλον **ελλειπτική**, γιατί ο Σωκράτης ενώ αρχίζει με ειδική πρόταση τον λόγο του, τον τρέπει μετά σε ευθύ και έτσι έχουμε κύρια πρόταση. **ἡ πόλις:** υποκ. στο **ἠδίκει** [: το ρήμα της πρότασης]. **ἡμᾶς:** αντικ.

16. καί οὐκ ὀρθῶς τήν δικην ἔκρινεν: όσα αναφέρονται για την προηγούμενη πρόταση ισχύουν και εδώ. [**ἡ πόλις:** ενν.]: υποκ. στο **ἔκρινεν** [το ρήμα της πρότασης]. τήν δίκην αντικ. **ὀρθῶς:** επιρρ. προσδ. τρόπου.

17. ταῦτα ἤ τί ἐροῦμεν: κύρια πρότ. ευθεία ερώτηση διμερής ολικής άγνοιας. [**ἡμεῖς:** ενν.]: υποκ. **ταῦτα** - **τί:** σύστοιχα αντικείμενα στο **ἐροῦμεν.**

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

στις ερμηνευτικές ερωτήσεις της σελ. 72 του σχ. βιβλίου

1. Ποια συνέπεια θα έχει, σύμφωνα με τα λεγόμενα των νόμων, η απόδραση του Σωκράτη από τη φυλακή; Ποια είναι, σύμφωνα με το κείμενο, η απαραίτητη προϋπόθεση για την επιβίωση και τη διασφάλιση της σταθερότητας της πολιτείας;

Ο Σωκράτης με την απόδρασή του καταλύει τους νόμους της πόλης και κα-

ταστρέφει την υπόσταση του κράτους. Παραβαίνει τους νόμους της πατρίδας του, οι οποίοι είναι γεννήτορες και ανατροφείς του, κακοποιεί την πόλη του και μεταχειρίζεται βία εναντίον της, πράγμα που αποτελεί βαρύ κακούργημα και μεγάλο ανοσιούργημα. Προς την πατρίδα πρέπει κανείς να δείχνει απόλυτο σεβασμό και τυφλή υπακοή και να εκτελεί πρόθυμα όσα προστάζει. Η απόδραση του Σωκράτη οδηγεί στην καταστροφή των νόμων και κατ' επέκταση της πόλης. Οδηγεί στην πτώση και διάλυση της κρατικής συνοχής και της ιδέας της πατρίδας. Η απόδραση είναι αδικία προς την πατρίδα και με την παράβαση των νόμων κατάλυση του κύρους της πολιτείας.

2. Πώς εξηγείτε την άρνηση του Σωκράτη να εκμεταλλευτεί την ευκαιρία που του δίνουν οι φίλοι του να αποδράσει; Πώς θα τον χαρακτηρίζατε ως πολίτη και ως δάσκαλο;

Ο Σωκράτης ως φιλόνομος και φιλόπατρις πολίτης αποκρούει τις προτάσεις των φίλων του να δραπετεύσει, για να σωθεί. Σταθερός στις ηθικές αρχές, που πρέσβευε και δίδασκε πριν καταδικαστεί, αρνείται να καταλύσει το κύρος της πολιτείας παραβαίνοντας και καταπατώντας τις συμφωνίες, που είχε κάνει με τους νόμους της. Η άρνησή του συντελεί στην ολοκλήρωση της προσωπικότητάς του ως φιλοσόφου και ως πολίτη. Αναδεικνύει το ήθος και την ψυχική του δύναμη. Δείχνει αγάπη προς τη δικαιοσύνη και συνέπεια προς τη συνείδησή του.

3. Σε αρκετές περιπτώσεις ένας πολίτης ή μια κατηγορία πολιτών ενός σύγχρονου δημοκρατικού κράτους θεωρούν ότι θίγονται τα συμφέροντά τους από μια νομοθετική ρύθμιση. Ποια, κατά τη γνώμη σας, πρέπει να είναι η στάση τους;

Σε μια οργανωμένη πολιτεία τα συμφέροντα ενός λαού υπερτερούν του ατομικού συμφέροντος. Σε αντίθετη περίπτωση καταλύεται το κράτος και δεν υπάρχει λόγος ούτε είναι δυνατό να προασπισθεί το ιδιωτικό συμφέρον, οπότε επικρατεί αναρχία. Ως εκ τούτου θα πρέπει να υπάρχει εξισορρόπηση ανάμεσα στο ατομικό συμφέρον και το κοινό καλό. Φυσικά πάντα προηγείται το κοινό καλό, το καλό του συνόλου, οπότε ο πολίτης υποχρεούται να υπακούει σε οποιαδήποτε νομοθετική ρύθμιση, έστω και αν αυτή τον θίγει προσωπικά. Το κράτος είναι ένα οργανωμένο σύνολο, όπου όλοι πρέπει να συμπεριφερόμαστε ως μέλη μιας ομάδας. Είναι απαραίτητο το ομαδικό πνεύμα, προκειμένου να επικρατεί αρμονία και ευρυθμία στην πόλη. Έτσι όλοι μαζί και ο καθένας ξεχωριστά οφείλει να ενεργεί με γνώμωνα το καλό του συνόλου και όχι το προσωπικό όφελος, γιατί η ευτυχία και η επιτυχία του καθενός είναι συνυφασμένη με την ευτυχία και την επιτυχία του συνόλου.

ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

Ερμηνευτικού – πραγματολογικού περιεχομένου

1. Ποιος είναι ο ρόλος του δικαστηρίου σε μια οργανωμένη κοινωνία;
Απάντηση: Το δικαστήριο είναι το κατ' εξοχήν όργανο του νόμου. Είναι το όργανο – αρχή, που φροντίζει για την επιβολή του νόμου και την προάσπιση της δικαιοσύνης. Υπάρχει και λειτουργεί ως αντικειμενικός κριτής. Είναι η ανεξάρτητη αρχή, στην οποία ο νόμος δίνει την εξουσιοδότηση να κρίνει τις ανθρώπινες συμπεριφορές ανεξάρτητα και πέρα από ιδιωτικά συμφέροντα. Δε νοείται οργανωμένη κοινωνία χωρίς έναν τέτοιο αντικειμενικό κριτή. Εάν δεν υπήρχαν τα δικαστήρια και οι δικαστικές αποφάσεις, θα επικρατούσε αναρχία. Το δικαστήριο είναι το μόνο όργανο, που όχι μόνο κρίνει το σωστό και το λάθος, αλλά επιβάλλει και ποινή. Ο ρόλος του δικαστηρίου συνίσταται σε τρία στάδια: α) εφαρμόζει το νόμο, β) κρίνει (βάσει του νόμου), γ) επιβάλλει ποινή.

2. Ποια είναι η έννοια των δικαστικών αποφάσεων; Πώς πρέπει να αντιμετωπίζονται από τους πολίτες;
Απάντηση: Οι δικαστικές αποφάσεις πρέπει πάντα να εφαρμόζονται κατά γράμμα. Είτε κάποιος αισθάνεται ότι δικαιώνεται είτε ότι πλήττεται από αυτές, οι δικαστικές αποφάσεις πρέπει να εφαρμοσθούν, αφού επιβάλλονται από δικαστική αρχή, που είναι το θεμέλιο της δικαιοσύνης. Η μη εφαρμογή της δικαστικής απόφασης ισοδυναμεί με κατάλυση της δικαιοσύνης, που με τη σειρά της συνεπάγεται την αναρχία με τον παραγκωνισμό των νόμων. Έτσι αναιρείται ο βασικός λόγος σύστασης των νόμων.

ΜΕΡΟΣ Β΄

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΑ - ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΚΑ:

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

στις ετυμολογικές ασκήσεις των σελ. 72-73 του σχ. βιβλίου

1. Να συμπληρώσετε τα κενά του παρακάτω πίνακα αναλύοντας τις σύνθετες λέξεις του κειμένου της Ενότητας στα συνθετικά μέρη τους:

σύνθετη λέξη	α΄ συνθετικό	β΄ συνθετικό
ἀπόλλυμι	ἀπό	ὄλλυμι
διαφθείρω	διά	φθείρω
ἐφίστημι	ἐπί	ἵστημι
προστάττω	πρός	τάττω
σύμπας	σύν	πᾶς

2. Να συμπληρώσετε τα κενά του παρακάτω πίνακα σχηματίζοντας σύνθετες λέξεις της α.ε. με τα συνθετικά που δίνονται:

α΄ συνθετικό		β΄ συνθετικό	σύνθετη λέξη
παρά	+	νόμος	(επίθ.) παράνομος, -ον
ἐπί	+	κοινός	(επίθ.) ἐπίκοινος, -ον
μήτηρ	+	πόλις	(ουσ.) μητρόπολις
κώμη	+	πόλις	(ουσ.) κωμόπολις
ἀ-	+	πόλις	(επίθ.) ἄπολις, -ι
ὑπό	+	δίκη	(επίθ.) ὑπόδικος, -ον
ἀνά	+	κρίνω	(ρήμα) ἀνακρίνω
εὖ	+	νοῦς	(επίθ.) εὔνους, -ουν
μετά	+	ἔχω	(επίθ.) μέτοχος, -ον

3. Χρησιμοποιώντας ως α΄ συνθετικό τις προθέσεις ἀνά, ἀπό, ἐξ, ἐπί, μετά, περί, σύν και ὑπέρ και ως β΄ συνθετικό το ρήμα ἔχω να σχηματίσετε σύνθετα ρήματα, ουσιαστικά και επίθετα της α.ε., όπου είναι δυνατόν:

πρόθεση	ρήμα	ουσιαστικό	επίθετο
περί	περιέχω	περιοχή	περιεκτικός, -ή, -όν
ἀνά	ἀνέχω	ἀνοχή	ἀνεκτικός, -ή, -όν
ἀπό	ἀπέχω	ἀποχή	—
ἐξ	ἐξέχω	ἐξοχή	ἔξοχος, -ον
ἐπί	ἐπέχω	ἐποχή	ἔποχος, -ον
μετά	μετέχω	μετοχή	μέτοχος, -ον
σύν	συνέχω	συνοχή	συνεκτικός,-ή,-όν
ὑπέρ	ὑπερέχω	ὑπεροχή	ὑπέροχος, -ον

4. α. Χρησιμοποιώντας το ρ. γίγνομαι ως β΄ συνθετικό και ως α΄ συνθετικό κλιτή ή άκλιτη λέξη, να σχηματίσετε όσο περισσότερες σύνθετες λέξεις της α.ε. μπορείτε σύμφωνα με το παράδειγμα: εὖ + γίγνομαι > εὐγενής.

γῆ	+	γίγνομαι	>	γηγενής
ἔνδον	+	γίγνομαι	>	ἐνδογενής
πρῶτος	+	γίγνομαι	>	πρωτογενής
ὕστερον	+	γίγνομαι	>	ὑστερογενής
πρό	+	γίγνομαι	>	προγενέστερος
μετά	+	γίγνομαι	>	μεταγενέστερος
σύν	+	γίγνομαι	>	συγγενής
ἀπό	+	γίγνομαι	>	ἀπόγονος
ἐν	+	γίγνομαι	>	ἐγγενής

β. Να κατατάξετε τις –ομόρριζες του ρήματος γίγνομαι– λέξεις γεννήτωρ, γέννα, γενναῖος, γονεύς, γένεσις, γένος, γόνιμος, γονικός, γνήσιος, γέννημα στον κατάλληλο πίνακα:

ενέργεια ή κατάσταση	**πρόσωπο που ενεργεί**
ἡ γέννα	ὁ γεννήτωρ
ἡ γένεσις	ὁ γονεύς
αποτέλεσμα ενέργειας	**επίθετα**
τό γένος	γενναῖος
τό γέννημα	γόνιμος
	γονικός
	γνήσιος

ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

Ετυμολογικού περιεχομένου

1. Να γράψετε τι μέρος του λόγου είναι το α΄ συνθετικό των παρακάτω λέξεων:

πυρφόρος : ..... παλινῳδία : .....
ἀκρόπολις : ..... κρυψίνους : .....
λαμπαδηφόρος : ..... ἄδηλος : .....

[**Απάντηση:** πυρφόρος: πῦρ – **ουσιαστικό**, ἀκρόπολις: ἄκρος – **επίθετο**, λαμπαδηφόρος: λαμπάς – **ουσιαστικό**, παλινῳδία: πάλιν – **επίρρημα**, κρυψίνους: κρύβω – **ρήμα**, ἄδηλος: α- – **μόριο**]

2. Να σχηματίσετε σύνθετα επίθετα της α.ε. με α΄ συνθετικό το επίθετο καλός.
[**Απάντηση:** καλλιεπής, καλλίγραμμος, καλλιγράφος, καλλίκαρπος, καλλίκομος, καλλιμάρμαρος, καλλίνικος, καλλίφωνος κ.α.]

ΜΕΡΟΣ Γ΄

ΣΥΝΤΑΞΗ: Τα είδη του μορίου ἄν – Οι δευτερεύουσες προτάσεις της α.ε.

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΑ ΣΧΟΛΙΑ

1. Τα είδη του μορίου αν

Το μόριο **ἄν** στην αρχαία ελληνική γλώσσα διακρίνεται σε **δυνητικό**, **αοριστολογικό** και **υποθετικό**.

ΤΟ ΔΥΝΗΤΙΚΟ ἄν

1. Το **δυνητικό ἄν** δηλώνει ότι ο ρηματικός τύπος, τον οποίο προσδιορίζει, εκφράζει κάτι που υπάρχει **δυνατότητα** ή πιθανότητα να γίνει.
2. Κανονικά το δυνητικό ἄν βρίσκεται **ύστερα από το ρηματικό τύπο** στον οποίο αναφέρεται. Όταν όμως προηγείται λέξη που μ' αυτήν δηλώνεται έμφαση (π.χ. γάρ), τότε τίθεται μπροστά από το ρηματικό τύπο και ύστερα από τη λέξη που δηλώνει την έμφαση.
3. Το δυνητικό **ἄν** πολλές φορές παραλείπεται από μια πρόταση και εννοείται απ' αυτήν που προηγείται, όταν όμως οι προτάσεις αυτές είναι όμοιες μεταξύ τους.
4. Ελάχιστες φορές το δυνητικό **ἄν** επαναλαμβάνεται σε μια πρόταση, κυρίως για να μην υπάρξει ασάφεια, αλλά δε λαμβάνεται υπόψη στη μετάφραση.
5. Το δυνητικό ἄν συντάσσεται με **οριστική ιστορικών χρόνων**, **ευκτική** όλων των χρόνων εκτός από μέλλοντα, **απαρέμφατο** και **μετοχή.** Έτσι σχηματίζονται η **δυνητική οριστική**, **η δυνητική ευκτική**, το **δυνητικό απαρέμφατο** και η **δυνητική μετοχή.**

ΤΟ ΑΟΡΙΣΤΟΛΟΓΙΚΟ ἄν

1. Το **αοριστολογικό μόριο ἄν** δηλώνει **αοριστία**, κάτι δηλαδή το μη συγκεκριμένο ή μη καθοριστικό.
2. Συντάσσεται με **υποτακτική** στις εξής προτάσεις: **τελικές, χρονικές, αναφορικές** και **πλάγιες ερωτηματικές.**
3. Βρίσκεται πάντα μεταξύ της λέξης που εισάγει την πρόταση και της υποτακτικής.
4. Οι προτάσεις (εκτός από τις πλάγιες ερωτηματικές), στις οποίες βρίσκεται το αοριστολογικό ἄν, **περιέχουν υπόθεση**.

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ Το αοριστολογικό ἄν μεταφράζεται συνήθως με τις λέξεις **τυχόν** ή **ίσως** ή **μένει αμετάφραστο**.

ΤΟ ΥΠΟΘΕΤΙΚΟ ἄν

Το **υποθετικό ἄν** συντάσσεται πάντα με **υποτακτική** και εισάγει υποθετική πρόταση, που δηλώνει το **προσδοκώμενο** ή την αόριστη **επανάληψη στο παρόν ή στο μέλλον.**

- Δέχεται άρνηση **μή** και μεταφράζεται με **αν**.

2. Οι δευτερεύουσες προτάσεις της α.ε.

1. Δευτερεύουσες ή εξαρτημένες λέγονται οι προτάσεις που δε δηλώνουν ένα αυτοτελές νόημα και δεν μπορούν να σταθούν μόνες τους στο λόγο, αλλά στέκονται μόνο αν υπάρχει κύρια πρόταση.

- Οι δευτερεύουσες λέγονται και εξαρτημένες, γιατί ουσιαστικά εξαρτώνται από κύριες προτάσεις ή από άλλες δευτερεύουσες.

2. Οι δευτερεύουσες προτάσεις πήραν την ονομασία τους από τις λέξεις που τις εισάγουν (**συνδέσμους**, **αντωνυμίες** και **επιρρήματα**) και είναι δέκα: **ειδικές, ενδοιαστικές, πλάγιες ερωτηματικές, τελικές, συμπερασματικές, αιτιολογικές, χρονικές, υποθετικές, εναντιωματικές – παραχωρητικές** και **αναφορικές.**

- Οι δευτερεύουσες προτάσεις είναι **ουσιαστικές** (ή ονοματικές) και **επιρρηματικές.**

Ουσιαστικές ή ονοματικές είναι οι: **ειδικές, ενδοιαστικές, πλάγιες ερωτηματικές** και ένα μέρος από τις **αναφορικές**. Από τις αναφορικές ουσιαστικές προτάσεις, όσες χρησιμοποιούνται ως επιθετικοί προσδιορισμοί λέγονται αναφορικές **επιθετικές.**

- Οι ουσιαστικές προτάσεις χρησιμοποιούνται ως **υποκείμενα** σε απρόσωπα ρήματα και απρόσωπες εκφράσεις (εκτός από τις αναφορικές), ως **αντικείμενα** σε προσωπικά ρήματα και ως **επεξηγήσεις** σε ουσιαστικά αόριστης έννοιας, συνήθως σε ουδέτερα αντωνυμιών και κυρίως στο ουδέτερο της δεικτικής αντωνυμίας **τοῦτο**.

Επιρρηματικές είναι οι: **τελικές**, **συμπερασματικές**, **αιτιολογικές**, **χρονικές**, **υποθετικές**, **εναντιωματικές** ή **παραχωρητικές** και ένα μέρος από τις αναφορικές [οι επιρρηματικές].

- Οι επιρρηματικές προτάσεις χρησιμοποιούνται κυρίως **ως επιρρηματικοί προσδιορισμοί** σε κάποιο ρηματικό τύπο της πρότασης την οποία προσδιορίζουν, αλλά και ως **επεξηγήσεις**.

ΑΠΑΝΤΗΣΗ

στην άσκηση της σελ. 76 του σχ. βιβλίου

Αφού θυμηθείτε την ανάλογη διάκριση στη ν.ε., να απαριθμήσετε τις δευτερεύουσες προτάσεις που έχετε διδαχθεί στο μάθημα της Νεοελληνικής Γλώσσας και να τις διακρίνετε σε ονοματικές και επιρρηματικές.

- **ονοματικές προτάσεις:** ειδικές, βουλητικές, ενδοιαστικές, πλάγιες ερωτηματικές, [μερικές] αναφορικές.
- **επιρρηματικές προτάσεις:** αιτιολογικές, τελικές, αποτελεσματικές (ή συμπερασματικές), υποθετικές, εναντιωματικές – παραχωρητικές, χρονικές, [μερικές] αναφορικές.

Ειδικές προτάσεις.

Ειδικές λέγονται οι δευτερεύουσες **ονοματικές** προτάσεις που ειδικεύουν, κάνουν δηλαδή πιο σαφές το γενικό και αόριστο νόημα του ρήματος της πρότασης στην οποία αναφέρονται ή ενός όρου της και κυρίως του ουδετέρου της δεικτικής αντωνυμίας.

Εισάγονται με τους ειδικούς συνδέσμους **ὅτι**= ότι, πως (όταν δηλώνουν κάτι **πραγματικό**) και **ὡς** = ότι, πως (όταν δηλώνουν μια γνώμη **υποκειμενική**).

Δέχονται έρνηση **οὐ.**

Εκφέρονται με τις εγκλίσεις των προτάσεων κρίσης: **οριστική** [για να δηλώσουν το πραγματικό], **δυνητική οριστική** [για να δηλώσουν το μη πραγματικό], **δυνητική ευκτική** [για να δηλώσουν το δυνατό στο παρόν ή στο μέλλον].

- Όταν εξαρτώνται από ιστορικό χρόνο εκφέρονται συνήθως με **ευκτική πλαγίου λόγου** [για να δηλώσουν το υποκειμενικό και αβέβαιο].
- **Εξαρτώνται** από ρήματα **λεκτικά** (π.χ. λέγω), **αισθητικά** (π.χ. ἀκούω), **γνωστικά** (π.χ. οἶδα), **δεικτικά** (π.χ. σημαίνω), **δηλωτικά** (π.χ. ἀγγέλλω) και **δοξαστικά** (π.χ. οἴομαι).

Ενδοιαστικές προτάσεις.

Ενδοιαστικές λέγονται οι δευτερεύουσες **ονοματικές** προτάσεις που δηλώνουν ενδοιασμό ή φόβο ή δισταγμό ή υποψία μήπως συμβεί κάτι που δε θέλουμε να συμβεί ή μήπως δε συμβεί κάτι που θέλουμε να συμβεί.

Εισάγονται με το ενδοιαστικό **μή** [όταν υπάρχει φόβος μήπως συμβεί κάτι ανεπιθύμητο] ή **μή οὐ** [όταν υπάρχει φόβος μήπως δε συμβεί το επιθυμητό]. •

- Πολλές φορές αντί του **μή** εισάγονται με το **ὅπως μή** (= μήπως)
- Δέχονται άρνηση **μή**, που ταυτίζεται με το ενδοιαστικό μη που τις εισάγει.

Εκφέρονται κυρίως με **υποτακτική** [για να δηλώσουν φόβο προσδοκώμενο], επειδή είναι προτάσεις επιθυμίας. Όταν εξαρτώνται από ιστορικό χρόνο εκφέρονται συνήθως με **ευκτική πλαγίου λόγου** [για να δηλώσουν το υποκειμενικό και αβέβαιο]. Σπάνια εκφέρονται με **οριστική** [για να δηλώσουν τον πραγματικό φόβο].

Εξαρτώνται από ρήματα που σημαίνουν **φόβο** (π.χ. δέδοικα), **δισταγμό** (π.χ. ὀκνῶ), **υποψία** (π.χ. ὑποπτεύω), **προφύλαξη** (π.χ. ὁρῶ= προσέχω).

Πλάγιες ερωτηματικές προτάσεις.

Πλάγιες ερωτηματικές λέγονται οι δευτερεύουσες προτάσεις με τις οποίες διατυπώνεται μια ερώτηση που έγινε ή πρόκειται να γίνει σε κάποιον, **όχι κατευθείαν** σ' αυτόν, αλλά με τη μεσολάβηση ενός ρήματος εξάρτησης. Άλλοτε είναι προτάσεις κρίσης και άλλοτε προτάσεις επιθυμίας. Στο τέλος των πλάγιων ερωτηματικών προτάσεων δεν τίθεται κανονικά ερωτηματικό.

• Οι πλάγιες ερωτηματικές προτάσεις διακρίνονται σε προτάσεις **ολικής** άγνοιας [γίνεται ερώτηση για ολόκληρο το περιεχόμενο της πρότασης] και σε προτάσεις **μερικής** άγνοιας [γίνεται ερώτηση για ένα μόνο όρο της πρότασης]. Οι ολικής άγνοιας είναι **μονομερείς** [έχουν δηλαδή ένα μέρος] ή **διμερείς** [έχουν δηλαδή δύο μέρη], ενώ οι μερικής άγνοιας είναι μόνο **μονομερείς**.

Δέχονται άρνηση άλλοτε **μή** και άλλοτε **οὐ.**

Εισάγονται: οι **ολικής** άγνοιας: οι **μονομερείς** με το **εἰ** [σπάνια με τα ἐάν ή ἄν] και οι **διμερείς** με τα **εἰ - ἤ, εἰ - εἴτε, εἴτε - εἴτε, πότερον - ἤ, πότερα - ἤ.** Οι **μερικής** άγνοιας με: 1) **ερωτηματικές αντωνυμίες** ή **ερωτηματικά επιρρήματα**, 2) **αναφορικές αντωνυμίες** ή **αναφορικά επιρρήματα**, 3) με **εμπρόθετες** ερωτηματικές ή αναφορικές αντωνυμίες.

• Όταν μια πρόταση εισάγεται με το **μή** ή **ὅπως μή**, μπορεί να είναι **ενδοιαστική** ή **πλάγια ερωτηματική**. Ενδοιαστική είναι, όταν εξαρτάται από ρήματα που δηλώνουν φόβο ή διασταγμό ή υποψία ή προφύλαξη.

Εκφέρονται με τις εγκλίσεις των προτάσεων κρίσης [**οριστική, δυνητική οριστική, δυνητική ευκτική**] ή με **υποτακτική απορηματική** ή με **ευκτική του πλαγίου λόγου**.

Εξαρτώνται από ρήματα που έχουν τη σημασία των ρημάτων: **αἰσθάνομαι, ἀπορῶ, βουλεύομαι** (= σκέφτομαι), **γιγνώσκω, ἀγνοῶ, δείκνυμι, ἐρωτῶ, ἐπιμελοῦμαι** (= φροντίζω), **θαυμάζω, λέγω, οὐκ ἔχω** (= δε γνωρίζω), **πειρῶμαι, πράττω, πυνθάνομαι, σκοπῶ, σκοποῦμαι, φυλάττομαι.**

ΠΡΟΣΕΞΕ. Οι ονοματικές προτάσεις, **ειδικές**, **ενδοιαστικές** και **πλάγιες ερωτηματικές** τίθενται ως **αντικείμενα**, **υποκείμενα** σε απρόσωπα ρήματα και εκφράσεις, και επεξηγήσεις κυρίως στο δεικτικό **τοῦτο**.

Αναφορικές προτάσεις.

Οι **αναφορικές** προτάσεις διακρίνονται σε **προσδιοριστικές** (ή διασαφητικές ή ονοματικές) και σε **επιρρηματικές.**

Εισάγονται με τις **αναφορικές αντωνυμίες** ή τα **αναφορικά επιρρήματα** ή με **εμπρόθετες** αναφορικές αντωνυμίες.

Οι ονοματικές, όταν τίθενται στη θέση ουσιαστικού ή επιθέτου, λέγονται αντίστοιχα και **ουσιαστικές** ή **επιθετικές.**

Εκφέρονται με τις εγκλίσεις των προτάσεων κρίσης [**οριστική, δυνητική οριστική, δυνητική ευκτική**] ή με τις εγκλίσεις των προτάσεων επιθυμίας [**υποτακτική, προστακτική, ευχετική οριστική, ευχετική ευκτική**]. Σπάνια εκφέρονται με **ευκτική του πλαγίου λόγου**, αν εξαρτώνται από ιστορικό χρόνο

- Μια αναφορική προσδιοριστική πρόταση **χρησιμοποιείται** ως **υποκείμενο, αντικείμενο, κατηγορούμενο και κάθε είδους προσδιορισμός, ομοιόπτωτος ή ετερόπτωτος ή εμπρόθετος**.

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

στις συντακτικές ασκήσεις των σελ. 78-79 του σχ. βιβλίου

1. Στο κείμενο της Ενότητας να επισημάνετε τα μόρια ἄν και να αναγνωρίσετε το είδος τους.

ἄν ἰσχύωσιν: αοριστολογικό
ἄν ἔχοι: δυνητικό

2. Στις παρακάτω περιόδους να επισημάνετε τα μόρια ἄν και να αναγνωρίσετε το είδος τους:

α. Ἠρώτησε ποῦ **ἄν** ἴδοι Πρόξενον: **δυνητικό**
β. Τάς ἀρετάς ἐπιτηδεύομεν, ὅπως **ἄν** μετά πλείστων ἀγαθῶν τόν βίον διάγωμεν: αοριστολογικό
γ. Οὕς **ἄν** ἕλοισθε ἄρχοντας, τούτοις πεισόμεθα: αοριστολογικό
δ. Κῦρος νομίζεται, εἰ μή ἀπέθανεν, ἄριστος **ἄν** γενέσθαι ἄρχων: **δυνητικό**
ε. **Ἄν** πέμψητέ με, οἴομαι **ἄν** ἐλθεῖν καί τριήρεις ἔχων καί πλοῖα: **υποθετικό** – δυνητικό
στ. Οὕς **ἄν** γνῶσι ἀδικοῦντας, τιμωροῦνται: **αοριστολογικό**

3. Στις παρακάτω περιόδους να χωρίσετε τις προτάσεις και να αναγνωρίσετε το είδος και τη συντακτική θέση των δευτερευουσών ονοματικών προτάσεων:

α. Φημί ὅτι καί πρό ἐμοῦ τοῦτο τό φρόνημα εἶχεν ἡ πόλις.
Φημί: κύρια πρόταση
ὅτι… εἶχεν… πόλις: δευτερεύουσα ονοματική **ειδική** πρόταση,
εισάγεται με τον ειδικό σύνδεσμο ὅτι,
εκφέρεται με οριστική παρατατικού, γιατί δηλώνει το πραγματικό,
εξαρτάται από το λεκτικό ρήμα φημί,
λειτουργεί ως αντικείμενό του.

β. Ξενοφών ἔδεισε **μή** κακά γένοιτο τῇ πόλει.
Ξενοφών ἔδεισε: κύρια πρόταση
μή… γένοιτο… πόλει: δευτερεύουσα ονοματική **ενδοιαστική** πρόταση,

εισάγεται με το ενδοιαστικό μή, γιατί δηλώνει φόβο μήπως συμβεί κάτι ανεπιθύμητο,
εκφέρεται με ευκτική πλαγίου λόγου, γιατί εξαρτάται από ιστορικό χρόνο,
εξαρτάται από ρήμα φόβου (ἔδεισε)
λειτουργεί ως αντικείμενό του.

γ. Πρωταγόρας ἐρωτᾶ εἰ οὐκ αἰσχύνομαι τά ἀγαθά κακά ἀποκαλῶν.
Πρωταγόρας ἐρωτᾶ: κύρια πρόταση
εἰ οὐκ αἰσχύνομαι… ἀποκαλών: δευτερεύουσα ο**νοματική πλάγια ερωτηματική** πρόταση ολικής άγνοιας μονομερής,
εισάγεται με το εἰ,
εκφέρεται με οριστική ενεστώτα,
εξαρτάται από ερωτηματικό ρήμα (ἐρωτᾷ),
λειτουργεί ως αντικείμενό του.

δ. Ὅν οἱ θεοί φιλοῦσιν ἀποθνῄσκει νέος.
ἀποθνῄσκει νέος: κύρια πρόταση
Ὅν… φιλοῦσιν: δευτερεύουσα ονοματική **αναφορική** πρόταση,
εισάγεται με την αναφορική αντωνυμία ὅν,
εκφέρεται με οριστική, γιατί είναι πρόταση κρίσης και δηλώνει το πραγματικό,
εξαρτάται από αρκτικό χρόνο (αποθνῄσκει),
λειτουργεί ως υποκείμενό του ἀποθνῄσκει.

4. Στις παρακάτω περιόδους να χωρίσετε τις προτάσεις και να αναγνωρίσετε από συντακτική άποψη τις δευτερεύουσες ονοματικές ειδικές προτάσεις:

α. Καί ἔλεγον οἱ Ἀθηναῖοι ταῦτα, ὅτι οὐκ ὀρθῶς αἱ σπονδαί γένοιντο.
Καί ἔλεγον… ταῦτα: κύρια πρόταση
ὅτι… γένοιντο: δευτερεύουσα ονοματική **ειδική** πρόταση,
εισάγεται με τον ειδικό σύνδεσμο ὅτι,
εκφέρεται με ευκτική πλαγίου λόγου, επειδή εξαρτάται από ιστορικό χρόνο
εξαρτάται από λεκτικό ρήμα (ἔλεγον),
λειτουργεί ως **επεξήγηση** στο **ταῦτα**.

β. Λέγουσιν οἱ σοφισταί ὡς οὐδέν δέονται χρημάτων.
Λέγουσιν οἱ σοφισταί: κύρια πρόταση
ὡς οὐδέν δέονται χρημάτων: δευτερεύουσα ονοματική **ειδική** πρόταση,
εισάγεται με τον ειδικό σύνδεσμο ὡς, γιατί δηλώνει υποκειμενική άποψη,
εκφέρεται με οριστική, γιατί δηλώνει το πραγματικό
εξαρτάται από λεκτικό ρήμα (λέγουσιν),
λειτουργεί ως αντικείμενό του.

γ. Σεύθης λέγει ὅτι οὐδενί ἄν ἀπιστήσαι Ἀθηναίων.
Σεύθης λέγει: κύρια πρόταση

ὅτι οὐδενί ἄν ἀπιστῆσαι Ἀθηναίων: δευτερεύουσα ονοματική **ειδική** πρόταση,
εισάγεται με τον ειδικό σύνδεσμο ὅτι,
εκφέρεται με δυνητική ευκτική, γιατί δηλώνει το δυνατό στο παρόν ή στο μέλλον,
εξαρτάται από λεκτικό ρήμα (λέγει),
λειτουργεί ως αντικείμενό του.

δ. Παρά πάντων ὁμολογεῖται ὡς τά βέλτιστα εἰπών ἄδικα πάσχει.
Παρά πάντων ὁμολογεῖται: κύρια πρόταση
ὡς… πάσχει: δευτερεύουσα ονοματική **ειδική** πρόταση,
εισάγεται με τον ειδικό σύνδεσμο ὡς, γιατί δηλώνει υποκειμενική άποψη,
εκφέρεται με οριστική ενεστώτα, γιατί δηλώνει το πραγματικό
εξαρτάται από λεκτικό απρόσωπο ρήμα (ὁμολογεῖται),
λειτουργεί ως υποκείμενό του.

ε. Γιγνώσκεις ὅτι σύ εἶ ὁ μωρός;
Γιγνώσκεις: κύρια πρόταση
ὅτι σύ εἶ ὁ μωρός: δευτερεύουσα ονοματική **ειδική** πρόταση,
εισάγεται με τον ειδικό σύνδεσμο ὅτι,
εκφέρεται με οριστική, γιατί δηλώνει το πραγματικό,
εξαρτάται από γνωστικό ρήμα (γιγνώσκεις),
λειτουργεί ως αντικείμενό του.

5. Στις παρακάτω περιόδους να χωρίσετε τις προτάσεις και να αναγνωρίσετε από συντακτική άποψη τις δευτερεύουσες ονοματικές ενδοιαστικές προτάσεις:

α. Κλέαρχος οὐκ ἤθελεν ἀποσπᾶσαι ἀπό τοῦ ποταμοῦ τό δεξιόν κέρας, φοβούμενος μή κυκλωθείη ἑκατέρωθεν.
Κλέαρχος οὐκ ἤθελεν… φοβούμενος: κύρια πρόταση
μή κυκλωθείη ἑκατέρωθεν: δευτερεύουσα ονοματική **ενδοιαστική** πρόταση,
εισάγεται με το ενδοιαστικό μή, γιατί δηλώνει φόβο μήπως γίνει κάτι ανεπιθύμητο,
εκφέρεται με ευκτική πλαγίου λόγου, γιατί εξαρτάται από ιστορικό χρόνο (το ρήμα της κύριας πρότασης),
εξαρτάται από τη μετοχή φοβούμενος (ρήμα φόβου),
λειτουργεί ως αντικείμενό της

β. Οὐκοῦν νῦν καί τοῦτο κίνδυνος, μή λάβωσι προστάτας αὐτῶν τινάς τούτων.
Οὐκοῦν… κίνδυνος (ἐστί): κύρια πρόταση
μή λάβωσι… τούτων: δευτερεύουσα ονοματική **ενδοιαστική** πρόταση,
εισάγεται με το ενδοιαστικό μή, γιατί δηλώνει **φόβο** μήπως γίνει κάτι ανεπιθύμητο,
εκφέρεται με υποτακτική, γιατί δηλώνει τον προσδοκώμενο φόβο,
εξαρτάται από έκφραση που δηλώνει φοβο (κίνδυνός ἐστι),

λειτουργεί ως επεξήγηση στο τοῦτο

γ. Ὅρα μή περί τοῖς φιλτάτοις κινδυνεύῃς.
Ὅρα: κύρια πρόταση
μή… κινδυνεύῃς: δευτερεύουσα ονοματική **ενδοιαστική** πρόταση,
εισάγεται με το ενδοιαστικό μή, γιατί δηλώνει φόβο μήπως συμβεί κάτι ανεπιθύμητο,
εκφέρεται με υποτακτική, γιατί δηλώνει προσδοκώμενο φόβο
εξαρτάται από ρήμα που δηλώνει προφύλαξη (ὅρα),
λειτουργεί ως αντικείμενό του

δ. Οὐ τοῦτο ἐφοβεῖτο, μή τινες πορεύσοιντο ἐπί τήν ἐκείνου δύναμιν.
Οὐ τοῦτο ἐφοβεῖτο: κύρια πρόταση
μή… πορεύσοιντο… δύναμιν: δευτερεύουσα ονοματική **ενδοιαστική** πρόταση,
εισάγεται με το ενδοιαστικό μή, γιατί δηλώνει φόβο μήπως συμβεί κάτι ανεπιθύμητο,
εκφέρεται με ευκτική πλαγίου λόγου, γιατί εξαρτάται από ιστορικό χρόνο,
εξαρτάται από ρήμα φόβου (**ἐφοβεῖτο**),
λειτουργεί ως επεξήγηση στο τοῦτο

ε. Ἐγώ οὐκ ἀπέπεμπον τούτους φοβούμενος μή τι γένοιτο διά τήν σήν ὀργήν.
Ἐγώ οὐκ ἀπέπεμπον τούτους φοβούμενος: κύρια πρόταση
μή… γένοιτο… ὀργήν: δευτερεύουσα ονοματική **ενδοιαστική** πρόταση,
εισάγεται με το ενδοιαστικό μή, γιατί δηλώνει φόβο μήπως γίνει κάτι ανεπιθύμητο,
εκφέρεται με ευκτική πλαγίου λόγου γιατί εξαρτάται από ιστορικό χρόνο (το ρήμα της κύριας πρότασης),
εξαρτάται από τη μετοχή φοβούμενος (ρήμα φόβου),
λειτουργεί ως αντικείμενό της

6. Στις παρακάτω περιόδους να χωρίσετε τις προτάσεις και να αναγνωρίσετε από συντακτική άποψη τις δευτερεύουσες ονοματικές πλάγιες ερωτηματικές προτάσεις:

α. Ἐγώ γάρ οὐκ οἶδα εἰ τοῦτο ἀληθές ἐστιν ἤ μή.
Ἐγώ… οἶδα: κύρια πρόταση
εἰ… ἐστιν ἤ μή: δευτερεύουσα ονοματική **πλάγια ερωτηματική** πρόταση ολικής άγνοιας διμερής,
εισάγεται με τους συνδέσμους εἰ –ἤ,
εκφέρεται με οριστική, γιατί δηλώνει το πραγματικό και εξαρτάται από αρκτικό χρόνο,
εξαρτάται από γνωστικό ρήμα (οὐκ οἶδα),
λειτουργεί ως αντικείμενό του

β. Οὐ δῆλον ἐστι τῷ στρατηγῷ εἰ συμφέρει στρατηγεῖν.

Οὐ δῆλον ἐστι τῷ στρατηγῷ: κύρια πρόταση
εἰ συμφέρει στρατηγεῖν: δευτερεύουσα ονοματική **πλάγια ερωτηματική** πρόταση ολικής άγνοιας μονομερής,
εισάγεται με το σύνδεσμο εἰ,
εκφέρεται με οριστική, γιατί δηλώνει το πραγματικό και εξαρτάται από αρκτικό χρόνο,
εξατράται από έκφραση απορίας (οὐ δῆλον ἐστι),
λειτουργεί ως υποκείμενο της απρόσωπης έκφρασης

γ. Ἠρώτα αὐτόν πόσον χρυσίον ἔχοι.
Ἠρώτα αὐτόν: κύρια πρόταση
πόσον χρυσίον ἔχοι: δευτερεύουσα ονοματική **πλάγια ερωτηματική** πρόταση μερικής άγνοιας,
εισάγεται με την ερωτηματική αντωνυμία πόσον,
εκφέρεται με ευκτική πλαγίου λόγου, γιατί εξαρτάται από ιστορικό χρόνο,
εξαρτάται από ερωτηματικό ρήμα (ἠρώτα),
λειτουργεί ως αντικείμενό του

δ. Ἡδέως ἄν πυθοίμην τίνα ἄν ποτε γνώμην περί ἐμοῦ εἴχετε.
Ἡδέως ἄν πυθοίμην: κύρια πρόταση
τίνα… εἴχετε: δευτερεύουσα ονοματική **πλάγια ερωτηματική** πρόταση μερικής άγνοιας,
εισάγεται με την ερωτηματική αντωνυμία τίνα,
εκφέρεται με δυνητική οριστική, γιατί δηλώνει το μη πραγματικό,
εξαρτάται από ρήμα άγνοιας (ἄν πυθοίμην),
λειτουργεί ως αντικείμενό του

ε. Καί βασιλεύς καί αὐτός τε θηρᾷ καί τῶν ἄλλων ἐπιμελεῖται, ὅπως ἄν θηρῶσιν.
Καί βασιλεύς… θηρᾷ: κύρια πρόταση
καί τῶν ἄλλων ἐπιμελεῖται: κύρια πρόταση
ὅπως ἄν θηρῶσιν: δευτερεύουσα ονοματική **πλάγια ερωτηματική** πρόταση μερικής άγνοιας,
εισάγεται με το αναφορικό επίρρημα ὅπως
εκφέρεται με απορηματική υποτακτική και το αοριστολογικό ἄν, γιατί δηλώνει αμηχανία,
εξαρτάται από ρήμα φροντίδας (ἐπιμελεῖται),
λειτουργεί ως έμμεσο αντικείμενό του

7. Στις παρακάτω περιόδους να χωρίσετε τις προτάσεις και να αναγνωρίσετε από συντακτική άποψη τις δευτερεύουσες ονοματικές αναφορικές προτάσεις:

α. Ὅ μέλλεις ποιεῖν μή λέγε.
μή λέγε: κύρια πρόταση
Ὅ μέλλεις ποιεῖν: δευτερεύουσα ονοματική **αναφορική** πρόταση,

εισάγεται με την αναφορική αντωνυμία ὅ,
εκφέρεται με οριστική, γιατί δηλώνει το πραγματικό,
εξαρτάται από αρκτικό χρόνο (μή λέγε),
λειτουργεί ως αντικείμενο του ρήματος

β. Οὕς ἄν βούλῃ ποιήσασθαι φίλους, ἀγαθόν τι λέγε περί αὐτῶν.
ἀγαθόν τι λέγε περί αὐτῶν: κύρια πρόταση
Οὕς ἄν βούλῃ ποιήσασθαι φίλους: δευτερεύουσα ονοματική **αναφορική** πρόταση,
εισάγεται με την αναφορική αντωνυμία οὕς,
εκφέρεται με υποτακτική και το αοριστολογικό ἄν
εξαρτάται από αρκτικό χρόνο (λέγε),
λειτουργεί ως επιθετικός προσδιορισμός στο αὐτῶν

γ. Ἦν τις ἐν τῇ στρατείᾳ Ξενοφῶν Ἀθηναῖος, ὅς οὔτε στρατηγός οὔτε λοχαγός οὔτε στρατιώτης ὤν συνηκολούθει.
Ἦν… Ἀθηναῖος: κύρια πρόταση
ὅς… συνηκολούθει: δευτερεύουσα ονοματική **αναφορική** πρόταση,
εισάγεται με την αναφορική αντωνυμία ὅς,
εκφέρεται με οριστική, γιατί δηλώνει το πραγματικό,
εξαρτάται από ιστορικό χρόνο (ἦν),
λειτουργεί ως επιθετικός προσδιορισμός στο Ξενοφῶν

δ. Ἀνήρ δίκαιός ἐστιν οὐχ ὁ μή ἀδικῶν, ἀλλ' ὅστις ἀδικεῖν δυνάμενος μή βούλεται.
Ἀνήρ δίκαιός ἐστιν οὐχ ὁ μή ἀδικῶν: κύρια πρόταση
ὅστις… μή βούλεται: δευτερεύουσα ονοματική **αναφορική** πρόταση,
εισάγεται με την αναφορική αντωνυμία ὅστις,
εκφέρεται με οριστική, γιατί δηλώνει το πραγματικό,
εξαρτάται από αρκτικό χρόνο (ἐστίν),
λειτουργεί ως υποκείμενο στο ἐστίν

ε. Ὅστις ἐθέλει ὀπίσω μου ἐλθεῖν, ἀπαρνησάσθω ἑαυτόν.
ἀπαρνησάσθω ἑαυτόν: κύρια πρόταση
Ὅστις ἐθέλει ὀπίσω μου ἐλθεῖν: δευτερεύουσα ονοματική **αναφορική** πρόταση,
εισάγεται με την αναφορική αντωνυμία ὅστις,
εκφέρεται με οριστική, γιατί δηλώνει το πραγματικό,
εξαρτάται από ιστορικό χρόνο (ἀπαρνησάσθω),
λειτουργεί ως υποκείμενο στο ρήμα της κύριας

ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

Συντακτικού περιεχομένου

1. Να βρείτε το συντακτικό ρόλο των παρακάτω αναφορικών ονοματικών προτάσεων:

α. Ἀμείβεται, ὅστις ἐργάζεται.
(= αμείβεται όποιος εργάζεται)

β. Οὗτός ἐστι ὅς ἀπέκτεινε τούς στρατηγούς.
(= αυτός είναι που σκότωσε τους στρατηγούς)

γ. Τά βέλτιστα, ὧν ἄν ἀκούσητε, αἱρεῖσθε.
(= να προτιμάτε τα πιο καλά από αυτά που ακούσατε)

δ. Ὅπλα κτῶνται, οἷς ἀμύνονται τούς ἀδικούντας.
(= έχουν όπλα, με τα οποία αποκρούουν αυτούς που τους αδικούν)

ε. Μέμφονται αὐτοῖς, ὧν πρόσθεν ἐποίουν.
(= κατηγορούν αυτούς εξαιτίας αυτών που έκαναν πρωτύτερα)

[**Απάντηση:** **α.** υποκείμενο, **β.** κατηγορούμενο, **γ.** γενική διαιρετική, **δ.** δοτική του οργάνου, **ε.** γενική της αιτίας]

2. Να βρείτε το συντακτικό ρόλο των παρακάτω ειδικών προτάσεων:

α. Δῆλον γάρ ἐστί ὅτι νῦν οὐ περί δόξης πολεμοῦσι.
(= γιατί είναι φανερό ότι τώρα δεν πολεμούν για τη δόξα)

β. Τεκμήριον ἔστω καί τοῦτο ὅτι ἰσχυρῶς πεφόβηνται.
(= ας είναι απόδειξη και αυτό, ότι δηλαδή έχουν φοβηθεί πολύ)

γ. Περικλῇ ἠγγέλθη ὅτι Μέγαρα ἀφέστηκε.
(= έγινε γνωστό στον Περικλή ότι τα Μέγαρα είχαν αποστατήσει)

δ. Ἴσως ἄν εἴποιεν πολλοί ὅτι οὐκ ἄν ποτε ὁ δίκαιος ἄδικος γένοιτο.
(= ίσως θα μπορούσαν να πουν πολλοί ότι ο δίκαιος δεν είναι ποτέ δυνατο να γίνει άδικος)

ε. Ὅτι μέν οὐδενός ἄλλου καθήπτοντο, ἐπιστολήν ἐπεδείκνυε μαρτύριον.
(= έδειχνε μια επιστολή ως απόδειξη, ότι δηλαδή δεν ερχόταν εναντίον κανενός άλλου)

[**Απάντηση:** **α.** υποκείμενο, **β.** επεξήγηση, **γ.** υποκείμενο, **δ.** αντικείμενο, **ε.** επεξήγηση]

ΜΕΡΟΣ Δ΄

ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ ΚΕΙΜΕΝΑ

ΚΕΙΜΕΝΟ

Ἡ δὲ τῶν νόμων ἰσχὺς τίς ἐστιν; Ἆρ᾽ ἐὰν τις ὑμῶν ἀδικούμενος ἀνακράγῃ, προσδραμοῦνται καὶ παρέσονται βοηθοῦντες; Οὔ· γράμματα γὰρ γεγραμμέν᾽ ἐστί, καὶ οὐχί δύναιντ᾽ ἂν τοῦτο ποιῆσαι. Τίς οὖν ἡ δύναμις αὐτῶν ἐστιν; Ὑμεῖς ἐὰν βεβαιῶτ᾽ αὐτοὺς καὶ παρέχητε κυρίους ἀεὶ τῷ δεομένῳ. Οὐκοῦν οἱ νόμοι θ᾽ ὑμῖν εἰσιν ἰσχυροὶ καὶ ὑμεῖς τοῖς νόμοις. Δεῖ τοίνυν τούτοις βοηθεῖν ὁμοίως ὥσπερ ἂν αὐτῷ τις ἀδικουμένῳ, καὶ τὰ τῶν νόμων ἀδικήματα κοινὰ νομίζειν, ἐφ᾽ ὅτου περ ἂν λαμβάνηται, καὶ μήτε λητουργίας μήτ᾽ ἔλεον μήτ᾽ ἄνδρα μηδένα μήτε τέχνην μηδεμίαν εὑρῆσθαι, δι᾽ ὅτου παραβάς τις τοὺς νόμους οὐ δώσει δίκην.

Δημοσθένης, *Κατὰ Μειδίου* 224-225

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ ΣΧΟΛΙΑ

Ο συγγραφέας: βλ. Ενότητα 2, Μέρος Δ΄

Το απόσπασμα: Προέρχεται από το λόγο του Δημοσθένη «κατά Μειδίου». Ο λόγος αυτός εκφωνήθηκε στο δικαστήριο, όταν ο Δημοσθένης μήνυσε το Μειδία (Αθηναίος ρήτορας και αυτός), επειδή τον είχε χτυπήσει. Στο συγκεκριμένο απόσπασμα ο Δημοσθένης προσπαθεί να πείσει τους δικαστές να είναι αμερόληπτοι και να μη λυπηθούν το Μειδία, γιατί οι νόμοι δε θα έχουν καμία ισχύ, αν δεν εφαρμόζονται σε όλες τις περιπτώσεις.

ΚΕΙΜΕΝΟ	ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ
Ἡ δέ τῶν νόμων ἰσχύς τίς ἐστιν;	Η δύναμη των νόμων ποια είναι;
Ἆρ᾽ ἐάν τις ὑμῶν ἀδικούμενος ἀνακράγῃ,	Άραγε αν κάποιος από σας που αδικείται φωνάξει δυνατά,
προσδραμοῦνται καί παρέσονται βοηθήσοντες; Οὔ·	θα τρέξουν καί παραβρεθούν για να το βοηθήσουν; Όχι·
γράμματα γάρ ἐστι γεγραμμένα, καί οὐχί δύναιντ᾽ ἄν τοῦτο ποιῆσαι.	γιατί [οι νόμοι] είναι γράμματα γραμμένα και δε θα μπορούσαν να το κάνουν.
Τίς οὖν ἐστιν ἡ δύναμις αὐτῶν;	Ποια λοιπόν είναι η δύναμή τους;
Ὑμεῖς ἐάν βεβαιῶτ᾽ αὐτούς καί παρέχητε κυρίους	Εσείς, αν τους ενισχύετε και τους καθιστάτε έγκυρους

ἀεί τῷ δεομένῳ.	σ'αυτόν που κάθε φορά τους έχει ανάγκη.
Οὐκοῦν οἱ νόμοι τέ εἰσιν ἰσχυροί	Εποιμένως και οι νόμοι είναι ισχυροί
ὑμῖν καί ὑμεῖς τοῖς νόμοις.	από σας και σεις λόγω των νόμων.
Δεῖ τοίνυν τούτοις βοηθεῖν ὁμοίως	Πρέπει λοιπόν να τους βοηθάτε με τον ίδιο τρόπο,
ὥσπερ ἄν αὑτῷ τις	όπως ακριβώς [θα βοηθούσε] κάποιος τον εαυτό του
ἀδικουμένῳ,	αν αδικούνταν,
καί τά ἀδικήματα τῶν νόμων	και τα αδικήματα κατά των νόμων
νομίζειν κοινά,	να θεωρείτε κοινά [δηλ. ότι στρέφονται εναντίον του συνόλου]
ἐφ' ὅτου περ ἄν λαμβάνηται,	για όποιο λόγο τυχόν συλλαμβάνεται κάποιος,
καί μήτε λῃτουργίας	και μήτε δημόσια υπηρεσία που ανέλαβε
μήτ' ἔλεον	μήτε ευσπλαχνία
μήτ' ἄνδρα μηδένα	μήτε κανένας άνδρας
μήτε μηδεμίαν τέχνην	μήτε κανένα τέχνασμα
εὑρῆσθαι,	να εφευρίσκεται
δι' ὅτου	εξαιτίας του οποίου,
παραβάς τις τούς νόμους	αν κανείς παραβεί τους νόμους,
οὐ δώσει δίκην.	δε θα τιμωρηθεί.

ΝΟΗΜΑΤΙΚΗ ΑΠΟΔΟΣΗ

Ο Δημοσθένης διευκρινίζει ότι οι νόμοι δεν έχουν δύναμη αυτοί καθ' εαυτοί, καθώς δεν μπορούν να μας βοηθήσουν, αν εμείς δεν το επιδιώξουμε. Τα γραμμένα λόγια δεν έχουν ουσία, αν δεν εφαρμόζονται στην πράξη. Οι ίδιοι οι πολίτες δίνουν δύναμη στους νόμους υπακούοντας σε αυτούς και αναγνωρίζοντας το κύρος τους. Τότε μόνο και οι νόμοι διασφαλίζουν την τάξη και την ευρυθμία στη ζωή των πολιτών. Επιπλέον ο Δημοσθένης, για να γίνει πιο κατανοητός, προσωποποιεί τους νόμους και υποστηρίζει ότι αυτοί χρήζουν της δικής μας προστασίας. Οφείλουμε να τιμωρούμε οποιονδήποτε παραβαίνει τους νόμους και να τον αντιμετωπίζουμε σαν να έχει αδικήσει εμάς τους ίδιους. Κανένα πρόσχημα δεν πρέπει να μας αποτρέπει από το να τιμωρήσουμε αυτόν, που δε σεβάστηκε τους νόμους μας.

ΓΛΩΣΣΙΚΑ ΣΧΟΛΙΑ

- **τῶν νόμων:** γεν. πληθ. αρσ. γεν. του δευτερόκλιτου ουσ. **ὁ νόμος** [γεν. τοῦ νόμου]
- **Ἡ ἰσχύς:** ονομ. εν. θηλ. γεν. του τριτόκλιτου ουσ. **ἡ ἰσχύς** [γεν. τῆς ἰσχύος]
- **τίς:** ονομ. εν. θηλ. γεν. της ερωτηματικής αντων. **τίς, τίς, τί**
- **ἐστίν:** γ΄ εν. πρόσ. οριστ. ενεστ. του ρ. **εἰμί**
- **Ἄρ':** (ἄρα) επίρρημα διστακτικό
- **ἐάν:** σύνδεσμος υποθετικός
- **τις:** ονομ. εν. αρσ. γεν. της αόριστης αντων. **τίς, τίς, τί**
- **ὑμῶν:** γεν. πληθ. β΄ πρόσ. της προσωπικής αντων. **ἐγώ, σύ, -**
- **ἀδικούμενος:** ονομ. εν. αρσ. γεν. μτχ. ενεστ. μέσης φωνής του ρ. **ἀδικέομαι, ἀδικοῦμαι**
- **ἀνακράγῃ:** γ΄ εν. πρόσ. υποτ. αορ. β΄ ενεργ. φωνής του ρ. **ἀνακράζω** (= φωνάζω δυνατά)
- **προσδραμοῦνται:** γ΄ πληθ. πρόσ. οριστ. μέλλ. ενεργ, φωνής του ρ. **προστρέχω** (= τρέχω για βοήθεια)
- **παρέσονται:** γ΄ πληθ. πρόσ. οριστ. μέλλ. του ρ. **πάρειμι** (= παραβρίσκομαι)
- **βοηθοῦντες:** ονομ. πληθ. αρσ. γεν. μτχ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **βοηθέω, βοηθῶ**
- **Οὐ:** επίρρημα αρνητικό
- **γράμματα:** ονομ. πληθ. ουδ. γεν. του τριτόκλιτου ουσ. **τό γράμμα** [γεν. τοῦ γράμματος]
- **γάρ:** σύνδεσμος αιτιολογικός
- **γεγραμμένα:** ονομ. πληθ. ουδ. γεν. μτχ. πρκ. μέσης φωνής του ρ. **γράφομαι**
- **δύναιντο:** γ΄ πληθ. πρόσ. ευκτ. ενεστ. μέσης φωνής του ρ. **δύναμαι** (= μπορώ)
- **ἄν:** μόριο δυνητικό
- **τοῦτο:** αιτ. εν. ουδ. γεν. της δεικτικής αντων. **οὗτος, αὕτη, τοῦτο**
- **ποιῆσαι:** απαρμφ. αορ. ενεργ. φωνής του ρ. **ποιέω, ποιῶ**
- **οὖν:** μόριο βεβαιωτικό (= βέβαια)
- **ἡ δύναμις:** ονομ. εν. θηλ. γεν. του τριτόκλιτου ουσ. **ἡ δύναμις** [γεν. τῆς δυνάμεως]
- **αὐτῶν:** γεν. πληθ. αρσ. γεν. της επαναληπτικής αντων. **αὐτός, -ή, -ό**
- **Ὑμεῖς:** ονομ. πληθ. β΄ πρόσ. της προσωπικής αντων. **ἐγώ, σύ, -**
- **βεβαιῶτε:** β΄ πληθ. πρόσ. υποτ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **βεβαιόω, βεβαιῶ** (= ενισχύω, επιβεβαιώνω)
- **αὐτούς:** αιτ. πληθ. αρσ. γεν. της επαναληπτικής αντων. **αὐτός, -ή, -ό**
- **παρέχητε:** β΄ πληθ. πρόσ. υποτ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **παρέχω**
- **κυρίους:** αιτ. πληθ. αρσ. γεν. του επιθ. **κύριος, -α, -ον** (= κυρίαρχος)
- **ἀεί:** επίρρημα χρονικό (= πάντα, κάθε φορά)
- **τῷ δεομένῳ:** δοτ. εν. αρσ. γεν. μτχ. ενεστ. μέσης φωνής του ρ. **δέομαι** (= έχω ανάγκη)

- **Οὐκοῦν:** μόριο βεβαιωτικό (= βέβαια)
- **οἱ νόμοι:** ονομ. πληθ. αρσ. γεν. του δευτερόκλιτου ουσ. **ὁ νόμος** [γεν. τοῦ νόμου]
- **θ':** (τε) σύνδεσμος συμπλεκτικός
- **ὑμῖν:** δοτ. πληθ. β΄ πρόσ. της προσωπικής αντων. **ἐγώ, σύ, -**
- **εἰσιν:** γ΄ πληθ. πρόσ. οριστ. ενεστ. του ρ. **εἰμί**
- **ἰσχυροί:** ονομ. πληθ. αρσ. γεν. θετικός βαθμός του επιθ. **ἰσχυρός, -ά, -όν**
- **τοῖς νόμοις:** δοτ. πληθ. αρσ. γεν. του δευτερόκλιτου ουσ. **ὁ νόμος** [γεν. τοῦ νόμου]
- **Δεῖ:** γ΄ εν. πρόσ. οριστ. ενεστ. ενεργ. φωνής του απρόσωπου ρ. **δεῖ** (= πρέπει)
- **τοίνυν:** σύνδεσμος συμπερασματικός
- **βοηθεῖν:** απαρμφ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **βοηθέω, βοηθῶ**
- **ὁμοίως:** επίρρημα τροπικό (= με τον ίδιο τρόπο)
- **ὥσπερ:** επίρρημα αναφορικό παραβολικό τροπικό
- **ἄν:** μόριο δυνητικό
- **αὐτῷ:** δοτ. εν. αρσ. γεν. γ΄ πρόσ. της αυτοπαθητικής αντων. **ἑαυτοῦ, ἑαυτῆς,-**
- **ἀδικουμένῳ:** δοτ. εν. αρσ. γεν. μτχ. ενεστ. μέσης φωνής του ρ. **ἀδικέομαι, αδικοῦμαι**
- **τά ἀδικήματα:** αιτ. πληθ. ουδ. γεν. του τριτόκλιτου ουσ. **τό ἀδίκημα** [γεν. τοῦ ἀδικήματος]
- **κοινά:** αιτ. πληθ. ουδ. γεν. θετικός βαθμός του επιθ. **κοινός, -ή, -όν**
- **νομίζειν:** απαρμφ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **νομίζω**
- **ἐφ':** (ἐπί) πρόθεση
- **ὅτου:** γεν. εν. ουδ. γεν. της αναφορικής αντων. **ὅστις, ἥτις, ὅ,τι**
- **περ:** μόριο βεβαιωτικό (= βέβαια, ακριβώς, μάλιστα)
- **ἄν:** μόριο αοριστολογικό (= τυχόν)
- **λαμβάνηται:** γ΄ εν. πρόσ. υποτ. ενεστ. μέσης φωνής του ρ. **λαμβάνομαι** (= συλλαμβάνομαι)
- **λῃτουργίας:** αιτ. πληθ. θηλ. γεν. του πρωτόκλιτου ουσ. ἡ λῃτουργία [γεν. τῆς λῃτουργίας]
- **μήτ':** (μήτε) σύνδεσμος συμπλεκτικός
- **ἔλεον:** αιτ. εν. αρσ. γεν. του δευτερόκλιτου ουσ. **ὁ ἔλεος** [γεν. τοῦ ἐλέου]
- **ἄνδρα:** αιτ. εν. αρσ. γεν. του τριτόκλιτου ουσ. **ὁ ἀνήρ** [γεν. τοῦ ἀνδρός]
- **μηδένα:** αιτ. εν. αρσ. γεν. της αόριστης επιμεριστικής αντων. **μηδείς, μηδεμία, μηδέν**
- **τέχνην:** αιτ. εν. θηλ. γεν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ἡ τέχνη** [γεν. τῆς τέχνης] (= το τέχνασμα)
- **μηδεμίαν:** αιτ. εν. θηλ. γεν. της αόριστης επιμεριστικής αντων. **μηδείς, μηδεμία, μηδέν**
- **εὑρῆσθαι:** απαρμφ. πρκ. μέσης φωνής του ρ. **εὑρίσκομαι**
- **δι':** (διά) πρόθεση

- **παραβάς:** ονομ. εν. αρσ. γεν. μτχ. αορ. β΄ ενεργ. φωνής του ρ. **παραβαίνω**
- **τούς νόμους:** αιτ. πληθ. αρσ. γεν. του δευτερόκλιτου ουσ. **ὁ νόμος** [γεν. τοῦ νόμου]
- **δώσει:** γ΄ εν. πρόσ. οριστ. μέλλ. ενεργ. φωνής του ρ. **δίδωμι**
- **δίκην:** αιτ. εν. θηλ. γεν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ἡ δίκη** [γεν. τῆς δίκης]

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ
στις ερωτήσεις της σελ. 109 του σχ. βιβλίου

1. Από πού πηγάζει και σε τι έγκειται η δύναμη των νόμων, σύμφωνα με το παραπάνω παράλληλο κείμενο;

Ο νόμος πηγάζει από τον άνθρωπο και λειτουργεί υπέρ του ανθρώπου, όπως και η δημοκρατία. Η δύναμη του νόμου, επομένως, έγκειται στη συνείδηση των ανθρώπων και στην αντικειμενικότητά τους. Οι άνθρωποι, δηλαδή, οφείλουν όχι μόνο να εφαρμόζουν τους νόμους με την έννοια του να μην αδικούν, αλλά και να τιμωρούν τους παραβάτες των νόμων, δηλαδή οποιονδήποτε διαπράττει αδικία είτε σε βάρος των ίδιων είτε των συνανθρώπων τους. Έτσι υπηρετεί ο καθένας ξεχωριστά τη δικαιοσύνη βασιζόμενος στην αντικειμενικότητα. Οι νόμοι έχουν μόνο τη δύναμη, που εμείς τους δίνουμε. Αν εμείς παραβλέπουμε τις αδικίες, που θεωρούμε ότι δε μας αφορούν άμεσα, αποδυναμώνουμε τους νόμους και έτσι στερούμαστε της προστασίας τους. Στην εφαρμογή των νόμων δε χωράει οίκτος ούτε οποιοσδήποτε άλλος λόγος διάκρισης ανάμεσα στους αδικούμενους πολίτες.

2. Οι απόψεις του Σωκράτη, όπως παρουσιάζονται στο κείμενο της Ενότητας, συμφωνούν με τις απόψεις που εκφράζονται στο παραπάνω απόσπασμα του Δημοσθένη;

Όπως φαίνεται από τα δύο αποσπάσματα, ο Σωκράτης και ο Δημοσθένης συμφωνούν και συμπληρώνουν ο ένας τον άλλον. Ο Δημοσθένης υποστηρίζει ότι η δύναμη των νόμων έγκειται στην εφαρμογή τους. Οι νόμοι, για να έχουν ισχύ και να μπορούν να μας προστατεύσουν, πρέπει να εφαρμόζονται ακόμη και όταν βλαπτόμαστε εμείς οι ίδιοι. Οφείλουμε να υπακούουμε σ' αυτούς και να μη δεχόμαστε οποιοδήποτε τέχνασμα προς αποφυγή της επιβολής τιμωρίας. Ο Σωκράτης από την άλλη προχωρά ακόμη πιο πέρα. Επεκτείνει την άποψη αυτή και στην εκτέλεση της ποινής. Εφόσον η ποινή επιβλήθηκε με δικαστική απόφαση βάσει του νόμου, ο πολίτης πρέπει να την υποστεί και όχι να προσπαθήσει να την αποφύγει και μάλιστα με παράνομα μέσα.

ΕΝΟΤΗΤΑ 10η

ΜΕΡΟΣ Α΄

ΚΕΙΜΕΝΟ: *Μια τιμητική εξορία*

Οἱ μὲν ἄλλοι πάντες ὅσοι φεύγουσιν ἀδίκως, ἢ δέονται τῶν πολιτῶν ὅπως ἐπανέλθωσιν, ἢ διαμαρτόντες τούτου λοιδοροῦσι τὰς ἑαυτῶν πατρίδας, ὡς φαύλως αὐτοῖς προσφερομένας· ἐγὼ δὲ ἐπείπερ ἅπαξ ἀναξίως ὧν ἐπολιτευσάμην ἠτύχησα, καὶ κατηγορῶν ἄλλων αὐτὰς ἑάλων, ἄχθομαι μέν, ὥσπερ εἰκὸς ἐστιν, ἀγανακτῶ δὲ οὐδέν. Οὐ γὰρ οὕτως ἔγωγε ἠλίθιός εἰμι ὥστε, ἐξ ἧς πόλεως Θεμιστοκλῆς ὁ τὴν Ἑλλάδα ἐλευθερώσας ἐξηλάθη, καὶ ὅπου Μιλτιάδης, ὅτι μικρὸν ὤφειλε τῷ δημοσίῳ, γέρων ὢν ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ ἀπέθανε, ταύτῃ τῇ πόλει Αἰσχίνην τὸν Ἀτρομήτου φεύγοντα ἀγανακτεῖν οἴεσθαι δεῖν, εἴ τι τῶν εἰωθότων Ἀθήνησιν ἔπαθεν. Ἀλλ᾽ ἔγωγε καὶ λαμπρὸν εἰκότως μοι νομίσαιμ᾽ ἂν αὐτὸ γενέσθαι, τὸ μετ᾽ ἐκείνων ἐν ἀδοξίᾳ παρὰ τοῖς ἔπειτα ἀνθρώποις καὶ ἄξιος τοῦ ὅμοια παθεῖν ἐκείνοις γεγονέναι.

[Αἰσχίνης], *Ἐπιστολαί* 3.1-3

Α1. ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ ΣΧΟΛΙΑ

Ο συγγραφέας: Ο Αισχίνης υπήρξε ένας από τους δέκα μεγαλύτερους ρήτορες της αρχαιότητας. Γεννήθηκε στην Αθήνα το 389 π.Χ. και είχε ταπεινή καταγωγή. Ήταν αυτοδίδακτος, όμως ξεχώρισε για την ευγλωττία, τη σαφήνεια, την εξυπνάδα και την καλή φωνή του. Ύστερα από μια πολιτική ήττα αυτοεξορίστηκε στην Έφεσο. Αργότερα πήγε στη Ρόδο, όπου άνοιξε ρητορική σχολή. Πέθανε στη Σάμο το 314 π.Χ.. Έγραψε μόνο τρεις λόγους: Κατά Τιμάρχου, Περί παραπρεσβείας, Κατά Κτησιφῶντος και εννέα επιστολές.

Το απόσπασμα: Ανήκει σε μία από τις επιστολές του Αισχίνη. Σ' αυτήν ο συγγραφέας αναφέρει ότι η δική του αντιμετώπιση της εξορίας είναι διαφορετική από πολλών άλλων εξόριστων, γιατί δεν αγανακτεί. Αντίθετα νιώθει υπερήφανος που έτυχε της ίδιας μοίρας με άλλους λαμπρούς Αθηναίους, όπως είναι ο Θεμιστοκλής και ο Μιλτιάδης.

Α2. ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΤΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ

ΚΕΙΜΕΝΟ	ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ
[Κατά τα σχόλια του σχολικού βιβλίου]	
Οἱ μέν ἄλλοι πάντες	Οι άλλοι όλοι,
ὅσοι φεύγουσιν ἀδίκως,	όσοι εξορίζονται άδικα,
ἢ δέονται τῶν πολιτῶν	ή παρακαλούν τους συμπολίτες τους,
ὅπως ἐπανέλθωσιν,	για να επιστρέψουν [στην πατρίδα] από την εξορία
ἢ διαμαρτόντες τούτου	ή αν αποτύχουν σ' αυτό,
λοιδοροῦσι τάς ἑαυτῶν πατρίδας,	κακολογούν τις πατρίδες τους,
ὡς προσφερομένας	επειδή κατά τη γνώμη τους συμπεριφέρθηκαν
φαύλως αὐτοῖς·	άσχημα σ' αυτούς·
ἐγώ δέ ἐπείπερ ἅπαξ	Εγώ όμως, επειδή ακριβώς μια φορά
ἀναξίως	κατά τρόπο ανάξιο
ὧν ἐπολιτευσάμην	προς όσα έκανα ως πολίτης
ἠτύχησα,	ατύχησα,
καί κατηγορῶν ἄλλων	και ενώ κατηγορούσα άλλους
ἑάλων αυτός,	καταδικάστηκα εγώ,
ἄχθομαι μέν,	στενοχωριέμαι βέβαια,
ὥσπερ εἰκός ἐστιν,	όπως είναι φυσικό,
ἀγανακτῶ δέ οὐδέν.	αλλά δεν αγανακτώ καθόλου.
Οὐ γάρ οὕτως ἔγωγε ἠλίθιός εἰμι	Γιατί εγώ τουλάχιστον δεν είμαι τόσο ανόητος
ὥστε Αἰσχίνην τόν Ἀτρομήτου	ώστε ο Αισχίνης, ο γιος του Ατρομήτου
οἴεσθαι δεῖν ἀγανακτεῖν	να θεωρεί ότι πρέπει να αγανακτεί
ταύτῃ τῇ πόλει	με αυτή την πόλη,
φεύγοντα,	επειδή είναι εξόριστος,
εἰ ἐπαθέν τι	και επειδή έπαθε κάτι
τῶν εἰωθόνων Ἀθήνησιν,	από τα συνηθισμένα στην Αθήνα,
ἐξ ἧς πόλεως	από την οποία πόλη
ἐξηλάθη Θεμιστοκλῆς	εξορίστηκε ο Θεμιστοκλής
ὁ ἐλευθερώσας τήν Ἑλλάδα,	που ελευθέρωσε την Ελλάδα,
καί ὅπου Μιλτιάδης,	και όπου [δηλ. στην πόλη] ο Μιλτιάδης,
ὅτι ὤφειλε τῷ δημοσίῳ μικρόν,	επειδή χρωστούσε στο δημόσιο ελάχιστα,
γέρων ὤν	ενώ ήταν γέρος,
ἀπέθανε ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ.	πέθανε στη φυλακή.
Ἀλλ' ἔγωγε εἰκότως	Αλλά εγώ τουλάχιστον εύλογα
νομίσαιμ' ἄν	θα μπορούσα να θεωρήσω
καί λαμπρόν	ακόμα και λαμπρό
αὐτό γενέσθαι μοι,	αυτό που μου συνέβη,

τό μετ᾽ ἐκείνων	δηλ. το ότι μαζί με εκείνους έχω πέσει
ἐν ἀδοξίᾳ	σε αφάνεια
παρά τοῖς ἔπειτα ἀνθρώποις	για τις μελλοντικές γενιές
καί ἄξιος γεγονέναι	και έχω αξιωθεί
τοῦ παθεῖν	νά πάθω
ὅμοια ἐκείνοις.	τα ίδια με εκείνους.

Α3. ΝΟΗΜΑΤΙΚΗ ΑΠΟΔΟΣΗ ΤΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ

Ο Αισχίνης παρουσιάζεται να διαχωρίζει τη θέση του από τους υπόλοιπους εξόριστους. Συνήθως όσοι εξορίζονται άδικα παρακαλούν για τον επαναπατρισμό τους και, αν δεν καταφέρουν κάτι με τις παρακλήσεις, καταφεύγουν στις κατηγορίες εναντίον της πατρίδας τους, η οποία κατά τη γνώμη τους δεν τους συμπεριφέρθηκε κατάλληλα.

Αντιθέτως ο Αισχίνης δυσανασχετεί μεν για την άδικη αντιμετώπισή του από τους συμπολίτες του, αλλά εντοπίζει σ' αυτήν κάποια θετικά σημεία. Παρόλο που η συμπεριφορά της πόλης του προς αυτόν ήταν ανάρμοστη προς όσα της είχε προσφέρει και παρόλο που από τη θέση του κατηγόρου βρέθηκε ο ίδιος κατηγορούμενος και εξόριστος, ο ρήτορας κατανοεί ότι αποτελεί σύνηθες φαινόμενο η αγνωμοσύνη των Αθηναίων προς σημαντικούς και ωφέλιμους άνδρες. Με τον ίδιο τρόπο εξορίστηκε και ο Θεμιστοκλής, ενώ είχε συμβάλει στην απελευθέρωση της Ελλάδας. Αλλά και ο Μιλτιάδης πέθανε γέρος στη φυλακή, μόνο επειδή όφειλε ένα μικρό ποσό στο δημόσιο. Ο Αισχίνης, λοιπόν, νιώθει υπερήφανος, που συγκαταλέγεται ανάμεσα σε αυτούς τους σπουδαίους άνδρες, καθώς η συμπεριφορά των Αθηναίων προς αυτόν είναι εκείνη, με την οποία συνηθίζουν να αντιμετωπίζουν τους διαπρεπείς ανθρώπους.

Α4. ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑ – ΠΡΑΓΜΑΤΟΛΟΓΙΚΑ ΣΧΟΛΙΑ

❑ ***Θεμιστοκλῆς:*** Ήταν Αθηναίος πολιτικός και στρατηγός. Ανέλαβε πολλά ανώτατα αξιώματα και συνέβαλε στη δημοκρατικοποίηση του αθηναϊκού πολιτεύματος. Προσπάθησε να καταστήσει την Αθήνα ναυτική δύναμη και διαδραμάτισε αποφασιστικό ρόλο στην οργάνωση των ελληνικών δυνάμεων εναντίον των Περσών, τους οποίους νίκησε πολλές φορές. Το 471 π.Χ. ύστερα από μηχανορραφίες της αθηναϊκής αριστοκρατίας εξοστρακίστηκε.

❑ ***Μιλτιάδης:*** Ήταν Αθηναίος πολιτικός και στρατηγός. Χάρη σ' αυτόν η Λήμνος και άλλα νησιά των Κυκλάδων ήρθαν υπό την εξουσία της Αθήνας. Το 490 π.Χ. εκλέχθηκε στρατηγός και διοικούσε τα αθηναϊκά στρατεύματα στη μάχη του Μαραθώνα. Εξαιτίας μιας στρατιωτικής αποτυχίας υποχρεώθηκε να

πληρώσει μεγάλο πρόστιμο, που δεν μπορούσε να διαθέσει. Για το λόγο αυτό καταδικάστηκε και πέθανε στη φυλακή.

❑ ***εἰ τι τῶν εἰωθότων Ἀθήνησιν ἔπαθεν:*** Ο Αισχίνης τονίζει ότι το να αδικηθεί από τους Αθηναίους ένας αξιόλογος πολίτης είναι κάτι συνηθισμένο, αφού έχει συμβεί επανειλημμένως στο παρελθόν, όπως στις περιπτώσεις του Θεμιστοκλή και του Μιλτιάδη.

❑ ***λαμπρῶς εἰκότως μοι νομίσαιμ' ἄν αὐτό γενέσθαι:*** Ο Αισχίνης φαίνεται να υποστηρίζει κάτι παράλογο λέγοντας ότι θεωρεί ευτυχές το γεγονός ότι αδικήθηκε από τους Αθηναίους. Στην πραγματικότητα μεταχειρίζεται έναν επιδέξιο συλλογισμό, για να πείσει ότι συγκαταλέγεται στις μεγάλες προσωπικότητες, που οι Αθηναίοι δεν κατάφεραν να αναγνωρίσουν.

Α5. ΓΛΩΣΣΙΚΑ ΣΧΟΛΙΑ

✔ ***Γραμματική αναγνώριση λέξεων – Σημασιολογικά***
Αρχικοί χρόνοι ρημάτων – Ομόρριζα στη Ν.Ε.
Κλίση ουσιαστικών - επιθέτων - αντωνυμιών - μετοχών του ΚΕΙΜΕΝΟΥ
Χρονικές – εγκλιτικές αντικαταστάσεις

- **Οἱ ἄλλοι:** ονομ. πληθ. αρσ. γέν. της αόριστης επιμεριστικής αντων. **ἄλλος, -η, -ο**
- **πάντες:** ονομ. πληθ. αρσ. γέν. του επιθ. **πᾶς, πᾶσα, πᾶν** (= όλος)
- **ὅσοι:** ονομ. πληθ. αρσ. γέν. της αναφορικής αντων. **ὅσος, -η, -ον**
- **φεύγουσιν:** γ΄ πληθ. πρόσ. οριστ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **φεύγω** (= εξορίζομαι) **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. φεύγω, πρτ. ἔφευγον μέλλ. φεύξομαι/ φευξοῦμαι, αόρ. β΄ ἔφυγον, πρκ. πέφευγα, υπερσ. επεφεύγειν **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** φυγή, φυγάς, αποφευκτέος, καταφύγιο, προσφυγή, πρόσφυγας, φυγαδεύω
- **ἀδίκως:** επίρρημα τροπικό
- **ἤ:** σύνδεσμος διαζευκτικός
- **δέονται:** γ΄ πληθ. πρόσ. οριστ. ενεστ. μέσης φωνής του ρ. **δέομαι** (= παρακαλώ, ζητώ) **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. δέομαι, πρτ. ἐδεόμην, μέλλ. δεήσομαι, δεηθήσομαι, αόρ. ἐδεήθην, πρκ. δεδέημαι, υπερσ. ἐδεδεήμην **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** δέηση, ενδεής
- **τῶν πολιτῶν:** γεν. πληθ. αρσ. γέν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ὁ πολίτης** [γεν. τοῦ πολίτου] **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** πολιτική, πολιτικός, πολιτισμός, απολίτιστος, κοσμοπολίτης
- **ὅπως:** σύνδεσμος τελικός
- **ἐπανέλθωσιν:** γ΄ πληθ. πρόσ. υποτ. αορ. β΄ μέσης φωνής του ρ. **ἐπανέρχομαι** **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. ἐπανέρχομαι, πρτ. ἐπανηρχόμην, μέλλ. ἐπάνειμι, αόρ. β΄

ἐπανῆλθον, πρκ. ἐπανελήλυθα, υπερσ. ἐπανεληλύθειν **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** ερχομός, προσέλευση, προελευση, προσήλυτος

- **διαμαρτόντες:** ονομ. πληθ. αρσ. γέν. μτχ. αορ. β΄ ενεργ. φωνής του ρ. **διαμαρτάνω** (= αποτυγχάνω) **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. διαμαρτάνω, πρτ. διημάρτανον, μέλλ. διαμαρτήσομαι, αόρ. β΄ διήμαρτον, πρκ. διημάρτηκα, υπερσ. διημαρτήκειν **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** αμαρτία, αμάρτημα, αναμάρτητος, αμαρτωλός
- **τούτου:** γεν. εν. ουδ. γέν. της δεικτικής αντων. **οὗτος, αὕτη, τοῦτο** (= αυτός)
- **λοιδοροῦσι:** γ΄ πληθ. πρόσ. οριστ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **λοιδορέω, λοιδορῶ** (= κακολογώ) **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. λοιδορῶ, πρτ. ἐλοιδόρουν, μέλλ. λοιδορήσω, αόρ. ἐλοιδόρησα, πρκ. λελοιδόρηκα, υπερσ. ἐλελοιδορήκειν **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** λοιδορισμός
- **ἑαυτῶν:** γεν. πληθ. αρσ. γέν. της αυτοπαθητικής αντων. **ἑαυτοῦ, ἑαυτῆς, -**
- **τάς πατρίδας:** αιτ. πληθ. θηλ. γέν. του τριτόκλιτου ουσ. **ἡ πατρίς** [γεν. τῆς πατρίδος] **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** πατριώτης, πατριωτισμός, επαναπατρισμός, φιλόπατρις
- **ὡς:** σύνδεσμος αιτιολογικός
- **φαύλως:** επίρρημα τροπικό (= άσχημα)
- **αὐτοῖς:** δοτ. πληθ. αρσ. γέν. της επαναληπτικής αντων. **αὐτός, -ή, -ό**
- **προσφερομένας:** αιτ. πληθ. θηλ. γέν. μτχ. ενεστ. μέσης φωνής του ρ. **προσφέρομαι** (= συμπεριφέρομαι) **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. προσφέρομαι, πρτ. προσεφερόμην, μέλλ. προσοίσομαι/ προσενεχθήσομαι, αόρ. β΄ προσηνεγκόμην/ προσηνέχθην, πρκ. προσενήνεγμαι, υπερσ. προσενηνέγμην **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** προσφορά, πρόσφορος, συμπεριφορά, διένεξη, φαρέτρα
- **ἐγώ:** ονομ. εν. α΄ πρόσ. της προσωπικής αντων. **ἐγώ, σύ, -**
- **ἐπείπερ:** σύνδεσμος αιτιολογικός
- **ἅπαξ:** επίρρημα χρονικό
- **ἀναξίως:** επίρρημα τροπικό
- **ὧν:** γεν. πληθ. ουδ. γέν. της αναφορικής αντων. **ὅς, ἥ, ὅ** (= ο οποίος)
- **ἐπολιτευσάμην:** α΄ εν. πρόσ. οριστ. αορ. μέσης φωνής του ρ. **πολιτεύομαι** (= ενεργώ ως πολίτης) **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. πολιτεύομαι, πρτ. ἐπολιτευόμην, μέλλ. πολιτεύσομαι, αόρ. ἐπολιτευσάμην, πρκ. πεπολίτευμαι, υπερσ. ἐπεπολιτεύμην **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** πολίτευμα, πολιτεία, συμπολιτεία, πολιτευτής, αντιπολίτευση
- **ἠτύχησα:** α΄ εν. πρόσ. οριστ. αορ. ενεργ. φωνής του ρ. **ἀτυχέω, ἀτυχῶ** **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. ἀτυχῶ, πρτ. ἠτύχουν, μέλλ. ἀτυχήσω, αόρ. ἠτύχησα, πρκ. ἠτύχηκα, υπερσ. ἠτυχήκειν **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** ατύχημα, ατυχία, ατυχής
- **κατηγορῶν:** ονομ. εν. αρσ. γέν. μτχ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **κατηγορέω, κατηγορῶ** **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. κατηγορῶ, πρτ. κατηγόρουν, μέλλ. κατηγορήσω/ κατερῶ, αόρ. κατηγόρησα/ β΄ κατεῖπον, πρκ. κατηγόρηκα/ κατείρηκα, υπερσ. κα-

τηγορήκειν/ κατειρήκειν **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** κατηγόρημα, κατηγορητέος, κατήγορος, κατηγορούμενος, κατηγορητήριο, κατηγορηματικός

- **ἄλλων:** γεν. πληθ. αρσ. γέν. της αόριστης επιμεριστικής αντων. **ἄλλος, -η, -ο**
- **ἑάλων:** α΄ εν. πρόσ. οριστ. αορ. β΄ μέσης φωνής του ρ. **ἁλίσκομαι** (= καταδικάζομαι, κυριεύομαι, συλλαμβάνομαι) **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. ἁλίσκομαι, πρτ. ἡλισκόμην, μέλλ. ἁλώσομαι, αόρ. β΄ ἑάλων/ ἥλων, πρκ. ἑάλωκα/ ἥλωκα, υπερσ. ἑαλώκειν/ ἡλώκειν **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** άλωση, ευάλωτος, αιχμάλωτος
- **ἄχθομαι:** α΄ εν. πρόσ. οριστ. ενεστ. μέσης φωνής του ρ. **ἄχθομαι** (= δυσανασχατώ, στενοχωριέμαι) **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. ἄχθομαι, πρτ. ἠχθόμην, μέλλ. ἀχθέσομαι, ἀχθεσθήσομαι, αόρ. ἠχθέσθην, πρκ. ἤχθημαι, υπερσ. ἠχθήμην **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** άχθος, αχθοφόρος
- **μέν:** σύνδεσμος αντιθετικός
- **ὥσπερ:** επίρρημα αναφορικό παραβολικό τροπικό
- **εἰκός:** ονομ. εν. ουδ. γέν. μτχ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **εἴκω** (= μοιάζω, ταιριάζω) **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. εἴκω, πρτ. -, μέλλ. -, αόρ. -, πρκ. ἔοικα, υπερσ. ἐώκειν **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** επιεικής
- **ἐστίν:** γ΄ εν. πρόσ. οριστ. ενεστ. του ρ. **εἰμί** (= είμαι)
- **ἀγανακτῶ:** α΄ εν. πρόσ. οριστ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **ἀγανακτέω, ἀγανακτῶ** **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. ἀγανακτῶ, πρτ. ἠγανάκτουν, μέλλ. ἀγανακτήσω, αόρ. ἠγανάκτησα, πρκ. ἠγανάκτηκα, υπερσ. ἠγανακτήκειν **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** αγανάκτηση
- **οὐδέν:** αιτ. εν. ουδ. γέν. της αόριστης επιμεριστικής αντων. **οὐδείς, οὐδεμία, οὐδέν**
- **οὕτως:** επίρρημα τροπικό
- **ἠλίθιος:** ονομ. εν. αρσ. γέν. θετικός βαθμός του επιθ. **ἠλίθιος, -α, -ον** Βαθμοί του επιθέτου **ΘΕΤΙΚΟΣ:** ἠλίθιος, **ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΣ:** ἠλιθιώτερος, -α, -ον, **ΥΠΕΡΘΕΤΙΚΟΣ:** ἠλιθιώτατος, -η, -ον
- **εἰμί:** α΄ εν. πρόσ. οριστ. ενεστ. του ρ. **εἰμί** **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. εἰμί, πρτ. ἦ/ ἦν, μέλλ. ἔσομαι, αόρ. β΄ ἐγενόμην, πρκ. γέγονα, υπερσ. ἐγεγόνειν **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** ουσία, όντως, παρουσία, απουσία, περιουσία
- **ὥστε:** σύνδεσμος συμπερασματικός
- **ἐξ:** πρόθεση
- **ἧς:** γεν. εν. θηλ. γέν. της αναφορικής αντων. **ὅς, ἥ, ὅ**
- **πόλεως:** γεν. εν. θηλ. γέν. του τριτόκλιτου ουσ. **ἡ πόλις** [γεν. τῆς πόλεως]
- **Θεμιστοκλής:** ονομ. εν. αρσ. γέν. του τριτόκλιτου ουσ. **ὁ Θεμιστοκλῆς** [γεν. τοῦ Θεμιστοκλέους]
- **τήν Ἑλλάδα:** αιτ. εν. θηλ. γέν. του τριτόκλιτου ουσ. **ἡ Ἑλλάς** [γεν. τῆς Ἑλλάδος]
- **ὁ ἐλευθερώσας:** ονομ. εν. αρσ. γέν. μτχ. αορ. ενεργ. φωνής του ρ. **ἐλευθερόω, ἐλευθερῶ** (= ελευθερώνω) **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. ἐλευθερῶ, πρτ. ἠλευθέρουν, μέλλ.

ἐλευθερώσω, αόρ. ἠλευθέρωσα, πρκ. ἠλευθέρωκα, υπερσ. ἠλευθερώκειν **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** ελευθερία, απελευθέρωση, απελευθερωτής

- **ἐξηλάθη:** γ΄ εν. πρόσ. οριστ. αορ. παθητ. φωνής του ρ. **ἐξελαύνομαι** (= διώχνομαι από τη χώρα) **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. ἐξελαύνομαι, πρτ. ἐξηλαυνόμην, μέλλ. ἐξελάσομαι, ἐξελασθήσομαι, αόρ. ἐξηλασάμην, ἐξηλάθην, πρκ. ἐξελήλαμαι, υπερσ. ἐξεληλάμην **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** σφυρήλατος, ελατήριο, έλασμα, επέλαση, απέλαση, παρέλαση, ελαστικός
- **ὅπου:** επίρρημα αναφορικό τοπικό
- **Μιλτιάδης:** ονομ. εν. αρσ. γέν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ὁ Μιλτιάδης** [γεν. τοῦ Μιλτιάδου]
- **ὅτι:** σύνδεσμος αιτιολογικός
- **μικρόν:** αιτ. εν. ουδ. γέν. θετικός βαθμός του επιθ. **μικρός, -ά, -όν** Βαθμοί του επιθέτου **ΘΕΤΙΚΟΣ:** μικρός, **ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΣ:** μικρότερος, -α, -ον/ ὁ,ἡ ἐλάττων, τό ἔλαττον/ ὁ,ἡ ἥττων, τό ἧττον, **ΥΠΕΡΘΕΤΙΚΟΣ:** μικρότατος, -η, -ον/ ἐλάχιστος, -η, -ον/ <ἥκιστα> (επίρρημα)
- **ὤφειλε:** γ΄ εν. πρόσ. οριστ. πρτ. ενεργ. φωνής του ρ. **ὀφείλω ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. ὀφείλω, πρτ. ὤφειλον, μέλλ. ὀφειλήσω, αόρ. ὠφείλησα/ β΄ ὤφελον, πρκ. ὠφείληκα, υπερσ. ὠφειλήκειν **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** οφειλέτης, οφειλή
- **τῷ δημοσίῳ:** δοτ. εν. ουδ. γέν. του δευτερόκλιτου ουσ. **τό δημόσιον** [γεν. τοῦ δημοσίου]
- **γέρων:** ονομ. εν. αρσ. γέν. του τριτόκλιτου ουσ. **ὁ γέρων** [γεν. τοῦ γέροντος]
- **ὤν:** ονομ. εν. αρσ. γέν. μτχ. ενεστ. του ρ. **εἰμί**
- **ἐν:** πρόθεση
- **τῷ δεσμωτηρίῳ:** δοτ. εν. ουδ. γέν. του δευτερόκλιτου ουσ. **τό δεσμωτήριον** [γεν. τοῦ δεσμωτηρίου] **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** δεσμός, δεσμοφύλακας, δέσμιος
- **ἀπέθανε:** γ΄ εν. προσ. οριστ. αορ. β΄ ενεργ. φωνής του ρ. **ἀποθνῄσκω** (= πεθαίνω) **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. ἀποθνῄσκω, πρτ. ἀπέθνῃσκον, μέλλ. ἀποθανοῦμαι, αόρ. β΄ ἀπέθανον, πρκ. ἀποτέθνηκα, υπερσ. ἀπετεθνήκειν **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** θάνατος, θνητός, ημιθανής, αθάνατος, θνησιγενής, θνησιμότητα
- **ταύτῃ:** δοτ. εν. θηλ. γέν. της δεικτικής αντων. **οὗτος, αὕτη, τοῦτο** (= αυτός)
- **τῇ πόλει:** δοτ. εν. θηλ. γέν. του τριτόκλιτου ουσ. **ἡ πόλις** [γεν. τῆς πόλεως]
- **Αἰσχίνην:** αιτ. εν. αρσ. γέν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ὁ Αἰσχίνης** [γεν. τοῦ Αἰσχίνου]
- **Ἀτρομήτου:** γεν. εν. αρσ. γέν. του δευτερόκλιτου ουσ. **ὁ Ἀτρόμητος** [γεν. τοῦ Ἀτρομήτου]
- **φεύγοντα:** αιτ. εν. αρσ. γέν. μτχ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **φεύγω** (= είμαι εξόριστος)
- **ἀγανακτεῖν:** απαρμφ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **ἀγανακτέω, ἀγανακτῶ**
- **οἴεσθαι:** απαρμφ. ενεστ. μέσης φωνής του ρ. οἴομαι/ οἶμαι (= θεωρώ, νομίζω)

ΧΡΟΝΟΙ: ενεστ. οἶμαι/ οἴομαι, πρτ. ᾤμην/ ᾤόμην, μέλλ. οἰήσομαι, αόρ. ᾠήθην, πρκ. -, υπερσ. - **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** οίηση (= έπαρση)

- **δεῖν:** απαρμφ. ενεστ. του απρόσωπου ρ. **δεῖ ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. δεῖ, πρτ. ἔδει, μέλλ. δεήσει, αόρ. ἐδέησε, πρκ. -, υπερσ. - **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** δέηση, ενδεής
- **εἰ:** σύνδεσμος υποθετικός
- **τί:** αιτ. εν. ουδ. γέν. της αόριστης αντων. **τίς, τίς, τί** (= κάποιος, κάποια, κάτι)
- **τῶν εἰωθότων:** γεν. πληθ. ουδ. γέν. μτχ. πρκ. ενεργ. φωνής του ρ. **ἔθω** (= συνηθίζω) **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. ἔθω, πρτ. -, μέλλ. -, αόρ. -, πρκ. εἴωθα, υπερσ. εἰώθειν
- **Ἀθήνησιν:** επίρρημα τοπικό
- **ἔπαθεν:** γ΄ εν. πρόσ. οριστ. αορ. β΄ ενεργ. φωνής του ρ. **πάσχω** (= παθαίνω) **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. πάσχω, πρτ. ἔπασχον, μέλλ. πείσομαι, αόρ. β΄ ἔπαθον, πρκ. πέπονθα, υπερσ. ἐπεπόνθειν **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** πάθημα, πάθος, πάθηση, παθητικός
- **λαμπρόν:** αιτ. εν. ουδ. γέν. θετικός βαθμός του επιθ. **λαμπρός, -ά, -όν** Βαθμοί του επιθέτου **ΘΕΤΙΚΟΣ:** λαμπρός, **ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΣ:** λαμπρότερος, -α, -ον, **ΥΠΕΡΘΕΤΙΚΟΣ:** λαμπρότατος, -η, -ον
- **εἰκότως:** επίρρημα τροπικό (= φυσικά)
- **μοι:** δοτ. εν. α΄ πρόσ. αδύνατος τύπος της προσωπικής αντων. **ἐγώ, σύ, -**
- **νομίσαιμι:** α΄ εν. πρόσ. ευκτ. αορ. ενεργ. φωνής του ρ. **νομίζω ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. νομίζω, πρτ. ἐνόμιζον, μέλλ. νομιῶ, αόρ. ἐνόμισα, πρκ. νενόμικα, υπερσ. ἐνενομίκειν **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** νόμισμα
- **ἄν:** μόριο δυνητικό
- **αὐτό:** αιτ. εν. ουδ. γέν. της επαναληπτικής αντων. **αὐτός, -ή, -ό**
- **γενέσθαι:** απαρμφ. αορ. β΄ μέσης φωνής του ρ. **γίγνομαι ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. γίγνομαι, πρτ. ἐγιγνόμην, μέλλ. γενήσομαι, αόρ. β΄ ἐγενόμην, πρκ. γέγονα/ γεγένημαι, υπερσ. ἐγεγόνειν/ ἐγεγενήμην **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** γένεση, γενέθλια, γηγενής, νεογνό, συγγενής, γένος, γενιά, γενέτειρα, υστερογενής, πρωτογενής, γονέας
- **μετ':** (μετά) πρόθεση
- **ἐκείνων:** γεν. πληθ. αρσ. γέν. της δεικτικής αντων. **ἐκεῖνος, -η, -ο**
- **ἐν:** πρόθεση
- **ἀδοξίᾳ:** δοτ. εν. θηλ. γέν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ἡ ἀδοξία** [γεν. τῆς ἀδοξίας] (= η αφάνεια, η έλλειψη δόξας)
- **παρά:** πρόθεση
- **ἔπειτα:** επίρρημα χρονικό
- **τοῖς ἀνθρώποις:** δοτ. πληθ. αρσ. γέν. του δευτερόκλιτου ουσ. **ὁ ἄνθρωπος** [γεν. τοῦ ἀνθρώπου] **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** ανθρωπισμός, απάνθρωπος, ανθρώπινος, ανθρωπιά, ανθρωπόμορφος, εξανθρωπίζω
- **ἄξιος:** ονομ. εν. αρσ. γέν. θετικός βαθμός του επιθ. **ἄξιος, -α, -ον** Βαθμοί του

επιθέτου **ΘΕΤΙΚΟΣ** ἄξιος, **ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΣ:** ἀξιώτερος, -α, -ον, **ΥΠΕΡΘΕΤΙΚΟΣ**: ἀξιώτατος, -η, -ον **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** ανάξιος, επάξια, αξιολόγηση, αντάξιος

- **ὅμοια:** αιτ. πληθ. ουδ. γέν. του επιθ. **ὅμοιος, -α, -ον**
- **παθεῖν:** απαρμφ. αορ. β΄ ενεργ. φωνής του ρ. **πάσχω** (= παθαίνω)
- **ἐκείνοις:** δοτ. πληθ. αρσ. γέν. της δεικτικής αντων. **ἐκεῖνος, -η, -ο**
- **γεγονέναι:** απαρμφ. πρκ. μέσης φωνής του ρ. **γίγνομαι**

ΚΛΙΣΗ

Ουσιαστικών – Επιθέτων – Αντωνυμιών – Μετοχών του ΚΕΙΜΕΝΟΥ

ΚΛΙΣΗ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΩΝ

Α΄ κλίση

ενικός αριθμός						
ονομ.	ὁ	πολίτης	Μιλτιάδης	Αἰσχίνης	ἡ	ἀδοξία
γεν.	τοῦ	πολίτου	Μιλτιάδου	Αἰσχίνου	τῆς	ἀδοξίας
δοτ.	τῷ	πολίτῃ	Μιλτιάδῃ	Αἰσχίνῃ	τῇ	ἀδοξίᾳ
αιτ.	τόν	πολίτην	Μιλτιάδην	Αἰσχίνην	τήν	ἀδοξίαν
κλητ.	(ὦ)	πολῖτα	Μιλτιάδη	Αἰσχίνη	(ὦ)	ἀδοξία
πληθυντικός αριθμός						
ονομ.	οἱ	πολῖται	—	—	αἱ	ἀδοξίαι
γεν.	τῶν	πολιτῶν	—	—	τῶν	ἀδοξιῶν
δοτ.	τοῖς	πολίταις	—	—	ταῖς	ἀδοξίαις
αιτ.	τούς	πολίτας	—	—	τάς	ἀδοξίας
κλητ.	(ὦ)	πολῖται	—	—	(ὦ)	ἀδοξίαι

Β΄ κλίση

ενικός αριθμός						
ονομ.	ὁ	ἄνθρωπος	Ἀτρόμητος	τό	δημόσιον	δεσμωτήριον
γεν.	τοῦ	ἀνθρώπου	Ἀτρομήτου	τοῦ	δημοσίου	δεσμωτηρίου
δοτ.	τῷ	ἀνθρώπῳ	Ἀτρομήτῳ	τῷ	δημοσίῳ	δεσμωτηρίῳ
αιτ.	τόν	ἄνθρωπον	Ἀτρόμητον	τό	δημόσιον	δεσμωτήριον
κλητ.	(ὦ)	ἄνθρωπε	Ἀτρόμητε	(ὦ)	δημόσιον	δεσμωτήριον
πληθυντικός αριθμός						
ονομ.	οἱ	ἄνθρωποι	—	τά	—	δεσμωτήρια
γεν.	τῶν	ἀνθρώπων	—	τῶν	—	δεσμωτηρίων
δοτ.	τοῖς	ἀνθρώποις	—	τοῖς	—	δεσμωτηρίοις
αιτ.	τούς	ἀνθρώπους	—	τά	—	δεσμωτήρια
κλητ.	(ὦ)	ἄνθρωποι	—	(ὦ)	—	δεσμωτήρια

Γ΄ κλίση

ενικός αριθμός							
ονομ.	ἡ	πόλις	πατρίς	Ἑλλάς	ὁ	Θεμιστοκλῆς	γέρων
γεν.	τῆς	πόλεως	πατρίδος	Ἑλλάδος	τοῦ	Θεμιστοκλέους	γέροντος
δοτ.	τῇ	πόλει	πατρίδι	Ἑλλάδι	τῷ	Θεμιστοκλεῖ	γέροντι
αιτ.	τήν	πόλιν	πατρίδα	Ἑλλάδα	τόν	Θεμιστοκλέα	γέροντα
κλητ.	(ὦ)	πόλι	πατρίς	Ἑλλάς	(ὦ)	Θεμιστόκλεις	γέρον
πληθυντικός αριθμός							
ονομ.	αἱ	πόλεις	πατρίδες	—	οἱ	Θεμιστοκλεῖς	γέροντες
γεν.	τῶν	πόλεων	πατρίδων	—	τῶν	Θεμιστοκλέων	γερόντων
δοτ.	ταῖς	πόλεσι	πατρίσι	—	τοῖς	—	γέρουσι(ν)
αιτ.	τάς	πόλεις	πατρίδας	—	τούς	Θεμιστοκλεῖς	γέροντας
κλητ.	(ὦ)	πόλεις	πατρίδες	—	(ὦ)	Θεμιστοκλεῖς	γέροντες

ΚΛΙΣΗ ΕΠΙΘΕΤΩΝ

	ενικός αριθμός			πληθυντικός αριθμός		
	αρσ.	**θηλ.**	**ουδ.**	**αρσ.**	**θήλ.**	**ουδ.**
ονομ.	πᾶς	πᾶσα	πᾶν	πάντες	πᾶσαι	πάντα
γεν.	παντός	πάσης	παντός	πάντων	πασῶν	πάντων
δοτ.	παντί	πάσῃ	παντί	πᾶσι	πάσαις	πᾶσι
αιτ.	πάντα	πᾶσαν	πᾶν	πάντας	πάσας	πάντα
κλητ.	πᾶς	πᾶσα	πᾶν	πάντες	πᾶσαι	πάντα

	ενικός αριθμός			πληθυντικός αριθμός		
	αρσ.	**θηλ.**	**ουδ.**	**αρσ.**	**θήλ.**	**ουδ.**
ονομ.	ὁ ἠλίθιος	ἡ ἠλιθία	τό ἠλίθιον	οἱ ἠλίθιοι	αἱ ἠλίθιαι	τά ἠλίθια
γεν.	τοῦ ἠλιθίου	τῆς ἠλιθίας	τοῦ ἠλιθίου	τῶν ἠλιθίων	τῶν ἠλιθίων	τῶν ἠλιθίων
δοτ.	τῷ ἠλιθίῳ	τῇ ἠλιθίᾳ	τῷ ἠλιθίῳ	τοῖς ἠλιθίοις	ταῖς ἠλιθίαις	τοῖς ἠλιθίοις
αιτ.	τόν ἠλίθιον	τήν ἠλιθίαν	τό ἠλίθιον	τούς ἠλιθίους	τάς ἠλιθίας	τά ἠλίθια
κλητ.	(ὦ) ἠλίθιε	(ὦ) ἠλιθία	(ὦ) ἠλίθιον	(ὦ) ἠλίθιοι	(ὦ) ἠλίθιαι	(ὦ) ἠλίθια

	ενικός αριθμός			πληθυντικός αριθμός		
	αρσ.	**θηλ.**	**ουδ.**	**αρσ.**	**θηλ.**	**ουδ.**
ονομ.	ὁ ἄξιος	ἡ ἀξία	τό ἄξιον	οἱ ἄξιοι	αἱ ἄξιαι	τά ἄξια
γεν.	τοῦ ἀξίου	τῆς ἀξίας	τοῦ ἀξίου	τῶν ἀξίων	τῶν ἀξίων	τῶν ἀξίων
δοτ.	τῷ ἀξίῳ	τῇ ἀξίᾳ	τῷ ἀξίῳ	τοῖς ἀξίοις	ταῖς ἀξίαις	τοῖς ἀξίοις
αιτ.	τόν ἄξιον	τήν ἀξίαν	τό ἄξιον	τούς ἀξίους	τάς ἀξίας	τά ἄξια
κλητ.	(ὦ) ἄξιε	(ὦ) ἀξία	(ὦ) ἄξιον	(ὦ) ἄξιοι	(ὦ) ἄξιαι	(ὦ) ἄξια

ΚΛΙΣΗ ΑΝΤΩΝΥΜΙΩΝ

ενικός αριθμός			
	αρσ.	θηλ.	ουδ.
ονομ.	—	—	—
γεν.	ἑαυτοῦ/ αὑτοῦ	ἑαυτῆς/ αὑτῆς	—
δοτ.	ἑαυτῷ/ αὑτῷ	ἑαυτῇ/ αὑτῇ	—
αιτ.	ἑαυτόν/ αὑτόν	ἑαυτήν/ αὑτήν	ἑαυτό/ αὑτό
κλητ.	—	—	—

πληθυντικός αριθμός			
	αρσ.	θηλ.	ουδ.
ονομ.	—	—	—
γεν.	ἑαυτῶν/ σφῶν αὐτῶν	ἑαυτῶν/ σφῶν αὐτῶν	—
δοτ.	ἑαυτοῖς/ σφίσιν αὐτοῖς	ἑαυταῖς/ σφίσιν αὐταῖς	—
αιτ.	ἑαυτούς/ σφᾶς αὐτούς	ἑαυτάς/ σφᾶς αὐτάς	ἑαυτά
κλητ.	—	—	—

	ενικός αριθμός			πληθυντικός αρθμός		
	αρσ.	θηλ.	ουδ.	αρσ.	θηλ.	ουδ.
ονομ.	τίς	τίς	τί	τινές	τινές	τινά/**ἄττα**
γεν.	τινός/ του	τινός/του	τινός/ του	τινῶν	τινῶν	τινῶν
δοτ.	τινί/ τῳ	τινί/τῳ	τινί/ τῳ	τισί(ν)	τισί(ν)	τισί(ν)
αιτ.	τινά	τινά	τί	τινάς	τινάς	τινά/**ἄττα**
κλητ.	—	—	—	—	—	—

	ενικός αριθμός			πληθυντικός αριθμός		
	αρσ.	θηλ.	ουδ.	αρσ.	θηλ.	ουδ.
ονομ.	ἐκεῖνος	ἐκείνη	ἐκεῖνο	ἐκεῖνοι	ἐκεῖναι	ἐκεῖνα
γεν.	ἐκείνου	ἐκείνης	ἐκείνου		ἐκείνων	
δοτ.	ἐκείνῳ	ἐκείνῃ	ἐκείνῳ	ἐκείνοις	ἐκείναις	ἐκείνοις
αιτ.	ἐκεῖνον	ἐκείνην	ἐκεῖνο	ἐκείνους	ἐκείνας	ἐκεῖνα
κλητ.	—	—	—	—	—	—

	ενικός αριθμός			πληθυντικός αριθμός		
	αρσ.	θηλ.	ουδ.	αρσ.	θηλ.	ουδ.
ονομ.	οὐδείς	οὐδεμία	οὐδέν	οὐδένες	—	—
γεν.	οὐδενός	οὐδεμιᾶς	οὐδενός	οὐδένων	—	—
δοτ.	οὐδενί	οὐδεμιᾷ	οὐδενί	οὐδέσι(ν)	—	—
αιτ.	οὐδένα	οὐδεμίαν	οὐδέν	οὐδένας	—	—
κλητ.	—	—	—	—	—	—

		ενικός αριθμός			πληθυντικός αριθμός			
		αρσ.	θηλ.	ουδ.		αρσ.	θηλ.	ουδ.
ονομ.	ἐγώ	ὅσος	ὅση	ὅσον	ἡμεῖς	ὅσοι	ὅσαι	ὅσα
γεν.	ἐμοῦ-μου	ὅσου	ὅσην	ὅσου	ἡμῶν	ὅσων	ὅσων	ὅσων
δοτ.	ἐμοί-μοι	ὅσῳ	ὅσῃ	ὅσῳ	ἡμῖν	ὅσοις	ὅσαις	ὅσοις
αιτ.	ἐμέ-με	ὅσον	ὅσην	ὅσον	ἡμᾶς	ὅσους	ὅσας	ὅσα
κλητ.	—	—	—	—	—	—	—	—

ΚΛΙΣΗ ΜΕΤΟΧΩΝ

	ενικός αριθμός			πληθυντικός αριθμός		
	αρσ.	θηλ.	ουδ.	αρσ.	θηλ.	ουδ.
ονομ.	διαμαρτών	διαμαρτοῦσα	διαμαρτόν	διαμαρτόντες	διαμαρτοῦσαι	διαμαρτόντα
γεν.	διαμαρτόντος	διαμαρτούσης	διαμαρτόντος	διαμαρτόντων	διαμαρτουσῶν	διαμαρτόντων
δοτ.	διαμαρτόντι	διαμαρτούσῃ	διαμαρτόντι	δαμαρτοῦσι	διαμαρτούσαις	διαμαρτοῦσι
αιτ.	διαμαρτόντα	διαμαρτοῦσαν	διαμαρτόν	διαμαρτόντας	διαμαρτούσας	διαμαρτόντα
κλητ.	διαμαρτ.ων	διαμαρτοῦσα	διαμαρτόν	διαμαρτόντες	διαμαρτοῦσαι	διαμαρτόντα

ενικός αριθμός			
	αρσ.	θηλ.	ουδ.
ονομ.	κατηγορῶν	κατηγοροῦσα	κατηγοροῦν
γεν.	κατηγοροῦντος	κατηγορούσης	κατηγοροῦντος
δοτ.	κατηγοροῦντι	κατηγορούσῃ	κατηγοροῦντι
αιτ.	κατηγοροῦντα	κατηγοροῦσαν	κατηγοροῦν
κλητ.	κατηγορῶν	κατηγοροῦσα	κατηγοροῦν
πληθυντικός ἀριθμός			
	αρσ.	θηλ.	ουδ.
ονομ.	κατηγοροῦντες	κατηγοροῦσαι	κατηγοροῦντα
γεν.	κατηγορούντων	κατηγορουσῶν	κατηγορούντων
δοτ.	κατηγοροῦσι	κατηγορούσαις	κατηγοροῦσι
αιτ.	κατηγοροῦντας	κατηγορούσας	κατηγοροῦντα
κλητ.	κατηγοροῦντες	κατηγοροῦσαι	κατηγοροῦντα

ενικός αριθμός						
	αρσ.	**θηλ.**	**ουδ.**	**αρσ.**	**θηλ.**	**ουδ.**
ονομ.	φεύγων	φεύγουσα	φεῦγον	ὤν	οὖσα	ὄν
γεν.	φεύγοντος	φευγούσης	φεύγοντος	ὄντος	οὔσης	ὄντος
δοτ.	φεύγοντι	φευγούσῃ	φεύγοντι	ὄντι	οὔσῃ	ὄντι
αιτ.	φεύγοντα	φεύγουσαν	φεῦγον	ὄντα	οὖσαν	ὄν
κλητ.	φεύγων	φεύγουσα	φεῦγον	ὤν	οὖσα	ὄν
πληθυντικός ἀριθμός						
	αρσ.	**θηλ.**	**ουδ.**	**αρσ.**	**θηλ.**	**ουδ.**
ονομ.	φεύγοντες	φεύγουσαι	φεύγοντα	ὄντες	οὖσαι	ὄντα
γεν.	φευγόντων	φευγουσῶν	φευγόντων	ὄντων	οὐσῶν	ὄντων
δοτ.	φεύγουσι	φευγούσαις	φεύγουσι	οὖσι	οὔσαις	οὖσι
αιτ.	φεύγοντας	φευγούσας	φεύγοντα	ὄντας	οὔσας	ὄντα
κλητ.	φεύγοντες	φεύγουσαι	φεύγοντα	ὄντες	οὖσαι	ὄντα

ενικός αριθμός				πληθυντικός αριθμός		
	αρσ.	**θηλ.**	**ουδ.**	**αρσ.**	**θηλ.**	**ουδ.**
ονομ.	εἰωθώς	εἰωθυῖα	εἰωθός	εἰωθότες	εἰωθυῖαι	εἰωθότα
γεν.	εἰωθότος	εἰωθυίας	εἰωθότος	εἰωθότων	εἰωθυιῶν	εἰωθότων
δοτ.	εἰωθότι	εἰωθυίᾳ	εἰωθότι	εἰωθῶσι	εἰωθυίαις	εἰωθῶσι
αιτ.	εἰωθότα	εἰωθυῖαν	εἰωθός	εἰωθότας	εἰωθυίας	εἰωθότα
κλητ.	εἰωθώς	εἰωθυῖα	εἰωθός	εἰωθότες	εἰωθυῖαι	εἰωθότα

ΧΡΟΝΙΚΕΣ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ					
Ενεστώτας	**Παρατατικός**	**Μέλλοντας**	**Αόριστος**	**Παρακείμενος**	**Υπερσυντέλικος**
φεύγουσιν	ἔφευγον	φεύξονται/ φευξοῦνται	ἔφυγον	πεφεύγασιν	ἐπεφεύγεσαν
δέονται	ἐδέοντο	δεήσονται/ δεηθήσονται	ἐδεήθησαν	δεδέηνται	—
ἐπανίωσιν	—	—	ἐπανέλθωσιν	ἐπανεληλυθότες ὦσιν	—
διαμαρτάνοντες	—	διαμαρτησόμενοι	διαμαρτόντες	διημαρτηκότες	—
λοιδοροῦσι	ἐλοιδόρουν	λοιδορήσουσι	ἐλοιδόρησαν	λελοιδορήκασι	—
προσφερομένας	—	προσοισομένας/ προσοισθησομένας/ προσενεχθησομένας	προσενεγκαμένας/ προσενεχθείσας	προσενηνεγμένας	—
πολιτεύομαι	ἐπολιτευόμην	πολιτεύσομαι	ἐπολιτευσάμην/ ἐπολιτεύθην	πεπολίτευμαι	ἐπεπολιτεύμην

ΧΡΟΝΙΚΕΣ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ					
Ενεστώτας	**Παρατατικός**	**Μέλλοντας**	**Αόριστος**	**Παρακείμενος**	**Υπερσυντέλικος**
ἀτυχῶ	ἠτύχουν	ἀτυχήσω	ἠτύχησα	ἠτύχηκα	—
κατηγορῶν	—	κατηγορήσων/ κατερῶν	κατηγορήσας/ κατειπών	κατηγορηκώς κατειρηκώς	—
ἁλίσκομαι	ἡλισκόμην	ἁλώσομαι	ἑάλων/ ἥλων	ἑάλωκα/ ἥλωκα	ἑαλώκειν/ ἡλώκειν
ἄχθομαι	ἠχθόμην	ἀχθέσομαι/ ἀχθεσθήσομαι	ἠχθέσθην	[ἤχθημαι]	—
ἐστίν	ἦν	ἔσται	ἐγένετο	γέγονε	ἐγεγόνει
ἀγανακτῶ	ἠγανάκτουν	ἀγανακτήσω	ἠγανάκτησα	ἠγανάκτηκα	ἠγανακτήκειν
εἰμί	ἦ/ἦν	ἔσομαι	ἐγενόμην	γέγονα	ἐγεγόνειν
ἐλευθερῶν	—	ἐλευθερώσων	ἐλευθερώσας	ἠλευθερωκώς	—
ἐξελαύνεται	ἐξηλαύνετο	ἐξελάσεται/ ἐξελασθήσεται	ἐξηλάσατο/ ἐξηλάθη	ἐξελήλαται	ἐξελήλατο
ὀφείλει	ὤφειλε	ὀφειλήσει	ὠφείλησε/ ὤφελε	ὠφείληκε	ὠφειλήκει
ὤν	—	ἐσόμενος	γενόμενος	γεγονώς	—
ἀποθνῄσκει	ἀπέθνησκε	ἀποθανεῖται	ἀπέθανε	ἀποτέθνηκε	ἀπετεθνήκει
φεύγοντα	—	φευξόμενον/ φευξούμενον	φυγόντα	πεφευγότα	—
ἀγανακτεῖν	—	ἀγανακτήσειν	ἀγανακτῆσαι	ἠγανακτηκέναι	—
οἴεσθαι	—	οἰήσεσθαι	οἰηθῆναι	—	—
δεῖν	—	δεήσειν	δεῆσαι	δεδηκέναι	—
πάσχει	ἔπασχεν	πείσεται	ἔπαθεν	πέπονθε	ἐπεπόνθει
νομίζοιμι	—	νομίσοιμι	νομίσαιμι	νενομικώς εἴην	—
γίγνεσθαι	—	γενήσεσθαι	γενέσθαι	γεγονέναι/ γεγενῆσθαι	—
πάσχειν	—	πείσεσθαι	παθεῖν	πεπονθέναι	—

ΕΓΚΛΙΤΙΚΕΣ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ					
Οριστική	**Υποτακτική**	**Ευκτική**	**Προστακτική**	**Απαρέμφατο**	**Μετοχή**
φεύγουσιν	φεύγωσιν	φεύγοιεν	φευγόντων	φεύγειν	φεύγων, -ουσα, -ον
δέονται	δέωνται	δέοιντο	δείσθων/ δείσθωσαν	δεῖσθαι	δεόμενος,-η, -ον
ἐπανῆλθον	ἐπανέλθωσιν	ἐπανέλθοιεν	ἐπανελθόντων	ἐπανελθεῖν	ἐπανελθών,-ούσα, -όν
λοιδοροῦσι	λοιδορῶσι	λοιδοροῖεν	λοιδορούντων	λοιδορεῖν	λοιδορῶν,-οῦσα, -οῦν
ἐπολιτευσάμην	πολιτεύσωμαι	πολιτευσαίμην	—	πολιτεύσασθαι	πολιτευσάμενος,-η, -ον
ἠτύχησα	ἀτυχήσω	ἀτυχήσαιμι	—	ἀτυχῆσαι	ἀτυχήσας,-ασα, -αν
ἑάλων	ἁλῷ	ἁλοίην	—	ἁλῶναι	ἁλούς,-οῦσα, -όν
ἄχθομαι	ἄχθωμαι	ἀχθοίμην	—	ἄχθεσθαι	ἀχθόμενος,-η, -ον
ἐστίν	ᾖ	εἴη	ἔστω	εἶναι	ὤν, οὖσα, ὄν

ΕΓΚΛΙΤΙΚΕΣ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ					
Οριστική	**Υποτακτική**	**Ευκτική**	**Προστακτική**	**Απαρέμφατο**	**Μετοχή**
ἀγανακτῶ	ἀγανακτῶ	ἀγανακτοῖμι/ ἀγανακτοίην	—	ἀγανακτεῖν	ἀγανακτῶν,-οῦσα, -οῦν
εἰμί	ὦ	εἴην	—	εἶναι	ὤν, οὖσα, ὄν
ἐξηλάθη	ἐξελαθῇ	ἐξελαθείη	ἐξελαθήτω	ἐξελαθῆναι	ἐξελαθείς,-εῖσαι, -έν
ἀπέθανε	ἀποθάνῃ	ἀποθάνοι	ἀποθανέτω	ἀποθανεῖν	ἀποθανών,-οῦσα, -όν
ἔπαθεν	πάθῃ	πάθοι	παθέτω	παθεῖν	παθών,-ούσα, -όν
ἐνόμισα	νομίσω	νομίσαιμι	—	νομίσαι	νομίσας,-ασα, -αν

Α6. ΛΕΠΤΟΜΕΡΗΣ ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ

1. **Οἱ μέν ἄλλοι πάντες ἢ δέονται τῶν πολιτῶν:** κύρ. πρότ. κρίσης. **οἱ ἄλλοι:** υποκ. στο **δέονται** [: το ρήμα της πρότασης] **πάντες** κατηγ. προσδ. στο οἱ ἄλλοι: **τῶν πολιτῶν:** αντικ.
2. **ὅσοι φεύγουσιν ἀδίκως:** δευτ. τελ. πρότ. **ὅσοι:** υποκ. στο **φεύγουσιν** [: το ρήμα της πρότασης]. **ἀδίκως:** επιρρ. προσδ. τρόπου.
3. **ὅπως ἐπανέλθωσιν:** δευτ. τελ. πρότ. [**οἱ ἄλλοι:** ενν.]: υποκ. στο ἐπανέλθωσιν.
4. **ἢ διαμαρτόντες τούτου λοιδοροῦσι τάς ἑαυτῶν πατρίδας, ὡς φαύλως αὐτοῖς προσφερομένας:** κύρ. πρότ. κρίσης που συνδέεται παρατακτικά με την προηγούμενη κύρια (**1**) με το διαζευτικό σύνδεσμο **ἤ.** [**οἱ ἄλλοι:** ενν.]: υποκ. στο **λοιδοροῦσι** και στην μτχ. **διαμαρτόντες:** υποθ. μτχ. **τούτου:** αντικ. στη μτχ. διαμαρτόντες. **τάς ἑαυτῶν:** επιθ. προσδ. στο **πατρίδας:** αντικ. στο λοδοροῦσι και υποκ. στη μτχ. **ὡς προσφερομένας:** αιτιολ. μτχ. υποκειμενής αιτιολογίας με το **ὡς. φαύλως:** επιρρ. προσδ. τρόπου. **αὐτοῖς:** αντικ. στη μτχ. προσφερομένας

ΥΠΟΘΕΤΙΚΟΣ λόγος: διαμαρτόντες· [: ἐάν διαμάρτωσι] - **υπόθεση** → λοιδοροῦσι: **απόδοση: λανθάνων** υποθ. λόγος με υπόθεση την υποθ. μτχ. διαμαρτόντες· δηλώνει την αόριστη επανάληψη στο **παρόν** καί στο **μέλλον.**

5. **ἐγώ δέ ἄχθομαι μέν:** κύρ. πρότ. κρίσης. **ἐγώ:** υποκ. του **ἄχθομαι:** το ρήμα της πρότασης.
6. **ἐπείπερ ἅπαξ ἀναξίως ἠτύχησα [τούτων]:** δευτ. αιτιολ. πρότ. που εισάγεται με τον αιτιολογικό σύνδεσμο **ἐπεί** που είναι ενωμένος με το εγκλιτικό μόριο **περ** για να ενισχυθεί η σημασία του [του συνδέσμου η σημασία]. [**ἐγώ:** ενν.]: υποκ. στο **ἠτύχησα** [: το ρήμα της πρότασης]. **ἅπαξ:** επιρρ. προσδ. του ποσού. **ἀναξίως:** επιρρ. προσδ. του τρόπου.
7. **ὧν ἐπολιτευσάμην:** δευτ. αναφ. προσδιοριστική πρότ. στο [**τούτων**] που ἔχει παραλειφθεί λόγω έλξης του αναφορικού. [**ἐγώ:** ενν.]: υποκ. στο **ἐπολιτευσάμην** [το ρήμα της πρότασης]. **ὧν** [: αντί **ἅ**]: σύστοιχο αντικ. στο επολιτευσάμην.

ΠΡΟΣΕΞΕ. Τό **πολιτεύομαι** της παραπάνω πρότασης δέχεται αντικείμενο σε αιτιακή· γι᾽ αυτό έπρεπε η κανονική σύνταξη να είναι: **τούτων, ἅ ἐπολιτευσάμην**· όμως το **ἅ** έλκεται από το **τούτων** της προηγούμενης πρότασης καί τίθεται στη πτώση της δεικτική αντωνυμίας, σε γενική [: **ὧν**], και ταυτόχρονα παραλείπεται και η δεικτική αντωνυμίαν **τούτων.** Εδώ έχουμε έλξη του αναφορικού.

• **Έλξη του αναφορικού** λέγεται το συντακτικό φαινόμενο κατά το οποίο η αναφορική αντωνυμία δεν τίθεται σε πτώση αιτιατική, όπως απαιτεί η σύνταξη στην αναφορική πρόταση [η αιτιακή αυτή είναι σχεδόν πάντα αντικείμενο], αλλά τίθεται σε πτώση **γενική** ή **δοτική,** γιατί έλκεται από την πτώση της λέξης που αυτή [δηλ. η αναφορική] προσδιορίζει.
Βλέπε λεπτομερή περιγραφή **ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟ** Ελ. Κ. Βολονάκη σε. **405.**

8. καί κατηγορῶν ἄλλων αὐτός ἑάλων: δευτ. αιτιολ. πρότ. που συνδέεται με την προηγούμενη αιτιολογική (6) παρατατικά με το συμπλεκτικό σύνδεσμο **καί. αὐτός:** υποκ. στο **ἑάλων** [: το ρήμα της πρότασης] και στη μτχ. **κατηγορῶν:** εναντιωματική μτχ. **ἄλλων:** αντικ. στη μτχ.

9. ὥσπερ εἰκός ἐστιν [ἄχθεσθαι]: δευτ. αναφορική παραβολική πρότ. που δηλώνει τρόπο. **[μέ:** ενν.]: υποκ. στο [**ἄχθεσθαι:** ενν.]: τελ. απαρέμφ. υποκ. στην απρόσωπη έκφραση **εἰκός ἐστιν** [: το ρήμα της πρότασης].

10. ἀγανακτῶ δέ οὐδέν: κύρ. πρότ. κρίσης· συνδέονται παρατακτικά, αυτή καί η προηγούμενη πρότ. (5), με τους αντιθετικούς συνδέσμους **μέν-δέ.**
[**ἐγώ:** ενν.]: υποκ. στο **ἀγανακτῶ. οὐδέν:** σύστοιχο αντικ. [: **οὐδεμίαν ἀγανάκτησιν**].

11. Οὐ γάρ οὕτως ἔγωγε ἠλίθιός εἰμι: κύρ. πρότ. κρίσης. **ἠλίθιος:** κατηγ. στο **ἔγωγε:** υποκ.του **εἰμι** [το ρήμα της πρότασης είναι συνδετικό]. **οὕτως:** επιρρ. προσδ. του ποσού.

12. ὥστε ταύτῃ τῇ πόλει Αἰσχίνην τόν Ἀτρομήτου φεύγοντα ἀγανακτεῖν οἴεσθαι δεῖν: δευτ. συμπερασματική απαρεμφατική πρόταση που εκφέρεται με το απαρέμφατο **οἴεσθαι** [απαρέμφατο σε θέση ρήματος]. **Αἰσχίνην:** υποκ. στο οἴεσθαι. **ἀγανακτεῖν:** τελ. απαρέμφ. υποκ. στο απρόσωπο **δεῖν:** ειδ. απαρέμφ. αντικ. στο οἴεσθαι. **τόν Ἀρομήτου:** παράθεση στο Αἰσχίνην.[**Αἰσχίνην:** ενν.]: υποκ. στο ἀγανακτεῖν και στη μτχ. **φεύγοντα:** αιτιολ. μτχ. **τῇ πόλει:** αντικ. στο ἀγανακτεῖν.

13. ἐξ ἧς πόλεως Θεμιστοκλῆς ὁ τήν Ἑλλάδα ἐλευθερώσας ἐξηλάθη: δευτ. αναφ. προσδιοριστική πρότ. στο τῇ **πόλει** της προηγούμενης πρότασης (12). **Θεμιστοκλῆς:** υποκ. στο **ἐξηλάθη** [: το ρήμα της πρότασης] και στη μτχ. **ἐλευθερώσας:** επιθ. μτχ. επιθ. προσδ. στο Θεμιστοκλῆς. **ἐκ πόλεως:** εμπρόθ. προσδ. κίνησης από τόπο. **ἧς:** επιθ. προσδ. στο πόλεως.

14. καί ὅπου Μιλτιάδης γέρων ὢν ἐν τῷ δεσμοτηρίῳ ἀπέθανε: δευτ. αναφ. προσδ. πρότ. στο **τῇ πόλει** της προηγούμενης πρότασης (12). **Μιλιτάδης:** υποκ. στο **ἀπέθανε** [: το ρήμα της πρότασης] και στη μτχ. **ὢν:** εναντιωματική μτχ. **γέρων:** κατηγ. στο Μιλτιάδης μέσω του συνδετικού τύπου ὢν [: μτχ. του συνδετικού

εἰμί]. **ὅπου:** επιρρ. προσδ. στάσης σε τόπο. **ἐν τῷ δεσμοτηρίῳ:** εμπρόθ. προσδ. στάσης σε τόπο.

15. ὅτι μικρόν ὤφειλε τῷ δημοσίῳ: δευτ. αιτιολ. πρότ. [**Μιλτιάδης:** ενν.] υποκ. στο **ὤφειλε** [: το ρήμα της πρότασης]. **μικρόν:** σύστοιχο αντικ. **τῷ δημοσίῳ:** αντικ.

16. εἴ τι τῶν εἰοθότων Ἀθήνησιν ἔπαθεν: δευτ. αιτιολ. πρότ. υποθετικής αιτιολογίας που εξαρτάται από το **ἀγανακτεῖν** [: απαρέμφατο του ἀγανακτῶ: **ρήμα ψυχικού πάθους**] της προηγούμενης πρότασης (12). [**Αἰσχίνης:** ενν..]: υποκ. στο **ἔπαθεν. τῶν εἰοθότων:** επιθ. μτχ. γεν. διαιρετική από το **τί:** σύστοιχο αντικ. στο ἔπαθεν. **Ἀθήνησιν:** επιρρ. προσδ. στάση σε τόπο.

ΠΡΟΣΕΞΕ. Πολλές φορές οι αιτιολογικές προτάσεις που εξαρτώνται από ρήματα που σημαίνουν **ψυχικό πάθος** (όπως: ἀγανακτῶ, ἥδομαι, χαίρω κ.λπ.) ή από **συνώνυμες** με αυτά **φράσεις** (όπως δεινόν ἐστι, αἰσχρόν ἐστι κ.λπ.) αντί να εισάγονται με το σύνδεσμο **ὅτι**, εισάγονται με τον **εἰ** [= γιατί, που, αν] ως αιτιολογικό, όταν δηλώνουν αιτιολογία **αβέβαιη,** αιτιολογία δηλ. που είναι δυνατό να αμφισβητηθεί ή **υποθετική** (όπως η παραπάνω πρόταση), ανεξάρτητα με το πώς εκφέρονται.

17. Ἀλλ᾽ ἔγωγε καί λαμπρόν εἰκότως μοι νομίσαιμ᾽ ἄν αὐτό γενέσθαι, τό μετ᾽ ἐκείνων ἐν ἀδοξίᾳ παρά τοῖς ἔπειτα ἀνθρώποις καί ἄξιος τοῦ ὅμοια παθεῖν ἐκείνοις γεγονέναι: κύρ. πρότ. κρίσης. **ἔγωγε:** υποκ. στο **νομίσαιμ᾽(ι) ἄν** [: το ρήμα της πρότασης, δυνητική ευκτική] και στο τό γεγονέναι. **λαμπρόν:** κατηγ. στο **αὐτό:** υποκ. στο **γενέσθαι** [: ετεροπροσωπία]: ειδ. απαρέμφ. αντικ. στο ρήμα. **καί:** έχει τεθεί για να ενισχύσει τη σημασία του επιθέτου λαμπρόν. **μοι:** δοτ. προσωπική χαριστική. **εἰκότως:** επιρρ. προσδ. τρόπου. **τό γεγονέναι:** έναρθρο απαρέμφ. επεξήγηση στο αὐτό. **μετ᾽ ἐκείνων:** εμπρόθ. προσδ. της συνοδείας. **ἐν ἀδοξίᾳ:** εμπρόθ. προσδ. κατάστασης. **παρά τοῖς ἀνθρώποις:** εμπρόθ. προσδ. που δηλώνει κρίση. **τοῖς ἔπειτα:** επιθ. προσδ. στο ἀνθρωποις. **τοῦ παθεῖν:** έναρθρο απαρέμφ. γεν. της αξίας από το **ἄξιος:** κατηγ. στο ἔγωγε. **ἐκείνοις:** δοτ. αντικ. από το **ὅμοια** [: όμοια πάθη]: σύστοιχο αντικ. στο παθεῖν.

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

στις ερμηνευτικές ερωτήσεις των σελ. 81-82 του σχ. βιβλίου

1. Πώς παρουσιάζει την εξορία του ο συγγραφέας της επιστολής; Γιατί επικαλείται τις περιπτώσεις του Θεμιστοκλή και του Μιλτιάδη;

Ο συγγραφέας φαίνεται απογοητευμένος από τη συμπεριφορά των Αθηναίων απέναντί του. Δηλώνει ότι λυπάται για την αχαριστία και την αδικία σε βάρος του. Όμως από την άλλη πλευρά θεωρεί την άδικη εξορία του ως κάτι τιμητικό, γιατί χάρη σ' αυτή συγκαταλέγεται στις μεγάλες προσωπικότητες, όπως είναι ο Θεμιστοκλής και ο Μιλτιάδης, το μεγαλείο των οποίων δεν μπόρεσαν να εκτιμήσουν οι σύγχρονοί τους Αθηναίοι. Με το ρητορικό αυτό τέχνασμα ο συγγραφέας της επιστολής δίνει την εντύπωση ότι βλέπει τα πράγ-

ματα πιο καθαρά από την πλειονότητα των Αθηναίων και ότι εξαιτίας της ανωτερότητάς του μπορεί να δεχτεί την εξορία του ως ευλογία, αφού τον κατατάσσει στους σημαντικούς άνδρες της εποχής.

2. Πώς αξιολογείτε την πειστικότητα του επιχειρήματος που χρησιμοποιείται στο κείμενο;

Ο συγγραφέας της επιστολής, προκειμένου να πείσει για τα λεγόμενά του, επικαλείται ως συγκεκριμένα παραδείγματα τις περιπτώσεις επιφανών αδρών, όπως είναι ο Θεμιστοκλής και ο Μιλτιάδης, οι οποίοι αδικήθηκαν επίσης από τους Αθηναίους. Μέσω των συγκεκριμένων παραδειγμάτων οι ισχυρισμοί του γίνονται πιο πειστικοί. Επιπλέον τα ονόματα αυτά προκαλούν και συναισθηματική φόρτιση στον αναγνώστη εκείνης της εποχής, γιατί πρόκειται για προσωπικότητες, που συνέβαλαν αποφασιστικά στην ανάπτυξη της αθηναϊκής δύναμης. Επομένως το επιχείρημα καθίσταται αρκετά πειστικό μέσω των παραδειγμάτων, που στοχεύουν στη λογική αλλά και στο συναίσθημα.

3. Σε ποια σημεία του κειμένου διακρίνετε διάθεση πικρής ειρωνίας για τη στάση των Αθηναίων προς τον συντάκτη της επιστολής;

Ο συγγραφέας με ειρωνική διάθεση τονίζει ότι αυτό που του συνέβη είναι κάτι που συνηθίζεται στην αθηναϊκή κοινωνία. Οι Αθηναίοι, όπως ισχυρίζεται, συνηθίζουν να αδικούν τους σημαντικούς άνδρες. Συνεχίζει τα ειρωνικά του σχόλια παρουσιάζοντας ως θετικό γεγονός την εξορία του. Υποστηρίζει ότι είναι τιμητικό να εξορίζεσαι από μια πόλη, η οποία εξόρισε δύο τόσο σημαντικές προσωπικότητες, όπως είναι ο Θεμιστοκλής και ο Μιλτιάδης. Μάλιστα δηλώνει ότι θα ήταν ηλίθιος όποιος πίστευε το αντίθετο.

4. Γνωρίζετε από την περίοδο της Επανάστασης του 1821 και τις πρώτες μετεπαναστατικές δεκαετίες περιπτώσεις επώνυμων αγωνιστών προς τους οποίους το ελληνικό κράτος επέδειξε αγνωμοσύνη;

Κατά τη διάρκεια της Ελληνικής Επανάστασης του 1821 ο Θεόδωρος Κολοκοτρώνης αναδείχτηκε σε μία από τις μεγαλύτερες ηγετικές προσωπικότητες αναπτύσσοντας έντονη πολεμική και πολιτική δραστηριότητα. Μετά το τέλος της Επανάστασης ο Κολοκοτρώνης στάθηκε στο πλευρό του Καποδίστρια ως αρχηγός της κομματικής παράταξης των ρωσόφιλων. Αργότερα, όμως, η Βαυαρική Αντιβασιλεία τον έμπλεξε σε συνωμοτική κίνηση και τον κατηγόρησε για έσχατη προδοσία. Ο Κολοκοτρώνης καταδικάστηκε και κινδύνευσε να αποκεφαλιστεί. Την τελευταία στιγμή, όμως, άλλαξε η ποινή του. Αφού παρέμεινε πολύ καιρό φυλακισμένος, όταν απελευθερώθηκε, παραιτήθηκε από κάθε κομματική δραστηριότητα. Ως το τέλος της ζωής του έχαιρε του σεβασμού και της εκτίμησης όλων των Ελλήνων.

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΑ - ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΚΑ: Επαναληπτικές ασκήσεις

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

στις ετυμολογικές ασκήσεις της σελ. 82 του σχ. βιβλίου

1. Να σχηματίσετε ρηματικά επίθετα σε -τέος και, όπου είναι δυνατόν, σε -τος από τα σύνθετα ρ. ἐπιχειρέω-ἐπιχειρῶ, ἀναγράφω και παραδίδωμι.

ἐπιχειρέω, ἐπιχειρῶ : ἐπιχειρητέος
ἀναγράφω : ἀναγραπτέος, ἀνάγραπτος
παραδίδωμι : παραδοτέος, παραδοτός

2. Από το ρ. πάσχω του κειμένου της Ενότητας:

α) να γράψετε όσο περισσότερες παράγωγες λέξεις της α.ε. μπορείτε (θέματα του ρήματος: παθ-, πενθ-).

Παράγωγες λέξεις: πάθος, πάθημα, πάθησις, παθητικός, πένθεια, πένθημα, πενθήμων, πενθήρης, πενθητήρ, πένθιμος, πένθος

β) να σχηματίσετε τις σύνθετες λέξεις της α.ε. που ζητούνται στον ακόλουθο πίνακα και να βρείτε τις παράγωγές τους.

συνθετικά	σύνθετη λέξη	παράγωγη λέξη
εὖ + πάσχω	(επίθ.) εὐπαθής, -ές	(ουσ.) εὐπάθεια
σύν + πάσχω	(επίθ.) συμπαθής, -ές	(ουσ.) συμπάθεια (ρήμα) συμπαθέω, συμπαθῶ
πολύ + πάσχω	(επίθ.) πολυπαθής, -ές	
κακός + πάσχω	(επίθ.) κακοπαθής, -ές	(ουσ.) κακοπάθεια (ρήμα) κακοπαθέω, κακοπαθῶ

3. Να αντιστοιχίσετε τα ρήματα της στήλης Α΄ με τις ομόρριζες λέξεις τους στη στήλη Β΄ (ένα στοιχείο της στήλης Α΄ περισσεύει):

Α΄	Β΄
1. λοιδορέω, λοιδορῶ	**α.** πολίτευμα
2. δέδοικα, δέδια	**β.** ἀληθής
3. τυγχάνω	**γ.** νόμισμα
4. ἐκλανθάνω	**δ.** λοιδορία
5. διαμαρτάνω	**ε.** δέος
6. πολιτεύω	**στ.** εὐτυχία
7. νομίζω	**ζ.** λάθος
8. δέομαι	**η.** ἁμαρτία
	θ. πολιτικός
1–δ, 2–ε, 3–6, 4–ζ, 5–η, 6–α και θ, 7–γ	

4. Να κατατάξετε τα ουσιαστικά της άσκησης 3 (στήλη Β΄) στην κατηγορία που ανήκουν ως προς τη σημασία τους:

ενέργεια, κατάσταση	αποτέλεσμα ενέργειας
λοιδορία	πολίτευμα
	νόμισμα
εὐτυχία	λάθος
ἁμαρτία	δέος

ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

Ετυμολογικού περιεχομένου

1. Να σχηματίσετε ουσιαστικά της α.ε. παράγωγα των παρακάτω ρημάτων με τη σημασία που ζητείται:

βαίνω (τόπο) : .....
πάσχω (αποτέλεσμα ενέργειας) : .....
φθείρω (ενέργεια) : .....
λογίζομαι (ενέργεια) : .....
ἡγέομαι, ἡγοῦμαι (πρόσωπο που ενεργεί) : .....
[**Απάντηση:** βαίνω: **βάθρον**, πάσχω: **πάθος**, φθείρω: **φθορά**, λογίζομαι: **λογισμός**, ἡγοῦμαι: **ἡγεμών**]

2. Να βρείτε από ποια ρήματα παράγονται τα παρακάτω ουσιαστικά:

σκαπάνη : ..... κάθαρμα : .....
κλητήρ : ..... ψεῦδος : .....
οἰκήτωρ : .....
[**Απάντηση:** σκαπάνη: **σκάπτω**, κάθαρμα: **καθαίρω**, κλητήρ: **καλέω, καλῶ**, ψεῦδος: **ψεύδομαι**, οἰκήτωρ: **οἰκέω**, **οἰκῶ**]

ΜΕΡΟΣ Γ΄

ΣΥΝΤΑΞΗ: Οι επιρηματικές δευτερεύουσες προτάσεις (μέρος α΄)

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΑ ΣΧΟΛΙΑ

- **Επιρρηματικές** προτάσεις είναι οι **τελικές, συμπερασματικές, αιτιολογικές, χρονικές, υποθετικές, εναντιωματικές** ή **παραχωρητικές** και ένα μέρος από τις **αναφορικές.**
- Οι επιρρηματικές προτάσεις χρησιμοποιούνται κυρίως ως **επιρρηματικοί προσδιορισμοί** σε κάποιο ρηματικό τύπο της πρότασης την οποία προσδιορίζουν, αλλά και ως **επεξηγήσεις.**

Αιτιολογικές προτάσεις:

Αιτιολογικές λέγονται οι δευτερεύουσες επιρρηματικές προτάσεις που δηλώνουν **αιτία** [αναγκαστικό αίτιο] και αιτιολογούν το περιεχόμενο της πρότασης την οποία προσδιορίζουν.

Εισάγονται με τους αιτιολογικούς συνδέσμους **ὅτι** (= γιατί πράγματι) [δηλώνει πραγματική αιτιολογία], **διότι, ὡς** (= επειδή τάχα) [δηλώνει υποκειμενική αιτιολογία], με τους [κυρίως χρονικούς] συνδέσμους **ἐπεί, ἐπειδή, ὅτε, ὁπότε,** με το υποθετικό **εἰ** [δηλώνει αβέβαιη, υποθετική αιτιολογία].

- Δέχονται άρνηση **οὐ,** γιατί είναι προτάσεις κρίσης.

Εκφέρονται με τις εγκλίσεις των προτάσεων κρίσης: **οριστική** (για να δηλώσουν πραγματικό αίτιο), **δυνητική οριστική** (για να δηλώσουν μη πραγματικό αίτιο), **δυνητική ευκτική** (για να δηλώσουν αίτιο δυνατό στο παρόν ή στο μέλλον), με **ευκτική του πλαγίου λόγου** (για να δηλώσουν υποκειμενικό αίτιο, όταν εξαρτώνται από ιστορικό χρόνο)

ΣΥΝΤΑΚΤΚΗ θέση. Χρησιμοποιούνται ως **προσδιορισμοί της αιτίας** ή ως **επεξηγήσεις.**

- **Εξαρτώνται** από ρήματα **ψυχικού πάθους.**

ΠΡΟΣΕΞΕ. Οι σύνδεσμοι **ἐπεί** και **ὡς,** όταν βρίσκονται στην αρχή περιόδου ή ημιπεριόδου και δεν υπάρχει άλλη κύρια πρόταση στην περίοδο ή την ημιπερίοδο αυτήν, **εισάγουν κύριες προτάσεις**.

Τελικές προτάσεις:

Τελικές λέγονται οι δευτερεύουσες επιρρηματικές προτάσεις που δηλώνουν το **σκοπό** [τελικό αίτιο] της ενέργειας του υποκειμένου του ρηματικού τύπου της πρότασης από τον οποίο εξαρτώνται.

Εισάγονται με τους τελικούς συνδέσμους **ἵνα, ὅπως, ὡς.**

- Δέχονται άρνηση **μή.**

Εκφέρονται με **υποτακτική,** για να δηλώσουν σκοπό προσδοκώμενο, με **ευκτική πλαγίου λόγου,** όταν εξαρτώνται από ιστορικό χρόνο και δηλώνουν σκοπό υποκειμενικό ή αβέβαιο, με **οριστική ιστορικού χρόνου,** για να δηλώσουν ένα σκοπό που δεν είναι δυνατό να πραγματοποιηθεί.

Εξαρτώνται από ρήματα που σημαίνουν **κίνηση** ή **ενέργεια.**

ΣΥΝΤΑΚΤΚΗ θέση. Χρησιμοποιούνται ως επιρρηματικοί **προσδιορισμοί του σκοπού** ή ως **επεξηγήσεις** κυρίως στο ουδέτερο της δεικτικής αντωνυμίας **τοῦτο.**

Συμπερασματικές προτάσεις:

Συμπερασματικές λέγονται οι δευτερεύουσες επιρρηματικές προτάσεις που δηλώνουν το **συμπέρασμα** ή το **αποτέλεσμα** ή το **επακολούθημα** μιας ενέργειας του υποκειμένου του ρηματικού τύπου της πρότασης, την οποία προσδιορίζουν. Οι συμπερασματικές προτάσεις λέγονται και προτάσεις **αποτελεσματικές** ή προτάσεις **ακολουθίας.**

Εισάγονται με τους συμπερασματικούς συνδέσμους **ὥστε, ὡς**, με τις φράσεις **ἐφ' ᾧ, ἐφ' ᾧτε** (= με τον όρο, με τη συμφωνία, με την προϋπόθεση).

- Δέχονται άρνηση **οὐ,** όταν είναι προτάσεις κρίσης, και **μή**, όταν είναι προτάσεις επιθυμίας.

Εκφέρονται με **οριστική** (για να δηλώσουν το πραγματικό αποτέλεσμα), με **δυνητική οριστική** (για να δηλώσουν το αποτέλεσμα που μπορούσε να πραγματοποιηθεί στο παρελθόν, αλλά δεν πραγματοποιήθηκε – δυνατό στο παρελθόν), με **δυνητική ευκτική** (για να δηλώσουν το δυνατό στο παρόν ή στο μέλλον), με **απαρέμφατο τελικό** (για να δηλώσουν το ενδεχόμενο αποτέλεσμα ή τον επιδιωκόμενο σκοπό ή όρο/ συμφωνία/ προϋπόθεση, οπότε εισάγονται με τα **ἐφ' ᾧ** ή **ἐφ' ᾧτε**), με **ευκτική πλαγίου λόγου** (όταν εξαρτώνται από ιστορικό χρόνο και δηλώνουν το αποτέλεσμα ως υποκειμενικό και αβέβαιο).

ΣΥΝΤΑΚΤΚΗ θέση. Χρησιμοποιούνται ως **επιρρηματικοί προσδιορισμοί** του **αποτελέσματος** ή του **σκοπού** ή της **συμφωνίας** ή ως **επεξηγήσεις** ή ως **β΄ όρος σύγκρισης.**

ΠΡΟΣΕΞΕ. Οι σύνδεσμοι **ὥστε** και **ὡς,** όταν βρίσκονται στην αρχή περιόδου ή ημιπεριόδου και δεν υπάρχει άλλη κύρια πρόταση στην περίοδο ή στην ημιπερίοδο αυτή, εισάγουν **κύριες προτάσεις** και μεταφράζονται με τα **επομένως, λοιπόν, γι' αυτό**.

Εναντιωματικές – παραχωρητικές προτάσεις

Παραχωρητική ή **ενδοτική** ή **εναντιωματική** λέγεται η δευτερεύουσα επιρρηματική πρόταση της οποίας το περιεχόμενο δηλώνει **εναντίωση** ή **αντίθεση** ή **παραχώρηση** προς το περιεχόμενο της πρότασης που αυτή προσδιορίζει.

Εισάγονται με τους υποθετικούς συνδέσμους **εἰ, ἐάν, ἄν,** αφού προστεθούν σ' αυτούς οι σύνδεσμοι **καί, οὐδέ, μηδέ.**

Με τους συνδέσμους **εἰ καί, ἐάν καί, ἄν καί** (= αν και, μολονότι) εισάγονται, όταν η παραχώρηση γίνεται σε κάτι **πραγματικό.** Με τους συνδέσμους **καί εἰ, καί ἐάν, καί ἄν, κἄν** (= κι αν ακόμη) εισάγονται, όταν η παραχώρηση γίνεται σε κάτι **μη πραγματικό** ή **αβέβαιο.** Με τους συνδέσμους **οὐδ' εἰ, οὐδ' ἐάν, οὐδ' ἄν, μήδ' εἰ, μήδ' ἐάν, μήδ' αν** (= ούτε και αν) εισάγονται, όταν το περιεχόμενο της πρότασης είναι **αρνητικό.**

- Δέχονται άρνηση **μή** και σπάνια **οὐ.**

Εκφέρονται με **οριστική, υποτακτική** και **ευκτική** (όπως και οι υποθετικές προτάσεις, βλ. Ενότητα 11, Μέρος Γ΄).

ΣΥΝΤΑΚΤΚΗ θέση. Χρησιμοποιούνται ως **επιρρηματικοί προσδιορισμοί** της **παραχώρησης** ή της **εναντίωσης** ή της **αντίθεσης.**

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

στις συντακτικές ασκήσεις της σελ. 85 του σχ. βιβλίου

1. Στο κείμενο της Ενότητας να εντοπίσετε τις δευτερεύουσες επιρρηματικές προτάσεις των ειδών που διδαχθήκατε, να χαρακτηρίσετε το είδος τους και να βρείτε τη συντακτική θέση τους.

- **ὅπως ἐπανέλθωσιν:** δευτερεύουσα επιρρηματική τελική πρόταση
  εισάγεται με τον τελικό σύνδεσμο **ὅπως**
  εκφέρεται με υποτακτική, για να δηλώσει σκοπό προσδοκώμενο
  λειτουργεί ως επιρρηματικός προσδιορισμός του σκοπού στο δέονται
- **ἐπείπερ ἅπαξ ἀναξίως ἠτύχησα:** δευτερεύουσα επιρρηματική αιτιολογική πρόταση
  εισάγεται με τον αιτιολογικό σύνδεσμο **ἐπεί**
  εκφέρεται με οριστική, για να δηλώσει το πραγματικό
  λειτουργεί ως επιρρηματικός προσδιορισμός της αιτίας στο ἄχθομαι και ἀγανακτῶ (ρήματα ψυχικού πάθους)
- **καί κατηγορῶν ἄλλων αὐτός ἑάλων:** δευτερεύουσα επιρρηματική αιτιολογική πρόταση (συνδέεται παρατακτικά με την προηγούμενη με το συμπλεκτικό σύνδεσμο **καί**)
  εισάγεται με τον αιτιολογικό σύνδεσμο **ἐπεί** (όπως η προηγούμενη)
  εκφέρεται με οριστική, για να δηλώσει το πραγματικό
  λειτουργεί ως επιρρηματικός προσδιορισμός της αιτίας στα ἄχθομαι και ἀγανακτῶ
- **ὅτι μικρόν ὤφειλε τῷ δημοσίῳ:** δευτερεύουσα επιρρηματική αιτιολογική πρόταση
  εισάγεται με τον αιτιολογικό σύνδεσμο **ὅτι**, (αντικειμενική αιτιολογία)

εκφέρεται με οριστική, για να δηλώσει το πραγματικό (παρόλο που εξαρτάται από ιστορικό χρόνο)
λειτουργεί ως επιρρηματικός προσδιορισμός της αιτίας στη φράση ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ ἀπέθανε

- **ὥστε ταύτῃ τῇ πόλει Αἰσχίνην τόν Ἀτρομήτου φεύγοντα ἀγανακτεῖν οἴεσθαι δεῖν:** δευτερεύουσα επιρρηματική συμπερασματική πρόταση
  εισάγεται με το συμπερασματικό σύνδεσμο **ὥστε** (που σχετίζεται με το δεικτικό επίρρημα οὕτως της κύριας πρότασης)
  εκφέρεται με απαρέμφατο τελικό, για να δηλώσει το ενδεχόμενο αποτέλεσμα
  λειτουργεί ως επιρρηματικός προσδιορισμός του αποτελέσματος στη φράση οὐκ ἠλίθιός εἰμι
- **εἴ τι τῶν εἰωθότων Ἀθήνησιν ἔπαθεν:** δευτερεύουσα επιρρηματική αιτιολογική πρόταση
  εισάγεται με τον αιτιολογικό σύνδεσμο **εἰ**, για να δηλώσει υποθετική αιτιολογία
  εκφέρεται με οριστική (πραγματικό)
  λειτουργεί ως επιρρηματικός προσδιορισμός της αιτίας στο ἀγανακτεῖν (ρήμα ψυχικού πάθους)

2. Στις παρακάτω περιόδους να χωρίσετε τις προτάσεις και να αναγνωρίσετε το είδος των επιρρηματικών δευτερευουσών προτάσεων:

α. Κἂν σύ μή θέλῃς, οἱ θεοί οὕτω βουλήσονται.
Κἂν σύ μή θέλῃς: δευτερεύουσα επιρρηματική παραχωρητική πρόταση
οἱ θεοί οὕτω βουλήσονται: κύρια πρόταση

β. Ἐνταῦθα ἐπιπίπτει χιών ἄπλετος, ὥστε ἀπέκρυψε καί τά ὅπλα καί τούς ἀνθρώπους.
Ἐνταῦθα ἐπιπίπτει χιών ἄπλετος: κύρια πρόταση
ὥστε ἀπέκρυψε καί τά ὅπλα καί τούς ἀνθρώπους: δευτερεύουσα επιρρηματική συμπερασματική πρόταση

γ. Κῦρος ἐνόμιζε φίλων δεῖσθαι, ὡς συνεργούς ἔχοι.
Κῦρος ἐνόμιζε φίλων δεῖσθαι: κύρια πρόταση
ὡς συνεργούς ἔχοι: δευτερεύουσα επιρρηματική τελική πρόταση

δ. Χαίρω ὅτι εὐδοκιμεῖς.
Χαίρω: κύρια πρόταση
ὅτι εὐδοκιμεῖς: δευτερεύουσα επιρρηματική αιτιολογική πρόταση

3. Στις παρακάτω περιόδους να χωρίσετε τις προτάσεις και να αναγνωρίσετε από συντακτική άποψη τις δευτερεύουσες επιρρηματικές αιτιολογικές προτάσεις:

α. Οἱ στρατηγοί ἐθαύμαζον ὅτι Κῦρος οὐ φαίνοιτο.
Οἱ στρατηγοί ἐθαύμαζον: κύρια πρόταση
ὅτι Κῦρος οὐ φαίνοιτο: δευτερεύουσα επιρρηματική αιτιολογική πρόταση
εισάγεται με τον αιτιολογικό σύνδεσμο **ὅτι**, (αντικειμενική αιτιολογία)
εκφέρεται με ευκτική πλαγίου λόγου, γιατί εξαρτάται από ιστορικό χρόνο (εθαύμαζον)
εξαρτάται από ρήμα ψυχικού πάθους (ἐθαύμαζον)
λειτουργεί ως επιρρηματικός προσδιορισμός της αιτίας στο ἐθαύμαζον

β. Μή θαυμάζετέ μου, ὅτι χαλεπῶς φέρω τοῖς παροῦσι πράγμασιν.
Μή θαυμάζετέ μου: κύρια πρόταση
ὅτι χαλεπῶς φέρω τοῖς παροῦσι πράγμασιν: δευτερεύουσα επιρρηματική αιτιολογική πρόταση
εισάγεται με τον αιτιολογικό σύνδεσμο **ὅτι**, γιατί δηλώνει αντικειμενική αιτιολογία
εκφέρεται με οριστική, γιατί δηλώνει το πραγματικό αίτιο
εξαρτάται από ρήμα ψυχικού πάθους (μή θαυμάζετε)
λειτουργεί ως επιρρηματικός προσδιορισμός της αιτίας στο μη θαυμάζετε

γ. Ἴσως οὖν τις ἄν ἐπιτιμήσειέ μοι, ὡς οὐκ ἐπαινῶ τούσδε τούς ἄνδρας.
Ἴσως οὖν τις ἄν ἐπιτιμήσειέ μοι: κύρια πρόταση
ὡς οὐκ ἐπαινῶ τούσδε τούς ἄνδρας: δευτερεύουσα επιρρηματική αιτιολογική πρόταση
εισάγεται με τον αιτιολογικό σύνδεσμο **ὡς**, γιατί δηλώνει υποκειμενική αιτιολογία
εκφέρεται με οριστική
εξαρτάται από ρήμα ψυχικού πάθους (ἄν ἐπιτιμήσειε)
λειτουργεί ως επιρρηματικός προσδιορισμός της αιτίας στο ἄν ἐπιτιμήσειε

δ. Ἐγώ συμβουλεύσαιμι ἄν πρός Κλέαρχον ἀπελθεῖν, ἐπεί οὐδένα ἄν εὕροιμεν στρατηγόν βελτίω.
Ἐγώ συμβουλεύσαιμι ἄν πρός Κλέαρχον ἀπελθεῖν: κύρια πρόταση
ἐπεί οὐδένα ἄν εὕροιμεν στρατηγόν βελτίω: δευτερεύουσα επιρρηματική αιτιολογική πρόταση
εισάγεται με τον αιτιολογικό σύνδεσμο **ἐπεί**
εκφέρεται με δυνητική ευκτική, γιατί δηλώνει το δυνατό στο παρόν ή στο μέλλον
εξαρτάται από το απαρέμφατο ἀπελθεῖν
λειτουργεί ως επιρρηματικός προσδιορισμός της αιτίας στο ἀπελθεῖν

4. Στις παρακάτω περιόδους να χωρίσετε τις προτάσεις και να αναγνωρίσετε από συντακτική άποψη τις δευτερεύουσες επιρρηματικές τελικές προτάσεις:

α. Μή μέλλωμεν, ἵνα μή ὁ καιρός παρέλθῃ.
Μή μέλλωμεν: κύρια πρόταση

ἵνα μή ὁ καιρός παρέλθῃ: δευτερεύουσα επιρρηματική τελική πρόταση
εισάγεται με τον τελικό σύνδεσμο ἵνα
εκφέρεται με υποτακτική, γιατί δηλώνει τον προσδοκώμενο σκοπό
εξαρτάται από ρήμα ενέργειας (μέλλωμεν)
λειτουργεί ως επιρρηματικός προσδιορισμός του σκοπού στο μή μέλλωμεν

β. Θράσυλλος Ἀθήνας ἔπλευσεν, ἵνα αἰτήσειε ναῦς.
Θράσυλλος Ἀθήνας ἔπλευσεν: κύρια πρόταση
ἵνα αἰτήσειε ναῦς: δευτερεύουσα επιρρηματική τελική πρόταση
εισάγεται με τον τελικό σύνδεσμο **ἵνα**
εκφέρεται με ευκτική πλαγίου λόγου, γιατί εξαρτάται από ιστορικό χρόνο (ἔπλευσεν)
εξαρτάται από ρήμα κίνησης (ἔπλευσεν)
λειτουργεί ως επιρρηματικός προσδιορισμός του σκοπού στο ἔπλευσεν

γ. Περί πολλοῦ ἄν ἐποιησάμην ἐπιστεῖλαί σοι ταῦτα πρό τῆς στρατείας, ἵνα μή τοιούτῳ κινδύνῳ περιέπεσες.
Περί πολλοῦ ἄν ἐποιησάμην ἐπιστεῖλαί σοι ταῦτα πρό τῆς στρατείας: κύρια πρόταση
ἵνα μή τοιούτῳ κινδύνῳ περιέπεσες: δευτερεύουσα επιρρηματική τελική πρόταση
εισάγεται με τον τελικό σύνδεσμο **ἵνα**
εκφέρεται με οριστική ιστορικού χρόνου, γιατί δηλώνει ένα σκοπό που δεν είναι δυνατό να πραγματοποιηθεί
εξαρτάται από ρήμα κίνησης (ἐπιστεῖλαι)
λειτουργεί ως επιρρηματικός προσδιορισμός του σκοπού στο ἐπιστεῖλαι

δ. Σόλων ἀπεδήμησεν, ἵνα μή τινα τῶν νόμων οἱ Ἀθηναῖοι λύσαιεν.
Σόλων ἀπεδήμησεν: κύρια πρόταση
ἵνα μή τινα τῶν νόμων οἱ Ἀθηναῖοι λύσαιεν: δευτερεύουσα επιρρηματική τελική πρόταση
εισάγεται με τον τελικό σύνδεσμο **ἵνα**
εκφέρεται με ευκτική πλαγίου λόγου, γιατί εξαρτάται από ιστορικό χρόνο (ἀπεδήμησεν)
εξαρτάται από ρήμα κίνησης (ἀπεδήμησεν)
λειτουργεί ως επιρρηματικός προσδιορισμός του σκοπού στο ἀπεδήμησεν

5. Στις παρακάτω περιόδους να χωρίσετε τις προτάσεις και να αναγνωρίσετε από συντακτική άποψη τις δευτερεύουσες επιρρηματικές συμπερασματικές προτάσεις:

α. Τήν ἀλήθειαν οὕτω φαίνου προτιμῶν, ὥστε πιστοτέρους εἶναι τούς σούς λόγους μᾶλλον ἤ τούς σούς ὅρκους.
Τήν ἀλήθειαν οὕτω φαίνου προτιμῶν: κύρια πρόταση

ὥστε πιστοτέρους εἶναι τούς σούς λόγους μᾶλλον ἤ τούς σούς ὅρκους: δευτερεύουσα επιρρηματική συμπερασματική πρόταση
εισάγεται με τον συμπερασματικό σύνδεσμο **ὥστε** (που συνδέεται με το δεικτικό επίρρημα οὕτω της κύριας πρότασης)
εκφέρεται με τελικό απαρέμφατο, γιατί δηλώνει το ενδεχόμενο αποτέλεσμα
εξαρτάται από το ρήμα φαίνου
λειτουργεί ως επιρρηματικός προσδιορισμός του αποτελέσματος στο φαίνου

β. Οἱ τριάκοντα πᾶν ἐποίησαν, ὥστε μή δοῦναι δίκην.
Οἱ τριάκοντα πᾶν ἐποίησαν: κύρια πρόταση
ὥστε μή δοῦναι δίκην: δευτερεύουσα επιρρηματική συμπερασματική πρόταση
εισάγεται με τον συμπερασματικό σύνδεσμο **ὥστε**
εκφέρεται με τελικό απαρέμφατο, γιατί δηλώνει τον επιδιωκόμενο σκοπό
εξαρτάται από το ρήμα ἐποίησαν
λειτουργεί ως επιρρηματικός προσδιορισμός του αποτελέσματος στο ἐποίησαν

γ. Ὅπλα κατεσκεύαζον, ὥστε τήν πόλιν ἄν ἡγήσω πολέμου ἐργαστήριον εἶναι.
Ὅπλα κατεσκεύαζον: κύρια πρόταση
ὥστε τήν πόλιν ἄν ἡγήσω πολέμου ἐργαστήριον εἶναι: δευτρεύουσα επιρρηματική συμπερασματική πρόταση
εισάγεται με τον συμπερασματικό σύνδεσμο **ὥστε**
εκφέρεται με δυνητική οριστική, γιατί δηλώνει το δυνατό στο παρελθόν
εξαρτάται από το ρήμα κατεσκεύαζον
λειτουργεί ως επιρρηματικός προσδιορισμός του αποτελέσματος στο κατεσκεύαζον

δ. Τοιαῦτα πεποίηκεν, ὥστε πολύ ἄν δικαιότερον διά ταῦτα τά ἔργα τοῦτον μισήσαιτε.
Τοιαῦτα πεποίηκεν: κύρια πρόταση
ὥστε πολύ ἄν δικαιότερον διά ταῦτα τά ἔργα τοῦτον μισήσαιτε: δευτρεύουσα επιρρηματική συμπερασματική πρόταση
εισάγεται με τον συμπερασματικό σύνδεσμο **ὥστε** (που σχετίζεται με τη δεικτική αντωνυμία τοιαῦτα της κύριας πρότασης)
εκφέρεται με δυνητική ευκτική, γιατί δηλώνει το δυνατό στο παρόν ή στο μέλλον
εξαρτάται από το ρήμα πεποίηκεν
λειτουργεί ως επιρρηματικός προσδιορισμός του αποτελέσματος στο πεποίηκεν

6. Στις παρακάτω περιόδους να χωρίσετε τις προτάσεις και να αναγνωρίσετε από συντακτική άποψη τις δευτερεύουσες επιρρηματικές εναντιωματικές – παραχωρητικές προτάσεις:

α. Εἰρήσεται τἀληθές, εἰ καί τισι δόξω λίαν παράδοξα λέγειν.

Εἰρήσεται τἀληθές: κύρια πρόταση
εἰ καί τισι δόξω λίαν παράδοξα λέγειν: δευτερεύουσα επιρρηματική εναντιωματική πρόταση
εισάγεται με τον εναντιωματικό σύνδεσμο **εἰ καί** (πραγματικό περιεχόμενο)
εκφέρεται με οριστική μέλλοντα, γιατί δηλώνει το πραγματικό στο μέλλον
εξαρτάται από το ρήμα εἰρήσεται
λειτουργεί ως επιρρηματικός προσδιορισμός της εναντίωσης στο εἰρήσεται

β. Εἰ καί χρημάτων εὐποροῦμεν, οὐκ εὐτυχοῦμεν.
οὐκ εὐτυχοῦμεν: κύρια πρόταση
Εἰ καί χρημάτων εὐποροῦμεν: δευτερεύουσα επιρρηματική εναντιωματική πρόταση
εισάγεται με τον εναντιωματικό σύνδεσμο **εἰ καί**
εκφέρεται με οριστική ενεστώτα (πραγματικό περιεχόμενο)
εξαρτάται από το ρήμα οὐκ ευτυχοῦμεν
λειτουργεί ως επιρρηματικός προσδιορισμός της εναντίωσης στο οὐκ εὐτυχοῦμεν

γ. Ἐάν καί μή βούλωνται, πάντες αἰσχύνονται μή πράττειν τά δίκαια.
πάντες αἰσχύνονται μή πράττειν τά δίκαια: κύρια πρόταση
Ἐάν καί μή βούλωνται: δευτερεύουσα επιρρηματική εναντιωματική πρόταση
εισάγεται με τον εναντιωματικό σύνδεσμο **ἐάν καί**
εκφέρεται με υποτακτική, γιατί δηλώνει την αόριστη επανάληψη στο παρόν ή στο μέλλον
εξαρτάται από το ρήμα αἰσχύνονται
λειτουργεί ως επιρρηματικός προσδιορισμός της εναντίωσης στο αἰσχύνονται

δ. Γελᾷ ὁ μωρός, κἂν τι μή γελοῖον ᾖ.
Γελᾷ ὁ μωρός: κύρια πρόταση
κἂν τι μή γελοῖον ᾖ: δευτερεύουσα επιρρηματική παραχωρητική πρόταση
εισάγεται με τον παραχωρητικό σύνδεσμο **κἂν**
εκφέρεται με υποτακτική, γιατί δηλώνει την αόριστη επανάληψη στο παρόν ή στο μέλλον
εξαρτάται από το ρήμα γελᾷ
λειτουργεί ως επιρρηματικός προσδιορισμός της παραχώρησης στο γελᾶ

ε. Οὐδ εἴ με ἐκέλευες ταῦτα ποιεῖν, ἡδέως ἄν ταῦτα ἐποίουν.
ἡδέως ἄν ταῦτα ἐποίουν: κύρια πρόταση
Οὐδ εἴ με ἐκέλευες ταῦτα ποιεῖν: δευτερεύουσα επιρρηματική παραχωρητική πρόταση
εισάγεται με τον παραχωρητικό σύνδεσμο **οὐδ' εἰ**
εκφέρεται με οριστική ιστορικού χρόνου πραγματικό περιεχόμενο)
εξαρτάται από το ρήμα ἄν ἐποίουν
λειτουργεί ως επιρρηματικός προσδιορισμός της παραχώρησης στο ἄν ἐποίουν

στ. Οὐδ εἰ πάνυ ἀγαθοί εἴητε, τῷ λιμῷ μάχεσθαι δύναισθε ἄν.

τῷ λιμῷ μάχεσθαι δύναισθε ἄν: κύρια πρόταση

Οὐδ εἰ πάνυ ἀγαθοί εἴητε: δευτερεύουσα επιρρηματική παραχωρητική πρόταση

εισάγεται με τον παραχωρητικό σύνδεσμο **οὐδ' εἰ**

εκφέρεται με ευκτική, γιατί δηλώνει την απλή σκέψη το λέγοντος

εξαρτάται από το απαρέμφατο μάχεσθαι

λειτουργεί ως επιρρηματικός προσδιορισμός της παραχώρησης στο μάχεσθαι

ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

Συντακτικού περιεχομένου

1. Στις παρακάτω περιόδους να αναγνωρίσετε το είδος των δευτερευουσών επιρρηματικών προτάσεων:

α. Ξυμμαχίαν ἐποιήσαντο ἐπί τοῖσδε, ὥστε μήτε Ἀμπρακιώτας στρατεύειν ἐπί Πελοποννησίους μήτε Ἀκαρνάνας ἐπί Ἀθηναίους.

β. Καί εἰ μηδένα ἀνθρώπων ἠσχύνου, τούς θεούς ἐχρῆν σέ δεδιέναι.

γ. Τοιούτους ἡμεῖς παραλαβόντες ἐφυλάττομεν ἄν, ἵνα μηδείς αὐτούς διέφθειρε.

δ. Οἱ δέ ἔφασαν ἀποδώσειν, ἐφ' ᾧ μή καίειν τάς οἰκίας.

ε. Οἱ Ἀθηναῖοι τόν Περικλέα ἐκάκιζον ὅτι στρατηγός ὤν οὐκ ἐπεξάγοι ἐπί τούς πολεμίους.

[**Απάντηση:** α. **συμπερασματική**, β. **εναντιωματική**, γ. **τελική**, δ. **συμπερασματική**, ε. **αιτιολογική**]

2. Στις παρακάτω περιόδους να δικαιολογήσετε την εκφορά των δευτερευουσών επιρρηματικών προτάσεων:

α Οἱ στρατιῶται Ξενοφῶντι ἐνεκάλουν ὅτι οὐκ εἶχον τόν μισθόν.

β. Ἡμεῖς ἐν τῷ παρόντι ὀλίγοι ἐσμέν, ὡς ἐγκρατεῖς εἶναι αὐτῶν.

γ. Οὕτω δ' ἀπίστως τάς πρός σφᾶς αὐτούς καί δυσμενῶς ἔχουσι, ὥστε μᾶλλον τούς πολίτας ἤ τούς πολεμίους δεδίασιν.

δ. Ἐξωστράκισαν τόν Κίμωνα, ἵνα αὐτοῦ δέκα ἐτῶν μή ἀκούσειαν τῆς φωνῆς.

ε. Σεύθης κελεύει Ξενοφῶντα συμπροθυμεῖσθαι, ὅπως διαβῇ τό στράτευμα.

[**Απάντηση: α.** αιτιολογική: με οριστική γιατί δηλώνει το πραγματικό// **β.** συμπερασματική: με απαρέμφατο, γιατί δηλώνει το ενδεχόμενο αποτέλεσμα// **γ.** συμπερασματική: με οριστική γιατί δηλώνει το πραγματικό// **δ.** τελική: με ευκτική πλαγίου λόγου γιατί εξαρτάται από ιστορικό χρόνο (εξωστράκισαν)// **ε.** τελική: με υποτακτική γιατί δηλώνει τον προσδοκώμενο σκοπό]

ΜΕΡΟΣ Δ΄

ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ ΚΕΙΜΕΝΑ

ΚΕΙΜΕΝΟ

Τὸ μὲν οὖν ἐξοστρακισμὸν (ενν. Θεμιστοκλέους) ἐποιήσαντο κατ' αὐτοῦ, κολούοντες τὸ ἀξίωμα καὶ τὴν ὑπεροχήν, ὥσπερ εἰώθεσαν ἐπὶ πάντων οὓς ᾤοντο τῇ δυνάμει βαρεῖς καὶ πρὸς ἰσότητα δημοκρατικὴν ἀσυμμέτρους εἶναι. Κόλασις γὰρ οὐκ ἦν ὁ ἐξοστρακισμός, ἀλλὰ παραμυθία φθόνου καὶ κουφισμός, ἡδομένου τῷ ταπεινοῦν τοὺς ὑπερέχοντας καὶ τὴν δυσμένειαν εἰς ταύτην τὴν ἀτιμίαν ἀποπνέοντος.

Πλούταρχος, *Βίοι Παράλληλοι, Θεμιστοκλῆς* 22.4-5

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ ΣΧΟΛΙΑ

Ο συγγραφέας: βλ. Ενότητα 7, Μέρος Α΄

Το απόσπασμα: Προέρχεται από το βιογραφικό κύκλο των έργων του Πλουτάρχου «Βίοι Παράλληλοι». Ο συγγραφέας συγκρίνει ένα διάσημο Έλληνα με έναν αντίστοιχο διάσημο Ρωμαίο. Η εκλογή των ηρώων βασίζεται σε ηθικά και αξιοκρατικά κριτήρια. Οι ήρωες παριστάνονται σαν υποδειγματικοί ήρωες της αρχαιότητας. Ανάμεσα σε άλλους παρουσιάζεται ο Θεμιστοκλής παράλληλα με τον Φούριο Κάμιλλο. Στο συγκεκριμένο απόσπασμα παρουσιάζται ο εξοστρακισμός του Θεμιστοκλή ως συνέπεια του φθόνου και του φόβου, που προκαλούσε το κύρος του και η δύναμή του.

ΚΕΙΜΕΝΟ	ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ
Τόν μέν οὖν ἐξοστρακισμόν	Τον εξοστρακισμόν λοιπόν
[ενν. Θεμιστοκλέους]	[του Θεμιστοκλή]
ἐποιήσαντο κατ' αὐτοῦ,	έκαναν εναντίον του
κολούοντες τό ἀξίωμα	για να μειώσουν την υπόληψη
καί τήν ὑπεροχήν,	και την υπεροχή του,
ὥσπερ εἰώθεσαν	όπως ακριβώς συνήθιζαν
ἐπί πάντων	για όλους
οὕς ᾤοντο εἶναι	τους οποίους θεωρούσαν
δυνάμει βαρεῖς	υπερβολικά δυνατούς
καί ἀσυμμέτρους.	και ότι υπερέβαιναν το μέτρο της δημοκρατικής ισότητας.
Ὁ ἐξοστρακισμός γάρ	Γιατί ο εξοστρακισμός

οὐκ ἦν κόλασις,	δεν ήταν ποινή
ἀλλά παραμυθία	αλλά παρηγορία
καί κουφισμός φθόνου,	και ανακούφιση του φθόνου
ἡδομένου	ο οποίος ευχαριστιόταν
τῷ ταπεινοῦν	να ταπεινώνει
τούς ὑπερέχοντας	τους υπερέχοντες
καί ἀποπνέοντος τήν δυσμένειαν	και που εκτόνωνε την εχθρότητά του
εἰς ταύτη τήν ἀτιμίαν.	σε αυτό το είδος της ατίμωσης.

ΝΟΗΜΑΤΙΚΗ ΑΠΟΔΟΣΗ

Ο Πλούταρχος ερμηνεύει τη συνήθεια του εξοστρακισμού ως μέσου εκτόνωσης του φθόνου, που προκαλούσαν οι διαπρεπείς άνδρες. Ο συγγραφέας θεωρεί ότι οι Αθηναίοι εξοστράκισαν το Θεμιστοκλή, για να τον ταπεινώσουν και να μειώσουν το κύρος του. Ένας τόσο αξιοθαύμαστος άνδρας έχαιρε της εκτίμησης και της εμπιστοσύνης μεγάλου μέρους του λαού. Μια τέτοια δύναμη συγκεντρωμένη στα χέρια ενός άνδρα θεωρούνταν «απειλή» για τη δημοκρατία. Προκειμένου, λοιπόν, να εξομαλυνθεί η κατάσταση, κατέφευγαν στον εξοστρακισμό των σπουδαίων ανδρών. Επομένως ο εξοστρακισμός στην ουσία του δε λειτουργούσε ως τιμωρία αλλά ως ανακούφιση και παρηγοριά στο φθόνο των άλλων, που μέσω αυτής της ατίμωσης εκτόνωναν το μίσος τους.

ΓΛΩΣΣΙΚΑ ΣΧΟΛΙΑ

- **οὖν:** μόριο βεβαιωτικό (= βέβαια)
- **Τόν ἐξοστρακισμόν:** αιτ. εν. αρσ. γέν. του δευτερόκλιτου ουσ. **ὁ ἐξοστρακισμός** [γεν. τοῦ ἐξοστρακισμοῦ]
- **Θεμιστοκλέους:** γεν. εν. αρσ. γέν. του τριτόκλιτου ουσ. **ὁ Θεμιστοκλῆς** [γεν. τοῦ Θεμιστοκλέους]
- **ἐποιήσαντο:** γ΄ πληθ. πρόσ. οριστ. αορ. μέσης φωνής του ρ. **ποιέομαι, ποιοῦμαι** (= κάνω)
- **κατ':** (κατά) πρόθεση
- **αὐτοῦ:** γεν. εν. αρσ. γέν. της επαναληπτικής αντων. **αὐτός, -ή, -ό**
- **κολούοντες:** ονομ. πληθ. αρσ. γέν. μτχ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **κολούω** (= αποκόβω, μειώνω, ταπεινώνω)
- **τό ἀξίωμα:** αιτ. εν. ουδ. γέν. του τριτόκλιτου ουσ. **τό ἀξίωμα** [γεν. τοῦ ἀξιώματος]
- **τήν ὑπεροχήν:** αιτ. εν. θηλ. γέν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ἡ ὑπεροχή** [γεν. τῆς ὑπεροχῆς]

- **ὥσπερ:** επίρρημα αναφορικό παραβολικό τροπικό
- **εἰώθεσαν:** γ΄ πληθ. πρόσ. οριστ. υπερσ. ενεργ. φωνής του ρ. **εἴωθα** (= συνηθίζω)
- **ἐπί:** πρόθεση
- **πάντων:** γεν. πληθ. αρσ. γέν. της αόριστης επιμεριστικής αντων. **πᾶς, πᾶσα, πᾶν** (= καθένας)
- **οὕς:** αιτ. πληθ. αρσ. γέν. της αναφορικής αντων. **ὅς, ἥ, ὅ**
- **ᾤοντο:** γ΄ πληθ. πρόσ. οριστ. πρτ. μέσης φωνής του ρ. **οἴομαι** (= νομίζω, θεωρώ)
- **τῇ δυνάμει:** δοτ. εν. θηλ. γέν. του τριτόκλιτου ουσ. **ἡ δύναμις** [γεν. τῆς δυνάμεως]
- **βαρεῖς:** αιτ. πληθ. αρσ. γέν. θετικός βαθμός του επιθ. **βαρύς, -εῖα, -ύ**
- **πρός:** πρόθεση
- **ἰσότητα:** αιτ. εν. θηλ. γέν. του τριτόκλιτου ουσ. **ἡ ἰσότης** [γεν. τῆς ἰσότητος]
- **δημοκρατικήν:** αιτ. εν. θηλ. γέν. θετικός βαθμός του επιθ. **δημοκρατικός, -ή, -όν**
- **ἀσυμμέτρους:** αιτ. πληθ. αρσ. γέν. του επιθ. **ὁ,ἡ ἀσύμμετρος, τό ἀσύμμετρον**
- **εἶναι:** απαρμφ. ενεστ. του ρ. **εἰμί**
- **Κόλασις:** ονομ. εν. θηλ. γέν. του τριτόκλιτου ουσ. **ἡ κόλασις** [γεν. τῆς κολάσεως]
- **γάρ:** σύνδεσμος αιτιολογικός
- **ἦν:** γ΄ εν. πρόσ. οριστ. πρτ. του ρ. **εἰμί**
- **ὁ ἐξοστρακισμός:** ονομ. εν. αρσ. γέν. του δευτερόκλιτου ουσ. **ὁ ἐξοστρακισμός** [γεν. τοῦ ἐξοστρακισμοῦ]
- **ἀλλά:** σύνδεσμος αντιθετικός
- **παραμυθία:** ονομ. εν. θηλ. γέν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ἡ παραμυθία** [γεν. τῆς παραμυθίας] (= η παρηγοριά, η ανακούφιση)
- **φθόνου:** γεν. εν. αρσ. γέν. του δευτερόκλιτου ουσ. **ὁ φθόνος** [γεν. τοῦ φθόνου]
- **κουφισμός:** ονομ. εν. αρσ. γέν. του δευτερόκλιτου ουσ. **ὁ κουφισμός** [γεν. τοῦ κουφισμοῦ] (= ανακούφιση, εκτόνωση)
- **ἡδομένου:** γεν. εν. αρσ. γέν. μτχ. ενεστ. μέσης φωνής του ρ. **ἥδομαι** (= ευχαριστιέμαι, απολαμβάνω)
- **ταπεινοῦν:** απαρμφ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **ταπεινόω, ταπεινῶ** (= ταπεινώνω, εξευτελίζω)
- **τούς ὑπερέχοντας:** αιτ. πληθ. αρσ. γέν. μτχ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **ὑπερέχω**
- **τήν δυσμένειαν:** αιτ. εν. θηλ. γέν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ἡ δυσμένεια** [γεν. τῆς δυσμενείας] (= η εχθρότητα)
- **εἰς:** πρόθεση
- **ταύτην:** αιτ. εν. θηλ. γέν. της δεικτικής αντων. **οὗτος, αὕτη, τοῦτο**
- **τήν ἀτιμίαν:** αιτ. εν. θηλ. γέν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ἡ ἀτιμία** [γεν. τῆς ατιμίας] (= η ατίμωση)
- **ἀποπνέοντος:** γεν. εν. αρσ. γέν. μτχ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **ἀποπνέω** (= εκτονώνω)

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

στις ερωτήσεις της σελ. 110 του σχ. βιβλίου

1. Ποια είναι η ερμηνεία του Πλουτάρχου για τον εξοστρακισμό; Τι δείχνουν τα αίτια που οδηγούν σε αυτόν για τις σχέσεις μεταξύ των Αθηναίων πολιτών;

Ο Πλούταρχος υποστηρίζει ότι οι Αθηναίοι συνήθιζαν να εξοστρακίζουν όχι όποιον ήθελαν πραγματικά να τιμωρήσουν, αλλά όποιον φοβόντουσαν λόγω της δύναμης και της επιρροής που ασκούσε στους πολίτες. Προσπαθούσαν, δηλαδή, με αυτόν τον τρόπο να τον ατιμάσουν και να τον ταπεινώσουν, ώστε να χάσει το κύρος του. Έτσι ένιωθαν ότι εκτόνωναν το μίσος, που γεννούσε ο φθόνος προς κάθε ανώτερη προσωπικότητα, και παράλληλα μείωναν μέσω της ταπείνωσης την επίδραση, που ασκούσε ο σημαντικός αυτός άνδρας στους πολίτες. Από τους ισχυρισχούς αυτούς του Πλουτάρχου συμπεραίνουμε ότι οι Αθηναίοι είχαν αναπτύξει ιδιαίτερα ανταγωνιστικές σχέσεις μεταξύ τους, με αποτέλεσμα να προσπαθούν με κάθε μέσο να επιβληθούν στο κοινό ή να μειώσουν τους αντιπάλους τους. Εξοστρακίζοντας μια σημαντική προσωπικότητα στην ουσία απαλλάσσονταν από έναν εχθρό.

2. Ποιος φαίνεται να είναι ο λόγος για τον οποίο εξορίστηκε ο Θεμιστοκλής σύμφωνα με το απόσπασμα από τον Πλούταρχο; Θεωρείτε δίκαιη αυτή την απόφαση των Αθηναίων;

Κατά τον Πλούταρχο η εξορία του Θεμιστοκλή ήταν μια πράξη αδικίας παρακινημένη από ύπουλα κίνητρα πολιτικού συμφέροντος. Ο Θεμιστοκλής ήταν μια ισχυρή προσωπικότητα, που ασκούσε μεγάλη επίδραση στους πολίτες και ως εκ τούτου είχε αποκτήσει μεγάλη δύναμη. Αυτό το θεώρησαν επικίνδυνο κάποιοι Αθηναίοι και γι' αυτό τον εξόρισαν, ώστε να μην κινδυνεύουν από τη δύναμή του. Πρόκειται, δηλαδή, για μια απόφαση, που δε συνάδει καθόλου με το δημοκρατικό πνεύμα της εποχής, αφού τα πολιτικά και προσωπικά συμφέροντα τίθενται πάνω από το κοινό καλό και μάλιστα σε βάρος ενός άνδρα, που θα μπορούσε να ωφελήσει ακόμη περισσότερο την αθηναϊκή κοινωνία.

ΕΝΟΤΗΤΑ 11η

ΜΕΡΟΣ Α΄

ΚΕΙΜΕΝΟ: *Επίκνδυνες συμμαχίες*

Ὦ Ἀγησίλαε καὶ πάντες οἱ παρόντες Λακεδαιμόνιοι, ἐγὼ ὑμῖν, ὅτε τοῖς Ἀθηναίοις ἐπολεμεῖτε, φίλος καὶ σύμμαχος ἐγενόμην, καὶ τὸ μὲν ναυτικὸν τὸ ὑμέτερον χρήματα παρέχων ἰσχυρὸν ἐποίουν, ἐν δὲ τῇ γῇ αὐτὸς ἀπὸ τοῦ ἵππου μαχόμενος μεθ᾽ ὑμῶν εἰς τὴν θάλατταν κατεδίωκον τοὺς πολεμίους. Καὶ διπλοῦν ὥσπερ Τισσαφέρνους οὐδὲν πώποτέ μου οὔτε ποιήσαντος οὔτ᾽ εἰπόντος πρὸς ὑμᾶς ἔχοιτ᾽ ἂν κατηγορῆσαι. Τοιοῦτος δὲ γενόμενος νῦν οὕτω διάκειμαι ὑφ᾽ ὑμῶν ὡς οὐδὲ δεῖπνον ἔχω ἐν τῇ ἐμαυτοῦ χώρᾳ, εἰ μή τι ὧν ἂν ὑμεῖς λίπητε συλλέξομαι, ὥσπερ τά θηρία. Ἃ δέ μοι ὁ πατὴρ καὶ οἰκήματα καλὰ καὶ παραδείσους καὶ δένδρων καὶ θηρίων μεστοὺς κατέλιπεν, ἐφ᾽ οἷς ηὐφραινόμην, ταῦτα πάντα ὁρῶ τὰ μὲν κατακεκομμένα, τὰ δὲ κατακεκαυμένα. Εἰ οὖν ἐγὼ μὴ γιγνώσκω μήτε τὰ ὅσια μήτε τά δίκαια ὑμεῖς δὲ διδάξατέ με ὅπως ταῦτ᾽ ἐστὶν ἀνδρῶν ἐπισταμένων χάριτας ἀποδιδόναι.

Ξενοφῶν, *Ἑλληνικά* 4.1.32-33

Α1. ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ ΣΧΟΛΙΑ

Ο συγγραφέας: βλ. ενότητα 3η Μέρος Α΄.

Το απόσπασμα: Προέρχεται από το έργο του Ξενοφώντα «Ἑλληνικά», το οποίο ανήκει στα ιστορικά έργα του. Το έργο αυτό διαιρείται σε επτά βιβλία και διηγείται την ιστορία της Ελλάδας από τη χρονιά, που σταματά τη διήγηση το έργο του Θουκυδίδη (411 π.Χ.), έως τη μάχη της Μαντίνειας (362 π.Χ.). Στο συγκεκριμένο απόσπασμα ο Πέρσης σατράπης Φαρνάβαζος απευθύνεται στον Αγησίλαο. Του ζητά να αναθεωρήσει τον τρόπο, με τον οποίο φέρεται στη χώρα του, στηριζόμενος στην παλαιότερη συνεργασία Περσών και Ελλήνων.

Α2. ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΤΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ

ΚΕΙΜΕΝΟ	ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ
[Κατά τα σχόλια του σχολικού βιβλίου]	
Ἀγησίλαε καί πάντες	Αγησίλαε καί όλοι
οἱ παρόντες Λακεδαιμόνιοι	οι παρόντες Λακεδαιμόνιοι,
ἐγώ, ὅτε ἐπολεμεῖτε	εγώ, όταν πολεμούσατε
τοῖς Ἀθηναίοις	εναντίον των Αθηναίων,

ἐγενόμην φίλος καί σύμμαχος ὑμῖν,	υπήρξα φίλος και σύμμαχός σας
καί τό μέν ναυτικόν τό ὑμέτερον	και το ναυτικό σας
παρέχων χρήματα	δίνοντας [σας] χρήματα [ή με τα χρήματά μου]
ἰσχυρόν ἐποίουν,	έκανα ισχυρό
ἐν δέ τῇ γῇ μαχόμενος αὐτός	και στη στεριά πολεμώντας ο ίδιος
ἀπό τοῦ ἵππου	έφιππος
μεθ᾽ ὑμῶν	μαζί σας
κατεδίωκον τούς πολεμίους	καταδίωκα τους εχθρούς
εἰς τήν θάλασσαν.	ως τη θάλασσα.
Καί οὐδέν ἔχοι τ᾽ ἄν κατηγορῆσαι	Και δε θα μπορούσατε ίσως να με κατηγορήσετε,
ὥσπερ Τισσαφέρνους	όπως τον Τισσαφέρνη,
οὔτε ποιήσαντος	ούτε ότι έκανα
οὔτ᾽ εἰπόντος πώποτε πρός ὑμᾶς	ούτε ότι είπα ως τώρα σε σας
οὐδέν διπλοῦν.	κάτι δόλιο.
Τοιοῦτος δέ γενόμενος	Και ενώ [σας] συμπεριφέρθηκα κατά τέτοιον τρόπο
νῦν διάκειμαι ὑφ᾽ ὑμῶν οὕτω	τώρα εσείς μου συμπεριφέρεστε έτσι,
ὡς οὔτε δεῖπνον ἔχω	ώστε ούτε τροφή δεν έχω
ἐν τῇ ἐμαυτοῦ χώρᾳ,	στη χώρα μου,
εἰ μή συλλέξομαί τι	εκτός εάν κάτι
ὧν ἄν ὑμεῖς λίπητε,	απ᾽ όσα τυχόν εσείς αφήσετε πίσω,
ὥσπερ τά θηρία.	όπως ακριβώς τα θηρία.
Ἅ δέ μοι κατέλιπεν ὁ πατήρ	Και όσα μου άφησε ο πατέρα μου
καί καλά οἰκήματα	δηλ. και ωραία σπίτια
καί παραδείσους μεστούς	και κήπους γεμάτους
καί δένδρων καί θηρίων,	από δένδρα και άγρια ζώα,
ἐφ᾽ οἷς ηὐφραινόμην,	για τα οποία ευχαριστιόμουν,
πάντα ταῦτα ὁρῶ	όλα αυτά τά βλέπω
τά μέν κατακεκομμένα,	άλλα να έχουν κοπεί [ή καταστραφεί]
τά δέ κατακεκαυμένα.	και άλλα να έχουν καεί.
Εἰ οὖν ἐγώ μή γιγνώσκω	Εάν λοιπόν εγώ δε γνωρίζω
μήτε τα ὅσια μήτε τά δίκαια,	ούτε τα όσια ούτε τα δίκαια
ὑμεῖς δή διδάξατέ με	εσείς να μου εξηγήσετε
ὅπως ἀνδρῶν ἐπισταμένων	πώς ἄνδρες που γνωρίζουν
ἀποδιδόναι χάριτας	να ανταποδίδουν την ευεργεσία
ταῦτ᾽ ἐστίν.	προβαίνουν σ᾽ αυτές τις πράξεις.

Α3. ΝΟΗΜΑΤΙΚΗ ΑΠΟΔΟΣΗ ΤΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ

Στο έργο του Ξενοφώντα «Ἑλληνικά» ο Πέρσης σατράπης Φαρνάβαζος παρουσιάζεται να διαμαρτύρεται στον Αγησίλαο για τη συμπεριφορά των Σπαρτιατών απέναντί του. Του θυμίζει ότι εκείνος είχε συμπαρασταθεί στους Σπαρτιάτες κατά τον πόλεμο, που διεξήγαγαν εναντίον των Αθηναίων, χρηματοδοτώντας το ναυτικό, αλλά και πολεμώντας ο ίδιος. Έδειχνε πάντα, όπως ισχυρίζεται, φιλική διάθεση προς αυτούς και ποτέ δε φέρθηκε διπρόσωπα ή ύπουλα (όπως έκανε ο Τισσαφέρνης). Ως εκ τούτου θεωρεί άδικο το ότι τώρα ο ίδιος δέχεται επίθεση από τους πρώην φίλους του. Αναγκάζεται να τραφεί με τα υπολείμματα της τροφής των Σπαρτιατών, ενώ στερείται της περιουσίας, που του είχε αφήσει ο πατέρας του. Και, ενώ πριν συνήθιζε να απολαμβάνει πολυτελείς κατοικίες και πλούσιους κήπους, τώρα αντικρίζει όλα αυτά καμένα και κατεστραμμένα.

Ζητά, λοιπόν, από τον Αγησίλαο, αφού αναγνωρίσει την προηγούμενη προσφορά του, να του συμπεριφερθεί ανάλογα και να του ανταποδώσει τη χάρη.

Α4. ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑ – ΠΡΑΓΜΑΤΟΛΟΓΙΚΑ ΣΧΟΛΙΑ

- ***Ἀγησίλαος:*** Έζησε το 442 –358 π.Χ.. Υπήρξε βασιλιάς της Σπάρτης και από το 401 π.Χ. στρατηγός και διπλωμάτης. Σημείωσε πολλές νίκες στον πόλεμο κατά των Περσών στη Μ.Ασία.
- ***Τισσαφέρνης:*** Πέρσης στρατηγός και σατράπης της Μ.Ασίας. Συνεργάστηκε με τον Αλκιβιάδη, όταν αυτός είχε καταφύγει στη Σπάρτη, ώστε να υποκινήσουν την αποστασία των Ιώνων από την Αθηναϊκή Συμμαχία. Το 412 υπέγραψε συνθήκη με τη Σπάρτη ευνοϊκή γι' αυτόν. Αργότερα, όμως, όταν ετοιμάστηκε να υποτάξει τις ελληνικές πόλεις στα μικρασιατικά παράλια, εκείνες ζήτησαν τη βοήθεια της Σπάρτης κι έτσι οι δύο πλευρές της συνθήκης ήρθαν σε ρήξη.
- ***Φαρνάβαζος:*** Πέρσης σατράπης της Φρυγίας, της Βιθυνίας και της Καππαδοκίας. Αναμείχθηκε στα εσωτερικά των Ελλήνων, για να εξυπηρετήσει τα περσικά συμφέροντα. Κατά τη διάρκεια του Πελοποννησιακού πολέμου υποστήριξε τους Σπαρτιάτες εναντίον των Αθηναίων.
- ***Τοιοῦτος δέ γενόμενος… τά θηρία:*** Μετά από τη χρήση λογικών επιχειρημάτων ο Φαρνάβαζος προσπαθεί να συγκινήσει τον Αγησίλαο με παρομοιώσεις και εικόνες, που τον παρουσιάζουν αξιοθρήνητο.
- ***παραδείσους:*** Πρόκειται για περιφραγμένες εκτάσεις αναψυχής, που είχαν στην ιδιοκτησία τους οι Πέρσες βασιλείς και αξιωματούχοι. Συνήθως ήταν κατάφυτοι και πανέμορφοι κήποι, όπου συχνά φιλοξενούνταν και άγρια θηρία. Αργότερα η λέξη σήμαινε γενικά τον κήπο και κατά τους χριστιανικούς χρόνους χρησιμοποιήθηκε ως ονομασία του κήπου της Εδέμ.

Α5. ΓΛΩΣΣΙΚΑ ΣΧΟΛΙΑ

✔ ***Γραμματική αναγνώριση λέξεων – Σημασιολογικά***
Αρχικοί χρόνοι ρημάτων – Ομόρριζα στη Ν.Ε.
Κλίση ουσιαστικών - επιθέτων - αντωνυμιών - μετοχών του ΚΕΙΜΕΝΟΥ
Χρονικές – εγκλιτικές αντικαταστάσεις

- **Ἀγησίλαε:** κλητ. εν. αρσ. γέν. του δευτερόκλιτου ουσ. **ὁ Ἀγησίλαος** [γεν. τοῦ Ἀγησιλάου]
- **πάντες:** ονομ. πληθ. αρσ. γέν. του επιθ. **πᾶς, πᾶσα, πᾶν** (= όλος)
- **παρόντες:** ονομ. πληθ. αρσ. γέν. μτχ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **πάρειμι** (= παραβρίσκομαι) **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. πάρειμι, πρτ. παρῆ/ παρῆν, μέλλ. παρέσομαι, αόρ. παρεγενόμην, πρκ. παραγέγονα, υπερσ. παρεγεγόνειν **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** παρουσία, απουσία, έτυμο, ετυμηγορία, όντως
- **οἱ Λακεδαιμόνιοι:** ονομ. πληθ. αρσ. γέν. του δευτερόκλιτου ουσ. **ὁ Λακεδαιμόνιος** [γεν. τοῦ Λακεδαιμονίου]
- **ἐγώ:** ονομ. εν. α΄ πρόσ. της προσωπικής αντων. **ἐγώ, σύ, -**
- **ὑμῖν:** δοτ. πληθ. β΄ πρόσ. της προσωπικής αντων. **ἐγώ, σύ, -**
- **ὅτε:** σύνδεσμος χρονικός
- **τοῖς Ἀθηναίοις:** δοτ. πληθ. αρσ. γέν. του δευτερόκλιτου ουσ. **ὁ Ἀθηναῖος** [γεν. τοῦ Ἀθηναίου]
- **ἐπολεμεῖτε:** β΄ πληθ. πρόσ. οριστ. πρτ. ενεργ. φωνής του ρ. **πολεμέω, πολεμῶ** **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. πολεμῶ, πρτ. ἐπολέμουν, μέλλ. πολεμήσω, αόρ. ἐπολέμησα, πρκ. πεπολέμηκα, υπερσ. ἐπεπολεμήκειν **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** πόλεμος, πολεμικός, αντιπολεμικός, πολεμοχαρής
- **φίλος:** ονομ. εν. αρσ. γέν. θετικός βαθμός του επιθ. **φίλος, -η, -ον** Βαθμοί του επιθέτου: **ΘΕΤΙΚΟΣ:** φίλος, **ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΣ:** φιλαίτερος/ φίλτερος/ φιλίων, **ΥΠΕΡΘΕΤΙΚΟΣ:** φίλτατος **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** φιλία, φιλικό, φιλόζωος, φιλόσοφος, φιλοφρόνηση, φιλοπόλεμος, φιλοτελισμός
- **καί:**σύνδεσμος συμπλεκτικός
- **σύμμαχος:** ονομ. εν. αρσ. γέν. θετικός βαθμός του επιθ. **ὁ,ἡ σύμμαχος, τό σύμμαχον**
- **ἐγενόμην:** α΄ εν. πρόσ. οριστ. αορ. β΄ μέσης φωνής του ρ. **γίγνομαι** **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. γίγνομαι, πρτ. ἐγιγνόμην, μέλλ. γενήσομαι, αόρ. β΄ ἐγενόμην, πρκ. γέγονα/ γεγένημαι, υπερσ. ἐγεγόνειν/ ἐγεγενήμην **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** γένεση, γενέθλια, γηγενής, νεογνό, συγγενής, γένος, γενιά, γενέτειρα, υστερογενής, πρωτογενής, γονέας
- **τό ναυτικόν:** αιτ. εν. ουδ. γέν. του δευτερόκιτου ουσ. **τό ναυτικόν** [γεν. τοῦ ναυτικοῦ] **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** ναυσιπλοΐα, ναύσταθμος, ναύρχος

- **τό ὑμέτερον:** αιτ. εν. ουδ. γέν. β΄ πληθ. πρόσ. της κτητικής αντων. **ὑμέτερος, -α, -ον** (= δικός σας)
- **χρήματα:** αιτ. πληθ. ουδ. γέν. του τριτόκλιτου ουσ. **τό χρῆμα** [γεν. τοῦ χρήματος] **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** φιλοχρήματος, χρηματοκιβώτιο, χρηματαποστολή, χρηματικός
- **παρέχων:** ονομ. εν. αρσ. γέν. μτχ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **παρέχω** **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. παρέχω, πρτ. παρεῖχον, μέλλ. παρέξω/ παρασχήσω, αόρ. β΄ παρέσχον, πρκ. παρέσχηκα, υπερσ. παρεσχήκειν **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** πάροχος, παροχή, σχολείο, σχολή, ευεξία, καχεκτικός, σχέση, σχήμα, ενοχή, κλειδούχος
- **ἰσχυρόν:** αιτ. εν. ουδ. γέν. θετικός βαθμός του επιθ. **ἰσχυρός, -ά, -όν** Βαθμοί του επιθέτου **ΘΕΤΙΚΟΣ:** ἰσχυρός, **ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΣ:** ἰσχυρότερος, -α, -ον, **ΥΠΕΡΘΕΤΙΚΟΣ:** ἰσχυρότατος, -η, -ον
- **ἐποίουν:** α΄ εν. πρόσ. οριστ. πρτ. ενεργ. φωνής του ρ. **ποιέω, ποιῶ** **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. ποιῶ, πρτ. ἐποίουν, μέλλ. ποιήσω, αόρ. ἐποίησα, πρκ. πεποίηκα, υπερσ. ἐπεποιήκειν **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** ποίηση, ποίημα, εκποίηση, χειροποίητος, προσποιούμαι
- **ἐν:** πρόθεση
- **τῇ γῇ:** δοτ. εν. θηλ. γέν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ἡ γῆ** [γεν. τῆς γῆς] **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** γεωλογία, υπόγειος, επίγειος, γεωπόνος, γεώμηλο, γεωγραφία, απογειώνομαι
- **αὐτός:** ονομ. εν. αρσ. γέν. της οριστικής αντων. **αὐτός, -ή, -όν** (= ο ίδιος)
- **ἀπό:** πρόθεση
- **τοῦ ἵππου:** γεν. εν. αρσ. γέν. του δευτερόκλιτου ουσ. **ὁ ἵππος** [γεν. τοῦ ἵππου] **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** εφιππος, ιππασία, ιππότης
- **μαχόμενος:** ονομ. εν. αρσ. γέν. μτχ. ενεστ. μέσης φωνής του ρ. **μάχομαι** (= πολεμώ, αγωνίζομαι) **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. μάχομαι, πρτ. ἐμαχόμην, μέλλ. μαχοῦμαι/ μαχήσομαι, αόρ. ἐμαχεσάμην, πρκ. μεμάχημαι, υπερσ. ἐμεμαχήμην **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** μάχη, μαχητής, μαχητικός, ακαταμάχητος, περιμάχητος, αγχέμαχος (= αυτός που πολεμά από κοντά)
- **μεθ’:** (μετά) πρόθεση
- **ὑμῶν:** γεν. πληθ. β΄ πρόσ. της προσωπικής αντων. **ἐγώ, συ, -**
- **εἰς:** πρόθεση
- **τήν θάλατταν:** αιτ. εν. θηλ. γέν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ἡ θάλαττα** [γεν. τῆς θαλάττης] **ΟΜΟΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** θαλασσοπόρος, υποθαλάσσιος, θαλασσόλυκος, θαλάσσιος
- **κατεδίωκον:** α΄ εν. πρόσ. οριστ. πρτ. ενεργ. φωνής του ρ. **καταδιώκω** (= κηνυγώ) **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. καταδιώκω, πρτ. κατεδίωκον, μέλλ. καταδιώξομαι/ καταδιώξω, αόρ. κατεδίωξα/ β΄ κατεδιώκαθον, πρκ. καταδεδίωχα, υπερσ. κατεδεδιώχειν **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** καταδίωξη, διωγμός, διώκτης

- **τούς πολεμίους:** αιτ. πληθ. αρσ. γέν. του επιθ. **πολέμιος, -α, -ον** (= εχθρός)
- **διπλοῦν:** αιτ. εν. αρσ. γέν. του επιθ. **διπλοῦς, διπλῆ, διπλοῦν** (= διπλός/ διπρόσωπος)
- **ὥσπερ:** επίρρημα αναφορικό παραβολικό τροπικό
- **Τισσαφέρνους:** γεν. εν. αρσ. γέν. του τριτόκλιτου ουσ. **ὁ Τισσαφέρνης** [γεν. τοῦ Τισσαφέρνους]
- **οὐδέν:** αιτ. εν. ουδ. γέν. της αόριστης επιμεριστικής αντων. **οὐδείς, οὐδεμία, οὐδέν** (= κανείς, καμία, τίποτα/ καθόλου)
- **πώποτε:** επίρρημα χρονικό (= ποτέ ως τώρα)
- **μου:** γεν. εν. α΄ πρόσ. αδύνατος τύπος της προσωπικής αντων. **ἐγώ, σύ, -**
- **οὔτε:** σύνδεσμος συμπλεκτικός
- **ποιήσαντος:** γεν. εν. αρσ. γέν. μτχ. αορ. ενεργ. φωνής του ρ. **ποιέω, ποιῶ**
- **εἰπόντος:** γεν. εν. αρσ. γέν. μτχ. αορ. β΄ ενεργ. φωνής του ρ. **λέγω** **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. λέγω, πρτ. ἔλεγον, μέλλ. λέξω/ ἐρῶ, αόρ. ἔλεξα/ εἶπα/ β΄ εἶπον, πρκ. εἴρηκα, υπερσ. εἰρήκειν **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** λέξη, λόγος, ρητός, ρήτορας, αντίρρηση, ρήτρα, ρήμα
- **πρός:** πρόθεση
- **ὑμᾶς:** αιτ. πληθ. β΄ πρόσ. της προσωπικής αντων. **ἐγώ, σύ, -**
- **ἔχοιτ':** (ἔχοιτε) β΄ πληθ. πρόσ. ευκτ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **ἔχω** **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. ἔχω, πρτ. εἶχον, μέλλ. ἕξω/ σχήσω, αόρ. β΄ ἔσχον, πρκ. ἔσχηκα, υπερσ. ἐσχήκειν **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** πάροχος, παροχή, σχολείο, σχολή, ευεξία, καχεκτικός, σχέση, σχήμα, ενοχή, αποχή, κλειδούχος
- **ἄν:** μόριο δυνητικό
- **κατηγορῆσαι:** απαρμφ. αορ. ενεργ. φωνής του ρ. **κατηγορέω, κατηγορῶ** **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. κατηγορῶ, πρτ. κατηγόρουν, μέλλ. κατηγορήσω/ κατερῶ, αόρ. κατηγόρησα/ β΄ κατεῖπον, πρκ. κατηγόρηκα/ κατείρηκα, υπερσ. κατηγορήκειν/ κατειρήκειν **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** κατηγόρημα, κατηγορητέος, κατήγορος, κατηγορούμενος, κατηγορητήριο, κατηγορηματικός
- **Τοιοῦτος:** ονομ. εν. αρσ. γέν. της δεικτικής αντων. **τοιοῦτος, τοιαύτη, τοιοῦτο** (= τέτοιος)
- **γενόμενος:** ονομ. εν. αρσ. γέν. μτχ. αορ. β΄ μέσης φωνής του ρ. **γίγνομαι**
- **νῦν:** επίρρημα χρονικό (= τώρα)
- **οὕτω:** επίρρημα τροπικό (= έτσι)
- **διάκειμαι:** α΄ εν. πρόσ. οριστ. ενεστ. μέσης φωνής του ρ. **διάκειμαι** **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. διάκειμαι, πρτ. διεκείμην μέλλ. διακείσομαι, αόρ. -, πρκ. -, υπερσ. - **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** κείμενο, κοίτη, κειμήλιο
- **ὑφ':** (υπό) πρόθεση
- **ὡς:** σύνδεσμος συμπερασματικός
- **οὐδέ:** σύνδεσμος συμπλεκτικός

- **δεῖπνον:** αιτ. εν. αρσ./ ουδ. γέν. του δευτερόκλιτου ουσ. **ὁ δεῖπνος/ τό δεῖπνον** [γεν. τοῦ δείπνου]
- **ἔχω:** α΄ εν. πρόσ. οριστ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **ἔχω**
- **ἐν:** πρόθεση
- **ἐμαυτοῦ:** γεν. εν. αρσ. γέν. α΄ πρόσ. της αυτοπαθητικής αντων. **ἐμαυτοῦ, ἐμαυτῆς** (= του εαυτού μου)
- **τῇ χώρᾳ:** δοτ. εν. θηλ. γέν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ἡ χώρα** [γεν. τῆς χώρας]
- **εἰ:** σύνδεσμος υποθετικός
- **τι:** αιτ. εν. ουδ. γέν. της αόριστης αντων. **τίς, τίς, τί** (= κάποιος, κάποια, κάτι)
- **ὧν:** γεν. πληθ. ουδ. γέν. της αναφορικής αντων. **ὅς, ἥ, ὅ** (= ο οποίος)
- **ἄν:** μόριο αοριστολογικό (= τυχόν, ίσως)
- **ὑμεῖς:** ονομ. πληθ. β΄ πρόσ. της προσωπικής αντων. **εγώ, σύ, -**
- **λίπητε:** β΄ πληθ. πρόσ. υποτ. αορ. β΄ ενεργ. φωνής του ρ. **λείπω** (= εγκαταλείπω, αφήνω, πίσω) **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. λείπω, πρτ. ἔλειπον, μέλλ. λείψω, αόρ. β΄ ἔλιπον, πρκ. λέλοιπα, υπερσ. ἐλελοίπειν **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** κατάλοιπο, λείψανο, παράλειψη, υπόλειμμα, υπόλοιπο, λειψός
- **συλλέξομαι:** α΄ εν. πρόσ. οριστ. μέλλ. μέσης φωνής του ρ. **συλλέγομαι** (= περιμαζεύω) **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. συλλέγομαι, πρτ. συνελεγόμην, μέλλ. συλλέξομαι/ συλλεγήσομαι, αόρ. συνελεξάμην/ συνελέχθην/ παθ. β΄ συνελέγην, πρκ. συνείλεγμαι, υπερσ. συνειλέγμην **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** συλλογή, εκλογή, σύλλογος, κατάλογος, εκλεκτός, επίλεκτος, διαλογή
- **τά θηρία:** ονομ. πληθ. ουδ. γέν. του δευτερόκλιτου ουσ. **τό θηρίον** [γεν. τοῦ θηρίου] (= το άγριο ζώο) **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** θηριοδαμαστής, θηριώδης, μεγαθήριο
- **Ἅ:** αιτ. πληθ. ουδ. γέν. της αναφορικής αντων. **ὅς, ἥ, ὅ**
- **μοι:** δοτ. εν. α΄ πρόσ. αδύνατος τύπος της προσωπικής αντων. **ἐγώ, σύ, -**
- **ὁ πατήρ:** ονομ. εν. αρσ. γέν. του τριτόκλιτου ουσ. **ὁ πατήρ** [γεν. τοῦ πατρός] **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** πατρικός, πατροπαράδοτος
- **οἰκήματα:** αιτ. πληθ. ουδ. γέν. του τριτόκλιτου ουσ. **τό οἴκημα** [γεν. τοῦ οἰκήματος] **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** οικία, οίκος, οικοδεσπότης, ένοικος, κάτοικος, πολυκατοικία, συγκάτοικος
- **καλά:** αιτ. πληθ. ουδ. γέν. θετικός βαθμός του επιθ. **καλός, -ή, -όν** Βαθμοί του επιθέτου **ΘΕΤΙΚΟΣ:** καλός, **ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΣ:** ὁ,ἡ καλλίων, τό κάλλιον, **ΥΠΕΡΘΕΤΙΚΟΣ:** κάλλιστος, -η, -ον **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** καλλιέπεια, καλλιστεία
- **παραδείσους:** αιτ. πληθ. αρσ. γέν. του δευτερόκλιτου ουσ. **ὁ παράδεισος** [γεν. τοῦ παραδείσου] (= κήπος/ κατάφυτη έκταση αναψυχής Περσών αξιωματούχων)

- **δένδρων:** γεν. πληθ. ουδ. γέν. του δευτερόκλιτου ουσ. **τό δένδρον** [γεν. τοῦ δένδρου] **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** δενδρόφυτος
- **θηρίων:** γεν. πληθ. ουδ. γέν. του δευτερόκλιτου ουσ. **τό θηρίον** [γεν. τοῦ θηρίου]
- **μεστούς:** αιτ. πληθ. αρσ. γέν. του επιθ. **μεστός, -ή, -όν** (= γεμάτος)
- **κατέλιπεν:** γ΄ εν. πρόσ. οριστ. αορ. β΄ ενεργ. φωνής του ρ. **καταλείπω** (= αφήνω πίσω, κληροδοτώ) **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. καταλείπω, πρτ. κατέλειπον, μέλλ. καταλείψω, αόρ. β΄ κατέλιπον, πρκ. καταλέλοιπα, υπερσ. κατελελοίπειν **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** κατάλοιπο, λείψανο, παράλειψη, υπόλειμμα, υπόλοιπο, λειψός
- **ἐφ':** (ἐπί) πρόθεση
- **οἷς:** δοτ. πληθ. ουδ. γέν. της αναφορικής αντων. **ὅς, ἥ, ὅ**
- **ηὐφραινόμην:** α΄ εν. πρόσ. οριστ. πρτ. μέσης φωνής του ρ. **εὐφραίνομαι** (= ευχαριστιέμαι, απολαμβάνω) **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. εὐφραίνομαι, πρτ. ηὐφραινόμην/ εὐφραινόμην, μέλλ. εὐφρανοῦμαι/ εὐφρανθήσομαι, αόρ. εὐφράνθην/ ηὐφράνθην, πρκ. -, υπερσ. -
- **ταῦτα:** αιτ. πληθ. ουδ. γέν. της δεικτικής αντων. **οὗτος, αὕτη, τοῦτο** (= αυτός)
- **πάντα:** αιτ. πληθ. ουδ. γέν. του επιθ. **πᾶς, πᾶσα, πᾶν** (= όλος)
- **ὁρῶ:** α΄ εν. πρόσ. οριστ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **ὁράω, ὁρῶ ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. ὁρῶ, πρτ. ἑώρων, μέλλ. ὄψομαι, αόρ. β΄ εἶδον, πρκ. ἑώρακα/ ἑόρακα/ ὄπωπα, υπερσ. ἑωράκειν **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** όραμα, ορατός, όραση, αόρατος, είδωλο, ιδέα, όψη, αυτόπτης, επόπτης, ύποπτος, ανύποπτος, κάτοπτρο
- **κατακεκομμένα:** αιτ. πληθ. ουδ. γέν. μτχ. πρκ. μέσης φωνής του ρ. **κατακόπτομαι** (= καταστρέφομαι) **ΧΡΟΝΟΙ:** κατακόπτομαι, πρτ. κατεκοπτόμην, μέλλ. β΄ κατακοπήσομαι, αόρ. β΄ κατεκόπην, πρκ. κατακέκομμαι, υπερσ. κατεκεκόμμην **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** κόπος, κοπιάζω, κατάκοπος, αποκοπή, συγκοπή, κόμμα, κομμάτι, κοπτήρας
- **κατακεκαυμένα:** αιτ. πληθ. ουδ. γέν. μτχ. πρκ. μέσης φωνής του ρ. **κατακαίομαι** (= καίγομαι) **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. κατακαίομαι, πρτ. κατεκαιόμην, μέλλ. κατακαυθήσομαι, αόρ. κατεκαύθην, πρκ. κατακέκαυμαι, υπερσ. κατεκεκαύμην **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** έγκαυμα, καύση, καυστικός, καυστήρας, καυτηριάζω, διακαής
- **γιγνώσκω:** α΄ εν. πρόσ. οριστ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **γιγνώσκω ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. γιγνώσκω, πρτ. ἐγίγνωσκον, μέλλ. γνώσομαι, αόρ. β΄ ἔγνων, πρκ. ἔγνωκα, υπερσ. ἐγνώκειν **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** γνώση, άγνωστος, γνώμη, συγγνώμη, ανάγνωση, άγνοια
- **μήτε:** σύνδεσμος συμπλεκτικός

- **τά ὅσια:** αιτ. πληθ. ουδ. γέν. του επιθ. **ὅσιος, -α, -ον**
- **τά δίκαια:** αιτ. πληθ. ουδ. γέν. θετικός βαθμός του επιθ. **δίκαιος, -α, -ον** Βαθμοί του επθέτου: **ΘΕΤΙΚΟΣ:** δίκαιος, **ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΣ:** δικαιότερος, -α, -ον, **ΥΠΕΡΘΕΤΙΚΟΣ:** δικαιότατος, -η, -ον **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** δικαιοσύνη, δικαστής, δικαστήριο, άδικος, αδικία
- **διδάξατε:** β΄ πληθ. πρόσ. προστ. αορ. ενεργ. φωνής του ρ. **διδάσκω** (= διδάσκω, εξηγώ) **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. διδάσκω, πρτ. ἐδίδασκον, μέλλ. διδάξω, αόρ. ἐδίδαξα, πρκ. δεδίδαχα, υπερσ. ἐδεδιδάχειν **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** δάσκαλος, διδασκαλείο, διδακτός, διδακτέος, δίδαγμα, αυτοδίδακτος, διδαχή, αδίδακτος, δίδακτρα
- **με:** αιτ. εν. α΄ πρόσ. αδύνατος τύπος της προσωπικής αντων. **ἐγώ, σύ, -**
- **ὅπως:** επίρρημα ερωτηματικό τροπικό
- **ἐστίν:** γ΄ εν. πρόσ. οριστ. ενεστ. του ρ. **εἰμί** **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. εἰμί, πρτ. ἦ/ ἦν, μέλλ. ἔσομαι, αόρ. β΄ ἐγενόμην, πρκ. γέγονα, υπερσ. ἐγεγόνειν **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** ουσία, όντως, παρουσία, απουσία, περιουσία
- **ἀνδρῶν:** γεν. πληθ. αρσ. γέν. του τριτόκλιτου ουσ. **ὁ ἀνήρ** [γεν. τοῦ ἀνδρός] **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** ανδρεία, ανδρείος, άνανδρος, ανδρισμός
- **ἐπισταμένων:** γεν. πληθ. αρσ. γέν. μτχ. ενεστ. μέσης φωνής του ρ. **ἐπίσταμαι** (= γνωρίζω καλά) **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. ἐπίσταμαι, πρτ. ἠπιστάμην, μέλλ. ἐπιστήσομαι, αόρ. ἠπιστήθην, πρκ. -, υπερσ. - **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** επιστήμη, επιστήμονας, επιστημονικός, επιστητός
- **χάριτας:** αιτ. πληθ. θηλ. γέν. του τριτόκλιτου ουσ. **ἡ χάρις** [γεν. τῆς χάριτος]
- **ἀποδιδόναι:** απαρμφ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **ἀποδίδωμι** (= ανταποδίδω) **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. ἀποδίδωμι, πρτ. ἀπεδίδουν, μέλλ. ἀποδώσω, αόρ. β΄ ἀπέδωκα, πρκ. ἀποδέδωκα, υπερσ. ἀπεδεδώκειν **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** δόση, δώρο, απόδοση, προδότης, παραδοτέος

ΚΛΙΣΗ

Ουσιαστικών – Επιθέτων – Αντωνυμιών – Μετοχών του ΚΕΙΜΕΝΟΥ

ΚΛΙΣΗ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΩΝ

Α΄ κλίση

	ενικός αριθμός				πληθυντικός αριθμός			
ονομ.	ἡ	χώρα	γῆ	θάλασσα	αἱ	χῶραι	—	θάλασσαι
γεν.	τῆς	χώρας	γῆς	θαλάσσης	τῶν	χωρῶν	—	θαλασσῶν
δοτ.	τῇ	χώρᾳ	γῇ	θαλάσσῃ	ταῖς	χώραις	—	θαλάσσαις
αιτ.	τήν	χώραν	γῆν	θάλασσαν	τᾶς	χώρας	—	θαλάσσας
κλητ.	(ὦ)	χώρα	γῆ	θάλασσα	(ὦ)	χῶραι	—	θάλασσαι

Β΄ κλίση

ενικός αριθμός					
ονομ.	ὁ	Ἀγησίλαος	Λακεδαιμόνιος	Ἀθηναῖος	ἵππος
γεν.	τοῦ	Ἀγησιλάου	Λακεδαιμονίου	Ἀθηναίου	ἵππου
δοτ.	τῷ	Ἀγησιλάῳ	Λακεδαιμονίῳ	Ἀθηναίῳ	ἵππῳ
αιτ.	τόν	Ἀγησίλαον	Λακεδαιμόνιον	Ἀθηναῖον	ἵππον
κλητ.	(ὦ)	Ἀγησίλαε	Λακεδαιμόνιε	Ἀθηναῖε	ἵππε
πληθυντικός αριθμός					
ονομ.	οἱ	—	Λακεδαιμόνιοι	Ἀθηναῖοι	ἵπποι
γεν.	τῶν	—	Λακεδαιμονίων	Ἀθηναίων	ἵππων
δοτ.	τοῖς	—	Λακεδαιμονίοις	Ἀθηναίοις	ἵπποις
αιτ.	τούς	—	Λακεδαιμονίους	Ἀθηναίους	ἵππους
κλητ.	(ὦ)	—	Λακεδαιμόνιοι	Ἀθηναῖοι	ἵπποι

Γ΄ κλίση

ενικός αριθμός								
ονομ.	τό	χρῆμα	οἴκημα	ὁ	πατήρ	ἀνήρ	ἡ	χάρις
γεν.	τοῦ	χρήματος	οἰκήματος	τοῦ	πατρός	ἀνδρός	τῆς	χάριτος
δοτ.	τῷ	χρήματι	οἰκήματι	τῷ	πατρί	ἀνδρί	τῇ	χάριτι
αιτ.	τό	χρῆμα	οἴκημα	τόν	πατέρα	ἄνδρα	τήν	χάριν
κλητ.	(ὦ)	χρῆμα	οἴκημα	(ὦ)	πάτερ	ἄνερ	(ὦ)	χάρις
πληθυντικός αριθμός								
ονομ.	τά	χρήματα	οἰκήματα	οἱ	πατέρες	ἄνδρες	αἱ	χάριτες
γεν.	τῶν	χρημάτων	οἰκημάτων	τῶν	πατέρων	ἀνδρῶν	τῶν	χαρίτων
δοτ.	τοῖς	χρήμασι	οἰκήμασι	τοῖς	πατράσι	ἀνδράσι	ταῖς	χάρισι
αιτ.	τά	χρήματα	οἰκήματα	τούς	πατέρας	ἄνδρας	τάς	χάριτας
κλητ.	(ὦ)	χρήματα	οἰκήματα	(ὦ)	πατέρες	ἄνδρες	(ὦ)	χάριτες

ΚΛΙΣΗ ΕΠΙΘΕΤΩΝ

	ενικός αριθμός			πληθυντικός αριθμός		
	αρσ.	**θηλ.**	**ουδ.**	**αρσ.**	**θηλ.**	**ουδ.**
ονομ.	πᾶς	πᾶσα	πᾶν	πάντες	πᾶσαι	πάντα
γεν.	παντός	πάσης	παντός	πάντων	πασῶν	πάντων
δοτ.	παντί	πάσῃ	παντί	πᾶσι	πάσαις	πᾶσι
αιτ.	πάντα	πᾶσαν	πᾶν	πάντας	πάσας	πάντα
κλητ.	πᾶς	πᾶσα	πᾶν	πάντες	πᾶσαι	πάντα

	ενικός αριθμός			πληθυντικός αριθμός		
	αρσ.	θηλ.	ουδ.	αρσ.	θηλ.	ουδ.
ονομ.	ὁ φίλος	ἡ φίλη	τό φίλον	οἱ φίλοι	αἱ φίλαι	τά φίλα
γεν.	τοῦ φίλου	τῆς φίλης	τοῦ φίλου	τῶν φίλων	τῶν φίλων	τῶν φίλων
δοτ.	τῷ φίλῳ	τῇ φίλῃ	τῷ φίλῳ	τοῖς φίλοις	ταῖς φίλαις	τοῖς φίλοις
αιτ.	τόν φίλον	τήν φίλην	τό φίλον	τούς φίλους	τάς φίλας	τά φίλα
κλητ.	(ὦ) φίλε	(ὦ) φίλη	(ὦ) φίλον	(ὦ) φίλοι	(ὦ) φίλαι	(ὦ) φίλα

	ενικός αριθμός		πληθυντικός αριθμός	
	αρσ./ θηλ.	ουδ.	αρσ./ θηλ.	ουδ.
ονομ.	ὁ,ἡ σύμμαχος	τό σύμμαχον	οἱ,αἱ σύμμαχοι	τά σύμμαχα
γεν.	τοῦ,τῆς συμμάχου	τοῦ συμμάχου	τῶν συμμάχων	τῶν συμμάχων
δοτ.	τῷ,τῇ συμμάχῳ	τῷ συμμάχῳ	τοῖς,ταῖς συμμάχοις	τοῖς συμμάχοις
αιτ.	τόν,τήν σύμμαχον	τό σύμμαχον	τούς,τάς συμμάχους	τά σύμμαχα
κλητ.	(ὦ) σύμμαχε	(ὦ) σύμμαχον	(ὦ) σύμμαχοι	(ὦ) σύμμαχα

	ενικός αριθμός			πληθυντικός αριθμός		
	αρσ.	θηλ.	ουδ.	αρσ.	θηλ.	ουδ.
ονομ.	ὁ διπλοῦς	ἡ διπλῆ	τό διπλοῦν	οἱ διπλοῖ	αἱ διπλαῖ	τά διπλᾶ
γεν.	τοῦ διπλοῦ	τῆς διπλῆς	τοῦ διπλοῦ	τῶν διπλῶν	τῶν διπλῶν	τῶν διπλῶν
δοτ.	τῷ διπλῷ	τῇ διπλῇ	τῷ διπλῷ	τοῖς διπλοῖς	ταῖς διπλαῖς	τοῖς διπλοῖς
αιτ.	τόν διπλοῦν	τήν διπλῆν	τό διπλοῦν	τούς διπλούς	τάς διπλᾶς	τά διπλᾶ
κλητ.	—	—	—	—	—	—

	ενικός αριθμός			πληθυντικός αριθμός		
	αρσ.	θηλ.	ουδ.	αρσ.	θηλ.	ουδ.
ονομ.	ὁ καλός	ἡ καλή	τό καλόν	οἱ καλοί	αἱ καλαί	τά καλά
γεν.	τοῦ καλοῦ	τῆς καλῆς	του καλοῦ	τῶν καλῶν	τῶν καλῶν	τῶν καλῶν
δοτ.	τῷ καλῷ	τῇ καλῇ	τῷ καλῷ	τοῖς καλοῖς	ταῖς καλαῖς	τοῖς καλοῖς
αιτ.	τόν καλόν	τήν καλήν	τό καλόν	τούς καλούς	τάς καλάς	τά καλά
κλητ.	(ὦ) καλέ	(ὦ) καλή	(ὦ) καλόν	(ὦ) καλοί	(ὦ) καλαί	(ὦ) καλά

	ενικός αριθμός			πληθυντικός αριθμός		
	αρσ.	θηλ.	ουδ.	αρσ.	θηλ.	ουδ.
ονομ.	ὁ ὅσιος	ἡ ὁσία	τό ὅσιον	οἱ ὅσιοι	αἱ ὅσιαι	τά ὅσια
γεν.	τοῦ ὁσίου	τῆς ὁσίας	τοῦ ὁσίου	τῶν ὁσίων	τῶν ὁσίων	τῶν ὁσίων
δοτ.	τῷ ὁσίῳ	τῇ ὁσίᾳ	τῷ ὁσίῳ	τοῖς ὁσίοις	ταῖς ὁσίαις	τοῖς ὁσίοις
αιτ.	τόν ὅσιον	τήν ὁσίαν	τό ὅσιον	τούς ὁσίους	τάς ὁσίας	τά ὅσια
κλητ.	(ὦ) ὅσιε	(ὦ) ὁσία	(ὦ) ὅσιον	(ὦ) ὅσιοι	(ὦ) ὅσιαι	(ὦ) ὅσια

ΚΛΙΣΗ ΑΝΤΩΝΥΜΙΩΝ

	ενικός αριθμός			πληθυντικός αριθμός		
	αρσ.	θηλ.	ουδ.	αρσ.	θηλ.	ουδ.
ονομ.	οὐδείς	οὐδεμία	οὐδέν	οὐδένες	—	—
γεν.	οὐδενός	οὐδεμιᾶς	οὐδενός	οὐδένων	—	—
δοτ.	οὐδενί	οὐδεμιᾷ	οὐδενί	οὐδέσι(ν)	—	—
αιτ.	οὐδένα	οὐδεμίαν	οὐδέν	οὐδένας	—	—
κλητ.	—	—	—	—	—	—

	ενικός αριθμός			πληθυντικός αριθμός		
	αρσ.	θηλ.	ουδ.	αρσ.	θηλ.	ουδ.
ονομ.	οὗτος	αὕτη	τοῦτο	οὗτοι	αὗται	ταῦτα
γεν.	τούτου	ταύτης	τούτου		τούτων	
δοτ.	τούτῳ	ταύτῃ	τούτῳ	τούτοις	ταύταις	τούτοις
αιτ.	τοῦτον	ταύτην	τοῦτο	τούτους	ταύτας	ταῦτα
κλητ.	οὗτος	αὕτη	—	οὗτοι	αὗται	—

	ενικός αριθμός			πληθυντικός αριθμός		
	αρσ.	θηλ.	ουδ.	αρσ.	θηλ.	ουδ.
ονομ.	τίς	τίς	τί	τινές	τινές	τινά
γεν.	τινός/του	τινός/του	τινός/του		τινῶν	
δοτ.	τινί/τῳ	τινί/τῳ	τινί/τῳ	τισί(ν)	τισί(ν)	τισί(ν)
αιτ.	τινά	τινά	τί	τινάς	τινάς	τινά
κλητ.	—	—	—	—	—	—

	ενικός αριθμός			πληθυντικός αριθμός		
	αρσ.	θηλ.	ουδ.	αρσ.	θηλ.	ουδ.
ονομ.	ὑμέτερος	ὑμετέρα	ὑμέτερον	ὑμέτεροι	ὑμέτεραι	ὑμέτερα
γεν.	ὑμετέρου	ὑμετέρας	ὑμετέρου		ὑμετέρων	
δοτ.	ὑμετέρῳ	ὑμετέρᾳ	ὑμετέρῳ	ὑμετέροις	ὑμετέραις	ὑμετέροις
αιτ.	ὑμέτερον	ὑμετέραν	ὑμέτερον	ὑμετέρους	ὑμετέρας	ὑμέτερα
κλητ.	—	—	—	—	—	—

	ενικός αριθμός			
			αρσ.	θηλ.
ονομ.	σύ	ἐγώ	—	—
γεν.	σοῦ, σου	ἐμοῦ-μου	ἐμαυτοῦ	ἐμαυτῆς
δοτ.	σοί, σοι	ἐμοί-μοι	ἐμαυτῷ	ἐμαυτῇ
αιτ.	σέ, σε	ἐμέ-με	ἐμαυτόν	ἐμαυτήν
κλητ.	—	—	—	— —

πληθυντικός αριθμός				
			αρσ.	θηλ.
ονομ.	ὑμεῖς	ἡμεῖς	—	—
γεν.	ὑμῶν	ἡμῶν	ἡμῶν αὐτῶν	ἡμῶν αὐτῶν
δοτ.	ὑμῖν	ἡμῖν	ἡμῖν αὐτοῖς	ἡμῖν αὐταῖς
αιτ.	ὑμᾶς	ἡμᾶς	ἡμᾶς αὐτούς	ἡμᾶς αὐτᾶς
κλητ.	—	—	—	— —

ΚΛΙΣΗ ΜΕΤΟΧΩΝ

	ενικός αριθμός			πληθυντικός αριθμός		
	αρσ.	θηλ.	ουδ.	αρσ.	θηλ.	ουδ.
ονομ.	παρών	παροῦσα	παρόν	παρόντες	παροῦσαι	παρόντα
γεν.	παρόντος	παρούσης	παρόντος	παρόντων	παρουσῶν	παρόντων
δοτ.	παρόντι	παρούσῃ	παρόντι	παροῦσι	παρούσαις	παροῦσι
αιτ.	παρόντα	παροῦσαν	παρόν	παρόντας	παρούσας	παρόντα
κλητ.	παρών	παροῦσα	παρόν	παρόντες	παροῦσαι	παρόντα

	ενικός αριθμός			πληθυντικός αριθμός		
	αρσ.	θηλ.	ουδ.	αρσ.	θηλ.	ουδ.
ονομ.	παρέχων	παρέχουσα	παρέχον	παρέχοντες	παρέχουσαι	παρέχοντα
γεν.	παρέχοντος	παρεχούσης	παρέχοντος	παρεχόντων	παρεχουσῶν	παρεχόντων
δοτ.	παρέχοντι	παρεχούσῃ	παρέχοντι	παρέχουσι	παρεχούσαις	παρέχουσι
αιτ.	παρέχοντα	παρέχουσαν	παρέχον	παρέχοντας	παρεχούσας	παρέχοντα
κλητ.	παρέχων	παρέχουσα	παρέχον	παρέχοντες	παρέχουσαι	παρέχοντα

	ενικός αριθμός			πληθυντικός αριθμός		
	αρσ.	θηλ.	ουδ.	αρσ.	θηλ.	ουδ.
ονομ.	ποιήσας	ποιήσασα	ποιῆσαν	ποιήσαντες	ποιήσασαι	ποιήσαντα
γεν.	ποιήσαντος	ποιησάσης	ποιήσαντος	ποιησάντων	ποιησασῶν	ποιησάντων
δοτ.	ποιήσαντι	ποιησάσῃ	ποιήσαντι	ποιήσασι	ποιησάσαις	ποιήσασι
αιτ.	ποιήσαντα	ποιήσασαν	ποιῆσαν	ποιήσαντας	ποιησάσας	ποιήσαντα
κλητ.	ποιήσας	ποιήσασα	ποιῆσαν	ποιήσαντες	ποιήσασαι	ποιήσαντα

ΧΡΟΝΙΚΕΣ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ					
Ενεστώτας	**Παρατατικός**	**Μέλλοντας**	**Αόριστος**	**Παρακείμενος**	**Υπερσυντέλικος**
παρόντες	—	παρεσόμενοι	παραγενόμενοι	παραγεγονότες	—
πολεμεῖτε	ἐπολεμεῖτε	πολεμήσετε	ἐπολεμήσατε	πεπολεμήκατε	ἐπεπολεμήκετε
γίγνομαι	ἐγιγνόμην	γενήσομαι	ἐγενόμην	γεγένημαι/ γέγονα	ἐγεγενήμην/ ἐγεγόνειν
παρέχων	—	παρέξων/ παρασχήσων	παρασχών	παρεσχηκώς	—
ποιῶ	ἐποίουν	ποιήσω	ἐποίησα	πεποίηκα	ἐπεποιήκειν
μαχόμενος	—	μαχούμενος	μαχεσάμενος	μεμαχημένος	—
καταδιώκω	κατεδίωκον	καταδιώξομαι	κατεδίωξα/ κατεδιώκαθον	καταδεδίωχα	κατεδεδιώχειν
ποιοῦντος	—	ποιήσοντος	ποιήσαντος	πεποιηκότος	—
λέγοντος	—	λέξοντος/ ἐροῦντος	λέξαντος/ εἰπόντος	εἰρηκότος	—
ἔχοιτε	—	ἕξοιτε/ σχήσοιτε	σχοῖτε	ἐσχηκότες εἶτε	—
κατηγορεῖν	—	κατηγορήσειν/ κατερεῖν	κατηγορῆσαι/ κατειπεῖν	κατηγορηκέναι/ κατειρηκέναι	—
γιγνόμενος	—	γενησόμενος	γενόμενος	γεγενημένος/ γεγονώς	—
διάκειμαι	διεκείμην	διακείσομαι	—	—	—
ἔχω	εἶχον	ἕξω/ σχήσω	ἔσχον	ἔσχηκα	ἐσχήκειν
λείπητε	—	—	λίπητε	λελοιπότες ἦτε	—
συλλέγομαι	συνελεγόμην	συλλέξομαι/ συλλεγήσομαι	συνελεξάμην/ συνελέγην	συνείλεγμαι	συνειλεγμένος ἦν
καταλείπει	κατέλειπεν	καταλείψει	κατέλιπεν	καταλέλοιπε	κατελελοίπει
εὐφραίνομαι	ηὐφραινόμην/ εὐφραινόμην	εὐφρανοῦμαι/ εὐφρανθήσομαι	ηὐφράνθην/ εὐφράνθην	—	—
ὁρῶ	ἑώρων	ὄψομαι	εἶδον	ἑώρακα/ ἑόρακα/ ὄπωπα	ἑωράκειν
κατακοπτόμενα	—	κατακοπησόμενα	κατακοπέντα	κατακεκομμένα	—
κατακαιόμενα	—	κατακαυθησόμενα	κατακαυθέντα	κατακεκαυμένα	—
γιγνώσκω	ἐγίγνωσκον	γνώσομαι	ἔγνων	ἔγνωκα	ἐγνώκειν
διδάσκετε	—	—	διδάξατε	δεδιδαχότες ἔστε	—
ἐστίν	ἦν	ἔσται	ἐγένετο	γέγονε	ἐγεγόνει
ἐπισταμένων	—	ἐπιστησομένων	ἐπιστηθέντων	—	—
ἀποδιδόναι	—	ἀποδώσειν	ἀποδοῦναι	ἀποδεδωκέναι	—

ΕΓΚΛΙΤΙΚΕΣ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ					
Οριστική	**Υποτακτική**	**Ευκτική**	**Προστακτική**	**Απαρέμφατο**	**Μετοχή**
ἐγενόμην	γένωμαι	γενοίμην	—	γενέσθαι	γενόμενος,-η, -ον
ἔχετε	ἔχητε	ἔχοιτε	ἔχετε	ἔχειν	ἔχων,-ουσα, -ον
ἔχω	ἔχω	ἔχοιμι	—	ἔχειν	ἔχων,-ουσα, -ον
ἐλίπετε	λίπητε	λίποιτε	λίπετε	λιπεῖν	λιπών, -οῦσα, -όν
συλλέξομαι	—	συλλεξοίμην	—	συλλέξεσθαι	συλλεξόμενος,-η,-ον
κατέλιπεν	καταλίπῃ	καταλίποι	καταλιπέτω	καταλιπεῖν	καταλιπών,-οῦσα,-όν
ὁρῶ	ὁρῶ	ὁρῷμι/ ὁρῴην	—	ὁρᾶν	ὁρῶν,-ῶσα, -ῶν
γιγνώσκω	γιγνώσκω	γιγνώσκοιμι	—	γιγνώσκειν	γιγνώσκων,-ουσα, -ον
ἐδιδάξατε	διδάξητε	διδάξοιτε	διδάξατε	διδάξαι	διδάξας,-ασα, -αν
ἐστίν	ᾖ	εἴη	ἔστω	εἶναι	ὤν, οὖσα, ὤν

Α6. ΛΕΠΤΟΜΕΡΗΣ ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ

1. **Ὦ Ἀγησίλαε καί πάντες οἱ παρόντες Λακεδαιμόνιοι, ἐγώ ὑμῖν φίλος καί σύμμαχος ἐγενόμην:** κύρ. πρότ. κρίσης. **φίλος - σύμμαχος:** κατηγορούμενα στο **ἐγώ:** υποκ. του **ἐγενόμην** [: το ρήμα της πρότασης είναι συνδετικό]. **ὑμῖν:** δοτ. αντικειμενική από τα φίλος - σύμμαχος. **Ὦγησίλαε - [ὦ] Λακεδαιμόνιοι:** κλητικές προσφωνήσεις. **πάντες:** κατηγ. προσδ. στο Λακεδαιμόνιοι. **οἱ παρόντες:** επιθ. μτχ. παράθεση τσο Λακεδαιμόνιοι.

ΠΡΟΣΕΞΕ. Μιά **έναρθρη ονομαστική**, όταν προσδιορίζει μια κλητική προσφώνηση, όπως στην παραπάνω πρόταση **οἱ παρόντες,** είναι παράθεση στην προσφώνηση.

2. **ὅτε τοῖς Ἀθηναίοις ἐπολεμεῖτε:** δευτ. χρον. πρότ. **ὑμεῖς** [: ενν.]: υποκ. στο **ἐπολεμεῖτε** [: το ρήμα της πρότασης]. **τοῖς Ἀθηναίοις:** αντικ.
3. **καί τό μέν ναυτικόν τό ὑμέτερον χρήματα παρέχων ἰσχυρόν ἐποίουν:** κύρ. πρότ. κρίσης που συνδέεται με την προηγούμενη κύρια πρόταση (1) παρατακτικά με το συμπλεκτικό σύνδεσμο **καί.** [**ἐγώ:** ενν.]: υποκ. στο **ἐποίουν** [: το ρήμα της πρότασης είναι συνδετικό· συνδέει το αντικείμενό του με το κατηγ.] και στη μτχ. **παρέχων:** τροπ. μτχ. **τό ὑμέτερον:** επιθ. προσδ. στο **τό ναυτικόν:** αντικ. στο ρήμα. **ἰσχυρόν:** κατηγ. στο τό ναυτικόν. **χρήματα:** αντικ. στη μτχ.
4. **ἐν δέ τῇ γῇ αὐτός ἀπό τοῦ ἵππου μαχόμενος μεθ᾽ ὑμῶν εἰς τήν θάλασσαν κατεδίωκον τούς πολεμίους:** κύρια πρότ. κρίσης· αυτή και η προηγούμενη πρόταση (3) συνδέονται παρατακτικά με τους αντιθετικούς συνδέσμους

μέν-δέ. αὐτός: υποκ. στο **κατεδίωκον** [: το ρήμα της πρότασης] και στη μτχ. **μαχόμενος:** τροπ. μτχ. **τούς πολεμίους:** αντικ. στο ρήμα. **ἐν τῇ γῇ:** εμπρόθ. προσδ. στάσης σε τόπο. **ἀπό τοῦ ἵππου:** εμπρόθ. προσδ. τρόπου ή τόπου. **μεθ᾽ ὑμῶν:** εμπρόθ. προσδ. συνεργασίας. **εἰς τήν θάλασσαν:** εμπρόθ. προσδ. κίνησης σε τόπο.

5. **Καί διπλοῦν οὐδέν πώποτέ μου οὔτε ποιήσαντος οὔτ᾽ εἰπόντος πρός ὑμᾶς ἔχοιτ᾽ ἄν κατηγορῆσαι:** κύρ. πρότ. κρίσης. [**ὑμεῖς:** ενν.]: υποκ. στο **ἔχοιτ᾽ ἄν** [: το ρήμα της πρότ. δυνητική ευκτική] και στο **κατηγορῆσαι** [: ταυτοπροσωπία]: τελ. απαρέμφ. αντικ. στο ρήμα. **μου:** αντικ. στο κατηγορῆσαι και υποκ. των μτχ. **ποιήσαντος - εἰπόντος:** κατηγορηματικές μετοχές από το **κατηγορῆσαι** [το κατηγορώ εδώ σημαίνει **έλεγχο**]. **διπλοῦν** : επιθ. προσδ. στο **οὐδέν:** σύστοιχο αντικ. στις μτχ. ποιήσαντος - εἰπόντος. **πρός ὑμᾶς:** εμπρόθ. προσδ. κατεύθυνσης σε εκπρόσωπο. **πώποτε:** επίρρ. προσδ. χρόνου.

6. **ὥσπερ Τισσαφέρνους [ἔχοιτ᾽ ἄν κατηγορῆσαι]:** δευτ. αναφ. παραβολική πρότ. [**ὑμεῖς:** ενν.]: υποκ. στο [**ἔχοιτ᾽ ἄν:** το ρήμα της πρότ. είναι δυν. ευκτική και εννοείται] και στο [**κατηγορῆσαι:** ενν.]: τελ. απαρέμφ. αντικ. στο ρήμα [: ταυτοπροσωπία]. **Τισσαφέρνους:** αντικ. στο απαρέμφ.

7. **Τοιοῦτος δέ γενόμενος νῦν οὕτω διάκειμαι ὑφ᾽ ὑμῶν:** κύρ. πρότ. κρίσης [**ἐγώ:** ενν.]: υποκ. στο **διάκειμαι** και στη μτχ. **γενόμενος:** εναντιωματική μτχ. **τοιοῦτος:** κατηγ. στο υποκ. [ἐγώ] μέσω του συνδετικού τύπου γενόμενος. **νῦν:** επιρρ. προσδ. χρόνου. **οὕτω:** επιρρ. προσδ. τρόπου. **ὑφ᾽ ὑμῶν:** εμπρόθ. προσδ. του ποιητ. αιτίου από το διάκειμαι.

8. **ὡς οὐδέ δεῖπνον ἔχω ἐν τῇ ἐμαυτοῦ χώρᾳ:** δευτ. συμπερασματική πρότ. [**ἐγώ:** ενν.]: υποκ. στο **ἔχω** [: το ρήμα της πρότασης]. **δεῖπνον:** αντικ. **ἐν τῇ χώρα**: εμπρόθ. προσδ. στάσης σε τόπο. **τῇ ἐμαυτοῦ:** επιθ. προσδ. στο χώρᾳ. **ἐμαυτοῦ** [χωρίς το άρθρο **τῇ**]: γεν. κτητ.

9. **εἰ μή τη συλλέξομαι:** δευτ. υποθετική προτ. [**ἐγώ:** ενν.]: υποκ. στο **συλλέξομαι** [το ρήμα της πρότασης]. **τι:** αντικ.

ΥΠΟΘΕΤΙΚΟΣ λόγος: εἰ συλλέξομαι: [: εἰ + οριστική]: **υπόθεση** → ὡς ἔχω [: οριστική]: **απόδοση:** υποθετικός λόγος με απόδοση τη δευτερεύουσα **συμπερασματική πρόταση**˙ δηλώνει το **πραγματικό.**

10. **ὧν ἄν ὑμεῖς λίπητε:** δευτ. αναφ. προσδιοριστική προτ. ως γενική διαιρετική στο **τι** της προηγούμενης υποθετικής πρότασης. **ὑμεῖς:** υποκ. στο **λίπητε** [το ρήμα της πρότασης]. **ὧν** [αντί **ἅ** από λέξη του αναφορικού από την εννοούμενη γενική **τούτων** της υποθετικής πρότασης που παραλείφθηκε]: αντικ. του λίπητε.

11. **ὥσπερ τά θηρία [συλλέγεται]:** δευτ. αναφορική παραβολική πρόταση. **τά θηρία:** υποκ. στο **συλλέγεται** [: αττική σύνταξη, αντί **συλλέγονται**].

ΠΡΟΣΕΞΕ. Πολλές φορές το ρήμα των παραβολικών προτάσεων παραλείπε-

ται, όταν εννοείται εύκολα από τα προηγούμενα [κυρίως] ή από τα επόμενα ή εννοείται ένας τύπος συνήθως του **γίγνομαι** ή του **εἰμί.**

12. Ἃ δέ μοι ὁ πατήρ καί οἰκήματα καλά καί παραδείσους καί δένδρων καί θηρίων μεστούς κατέλιπεν: δευτ. αναφορ. προσδιοριστική πρόταση στο **ταῦτα** της κύριας πρότασης (14) που ακολουθεί. **ὁ πατήρ:** υποκ. στο **κατέλιπεν** [: το ρήμα της πρότασης. **ἅ** [: άμεσο] - **μοι** [: έμμεσο]: αντικείμενα στο ρήμα. **οἰκήματα - παραδείσους:** επεξηγήσεις στο **ἅ. καλά:** επιθ. προσδ. στο οἰκήματα. **δένδρων - θηρίων:** γενικές αντικειμενικές στο **μεστούς:** επιθ. προσδ. στο παραδείσους.

13. ἐφ᾽ οἷς ἠὐφραινόμην: δευτ. αναφορ. προσδιοριστική προτ. στο **ἅ** της προηγούμενης αναφορικής. [**ἐγώ:** ενν.]: υποκ. στο **ἠὐφραινόμην** [: το ρήμα της πρότασης]. **ἐφ᾽ οἷς:**εμπρόθ. προσδ. της αιτίας από το **ψυχικού πάθους** ρήμα ηὐφραινόμην.

14. ταῦτα πάντα ὁρῶ τά μέν κατακεκομμένα, τά δέ κατακεκαυμένα: κύρ. πρότ. [**ἐγώ:** ενν.]: υποκ. στο **ὁρῶ** [: το ρήμα της πρότασης]. **πάντα:** κατηγ. προσδ. στο **ταῦτα:** αντικ. του ὁρῶ. και υποκ. στις μτχ. **κατακεκομμένα - κατακεκαυμένα:** κατηγορηματικές μτχ. από το αισθητικό ρήμα ὁρῶ. **τά μέν - τά δέ:** επιμεριστικές παραθέσεις στο ταῦτα.

15. Εἰ οὖν ἐγώ μή γιγνώσκω μήτε τά ὅσια μήτε τά δίκαια: δευτ. υποθετική πρότ. **ἐγώ:** υποκ. στο **γιγνώσκω** [: το ρήμα της πρότασης]. **τά ὅσια - τά δίκαια:** αντικείμενα στο ρήμα.

16. ὑμεῖς δέ διδάξατέ με: κύρ. πρότ. **ὑμεῖς:** υποκ. στο **διδάξατε** [: το ρήμα της πρότασης]. **με:** αντικ.

ΥΠΟΘΕΤΙΚΟΣ λόγος: εἰ μή γιγνώσκω [εἰ + οριστική]: **υπόθεση** → διδάξατε [: προστακτική]: **απόδοση**· δηλώνει το **πραγματικό.**

17. ὅπως ταῦτ᾽ ἐστίν ἀνδρῶν ἐπισταμένων χάριτας ἀποδιδόναι: δευτ. πλάγια ερωτημ. πρότ. μερικής άγνοιας αντικείμενο του **διδάξατε** της προηγούμενης κύριας πρότασης. **ταῦτα:** υποκ. του **ἐστίν** [: αττική σύνταξη]. **ἐπισταμένων:** επιθ. [αναφ.] μτχ. επιθ. προσδ. στο **ἀνδρῶν:** γεν. κατηγορηματική κτητική. [**τούς ἄνδρας:** ενν.]: υποκ. του **ἀποδιδόναι:** τελ. απαρέμφ. αντικ. της μτχ. **χάριτας:** αντικ. του ἀπιδιδόναι

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

στις ερμηνευτικές ερωτήσεις της σελ. 88 του σχ. βιβλίου

1. Ο Φαρνάβαζος βρίσκεται σε δύσκολη θέση μετά την επίθεση των ελληνικών δυνάμεων και επικαλείται τις προηγούμενες υπηρεσίες του προς τους Σπαρτιάτες. Ποιους στόχους εξυπηρετεί αυτή η επίκληση;

Ο Φαρνάβαζος δέχεται επίθεση από τους Σπαρτιάτες και προσπαθεί να σώσει ό,τι μπορεί. Οι εχθροί καταστρέφουν την περιουσία του και τον απογυ-

μνώνουν από τα πλούτη του. Η ζωή του αλλάζει ξαφνικά και η πολυτέλεια αντικαθίσταται από την ανασφάλεια και τη διαρκή προσπάθεια για επιβίωση. Σ' αυτή τη δύσκολη κατάσταση ζητά την εύνοια των Σπαρτιατών θυμίζοντάς τους την προηγούμενη συνεργασία μεταξύ τους. Η ανάμειξη του Φαρνάβαζου στα εσωτερικά θέματα των Ελλήνων εξυπηρετούσε δικά του συμφέροντα. Τώρα, όμως, παρουσιάζει τη συμπεριφορά του εκείνη ως φιλική βοήθεια και επικαλείται τη σύμπραξή του στις μάχες εναντίον των Αθηναίων, προκειμένου να εξασφαλίσει μια πιο ευνοϊκή αντιμετώπιση από μέρους των εχθρών του.

2. Σε ποια κατάσταση έχει περιέλθει ο Φαρνάβαζος σύμφωνα με το κείμενο; Ποια απορία του προξενεί η κατάσταση αυτή και πώς τη διατυπώνει;

Ο Φαρνάβαζος είχε κληρονομήσει πλούτη και αξιώματα. Όμως τώρα ο τρόπος ζωής του μεταβάλλεται και γίνεται εκ διαμέτρου αντίθετος. Ενώ πριν ήταν άρχοντας και ζούσε απολαμβάνοντας την πολυτέλεια, τώρα αγωνίζεται να επιβιώσει μαζεύοντας τα υπολείμματα, που ίσως αφήσουν οι κατακτητές. Η κατάσταση αυτή τον κάνει να απορεί για την πρέπουσα συμπεριφορά των ανδρών, που γνωρίζουν, όπως λέει, να ανταποδίδουν τις χάρες. Καλεί, λοιπόν, τους Σπαρτιάτες να του εξηγήσουν, αλλά και να του δείξουν έμπρακτα ποια πρέπει να είναι η συμπεριφορά των δίκαιων ανδρών, που ξέρουν να φέρονται τίμια στους φίλους τους.

3. Στον Επιτάφιο του Περικλή που παραθέτει στην Ίστορία του ο Θουκυδίδης (2.40.4-5) διαβάζουμε: «Και είναι πιο σταθερός φίλος ο ευεργέτης, γιατί μέσω της εύνοιας που του δείχνει επιδιώκει να παραμείνει η οφειλή της ευγνωμοσύνης του ευεργετημένου. Αντίθετα ο ευεργετημένος είναι μάλλον απρόθυμος, γιατί γνωρίζει ότι θα ανταποδώσει την ευεργεσία όχι για να του χρωστούν ευγνωμοσύνη αλλά για να εξοφλήσει το χρέος». Πιστεύετε ότι η παρατήρηση του ιστορικού βρίσκει εφαρμογή στην περίπτωση του Φαρνάβαζου;

Όπως φαίνεται από το κείμενο, ο Φαρνάβαζος προσέφερε τις υπηρεσίες του στους Σπαρτιάτες, όχι μόνο για την έμμεση εξυπηρέτηση των περσικών συμφερόντων, αλλά και γιατί προσέβλεπε σε μια μελλοντική ανταπόδοση αυτής της χάρης. Ήταν δηλαδή, όπως παρατηρεί ο Θουκυδίδης, πρόθυμος να βοηθήσει τους Σπαρτιάτες, γιατί γνώριζε ότι θα ερχόταν η στιγμή, που θα χρειαζόταν και εκείνος την εύνοιά τους. Τώρα, λοιπόν, έχει ισχυρά επιχειρήματα, ώστε να ζητά μια πιο φιλική αντιμετώπιση από μέρους των Σπαρτιατών. Αντίθετα οι Σπαρτιάτες είναι αναμενόμενο να δείχνουν απροθυμία στα αιτήματα του Φαρνάβαζου, γιατί δεν έχουν να περιμένουν τίποτα από αυτόν. Απλώς θα ξεχρεώσουν την οφειλή.

ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

Ερμηνευτικού – πραγματολογικού περιεχομένου

1. Με ποιους τρόπους προσπαθεί ο Φαρνάβαζος να αποσπάσει την εύνοια των Σπαρτιατών;

Απάντηση: Αρχικά ο Φαρνάβαζος επικαλείται την προηγούμενη πρόθυμη συνεργασία του με τους Σπαρτιάτες στηρίζοντας σε αυτήν το αίτημά του για ανταπόδοση της χάρης. Ζητά από τους Σπαρτιάτες να του φερθούν φιλικά στο όνομα της πρότερης φιλίας τους. Στη συνέχεια προσπαθεί να προκαλέσει τον οίκτο των κατακτητών περιγράφοντας με γλαφυρό τρόπο την κατάσταση στην οποία ζει. Την παρουσιάζει μάλιστα σε αντιδιαστολή με την ως τότε ζωή του, η οποία βασιζόταν στην άνεση και την πολυτέλεια. Τέλος εντείνει τις προσπάθειές του στοχεύοντας στο φιλότιμο των εχθρών. Δεν έχει περιθώρια για μια άμεση επίθεση και γι' αυτό μιλώντας με ταπεινότητα, που πηγάζει από την εξαιρετικά δύσκολη κατάστασή του, ζητά από τους κατακτητές του να τον διδάξουν τη δίκαιη και ενάρετη συμπεριφορά.

2. Για ποιο λόγο ο Φαρνάβαζος αναφέρει το όνομα του Τισσαφέρνη;

Απάντηση: Η συμπεριφορά του Τισσαφέρνη είχε θεωρηθεί ανέντιμη από τους Σπαρτιάτες. Η αλλαγή της στάσης του και η μείωση της προσφερόμενης περσικής βοήθειας σε κρίσιμη στιγμή του Πελοποννησιακού πολέμου είχε απογοητεύσει το λαό της Σπάρτης. Ο Φαρνάβαζος στην προσπάθειά του να κερδίσει την εύνοια των Σπαρτιατών αγωνίζεται να αναδείξει την προσωπικότητά του και τη συνεπή φιλία του προς αυτούς. Η απογοητευτική συμπεριφορά του Τισσαφέρνη αναδεικνύει την αντίθετη δική του συνέπεια και στοχεύει στο να επηρεάσει υπέρ του τους κατακτητές.

ΜΕΡΟΣ Β΄

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΑ – ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΚΑ: Επαναληπτικές ασκήσεις

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

στις ετυμολογικές ασκήσεις των σελ. 88-89 του σχ. βιβλίου

1. Να γράψετε από δύο ομόρριζες των ρημάτων κατακόπτω, μάχομαι, λέγω λέξεις (απλές ή σύνθετες) της α.ε.

κατακόπτω : κόπος, ἀποκοπή
μάχομαι : ἀγχέμαχος, περιμάχητος
λέγω : ῥήτωρ, ἄρρητος

2. Για καθεμιά από τις λέξεις που σας δίνονται να βρείτε ετυμολογικά συγγενείς ρηματικούς τύπους από το κείμενο της Ενότητας:

καῦμα	: **κατακεκαυμένα**
σύλλογος	: **συλλέξομαι**
γηγενής	: **ἐγενόμην, γενόμενος**
διάγνωσις	: **γιγνώσκω**
παρουσία	: **παρόντες**
ἐλλιπής	: **λίπητε, κατέλιπεν**
κατάσχεσις	: **παρέχων, ἔχω, ἔχοιτε**
ὁρατός	: **ὁρῶ**
ἐπιστητόν	: **ἐπισταμένων**
ἔπος	: **εἰπόντος**

3. Χρησιμοποιώντας τις λέξεις του κειμένου ἵππος, πατήρ και φίλος ως α΄ ή ως β΄ συνθετικό, να σχηματίσετε με καθεμία δύο σύνθετες λέξεις της α.ε.

ἵππος : ἱπποτυφία (= αλαζονεία), ἱπποτροφεῖον
πατήρ : πατρογονικός, πατροκτόνος
φίλος : φίλεργος, φιλαυτία

4. α. Να συμπληρώσετε τις καταλήξεις των ομόρριζων του ουσιαστικού θήρ λέξεων της α.ε. στον πίνακα που ακολουθεί:

	πρόσωπο που ενεργεί	**ενέργεια**	**αποτέλεσμα ενέργειας**	**υποκοριστικό**
ουσιαστικά	ὁ θηρευ-τής	ἡ θήρευ-σις	τό θήρα-μα τό θήρευ-μα	θηρ-ίον

β. Να κατατάξετε τα ομόρριζα του θήρ επίθετα της α.ε. θηρατέος, θηρατικός, θήρειος, θηρευτικός στην κατηγορία που ανήκουν:

	ρηματικό επίθετα	επίθετα παράγωγα από ονόματα
επίθετα	θηρατέος θηρατικός	θήρειος θηρευτικός

ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

Ετυμολογικού περιεχομένου

1. Να σχηματίσεις ρηματικά επίθετα παράγωγα των παρακάτω ρημάτων:
γράφω: ……
δύναμαι: ……..
θνῄσκω: ……
βαίνω: ……..…….
τιμάω, τιμῶ: ……
ἁλίσκομαι: ……..……..
θαυμάζω: ……..……....
[**Απάντηση:** γράφω: **γραπτός, γραπτέος**// δύναμαι: **δυνατός**// θνῄσκω: **θνητός**// βαίνω: **βατός**// τιμῶ: **τιμητέος**// ἁλίσκομαι: **ἁλωτός**// θαυμάζω: **θαυμαστός**]

2. Να σχηματίσεις επίθετα παράγωγα των παρακάτω ουσιαστικών:
οὐρανός : …… ἄργυρος : ……..
ἀγορά : …… ξύλον : …….
ἱστορία : …… τιμή : ……
γέλως : ……
[**Απάντηση:** οὐρανός: **οὐράνιος**// ἄργυρος: **ἀργυροῦς**// ἀγορά: **ἀγοραῖος**// ξύλον: **ξύλινος**// ἱστορία: **ἱστορικός**// τιμή: **τίμιος**// γέλως: **γελοῖος**]

ΜΕΡΟΣ Γ΄

ΣΥΝΤΑΞΗ: Οι επιρρηματικές δευτερεύουσες προτάσεις (μέρος β΄)

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΑ ΣΧΟΛΙΑ

Υποθετικές προτάσεις:

1. **Υποθετικές** λέγονται οι δευτερεύουσες επιρρηματικές προτάσεις που δηλώνουν ότι κάποιος κάνει μια υπόθεση, που, αν προαγματοποιηθεί, τότε μόνο θα πραγματοποιηθεί κι αυτό, που δηλώνει η κύρια πρόταση ως αποτέλεσμα της πραγματοποίησης της υπόθεσης.
2. Οι υποθετικές προτάσεις μαζί με τις προτάσεις, που προσδιορίζουν, σχηματίζουν **υποθετικό λόγο**. Υποθετικός λέγεται ο λόγος που αποτελείται από δύο προτάσεις: η μία είναι δευτερεύουσα υποθετική (**υπόθεση**) και η άλλη συνήθως κύρια (**απόδοση**).
3. Οι υποθετικές προτάσεις εισάγονται με τους υποθετικούς συνδέσμους **εἰ, ἐάν, ἄν, ἤν.**
4. **Χρησιμοποιούνται** ως επιρρηματικοί προσδιορισμοί της προϋπόθεσης.

- Δέχονται άρνηση **μή** και σπάνια **οὐ.**

Οι υποθετικοί λόγοι είναι **ἕξι εἰδῶν** και δηλώνουν:

Είδος	Δηλώνει	Υπόθεση	Απόδοση [συνήθης]
1ο	**Το πραγματικό** ή κάτι που θεωρείται πραγματικό.	εἰ + οριστική οποιουδήποτε χρόνου.	οποιαδήποτε έγκλιση.
2ο	**Το μη πραγματικό** [το αντίθετο του πραγματικού].	εἰ + οριστική ιστορικού χρόνου.	Δυνητική οριστική.
3ο	**Το προσδοκώμενο** [κάτι που περιμένουμε να γίνει].	ἄν, ἐάν, ἤν + υποτακτική.	Οριστική μέλλοντα ή ισοδύναμη φράση.
4ο	**Την αόριστη επανάληψη** στο παρόν ή στο μέλλον.	ἄν, ἐάν, ἤν+ υποτακτική.	Οριστική ενεστώτα. ή ισοδύναμη φράση, και κυρίως γνωμικός αόριστος.
5ο	**Την απλή σκέψη** του λέγοντος.	εἰ + ευκτική.	Δυνητική ευκτική ή οριστική αρκτικού χρόνου, και κυρίως μέλλοντα.
6ο	**Την αόριστη επανάληψη** στο παρελθόν.	εἰ + ευκτική.	Οριστική παρατατικού [σπάνια με **ἄν**] ή αορίστου [συνήθως με **ἄν**] ή υπερσυντέλικου [σπάνια].

ΧΡΟΝΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ:

Χρονικές λέγονται οι δευτερεύουσες επιρρηματικές προτάσεις που δηλώνουν το **χρόνο**, δηλαδή το πότε γίνεται αυτό που εκφράζει η πρόταση που προσδιορίζεται από τη χρονική πρόταση.

1. ΕΙΣΑΓΟΝΤΑΙ

Οι χρονικές προτάσεις εισάγονται [αρχίζουν]:

α. Με τους **χρονικούς συνδέσμους:**

- **ἐπεί** = όταν, αφού, αφότου, μόλις, **ἐπειδή** = όταν, αφού, αφότου, **ἕως** = έως ότου, μέχρις ότου, ενώ, ώσπου, μέχρι να, **ἔστε** = έως ότου, μέχρις ότου, ενώ, ώσπου, **ἄχρις, μέχρι** = έως ότου, μέχρις ότου, ενώ, ώσπου, μέχρι που, **ἡνίκα, ὁπηνίκα** = όταν, τη στιγμή που, **ὅτε, ὁπότε** = όταν, κάθε φορά που, όσες φορές, τότε που, **πρίν** = έως ότου, παρά + οριστική ή πριν + υποτακτική, **ὡς** = όταν, αφού,μόλις.

β. Με τους **χρονικούς συνδέσμους** με το αοριστολογικό **ἄν: ὅτε + ἄν, ἐπεί + ἄν: ὅταν, ἐπάν, ἕως ἄν, πρίν ἄν** κ.λπ.

γ. Με τις **εμπρόθετες αναφορικές φράσεις**, που δηλώνουν χρόνο:

- **ἀφ' οὗ, ἀφ' ὅτου** = αφού, αφότου, από τότε που, **ἐξ οὗ, ἐξ ὅτου** = αφού, αφότου, από τότε που, **ἄχρι οὗ** = μέχρις ότου, έως ότου, ώσπου, **μέχρι οὗ, μέχρι ὅτου** = μέχρις ότου, έως ότου, ώσπου, **ἐν ᾧ** = ενώ, ενόσω, καθώς, **ἐν ὅσῳ** = ενώ, ενόσω, καθώς.

δ. Με τις **χρονικές εκφράσεις:**

- **ἐπεί τάχιστα** = αμέσως μόλις, αμέσως όταν, **ἐπειδή τάχιστα** = αμέσως μόλις, αμέσως όταν, **ἐπεί πρῶτον** = αμέσως μόλις, αμέσως όταν, **ὡς τάχιστα** = αμέσως μόλις, αμέσως όταν.

ε. Με τα **επιρρήματα**: **ὁσάκις** [= όσες φορές, κάθε φορά που, όταν], **ποσάκις** [= όσες φορές, κάθε φορά που, όταν].

στ. Πολύ σπάνια με τις εκφράσεις: **ἕως οὗ** [= έως ότου], **ἐς οὗ** [έως ότου], **εἰς ὅ** [= έως ότου], **εἰς ὅτε** [= έως ότου], **εἰς ὅσον** [= έως ότου], **καθ' ὅσον** [= μέχρις ότου] και με το επίρρημα **ἅμα** [= μόλις].

2. ΕΚΦΕΡΟΝΤΑΙ

α. Οι χρονικές προτάσεις εκφέρονται κυρίως με **οριστική, υποτακτική** και **ευκτική επαναληπτική**.

β. Εκφέρονται ακόμα, αλλά σπάνια, και με άλλες εγκλίσεις όπως: με ευκτική του πλάγιου λόγου ή με ευκτική απλή ή με δυνητική οριστική ή με δυνητική ευκτική].

3. ΠΡΟΤΕΡΟΧΡΟΝΟ - ΥΣΤΕΡΟΧΡΟΝΟ - ΣΥΓΧΡΟΝΟ

α. Οι χρονικές προτάσεις δηλώνουν το **προτερόχρονο**, το **υστερόχρονο** και το **σύγχρονο.**

β. Με το **προτερόχρονο** δηλώνεται ότι αυτό, που εκφράζει η χρονική πρόταση, γίνεται **πριν** απ' αυτό, που εκφράζει η κύρια πρόταση.

γ. Με το **υστερόχρονο** δηλώνεται ότι αυτό, που εκφράζει η χρονική πρόταση, γίνεται **ύστερα** απ' αυτό, που εκφράζει η κύρια πρόταση.

δ. Με το **σύγχρονο** δηλώνεται ότι αυτό, που εκφράζει η χρονική πρόταση, γίνεται **συγχρόνως** μ' αυτό, που εκφράζει η κύρια πρόταση.

- **Χρησιμοποιούνται** ως **επιρρηματικοί προσδιορισμοί του χρόνου** στο ρηματικό τύπο της πρότασης που προσδιορίζουν ή ως **επεξηγήσεις.**

Αναφορικές προτάσεις:

Αναφορικές επιρρηματικές λέγονται οι προτάσεις εκείνες, που αναφέρονται σε έναν όρο μιας άλλης πρότασης, αλλά ταυτόχρονα αναφέρονται με τρόπο επιρρηματικό σε ολόκληρο το περιεχόμενο της πρότασης, στην οποία βρίσκεται ο προσδιοριζόμενος από αυτές όρος.

- Οι αναφορικές προτάσεις διακρίνονται σε αναφορικές **αιτιολογικές, τελικές, συμπερασματικές, υποθετικές** και **παραβολικές.**

1. Οι αναφορικές **αιτιολογικές** δηλώνουν αιτία, εξαρτώνται από ρήματα **ψυχικού πάθους**, δέχονται άρνηση **οὐ** [και σπάνια μή], εκφέρονται με **οριστική** [ή με τις υπόλοιπες εγκίσεις των προτάσεων κρίσης].

2. Οι αναφορικές **τελικές** δηλώνουν σκοπό, εξαρτώνται από ρήματα **κίνησης** ή **σκόπιμης ενέργειας**, δέχονται άρνηση **μή** και εκφέρονται με οριστική **μέλλοντα** [σπάνια και με ευκτική πλαγίου λόγου].

3. Οι αναφορικές **συμπερασματικές** δηλώνουν συμπέρασμα, βρίσκονται ύστερα από τις δεικτικές λέξεις **οὕτω, τοιοῦτος, τοσοῦτος, τηλικοῦτος** ή από αρνητικές εκφράσεις όπως **οὐκ ἔστιν, οὐδείς ἐστι** κ.λπ., δέχονται άρνηση **οὐ** και εκφέρονται με **οριστική** ή με τελικό **απαρέμφατο**.

4. Οι αναφορικές **υποθετικές** δηλώνουν υπόθεση, δέχονται άρνηση **μή** και εκφέρονται με **οριστική** ή **υποτακτική** ή **ευκτική**.

5. Οι αναφορικές **παραβολικές** δηλώνουν **ποιότητα, ποσότητα** ή **τρόπο** και εκφέρονται με **οριστική** ή **δυνητική οριστική** ή **υποτακτική** και το αοριστολογικό **ἄν** ή **δυνητική ευκτική**.

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

στις συντακτικές ασκήσεις των σελ. 90-91 του σχ. βιβλίου

1. Στο κείμενο της Ενότητας να εντοπίσετε τις δευτερεύουσες επιρρηματικές προτάσεις, να χαρακτηρίσετε το είδος τους και να βρείτε τη συντακτική θέση τους.

- **ὅτε τοῖς Ἀθηναίοις ἐπολεμεῖτε:** δευτερεύουσα επιρρηματική χρονική πρόταση, επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο ἐγενόμην.
- **ὥσπερ Τισσαφέρνους [ἔχοιτ' ἄν κατηγορῆσαι]:** δευτερεύουσα αναφορική επιρρηματική παραβολική πρόταση, επιρρηματικός προσδιορισμός τρόπου στο ἄν κατηγορῆσαι της κύριας πρότασης.
- **ὡς οὐδέ δεῖπνον ἔχω ἐν τῇ ἐμαυτοῦ χώρᾳ:** δευτερεύουσα επιρρηματική συ-

μπερασματική πρόταση, επιρρηματικός προσδιορισμός του αποτελέσματος στο οὕτω διάκειμαι.

- **εἰ μή τι συλλέξομαι:** δευτερεύουσα επιρρηματική υποθετική πρόταση, επιρρηματικός προσδιορισμός της προϋπόθεσης στο οὐδέ ἔχω.
- **ὥσπερ τά θηρία [συλλέγονται]:** δευτερεύουσα αναφορική επιρρηματική παραβολική πρόταση, επιρρηματικός προσδιορισμός του τρόπου στο συλλέξομαι.
- **εἰ οὖν ἐγώ μή γιγνώσκω μήτε τά ὅσια μήτε τά δίκαια:** δευτερεύουσα επιρρηματική υποθετική πρόταση, επιρρηματικός προσδιορισμός της προϋπόθεσης στο διδάξατε.

2. Στις παρακάτω περιόδους να αναγνωρίσετε το είδος των επιρρηματικών δευτερευουσών προτάσεων:

α. Ἐκέλευσε πορεύεσθαι ἡσύχως, ἕως ἄγγελος ἔλθοι.
ἕως ἄγγελος ἔλθοι: δευτερεύουσα επιρρηματική χρονική πρόταση, που δηλώνει το υστερόχρονο.

β. Εἰ μή ὑμεῖς ἤλθετε, ἐπορευόμεθα ἄν ἐπί βασιλέα.
Εἰ μή ὑμεῖς ἤλθετε: δευτερεύουσα επιρρηματική υποθετική πρόταση, που δηλώνει την προϋπόθεση του **ἐπορευόμεθα ἄν**

γ. Τοιοῦτος ἦν οὗτος, οἷος μή βούλεσθαι οὐδένα ἀδικεῖν.
οἷος μή βούλεσθαι οὐδένα ἀδικεῖν: δευτερεύουσα επιρρηματική αναφορική συμπερασματική πρόταση

δ. Θαυμαστόν ποιεῖς, ὅς ἡμῖν οὐδέν δίδως.
ὅς ἡμῖν οὐδέν δίδως: δευτερεύουσα επιρρηματική αναφορική αιτιολογική πρόταση

ε. Ἔδοξε τῷ δήμῳ τριάκοντα ἄνδρας ἑλέσθαι, οἵ τούς πατρίους νόμους συγγράψουσι.
οἵ τούς πατρίους νόμους συγγράψουσι: δευτερεύουσα επιρρηματική αναφορική τελική πρόταση

3. Στις παρακάτω περιόδους να χωρίσετε τις προτάσεις και να γράψετε το σύνδεσμο εισαγωγής και την έγκλιση εκφοράς των υποθετικών προτάσεων:

α. Ἐάν τις φανερός γένηται κλέπτων ἤ λωποδυτῶν, τούτῳ θάνατός ἐστιν ἡ ζημία.
τούτῳ θάνατός ἐστιν ἡ ζημία: κύρια πρόταση
Ἐάν τις φανερός γένηται κλέπτων ἤ λωποδυτῶν: δευτερεύουσα επιρρηματική υποθετική πρόταση
εισάγεται με τον υποθετικό σύνδεσμο **ἐάν**
εκφέρεται με υποτακτική

β. Εἰ μέν Σωκράτης ἐποίει τι φαῦλον, εἰκότως ἄν ἐδόκει πονηρός εἶναι.
εἰκότως ἄν ἐδόκει πονηρός εἶναι: κύρια πρόταση

Εἰ μέν Σωκράτης ἐποίει τι φαῦλον: δευτερεύουσα επιρρηματική υποθετική πρόταση
εισάγεται με τον υποθετικό σύνδεσμο **εἰ**
εκφέρεται με οριστική ιστορικού χρόνου

γ. Εἰ ὑπολάβοιεν ἀχάριστον περί τούς γονέας εἶναι, οὐδείς ἄν νομίσειέ σε ἀγαθόν πολίτην.
οὐδείς ἄν νομίσειέ σε ἀγαθόν πολίτην: κύρια πρόταση
Εἰ ὑπολάβοιεν ἀχάριστον περί τούς γονέας εἶναι: δευτερεύουσα επιρρηματική υποθετική πρόταση
εισάγεται με τον υποθετικό σύνδεσμο **εἰ**
εκφέρεται με ευκτική

δ. Ἤν ἐθέλωμεν ἀποθνῄσκειν ὑπέρ τῶν δικαίων, εὐδοκιμήσομεν.
εὐδοκιμήσομεν: κύρια πρόταση
Ἤν ἐθέλωμεν ἀποθνῄσκειν ὑπέρ τῶν δικαίων: δευτερεύουσα επιρρηματική υποθετική πρόταση
εισάγεται με τον υποθετικό σύνδεσμο **ἤν**
εκφέρεται με υποτακτική

ε. Εἰ αἴσθοιτο καταλελειμμένα παιδάρια μικρά ἐμπόρων, ἅ πολλοί ἐπώλουν διά τό νομίζειν μή δύνασθαι ἄν τρέφειν αὐτά, ἐπεμέλετο καί τούτων.
ἐπεμέλετο καί τούτων: κύρια πρόταση
ἅ πολλοί ἐπώλουν διά τό νομίζειν μή δύνασθαι ἄν τρέφειν αὐτά: δευτερεύουσα ονοματική αναφορική πρόταση
Εἰ αἴσθοιτο καταλελειμμένα παιδάρια μικρά ἐμπόρων: δευτερεύουσα επιρρηματική υποθετική πρόταση
εισάγεται με τον υποθετικό σύνδεσμο **εἰ**
εκφέρεται με ευκτική επαναληπτική

στ. Ἀλλ' εἴ τι κἀγώ τοῦ δέοντος σφοδρότερον εἴρηκα, μηδέν τοῦτο λυπείτω σ' ἔτι.
μηδέν τοῦτο λυπείτω σ' ἔτι: κύρια πρόταση
εἴ τι κἀγώ τοῦ δέοντος σφοδρότερον εἴρηκα: δευτερεύουσα επιρρηματική υποθετική πρόταση
εισάγεται με τον υποθετικό σύνδεσμο **εἰ**
εκφέρεται με οριστική

4. Στις παρακάτω περιόδους να αναγνωρίσετε τις δευτερεύουσες επιρρηματικές χρονικές προτάσεις:

α. Ἐπειδάν ἔλθωσιν, ἕξομεν τά ἐπιτήδεια.
Ἐπειδάν ἔλθωσιν: δευτερεύουσα επιρρηματική χρονικοϋποθετική πρόταση
εισάγεται με το χρονικό σύνδεσμο **ἐπειδάν** (= ἐπειδή + ἄν αοριστολογικό)
εκφέρεται με υποτακτική, γιατί δηλώνει το προσδοκώμενο
λειτουργεί ως επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου (δηλώνει το προτερόχρονο) στο ἕξομεν

β. Ὅτε ἀκούοιτε τούς ἐν ἄστει τήν αὐτήν γνώμην ἔχοντας, μικράς ἐλπίδας καθόδου εἴχετε.

Ὅτε ἀκούοιτε τούς ἐν ἄστει τήν αὐτήν γνώμην ἔχοντας: δευτερεύουσα επιρρηματική χρονική πρόταση

εισάγεται με το χρονικό σύνδεσμο **ὅτε**

εκφέρεται με ευκτική επαναληπτική, γιατί δηλώνει την αόριστη επανάληψη στο παρελθόν

λειτουργεί ως επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου (δηλώνει το σύγχρονο) στο εἴχετε

γ. Δεῖ δ' ὑμᾶς ἐξηγεῖσθαι τοῖς ἄλλοις συμμάχοις, ἕως ἄν οἱ ἐκ Λακεδαίμονος ἥκωσιν, οὓς ἐγώ ἔπεμψα χρήματα ἄξοντας.

ἕως ἄν οἱ ἐκ Λακεδαίμονος ἥκωσιν: δευτερεύουσα επιρρηματική χρονικοϋποθετική πρόταση

εισάγεται με το χρονικό σύνδεσμο **ἕως ἄν**

εκφέρεται με υποτακτική, γιατί δηλώνει το προσδοκώμενο

λειτουργεί ως επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου (δηλώνει το υστερόχρονο) στο ἐξηγεῖσθαι

δ. Οὐ καταβρέχεσθε, ὅταν βρέχει;

ὅταν βρέχῃ: δευτερεύουσα επιρρηματική χρονικοϋποθετική πρόταση

εισάγεται με το χρονικό σύνδεσμο **ὅταν** (= ὅτε + ἄν αοριστολογικό)

εκφέρεται με υποτακτική, γιατί δηλώνει την αόριστη επανάληψη στο παρόν ή στο μέλλον

λειτουργεί ως επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου (δηλώνει το σύγχρονο) στο οὐ καταβρέχεσθε

5. Στις παρακάτω περιόδους να αναγνωρίσετε τις δευτερεύουσες επιρρηματικές αναφορικές προτάσεις:

α. Οἱ κῦνες ὑλακτοῦσιν ὅν ἄν μή γιγνώσκωσιν.

ὅν ἄν μή γιγνώσκωσιν: δευτερεύουσα επιρρηματική αναφορική υποθετική πρόταση

εισάγεται με την αναφορική αντωνυμία **ὅν**

εκφέρεται με υποτακτική και το αοριστολογικό ἄν, γιατί δηλώνει την αόριστη επανάληψη στο παρόν ή στο μέλλον

λειτουργεί ως επιρρηματικός προσδιορισμός της προϋπόθεσης στο ὑλακτοῦσιν

β. Οὐδείς οὕτως ἀνόητός ἐστιν, ὅστις πόλεμον πρό εἰρήνης αἱρεῖται.

ὅστις πόλεμον πρό εἰρήνης αἱρεῖται: δευτερεύουσα επιρρηματική αναφορική συμπερασματική πρόταση

εισάγεται με την αναφορική αντωνυμία **ὅστις**, που συνδέεται με το δεικτικό επίρρημα οὕτως της κύριας πρότασης.

εκφέρεται με οριστική, γιατί δηλώνει το πραγματικό
λειτουργεί ως επιρρηματικός προσδιορισμός του αποτελέσματος στο ἐστιν

γ. Παῖδες δέ μοι οὔπω εἰσίν, οἵ με θεραπεύσουσιν.
οἵ με θεραπεύσουσιν: δευτερεύουσα επιρρηματική αναφορική τελική πρόταση
εισάγεται με την αναφορική αντωνυμία **οἵ**
εκφέρεται με οριστική μέλλοντα
λειτουργεί ως επιρρηματικός προσδιορισμός του σκοπού στο εἰσίν

δ. Τῶν δέ κατηγόρων θαυμάζω, οἵ ἀμελοῦντες τῶν οἰκείων τῶν ἀλλοτρίων ἐπιμέλονται.
οἵ ἀμελοῦντες τῶν οἰκείων τῶν ἀλλοτρίων ἐπιμέλονται: δευτερεύουσα επιρρηματική αναφορική αιτιολογική πρόταση
εισάγεται με την αναφορική αντωνυμία **οἵ**
εκφέρεται με οριστική, γιατί δηλώνει το πραγματικό
εξαρτάται από ρήμα ψυχικού πάθους (θαυμάζω)
λειτουργεί ως επιρρηματικός προσδιορισμός της αιτίας στο θαυμάζω

ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

Συντακτικού περιεχομένου

1. Στις παρακάτω περιόδους να αναγνωρίσετε το είδος των δευτερευουσών επιρρηματικών προτάσεων:

α. Ἐάν ᾖς φιλομαθής, ἔσει πολυμαθής.
β. Τῷ ἀνδρί, ὅν ἄν ἕλησθε, πείσομαι.
γ. Δώσω ὑμίν ἡγεμόνα ὅς ὑμᾶς διά τῶν ὀρέων ἄξει.
δ. Ὅτε αὕτη ἡ μάχη ἐγένετο, Τισσαφέρνης ἐν Σάρδεσιν ἔτυχεν ὤν.
ε. Ἐπειδή δέ ξυνῆλθον, λέγει ὁ Κλέαρχος τάδε.
[**Απάντηση:** α. υποθετική, β. αναφορική υποθετική, γ. αναφορική τελική, δ. χρονική (σύγχρονο), ε. χρονική (προτερόχρονο)]

2. Στις παρακάτω περιόδους να βρείτε ποια χρονική σχέση εκφράζουν οι δευτερεύουσες χρονικές προτάσεις:

α. Μαχούμεθα, ἕως ἄν οἱ σύμμαχοι ἀφίκωνται.
β. Ἐπεί γάρ ἡμέρα ἐγένετο, ἐπορεύοντο ἐν δεξιᾷ ἔχοντες τόν ἥλιον.
γ. Ἐν ᾧ ὡπλίζοντο, ἧκον οἱ σκοποί.
δ. Μή ἀπέλθητε, πρίν ἄν ἀκούσητε.
ε. Ὁπότε θύοι Κρίτων, ἐκάλει Ἀρχέδημον.
[**Απάντηση:** α. υστερόχρονο, β. προτερόχρονο, γ. σύγχρονο, δ. προτερόχρονο, ε. σύγχρονο]

ΜΕΡΟΣ Δ΄

ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ ΚΕΙΜΕΝΑ

ΚΕΙΜΕΝΟ

Φιλίαν γὰρ ἀληθινὴν καὶ μὴ ψευδώνυμον ἀδύνατον χωρὶς πίστεως καὶ βεβαιότητος ὑπάρχειν· ἐν δὲ τοῖς φαύλοις, ἀπίστοις καὶ ἀβέβαιοις οὖσι καὶ δόγματα πολεμικὰ κεκτημένοις, οὐκ εἶναι φιλίαν, ἑτέρας δέ τινας ἐπιπλοκὰς καὶ συνδέσεις ἔξωθεν ἀνάγκαις καὶ δόξαις κατεχομένας γίνεσθαι. Φασὶ δέ καὶ τὸ ἀγαπᾶν καὶ τὸ ἀσπάζεσθαι καὶ τὸ φιλεῖν μόνων εἶναι σπουδαίων.

Στοβαῖος, *Ἀνθολόγιον* 2.7.11

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ ΣΧΟΛΙΑ

Ο συγγραφέας: Ο Ιωάννης Στοβαίος ήταν συγγραφέας του 5ου αιώνα μ.Χ. και καταγόταν από τους Στόβους της Μακεδονίας. Στο έργο του «Ἀνθολόγιον» επέλεξε και συγκέντρωσε χωρία από πολλούς ποιητές και πεζογράφους.

Το απόσπασμα: Προέρχεται από το «Ἀνθολόγιον» του Ιωάννη Στοβαίου. Το συγκεκριμένο απόσπασμα κάνει λόγο για τη φιλία. Σ' αυτό υποστηρίζεται η άποψη ότι δεν μπορεί να υπάρξει πραγματική φιλία ανάμεσα σε ανθρώπους με διαφορετικές αντιλήψεις και συγκρουόμενα συμφέροντα.

ΚΕΙΜΕΝΟ	ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ
Φιλίαν γάρ ἀληθινήν	Γιατί φιλία αληθινή
καί μή ψευδεώνυμον	και όχι με πλαστό όνομα
ἀδύνατόν [ἐστι] ὑπάρχειν	είναι αδύνατο να υπάρχει
χωρίς πίστεως καί βεβαιότητος·	χωρίς πίστη και βεβαιότητα·
ἐν δέ τοῖς φαύλοις,	και μεταξύ των φαύλων
οὖσι ἀπίστοις καί ἀβεβαίοις	που είναι χωρίς πίστη και βεβαιότητα
καί κεκτημένοις	και οι οποίοι έχουν
πολεμικά δόγματα,	αντίθετες απόψεις,
οὐκ εἶναι φιλίαν,	δεν υπάρχει φιλία,
γίνεσθαι δέ	αλλά δημιουργούνται
ἑτέρας τινάς ἐπιπλοκάς	κάποιες άλλες σχέσεις
καί συνδέσεις	και διασυνδέσεις

κατεχομένας	οι οποίες επικρατούν
ἔξωθεν ἀνάγκαις	εξαιτίας εξωτερικών αναγκών
καί δόξαις.	και απόψεων.
Φασί δέ	Και λένε ακόμη
καί τό ἀγαπᾶν	ότι και η αγάπη
καί τό ἀσπάζεσθαι	και το να δέχεσαι κάποιον με χαρά
καί τό φιλεῖν	και η φιλία
εἶναι	είναι γνωρίσματα
μόνων σπουδαίων.	μόνο των σπουδαίων [ή αξιόλογων ανθρώπων]

ΝΟΗΜΑΤΙΚΗ ΑΠΟΔΟΣΗ

Ο συγγραφέας υποστηρίζει ότι, αν δεν υπάρχει εμπιστοσύνη ανάμεσα στους ανθρώπους, δεν μπορεί να στεριώσει αληθινή φιλία. Οι σχέσεις των ανθρώπων, που υποστηρίζουν αντίθετες απόψεις, διακατέχονται από καχυποψία και ανασφάλεια. Αυτοί οι άνθρωποι μπορεί να συνδέονται προσωρινά λόγω εξωτερικών παραγόντων, όμως αυτό, που τους ενώνει, δεν είναι ουσιώδης φιλία. Είναι μια επιφανειακή σχέση, που εκδηλώνεται μόνο με τυπικές συμπεριφορές.

ΓΛΩΣΣΙΚΑ ΣΧΟΛΙΑ

- **Φιλίαν:** αιτ. εν. θηλ. γεν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ἡ φιλία** [γεν. τῆς φιλίας]
- **γάρ:** σύνδεσμος αιτιολογικός
- **ἀληθινήν:** αιτ. εν. θηλ. γεν. θετικός βαθμός του επιθ. **ἀληθινός, -ή, -όν**
- **ψευδώνυμον:** αιτ. εν. θηλ. γεν. του επιθ. **ὁ,ἡ ψευδώνυμος, τό ψευδώνυμον**
- **ἀδύνατον:** ονομ. εν. ουδ. γεν. του επιθ. **ὁ,ἡ ἀδύνατος, τό ἀδύνατον**
- **χωρίς:** πρόθεση
- **πίστεως:** γεν. εν. θηλ. γεν. του τριτόκλιτου ουσ. **ἡ πίστις** [γεν. τῆς πίστεως]
- **βεβαιότητος:** γεν. εν. θηλ. γεν. του τριτόκλιτου ουσ. **ἡ βεβαιότης** [γεν. τῆς βεβαιότητος]
- **ὑπάρχειν:** απαρμφ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **ὑπάρχω**
- **ἐν:** πρόθεση
- **φαύλοις:** δοτ. πληθ. αρσ. γεν. θετικός βαθμός του επιθ. **φαῦλος, -η, ον** (= αισχρός)
- **ἀπίστοις:** δοτ. πληθ. αρσ. γεν. του επιθ. **ὁ,ἡ ἄπιστος, τό ἄπιστον**
- **ἀβεβαίοις:** δοτ. πληθ. αρσ. γεν. του επιθ. **ὁ,ἡ ἀβέβαιος, τό ἀβέβαιον**
- **τοῖς οὖσι:** δοτ. πληθ. αρσ. γεν. μτχ. ενεστ. του ρ. **εἰμί**
- **δόγματα:** αιτ. πληθ. ουδ. γεν. του τριτόκλιτου ουσ. **τό δόγμα** [γεν. τοῦ δόγματος] (= η άποψη)

- **πολεμικά:** αιτ. πληθ. ουδ. γεν. του επιθ. **πολεμικός, -ή, -όν**
- **κεκτημένοις:** δοτ. πληθ. αρσ. γεν. μτχ. πρκ. μέσης φωνής του ρ. **κτάομαι, κτῶμαι** (= αποκτώ)
- **εἶναι:** απαρμφ. ενεστ. του ρ. **εἰμί**
- **ἑτέρας:** αιτ. πληθ. θηλ. γεν. της αόριστης επιμεριστικής αντων. **ἕτερος, -α, -ον** (= ο άλλος από τους πολλούς)
- **τινάς:** αιτ. πληθ. θηλ. γεν. της αόριστης αντων. **τίς, τίς, τί**
- **ἐπιπλοκάς:** αιτ. πληθ. θηλ. γεν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ἡ ἐπιπλοκή** [γεν. τῆς ἐπιπλοκῆς]
- **συνδέσεις:** αιτ. πληθ. θηλ. γεν. του τριτόκλιτου ουσ. **ἡ σύνδεσις** [γεν. τῆς συνδέσεως]
- **ἔξωθεν:** επίρρημα τοπικό (= από έξω)
- **ἀνάγκαις:** δοτ. πληθ. θηλ. γεν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ἡ ἀνάγκη** [γεν. τῆς ἀνάγκης]
- **δόξαις:** δοτ. πληθ. θηλ. γεν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ἡ δόξα** [γεν. τῆς δόξης]
- **κατεχομένας:** αιτ. πληθ. θηλ. γεν. μτχ. ενεστ. μέσης φωνής του ρ. **κατέχομαι** (= επικρατώ)
- **γίνεσθαι:** (γίγνεσθαι) απαρμφ. ενεστ. μέσης φωνής του ρ. **γίγνομαι**
- **Φασί:** γ΄ πληθ. πρόσ. οριστ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **φημί** (= λέω, ισχυρίζομαι)
- **τό:** αιτ. εν. ουδ. γεν. του οριστικού άρθρου **ὁ, ἡ, τό**
- **ἀγαπᾶν:** απαρμφ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **ἀγαπάω, ἀγαπῶ**
- **ἀσπάζεσθαι:** απαρμφ. ενεστ. μέσης φωνής του ρ. **ἀσπάζομαι** (= δέχομαι κάποιον με χαρά)
- **φιλεῖν:** απαρμφ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **φιλέω, φιλῶ**
- **μόνων:** γεν. πληθ. ουδ. γεν. του επιθ. **μόνος, -η, -ον**
- **σπουδαίων:** γεν. πληθ. ουδ. γεν. θετικός βαθμός του επιθ. **σπουδαῖος, -α, -ον**

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

στις ερωτήσεις της σελ. 111 του σχ. βιβλίου

1. Κάτω από ποιες προϋποθέσεις μπορεί να υπάρξει αληθινή φιλία σύμφωνα με το παραπάνω παράλληλο κείμενο;

Ο συγγραφέας υποστηρίζει ότι η αληθινή φιλία μπορεί να αναπτυχθεί μόνο ανάμεσα σε ανθρώπους, που πρεσβεύουν τις ίδιες απόψεις και έχουν κοινά συμφέροντα. Μόνο τότε επικρατεί η εμπιστοσύνη ανάμεσα στους ανθρώπους. Εάν οι άνθρωποι υποστηρίζουν διαφορετικά φρονήματα, τότε κάτι άλλο είναι αυτό που τους ενώνει και όχι πραγματική φιλία. Πιθανώς κάποιες ανάγκες, που γεννιούνται από εξωτερικούς παράγοντες, είναι αυτές που επιβάλλουν

την επικοινωνία και τη συνεργασία των ανθρώπων. Τότε το όνομα «φιλία» είναι απλώς επικάλυμμα της συμφεροντολογικής σχέσης, που έχει αναπτυχθεί.

2. Έχουν σχέση τα επιχειρήματα που προβάλλει ο Φαρνάβαζος στο κείμενο της Ενότητας 11 με όσα εκτίθενται στο παραπάνω παράλληλο κείμενο;

Όπως ήταν αναμενόμενο, η φιλική στάση του Φαρνάβαζου προς τους Σπαρτιάτες αποσκοπούσε στην εξυπηρέτηση προσωπικών συμφερόντων. Ο Φαρνάβαζος ήξερε ότι είχε συμφέρον να συμπαρασταθεί στους Σπαρτιάτες, ώστε να μπορεί να διεκδικήσει και τη δική τους συμπαράσταση σε μια δύσκολη κατάσταση στο μέλλον. Μια τέτοια φιλία δεν είναι ουσιώδης. Είναι μια σχέση συμφέροντος, μια σχέση ανταπόδοσης. Όπως υποστηρίζει και ο συγγραφέας του παράλληλου κειμένου, δεν μπορεί να αναπτυχθεί αληθινή φιλία ανάμεσα σε ανθρώπους με αντικρουόμενα συμφέροντα, όπως είναι ο Φαρνάβαζος και οι Σπαρτιάτες. Η συμφεροντολογική αυτή σχέση ισχύει μόνο όσο τα συμφέροντα των ανθρώπων συμπορεύονται.

ΕΝΟΤΗΤΑ 12η

ΜΕΡΟΣ Α΄

ΚΕΙΜΕΝΟ: *Θεϊκές αδυναμίες*

ΑΡΗΣ: *Ἤκουσας, ὦ Ἑρμῆ, οἷα ἠπείλησεν ἡμῖν ὁ Ζεύς, ὡς ὑπεροπτικὰ καὶ ὡς ἀπίθανα; Ἢν ἐθελήσω, φησίν, ἐγὼ μὲν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ σειρὰν καθήσω, ὑμεῖς δὲ ἀποκρεμασθέντες κατασπᾶν βιάσεσθέ με, ἀλλὰ μάτην πονήσετε· οὐ γὰρ δὴ καθελκύσετε· εἰ δὲ ἐγὼ θελήσαιμι ἀνελκύσαι, οὐ μόνον ὑμᾶς, ἀλλὰ καὶ τὴν γῆν ἅμα καὶ τὴν θάλασσαν συνανασπάσας μετεωριῶ· καὶ τἆλλα ὅσα καὶ σὺ ἀκήκοας. Ἐγὼ δὲ ὅτι μὲν καθ' ἕνα πάντων ἀμείνων καὶ ἰσχυρότερός ἐστιν οὐκ ἂν ἀρνηθείην, ὁμοῦ δὲ τῶν τοσούτων ὑπερφέρειν […] οὐκ ἂν πεισθείην.*

ΕΡΜΗΣ: *Εὐφήμει, ὦ Ἄρες· οὐ γὰρ ἀσφαλὲς λέγειν τὰ τοιαῦτα, μὴ καί τι κακὸν ἀπολαύσωμεν τῆς φλυαρίας.*

ΑΡΗΣ: *[…] Ὁ μάλιστα γελοῖον ἔδοξέ μοι ἀκούοντι μεταξὺ τῆς ἀπειλῆς, οὐκ ἂν δυναίμην σιωπῆσαι πρὸς σέ· μέμνημαι γὰρ οὐ πρὸ πολλοῦ, ὁπότε ὁ Ποσειδῶν καὶ ἡ Ἥρα καὶ ἡ Ἀθηνᾶ ἐπαναστάντες ἐπεβούλευον ξυνδῆσαι λαβόντες αὐτόν, ὡς παντοῖος ἦν δεδιώς, καί ταῦτα τρεῖς ὄντας, καὶ εἰ μή γε ἡ Θέτις κατελεήσασα ἐκάλεσεν αὐτῷ σύμμαχον Βριάρεών ἑκατόγχειρα ὄντα, κἂν ἐδέδετο αὐτῷ κεραυνῷ καὶ βροντῇ. Ταῦτα λογιζομένῳ ἐπῄει μοι γελᾶν ἐπί τῇ καλλιρρημοσύνῃ αὐτοῦ.*

Λουκιανός, *Θεῶν διάλογοι* 1.1-2

Α1. ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ ΣΧΟΛΙΑ

Ο συγγραφέας: Ο Λουκιανός υπήρξε αρχαίος Έλληνας συγγραφέας. Γεννήθηκε γύρω στα 120 μ.Χ. στα Σαμόσατα της Συρίας και πέθανε μετά το 180 μ.Χ. (δεν είναι γνωστό το έτος θανάτου του, πάντως ο ίδιος βρισκόταν σε προχωρημένη ηλικία). Εργάστηκε ως δικηγόρος στην Αντιόχεια της Συρίας, παρακολούθησε μαθήματα ρητορικής και έκανε πολλά ταξίδια στα μεγάλα πολιτιστικά κέντρα της εποχής (Ελλάδα, Ιταλία, Γαλατία), αντλώντας γνώσεις και εμπειρίες.

Το έργο του είναι πλουσιότατο (του αποδίδονται περίπου ογδόντα έργα) και ποικίλο. Περιλαμβάνει σοφιστικές μελέτες, ρητορικά και αφηγηματικά κείμενα, διαλόγους κ.λ.π., όπως Νεκρικοί Διάλογοι, Ἐνύπνιον, Δίς Κατηγορούμενος, Φάλαρης 1 και 2, Τυραννοκτόνος, Προμηθεύς ἐν τοῖς λόγοις, Μυίας

Ἐγκώμιον. Ορισμένα έργα του είναι δύσκολο να ενταχθούν σε λογοτεχνικά είδη. Χαρακτηριστικά είναι το φανταστικό στοιχείο, το σατιρικό ύφος, η προσπάθεια διακωμώδησης της εποχής του και οι αστείες επινοήσεις. Ο Λουκιανός μπορεί να θεωρηθεί ο πρώτος συγγραφέας επιστημονικής φαντασίας.

Το απόσπασμα: Προέρχεται από το έργο του Λουκιανού «Θεῶν Διάλογοι». Στο έργο αυτό ο Λουκιανός σατιρίζει τις φαιδρές πλευρές των παραδοσιακών μύθων και τους παραλογισμούς της θρησκείας, που δεν ανταποκρίνεται πια στο πνεύμα της εποχής. Στο συγκεκριμένο απόσπασμα συνομιλούν ο Άρης και ο Ερμής με θέμα τη μεγαλοστομία του Δία.

Α2. ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΤΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ

ΚΕΙΜΕΝΟ	ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ
[Κατά τα σχόλια του σχολικού βιβλίου]	
ΑΡΗΣ: *Ἤκουσας, ὦ Ἑρμῆ,*	**ΑΡΗΣ:** Άκουσε Ερμή,
οἷα ἠπείλεισεν	τι απειλές εκτόξευσε
ἡμῖν ὁ Ζεύς,	εναντίον μας ο Δίας,
ὡς ὑπεροπτικά καί ὡς ἀπίθανα;	πόσο υπεροπτικές καί πόσο απίστευτες;
Ἤν ἐθελήσω, φησίν, ἐγώ μέν	Αν θελήσω, είπε, εγώ
καθήσω ἐκ τοῦ οὐρανοῦ	θα αφήσω από τον ουρανό προς τα κάτω
σειράν,	ένα σκοινί
ὑμεῖς δέ ἀποκρεμασθέντες	και σεις, αφού πιαστείτε απ᾽ αυτό,
βιάσεσθέ με	θα επιχειρήσετε με τη βία
κατασπᾶν,	να με τραβήξετε με δύναμη προς τα κάτω,
ἀλλά μάτην πονήσετε·	αλλά μάταια θα κοπιάσετε·
οὐ γάρ δή καθελκύσετε·	γιατί βέβαια δε θα με τραβήζετε κάτω·
εἰ δέ ἐγώ θελήσαιμι	αν όμως εγώ θελήσω
ἀνελκύσαι,	να το τραβήξω πάνω,
οὐ μόνον ὑμᾶς,	όχι μόνο εσάς,
ἀλλά ἅμα καί τήν γῆν	αλλά συγχρόνως και τη στεριά
καί τήν θάλασσαν	και τη θάλασσα,
συνανασπάσας	αφού τραβήξω προς τα πάνω μαζί
μετεωριῶ·	θα σηκώσω ψηλά·
καί τἆλλα ὅσα καί σύ ἀκήκοας.	και τα άλλα όσα εσύ έχεις ακούσει.
Ἐγώ δέ οὐκ ἄν ἀρνηθείην	Και εγώ βέβαια δε θα μπορούσα να αρνηθώ
ὅτι ἐστίν ἀμύνων καί ἰσχυρότερος	ότι είναι ανώτερος και ισχυρότερος
καθ᾽ ἕνα πάντων,	ξεχωριστά από τον καθένα [μας],
οὐκ ἄν πεισθείην δέ	δε θα μπορούσα όμως να πιστέψω
ὑπερφέρειν τοσούτων ὁμοῦ.	ότι μας ξεπερνάει τόσους μαζί.
ΕΡΜΗΣ: *Εὐφήμει, ὦ Ἄρες·*	**ΕΡΜΗΣ:** Σιωπή, Άρη·

οὐ γάρ ασφαλές
λέγειν τά τοιαῦτα,
μή τῆς φλυαρίας
ἀπολαύσωμεν καί τι κακόν.
ΑΡΗΣ: *Ὁ μεταξύ της ἀπειλῆς*
ἔδοξέ μοι μάλιστα γελοῖον
ἀκούοντι,
οὐκ ἄν δυναίμην σιωπῆσαι πρός σέ·
μέμνημαι γάρ
οὐ πρό πολλοῦ,
ὁπότε ὁ Ποσειδῶν καί ἡ Ἥρα
καί ἡ Ἀθηνᾶ
ἐπαναστάντες ἐπεβούλευον
λαβόντες αὐτόν
ξυνδῆσαι,
ὡς παντοῖος δεδιώς ἦν,
καί ταῦτα τρεῖς ὄντας,
καί εἰ μή γε κατελεήσασα ἡ θέτις
ἐκάλεσεν σύμμαχον αὐτῷ
Βριάρεων ὄντα ἑκατόγχειρα,
κἂν ἐδέδετο αὐτῷ κεραυτῷ
καί βροντῇ.
Ταῦτα λογιζομένῳ
μοι ἐπῄει γελᾶν
ἐπί τῇ καλλιρρημοσύνῃ αὐτοῦ.

γιατί δεν είναι ασφαλές
να λες τέτοια λόγια
μήπως από την φλυαρία
πάθουμε και καμιά συμφορά.
ΑΡΗΣ: Αυτό όμως που μέσα στην απειλή του
μου φάνηκε πιο γελοίο,
καθώς το άκουγα,
δε θα μπορούσα να σου το κρύψω·
θυμάμαι δηλ.
πριν από λίγοκαιρό,
όταν ο Ποσειδώνας και η Ήρα
και η Αθηνά
επαναστάτησαν και σχεδίαζαν,
αφού το συλλάβουν
να το δέσουν χειροπόδαρα,
πόσο τρομοκρατημένος ήταν,
και μάλιστα, ενώ ήταν [μόνο] τρεις,
κι αν δεν τον συμπονούσε η Θέτιδα
και δεν καλούσε βοηθό του
το Βριάρεω που έχει εκατό χέρια,
θα είχε αιχμαλωτιστεί μαζί με τον κεραυνό
και τη βροντή του.
Αυτά καθώς σκεφτόμουν,
μου ερχόταν να γελάσω
με την καυχησιολογία του.

Α3. ΝΟΗΜΑΤΙΚΗ ΑΠΟΔΟΣΗ ΤΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ

Ο Λουκιανός θέλοντας να σατιρίσει τις θρησκευτικές αντιλήψεις των συγχρόνων του παρουσιάζει τον Ερμή και τον Άρη να σχολιάζουν την κομπορρημοσύνη του Δία.

Ο Άρης έχοντας ακούσει το Δία να απειλεί τους θνητούς και τους θεούς με λόγια υπεροπτικά σπεύδει να μεταφέρει το λόγια του στον Ερμή. Τον πληροφορεί πως ο Δίας ισχυρίζεται ότι κανένας δε θα μπορέσει να τον τραβήξει προς τα κάτω μ' ένα σχοινί, ακόμη κι αν εκείνος μόνος κρατά τη μια άκρη από τον ουρανό και όλοι οι υπόλοιποι κρεμαστούν από την άλλη άκρη. Αντιθέτως εκείνος θα μπορούσε να τραβήξει προς τα πάνω όλους τους θεούς και τη γη και τη θάλασσα μαζί. Ο Άρης, αν και αναγνωρίζει την ανωτερότητα και την ισχύ του Δία, θεωρεί υπερβολική αυτή τη διατύπωση.

Ο Ερμής από την άλλη αντιδρά διστακτικά, ακριβώς επειδή φοβάται τη δύ-

ναμη του Δία, και ζητά από τον Άρη να σωπάσει, για να μην κινδυνεύσουν. Παρ' όλα αυτά ο Άρης συνεχίζει, γιατί θυμάται ένα περιστατικό, που αποκαλύπτει την τρωτή φύση του πατέρα των θεών: κάποτε ο Ποσειδώνας, η Ήρα και η Αθηνά θέλησαν να τιμωρήσουν το Δία για τη μεγαλοστομία του. Αυτοί οι τρεις, λοιπόν, τον έδεσαν χειροπόδαρα και τον άφησαν ανήμπορο να υπερασπιστεί τον εαυτό του. Ο Δίας χρειάστηκε τον οίκτο της Θέτιδας και τη βοήθεια του Βριάρεω, για να ελευθερωθεί. Αυτό το περιστατικό κάνει τα τωρινά λόγια του Δία να ηχούν ακόμη πιο γελοία.

Α4. ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑ – ΠΡΑΓΜΑΤΟΛΟΓΙΚΑ ΣΧΟΛΙΑ

- ***τῆς φλυαρίας:*** Ο Ερμής θεωρεί φλυαρία το να μιλάς επικριτικά για ένα θεό. Ειδικά για την αδιόρθωτη αλαζονεία του Δία τα λόγια περιττεύουν, αφού παρά τα όσα έχουν προηγηθεί και θα μας εξιστορήσει σε λίγο ο Άρης, ο Δίας παραμένει αμετανόητος υπερόπτης.
- ***μή καί τι κακόν ἀπολαύσωμεν τῆς φλυαρίας:*** Ο Ερμής δείχνει να φοβάται την παντοδυναμία του Δία τόσο πολύ, που δεν τολμά ούτε να μιλήσει γι' αυτόν. Ο φόβος αυτός προς τους θεούς σε λίγο θα φανεί γελοίος, όταν θα απομυθοποιηθεί ο «πανίσχυρος» Δίας.
- ***ὁ Ποσειδῶν καί ἡ Ἥρα καί ἡ Ἀθηνᾶ ἐπαναστάντες:*** Η αλαζονεία του Δία είχε εκνευρίσει τόσο πολύ τους θεούς, που συνωμότησαν εναντίον του. Όλοι οι θεοί του Ολύμπου, εκτός από την Εστία, με επικεφαλής την Ήρα συνέλαβαν το Δία την ώρα που κοιμόταν και τον έδεσαν στο κρεβάτι με σχοινιά που είχαν εκατό κόμπους. Ο Δίας απειλούσε τους θεούς, αλλά ήταν ανήμπορος να κάνει οτιδήποτε. Η Θέτις τον λυπήθηκε και κάλεσε τον εκατόγχειρα Βριάρεω, ο οποίος με τα εκατό χέρια του έλυσε αμέσως τους εκατό κόμπους και τον ελευθέρωσε. Ο Δίας τιμώρησε την Ήρα και όλοι οι θεοί ορκίστηκαν να μη συνωμοτήσουν ξανά εναντίον του.
- ***Βριάρεως:*** Είναι ο διασημότερος από τους τρεις εκατόγχειρες. Ήταν γιος του Ουρανού και της Γης. Είχε εκατό χέρια και πενήντα κεφάλια. Το όνομά του σημαίνει δυνατός (βριαρός = ισχυρός).
- ***κεραυνῷ καί βροντῇ:*** Είναι τα σύμβολα της δύναμης του Δία. Κατά τη μυθολογία οι Κύκλωπες και οι Εκατόγχειρες τα δώρισαν στον πατέρα των θεών, για να τον ευχαριστήσουν, που τους απελευθέρωσε από τα Τάρταρα, όπου τους είχαν φυλακίσει οι Τιτάνες.
- ***Θέτις:*** Ήταν μία από τις πενήντα νηρηίδες, κόρη του Νηρέα και της Δωρίδας και μητέρα του Αχιλλέα, τον οποίο προσπάθησε να κάνει αθάνατο. Εκτός από το Δία είχε σώσει και τον Ήφαιστο, όταν έπεσε στη Λήμνο και κουτσάθηκε.

Α5. ΓΛΩΣΣΙΚΑ ΣΧΟΛΙΑ

✔ ***Γραμματική αναγνώριση λέξεων – Σημασιολογικά***
Αρχικοί χρόνοι ρημάτων – Ομόρριζα στη Ν.Ε.
Κλίση ουσιαστικών - επιθέτων - αντωνυμιών - μετοχών του ΚΕΙΜΕΝΟΥ
Χρονικές – εγκλιτικές αντικαταστάσεις

- **Ἤκουσας:** β΄ εν. πρόσ. οριστ. αορ. ενεργ. φωνής του ρ. **ἀκούω ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. ἀκούω, πρτ. ἤκουον, μέλλ. ἀκούσομαι, αόρ. ἤκουσα, πρκ. ἀκήκοα, υπερσ. ἠκηκόειν **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** άκουσμα, ακοή, βαρύκοος, αυτήκοος, ανήκουστος, ακουστός, ακουστικός
- **ὦ Ἑρμή:** κλητ. εν. αρσ. γέν. του πρωτόκλιτου συνηρ. ουσ. **ὁ Ἑρμῆς** [γεν. τοῦ Ἑρμοῦ]
- **οἷα:** αιτ. πληθ. ουδ. γέν. της αναφορικής αντων. **οἷος, οἵα, οἷον** (= τέτοιος που)
- **ἠπείλησεν:** γ΄ εν. πρόσ. οριστ. αορ. ενεργ. φωνής του ρ. **ἀπειλέω, ἀπειλῶ ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. ἀπειλῶ, πρτ. ἠπείλουν, μέλλ. ἀπειλήσω, αόρ. ἠπείλησα, πρκ. -, υπερσ. - **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** απειλή, απειλιτικός
- **ὑμῖν:** δοτ. πληθ. α΄ πρόσ. της προσωπικής αντων. **ἐγώ, σύ, -**
- **ὁ Ζεύς:** ονομ. εν. αρσ. γέν. του τριτόκλιτου ουσ. **ὁ Ζεύς** [γεν. τοῦ Διός]
- **ὑπεροπτικά:** αιτ. πληθ. ουδ. γέν. του επιθ. **ὑπεροπτικός, -ή, -όν**
- **ἀπίθανα:** αιτ. πληθ. ουδ. γέν. του επιθ. **ὁ,ἡ ἀπίθανος, τό ἀπίθανον**
- **Ἤν:** σύνδεσμος υποθετικός
- **ἐθελήσω:** α΄ εν. πρόσ. υποτ. αορ. ενεργ. φωνής του ρ. **ἐθέλω ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. ἐθέλω, πρτ. ἤθελον, μέλλ. ἐθελήσω, αόρ. ἠθέλησα, πρκ. ἠθέληκα, υπερσ. ἠθελήκειν **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** εθελοντής, θέλημα, θέληση, άθελα, καλοθελητής
- **φησίν:** γ΄ εν. πρόσ. οριστ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **φημί** (= λέω, ισχυρίζομαι) **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. φημί, πρτ. ἔφην, μέλλ. φήσω, αόρ. ἔφησα, πρκ. -, υπερσ. -, **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** φάση, φήμη, φωνή, άφατος, προφήτης
- **ἐγώ:** ονομ. εν. α΄ πρόσ. της προσωπικής αντων. **ἐγώ, σύ –**
- **ἐκ:** πρόθεση
- **τοῦ οὐρανοῦ:** γεν. εν. αρσ. γέν. του δευτερόκλιτου ουσ. **ὁ οὐρανός** [γεν. τοῦ οὐρανοῦ] **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** ουράνιος, επουράνιος, ουρανοκατέβατος, μεσουρανώ
- **σειράν:** αιτ. εν. θηλ. γέν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ἡ σειρά** [γεν. τῆς σειρᾶς] (= το σχοινί)
- **καθήσω:** α΄ εν. πρόσ. οριστ. μέλλ. ενεργ. φωνής του ρ. **καθίημι** (= αφήνω προς τα κάτω) **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. καθίημι, πρτ. καθίην, μέλλ. καθήσω, αόρ.

β΄ καθῆκα, πρκ. καθεῖκα, υπερσ. καθείκειν **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** κάθετος, εγκάθετος, συνετός, καθετήρας

- **ὑμεῖς:** ονομ. πληθ. β΄ πρόσ. της προσωπικής αντων. **ἐγώ, σύ, -**
- **ἀποκρεμασθέντες:** ονομ. πληθ. αρσ. γέν. μτχ. αορ. παθητ. φωνής του ρ. **ἀποκρεμάννυμαι** (= κρεμιέμαι) **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. ἀποκρεμάννυμαι, πρτ. ἀπεκρεμαννύμην, μέλλ. ἀποκρεμήσομαι, αόρ. ἀπεκρεμάσθην, πρκ. ἀποκρέμαμαι, υπερσ. ἀπεκρεμάμην **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** κρέμασμα, κρεμάστρα, κρεμάλα, απόκρημνος
- **κατασπᾶν:** απαρμφ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **κατασπάω, κατασπῶ** (= τραβώ με δύναμη προς τα κάτω) **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. κατασπῶ, πρτ. κατέσπων, μέλλ. κατασπάσω, αόρ. κατέσπασα, πρκ. κατέσπακα, υπερσ. κατεσπάκειν **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** σπασμός, σύσπαση, αποσπώ, απόσπαση, απερίσπαστος
- **βιάσεσθε:** β΄ πληθ. πρόσ. οριστ. μέλλ. μέσης φωνής του ρ. **βιάζομαι** (= εξαναγκάζω, επιχειρώ με τη βία) **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. βιάζομαι, πρτ. ἐβιαζόμην, μέλλ. βιάσομαι/ βιασθήσομαι, αόρ. ἐβιασάμην/ ἐβιάσθην, πρκ. βεβίασμαι, υπερσ. ἐβεβιάσμην **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** βιαστικός, βεβιασμένος, βιασμός, βιαστής, αβίαστα, απαραβίαστος
- **με:** αιτ. εν. α΄ πρόσ. αδύνατος τύπος της προσωπικής αντων. **ἐγώ, σύ, –**
- **μάτην:** επίρρημα τροπικό
- **πονήσετε:** β΄ πληθ. πρόσ. οριστ. μέλλ. ενεργ. φωνής του ρ. **πονέω, πονῶ** (= κοπιάζω) **ΧΡΟΝΟΙ**: ενεστ. πονῶ, πρτ. ἐπόνουν, μέλλ. πονήσω, αόρ. ἐπόνησα, πρκ. πεπόνηκα, υπερσ. ἐπεπονήκειν **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** πονηρός, πόνημα, καταπόνηση, εκπόνηση
- **καθελκύσετε:** β΄ πληθ. πρόσ. οριστ. μέλλ. ενεργ. φωνής του ρ. **καθέλκω** (= τραβώ κάτω) **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. καθέλκω, πρτ. καθεῖλκον, μέλλ. καθέλξω/ καθελκύσω, αόρ. καθείλκυσα, πρκ. καθείλκυκα, υπερσ. καθειλκύκειν **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** έλξη, καθέλκυση, ελκυστικός, ανελκυστήρας
- **εἰ:** σύνδεσμος υποθετικός
- **θελήσαιμι:** α΄ εν. πρόσ. ευκτ. αορ. ενεργ. φωνής του ρ. **θέλω/ ἐθέλω**
- **ἀνελκῦσαι:** απαρμφ. αορ. ενεργ. φωνής του ρ. **ἀνέλκω** (= τραβώ προς τα πάνω) **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. ἀνέλκω, πρτ. ἀνεῖλκον, μέλλ. ἀνέλξω/ ἀνελκύσω, αόρ. ἀνείλκυσα, πρκ. ἀνείλκυκα, υπερσ. ἀνειλκύκειν
- **μόνον:** επίρρημα ποσοτικό
- **ὑμᾶς:** αιτ. πληθ. β΄ πρόσ. της προσωπικής αντων. **ἐγώ, σύ, -**
- **τήν γῆν:** αιτ. εν. θηλ. γέν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ἡ γῆ** [γεν. τῆς γῆς] **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** γεωλογία, υπόγειος, επίγειος, γεωπόνος, γεώμηλο, γεωγραφία, απογειώνομαι
- **ἅμα:** επίρρημα χρονικό

- **τήν θάλασσαν:** αιτ. εν. θηλ. γέν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ἡ θάλασσα** [γεν. τῆς θαλάσσης] **ΟΜΟΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** θαλασσοπόρος, υποθαλάσσιος, θαλασσόλυκος, θαλάσσιος
- **συνανασπάσας:** ονομ. εν. αρσ. γέν. μτχ. αορ. ενεργ. φωνής του ρ. **συνανασπάω, συνανασπῶ** (= τραβώ προς τα πάνω μαζί με κάτι άλλο) **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. συνανασπῶ, πρτ. συνανέσπων, μέλλ. συνανασπάσω, αόρ. συνανέσπασα, πρκ. συνανέσπακα, υπερσ. συνανεσπάκειν **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** σπασμός, σύσπαση, αποσπώ, απόσπαση, απερίσπαστος
- **μετεωριῶ:** α΄ εν. πρόσ. οριστ. μέλλ. ενεργ. φωνής του ρ. **μετεωρίζω** (= σηκώνω ψηλά) **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. μετεωρίζω, πρτ. ἐμετεώριζον, μέλλ. μετεωριῶ, αόρ. ἐμετεώρισα, πρκ. -, υπερσ. – **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** μετέωρος, μετεώριση
- **τἄλλα:** (τα άλλα) αιτ. πληθ. ουδ. γέν. της αόριστης επιμεριστικής αντων. **ἄλλος, -η, -ο**
- **ὅσα:** αιτ. πληθ. ουδ. γέν. της αναφορικής αντων. **ὅσος, -η, -ον**
- **σύ:** ονομ. εν. β΄ πρόσ. της προσωπικής αντων. **ἐγώ, σύ, –**
- **ἀκήκοας:** β΄ εν. πρόσ. οριστ. πρκ. ενεργ. φωνής του ρ. **ἀκούω**
- **ὅτι:** σύνδεσμος ειδικός
- **καθ':** (κατά) πρόθεση
- **ἕνα:** αιτ. εν. αρσ. γέν. του αριθμητικού επιθ. **εἷς, μία, ἕν**
- **πάντων:** γεν. πληθ. αρσ. γέν. της αόριστης επιμεριστικής αντων. **πᾶς, πᾶσα, πᾶν** (= ο καθένας)
- **ἀμείνων:** ονομ. εν. αρσ. γέν. συγκριτικός βαθμός του επιθ. **ἀγαθός, -ή, -όν** Βαθμοί του επιθέτου: **ΘΕΤΙΚΟΣ:** ἀγαθός, **ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΣ:** ὁ,ἡ ἀμείνων, τὸ ἄμεινον/ ὁ,ἡ κρείττων, τό κρεῖττον/ ὁ,ἡ βελτίων, τό βέλτιον/ ὁ,ἡ λῴων, τό λῷον **ΥΠΕΡΘΕΤΙΚΟΣ:** ἄριστος, κράτιστος, βέλτιστος, λῷστος
- **ἰσχυρότερος:** ονομ. εν. αρσ. γέν. συγκριτικός βαθμός του επιθ. **ἰσχυρός, -ά, -όν** Βαθμοί του επιθέτου: **ΘΕΤΙΚΟΣ:** ἰσχυρός, **ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΣ:** ἰσχυρότερος, -α, -ον, **ΥΠΕΡΘΕΤΙΚΟΣ:** ἰσχυρότατος, -η, -ον
- **ἐστίν:** γ΄ εν. πρόσ. οριστ. ενεστ. του ρ. **εἰμί** (= είμαι) **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. εἰμί, πρτ. ἦ/ ἦν, μέλλ. ἔσομαι, αόρ. ἐγενόμην, πρκ. γέγονα, υπερσ. ἐγεγόνειν **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** ουσία, όντως, παρουσία, απουσία, περιουσία, έτυμο, ετυμηγορία
- **ἄν:** μόριο δυνητικό
- **ἀρνηθείην:** α΄ εν. πρόσ. ευκτ. αορ. παθητ. φωνής του ρ. **ἀρνέομαι, ἀρνοῦμαι** **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. ἀρνοῦμαι, πρτ. ἠρνούμην, μέλλ. ἀρνήσομαι, ἀρνηθήσομαι, αόρ. ἠρνησάμην, ἠρνήθην, πρκ. ἤρνημαι, υπερσ. ἠρνήμην **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** άρνηση, αρνητικός, απάρνηση, αυταπάρνηση, αρνησικυρία

- **ὁμοῦ:** επίρρημα τροπικό
- **τῶν τοσούτων:** γεν. πληθ. αρσ. γέν. της δεικτικής αντων. **τοσοῦτος, τοσαύτη, τοσοῦτο** (= τόσος πολύς)
- **ὑπερφέρειν:** απαρμφ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **ὑπερφέρω** (= ξεπερνώ, είμαι ανώτερος) **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. ὑπερφέρω, πρτ. ὑπερέφερον, μέλλ. ὑπεροίσω, αόρ. ὑπερήνεγκα/ β΄ ὑπερήνεγκον, πρκ. ὑπερενήνοχα, υπερσ. ὑπερενηνόχειν **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** φορά, φόρος, διένεξη, διηνεκής, φαρέτρα
- **ἄν:** μόριο δυνητικό
- **πεισθείην:** α΄ εν. πρόσ. ευκτ. αορ. παθητ. φωνής του ρ. **πείθομαι** (= πιστεύω) **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. πείθομαι, πρτ. ἐπειθόμην, μέλλ. πείσομαι, πεισθήσομαι, αόρ. β΄ ἐπιθόμην, ἐπείσθην, πρκ. πέπεισμαι/ β΄ πέποιθα, υπερσ. ἐπεπείσμην/ ἐπεποίθειν **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** πειθώ, πιθανός, πειστικός, πιστός, πεποίθηση
- **Εὐφήμει:** β΄ εν. πρόσ. προστ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **εὐφημέω, εὐφημῶ** (= σιωπώ) **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. εὐφημῶ, πρτ. εὐφήμουν, μέλλ. εὐφημήσω, αόρ. εὐφήμησα, πρκ. -, υπερσ. – **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** δυσφήμηση, διαφήμηση
- **ὦ Ἄρες:** κλητ. εν. αρσ. γέν. του τριτόκλιτου ουσ. **ὁ Ἄρης** [γεν. τοῦ Ἄρεως]
- **γάρ:** σύνδεσμος αιτιολογικός
- **ἀσφαλές:** ονομ. εν. ουδ. γέν. θετικός βαθμός του επιθ. **ὁ,ἡ ἀσφαλής, τό ἀσφαλές** Βαθμοί του επιθέτου **ΘΕΤΙΚΟΣ:** ἀσφαλής, **ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΣ:** ἀσφαλέστερος, -α, -ον, **ΥΠΕΡΘΕΤΙΚΟΣ:** ἀσφαλέστατος, -η, -ον **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** ασφάλεια, ανασφαλής, επισφαλής
- **λέγειν:** απαρμφ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **λέγω ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. λέγω, πρτ. ἔλεγον, μέλλ. λέξω/ ἐρῶ, αόρ. ἔλεξα/ εἶπα/ β΄ εἶπον, πρκ. εἴρηκα, υπερσ. εἰρήκειν **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** λέξη, λόγος, ρητός, ρήτορας, αντίρρηση, ρήτρα, ρήμα
- **τά τοιαῦτα:** αιτ. πληθ. ουδ. γέν. της δεικτικής αντων. **τοιοῦτος, τοιαύτη, τοιοῦτο** (= τέτοιος)
- **τι:** αιτ. εν. ουδ. γέν. της αόριστης αντων. **τίς, τίς, τί** (= κάποιος, κάποια, κάτι)
- **κακόν:** αιτ. εν. ουδ. γέν. θετικός βαθμός του επιθ. **κακός, -ή, -όν** βαθμοί του επιθέτου **ΘΕΤΙΚΟΣ:** κακός, **ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΣ:** ὁ,ἡ κακίων, τό κάκιον/ ὁ,ἡ χείρων, τό χεῖρον, **ΥΠΕΡΘΕΤΙΚΟΣ:** κάκιστος, -η, -ον/ χείριστος, -η, -ον
- **ἀπολαύσωμεν:** α΄ πληθ. πρόσ. υποτ. αορ. ενεργ. φωνής του ρ. **ἀπολαύω** (= απολαμβάνω) **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. ἀπολαύω, πρτ. ἀπέλαυον, μέλλ. ἀπολαύσομαι, αόρ. ἀπέλαυσα, πρκ. ἀπολέλαυκα, υπερσ. ἀπελελαύκειν **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** απόλαυση, απολαυστικός
- **τῆς φλυαρίας:** γεν. εν. θηλ. γέν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ἡ φλυαρία** [γεν. τῆς

φλυαρίας] **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** φλύαρος, φλυαρώ

- **Ὅ:** ονομ. εν. ουδ. γέν. της αναφορικής αντων. **ὅς, ἥ, ὅ** (= ο οποίος)
- **γελοῖον:** ονομ. εν. ουδ. γέν. υπερθετικος βαθμός του επιθ. **γελοῖος, -α, -ον**
- **ἔδοξε:** γ΄ εν. πρόσ. οριστ. αορ. ενεργ. φωνής του ρ. **δοκέω, δοκῶ** (= φαίνομαι) **ΧΡΟΝΟΙ**: ενεστ. δοκῶ, πρτ. ἐδόκουν, μέλλ. δόξω, αόρ. ἔδοξα, πρκ. δεδόκηκα, υπερσ. ἐδεδοκήκειν **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** δόγμα, δογματικός, δόξα, άδοξα, δοξαστικός, δόκιμος, δοκιμή, δοκίμιο
- **μοι:** δοτ. εν. α΄ πρόσ. αδύνατος τύπος της προσωπικής αντων**. ἐγώ, σύ, -**
- **ἀκούοντι:** δοτ. εν. αρσ. γέν. μτχ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **ἀκούω**
- **μεταξύ:** επίρρημα τοπικό
- **τῆς ἀπειλῆς:** γεν. εν. θηλ. γέν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ἡ ἀπειλή** [γεν. τῆς απειλῆς]
- **ἄν:** μόριο δυνητικό
- **δυναίμην:** α΄ εν. πρόσ. ευκτ. ενεστ. μέσης φωνής του ρ. **δύναμαι** (= μπορώ) **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. δύναμαι, πρτ. ἐδυνάμην, μέλλ. δυνήσομαι, δυνηθήσομαι, αόρ. ἐδυνήθην, πρκ. δεδύνημαι, υπερσ. ἐδεδυνήμην **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** δυνατός, αδύναμος, αδύνατος, αδυναμία, ενδυνάμωση, δυναμωτικός
- **σιωπῆσαι:** απαρμφ. αορ. ενεργ. φωνής του ρ. **σιωπάω, σιωπῶ ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. σιωπῶ, πρτ. ἐσιώπων, μέλλ. σιωπήσω/ σιωπήσομαι, αόρ. ἐσιώπησα, πρκ. σεσιώπηκα, υπερσ. ἐσεσιωπήκειν **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** σιωπή, αποσιώπηση
- **πρός:** πρόθεση
- **σέ:** αιτ. εν. β΄ πρόσ. της προσωπικής αντων. **ἐγώ, σύ, -**
- **μέμνημαι:** α΄ εν. πρόσ. οριστ. πρκ. μέσης φωνής του ρ. **μιμνήσκομαι** (= θυμάμαι) **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. μιμνήσκομαι, πρτ. ἐμιμνησκόμην, μέλλ. μνήσομαι/ μνησθήσομαι, αόρ. ἐμνήσθην, πρκ. μέμνημαι, υπερσ. ἐμεμνήμην **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** μνήμη, αμνήμων, μνημονεύω, αξιομνημόνευτος, μνήμα, μνημόσυνο, υπόμνημα, μνημείο, ανάμνηση, υπόμνηση
- **πρό:** πρόθεση
- **πολλοῦ:** γεν. εν. ουδ. γέν. θετικός βαθμός του επιθ. **πολύς, πολλή, πολύ** Βαθμοί του επιθέτου **ΘΕΤΙΚΟΣ:** πολύς, **ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΣ:** ό,ἡ πλείων, τό πλέον, **ΥΠΕΡΘΕΤΙΚΟΣ:** πλεῖστος, -η, -ον
- **ὁπότε:** επίρρημα αναφορικό χρονικό
- **ὁ Ποσειδῶν:** ονομ. εν. αρσ. γέν. του τριτόκλιτου ουσ. **ὁ Ποσειδῶν** [γεν. τοῦ Ποσειδῶνος]
- **ἡ Ἥρα:** ονομ. εν. θηλ. γέν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ἡ Ἥρα** [γεν. τῆς Ἥρας]
- **ἡ Ἀθηνᾶ:** ονομ. εν. θηλ. γέν. του πρωτόκλιτου συνηρ. ουσ. **ἡ Ἀθηνᾶ** [γεν. τῆς Ἀθηνᾶς]

- **ἐπαναστάντες:** ονομ. πληθ. αρσ. γέν. μτχ. αορ. β΄ μέσης φωνής του ρ. **ἐπανίσταμαι** (= επαναστατώ) **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. ἐπανίσταμαι, πρτ. ἐπανιστάμην, μέλλ. ἐπαναστατήσομαι/ ἐπανασταθήσομαι, αόρ. ἐπανεστησάμην/ β΄ ἐπανέστην/ ἐπανεστάθην, πρκ. ἐπανέστηκα, υπερσ. ἐπανειστήκειν **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** επανάσταση, επαναστάτης, επιστάτης, επιστασία, αντικατάσταση, διάσταση, ανάστημα
- **ἐπεβούλευον:** γ΄ πληθ. πρόσ. οριστ. πρτ. ενεργ. φωνής του ρ. **ἐπιβουλεύω** (= σχεδιάζω) **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. ἐπιβουλεύω, πρτ. ἐπεβούλευον, μέλλ. ἐπιβουλεύσω, αόρ. ἐπεβούλευσα, πρκ. ἐπιβεβούλευκα, υπερσ. ἐπεβεβουλεύκειν **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** επιβουλή, βουλευτής, βουλευτήριο, βούλευμα
- **ξυνδῆσαι:** απαρμφ. αορ. ενεργ. φωνής του ρ. **ξυνδέω, ξυνδῶ** (= δένω) **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. ξυνδῶ, πρτ. ξυνέδουν, μέλλ. ξυνδήσω, αόρ. ξυνέδησα, πρκ. ξυνδέδεκα, υπερσ. ξυνεδεδέκειν **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** δεσμός, δέσμιος, δεσμωτήριο, σύνδεσμος, άδετος, ασύνδετος, δέσμη, αλληλένδετος
- **λαβόντες:** ονομ. πληθ. αρσ. γέν. μτχ. αορ. β΄ ενεργ. φωνής του ρ. **λαμβάνω** **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. λαμβάνω, πρτ. ἐλάμβανον, μέλλ. λήψομαι, αόρ. β΄ ἔλαβον, πρκ. εἴληφα, υπερσ. εἰλήφειν **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** λαβή, λήψη, ασύλληπτος, θρησκόληπτος, παραλήπτης, πρόσληψη
- **αὐτόν:** αιτ. εν. αρσ. γέν. της επαναληπτικής αντων. **αὐτός, -ή, -ό**
- **ὡς:** επίρρημα αναφορικό ποσοτικό
- **παντοῖος:** ονομ. εν. αρσ. γέν. του επιθ. **παντοῖος, -α, -ον**
- **ἦν:** γ΄ εν. πρόσ. οριστ. πρτ. του ρ. **εἰμί**
- **δεδιώς:** ονομ. εν. αρσ. γέν. μτχ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **δέδοικα/ δέδια** (= φοβάμαι) **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. δέδοικα, πρτ. ἐδεδοίκειν, μέλλ. δείσομαι, αόρ. ἔδεισα **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** δέος, δειλός, δεινός
- **ταῦτα:** ονομ. πληθ. ουδ. γέν. της δεικτικής αντων. **οὗτος, αὕτη, τοῦτο**
- **τρεῖς:** αιτ. πληθ. αρσ. γέν. του αριθμητικού επιθ. **τρεῖς, τρεῖς, τρία**
- **ὄντας:** αιτ. πληθ. αρσ. γέν. μτχ. ενεστ. του ρ. **εἰμί**
- **ἡ Θέτις:** ονομ. εν. θηλ. γέν. του τριτόκλιτου ουσ. **ἡ Θέτις** [γεν. τῆς Θέτιδος]
- **κατελεήσασα:** ονομ. εν. θηλ. γέν. μτχ. αορ. ενεργ. φωνής του ρ. **κατελεέω, κατελεῶ** (= συμπονώ, σπλαχνίζομαι) **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. κατελεῶ, πρτ. κατηλέουν, μέλλ. κατελεήσω, αόρ. κατηλέησα, πρκ. -, υπερσ. - **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** έλεος, ελεημοσύνη, ανηλεής, ανελέητος, ελεήμων
- **ἐκάλεσεν:** γ΄ εν. πρόσ. οριστ. αορ ενεργ. φωνής του ρ. **καλέω, καλῶ** **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. καλῶ, πρτ. ἐκάλουν, μέλλ. καλῶ/ καλέσω, αόρ. ἐκάλεσα, πρκ. κέκληκα, υπερσ. εκεκλήκειν **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** κλήση, προσκλητήριο, έγκλημα, εκκλησία, αυτόκλητος, παράκληση
- **αὐτῷ:** δοτ. εν. αρσ. γέν. της επαναληπτικής αντων. **αὐτός, -ή, -ό**
- **σύμμαχον:** αιτ. εν. αρσ. γέν. του επιθ. **ὁ,ἡ σύμμαχος τό σύμμαχον**

- **Βριάρεων:** αιτ. εν. αρσ. γέν. του δευτερόκλιτου αττικόληκτου β΄ κλίσης ουσ. **ὁ Βριάρεως** [γεν. τοῦ Βριάρεω]
- **ἑκατόγχειρα:** αιτ. εν. αρσ. γέν. του μονοκλήρου επιθ.γ΄ κλίσης **ὁ,ἡ ἑκατόγχειρ** (= αυτός που έχει εκατό χέρια) **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** μονόχειρ, χειρολαβή, χειρονακτικός, χειροποίητος
- **ὄντα:** αιτ. εν. αρσ. γέν. μτχ. ενεστ. του ρ. **εἰμί**
- **κἄν:** κράση (καί ἄν)· **ἄν:** μόριο δυνητικό
- **ἐδέδετο:** γ΄ εν. πρόσ. οριστ. υπερσ. μέσης φωνής του ρ. **δέομαι, δοῦμαι** (= δένομαι, αιχμαλωτίζομαι) **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. δοῦμαι, πρτ. ἐδούμην, μέλλ. δεθήσομαι, αόρ. ἐδησάμην/ ἐδέθην, πρκ. δέδεμαι, υπερσ. ἐδεδέμην
- **κεραυνῷ:** δοτ. εν. αρσ. γέν. του δευτερόκλιτου ουσ. **ὁ κεραυνός** [γεν. τοῦ κεραυνοῦ]
- **βροντῇ:** δοτ. εν. θηλ. γέν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ἡ βροντή** [γεν. τῆς βροντῆς]
- **λογιζομένῳ:** δοτ. εν. αρσ. γέν. μτχ. ενεστ. μέσης φωνής του ρ. **λογίζομαι** (= σκέφτομαι) **ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. λογίζομαι, πρτ. ἐλογιζόμην, μέλλ. λογιοῦμαι/ λογισθήσομαι, αόρ. ἐλογισάμην/ ἐλογίσθην, πρκ. λελόγισμαι, υπερσ. ἐλελογίσμην **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** λογιστής, λογισμός, συλλογισμός, αλόγιστος, υπολογιστής
- **ἐπῄει:** γ΄ εν. πρόσ. οριστ. πρτ. μέσης φωνής του ρ. **ἐπέρχομαι ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. ἐπέρχομαι, πρτ. ἐπηρχόμην/ ἐπῄειν/ ἐπῆα, μέλλ. ἔπειμι, αόρ. β΄ ἐπῆλθον, πρκ. ἐπελήλυθα, υπερσ. ἐπεληλύθειν **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** διέλευση, προσήλυτος, παρέλευση
- **γελᾶν:** απαρμφ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **γελάω, γελῶ ΧΡΟΝΟΙ:** ενεστ. γελῶ, πρτ. ἐγέλων, μέλλ. γελάσομαι, αόρ. ἐγέλασα, πρκ. -, υπερσ. - **ΟΜΟΡΡΙΖΑ στη Ν.Ε.** γέλιο, φιλόγελως, κλαυσίγελως, γελαστός, αγέλαστος
- **ἐπί:** πρόθεση
- **τῇ καλλιρρημοσύνῃ:** δοτ. εν. θηλ. γέν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ἡ καλλιρρημοσύνη** [γεν. τῆς καλλιρρημοσύνης] (= η κομπορρημοσύνη)

ΚΛΙΣΗ

Ουσιαστικών – Επιθέτων – Αντωνυμιών – Μετοχών του ΚΕΙΜΕΝΟΥ

ΚΛΙΣΗ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΩΝ

Α΄ κλίση

ενικός αριθμός							
ονομ.	ἡ	γῆ	θάλασσα	σειρά	Ἥρα	Ἀθηνᾶ	καλλιρρημοσύνη
γεν.	τῆς	γῆς	θαλάσσης	σειρᾶς	Ἥρας	Ἀθηνᾶς	καλλιρρημοσύνης
δοτ.	τῇ	γῇ	θαλάσσῃ	σειρᾷ	Ἥρᾳ	Ἀθηνᾷ	καλλιρρημοσύνῃ
αιτ.	τήν	γῆν	θάλασσαν	σειράν	Ἥραν	Ἀθηνᾶν	καλλιρρημοσύνην
κλητ.	(ὦ)	γῆ	θάλασσα	σειρά	Ἥρα	Ἀθηνᾶ	καλλιρρημοσύνη
πληθυντικός αριθμός							
ονομ.	αἱ	—	θάλασσαι	σειραί	—	—	—
γεν.	τῶν	—	θαλασσῶν	σειρῶν	—	—	—
δοτ.	ταῖς	—	θαλάσσαις	σειραῖς	—	—	—
αιτ.	τάς	—	θαλάσσας	σειράς	—	—	—
κλητ.	(ὦ)	—	θάλασσαι	σειραί	—	—	—

	ενικός αριθμός		πληθυντικός αριθμός	
ονομ.	ὁ	Ἑρμῆς	οἱ	Ἑρμαῖ
γεν.	τοῦ	Ἑρμοῦ	τῶν	Ἑρμῶν
δοτ.	τῷ	Ἑρμῇ	τοῖς	Ἑρμαῖς
αιτ.	τόν	Ἑρμῆν	τούς	Ἑρμᾶς
κλητ.	(ὦ)	Ἑρμῆ	(ὦ)	Ἑρμαῖ

Β΄ κλίση

	ενικός αριθμός				πληθυντικός αριθμός			
ονομ.	ὁ	οὐρανός	κεραυνός	Βριάρεως	οἱ	οὐρανοί	κεραυνοί	—
γεν.	τοῦ	οὐρανοῦ	κεραυνοῦ	Βριάρεω	τῶν	οὐρανῶν	κεραυνῶν	—
δοτ.	τῷ	οὐρανῷ	κεραυνῷ	Βριάρεῳ	τοῖς	οὐρανοῖς	κεραυνοῖς	—
αιτ.	τόν	οὐρανόν	κεραυνόν	Βριάρεων	τούς	οὐρανούς	κεραυνούς	—
κλητ.	(ὦ)	οὐρανέ	κεραυνέ	Βριάρεως	(ὦ)	οὐρανοί	κεραυνοί	—

Γ΄ κλίση

ενικός αριθμός						
ονομ.	ὁ	Ζεύς	Ἄρης	Ποσειδῶν	ἡ	Θέτις
γεν.	τοῦ	Διός	Ἄρεως	Ποσειδῶνος	τῆς	Θέτιδος
δοτ.	τῷ	Διί	Ἄρει	Ποσειδῶνι	τῇ	Θέτιδι
αιτ.	τόν	Δία	Ἄρη/ Ἄρην	Ποσειδῶνα/ Ποσειδῶ	τήν	Θέτιδα
κλητ.	(ὦ)	Ζεῦ	Ἄρες	Πόσειδον	(ὦ)	Θέτις

ΚΛΙΣΗ ΕΠΙΘΕΤΩΝ

	ενικός αριθμός				πληθυντικός αριθμός			
	αρσ./ θηλ.		ουδ.		αρσ./ θηλ		ουδ.	
ονομ.	ὁ,ἡ	σύμμαχος	τό	σύμμαχον	οἱ,αἱ	σύμμαχοι	τά	σύμμαχα
γεν.	τοῦ,τῆς	συμμάχου	τοῦ	συμμάχου		τῶν συμμάχων		
δοτ.	τῷ,τῇ	συμμάχῳ	τῷ	συμμάχῳ	τοῖς,ταῖς	συμμάχοις	τοῖς	συμμάχοις
αιτ.	τόν,τήν	σύμμαχον	τό	σύμμαχον	τούς,τάς	συμμάχους	τά	σύμμαχα
κλητ.	(ὦ)	σύμμαχε	(ὦ)	σύμμαχον	(ὦ)	σύμμαχοι	(ὦ)	σύμμαχα

ενικός αριθμός						
	αρσ.		θηλ.		ουδ.	
ονομ.	ὁ	πολύς	ἡ	πολλή	τό	πολύ
γεν.	τοῦ	πολλοῦ	τῆς	πολλῆς	τοῦ	πολλοῦ
δοτ.	τῷ	πολλῷ	τῇ	πολλῇ	τῷ	πολλῷ
αιτ.	τόν	πολύν	τήν	πολλήν	τό	πολύ
κλητ.	(ὦ)	πολύ	(ὦ)	πολλή	(ὦ)	πολύ
πληθυντικός αριθμός						
	αρσ.		θηλ.		ουδ.	
ονομ.	οἱ	πολλοί	αἱ	πολλαί	τά	πολλά
γεν.	τῶν	πολλῶν	τῶν	πολλῶν	τῶν	πολλῶν
δοτ.	τοῖς	πολλοῖς	ταῖς	πολλαῖς	τοῖς	πολλοῖς
αιτ.	τούς	πολλούς	τάς	πολλάς	τά	πολλά
κλητ.	(ὦ)	πολλοί	(ὦ)	πολλαί	(ὦ)	πολλά

ενικός αριθμός				
	αρσ./ θηλ.		ουδ.	
ονομ.	ὁ,ἡ	ἀμείνων	τό	ἄμεινον
γεν.	τοῦ,τῆς	ἀμείνονος	τοῦ	ἀμείνονος
δοτ.	τῷ,τῇ	ἀμείνονι	τῷ	ἀμείνονι
αιτ.	τόν,τήν	ἀμείνονα/ ἀμείνω	τό	ἄμεινον
κλητ.	(ὦ)	ἄμεινον	(ὦ)	ἄμεινον
πληθυντικός αριθμός				
	αρσ./ θηλ.		ουδ.	
ονομ.	οἱ,αἱ	ἀμείνονες/ ἀμείνους	τά	ἀμείνονα/ ἀμείνω
γεν.	τῶν	ἀμεινόνων	τῶν	ἀμεινόνων
δοτ.	τοῖς,ταῖς	ἀμείνοσι	τοῖς	ἀμείνοσι
αιτ.	τούς,τάς	ἀμείνονας/ ἀμείνους	τά	ἀμείνονα/ ἀμείνω
κλητ.	(ὦ)	ἀμείνονες/ ἀμείνους	(ὦ)	ἀμείνονα/ ἀμείνω

ενικός αριθμός					πληθυντικός αριθμός			
	αρσ./ θηλ.		ουδ.		αρσ./ θηλ.		ουδ.	
ονομ.	ὁ,ἡ	ἀπίθανος	τό	ἀπίθανον	οἱ,αἱ	ἀπίθανοι	τά	ἀπίθανα
γεν.	τοῦ,τῆς	ἀπιθάνου	τοῦ	ἀπιθάνου	τῶν	ἀπιθάνων	τῶν	ἀπιθάνων
δοτ.	τῷ,τῇ	ἀπιθάνῳ	τῷ	ἀπιθάνῳ	τοῖς,ταῖς	ἀπιθάνοις	τοῖς	ἀπιθάνοις
αιτ.	τόν,τήν	ἀπίθανον	τό	ἀπίθανον	τούς,τάς,	ἀπιθάνους	τά	ἀπίθανα
κλητ.	(ὦ)	ἀπίθανε	(ὦ)	ἀπίθανον	(ὦ)	ἀπίθανοι	(ὦ)	ἀπίθανα

ενικός ἀριθμός							πληθυντικός ἀριθμός					
	αρσ.		θηλ.		ουδ.		αρσ.		θηλ.		ουδ.	
ονομ.	ὁ	κακός	ἡ	κακή	τό	κακόν	οἱ	κακοί	αἱ	κακαί	τά	κακά
γεν.	τοῦ	κακοῦ	τῆς	κακῆς	τοῦ	κακοῦ	τῶν	κακῶν	τῶν	κακῶν	τῶν	κακῶν
δοτ.	τῷ	κακῷ	τῇ	κακῇ	τῷ	κακῷ	τοῖς	κακοῖς	ταῖς	κακαῖς	τοῖς	κακοῖς
αιτ.	τόν	κακόν	τήν	κακήν	τό	κακόν	τούς	κακούς	τάς	κακάς	τά	κακά
κλητ.	(ὦ)	κακέ	(ὦ)	κακή	(ὦ)	κακόν	(ὦ)	κακοί	(ὦ)	κακαί	(ὦ)	κακά

ενικός αριθμός			πληθυντικός αριθμός	
	αρσ./ θηλ.		αρσ./ θηλ.	
ονομ.	ὁ,ἡ	ἐκατόγχειρ	οἱ,αἱ	ἐκατόγχειρες
γεν.	τοῦ,τῆς	ἐκατόγχειρος	τῶν	ἐκατογχείρων
δοτ.	τῷ,τῇ	ἐκατόγχειρι	τοῖς,ταῖς	ἐκατόγχερσι
αιτ.	τόν,τήν	ἐκατόγχειρα	τούς,τάς	ἐκατόγχειρας
κλητ.	(ὦ)	ἐκατόγχειρ	(ὦ)	ἐκατόγχειρες

ΚΛΙΣΗ ΑΝΤΩΝΥΜΙΩΝ

	ενικός αριθμός		πληθυντικός αριθμός	
ονομ.	σύ	ἐγώ	ὑμεῖς	ἡμεῖς
γεν.	σοῦ, σου	ἐμοῦ-μου	ὑμῶν	ἡμῶν
δοτ.	σοί, σοι	ἐμοί-μοι	ὑμῖν	ἡμῖν
αιτ.	σέ, σε	ἐμέ-με	ὑμᾶς	ἡμᾶς
κλητ.	—	—	—	—

	ενικός αριθμός			πληθυντικός αριθμός		
	αρσ.	**θηλ.**	**ουδ.**	**αρσ.**	**θηλ.**	**ουδ.**
ονομ.	ὅς	ἥ	ὅ	οἵ	αἵ	ἅ
γεν.	οὗ	ἧς	οὗ		ὧν	
δοτ.	ᾧ	ᾗ	ᾧ	οἷς	αἷς	οἷς
αιτ.	ὅν	ἥν	ὅ	οὕς	ἅς	ἅ
κλητ.	—	—	—	—	—	—

	ενικός αριθμός					
	αρσ.	**θηλ.**	**ουδ.**	**αρσ.**	**θηλ.**	**ουδ.**
ονομ.	οὗτος	αὕτη	τοῦτο	αὐτός	αὐτή	αὐτό
γεν.	τούτου	ταύτης	τούτου	αὐτοῦ	αὐτῆς	αὐτοῦ
δοτ.	τούτῳ	ταύτῃ	τούτῳ	αὐτῷ	αὐτῇ	αὐτῷ
αιτ.	τοῦτον	ταύτην	τοῦτο	αὐτόν	αὐτήν	αὐτό
κλητ.	οὗτος	αὕτη	—	—	—	—
	πληθυντικός αριθμός					
	αρσ.	**θηλ.**	**ουδ.**	**αρσ.**	**θηλ.**	**ουδ.**
ονομ.	οὗτοι	αὗται	ταῦτα	αὐτοί	αὐταί	αὐτά
γεν.	τούτων	τούτων	τούτων	αὐτῶν	αὐτῶν	αὐτῶν
δοτ.	τούτοις	ταύταις	τούτοις	αὐτοῖς	αὐταῖς	αὐτοῖς
αιτ.	τούτους	ταύτας	ταῦτα	αὐτούς	αὐτάς	αὐτά
κλητ.	οὗτοι	αὗται	—	—	—	—

	ενικός αριθμός			πληθυντικός αριθμός		
	αρσ.	**θηλ.**	**ουδ.**	**αρσ.**	**θηλ.**	**ουδ.**
ονομ.	πᾶς	πᾶσα	πᾶν	πάντες	πᾶσαι	πάντα
γεν.	παντός	πάσης	παντός	πάντων	πασῶν	πάντων
δοτ.	παντί	πάσῃ	παντί	πᾶσι	πάσαις	πᾶσι
αιτ.	πάντα	πᾶσαν	πᾶν	πάντας	πάσας	πάντα
κλητ.	πᾶς	πᾶσα	πᾶν	πάντες	πᾶσαι	πάντα

ΚΛΙΣΗ ΜΕΤΟΧΩΝ

	ενικός αριθμός			πληθυντικός αριθμός		
	αρσ.	θηλ.	ουδ.	αρσ.	θηλ.	ουδ.
ονομ.	λαβών	λαβοῦσα	λαβόν	λαβόντες	λαβοῦσαι	λαβόντα
γεν.	λαβόντος	λαβούσης	λαβόντος	λαβόντων	λαβουσῶν	λαβόντων
δοτ.	λαβόντι	λαβούσῃ	λαβόντι	λαβοῦσι	λαβούσαις	λαβοῦσι
αιτ.	λαβόντα	λαβοῦσαν	λαβόν	λαβόντας	λαβούσας	λαβόντα
κλητ.	λαβών	λαβοῦσα	λαβόν	λαβόντες	λαβοῦσαι	λαβόντα

	ενικός αριθμός			πληθυντικός αριθμός		
	αρσ.	θηλ.	ουδ.	αρσ.	θηλ.	ουδ.
ονομ.	δεδιώς	δεδιυῖα	δεδιός	δεδιότες	δεδιυῖαι	δεδιότα
γεν.	δεδιότος	δεδιυίας	δεδιότος	δεδιότων	δεδιυιῶν	δεδιότων
δοτ.	δεδιότι	δεδιυίᾳ	δεδιότι	δεδιῶσι	δεδιυίαις	δεδιῶσι
αιτ.	δεδιότα	δεδιυίαν	δεδιός	δεδιότας	δεδιυίας	δεδιότα
κλητ.	δεδιώς	δεδιυῖα	δεδιός	δεδιότες	δεδιυῖαι	δεδιότα

	ενικός αριθμός					
	αρσ.	θηλ.	ουδ.	αρσ.	θηλ.	ουδ.
ονομ.	ἀκούων	ἀκούουσα	ἀκοῦον	ὤν	οὖσα	ὄν
γεν.	ἀκούοντος	ἀκουούσης	ἀκούοντος	ὄντος	οὔσης	ὄντος
δοτ.	ἀκούοντι	ἀκουούσῃ	ἀκούοντι	ὄντι	οὔσῃ	ὄντι
αιτ.	ἀκούοντα	ἀκούουσαν	ἀκοῦον	ὄντα	οὖσαν	ὄν
κλητ.	ἀκούων	ἀκούουσα	ἀκοῦον	ὤν	οὖσα	ὄν
	πληθυντικός αριθμός					
	αρσ.	θηλ.	ουδ.	αρσ.	θηλ.	ουδ.
ονομ.	ἀκούοντες	ἀκούουσαι	ἀκούοντα	ὄντες	οὖσαι	ὄντα
γεν.	ἀκουόντων	ἀκουουσῶν	ἀκουόντων	ὄντων	οὐσῶν	ὄντων
δοτ.	ἀκούουσι	ἀκουούσαις	ἀκούουσι	οὖσι	οὔσαις	οὖσι
αιτ.	ἀκούοντας	ἀκουούσας	ἀκούοντα	ὄντας	οὔσας	ὄντα
κλητ.	ἀκούοντες	ἀκούουσαι	ἀκούοντα	ὄντες	οὖσαι	ὄντα

ΧΡΟΝΙΚΕΣ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ					
Ενεστώτας	**Παρατατικός**	**Μέλλοντας**	**Αόριστος**	**Παρακείμενος**	**Υπερσυντέλικος**
ἀκούεις	ἤκουες	ἀκούσει (-ῃ)	ἤκουσας	ἀκήκοας	ἠκηκόεις
ἀπειλεῖ	ἠπείλει	ἀπειλήσει	ἠπείλησεν	—	—
ἐθέλω	—	—	ἐθελήσω	ἐθεληκώς ᾖ	-
φησίν	ἔφη	φήσει	ἔφησε	—	—
καθίημι	καθίην	καθήσω	καθῆκα	καθεῖκα	καθείκειν
κατασπᾶν	—	κατασπάσειν	κατασπάσαι	κατεσπακέναι	—
βιάζεσθε	ἐβιάζεσθε	βιάσεσθε	ἐβιάσασθε/ ἐβιάσθητε	βεβίασθε	ἐβεβίασθε
πονεῖτε	ἐπονεῖτε	πονήσετε	ἐπονήσατε	πεπονήκατε	ἐπεπονήκετε
καθέλκετε	καθείλκετε	καθέλξετε/ καθελκύσετε	καθειλκύσατε	καθειλκύκατε	καθειλκύκετε
θέλομι	—	θελήσομι	θελήσαιμι	ἠθεληκώς εἴην	—
ἀνέλκειν	—	ἀνέλξειν	ἀνελκύσαι	ἀνειλκυκέναι	—
συναναστῶν	—	συναναστάσων	συναναστάσας	συνανεσπακώς	—
μετεωρίζω	ἐμετεώριζον	μετεωριῶ	ἐμετεώρισα	—	—
ἐστίν	ἦν	ἔσται	ἐγένετο	γέγονε	ἐγεγόνει
ἀρνοίμην	—	ἀρνησοίμην/ ἀρνηθησοίμην	ἀρνησαίμην/ ἀρνηθείην	ἠρνημένος εἴην	—
ὑπερφέρειν	—	ὑπεροίσειν	ὑπερενέγκαι/ ὑπερενεγκεῖν	ὑπερενηνοχέναι	—
πειθοίμην	—	πεισοίμην/ πεισθησοίμην	πεισθείην/ πιθοίμην	πεπεισμένος εἴην/ πεποιθώς εἴην	— —
εὐφήμει	—		εὐφήμησον	—	
λέγειν	—	λέξειν/ ἐρεῖν	λέξαι/ εἰπεῖν	εἰρηκέναι	—
ἀπολαύωμεν	—	—	ἀπολαύσωμεν	ἀπολελαυκότες ὦμεν	—
δοκεῖ	ἐδόκει	δόξει	ἔδοξε	—	—
ἀκούοντι	—	ἀκουσομένῳ	ἀκούσαντι	ἀκηκοότι	—
δυναίμην	—	δυνησοίμην	δυνηθείην/ δυνασθείην	—	—
σιωπᾶν	—	σιωπήσεσθαι	σιωπῆσαι	σεσιωπηκέναι	—
μιμνήσκομαι	ἐμιμνησκόμην	μνήσομαι/ μνησθήσομαι	ἐμνήσθην	μέμνημαι	ἐμεμνήμην
ἐπανιστάμενοι	—	ἐπαναστησόμενοι/ ἐπανασταθησόμενοι	ἐπαναστησάμενοι/ ἐπαναστάντες/ ἐπανασταθέντες	ἐπανεστηκότες	—

ΧΡΟΝΙΚΕΣ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ					
Ενεστώτας	**Παρατατικός**	**Μέλλοντας**	**Αόριστος**	**Παρακείμενος**	**Υπερσυντέλικος**
ἐπιβουλεύουσι	ἐπεβούλευον	ἐπιβουλεύσουσι	ἐπεβούλευσαν	ἐπιβεβουλεύκασι	ἐπεβεβουλεύκεσαν
ξυνδεῖν	—	ξυνδήσειν	ξυνδῆσαι	ξυνδεδεκέναι	—
λαμβάνοντες	—	ληψόμενοι	λαβόντες	εἰληφότες	—
δεδιώς	—	δεισόμενος	δείσας	—	—
ὄντας	—	ἐσομένους	γενομένους	γεγονότας	—
κατελεοῦσα	—	κατελεήσουσα	κατελεήσασα	—	-
καλεῖ	ἐκάλει	καλεῖ	ἐκάλεσεν	κέκληκε	ἐκεκλήκει
ὄντα	—	ἐσόμενον	γενόμενον	γεγονότα	—
δεῖται	ἐδεῖτο	δήσεται/ δεθήσεται	ἐδήσατο/ ἐδέθη	δέδεται	ἐδέδετο
λογιζομένῳ	—	λογιουμένῳ	λογισαμένῳ/ λογισθέντι	λελογισμένῳ	—
ἐπέρχεται	ἐπῄει	ἔπεισι	ἐπῆλθε	ἐπελήλυθε	ἐπεληλύθει
γελᾶν	—	γελάσεσθαι	γελᾶσαι		

ΕΓΚΛΙΤΙΚΕΣ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ					
Οριστική	**Υποτακτική**	**Ευκτική**	**Προστακτική**	**Απαρέμφατο**	**Μετοχή**
ἤκουσας	ἀκούσῃς	ἀκούσαις	ἄκουσον	ἀκοῦσαι	ἀκούσας,-ασα, -αν
ἠπείλησεν	ἀπειλήσῃ	ἀπειλήσαι	ἀπειλησάτω	ἀπειλῆσαι	ἀπειλήσας, -ασα, -αν
ἠθέλησα	ἐθελήσω	ἐθελήσαιμι	—	ἐθελῆσαι	ἐθελήσας,-ασα, -αν
φησίν	φῇ	φαίη	φάτω	φάναι	φάσκων,-ουσα, -ον
καθήσω	—	καθήσοιμι	—	καθήσειν	καθήσων, -ουσα, -ον
βιάσεσθε	—	βιάσοισθε	—	βιάσεσθαι	βιασόμενος,-η, -ον
πονήσετε	—	πονήσοιτε	—	πονήσειν	πονήσων,-ουσα, -ον
καθελκύσετε	—	καθελκύσοιτε	—	καθελκύσειν	καθελκύσων,-ουσα, -ον
μετεωριῶ	—	μετεωριοῖμι (οίην)	—	μετεωριεῖν	μετεωριῶν,-οῦσα, -οῦν
ἀκήκοας	ἀκηκοώς ᾖς	ἀκηκοώς εἴης	ἀκηκοώς ἴσθι	ἀκηκοέναι	ἀκηκοώς, -υῖα, -ός
ἐστίν	ᾖ	εἴη	ἔστω	εἶναι	ὤν, οὖσα, ὄν
ἠρνήθην	ἀρνηθῶ	ἀρνηθείην	—	ἀρνηθῆναι	ἀρνηθείς,-εῖσα, -έν
ἐπείσθην	πεισθῶ	πεισθείην	—	πεισθῆναι	πεισθείς,-εῖσα, -έν
εὐφημεῖς	εὐφημῇς	εὐφημοῖς	εὐφήμει	εὐφημεῖν	εὐφημῶν,-οῦσα, -οῦν
ἀπελαύσαμεν	ἀπολαύσωμεν	ἀπολαύσαιμεν	—	ἀπολαῦσαι	ἀπολαύσας,-ασα, -αν
ἔδοξε	δόξῃ	δόξαι	δοξάτω	δόξαι	δόξας ,-ασα, -αν
δύναμαι	δύνωμαι	δυναίμην	—	δύνασθαι	δυνάμενος,-η, -ον
μέμνημαι	μεμνῶμαι	μεμνήμην	—	μεμνῆσθαι	μεμνημένος,-η, -ον
ἐκάλεσεν	καλέσῃ	καλέσαι	καλεσάτω	καλέσαι	καλέσας,-ασα, -αν

Α6. ΛΕΠΤΟΜΕΡΗΣ ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ

1. **Ἤκουσας, ὦ Ἑρμῆ:** κύρ. πρότ. ευθεία ερώτηση, μονομερής ολικής άγνοιας. [**σύ**: ενν.]: υποκ. στο **ἤκουσας** [: το ρήμα της πρότασης]. **ὦ Ἑρμῆ**: κλητική προσφώνηση.
2. **οἷα ἠπείλησεν ἡμῖν ὁ Ζεύς:** δευτ. πλάγ. ερωτημ. πρότ. μονομερής, μερικής άγνοιας. **ὁ Ζεύς:** υποκ. στο **ἠπείλησεν** [: το ρήμα της πρότ.]. **οἷα:** σύστοιχο αντικ. **ἡμῖν:** αντικ.
3. **ὡς ὑπεροπτικά καί ὡς ἀπίθανα:** δύο δευτερεύουσες πλάγ. ερωτημ. προτάσεις μονομερείς μερικής άγνοιας που συνδέονται μεταξύ τους παρατατικά με το συμπλεκτικό σύνδεσμο **καί**· είναι επεξηγήσεις στο **οἷα** της προηγούμενης πρότασης· ως ρήμα εννοείται το [**ἠπείλησεν**]· **ὡς ὑπεροπτικά** [**ἠπείλησεν**] – **ὡς ἀπίθανα** [**ἠπείλησεν**]. [**ὁ Ζεύς:** ενν.]: υποκ. **ὑπεροπτικά – ἀπίθανα:** σύστοιχα.
4. **ἤν ἐθελήσω** [**ἐγώ**]: δευτ. υποθ. πρότ. [**ἐγώ:** ενν.]: υποκ. στο **ἐθελήσω** [: το ρήμα της πρότ.].
5. **φησίν** [**ὁ Ζεύς**]: παρενθετική κύρ. πρότ. κρίσης [**ὁ Ζεύς:** ενν.]: υποκ. στο **φησίν** [: το ρήμα της πρότασης].
6. **ἐγώ μέν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ σειράν καθήσω:** κύρ. πρότ. κρίσης. **ἐγώ:** υποκ. στο **καθήσω** [: το ρήμα της πρότ.]. **σειράν:** αντικ. ἐκ τοῦ οὐρανοῦ: εμπρόθ. προσδ. κίνησης από τόπο.
   ΥΠΟΘΕΤΙΚΟΣ λόγος: ἤν ἐθελήσω [ἤν + υποτακτική]: **υπόθεση** → καθήσω [μέλλοντας οριστικής]: **απόδοση**· δηλώνει το **προσδοκούμενο**.
7. **ὑμεῖς δέ ἀποκρεμασθέντες κατασπᾶν βιάσεσθέ με:** κύρ. πρότ. κρίσης **ὑμεῖς:** υποκ. στο **βιάσεσθε** [: το ρήμα της πρότ.], στη μτχ. **ἀποκρεμασθέντες** [: χρον. μτχ.] και στο **κατασπᾶν** [: ταυτοπροσωπία]: τελ. απαρέμφ. αντικ. στο ρήμα. **με** αντικ. του απαρεμφ.
8. **ἀλλά μάτην πονήσετε:** κύρ. πρότ. κρίσης που συνδέεται παρατακτικά με την προηγούμενη κύρια με τον αντιθετικό σύνδεσμο **ἀλλά**. [**ὑμεῖς:** ενν.]: υποκ. στο **πονήσετε** [: το ρήμα της πρότ.]. **μάτην:** επιρρ. προσδ. τρόπου.
9. **οὐ γάρ δή καθελκύσετε:** κύρ. πρότ. κρίσης. [**ὑμεῖς:** ενν.]: υποκ. στο **καθελκύσετε** [: το ρήμα της πρότασης]. [**με:** ενν.]: αντικ.
10. **εἰ δέ ἐγώ θελήσαιμι ἀνελκύσαι:** δευτ. υποθ. πρότ. **ἐγώ:** υποκ. στο **θελήσαιμι** [: το ρήμα της πρότ.] και στο **ἀνελκύσαι** [: ταυτοπροσωπία]: τελ. απαρέμφ. αντικ. στο ρήμα. [**τήν σειράν:** ενν.]: αντικ. στο απαρέμφ.
11. **οὐ μόνον ὑμᾶς, ἀλλά καί τήν γῆν ἅμα καί τήν θάλασσαν συνανασπάσας μετεωριῶ:** κύρ. πρότ. κρίσης. [**ἐγώ**: ενν.]: υποκ. στο **μετεωριῶ** [το ρήμα της πρότ.] και στη μτχ. **συνανασπάσας:** χρον. μτχ. **ὑμᾶς – τήν γῆν — τήν θάλασσαν:** αντικείμενα στο ρήμα και στη μτχ. **ἅμα:** επιρρ. προσ. χρόνου.
   ΥΠΟΘΕΤΙΚΟΣ λόγος: εἰ θελήσαιμι [: εἰ + ευκτική]: **υπόθεση** → μετεωριῶ

[: μέλλοντας οριστικής]: **απόδοση**· δηλώνει την **απλή σκέψη** του λέγοντος.

12. καί τἆλλα καί σύ ἀκήκοας: κύρ. πρότ. κρίσης. **σύ:** υποκ. στο **ἀκήκοας** [: το ρήμα της πρότ.]. **τἆλλα:** αντικ.

13. ὅσα [εἶπεν]: δευτ. αναφορ. προσδιοριστική πρότ. στο **τἆλλα** της κύριας πρότασης. [**ὁ Ζεύς:** ενν.]: υποκ. στο [**εἶπεν**: ενν.]: το ρήμα της πρότ. **ὅσα:** σύστοιχο αντικ.

14. ἐγώ δέ οὐκ ἄν ἀρνηθείην: κύρ. πρότ. κρίσης. **ἐγώ:** υποκ. στο **οὐκ ἄν ἀρνηθείην** [: το ρήμα της πρότ. δυνητική ευκτική]. αντικ. η ειδική πρόταση που ακολουθεί.

15. ὁμοῦ δέ τῶν τοσούτων ὑπερφέρειν οὐκ ἄν πεισθείην: κύρ. πρότ. κρίσης. [**ἐγώ:** ενν.]: υποκ. στο **οὐκ ἄν πεισθείην** [: το ρήμα της πρότ. δυνητική ευκτική]. [**τόν Δία:** ενν.]: υποκ. στο **ὑπερφέρειν:** ειδ. απαρέμφ. αντικ. στο ρήμα [: ετεροπροσωπία]. **ὁμοῦ:** επιρρ. προσδ. τρόπου **τῶν τοσούτων:** αντικ. του απαρεμφ.

16. ὅτι μέν καθ' ἕνα πάντων ἀμείνων καί ἰσχυρότερός ἐστιν: δευτ. ειδ. πρότ. αντικ. στη προηγούμενη κύρ. πρότ. (14). **ἀμείνων – ἰσχυρότερος:** κατηγορούμενα στο [**ὁ Ζεύς:** ενν.]: υποκ. στο **ἐστιν** [το ρήμα της πρότασης είναι συνδετικό. **καθ' ἕνα:** εμπρόθ. προσδ. χωρισμού [διανομής]. **πάντων:** γεν. συγκριτική από τα ἀμείνων – ἰσχυρότερος [: στοιχεία συγκριτικά].

17. Εὐφήμει, ὦ Ἄρες: κύρ. πρότ. επιθυμίας [**σύ:** ενν.]: υποκ. στο **εὐφήμει** [: το ρήμα της πρότ.]. **ὦ Ἄρες:** κλητική προσφώνηση.

18. οὐ γάρ ἀσφαλές [ἐστι] λέγειν τά τοιαῦτα: κύρ πρότ. κρίσης. [**ἡμᾶς:** ενν.]: υποκ. στο **λέγειν:** υποκ. στην απρόσωπη έκφραση **ἀσφαλές [ἐστι]:** το ρήμα της πρότ. **τά τοιαῦτα:** σύστοιχο αντικ. στο λέγειν.

19. μή καί τι κακόν ἀπολαύσωμεν τῆς φλυαρίας: δευτ. ενδοιαστική πρότ. υποκ. στην απρόσωπη ἔκφραση [**φόβος ἐστί:** εννοείται]· εισάγεται με το ενδοιαστικό **μή**, γιατί υπάρχει φόβος μήπως συμβεί κάτι **φοβερό** και **ανεπιθύμητο**. [**ἡμεῖς:** ενν.]: υποκ. στο **ἀπολαύσωμεν** [: το ρήμα της πρότασης]. **τῆς φλυαρίας:** γεν. της αιτίας. **κακόν:** επιθ. προσδ. στο **τι:** σύστοιχο αντικ.

20. Ὅ μάλιστα γελοῖον ἔδοξέ μοι ἀκούοντι μεταξύ τῆς ἀπειλῆς: δευτ. αναφορ. προσδιοριστική πρόταση αντικ. στο **σιωπῆσαι** της πρότασης που ακολουθεί (21). **γελοῖον:** κατηγ. στο **ὅ:** υποκ. στο **ἔδοξε** [το ρήμα της πρότ. είναι συνδετικό]. **μάλιστα:** επιρρ. προσδ. ποσού. **μοι:** δοτ. προσωπική του κρίνοντος προσώπου στο ἔδοξε και υποκ. στη μτχ. **ἀκούοντι:** χρον. μτχ. **τῆς ἀπειλῆς:** γεν. της αφετηρίας από το προθετικό **μεταξύ:** επιρρ. προδ. τόπου.

21. οὐκ ἄν δυναίμην σιωπῆσαι πρός σέ: κυρ. πρότ. κρίσης [**ἐγώ:** ενν.]: υποκ. στο **ἄν δυναίμην** [: το ρήμα της πρότασης, δυνητική ευκτική] και στο **σιωπῆσαι** [: ταυτοπροσωπία]: τελ. απαρέμφ. αντικ. στο ρήμα. **πρός σέ:** εμπρόθ. προσδ. κατεύθυνσης σε πρόσωπο.

22. μέμνημαι γάρ οὐ πρό πολλοῦ: κύρ. πρότ. κρίσης. [**ἐγώ:** ἐνν.]: υποκ. στο **μέ-**

μνημαι [: το ρήμα της πρότ.] **πρό πολλοῦ:** εμπρόθ. προσδ. χρόνου.

23. ὁπότε ὁ Ποσειδῶν καί ἡ Ἥρα καί ἡ Ἀθηνᾶ ἐπαναστάντες ἐπεβούλευον ξυνδῆσαι λαβόντες αὐτόν: δευτ. χρον. πρότ. **ὁ Ποσειδῶν – ἡ Ἥρα – ἡ Ἀθηνᾶ:** υποκείμενα στο **ἐπεβούλευον** [: το ρήμα της πρότ.], στο **ξυνδῆσαι** [: ταυτοπροσωπία] και στις μτχ. **ἐπαναστάντες – λαβόντες:** χρονικές μτχ. **αὐτόν:** αντικ. στη μτχ. λαβόντες.

24. ὡς παντοῖος ἦν δεδιώς, καί ταῦτα τρεῖς ὄντας: δευτ. πλάγ. ερωτημ. πρότ. μερικής άγνοιας. [**ὁ Ζεύς**: ενν.]: υποκ. στο **ἦν** και στη μτχ. **δεδιώς:** κατηγ. μτχ. από το ἦν. **παντοῖος:** επιρρηματικό κατηγ. τρόπου. **τρεῖς:** κατηγ. στο [**τούτους:** ενν.]: αντικ. στη μτχ. δεδιώς και υποκ. στη μτχ. **ὄντας:** εναντιωματική μτχ. [έχει μπροστά της τη φράση **και ταῦτα** για επίταση της έννοιάς της].

25. καί κἂν ἐδέδετο αὐτῷ κεραυνῷ καί βροντῇ: κύρ. πρότ. κρίσης. [**ὁ Ζεύς:** ενν.]: υποκ. στο **ἐδέδετο ἄν** [: το ρήμα της πρότ. δυνητική οριστική]. **κεραυνῷ – βροντῇ:** δοτικές της συνοδείας. **αὐτῷ:** κατηγ. προσδ. στο κεραυνῷ.

26. εἰ μή γε ἡ θέτις κατελεήσασα ἐκάλεσεν αὐτῷ σύμμαχον Βριάρεων ἑκατόγχειρα ὄντα: δευτ. υποθ. πρότ. **ἡ Θέτις:** υποκ. στο **ἐκάλεσεν** [: το ρήμα της πρότ.] και στη μτχ. **κατελεήσασα:** αιτιολ. μτχ. **αὐτῷ:** δοτ. αντικ. από το **σύμμαχον:** επιρρηματικό κατηγ. του σκοπού στο **Βριάρεων:** αντικ. στο ρήμα και υποκ. στη μτχ. **ὄντα** [συνδετικός τύπος]: επιθ. (αναφορική) μτχ. **ἑκατόγχειρα:** κατηγ. στο Βριάρεων.

ΥΠΟΘΕΤΙΚΟΣ λόγος: **εἰ ἐκάλεσεν** [: εἰ + οριστ. ιστορ. χρόνου]: **υπόθεση** → **ἐδέδετο ἄν** [: δυνητ. οριστ.]: **απόδοση**˙ δηλώνει το **μη πραγματικό**.

27. Ταῦτα λογιζομένῳ ἐπῄει μοι γελᾶν ἐπί τῇ καλλιρρημοσύνῃ αὐτοῦ: κύρ. πρότ. κρίσης. **γελᾶν:** τελ. απαρέμφ. υποκ. στο απρόσωπο **ἐπῄει** [: το ρήμα της πρότ.]. **μοι:** δοτ. προσ. στο απρόσωπο **ἐπῄει** και υποκ. της μτχ. **λογιζομένῳ:** χρον. μτχ. [**με:** ενν.]: υποκ. του απαρεμφ. **ἐπί τῇ καλλιρρημοσύνῃ:** εμπρόθ. προσδ. της αιτίας. **αὐτοῦ:** γεν. υποκειμενική από το καλλιρρημοσύνη. **ταῦτα:** αντικ. στη μτχ. λογιζομένῳ.

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

στις ερμηνευτικές ερωτήσεις της σελ. 94 του σχ. βιβλίου

1. Ποια απειλή του Δία προκάλεσε τη συζήτηση μεταξύ Άρη και Ερμή;

Ο Δίας επιδεικνύοντας για άλλη μια φορά τη δύναμή του αλλά και την αλαζονεία του απείλησε ότι με τη δύναμή του θα μορούσε να επιβληθεί σε όλους τους θεούς και τους ανθρώπους. Υποστήριξε ότι θα μπορούσε να ρίξει προς τη γη ένα σχοινί, που ακόμη κι αν το τραβούσαν όλοι μαζί από την άλλη με-

ριά, δε θα μπορούσαν να τραβήξουν προς τα κάτω το Δία. Πρόσθεσε μάλιστα ότι το αποτέλεσμα θα ήταν το ίδιο, ακόμη και αν κρεμούσε στο σχοινί ολόκληρη τη γη και τη θάλασσα.

2. Ποιο γεγονός από το παρελθόν κλονίζει την αξιοπιστία των ισχυρισμών του πατέρα των θεών και των ανθρώπων;

Η παντοδυναμία, που επικαλείται ο Δίας, έχει ήδη διαψευστεί στο παρελθόν. Όταν οι θεοί οργισμένοι από την αλαζονεία του τον έδεσαν στο κρεβάτι, για να τον τιμωρήσουν, ο πανίσχυρος Δίας ήταν πλέον ανήμπορος να κινηθεί. Ο μόνος τρόπος να απελευθερωθεί ήταν να δεχτεί τη βοήθεια κάποιου άλλου, όπως και έγινε. Ο Δίας απελευθερώθηκε χάρη στη Θέτιδα, που κάλεσε για βοήθεια τον εκατόγχειρα Βριάρεω. Παρόλο που το τέλος ήταν ευνοϊκό για το Δία, οι ισχυρισμοί περί παντοδυναμίας είχαν ήδη κλονιστεί και ο Δίας είχε χάσει το κύρος του μέσω αυτής της ταπείνωσης.

3. Ποιες ήταν οι σχέσεις μεταξύ του Δία και των άλλων θεών, σύμφωνα με το κείμενο;

Ο Δίας προσπαθούσε να επιβληθεί σε όλους τους άλλους θεούς τρομοκρατώντας τους. Από το κείμενο φαίνεται ο τρόμος του Ερμή απέναντι στην υποτιθέμενη παντοδυναμία του Δία, καθώς δεν τολμά ούτε να μιλήσει γι' αυτόν. Οι υπόλοιποι θεοί φαίνεται ότι αγανακτούσαν με την αλαζονική συμπεριφορά του Δία και γι' αυτό προσπάθησαν να τον τιμωρήσουν ταπεινώνοντάς τον. Γενικότερα παρατηρούμε ότι η κοινωνία των θεών μοιάζει πολύ με την κοινωνία των ανθρώπων, όπου οι διαπροσωπικές σχέσεις περνούν από διάφορες φάσεις. Συνωμοσίες, κρυφά σχόλια εναντίον των ισχυρότερων, έριδες και ελεημοσύνη είναι συχνά φαινόμενα τόσο μεταξύ των θεών όσο και των ανθρώπων.

4. Από ποια στοιχεία του κειμένου φαίνεται ότι ο Λουκιανός άσκησε οξεία κριτική στις παραδοσιακές θρησκευτικές αντιλήψεις της εποχής του;

Μέσα από το διάλογο του Ερμή και του Άρη απομυθοποιείται η παντοδυναμία του Δία και αμφισβητείται η ανωτερότητά του. Ο Δίας ταπεινώνεται, όταν φαίνεται αδύναμος να προστατέψει τον εαυτό του. Επιπλέον η ειρωνική και σατιρική διάθεση του Λουκιανού φανερώνεται και από το χλευαστικό ύφος του Άρη, ο οποίος φαίνεται όχι μόνο να αδιαφορεί για τις απειλές του Δία, αλλά και να τις περιγελά. Ο Δίας έχει χάσει το κύρος του και μέσω του Δία, που θεωρείται ο ισχυρότερος των θεών, αμφισβητείται η δύναμη όλων των θεών.

5. Οι θεοί στο κείμενο του Λουκιανού παρουσιάζουν ανθρώπινα χαρακτηριστικά, όπως και στα έπη του Ομήρου. Διακρίνετε διαφορές στον τρόπο με τον οποίο οι δύο δημιουργοί παρουσιάζουν τους θεούς στο έργο τους;

Τόσο ο Όμηρος όσο και ο Λουκιανός προσδίδουν στην κοινωνία των θεών τα χαρακτηριστικά της ανθρώπινης συμπεριφοράς. Ο Όμηρος προσπαθεί να ερμηνεύσει και να δικαιολογήσει τη συμπεριφορά και τις αποφάσεις των θεών στηριζόμενος σε ανθρώπινα κριτήρια. Έτσι παρουσιάζει τους θεούς με ανθρώπινα χαρακτηριστικά και αδυναμίες. Ο Λουκιανός υιοθετεί αυτήν την αντίληψη της ανθρώπινης συμπεριφοράς των θεών αλλά με διαφορετικό στόχο. Σκοπός του Λουκιανού είναι να απομυθοποιήσει και να σατιρίσει την κοινωνία των θεών, ώστε να αφυπνίσει τις ανθρώπινες συνειδήσεις και να απελευθερώσει τη σκέψη του ανθρώπου από δεισιδαιμονίες και προκαταλήψεις. Ας μην ξεχνάμε ότι ανάμεσα στους δύο συγγραφείς μεσολάβησαν περίπου εννέα αιώνες.

ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

Ερμηνευτικού – πραγματολογικού περιεχομένου

1. Να χαρακτηρίσετε τον Άρη με αφορμή το κείμενο.
Απάντηση: Ο Άρης παρουσιάζεται ατίθασος, αφού δε φοβάται τις απειλές του Δία και δε διστάζει να σχολιάσει χλευαστικά τα λεγόμενα και τη συμπεριφορά του πατέρα των θεών. Βέβαια δε συγκαταλέγεται στους επαναστάτες, που είχαν συνωμοτήσει εναντίον του Δία, όμως δείχνει να απολαμβάνει το αποτέλεσμα της συνωμοσίας, αφού το θυμάται και γελά. Παρά τις προειδοποιήσεις του Ερμή ότι τα σχόλιά του μπορεί να προκαλέσουν την οργή του Δία και την τιμωρία τους, ο Άρης προτιμά να ρισκάρει, προκειμένου να διασκεδάσει με την αστεία αφήγηση της ταπείνωσης του Δία.

2. Να χαρακτηρίσετε τον Ερμή με αφορμή το κείμενο.
Απάντηση: Ο χαρακτήρας του Ερμή έρχεται σε αντίθεση με τον ατίθασο και τολμηρό χαρακτήρα του Άρη. Ο Ερμής δεν τολμά να μιλήσει εναντίον του Δία. Φοβάται ακόμη και στην ιδέα ότι άθελά του ίσως θεωρηθεί ότι συμμετέχει σε μια τέτοια συζήτηση. Παρόλο που η παντοδυναμία του Δία έχει ήδη αμφισβητηθεί, ο Ερμής εξακολουθεί να συμπεριφέρεται δειλά. Αποφεύγει να σχολιάσει τον πατέρα των θεών, όχι από σεβασμό αλλά από τρόμο.

ΜΕΡΟΣ Β΄

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΑ – ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΚΑ: Επαναληπτικές ασκήσεις

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

στις ετυμολογικές ασκήσεις των σελ. 95-96 του σχ. βιβλίου

1. Αφού αναλύσετε τις παρακάτω σύνθετες λέξεις στα συνθετικά τους, να συμπληρώσετε την τρίτη στήλη δηλώνοντας τι μέρος του λόγου είναι το α΄ συνθετικό:

	α΄ συνθετικό	β΄ συνθετικό	το α΄ συνθετικό είναι
σύμμαχος	: σύν	μάχομαι	πρόθεση
ἑκατόγχειρ	: ἑκατό	χείρ	αριθμητικό επίθετο
ἀσφαλές	: ἀ-	σφάλλω	μόριο
εὐφημέω, εὐφημῶ	: εὖ	φήμη	επίρρημα
κατασπάω, κατασπῶ	: κατά	σπάω, σπῶ	πρόθεση

2. Να σχηματίσετε σύνθετες λέξεις χρησιμοποιώντας τα συνθετικά που δίνονται:

α΄ συνθετικό		β΄ συνθετικό	σύνθετη λέξη
θάλασσα	+	κρατέω, κρατῶ	**θαλασσοκράτωρ**
θάλασσα	+	πόρος	**θαλασσοπόρος**
κεραυνός	+	βάλλω	**κεραυνοβόλος**
πολύς	+	καρπός	**πολύκαρπος**

3. Να αντιστοιχίσετε τις παρακάτω ομόρριζες των ρ. φέρω και καλῶ λέξεις με την κατηγορία στην οποία ανήκουν:

φορεύς	**όργανο, μέσο**	**πρόσωπο που ενεργεί**
φορά	φέρετρον	φορεύς
φέρετρον		κλητήρ
φόρος		
κλῆσις	**ρηματικό επίθετο**	**ενέργεια, κατάσταση**
κλητήρ	κλητός	φορά
κλητός		φόρος
		κλῆσις

4. Να αντιστοιχίσετε τις λέξεις της στήλης Α΄ με τις ομόρριζές τους στη στήλη Β΄:

Α΄	Β΄
καλῶ	στάσις
ἐπανίστημι	σιωπή
ὑπεροπτικός	στασιώδης
σιωπῶ	ὄψις
ἀσφαλές	σφάλμα
	στατήρ
	παράκλητος

• **καλῶ:** παράκλητος • **ἐπανίστημι:** στάσις, στασιώδης, στατήρ • **ὑπεροπτικός:** ὄψις • **σιωπῶ:** σιωπή • **ἀσφαλές:** σφάλμα.

5. Να συμπληρώσετε τα κενά επιλέγοντας κάθε φορά μία λέξη από τη στήλη Β΄ της άσκησης 4 που να ανήκει στις παρακάτω κατηγορίες:

ενέργεια κατάσταση	όργανο μέσο	επίθετο που δηλώνει πλησμονή	αποτέλεσμα ενέργειας
ὄψις	στατήρ	στασιώδης	σφάλμα

6. Να γράψετε με ποιους ρηματικούς τύπους του κειμένου της Ενότητας έχουν ετυμολογική συγγένεια τα παρακάτω ρηματικά επίθετα: ληπτέος, ἀποστατέον, πειστέον, δετός.

ληπτέος : λαβόντες
ἀποστατέον : ἐπαναστάντες
πειστέον : πεισθείην
δετός : ἐδέδετο, ξυνδῆσαι

7. Να γράψετε επίθετα της α.ε. ομόρριζα των ρημάτων σιωπῶ και ἐλεῶ.

σιωπῶ : σιωπηλός, σιωπηρός, ἀποσιωπητέος, κατασιωπητέος
ἐλεῶ : ἐλεήμων, ἀνελέητος, ἀνηλεής, ἐλεεινός, ἐλεητικός, ἐλεημονητικός

ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

Ετυμολογικού περιεχομένου

1. Να γράψετε τι δηλώνουν τα παρακάτω παράγωγα ουσιαστικά (πρόσωπο που ενεργεί, ενέργεια, αποτέλεσμα ενέργειας, όργανο ή μέσο, τόπο):

ἄμοιβή : .....
σωτήρ : .....
αὐλητής : .....
κηδεμών : .....
πάθος : .....
λουτρόν : .....
μανία : .....

[**Απάντηση:** ἀμοιβή: **ενέργεια**// πάθος: **αποτέλεσμα ενέργειας**// σωτήρ: **πρόσωπο που ενεργεί**// λουτρόν: **τόπο**// αὐλητής: **πρόσωπο που ενεργεί**// μανία: **ενέργεια**// κηδεμών: **πρόσωπο που ενεργεί**]

2. Να κατατάξετε τα παρακάτω παράγωγα ουσιαστικά στην κατάλληλα κατηγορία: νεανίσκος, ἐλαιών, μετωπίας, γάστρων, στρατιά, γραφεῖον.

μεγεθυντικά	**υποκοριστικά**	**περιεκτικά**	**τοπικά**
……	……	……	……
……	……	……	……
……	……	……	……

[**Απάντηση:** μεγεθυντικά: μετωπίας, γάστρων // υποκοριστικά: νεανίσκος // περιεκτικά: ἐλαιών, στρατιά // τοπικά: γραφεῖον]

ΜΕΡΟΣ Γ΄

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ – ΣΥΝΤΑΞΗ: Επαναληπτικές ασκήσεις

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

στις γραμματικές και συντακτικές ασκήσεις των σελ. 96-98 του σχ. βιβλίου

1. Να αντικατασταθούν στους άλλους βαθμούς τα παρακάτω επίθετα (ίδιο γένος, πτώση και αριθμός) και επιρρήματα του κειμένου: ἀμείνων, ἰσχυρότερος, ἀσφαλές, μάλιστα, πολλοῦ.

θετικός	συγκριτικός	υπερθετικός
ἀγαθός	**ἀμείνων**	ἄριστος
ἰσχυρός	**ἰσχυρότερος**	ἰσχυρότατος
ἀσφαλές	ἀσφαλέστερον	ἀσφαλέστατον
μάλα	μᾶλλον	**μάλιστα**
πολλοῦ	πλέονος/πλείονος	πλείστου

2. Να επιλέξετε από το πλαίσιο το κατάλληλο ουσιαστικό (λαμβάνοντας υπόψη και τον συντακτικό του ρόλο) και να συμπληρώσετε τα κενά των παρακάτω προτάσεων: γυναιξί, παισίν, τόν παῖδα, ναῦς, χειρί, ὦ γῦναι

α. Τῶν τε ἀνθρώπων τούς ἀχρειοτάτους ξύν γυναιξί καί παισίν ἐξεκόμισαν.

β. Πρῶτον μέν οὖν ἀποδείξω ὑμίν ὅτι οὐκ ἐκέλευσα πιεῖν τόν παῖδα τό φάρμακον.

γ. Φαίνεται δέ καί Σαμίοις Ἀμεινοκλῆς Κορίνθιος ναυπηγός ναῦς ποιήσας τέσσαρας.

δ. Ἐπειδή τέ ὁ στρατός ἐσεβεβλήκει, πολλῇ χειρί ἐπεβοήθουν πάντες.

ε. Ὦ γῦναι, ἔφη, ὄνομα δέ σοι τί ἐστιν;

3. Να σχηματίσετε τα ζητούμενα παραθετικά των επιθέτων και επιρρημάτων που δίνονται σε παρένθεση:

α. Ἀνδρείας οὐδέν χρησιμώτερον ἐν βίῳ ἀνθρώποις.

β. Ἵνα δέ μή δοκῶ περί ταῦτα πλεῖστον χρόνον διατρίβειν ἁπάντων τῶν τοιούτων ἀφέμενος ἐπί τόν ἁπλούστατον ἤδη τρέψομαι τῶν λόγων.

γ. Οὕτω γάρ τινες δυσκόλως πεφύκασιν, ὥστε ἄν εὐλογουμένων ἥδιον ἀκούοιεν.

δ. Διά τοῦτο δύο ὦτα ἔχομεν στόμα δέ ἕν, ἵνα πλέονα / πλείονα / πλείω ἀκούωμεν, ἐλάττονα/ ἐλάττω/ ἥττονα/ ἥττω/ μικρότερα δέ λέγωμεν.

ε. — Κάλλιστον κόσμος· ποίημα γάρ θεοῦ.
— Μέγιστον τόπος· ἅπαντα γάρ χωρεῖ.
— Τάχιστον νοῦς· διά παντός γάρ τρέχει.
— Ἰσχυρότατον ἀνάγκη· κρατεῖ γάρ πάντων.
— Σοφώτατον χρόνος· ἀνευρίσκει γάρ πάντα.

4. Να αντιστοιχίσετε τους τύπους των συνηρημένων ρημάτων της Α΄ στήλης με τη γραμματική αναγνώρισή τους στη Β΄ στήλη:

Α΄	Β΄
1. κατασπᾶν	**α.** απαρ. ενεστ. μ.φ.
2. εὐφήμει	**β.** γ΄ εν. οριστ. ενεστ. ε.φ.
3. δεῖ	**γ.** β΄ εν. προστ. ενεστ. ε.φ.
4. ἐᾷ	**δ.** απαρ. ενεστ. ε.φ.
5. ἐξομοιοῦται	**ε.** γ΄ εν. οριστ. ενεστ. μ.φ.
6. ἐπιμελεῖσθαι	**στ.** γ΄ εν. οριστ. ενεστ. ε.φ.

Απάντηση: 1-δ, 2-γ, 3-β, 4-β ή **στ, 5-ε, 6-α**

5. Να συμπληρώσετε τις παρακάτω προτάσεις με τον κατάλληλο τύπο του ρήματος που δίνεται στην παρένθεση (προσοχή στο πρόσωπο και στην έγκλιση, όπου δε δίνονται):

α. Πάντες ἄνθρωποι, ὅταν ἀναγκασθῶσιν, ἐάν καί μή βούλωνται, πολεμοῦσιν.
β. Ἐγώ δ' ἐξ αὐτῶν τούτων, ὧν αἰτιῶνται οὗτοι, ἀποφανῶ ὅτι οὐκ ἔνοχός εἰμι.
γ. Πᾶς ὁ φαῦλα πράσσων μισεῖ τό φῶς καί οὐκ ἔρχεται πρός τό φῶς, ἵνα μή ἐλεγχθῇ τά ἔργα αὐτοῦ.
δ. Ὁ ἀληθινός ἄρχων οὐ πέφυκε τό αὐτῷ συμφέρον σκοπεῖσθαι, ἀλλά τό τῷ ἀρχομένῳ.

6. Αφού αναγνωρίσετε γραμματικά τους παρακάτω τύπους αορίστου β΄, να επιλέξετε τον κατάλληλο για να συμπληρώσετε τις προτάσεις (δύο τύποι περισσεύουν): βάλοι, ἑλέσθαι, ἀγάγω, ἔλθοιμεν, εὕροι, λάβοις, γένηται

βάλοι : γ΄ εν. πρόσ. ευκτ. αορ. β΄ ενεργ. φωνής του ρ. βάλλω
ἑλέσθαι : απαρμφ. αορ. β΄ μέσης φωνής του ρ. αἱρέομαι, αἱροῦμαι
ἀγάγω : α΄ εν. πρόσ. υποτ. αορ. β΄ ενεργ. φωνής του ρ. ἄγω
ἔλθοιμεν : α΄ πληθ. πρόσ. ευκτ. αορ. β΄ μέσης φωνής του ρ. ἔρχομαι
εὕροι : γ΄ εν. πρόσ. ευκτ. αορ. β΄ ενεργ. φωνής του ρ. εὑρίσκω
λάβοις : β΄ εν. πρόσ. ευκτ. αορ. β΄ ενεργ. φωνής του ρ. λαμβάνω
γένηται : γ΄ εν. πρόσ. υποτ. αορ. β΄ μέσης φωνής του ρ. γίγνομαι

α. Οὔκουν ἄξιον, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τοσαύτην βλασφημίαν ἀντί καλῶν ὑμῖν ἀγαθῶν ἑλέσθαι.
β. Ὀκνῶ μή μάταιος ἡ στρατεία γένηται.
γ. Πῶς ἄν τις εὕροι ταύτης βεβαιοτέραν ἤ δικαιοτέραν δημοκρατίαν;
δ. Καί οὐ τούτου ἕνεκα ταῦτα σφόδρα λέγω, ὡς ἕτερόν τινα εἰς αἰτίαν ἀγάγω.
ε. Οὐκ ἄν λάβοις παρά τοῦ μή ἔχοντος.

7. Να αντιστοιχίσετε τις κύριες προτάσεις της Α΄ στήλης με τις δευτερεύουσες της Β΄. Να σημειώσετε το είδος, τον τρόπο εισαγωγής και εκφοράς και τη συντακτική λειτουργία των δευτερευουσών προτάσεων:

Α΄

1. Ἐν ταῖς χορηγίαις γιγνώσκουσιν
2. Τά δέ ἐντός [τοῦ σώματος] οὕτως ἐκάετο
3. Εἴθε σοι, ὦ Περίκλεις, τότε συνεγενόμην
4. Οἵ τέ ἄλλοι πάντες ἔφερον
5. Ἄξιον δ' ἐπί τῆς νῦν ἡλικίας ποιήσασθαι τήν στρατείαν
6. Ἀνήρ πονηρός δυστυχεῖ
7. Ἄνδρες στρατιῶται, μή θαυμάζετε

Β΄

α. ὅ,τι τις ἐδύνατο ἕκαστος χρήσιμον.
β. ὅτε δεινότατος ἑαυτοῦ ἦσθα.
γ. ὅτι χορηγοῦσι μέν οἱ πλούσιοι, χορηγεῖται δέ ὁ δῆμος.
δ. ὥστε μήτε τῶν πάνυ λεπτῶν ἱματίων ἀνέχεσθαι.
ε. ὅτι χαλεπῶς φέρω τοῖς παροῦσι πράγμασι.
στ. ἵν' οἱ τῶν συμφορῶν κοινωνήσαντες, οὗτοι καί τῶν ἀγαθῶν ἀπολαύσωσι.
ζ. κἂν εὐτυχῇ.

Απάντηση: 1-γ, 2-δ, 3-β, 4-α, 5-στ, 6-ζ, 7-ε

Οι δευτερεύουσες προτάσεις

α. δευτερεύουσα ονοματική **αναφορική** πρόταση, εισάγεται με την αναφορική αντωνυμία **ὅ,τι**, εκφέρεται με **οριστική**, γιατί δηλώνει το πραγματικό και λειτουργεί ως **αντικείμενο** στο ρήμα ἔφερον.

β. δευτερεύουσα επιρρηματική **χρονική** πρόταση, εισάγεται με το χρονικό σύνδεσμο **ὅτε**, γιατί δηλώνει το **σύγχρονο**, εκφέρεται με **οριστική**, γιατί δηλώνει το **πραγματικό**, και λειτουργεί ως επιρρηματικός προσδιορισμό του **χρόνου** στο ρήμα συνεγενόμην.

γ. δευτερεύουσες ονοματικές **ειδικές** προτάσεις, εισάγονται με τον ειδικό σύνδεσμο **ὅτι**, εκφέρονται με **οριστική**, γιατί δηλώνουν το **πραγματικό**, και λειτουργούν ως **αντικείμενα** στο ρήμα γιγνώσκουσιν.

δ. δευτερεύουσα επιρρηματική **συμπερασματική** πρόταση, εισάγεται με το συμπερασματικό σύνδεσμο **ὥστε**, εκφέρεται με **απαρέμφατο**, γιατί δηλώνει το αποτέλεσμα **ως ενδεχόμενο**, και λειτουργεί ως επιρρηματικός προσδιορισμός του **αποτελέσματος** στο ρήμα ἐκάετο.

ε. δευτερεύουσα επιρρηματική αιτιολογική πρόταση, εισάγεται με τον αιτιολογικό σύνδεσμο **ὅτι**, γιατί δηλώνει αντικειμενική αιτιολογία, εκφέρεται με **οριστική**, γιατί δηλώνει το **πραγματικό**, και λειτουργεί ως επιρρηματικός προσδιορισμός της **αιτίας** στο ρήμα θαυμάζετε.

στ. δευτερεύουσα επιρρηματική **τελική** πρόταση, εισάγεται με τον τελικό σύν-

δεσμο **ἵνα**, εκφέρεται με **υποτακτική**, γιατί δηλώνει τον επιδιωκόμενο σκοπό, και λειτουργεί ως επιρρηματικός προσδιορισμός του **σκοπού** στο απαρέμφατο ποιήσασθαι.

ζ. δευτερεύουσα επιρρηματική **παραχωρητική** πρόταση, εισάγεται με τον παραχωρητικό σύνδεσμο **κἂν**, γιατί δηλώνει παραχώρηση σε κάτι μη πραγματικό, εκφέρεται με **υποτακτική**, γιατί δηλώνει την **αόριστη επανάληψη** στο παρόν ή στο μέλλον, και λειτουργεί ως επιρρηματικός ποσδιορισμός της **εναντίωσης** στο ρήμα δυστυχεῖ.

8. Να αναγνωρίσετε τις δευτερεύουσες προτάσεις:

α. Ὅτε ἡ ναυμαχία ἐγένετο, ἔτυχεν ἐν Ἀβύδῳ ὤν.
Ὅτε ἡ ναυμαχία ἐγενετο: δευτερεύουσα επιρρηματική χρονική πρόταση
εισάγεται με το χρονικό σύνδεσμο **ὅτε,** γιατί δηλώνει το σύγχρονο
εκφέρεται με οριστική, γιατί δηλώνει το πραγματικό
εξαρτάται από το ρήμα ἔτυχεν ὤν
λειτουργεί ως επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο ρήμα ἔτυχεν ὤν

β. Ἔπεμψε στρατιώτας, ὅπως βοηθήσειαν τῇ πόλει.
ὅπως βοηθήσειαν τῇ πόλει: δευτερεύουσα επιρρηματική τελική πρόταση
εισάγεται με τον τελικό σύνδεσμο **ὅπως**
εκφέρεται με ευκτική πλαγίου λόγου, γιατί εξαρτάται από ιστορικό χρόνο (ἔπεμψε)
εξαρτάται από το ρήμα ἔπεμψε
λειτουργεί ως επιρρηματικός προσδιορισμός του σκοπού στο ρήμα ἔπεμψε

γ. Μηχαναί πολλαί εἰσίν, ὥστε διαφεύγειν τόν θάνατον.
ὥστε διαφεύγειν τόν θάνατον: δευτερεύουσα επιρρηματική συμπερασματική πρόταση
εισάγεται με το συμπερασματικό σύνδεσμο **ὥστε**
εκφέρεται με απαρέμφατο, γιατί δηλώνει τον επιδιωκόμενο σκοπό
εξαρτάται από το ρήμα εἰσίν
λειτουργεί ως επιρρηματικός προσδιορισμός του αποτελέσματος στο ρήμα εἰσίν

δ. Μενέλαον εἶχε τρόμος μή τι πάθοιεν οἱ Ἀργεῖοι.
μή τι πάθοιεν οἱ Ἀργεῖοι: δευτερεύουσα ονοματική ενδοιαστική πρόταση
εισάγεται με το ενδοιαστικό **μή**
εκφέρεται με ευκτική πλαγίου λόγου, γιατί εξαρτάται από ιστορικό χρόνο (εἶχε τρόμος)
εξαρτάται από την απρόσωπη έκφραση εἶχε τρόμος
λειτουργεί ως υποκείμενο της απρόσωπης έκφρασης εἶχε τρόμος

ε. Οὐ με πείσεις, οὐδ' ἐάν πείσῃς.

οὐδ' ἐάν πείσῃς: δευτερεύουσα επιρρηματική παραχωρητική πρόταση
εισάγεται με τον παραχωρητικό σύνδεσμο **οὐδ' ἐάν**, γιατί το περιεχόμενό της είναι αρνητικό
εκφέρεται με υποτακτική, γιατί δηλώνει το προσδοκώμενο
εξαρτάται από το ρήμα πείσεις
λειτουργεί ως επιρρηματικός προσδιορισμός της αντίθεσης στο ρήμα πείσεις

στ. Ἡρακλῆς ἠπόρει ποίαν ὁδόν τράποιτο.
ποίαν ὁδόν τράποιτο: δευτερεύουσα ονοματική πλάγια ερωτηματική πρόταση
εισάγεται με την ερωτηματική αντωνυμία **ποίαν**, γιατί είναι μονομερής μερικής άγνοιας
εκφέρεται με ευκτική πλαγίου λόγου, γιατί εξαρτάται από ιστορικό χρόνο (ἠπόρει)
εξαρτάται από το ρήμα ἠπόρει
λειτουργεί ως αντικείμενο στο ρήμα ἠπόρει

ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

Γραμματικού περιεχομένου

1. Να γράψετε τις δοτικές πτώσεις του ενικού και του πληθυντικού των παρακάτω συνεκφορών στο συγκριτικό και υπερθετικό βαθμό:

ἡ καλή τύχη	ὁ ἀληθής λόγος	ὁ φοβερός ἄνθρωπος
ἡ εὐγενής πρᾶξις	ἡ ἰσχυρά φρουρά	ὁ εὐδαίμων λαός
ὁ ταχύς ἵππος	ἡ ἁπλῆ θέσις	ὁ φιλομαθής παῖς

[**Απάντηση: ἡ καλή τύχη:** τή καλλίονι τύχῃ, τῇ καλλίστῃ τύχῃ// **ὁ ἀληθής λόγος:** τῷ ἀληθεστέρῳ λόγω, τῷ ἀληθεστάτῳ λόγῳ// **ὁ φοβερός ἄνθρωπος:** τῷ φοβερωτέρῳ ἀνθρώπῳ, τῷ φοβερωτάτῳ ἀνθρώπῳ// **ἡ εὐγενής πρᾶξις:** τῇ εὐγενεστέρα πράξει, τῇ εὐγενεστάτῃ πράξει// **ἡ ἰσχυρά φρουρά:** τῇ ἰσχυροτέρᾳ φρουρᾷ, τῇ ἰσχυροτάτῃ φρουρᾷ// **ὁ εὐδαίμων λαός:** τῷ εὐδαιμονεστέρῳ λαῷ, τῷ εὐδαιμονεστάτῳ λαῷ// **ὁ ταχύς ἵππος:** τῷ ταχυτέρῳ ἵππῳ, τῷ ταχυτάτῳ ἵππῳ// **ἡ ἁπλῆ θέσις:** τή ἁπλουστέρᾳ θέσει, τῇ ἁπλουστάτῃ θέσει// **ὁ φιλομαθής παῖς:** τῷ φιλομαθεστέρῳ παιδί, τῷ φιλομαθεστάτῳ παιδί]

Συντακτικού περιεχομένου

1. Να δικαιολογήσετε την εισαγωγή και την εκφορά στις παρακάτω δευτερεύουσες προτάσεις:

α. Ἐπειδή δέ ἐδείπνησαν καί νύξ ἐγένετο, οἱ μέν ταχθέντες ᾤχοντο καί καταλαμβάνουσι τό ὄρος.

β. Κῦρος ὑπέσχετο ἀνδρί ἑκάστῳ δώσειν πέντε ἀργυρίου μνᾶς, ἐπάν εἰς Βαβυλῶνα ἥκωσι.

γ. Πάντα κίνδυνον ὑποδύονται, ἐφ ᾧ πλείονα κτήσονται.

δ. Ἔχω τριήρεις, ὥστε ἑλεῖν τό ἐκείνων πλοῖον.

ε. Δῆλόν ἐστι ὅτι οὐκ ἄν προέλεγε, εἰ μή ἐπίστευεν ἀληθεύσειν.

[**Απάντηση: α.** Ἐπειδή δέ ἐδείπνησαν - νύξ ἐγενετο: **χρονικές**, εισάγονται με το χρονικό σύνδεσμο ἐπειδή, γιατί δηλώνουν το προτερόχρονο, και εκφέρονται με οριστική, γιατί δηλώνουν το πραγματικό// **β.** ἐπάν εἰς Βαβυλῶνα ἥκωσι: **χρονικοϋποθετική**, εισάγεται με το χρονικό σύνδεσμο ἐπάν, γιατί δηλώνει το προτερόχρονο, και εκφέρεται με υποτακτική, γιατί δηλώνει το προσδωκόμενο// **γ.** ἐφ' ᾧ πλείονα κτήσονται: **συμπερασματική**, εισάγεται με τη φράση ἐφ' ᾧ, γιατί δηλώνει προϋπόθεση, και εκφέρεται με οριστική μέλλοντα, γιατί δηλώνει το πραγματικό// **δ.** ὥστε ἑλεῖν τό ἐκείνων πλοῖον: **συμπερασματική**, εισάγεται με το συμπερασματικό σύνδεσμο ὥστε και εκφέρεται με απαρέμφατο, γιατί δηλώνει το αποτέλεσμα ως ενδεχόμενο// **ε.** ὅτι οὐκ ἄν προέλεγε: ειδική, εισάγεται με τον ειδικό σύνδεσμο ὅτι, γιατί δηλώνει αντικειμενική κρίση, και εκφέρεται με δυνητική οριστική, γιατί δηλώνει το μη πραγματικό]

ΜΕΡΟΣ Δ΄

ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ ΚΕΙΜΕΝΑ

Πρώτο παράλληλο κείμενο

Σὺ καὶ Ποσειδῶν Ζεὺς θ᾽ ὃς οὐρανοῦ κρατεῖ,
ναοὺς τίνοντες ἀδικίας κενώσετε,
τὰς ἡδονὰς γὰρ τῆς προμηθείας πάρος
σπεύδοντες ἀδικεῖτ᾽. Οὐκέτ᾽ ἀνθρώπους κακοὺς
λέγειν δίκαιον, εἰ τὰ τῶν θεῶν καλὰ
μιμούμεθ᾽, ἀλλὰ τοὺς διδάσκοτας τάδε.

Εὐριπίδης, *Ἴων στ.* 446-451

Μετάφραση

Εσύ (ο Απόλλωνας) και ο Ποσειδώνας και ο Δίας που εξουσιάζει τον ουρανό
θα γίνεται αιτία να μείνουν άδειοι οι ναοί πληρώνοντας την αδικία σας.
Γιατί κάνετε αδικία που προτιμάτε τις απολαύσεις από τη σύνδεση.
Δεν είναι πια σωστό να κατηγορεί κανείς τους ανθρώπους,
εάν μιμούνται αυτά που αρέσουν στους θεούς,
αλλά εκείνους που δίνουν το παράδειγμα.

(μτφρ. Ν. Μπεζαντάκος)

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ ΣΧΟΛΙΑ

Ο συγγραφέας: Ο Ευριπίδης γεννήθηκε το 485π.Χ. στη Σαλαμίνα και πέθανε το 406 π.Χ. στη Μακεδονία. Υπήρξε ένας από τους μεγάλους τραγικούς ποιητές της κλασικής περιόδου. Έγραψε ενενήντα δύο τραγωδίες (από τις οποίες σώζονται οι δεκαεπτά) και ένα σατυρικό δράμα με τον τίτλο «Κύκλωψ». Στα έργα του υμνεί την Αθήνα. Κυρίως ασχολήθηκε με τον εσωτερικό κόσμο του ανθρώπου παρουσιάζοντας τους ήρωές του, όπως πραγματικά είναι οι άνθρωποι. Συχνά στα έργα του διαβλέπουμε θρησκευτικές αναζητήσεις.

Το απόσπασμα: Προέρχεται από το έργο του Ευριπίδη «Ίων». Στο έργο αυτό η τύχη φαίνεται να διαδραματίζει καθοριστικό ρόλο στη δράση των ανθρώπων. Ο Ίων είναι γιος της Κρέουσας και του Απόλλωνα. Από μικρός είναι υπηρέτης στο ναό του θεού στους Δελφούς. Η Κρέουσα, που τώρα είναι σύζυγος του Ξούθου, έρχεται στο ναό μαζί με τον άντρα της, για να πάρουν χρησμό. Ο Απόλλωνας φανερώνει στον Ξούθο ότι ο Ίων είναι γιος του κι έτσι ο βασιλιάς οδηγεί τον Ίωνα στο παλάτι. Η Κρέουσα εξαιτίας του φθόνου προ-

σπαθεί να σκοτώσει τον Ίωνα. Μετά την αποτυχία της καταφεύγει στο ναό του Απόλλωνα, για να διαφύγει την τιμωρία. Εκεί γίνεται η αναγνώριση μητέρας και γιου. Στο συκγεκριμένο απόσπασμα ο Ίων κατηγορεί τους θεούς για την άσχημη συμπεριφορά των ανθρώπων, γιατί αυτοί δίνουν πρώτοι το παράδειγμα μιας τέτοιας συμπεριφοράς.

ΝΟΗΜΑΤΙΚΗ ΑΠΟΔΟΣΗ

Ο Ίων, που αγνοεί τη θεϊκή του καταγωγή, έχει στραφεί κατά των θεών και τους κατηγορεί, γιατί αποτελούν κακό παράδειγμα συμπεριφοράς για τους ανθρώπους. Έχουν εγκαταλείψει τη σεμνή ζωή και τη συνετή συμπεριφορά και επιδίδονται σε πρόσκαιρες απολαύσεις. Αν, λοιπόν, οι άνθρωποι υιοθετούν την ίδια συμπεριφορά, δεν μπορεί κανείς να τους κατηγορήσει. Από πού αλλού θα μπορούσαν να εμπνευστούν τα ιδανικά τους, αν όχι από τους θεούς τους;

Δεύτερο παράλληλο κείμενο

ΖΕΥΣ: *Παύσασθε, ὦ Ἀσκληπιὲ καὶ Ἡράκλεις, ἐρίζοντες πρὸς ἀλλήλους ὥσπερ ἄνθρωποι· ἀπρεπῆ γὰρ ταῦτα καὶ ἀλλότρια τοῦ συμποσίου τῶν θεῶν.*
ΗΡΑΚΛΗΣ: *Ἀλλὰ θέλεις, ὦ Ζεῦ, τουτονὶ τὸν φαρμακέα προκατακλίνεσθαί μου;*
ΑΣΚΛΗΠΙΟΣ: *Νὴ Δία· καὶ γὰρ ἀμείνων εἰμί.*
ΗΡΑΚΛΗΣ: *Κατὰ τί, ὦ ἐμβρόντητε; Ἢ ὅτι σε ὁ Ζεὺς ἐκεραύνωσεν ἃ μὴ θέμις ποιοῦντα, νῦν δὲ κατ' ἔλεον αὖθις ἀθανασίας μετείληφας;*
ΑΣΚΛΗΠΙΟΣ: *Ἐπιλέλησαι γὰρ καὶ σύ, ὦ Ἡράκλεις, ἐν τῇ Οἴτῃ καταφλεγείς, ὅτι μοι ὀνειδίζεις τὸ πῦρ;*
ΗΡΑΚΛΗΣ: *Οὔκουν ἴσα καὶ ὅμοια βεβίωται ἡμῖν, ὃς Διὸς μὲν υἱός εἰμι, τοσαῦτα δὲ πεπόνηκα ἐκκαθαίρων τὸν βίον, θηρία καταγωνιζόμενος καὶ ἀνθρώπους ὑβριστὰς τιμωρούμενος· σὺ δὲ ῥιζοτόμος εἶ καὶ ἀγύρτης, ἐν ἀθλίοις δὲ ἴσως ἀνθρώποις χρήσιμος ἐπιθέσει τῶν φαρμάκων, ἀνδρῶδες δὲ οὐδὲν ἐπιδεδειγμένος.*

Λουκιανός, *Θεῶν διάλογοι* 15.1

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ ΣΧΟΛΙΑ

Ο συγγραφέας: βλ. Ενότητα 12, Α΄ μέρος
Το απόσπασμα: βλ. Ενότητα 12, Α΄ μέρος

ΚΕΙΜΕΝΟ

ΖΕΥΣ. *Ὦ Ἀσκληπιέ καί Ἡρακλῆ,*
παύσασθε
ἐρίζοντες πρός ἀλλήλους
ὥσπερ ἄνθρωποι·
ταῦτα γάρ ἀπρεπῆ
καί ἀλλότρια τοῦ συμποσίου τῶν θεῶν.
ΗΡΑΚΛΗΣ. *Ἀλλά ἐθέλεις, ὦ Ζεῦ,*
ταυτονί τόν φαρμακέα
προκατακλίνεσθαί μου;

ΑΣΚΛΗΠΙΟΣ. *Νή Δία·*
καί γάρ ἀμείνων ἐμί.
ΗΡΑΚΛ. *Κατά τί, ὦ ἐμβρόντητε;*
Ἤ ὅτι σε ὁ Ζεύς ἐκερεύνωσεν
ἅ μή Θέμις ποιοῦντα,
νῦν δέ κατ᾽ ἔλεον αὖθις
μετείληφας ἀθανασίας;
ΑΣΚΛ. *Ἐπιλέλησαι γάρ καί σύ,*
ὦ Ἡράκλεις, καταφλεγείς ἐν τῇ Οἴτῃ,
ὅτι μοι ὀνειδίζεις τό πῦρ;
ΗΡΑΚΛ. *Οὔκουν ἴσα καί ὅμοια*
βεβίωται ἡμῖν,
ὅς Διός μέν υἱός εἰμι,
πεπόνηκα δέ τοσαῦτα
ἐκκαθαίρων τόν βίον,
καταγωνιζόμενος θηρία
καί τιμωρούμενος ὑβριστάς ἀνθρώπους·
σύ δέ ῥιζοτόμος εἶ καί ἀγύρτης,

ἴσως δέ χρήσιμος
ἐν ἀθλίοις ἀνθρώποις
ἐπιθέσει τῶν φαρμάκων,
ἐπιδεδειγμένος δέ
οὐδέν ἀνδρῶδες.

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

ΖΕΥΣ. Ασκληπιέ και Ηρακλή
πάψετε
να μαλώνετε μεταξύ σας
σαν να [είσθε] άνθρωποι,
γιατί αυτά [είναι] άπρεπα
και ξένα στο συμπόσιο των θεών.
ΗΡΑΚΛ. Μα θέλεις, Δία,
αυτός εδώ ο φαρμακοτρίφτης
να κάτσει πριν από μένα σε καλύτερη θέση
[στο τραπέζι];
ΑΣΚΛ. Ναι, μα το Δία·
και γιατί είμαι καλύτερος.
ΗΡΑΚΛ. Σε τι ηλίθιε;
Ή γιατί ο Δίας σε κτύπησε με αστροπελέκι,
επειδή έκανες πράγματα που δεν έπρεπε,
και τώρα από οίκτο πάλι
ξανάγινες αθάνατος;
ΑΣΚΛ. Έχεις ξεχάσει και σύ,
Ηρακλή, ότι, αφού κατακάηκες στην Οίτη,
με κοροϊδεύεις για το κάψιμο;
ΗΡΑΚΛ. Όχι βέβαια
δεν έχουμε ζήσει ίδια και όμοια·
που είμαι γιος του Δία,
και έχω κοπιάσει τόσο πολύ
καθαρίζοντας τον κόσμο,
σκοτώνοντας θωρία
και τιμωρώντας κακούς ανθρώπους·
ενώ εσύ είσαι [ένας] που κόβει ρίζες και
αγύρτης,
και ίσως χρήσιμος
σε άρρωστους ανθρώπους
με την τοποθέτηση των φαρμάκων,
χωρίς όμως να έχεις επιδείξει
καμιά παλικαριά.

ΝΟΗΜΑΤΙΚΗ ΑΠΟΔΟΣΗ

Ο Λουκιανός με σατιρική διάθεση παρουσιάζει τους θεούς να φέρονται σαν άνθρωποι και μάλιστα σαν μικρά παιδιά, που ο πατέρας Δίας προσπαθεί να τα συνετίσει. Ο Ηρακλής και ο Ασκληπιός ανταλλάσσουν προσβλητικά λόγια, καθώς ο καθένας ειρωνεύεται και χλευάζει την ιδιότητα του άλλου. Συγκεκριμένα ο Ηρακλής θυμίζει στον Ασκληπιό ότι έχει χτυπηθεί από τον κεραυνό του Δία και ότι από οίκτο του δόθηκε η αθανασία. Ο Ασκληπιός αντεπιτίθεται θυμίζοντας στον Ηρακλή ότι δεν πρέπει να αναφέρεται στη φωτιά, αφού κι εκείνος έχει πληγεί απ' αυτήν. Αμέσως, όμως, ο Ηρακλής διαχωρίζει τη θέση του. Ξεκαθαρίζει ότι ο ίδιος έπαθε ό,τι έπαθε προσπαθώντας να καθαρίσει τον κόσμο και να φέρει σε πέρας επίπονους άθλους, ενώ ο Ασκληπιός ξεγελά τους ανόητους ανθρώπους επινοώντας ψεύτικα φάρμακα.

ΓΛΩΣΣΙΚΑ ΣΧΟΛΙΑ

- **Παύσασθε:** β΄ πληθ. πρόσ. προστ. αορ. μέσης φωνής του ρ. **παύομαι** (= σταματώ)
- **ὦ Ἀσκληπιέ:** κλητ. εν. αρσ. γεν. του δευτερόκλιτου ουσ. **ὁ Ἀσκληπιός** [γεν. τοῦ Ἀσκληπιοῦ]
- **Ἡράκλεις:** κλητ. εν. αρσ. γεν. του τριτόκλιτου ουσ. **ὁ Ἡρακλῆς** [γεν. τοῦ Ἡρακλέους]
- **ἐρίζοντες:** ονομ. πληθ. αρσ. γεν. μτχ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **ἐρίζω** (= μαλώνω, διαπληκτίζομαι)
- **ἀλλήλους:** αιτ. πληθ. αρσ. γεν. της αλληλοπαθητικής αντων. **ἀλλήλων**
- **ὥσπερ:** επίρρημα αναφορικό παραβολικό τροπικό
- **ἄνθρωποι:** ονομ. πληθ. αρσ. γεν. του δευτερόκιτου ουσ. **ὁ ἄνθρωπος** [γεν. τοῦ ἀνθρώπου]
- **ἀπρεπή:** ονομ. πληθ. ουδ. γεν. του επιθ. **ὁ,ἡ ἀπρεπής, τό ἀπρεπές** (= ανάρμοστος)
- **ταῦτα:** ονομ. πληθ. ουδ. γεν. της δεικτικής αντων. **οὗτος, αὕτη, τοῦτο** (= αυτός)
- **ἀλλότρια:** ονομ. πληθ. ουδ. γεν. του επιθ. **ἀλλότριος, -α, -ον** (= ξένος
- **τοῦ συμποσίου:** γεν. εν. ουδ. γεν. του δευτερόκλιτου ουσ. **τό συμπόσιον** [γεν. τοῦ συμποσίου]
- **τῶν θεῶν:** γεν. πληθ. αρσ. γεν. του δευτερόκλιτου ουσ. **ὁ θεός** [γεν. τοῦ θεοῦ]
- **Ἀλλά:** σύνδεσμος αντιθετικός
- **θέλεις:** β΄ εν. πρόσ. οριστ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **θέλω**

- **ὦ Ζεῦ:** κλητ. εν. αρσ. γεν. του τριτόκλιτου ουσ. **ὁ Ζεύς** [γεν. τοῦ Διός]
- **τουτονί:** αιτ. εν. αρσ. γεν. της δεικτικής αντων. **οὗτος, αὕτη, τοῦτο**
- **τόν φαρμακέα:** αιτ. εν. αρσ. γεν. του τριτόκλιτου ουσ. **ὁ φαρμακεύς** [γεν. τοῦ φαρμακέως] (= ο φαρμακοτρίφτης)
- **προκατακλίνεσθαι:** απαρμφ. ενεστ. μέσης φωνής του ρ. **προκατακλίνομαι** (= κάθομαι πριν από κάποιον άλλον)
- **μου:** γεν. εν. α΄ πρόσ. αδύνατος τύπος της προσωπικής αντων. **ἐγώ, σύ, -**
- **Νή:** πρόθεση
- **Δία:** αιτ. εν. αρσ. γεν. του τριτόκλιτου ουσ. **ὁ Ζεύς** [γεν. τοῦ Διός]
- **ἀμείνων:** ονομ. εν. αρσ. γεν. συγκριτικός βαθμός του επιθ. **ἀγαθός, -ή, -όν** (= καλός)
- **εἰμί:** α΄ εν. πρόσ. οριστ. ενεστ. του ρ. **εἰμί** (= είμαι)
- **Κατά:** πρόθεση
- **τί:** αιτ. εν. ουδ. γεν. της ερωτηματικής αντων. **τίς, τίς, τί** (= ποιος)
- **ὦ ἐμβρόντητε:** κλητ. εν. αρσ. γεν. θετικός βαθμός του επιθ. **ὁ,ἡ ἐμβρόντητος, τό ἐμβρόντητον** (= ο κεραυνόπληκτος)
- **Ἤ:** σύνδεσμος διαζευκτικός
- **ὅτι:** σύνδεσμος ειδικός
- **σε:** αιτ. εν. β΄ πρόσ. αδύνατος τύπος της προσωπικής αντων. **ἐγώ, σύ, -**
- **ὁ Ζεύς:** ονομ. εν. αρσ. γεν. του τριτόκλιτου ουσ. **ὁ Ζεύς** [γεν. τοῦ Διός]
- **ἐκεραύνωσεν:** γ΄ εν. πρόσ. οριστ. αορ. ενεργ. φωνής του ρ. **κεραυνόω, κεραυνῶ** (= χτυπώ με κεραυνώ)
- **ἅ:** αιτ. πληθ. ουδ. γεν. της αναφορικής αντων. **ὅς, ἥ, ὅ**
- **θέμις:** ονομ. εν. θηλ. γεν. του τριτόκλιτου ουσ. **ἡ θέμις** [γεν. τῆς θέμιστος] (= το σωστό, το δίκαιο)
- **ποιοῦντα:** αιτ. εν. αρσ. γεν. μτχ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **ποιέω, ποιῶ**
- **νῦν:** επίρρημα χρονικό (= τώρα)
- **ἔλεον:** αιτ. εν. αρσ. γεν. του δευτερόκλιτου ουσ. **ὁ ἔλεος** [γεν. τοῦ ἐλέου] (= ο οίκτος)
- **αὖθις:** επίρρημα χρονικό (= πάλι)
- **ἀθανασίας:** γεν. εν. θηλ. γεν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ἡ ἀθανασία** [γεν. τῆς ἀθανασίας]
- **μετείληφας:** β΄ εν. πρόσ. οριστ. πρκ. ενεργ. φωνής του ρ. **μεταλαμβάνω**
- **Ἐπιλέλησαι:** β΄ εν. πρόσ. οριστ. πρκ. μέσης φωνής του ρ. **ἐπιλανθάνομαι** (= ξεχνώ)
- **σύ:** ονομ. εν. β΄ πρόσ. της προσωπικής αντων. **ἐγώ, σύ, -**
- **τῇ Οἴτῃ:** δοτ. εν. θηλ. γεν. του πρωτόκλιτου ουσ. **ἡ Οἴτη** [γεν. τῆς Οἴτης]
- **καταφλεγείς:** ονομ. εν. αρσ. γεν. μτχ. αορ. β΄ παθητ. φωνής του ρ. **καταφλέγομαι** (= καίγομαι)

- **μοι:** δοτ. εν. α΄ πρόσ. αδύνατος τύπος της προσωπικής αντων. **ἐγώ, σύ, -**
- **ὀνειδίζεις:** β΄ εν. πρόσ. οριστ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **ὀνειδίζω** (= κοροϊδεύω)
- **τό πῦρ:** αιτ. εν. ουδ. γεν. του τριτόκλιτου ουσ. **τό πῦρ** [γεν. τοῦ πυρός]
- **ἴσα:** ονομ. πληθ. ουδ. γεν. του επιθ. **ἴσος, -η, -ον**
- **ὅμοια:** ονομ. πληθ. ουδ. γεν. του επιθ. **ὅμοιος, -α, -ον**
- **βεβίωται:** γ΄ εν. πρόσ. οριστ. πρκ. μέσης φωνής του ρ. **βιόομαι, βιοῦμαι**
- **ἡμῖν:** δοτ. πληθ. α΄ πρόσ. της προσωπικής αντων. **ἐγώ, σύ, -**
- **ὅς:** ονομ. εν. αρσ. γεν. της αναφορικής αντων. **ὅς, ἥ, ὅ**
- **Διός:** γεν. εν. αρσ. γεν. του τριτόκλιτου ουσ. **ὁ Ζεύς** [γεν. τοῦ Διός]
- **εἰμί:** α΄ εν. πρόσ. οριστ. ενεστ. του ρ. **εἰμί**
- **τοσαῦτα:** αιτ. πληθ. ουδ. γεν. της δεικτικής αντων. **τοσοῦτος, τοσαύτη, τοσοῦτο** (= τόσος πολύς)
- **πεπόνηκα:** α΄ εν. πρόσ. οριστ. πρκ. ενεργ. φωνής του ρ. **πονέω, πονῶ** (= κοπιάζω)
- **ἐκκαθαίρων:** ονομ. εν. αρσ. γεν. μτχ. ενεστ. ενεργ. φωνής του ρ. **ἐκκαθαίρω** (= καθαρίζω)
- **τόν βίον:** αιτ. εν. αρσ. γεν. του δευτερόκλιτου ουσ. **ὁ βίος** [γεν. τοῦ βίου]
- **θηρία:** αιτ. πληθ. ουδ. γεν. του δευτερόκλιτου ουσ. **τό θηρίον** [γεν. τοῦ θηρίου]
- **καταγωνιζόμενος:** ονομ. εν. αρσ. γεν. μτχ. ενεστ. μέσης φωνής του ρ. **καταγωνίζομαι** (= αγωνίζομαι εναντίον)
- **ἀνθρώπους:** αιτ. πληθ. αρσ. γεν. του δευτερόκλιτου ουσ. **ὁ ἄνθρωπος** [γεν. τοῦ ἀνθρώπου]
- **ὑβριστάς:** αιτ. πληθ. αρσ. γεν. του επιθ. **ὁ,ἡ υβριστής**
- **τιμωρούμενος:** ονομ. εν. αρσ. γεν. μτχ. ενεστ. μέσης φωνής του ρ. **τιμωρέομαι, τιμωροῦμαι** (= τιμωρώ)
- **ῥιζοτόμος:** ονομ. εν. αρσ. γεν. του επιθ. **ὁ,ἡ ῥιζοτόμος, τό ῥιζοτόμον** (= αυτός που κόβει ρίζες)
- **εἶ:** β΄ εν. πρόσ. οριστ. ενεστ. του ρ. **εἰμί**
- **ἀγύρτης:** ονομ. εν. αρσ. γεν. του επιθ. **ὁ,ἡ ἀγύρτης**
- **ἀθλίοις:** δοτ. πληθ. αρσ. γεν. θετικός βαθμός του επιθ. **ἄθλιος, -α, -ον**
- **ἴσως:** επίρρημα διστακτικό
- **ἀνθρώποις:** δοτ. πληθ. αρσ. γεν. του δευτερόκλιτου ουσ. **ὁ ἄνθρωπος** [γεν. τοῦ ἀνθρώπου]
- **χρήσιμος:** ονομ. εν. αρσ. γεν. θετικός βαθμός του επιθ. **ὁ,ἡ χρήσιμος, τό χρήσιμον**
- **ἐπιθέσει:** δοτ. εν. θηλ. γεν. του τριτόκλιτου ουσ. **ἡ ἐπίθεσις** [γεν. τῆς ἐπιθέσεως] (= η εφαρμογή)

- **τῶν φαρμάκων:** γεν. πληθ. ουδ. γεν. του δευτερόκλιτου ουσ. **τό φάρμακον** [γεν. τοῦ φαρμάκου]
- **ἀνδρῶδες:** αιτ. εν. ουδ. γεν. θετικός βαθμός του επιθ. **ὁ,ἡ ἀνδρώδης, τό ἀνδρῶδες**
- **οὐδέν:** αιτ. εν. ουδ. γεν. της αόριστης επιμεριστικής αντων. **οὐδείς, οὐδεμία, οὐδέν**
- **ἐπιδεδειγμένος:** ονομ. εν. αρσ. γεν. μτχ. πρκ. μέσης φωνής του ρ. **ἐπιδείκνυμαι**

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

στις ερωτήσεις της σελ. 112 του σχ. βιβλίου

1. Ποιες αδυναμίες των θεών επισημαίνονται στο πρώτο παράλληλο κείμενο και ποιες συνέπειες έχουν αυτές για τους ίδιους και τους θνητούς;

Ο Ευριπίδης παρατηρεί ότι οι ίδιοι οι θεοί δίνουν το παράδειγμα της ανήθικης συμπεριφοράς στους ανθρώπους. Οι θεοί υποκύπτουν στον πειρασμό των απολαύσεων παραμερίζοντας τους κανόνες της ηθικής και ενάρετης ζωής. Έτσι μεταδίδουν λανθασμένα πρότυπα συμπεριφοράς στους ανθρώπους. Επομένως, παρατηρεί ο συγγραφέας, δεν είναι σωστό να κατηγορούμε τους ανθρώπους για τις άδικες πράξεις που διαπράττουν, αφού παραδειγματίζονται από τους θεούς. Για αυτούς τους λόγους οι άνθρωποι έχουν απομακρυνθεί από τους ναούς κι έτσι οι συνέπειες βαραίνουν όχι μόνο τους θνητούς αλλά και τους θεούς.

2. Στο κείμενο της Ενότητας συζητούν οι θεοί. Στο πρώτο από τα παράλληλα κείμενα παρουσιάζεται η άποψη ενός θνητού, ο οποίος τελικά αποδεικνύεται ότι είναι γιος του Απόλλωνα. Πώς φαντάζεστε εσείς τους θεούς σύμφωνα με τα δεδομένα που προκύπτουν από τα δύο αυτά κείμενα;

Τόσο από τη συζήτηση του Ερμή και του Άρη όσο και από τα παράπονα, που απεθύνει ο Ίων προς τους θεούς διαφαίνεται ο έκλυτος τρόπος ζωής τους και η ανήθικη συμπεριφορά τους. Στο κείμενο της Ενότητας βλέπουμε τους θεούς να φιλονικούν, να επιδεικνύουν υπεροπτικά τη δύναμή τους, να χλευάζουν ο ένας τον άλλον, αλλά και να σωπαίνουν από φόβο. Στο πρώτο παράλληλο κείμενο διαπιστώνουμε ότι οι θεοί δίνουν προτεραιότητα στις απολαύσεις παραγκωνίζοντας την ενάρετη ζωή. Όλα αυτά τα στοιχεία δεν αρμόζουν σε ανώτερα πλάσματα. Είναι χαρακτηριστικά της ανθρώπινης φύσης και μάλιστα της κατώτερης μορφής της. Οι θεοί παρουσιάζονται σαν πλάσματα, που δεν αξίζουν να θεωρούνται ανώτερα από τους θνητούς. Ο Ίων μάλιστα, ένας θνητός, φαίνεται ανώτερος από τους θεούς, αφού προσπαθεί να τους συνετίσει.

3. Για ποιο λόγο μαλώνει ο Ηρακλής με τον Ασκληπιό στο δεύτερο παράλληλο κείμενο και ποιους χαρακτηρισμούς απευθύνει ο ένας στον άλλον;

Ο Ηρακλής και ο Ασκληπιός σαν μικρά παιδιά μαλώνουν για το ποιος θα πάρει την καλύτερη θέση στο τραπέζι. Ο Ηρακλής αποκαλεί τον Ασκληπιό φαρμακοτρίφτη και κεραυνόπληκτο (ηλίθιο) χλευάζοντας την ενασχόλησή του με την ιατρική. Υποστηρίζει ότι είναι άχρηστος για τους θνητούς και ότι μόνο μερικούς κακόμοιρους θα μπορούσε να ξεγελάσει με την εφαρμογή των φαρμάκων του, ενώ δεν έχει κάνει τίποτα σημαντικό, που να τιμά έναν άνδρα. Ο Ασκληπιός από την άλλη ανταπαντά υπενθυμίζοντας στον Ηρακλή ότι και εκείνος έχει πληγεί από τη φωτιά και γι' αυτό δε θα έπρεπε να τον κοροϊδεύει. Ο Λουκιανός παρουσιάζει τους δύο ημίθεους να καυγαδίζουν και να φέρονται σαν μωρά, ενώ ο Δίας αναλαμβάνει το ρόλο του πατέρα, που πρασπαθεί να τους συμφιλιώσει. Είναι φανερή η χλευαστική διάθεση του Λουκιανού, που σατιρίζει οποιαδήποτε προσωπικότητα θεωρείται σημαντική από τους σύγχρονούς του.

4. Ποια κοινά θεματικά και υφολογικά στοιχεία παρατηρείτε στο δεύτερο παράλληλο κείμενο και στο κείμενο της Ενότητας;

Καθώς τα δύο κείμενα ανήκουν στον ίδιο συγγραφέα και προέρχονται από το ίδιο έργο διαθέτουν συνοχή θέματος και ύφους. Στο κείμενο της Ενότητας ο Λουκιανός σατιρίζει τον πατέρα των θεών, ενώ στο δεύτερο παράλληλο κείμενο αναφέρεται σε ημίθεους. Και εκεί όμως δε λείπει η παρουσία του Δία, ο οποίος προσπαθεί να συνετίσει τον Ασκληπιό και τον Ηρακλή θυμίζοντάς τους την ανωτερότητα των θεών έναντι των ανθρώπων. Διαπιστώνουμε και πάλι την ειρωνική διάθεση του Λουκιανού, καθώς παρουσιάζει το Δία να προσπαθεί αν επιβάλει στους άλλους μια συμπεριφορά, που ο ίδιος δεν έχει τηρήσει. Πάντως κύριο χαρακτηριστικό και των δύο σκηνών του έργου είναι τα στοιχεία της ανθρώπινης συμπεριφοράς, που αποδίδονται στους θεούς.

5. Αξιοποιώντας τις γνώσεις σας από τα ομηρικά έπη να εξηγήσετε σύντομα τον όρο «ανθρωπομορφισμός των θεών».

«Ανθρωπομορφισμός των θεών» λέγεται η αντίληψη των αρχαίων ότι οι θεοί έχουν ανθρώπινες ιδιότητες, συμπεριφορά, συναισθήματα και συνήθειες ανθρώπων. Επιπλέον τους φαντάζονταν και τους παρίσταναν με ανθρώπινη μορφή. Έτσι συναντάμε πολλές φορές στην Οδύσσεια σκηνές, στις οποίες οι θεοί ζηλεύουν, μισούν, συμπαθούν, δείχνουν άδικη εύνοια σε κάποιον, φιλονικούν κ.λπ.

Κριτήρια Αξιολόγησης

1ο Ωριαίο Κριτήριο Αξιολόγησης

Α΄ Κείμενο — ΕΝΟΤΗΤΑ 2

Ὥστε προσήκει τούτους εὐδαιμονεστάτους ἡγεῖσθαι, οἵτινες ὑπὲρ μεγίστων καὶ καλλίστων κινδυνεύσαντες οὕτω τὸν βίον ἐτελεύτησαν, οὐκ ἐπιτρέψαντες περὶ αὐτῶν τῇ τύχῃ οὐδ' ἀναμείναντες τὸν αὐτόματον θάνατον, ἀλλ' ἐκλεξάμενοι τὸν κάλλιστον. Καὶ γάρ τοι ἀγήρατοι μὲν αὐτῶν αἱ μνῆμαι, ζηλωταὶ δὲ ὑπό πάντων ἀνθρώπων αἱ τιμαί· οἳ πενθοῦνται μὲν διὰ τὴν φύσιν ὡς θνητοί, ὑμνοῦνται δὲ ὡς ἀθάνατοι διὰ τὴν ἀρετήν. Καὶ γάρ τοι θάπτονται δημοσίᾳ, καὶ ἀγῶνες τίθενται ἐπ' αὐτοῖς ῥώμης καὶ σοφίας καὶ πλούτου, ὡς ἀξίους ὄντας τοὺς ἐν τῷ πολέμῳ τετελευτηκότας ταῖς αὐταῖς τιμαῖς καὶ τοὺς ἀθανάτους τιμᾶσθαι. Ἐγὼ μὲν οὖν αὐτοὺς καὶ μακαρίζω τοῦ θανάτου καὶ ζηλῷ, καὶ μόνοις τούτοις ἀνθρώπων οἶμαι κρεῖττον εἶναι γενέσθαι, οἵτινες, ἐπειδὴ θνητῶν σωμάτων ἔτυχον, ἀθάνατον μνήμην διὰ τὴν ἀρετὴν αὐτῶν κατέλιπον.

Λυσίας, *Ἐπιτάφιος τοῖς Κορινθίων βοηθοῖς* 79-81

Β΄ Ασκήσεις:

1. Να μεταφραστεί το κείμενο.

2. α. Ποιοι είναι οι στόχοι του ρήτορα και με ποιους τρόπους τους πετυχαίνει;

β. Να εντοπίσετε και να σχολιάσετε τις αντιθέσεις του κειμένου.

3. α. Να μεταφέρετε τα παρακάτω επίθετα στους άλλους βαθμούς: **εὐδαιμονεστάτους**, **μεγίστων**, **καλλίστων**, **ἀξίους**, **κρεῖττον**.

β. Να κλίνετε στις πλάγιες πτώσεις των δύο αριθμών τις συνεκφορές: **τόν αὐτόματον θάνατον**, **αἱ ἀγήρατοι μνῆμαι**, **αἱ ζηλωταί τιμαί**, **θνητῶν σωμάτων**.

4. α. Να αναγνωρίσετε το συντακτικό ρόλο των παρακάτω λέξεων: **εὐδαιμονεστάτους**, **τόν θάνατον**, **διά τήν φύσιν**, **ῥώμης**.

β. Να εντοπίσετε τα υποκείμενα των απαρεμφάτων του κειμένου.

2ο Ωριαίο Κριτήριο Αξιολόγησης

Α΄ Κείμενο

ΕΝΟΤΗΤΑ 4

Ἆρ᾽ οὖν ἂν ἐξαρκέσειεν ἡμῖν, εἰ τήν τε πόλιν ἀσφαλῶς οἰκοῖμεν καὶ τὰ περὶ τὸν βίον εὐπορώτεροι γιγνοίμεθα καὶ τά τε πρὸς ἡμᾶς αὐτοὺς ὁμονοοῖμεν καὶ παρὰ τοῖς Ἕλλησιν εὐδοκιμοῖμεν; Ἐγὼ μὲν γὰρ ἡγοῦμαι τούτων ὑπαρξάντων τελέως τὴν πόλιν εὐδαιμονήσειν. Ὁ μὲν τοίνυν πόλεμος ἁπάντων ἡμᾶς τῶν εἰρημένων ἀπεστέρηκεν· καὶ γὰρ πενεστέρους ἐποίησεν καὶ πολλοὺς κινδύνους ὑπομένειν ἠνάγκασεν καὶ πρὸς τοὺς Ἕλληνας διαβέβληκεν καὶ πάντας τρόπους τεταλαιπώρηκεν ἡμᾶς. Ἢν δὲ τὴν εἰρήνη ποιησώμεθα, […] μετά πολλῆς μὲν ἀσφαλείας τὴν πόλιν οἰκήσομεν, ἀπαλλαγέντες πολέμων καὶ κινδύνων καὶ ταραχῆς, […] καθ᾽ ἑκάστην δὲ τὴν ἡμέραν πρὸς εὐπορίαν ἐπιδώσομεν, […] ἀδεῶς γεωργοῦντες καὶ τὴν θάλατταν πλέοντες καὶ τοῖς ἄλλαις ἐργασίαις ἐπιχειροῦντες αἳ νῦν διὰ τὸν πόλεμον ἐκλελοίπασιν. Ὀψόμεθα δὲ τὴν πόλιν διπλασίας μὲν ἢ νῦν τὰς προσόδους λαμβάνουσαν, μεστὴν δὲ γιγνομένην ἐμπόρων καὶ ξένων καὶ μετοίκων, ὧν νῦν ἐρήμη καθέστηκεν. Τὸ δὲ μέγιστον· συμμάχους ἕξομεν ἅπαντας ἀνθρώπους, οὐ βεβιασμένους, ἀλλὰ πεπεισμένους.

Ἰσοκράτης, *Περὶ εἰρήνης* 19-21

Β΄ Ασκήσεις:

1. Να μεταφραστεί το κείμενο.

2. α. Ποιες είναι κατά τον Ισοκράτη οι προϋποθέσεις για μια ευτυχισμένη πόλη;

β. Να σχολιάσετε την τελευταία ημιπερίοδο του κειμένου: «συμμάχους… πεπεισμένους».

3. α. Να γίνει εγκλιτική αντικατάσταση στους παρακάτω τύπους: **ἐξαρκέσειεν**, **οἰκοῖμεν**, **γιγνοίμεθα**, **ἀπεστέρηκεν**.

β. Να μεταφέρετε τα παρακάτω ονόματα στην ίδια πτώση του άλλου αριθμού: **τήν πόλιν**, **τοῖς Ἕλλησιν**, **τούτων**, **πάντας**, **τάς προσόδους**.

4. α. Να βρείτε τα συνθετικά των παρακάτω λέξεων: **εὐπορώτεροι**, **ὁμονοοῖμεν**, **εὐδαιμονήσειν**, **ἀπεστέρηκεν**.

β. Να βρείτε τα υποκείμενα των μετοχών του κειμένου.

3ο Ωριαίο Κριτήριο Αξιολόγησης

Α΄ Κείμενο — ΕΝΟΤΗΤΑ 5

Ἔστι δὲ δικαστῶν νοῦν ἐχόντων περὶ τῶν ἀλλοτρίων τὰ δίκαια ψηφιζομένους ἅμα καὶ τὰ σφέτερ᾽ αὐτῶν εὖ τίθεσθαι. Καὶ μηδεὶς ὑμῶν, εἰς τοῦτ᾽ ἀποβλέψας, ὅτι πένης εἰμὶ καὶ τοῦ πλήθους εἷς, ἀξιούτω τοῦ τιμήματος ἀφαιρεῖν. Οὐ γὰρ δίκαιον ἐλάττους ποιεῖσθαι τὰς τιμωρίας ὑπὲρ τῶν ἀδόξων ἢ τῶν διωνομασμένων, οὐδέ χείρους ἡγεῖσθαι τοὺς πενομένους ἢ τοὺς πολλὰ κεκτημένους. Ὑμᾶς γὰρ ἂν αὐτοὺς ἀτιμάζοιτ᾽, εἰ τοιαῦτα γιγνώσκοιτε περὶ τῶν πολιτῶν. Ἔτι δὲ καὶ πάντων ἂν εἴη δεινότατον, εἰ δημορκατουμένης τῆς πόλεως μὴ τῶν αὐτῶν ἅπαντες τυγχάνοιμεν […]. Οὐκ, ἂν γέ μοι πεισθῆθ᾽ οὕτω διακείσεσθε πρὸς ὑμᾶς αὐτοὺς οὐδὲ διδάξετε τοῦς νεωτέρους καταφρονεῖν τοῦ πλήθους τῶν πολιτῶν, οὐδὲ ἀλλοτρίους ἡγήσεσθ᾽ εἶναι τοῦς τοιούτους τῶν ἀγώνων, ἀλλ᾽ ὡς ὑπὲρ αὑτοῦ δικάζων οὕτως ἕκαστος ὑμῶν οἴσει τὴν ψῆφον. Ἅπαντας γὰρ ὁμοίως ἀδικοῦσιν οἱ τολμῶντες τοῦτον τὸν νόμον παραβαίνειν τὸν ὑπὲρ τῶν σωμάτων τῶν ὑμετέρων κείμενον.

Ἰσοκράτης, *Κατὰ Λοχίτου* 18-21

Β΄ Ασκήσεις:

1. Να μεταφραστεί το κείμενο.

2. Ποια επιχειρήματα παρουσιάζει ο Ισοκράτης προκειμένου να πείσει τους δικαστές να αποφασίσουν αντικειμενικά και αμερόληπτα;

3. α. Να κλίνετε την οριστική παρατατικού των παρακάτω ρημάτων: ἀξιούτω, ἀφαιρεῖν.

β. Να γράψετε τους τρεις βαθμούς [στο γένος, στον αριθμό και στην πτώση που βρίσκονται] των παρακάτω επιθέτων: **πένης, ἐλάττους, χείρους, νεωτέρους.**

4. Να βρείτε τη συντακτική θέση των παρακάτω λέξεων: **τά δίκαια, ἀποβλέψας, ἐλάττους, καταφρονεῖν, τῶν πολιτῶν, ὑμῶν, τόν νόμον, ὑπέρ τῶν σωμάτων**.

Απαντήσεις

• στα Ωριαία Κριτήρια Αξιολόγησης

1ο Κριτήριο αξιολόγησης

1. [Για τη μετάφραση βλ. Ενότητα 2]

2. α. Ο επιτάφιος λόγος εκφωνείται, για να τιμηθούν οι νεκροί της μάχης. Ο ρήτορας αναδεικνύει την αρετή και το ήθος των νεκρών πολεμιστών τονίζοντας ότι επέλεξαν να πεθάνουν για την πατρίδα και δεν ντρόπιασαν τους συγγενείς και τους συμπολίτες τους. Δεύτερος στόχος του επιτάφιου λόγου είναι η παρηγοριά προς τους γονείς και τους λοιπούς συγγενείς των νεκρών. Ο Λυσίας προσπαθεί να απαλύνει τον πόνο των συγγενών παρουσιάζοντας το συγκεκριμένο τρόπο θανάτου ως τον καλύτερο θάνατο για τον άνθρωπο. Ο θάνατος αυτός ήταν αποτέλεσμα συνειδητής επιλογής των πολεμιστών, οι οποίοι κέρδισαν με τον τρόπο αυτόν την αιώνια δόξα. Ξέφυγαν από τη φθορά, που επιφέρει ο χρόνος, και άφησαν πίσω τους την ανάμνηση γενναίων και δυνατών ανδρών. Για το λόγο αυτό θα είναι πάντα σεβαστοί τόσο αυτοί όσο και οι άμεσοι συγγενείς τους. Τέλος σκοπός κάθε επιτάφιου λόγου είναι η ανάδειξη όχι μόνο των πολεμιστών αλλά και της πόλης, που τους ανέθρεψε. Η πόλη, λοιπόν, που μπόρεσε να εμπνεύσει αυτά τα ιδανικά στα παιδιά της, τώρα τους ανταμείβει πραγματοποιώντας αγώνες και μεγαλοπρεπείς τελετές προς τιμήν τους.

β. οὐδ' ἀναμείναντες τόν αὐτόματον θάνατον, ἀλλ' ἐκλεξάμενοι τόν κάλλιστον: οι γενναίοι πολεμιστές καθόρισαν οι ίδιοι τη μοίρα τους. Κανείς δεν μπορεί να αποφύγει το θάνατο. Μπορεί, όμως, να επιλέξει τον τρόπο, με τον οποίο θα φύγει από τη ζωή. Οι άντρες αυτοί επέλεξαν να φύγουν ένδοξα αγωνιζόμενοι για την πατρίδα, πριν υποστούν τη φυσική φθορά εξαιτίας του χρόνου.

πενθοῦνται διά τήν φύσιν ὡς θνητοί, ὑμνοῦνται δέ ὡς ἀθάνατοι διά τήν ἀρετήν: οι άνθρωποι αυτοί κατάφεραν να υπερνικήσουν τη θνητή φύση τους. Με τον ένδοξο θάνατό τους κέρδισαν την αιώνια δόξα. Θα παραμένουν πάντα ζωντανοί στις μνήμες όλων, γιατί θα θαυμάζονται πάντα για την αρετή τους.

θνητῶν σωμάτων ἔτυχον, ἀθάνατον μνήμην διά τήν ἀρετήν αὐτῶν κατέλιπον: παρόλο που γεννήθηκαν θνητοί, όπως όλοι μας, μπόρεσαν να κερδίσουν την αθανασία μέσω της αρετής, που επέδειξαν.

2. α. εὐδαίμονας, εὐδαιμονεστέρους // μεγάλων, μειζόνων // καλῶν, καλλιόνων // ἀξιωτέρους, ἀξιωτάτους // ἀγαθόν, κράτιστον.

β.

γεν. τοῦ αὐτομάτου θανάτου	τῶν αὐτομάτων θανάτων
δοτ. τῷ αὐτομάτῳ θανάτῳ	τοῖς αὐτομάτοις θανάτοις
αιτ. τόν αὐτόματον θάνατον	τούς αὐτομάτους θανάτους
γεν. τῆς ἀγηράτου μνήμης	τῶν ἀγηράτων μνημῶν
δοτ. τῇ ἀγηράτῳ μνήμη	ταῖς ἀγηράτοις μνήμαις
αιτ. τήν ἀγήρατον μνήμην	τάς ἀγηράτους μνήμας
γεν. τῆς ζηλωτῆς τιμῆς	τῶν ζηλωτῶν τιμῶν
δοτ. τῇ ζηλωτῇ τιμῇ	ταῖς ζηλωταῖς τιμαῖς

αιτ.	τήν ζηλωτήν τιμήν	τάς ζηλωτάς τιμάς
γεν.	τοῦ θνητού σώματος	τῶν θνητῶν σωμάτων
δοτ.	τῷ θνητῷ σώματι	τοῖς θνητοῖς σώμασι
αιτ.	τό θνητόν σῶμα	τά θνητά σώματα

4. **α. εὐδαιμονεστάτους:** κατηγορούμενο στο τούτους από το ἡγεῖσθαι
τόν θάνατον: αντικείμενο στη μετοχή ἀναμείναντες
διά τήν φύσιν: εμπρόθετος επιρρηματικός προσδιορισμός της αιτίας στο πενθοῦνται
ῥώμης: ετερόπτωτος ονοματικός προσδιορισμός, γενική υποκειμενική στο ἀγῶνες.
β. ἡγεῖσθαι: [ὑμᾶς] // τιμᾶσθαι: τούς ἀθανάτους // κρεῖττον εἶναι: γενέσθαι // γενέσθαι: [τούτους].

2ο Κριτήριο αξιολόγησης

1. [Για τη μετάφραση του κειμένου βλ. Ενότητα 4η]
2. α. Ο Ισοκράτης υποστηρίζει ότι οι πολίτες θα ζούσαν μια ευτυχισμένη ζωή, αν αισθάνονταν ασφάλεια στον τόπο τους και είχαν ομόνοια μεταξύ τους. Η αίσθηση της ασφάλειας είναι απαραίτητη προϋπόθεση, προκειμένου οι άνθρωποι να αναπτύξουν οποιαδήποτε δημιουργική δραστηριότητα. Υπό αυτές τις συνθήκες μπορούν να εργαστούν και να προκόψουν σε όλους τους τομείς, ώστε να χαίρουν του σεβασμού και της εκτίμησης όλων των συνανθρώπων τους. Η δημιουργική αυτή διάθεση θα προσελκύσει και πολλούς επισκέπτες στην περιοχή, οι οποίοι θα αυξήσουν τα έσοδα της πόλης. Έτσι οι πολίτες νιώθοντας ασφάλεια και υπερηφάνεια θα απολαμβάνουν την καθημερινότητά τους χωρίς νευρικότητα και εντάσεις.
β. Οι Αθηναίοι συνήθιζαν να δημιουργούν συμμαχίες συμφέροντος. Συνήθως, όμως, οι συμμαχίες αυτές κατέληγαν εις βάρος των συμμάχων τους εξαιτίας της ηγεμονικής διάθεσης της Αθήνας (όπως συνέβη και με τη Δηλιακή Συμμαχία). Ο Ισοκράτης φαίνεται ότι αναγνωρίζει πόσο σημαντικό είναι για τη διατήρηση μιας συμμαχίας η ικανοποίηση όλων των μελών της. Οι σύμμαχοι, που εξαναγκάζονται να συνάψουν συμφωνία, δεν είναι σταθεροί και έμπιστοι. Πάντα θα αναζητούν ευκαιρία να αποδεσμευτούν από τις υποχρεώσεις τους. Αντίθετα, αν μια πόλη είναι αρκετά δυνατή και πλούσια, όλοι αναζητούν μια συμμαχία μαζί της, γιατί έτσι εξυπηρετούνται και τα δικά τους συμφέροντα. Όλοι θέλουν να είναι με το μέρος των ισχυρών. Αυτοί οι σύμμαχοι, λοιπόν, δε θα επιδιώξουν να απομακρυνθούν από τη δύναμη, που τους προστατεύει.

3. α.	**οριστ.**	ἐξήρκεσε	οἰκοῦμεν	γιγνόμεθα	ἀπεστέρηκεν
	υποτ.	ἐξαρκέσῃ	οἰκῶμεν	γιγνώμεθα	ἀπεστερηκώς ᾖ
	ευκτ.	ἐξαρκέσαι/ ἐξαρκέσειε	οἰκοῖμεν	γιγνοίμεθα —	ἀπεστερηκώς εἴη
	προστ.	ἐξαρκεσάτω	—	—	ἀποστερηκώς ἔστω

β. τήν πόλιν: τάς πόλεις // **τοῖς Ἕλλησιν:** τῷ Ἕλληνι // **τούτων:** τούτου // **πάντας:** πάντα // **τάς προσόδους:** τήν πρόσοδον
4. α. εὐπορώτεροι: εὖ + πόρος // **ὁμονοοῖμεν:** ὁμοῦ + νοῦς // **εὐδαιμονήσειν:** εὖ + δαίμων // **ἀπεστέρηκεν:** ἀπό + στερέω, στερῶ.

β. ὑπαρξάντων: τούτων // **εἰρημένων:** τῶν // **ἀπαλλαγέντες:** [ἡμεῖς] // **γεωργοῦντες:** [ἡμεῖς] // **πλέοντες:** [ἡμεῖς] // **ἐπιχειροῦντες:** [ἡμεῖς] // **λαμβάνουσαν:** τήν πόλιν // **γιγνομένην:** τήν πόλιν // **βεβιασμένους:** ἀνθρώπους // **πεπεισμένους:** ἀνθρώπους.

3ο Κριτήριο αξιολόγησης

1. [Για τη μετάφραση του κειμένου βλ. Ενότητα 5]

2. α. Αρχικά ο Ισοκράτης τονίζει ότι δε ζητά τον οίκτο κανενός. Το μόνο, που επιδιώκει, είναι η αποκατάσταση της δικαιοσύνης. Γι' αυτό δε θέλει να τον λυπηθεί κανείς για τη φτώχεια του. Αμέσως μετά, όμως, υποστηρίζει τη θέση του και ξεκαθαρίζει ότι η αντικειμενικότητα των δικαστών θα πρέπει να εφαρμοστεί και σε σχέση με τον κατηγορούμενο. Δεν πρέπει, δηλαδή, να φανούν ευνοϊκότεροι προς τον κατηγορούμενο, μόνο και μόνο επειδή πρόκειται για έναν πλούσιο και διάσημο άντρα. Κάτι τέτοιο θα ντρόπιαζε τους ίδιους τους δικαστές και θα προέβαλλε απαράδεκτα πρότυπα συμπεριφοράς για τους νέους. Εξάλλου η ισονομία είναι απαραίτητη προϋπόθεση της δημοκρατίας. Μια μεροληπτική δικαστική απόφαση θα κατέλυε το δημοκρατικό πολίτευμα. Γι' αυτό, λοιπόν, πρέπει να θεωρήσουν ότι η αδικία, που έγινε σε βάρος του κατηγόρου, βαραίνει όλους τους πολίτες και τους ίδιους τους δικαστές. Οποιαδήποτε παράβαση του νόμου θίγει το σύνολο των πολιτών, αφού οι νόμοι θεσπίστηκαν για την ασφάλεια όλων.

3. α.

ἠξιούμην	ἀφῄρουν
ἠξιοῦ	ἀφῄρεις
ἠξιούτω	ἀφῄρει
ἠξιούμεθα	ἀφῃροῦμεν
ἠξιοῦσθε	ἀφῃρεῖτε
ἠξιοῦντο	ἀφῄρουν

β. πένης, πενέστερος, πενέστατος // μικράς, ἐλάττους, ἐλαχίστας // κακούς, χείρους, χειρίστους // νέους, νεωτέρους, νεωτάτους.

4. τά δίκαια: σύστοιχο αντικείμενο στη μτχ. ψηφιζομένους // **ἀποβλέψας:** επιρρηματική χρονική μτχ. συνημμένη στο μηδείς, ως επιρρηματικός προσδιορισμός χρόνου στο ἀξιούτω // **ἐλάττους:** κατηγορούμενο στο τάς τιμωρίας από το ποιεῖσθαι // **καταφρονεῖν:** τελικό απαρέμφατο, αντικείμενο στο ρήμα διδάξετε, ετεροπροσωπία (υποκ. τους νεωτέρους) // **τῶν πολιτῶν:** ετερόπτωτος ονοματικός προσδιορισμός, γενική του περιεχομένου στο τοῦ πλήθους // **ὑμῶν:** ετερόπτωτος ονοματικός προσδιορισμός, γενική διαιρετική στο ἕκαστος // **τόν νόμον:** αντικείμενο του απαρεμφάτου παραβαίνειν // **ὑπέρ τῶν σωμάτων:** εμπρόθετος επιρρηματικός προσδιορισμός της υπεράσπισης στη μτχ. κείμενον.